PETRU POPESCU

DULCE CA MIEREA E GLONȚUL PATRIEI

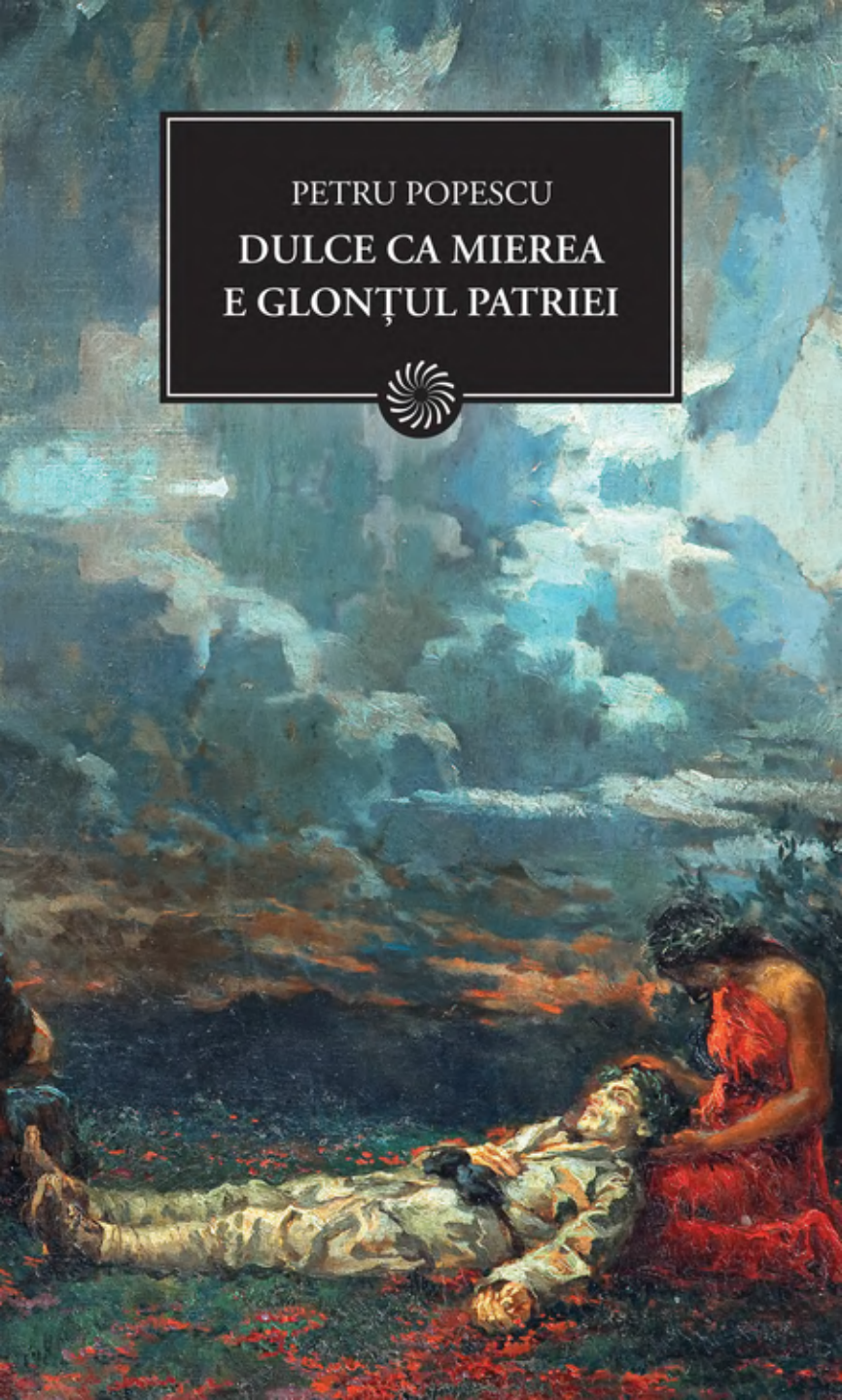

BIBLIOTECA
PENTRU
TOȚI

Campania de Promovare a Culturii
este susținută și realizată în cooperare cu
Ministerul Culturii și Patrimoniului Național.

Colecția „Biblioteca pentru toți" le-a oferit cititorilor români vreme de o sută de ani capodoperele literaturii române și universale, iar în 2009 s-a relansat cu gândul de a reedita titlurile clasice ale literaturii române. Îi vom reciti pe autorii ale căror opere ne-au însoțit viața și le vom lăsa de aici înainte moștenire celor dragi nouă, cărțile devenirii noastre și ale devenirii lor. Un recurs cu care *Jurnalul Național* v-a obișnuit în ultimii ani de existență, recursul la România, care de acum va însemna un recurs la patrimoniul cultural național prin „Biblioteca pentru toți", recurs ce va statua totodată răspândirea și păstrarea acestuia.

Marius Tucă
Jurnalul Național

PETRU POPESCU

DULCE CA MIEREA E GLONȚUL PATRIEI

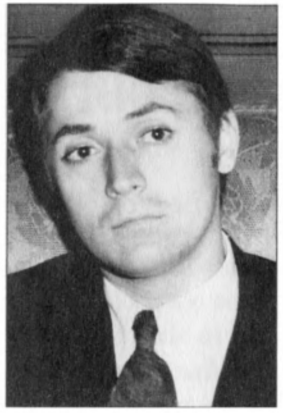

PETRU POPESCU

DULCE CA MIEREA E GLONȚUL PATRIEI

Prefață de Alex. Ștefănescu

JURNALUL NAȚIONAL
București, 2010

Textul actualei ediții este reprodus după Petru Popescu, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, Editura Cartea Românească, București, 1971
Tabel cronologic și referințe critice de Răzvan Năstase
Fotografii din arhiva autorului; foto pagina 4: © Ion Cucu
Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediție

JURNALUL NAȚIONAL

Director general Marius Tucă
Director executiv Sorin Stoian
Director marketing Adriana Ioniță

Piața Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, București,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea veche
CURTEA VECHE PUBLISHING
str. arh. Ion Mincu 11, București
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene
Redactor: Ștefania Nalbant
Tehnoredactor: Crenguța Rontea

Date despre colecția BIBLIOTECA PENTRU TOȚI:
www.jurnalul.ro; www.bibliotecapentrutoti.ro

Coordonator proiect: Ana-Maria Vulpescu

Design supracopertă:
GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

Tipărit la G Canale București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPESCU, PETRU
Dulce ca mierea e glonțul patriei / Petru Popescu , pref de Alex Ștefănescu - București Curtea Veche Publishing, 2010
ISBN 978-973-669-994-8
I Ștefănescu, Alex (pref)
821 135.1(73)-31

CRONOLOGIE

1944 – La 1 februarie, se nasc la Bucureşti fraţii gemeni Petru şi Pavel Popescu, într-o familie de intelectuali. Tatăl, Radu Popescu, a fost cronicar dramatic şi critic literar, apoi redactor-şef la revista *Teatrul* (între 1969 şi 1973), iar mama, Nelly Cutava, a fost actriţă la Teatrul Nottara.

1957 – Moare fratele geamăn al scriitorului, Pavel Popescu, secerat de poliomielită, lăsând în urmă o familie sfâşiată. Mărturia lui Petru Popescu: „A fost o adâncă tragedie. Mama pierdea al doilea copil – un frate pe care nu îl cunoscusem, Vlad, murise în 1941. Acasă, după înmormântarea lui Pavel, umblam disperat din cameră în cameră, forţat la o schimbare tragică şi neînţeleasă. Ne făcuserăm lecţiile împreună, dormiserăm în acelaşi pat, mergeam, unul lângă altul, la şcoală, la «Spiru Haret». Trăiserăm, cum trăiesc gemenii, ca o singură persoană. De fapt, abia acum deveneam o singură persoană, în cel mai dureros mod cu putinţă. Am început să scriu, probabil ca o terapie personală."

1961 – Debut absolut, cu poezie, în paginile *Gazetei Literare* nr. 12, la rubrica „Poşta redacţiei". Cea care îi răspunde este Nina Cassian.

1962 – Devine absolvent al liceului bucureştean „Spiru Haret".

1963-1967 – Urmează cursurile Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii Bucureşti (secţia Engleză – Literatură Universală şi Comparată), obţinând diploma în literatură comparată. În vacanţe, lucrează ca ghid turistic. Continuă să scrie versuri şi proză. După absolvirea facultăţii, va fi bibliotecar la Biblioteca Centrală de Stat din Bucureşti, iar apoi redactor la *România literară*.

Împreună cu mama sa, Nelly Cutava, pa Valea Prahovei, 1960/1961 (fotografie recuperată de autor la revenirea în ţară)

1966 – Debutează cu versuri în volumul *Zeu printre blocuri*, publicat în colecția *Luceafărul* la Editura pentru Literatură.

1967 – Este publicat la Editura pentru Literatură volumul de nuvele *Moartea din fereastră*. Povestirea care dă numele volumului primește premiul revistei *Amfiteatru*.

1968 – Traduce volumul *Aspecte ale romanului* (*Aspects of the Novel*) de E.M. Forster, care apare la Editura pentru Literatură Universală.

1969 – Apare la Editura pentru Literatură din București romanul *Prins*, un veritabil punct de cotitură în romanul românesc al vremii. Petru Popescu a ales pentru copertă fotografia unui „tânăr bărbat emaciat, care privește printr-o fereastră zăbrelită" – pentru ca mesajul cărții să fie înțeles mai bine. Criticii și cronicarii literari au apreciat cartea la unison, semnalând-o în articolele lor. Printre cei care scriu despre *Prins* se numără C. Stănescu, Cornel Regman, Adrian Marino, Ion Negoițescu, Eugen Luca, Dan Cristea, Virgil Ardeleanu, Constantin Cubleșan. Cartea a fost citită „ca un imn, ca un manifest", de mai multe generații de cititori.

1970 – Romancierul declină premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., publicând în *România literară* o scrisoare de refuz adresată președintelui juriului, în care afirmă că premiul e inadecvat de două ori – Petru Popescu debutase cu ani înainte, și ca scriitor, și ca prozator, iar al patrulea volum al său, romanul *Prins*, era de o valoare semnificativă.

1971 – Traduce, alături de Corina Cristea, volumul lui James Baldwin *Din sălbăticie* (Editura Univers). I se publică cel de-al doilea roman, *Dulce ca mierea e glonțul patriei,* la Editura Cartea Românească. Acesta exploatează experiențele cazone ale scriitorului la Unitatea de Transmisiuni din Măgurele-București, plutonul 5. Succesul este extraordinar, atât în rândul criticilor, cât și al cititorilor, Laurențiu Ulici afirmând că Petru Popescu este „cel mai citit prozator al anilor '68-'73". „Romanul *Morometii I* l-a transformat peste noapte pe Marin Preda într-un mare scriitor, un om de care și publicul, și critica literară, dar și partidul comunist aveau nevoie. Cu toate acestea, Marin Preda a devenit un scriitor cu adevărat popular de-abia în 1975, când a publicat romanul *Delirul*, roman în care apărea mareșalul

Antonescu. În lumea scriitoricească a circulat multă vreme o poveste, probabil reală, care încerca să explice trecerea lui Preda la romanul popular. Se spune că în 1971 acesta s-a întâlnit, la parterul Editurii Cartea Românească, unde funcționa și Fondul Literar, cu actrița Nelly Cutava, mama prozatorului Petru Popescu. După ce a salutat-o, Preda a întrebat-o unde pleacă și i-a arătat geanta de voiaj pe care aceasta o avea cu ea. Nelly Cutava i-a explicat că nu pleacă nicăieri și că are geanta cu ea ca să ridice drepturile de autor ale fiului ei, care tocmai publicase romanul de mare succes la public *Dulce ca mierea e glonțul patriei*" (Ștefan Agopian în *Academia Cațavencu*, 18 martie 2009). În următorii ani, cartea va fi tradusă în polonă, germană, cehă și maghiară, apărând ediții în traducere și din *Prins*. Tot acum apare la Editura Albatros volumul de povestiri *Om în somn*.

1971-1972 – Este bursier „Herder" la Viena. Traduce *Herzog* de Saul Bellow, carte care însă nu va mai fi publicată.

1972 – Se lansează filmul *Drum în penumbră*, în regia lui Lucian Bratu, după scenariul lui Petru Popescu. Traduce (împreună cu Gabriel Pleșea) și coordonează volumul pentru tineret *Cinci povești cu cowboy*, publicat la Editura Albatros.

Petru Popescu în 1972, în biroul din Str. Masaryk (anterior folosit de tatăl său, criticul literar și dramatic Radu Popescu). La această masă au fost scrise Prins, Dulce ca mierea e glonțul patriei *și* Copiii Domnului.

1973 – Apare *Sfârșitul babic* la Editura Cartea Românească (tradus în engleză sub titlul *Burial of the Vine*, Barrie and Jenkins, Londra, 1975). Romanul va fi tradus și în suedeză. Tot în acest an i se publică la Editura Eminescu și volumul *Între Socrate și Xantipa*, un volum ce reunește texte publicate în *Gazeta literară*, *România literară*, *Viața românească*, *Amfiteatru*, *Argeș* și *Contemporanul*. La Editura Eminescu se publică *Să crești într-un an cât alții într-o zi*. Ca ziarist, însoțește delegația lui Nicolae Ceaușescu într-o vizită în America de Sud.

1974 – Ultimul roman publicat de Petru Popescu înainte de a se expatria este *Copiii Domnului – O legendă munteană*, apărut la Editura Eminescu, în tirajul menționat în caseta editorială, de 100.000 de exemplare. Participă ca bursier la programul *International Writing Workshop,* din cadrul Universității Iowa, unde se împrietenește cu romancierul american John Cheever. Încurajat de acesta, Petru Popescu alege să nu se mai întoarcă în România. Într-un interviu, scriitorul vorbește despre motivele acestei decizii: „Hotărârea de a nu mă mai întoarce nu a fost luată de pe o zi pe alta. Eram un scriitor iubit de cititori. [...] Reușisem ca, după opt cărți publicate dintre care cinci romane, să mă ridic deasupra unor nume apreciate ale literaturii contemporane, unele promovate de către propaganda oficială. Mi s-a dat de înțeles că ar trebui să scriu romane istorice, în care eroismul lui Ștefan cel Mare sau al lui Mihai Viteazul să se continue până la dictatorul zilei, care trebuia evocat în termeni la fel de ori chiar și mai străluciți. Tot atunci, Zoia Ceaușescu, cu un volum pentru autograf în mână, mi-a spus că este o admiratoare a operei mele. Zoia era într-un fel o răzvrătită, deși o prizonieră în interiorul familiei. Devenisem subiectul atențiilor Zoiei, ca scriitor – apoi, interesul ei a devenit personal, ceea ce a dat naștere legendei privind o *romance*" (*Cotidianul*, 30 septembrie 2008).

1975 – Petru Popescu solicită și obține azil politic în Marea Britanie. Drept consecință, în România este judecat și condamnat *în contumacie*, cărțile sale fiind interzise și scoase din librării și biblioteci publice, iar numele lui, trecut sub tăcere. Publică primul volum scris direct în limba engleză, *Boxes, Stairs and Whistle Time* (versuri), la Omphalos Press. Se căsătorește cu prima sa soție americancă, Elizabeth Jones, provenită dintr-o familie de plantatori sudiști. Mariajul, fără copii, se dizolvă după trei ani.

Petru Popescu student la Institutul American de Film, împreună cu operatorul Laurian Comis

1976-1977 – student la scenariu şi regie la American Film Institute, Los Angeles. Coautorul scenariului filmului *The Last Wave*, distribuit de United Artists în 1977, în regia lui Peter Weir. În rolul principal joacă Richard Chamberlain. Primul premiu internaţional acordat filmului este Golden Ibex, la festivalul internaţional al filmului de la Teheran, „pentru un film de o inventivitate cinematografică excepţională."

Petru Popescu şi alţi studenţi ai Institutului American de Film, secţia Regie, împreună cu actorii şi regizorul ceh expatriat Jan Kadar (Magazinul de pe strada mare) – *1976*

1977 – Petru Popescu devine membru al Writers Guild of America, sindicatul scenariştilor americani, al cărui membru e şi azi. Se stabileşte definitiv la Los Angeles, unde se va căsători cu scenarista californiană Iris Friedman, cu care va avea un fiu, Adam (n. 1984), şi o fiică, Chloe (n. 1988).

1978 – Apare la Londra primul roman scris în limba engleză, *Before and after Edith*, la Editura Quartet Books. Publicat abia în 1993 în România, la Editura Fundaţiei Culturale Române, în traducerea Antoanetei Ralian, *Înainte şi după Edith* este o poveste de dragoste.

1981-prezent – Petru Popescu călătoreşte regulat în scopuri documentare, ceea ce îl duce în toată America de Sud, Mexic, Alaska, estul Africii, China, Japonia, Filipine, Vietnam, Australia, Pacificul de Sud şi, pentru viitorul roman *Girl Mary*, la Vatican, Ierusalim şi în Egipt. Toate aceste călătorii sunt făcute pe cheltuiala autorului.

1982-1984 – Colaborează cu soţia sa, Iris Friedman, la scenariul filmului *Obsessive Love* (CBS Films) şi la alte scenarii de lungmetraj şi pentru televiziune.

1985 – Se lansează filmul *Death of an Angel*, pentru care semnează scenariul şi regia, cu Bonnie Bedelia şi Nick Mancuso în rolurile

În voiaj de nuntă cu Iris, Parthenonul din Atena, 1983

principale. Fundația Sundance Institute a lui Robert Redford co-produce lungmetrajul, distribuit de studioul Fox.

1986 – Publică *In Hot Blood: A Vampire Novel*, la Medallion Books, Los Angeles. Romanul va fi republicat de Editura Ballantine, New York.

1987 – În timpul unei călătorii în Amazonia, îl întalnește pe Loren McIntyre, explorator și colaborator la revista *National Geographic* și descoperitorul izvorului fluviului Amazon. Romancierul cumpără drepturile pentru povestea vieții lui McIntyre.

1991 – După trei călătorii de documentare pe fluviul Amazon, apare la editura Viking Penguin, New York, romanul *Amazon Beaming* (*Revelație pe Amazon*). Lansarea, făcută la Washington, D.C., include o recepție la Ambasada României din SUA. Oferte de publicare ale romanului în Anglia, Germania, Italia, Olanda, Spania, Mexic, Brazilia. Criticii literari îl evaluează drept un bun stilist al limbii engleze; cartea se bucură de peste cinci sute de recenzii doar în SUA. *Revelație pe Amazon* apare în limba română în 1993, la Editura Cartea Românească, în traducerea lui Radu Paraschivescu. În septembrie 1992, între două turnee de promovare, Petru Popescu vizitează România pentru prima dată după 19 ani de absență. Țara pe care o regăsește după revoluție e „schimbată enorm".

1992-1995 – organizează un lobby pentru România la Washington, D.C. Presa din țară publică acuze de solidarizare cu președinția lui Ion Iliescu. Scriitorul relatează un dialog pe care l-a avut cu membri ai administrației Clinton: „Am discutat despre România, și iată ce mi s-a spus, cinic și onest: «Pentru Statele Unite, dacă Iliescu a fost ales, atunci e legitim ca președinte. Între timp, românii ca dvs., dle Popescu, au opțiunea să ajute România făcând lobby astăzi sau, ca să nu li se zică că l-au ajutat pe Iliescu, peste opt sau doisprezece ani. E alegerea dumneavoastră.» Am decis să investesc trei ani de muncă la construirea

acelui lobby. Afară de chestiuni concrete cum era recâştigarea clauzei naţiunii celei mai favorizate, a vorbi România de bine contribuia la posibilitatea includerii în NATO, chiar dacă ea părea îndepărtată. La obiect: l-a ajutat acel lobby pe Iliescu? Desigur. A ajutat şi România, sau chiar România întâi? După mine, România întâi. Mă simt curat la suflet că am făcut-o? Absolut. " (*Jurnalul Naţional*, 19 mai 2008)

1994 – E filmat în România filmul *Nobody's Children* (*Copiii nimănui*), produs de USA Pictures, cu Ann-Margret, Clive Owen şi Dominique Sanda în rolurile principale. Cu un scenariu de Petru Popescu şi Iris Friedman, presa hollywoodiană îl elogiază ca pe un „vibrant şi zguduitor thriller politic" (*The Hollywood Reporter*). Inspirat de vizitarea unor orfelinate din România, filmul povesteşte saga unui cuplu american care adoptă un copil din România.

1996 – Apare romanul *Almost Adam*, publicat de William Morrow, New York, şi vândut în peste un milion de exemplare în Statele Unite. Romanul devine o senzaţie la Târgul Internaţional de Carte de la Frankfurt şi obiectul unei licitaţii pentru drepturile de traducere (va fi tradus în 22 de limbi străine, între care japoneză, chineză, coreeană, ebraică, italiană, germană, greacă, portugheză, franceză, spaniolă şi în limbile scandinave). Studiourile Fox cumpără drepturile de filmare cu aproape 2 milioane de dolari. Romanul primeşte circa 2 000 de recenzii în SUA. „O remarcabilă evocare a umanităţii primordiale", scrie *Chicago Sun Tribune*. Traducerea în limba română, *În coasta lui Adam,* semnată de Radu Paraschivescu, apare în 2003, la Editura Nemira.

1997 – Apare volumul *The Return* (Grove Press, New York), publicat în România în 2001 sub titlul *Întoarcerea*, tradus de Magdalena Popescu şi Smaranda Bedrosian. Carte cu caracter autobiografic şi confesiv. John Ashbery, poet american distins cu premiul Pulitzer,

o numeşte o carte „de un humor nemilos, şi totuşi plină de speranţă." William Styron, autorul romanului *Alegerea Sofiei*, afirma într-o scrisoare adresată autorului, curând după aceea dată publicităţii: „Am fost captivat de la început până la sfârşit de istoria tranziţiei dumitale de la o cultură la alta, ca şi de prima vizită de întoarcere acasă. Americanii au fost atât de feriţi de totalitarismul pe care îl descrii, e binevenit pentru nişte norocoşi ca noi să citim despre o experienţă ca a dumitale. Portretul pe care îl pictezi oribilului Ceauşescu – descrierea întâlnirii personale cu el – e o vignetă istorică de neuitat. Cartea m-a impresionat prin atâtea lucruri, nu cel din urmă zbaterea sufletească înainte de a fugi. Dar mai ales redescoperirea propriului trecut în România. E o epopee fascinantă, şi sunt încântat că am putut-o trăi prin evocarea dumitale."

2001 – La St. Martin's Press din New York, se publică *The Oasis: A Memoir of Love and Survival in a Concentration Camp*, fiind elogiat între alţii de Elie Wiesel (autorul romanului *Noaptea* şi distins cu Premiul Nobel pentru Pace). Cartea este tradusă în română de Florin Sicoe, cu titlul *Oaza: amintiri despre dragoste şi supravieţuire într-un lagăr de concentrare*, apărând în 2002 la Editura Maşina de Scris.

2007-2008 – Apare romanul fantasy de tineret *Weregirls: Birth of the Pack* la Editura Tor, bazat pe o experienţă telepatică relatată autorului de fiica lui.

Apare la editura HarperCollins romanul de aventuri *Footprints in Time*. Volumul se publică în traducere românească, la Editura Corint Junior – *Urme în timp*.

2009 – Apare la Simon & Schuster romanul/mister religios *Girl Mary* (*Fata din Nazaret*), dintr-o proiectată trilogie. O colecţie de somităţi literare şi culturale semnalează valoarea romanului: „O epică de calitate universală" (Deepak Chopra), „o carte de neuitat" (Blake Bailey,

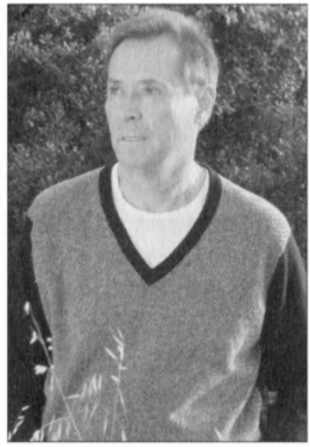

autorul biografiei *John Cheever. A life*, 2009), „rară imaginație istorică", (Elie Wiesel), „un roman zguduitor", (Barbara Dana), „o lectură superbă", (Dr. Jeffrey Siker), „credință în sensul cel mai pur", (Kamran Pasha), „o carte plină de forță", (Radu Ioanid), „un potențial film care se citește pe nerăsuflate" (Caldecot Chubb, producător hollywoodian, filmele *Eve's Bayou, Hoffa, Appaloosa*).

2009 – Pentru prima oară după peste trei decenii, Petru Popescu scrie un nou roman în românește: *Supleantul*, publicat în septembrie 2009 de Curtea Veche Publishing. În câteva săptămâni, romanul urcă semnificativ în topurile de vânzări. *Supleantul*, bazat pe evenimente autobiografice, e socotit o întoarcere literară pe cât de așteptată de public, pe atât de surprinzătoare prin calitate.

2010 – Curtea Veche Publishing publică ediția în limba română a romanului *Girl Mary*, sub titlul *Fata din Nazaret*, în traducerea lui Mihnea Gafița. *Supleantul* și *Fata din Nazaret* se află concomitent pe listele de bestselleruri. Petru Popescu a redevenit o figură familiară a scrisului românesc. Un blog româno-american observa:

„Cândva, scriitorii care treceau cu succes de la o limbă la alta erau puțini – în zilele noastre ei sunt destul de numeroși. Deocamdată însă, nu știm decât de un caz de autor care la maturitatea carierei scrie excelent și în limba natală, și în cea adoptată: Petru Popescu.

Petru Popescu locuiește în Beverly Hills, cu soția sa Iris și cu copiii lor Adam și Chloe. Ambii copii au diplome în jurnalistică și scris literar. Adam Popescu este reporter la *Beverly Hills Courier*. Chloe Popescu lucrează ca agentă de film la agenția hollywoodiană Endeavor-William Morris.

DESPRE TINEREȚE ȘI DRAGOSTE

Era în 1971. Făceam armata, departe de casă, la o unitate militară (a cărei amplasare n-o divulg, întrucât constituie un secret militar!). Îmbrăcat într-o uniformă de culoare kaki, încheiată până sub bărbie, cu caschetă pe cap și cu bocanci rigizi în picioare, participam la marșuri grele și la istovitoare exerciții de tragere cu pistolul automat. Fiind noi toți, cei de acolo, absolvenți de facultăți (și viitori ofițeri), noaptea, după ce se dădea stingerea, discutam pe întuneric, în dormitorul comun cu 65 de paturi, despre fotbal și tenis de câmp (era în vogă Ilie Năstase), dar și despre filme, cărți, muzică etc.

Un mare ecou a avut printre noi zvonul că a apărut o nouă carte a lui Petru Popescu, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*. Ne plăcea titlul, exuberant, patetic și ironic în același timp, în distonanță cu limba de lemn pe care o auzeam în armată. Numele autorului ne era cunoscut, după ce el publicase, în 1969, la numai 25 de ani, romanul *Prins*, despre un inginer bolnav de cancer și condamnat prin aceasta la moarte, subiect-tabu într-o perioadă de triumfalism obligatoriu. Eu, ca absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română, știam chiar mai multe. Le povesteam tovarășilor mei de arme (cum altfel să le spun?) că în 1966 l-am văzut pe scriitor, pe atunci student în anul IV al Facultății de Limbi Străine, în amfiteatrul „Odobescu" de la Universitatea din București, într-o ședință a cenaclului „Junimea", citind, cu glas tare, versuri din cartea sa de debut recent apărută, *Zeu printre blocuri*. Versuri?! Da, versuri. Și le explicam militarilor „în termen" ce neconvenționale erau acele versuri, în care viața de fiecare zi din București, aparent prozaică, își dezvăluia poezia.

În scurtă vreme ne-am procurat un exemplar din romanul *Dulcea ca mierea e glonțul patriei* și l-am citit aproape toți, trecându-l din mână în mână, așa cum ne dădeam uneori țigările

aprinse, când nu aveam destule. Ne-a plăcut foarte mult, ne-a încântat. Ne recunoşteam propriile trăiri în paginile cărţii, regăseam acolo şi viaţa militară, cu precisele ei ritualuri, şi tipurile de ofiţeri superiori sub comanda cărora ne aflam, şi sentimentul de libertate ameţitoare încercat în permisii, şi sexualitatea reprimată, generând deopotrivă înfruptări lacome din trupurile femeilor şi iubiri romantice, de obicei încheiate prost. Totul, totul era aşa cum ştiam, dar avea ceva în plus, o însufleţire, o intensitate a culorilor de negăsit în viaţa obişnuită.

Experienţa a fost de neuitat. În zadar au interzis autorităţile cărţile lui Petru Popescu, în 1974, după expatrierea scriitorului. Romanul *Dulce ca mierea e glonţul patriei* a rămas definitiv în memoria noastră afectivă.

Mă întreb însă ce poate însemna pentru un tânăr de azi, care nu mai are obligaţia să facă stagiul militar, romanul atât de îndrăgit de noi în urmă cu aproape patru decenii. Cum ar putea el să se recunoască într-un personaj care trece prin experienţe străine lui. De ce ar aprecia erupţia de *viaţă trăită* din paginile cărţii nemaiavând drept termen de comparaţie mortificarea din timpul comunismului.

Recitind romanul, pe care îl repun în circulaţie *Jurnalul Naţional* şi Curtea Veche Publishing, constat că trecerea timpului nu l-a atins (aşa cum nu l-a atins pe autorul însuşi, care, ori de câte ori revine în România, pare un actor de la Hollywood, în plenitudinea maturităţii, şi nu un scenarist de la Hollywood, obosit de multele nopţi nedormite, cum este în realitate). Indiferent dacă ai făcut sau nu armata, dacă ai trăit sau nu în comunism, textul te captivează prin exuberanţa lui tinerească, printr-un mod nou, inedit de a vedea lumea.

Romanul este scris la persoana întâi, din perspectiva unui absolvent al facultăţii de istorie care face armata la o şcoală de ofiţeri în rezervă. În personajul fără nume se proiectează Petru Popescu însuşi, dovada constituind-o tocmai frumuseţea literară a relatării, imposibil de atribuit unui nescriitor.

Descrise cu vervă artistică, până şi situaţiile cele mai banale, pe care în viaţa de fiecare zi nici nu le mai înregistrăm, îşi dezvăluie – spectaculos – poezia sau umorul. Prozatorul reglează

televizorul existenței în felul său dintotdeauna: dă totul la maximum. Sunt date la maximum și culoarea, și contrastul, și luminozitatea, și sonorul.

Iată, de pildă, cum este înfățișată obișnuita aterizare a unui avion:

„Un avion căzu oblic din cer, bubui peste noi, pieri la capătul pistei."

Sau iată în ce fel este semnalată prezența soarelui pe cer:

„Soarele aprindea lumea."

Iată, apoi, ce pitoresc devine un om bolnav de guturai:

„Locotenentul scoase pe nări un ocean de guturai și îl înfășură într-o batistă brună cu carouri verzi."

Și iată, în sfârșit, ce simte un om care nu mai simte, din cauză că a fost anesteziat la dentist:

„Îmi amorțise limba din gură. Îmi simțeam buzele umflate și străine, ca niște franjuri de gumă lipite de obraz."

Tonul romanului este dat de sutele de reprezentări de acest fel. Există în cuprinsul lui, este adevărat, și un exces de volubilitate . Spre deosebire de *Prins*, *Dulce ca mierea e glonțul patriei* nu are o idee ordonatoare. Mulți bărbați simt nevoia să povestească pe larg ce li s-a întâmplat în armată, deși acolo – din punct de vedere narativ – nu li s-a întâmplat nimic. Îi animă faptul în sine că au prilejul să vorbească despre ei înșiși. Aceasta este și starea de spirit a personajului-narator din *Dulce ca mierea e glonțul patriei* (de care Petru Popescu nu se distanțează, probabil datorită împrejurării că și-a scris romanul la scurtă vreme după ce el însuși a „făcut armata"). Un amestec de entuziasm naiv și narcisism îl determină să istorisească, plin de vervă, tot ce a trăit și văzut ca militar, fără să se mai întrebe dacă cititorii îl urmăresc cu atenție în fiecare moment.

Epica propriu-zisă a romanului este sumară. Personajul principal, un tânăr bucureștean solitar (ai cărui părinți l-au părăsit încă din perioada adolescenței, lăsându-l singur într-o casă cu pereții plini de fotografii de familie), se îndrăgostește în timpul stagiului militar de o femeie matură, din inițiativa acesteia. Femeia, pe nume Laguna, îl invită – iar uneori, ursuză, doar îl acceptă – în garsoniera ei din București, în scurtul răgaz al unor permisii. Despărțindu-se

cu un sentiment de vinovăție de prietenii săi din armată, Gigi, Ion și Sandu (portretizați fugitiv), care folosesc permisiile pentru a se lansa în aventuri trăsnite, în stilul „frumoșilor nebuni ai marilor orașe", protagonistul cărții se îndreaptă ca spre un loc de osândă, dar și de plăceri perverse spre garsoniera Lagunei. Acolo este, succesiv, umilit și adorat, respins cu brutalitate și inițiat în voluptăți inaccesibile altora. Până la urmă Laguna îl abandonează ca pe un obiect folosit, considerând că la vârsta lui „iubirea, oricum, nu doare", și se întoarce la un bărbat cu mai multă experiență.

Pe acest modest trunchi epic se sprijină vasta arborescență a 400 de pagini de roman, din care nu lipsesc descrieri ale tuturor momentelor pregătirii militare: gimnastica de înviorare, exercițiile de trageri, marșurile, ieșirea la raport, luarea mesei la cantină, serviciul de gardă, inspectarea dormitorului de către superiori, venirea rudelor în vizită la cazarmă etc. Iar aici apare surpriza; nu trebuie neapărat să fi experimentat pe cont propriu un program cazon ca să intri în atmosferă. Și aceasta pentru că în esența lui romanul, departe de a fi prozaic-descriptiv, este entuziast-tineresc. Poate fi considerat chiar un poem în proză despre condiția de tânăr, de oriunde și de oricând.

Vedem câteodată pe stradă câte un adolescent care, în loc să meargă în linie dreaptă, face pași în stânga, apoi în dreapta, se întoarce din drum, își reia înaintarea prin câteva salturi inutile, în locul acela nefiind niciun obstacol, aleargă, merge un timp în vârful picioarelor etc., mai mult jucându-se de-a mersul decât mergând și făcând o risipă de mișcări aparent absurdă, care exprimă, de fapt, tocmai elanul specific vârstei. Acest freamăt al tinereții, acest moment fericit în care oamenii nu-și trăiesc viața, ci și-o dansează, grațios-ireponsabili, constituie adevăratul subiect al romanului.

Personajul-narator, *alter-ego* al autorului, înregistrează cu *voioșie* tot ce trăiește și tot ce se întâmplă în jur, ca și cum viața ar fi un continuu spectacol captivant. Depunerea jurământului militar constituie, de exemplu, pentru el o pitorească paradă de „fiziologii", descrise succint, nu un moment solemn, generator – la alți autori – de discursuri pe tema devotamentului față de patrie:

„Câte unul, am depus jurământul, în curtea strânsă și geometrică. Martie fără soare. Fanfara ne zguduia, muzicanții adineauri cuminți și domestici făceau să vibreze tencuiala pe pereți. Formula jurământului de douăzeci și patru de ori. Elevul Băbeanu Matei, mic, cu ochii verzi în pământiul feței, din Craiova. Elevul Steinbrecher Kurt, cu sprâncenele și genele albe, din Sighișoara. Elevul Toth Carol, cu un neg mare și transparent chiar între sprâncene, din Satu-Mare. Elevul Iepure Adrian, negru, cu buze roșii de parcă mereu ar fi fost proaspăt sărutat, părul catran, ochii cu albul galben, țigan din București. Elevul Nagy Arpad, din Arad, cu privirea albastră, cu picioarele atât de arcuite încât niciodată nu putea lua «drepți» ca lumea. Elevul Ivo Munteanu, sârb din Jimbolia, gras, chel, arătând la toți fotografia fetițelor lui gemene. Elevul Land Richard, șvab din Lugoj, cârn, cu talent la vioară, cu mâinile prea fragile pentru lopata reglementară. Elevul Ion Marai, cel mai bătrân dintre toți, ștrengar din București, trei facultăți, fusese exmatriculat din două, o terminase cu chiu, cu vai pe ultima, era acum profesor de română și franceză la un liceu, elevii îl adorau, elevele leșinau când le scotea tablă: frumos, cu carură perfectă de înotător pe care se depunea de trei ani grăsimea întreruperii antrenamentului, cu ochii mari, căprui, ieșiți cu lăcomie din cap, să se așeze cu poftă pe toate ispitele vieții. Elevul Gigi Pleșea, mijlociu de stat, cu musculatură herculeeană, cu părul tare ca de fox sârmos și o pădure de păr la fel de tare pe pieptul mereu descheiat, cu profil italo-dacic, o, românii tari de virtute care au întemeiat colonii vânoase în Brazilia sau cine știe unde, plecați din Bariera Vergului, din Vitan, din Ciurel sau din alte oboare ale capitalei. După ei veneam eu. M-am scufundat în privirea maiorului ca într-un nor coborât. Am pronunțat jurământul. Mi-a strâns mâna a douăzeci și patra oară (eram ultimul), m-a felicitat."

Numai la Petru Dumitriu mai sesizăm acest talent de portretist expeditiv, cu precizarea că autorul *Cronicii de familie* este invariabil sarcastic în caracterizările sale, în timp ce Petru Popescu jubilează trecând în revistă galeria de personaje.

Criticul literar Nicolae Bârna, semnatarul unui studiu critic subtil și inspirat despre Petru Popescu (în legătură cu care afirmă,

pe bună dreptate, că „a fost un virtual șef de școală al unui posibil (neo-)autentism șaptezecist, curent căruia nu i-a fost dat să se manifeste în cele din urmă, decât prin el, unicul lui reprezentant"), găsește altă justificare pentru volubilitatea excesivă dezvoltată în romanul *Dulce ca mierea e glonțul patriei*: „Probabil că cititorii vor privi cu îngăduință această volubilitate, interpretând-o drept ceea ce este: o urmare a jubilației, a «beției» stenice suscitate de putința trecerii realului și a trăitului în cuvânt."

Este o explicație care ține de psihologia creației și are un anumit grad de plauzibilitate, dar mai probabil este, din punctul meu de vedere, că prin această efervescență este reprezentată în mod deliberat tinerețea, inventivă și risipitoare.

Dulce ca mierea e glonțul patriei poate fi considerat și un roman de dragoste, întrucât fascinația și furia pe care i le provoacă Laguna personajului principal au valoarea unui „eveniment epic" și rămân pentru multă vreme, după încheierea lecturii, în mintea noastră. Este vorba de o dragoste imposibilă, de genul celor evocate în atâtea romane românești, de la *Adela* lui Garabet Ibrăileanu la *Sexagenara și tânărul* de Nora Iuga. Prăpastia care îi separă pe cei doi îndrăgostiți este diferența de vârstă. Spre deosebire de adoratorul ei, Laguna este matură și complicată. „Enigma" ei este alta decât enigma Otiliei din romanul cu același titlu al lui G. Călinescu. Ea nu constă într-o candoare ininteligibilă, ci într-o feminitate asumată și într-un rafinament al voluptății erotice care îl fac pe tânăr să se simtă ca un elev la un examen.

Ilustrativ în această privință este episodul vizitei neanunțate a tânărului la iubita lui acasă. Decupat din roman, el ar putea constitui o proză scurtă antologică. Drumul însuși al tânărului spre Laguna este naiv-epopeic:

„Am pornit spre ea.

Eram convins, fără nicio dovadă, că o voi găsi. Îmi închipuiam că și-a blocat telefonul, ca să mă facă să cred că nu e acasă. O să sun, o să-mi deschidă. Mai departe nu mă gândeam."

Pe parcursul „călătoriei" apar semne rău prevestitoare:

„Treceam prin Cișmigiu, lacul era secat și ploaia abia îi adăugase puțin noroi pe fund, bărcile eșuate lângă mal dădeau un sentiment de ruină, pete de zăpadă pe pământul negru, trunchiuri aburite, primăvara ca o rană nevindecată..."

Ajuns la destinație, îndrăgostitul constată că iubita lui nu e acasă:

„Am sunat îndelung. N-a răspuns nimeni.

Stăteam pe palier, în fața ușii. Cu vizeta în frunte, ușa se uita la mine ca un ciclop."

Bănuind că Laguna este acasă și nu vrea să-l primească, tânărul insistă, timid-îndârjit, iar când, în sfârșit, renunță, asistă, în fața blocului, la venirea acasă a Lagunei, împreună cu alt bărbat:

„Veni un automobil alb, și din el se dădură jos, fiecare pe câte-o ușă, Laguna și un bărbat pe care nu-l cunoșteam. O expresie definitivă închidea chipul Lagunei, n-am avut timp nici măcar să tresar, bărbatul care se dăduse jos de la volan ocolea acum mașina ca să o ajungă din urmă, și avea și el un aer la fel de determinat."

Bărbatul, de aproximativ 50 de ani, constituie coșmarul oricărui tânăr îndrăgostit, pentru că poate oferi unei femei siguranță și protecție, adică exact ceea ce el nu-i poate da. Totuși, tânărul nostru, răscolit de gelozie, îl privește și cu admirație, din generozitate sau, poate, pentru că visează să ajungă asemenea lui:

„Nu m-ar fi mirat să fi jucat rugby la tinerețe. Avea talia ușor îngroșată, altfel însă un cap superb, puternic și mare, leonin, cu pungi sub ochi, dar până și pungile erau impunătoare. Gen Rex Harrison, în același stil binevoitor-absent, numai că purta părul gri tuns foarte scurt și înfipt ca o perie în fruntea înaltă. Gura mare îi cădea puțin spre bărbia solidă. Un adevărat bărbat făcut între cele două războaie."

Necunoscutul, înțelegând situația, se retrage, dar Laguna încă rămâne un timp „a lui" și îl respinge nemiloasă pe tânăr:

„– Ce-i cu tine aici?

Deschideam gura. Nu știu ce i-aș fi spus. Cred că ceva lipsit de sens. Poate o bâlbâială penibilă. Nu eram pregătit. Deschideam gura fiindcă mi se părea mai penibil să nu-i răspund nimic. Am scăpat, mi-a luat-o înainte:

– De ce te-ai îmbrăcat așa?

Cum mă îmbrăcasem?

– Îţi stă oribil aşa. Hai sus.

Mă invita numai pentru că e jenant să vorbim în stradă. Am simţit din ton."

Acest dureros joc al dragostei nu are legătură cu „epoca", s-a jucat şi se va juca întotdeauna, în nenumărate variante. Tocmai de aceea romanul lui Petru Popescu prezintă interes şi azi. În fiecare pagină a lui pulsează viaţa. Lectura îţi provoacă, înainte de toate, o senzaţie de *prospeţime,* ca aceea pe care ţi-o dă frunzişul pomilor după o ploaie de vară.

Alex. ŞTEFĂNESCU

DULCE CA MIEREA E GLONȚUL PATRIEI

Camarazilor din plutonul 5
Ofițerilor instructori de la
Școala de Ofițeri de Rezervă
Și din nou Corinei

Altădată, casa din Sfinții Apostoli semăna cu tot Bucureștiul: un etaj, aproape identic cu parterul, ferestre înalte și înguste, jaluzele albe, ornamente florale de un gust mediocru, pereți galbeni. Ușile aveau geamuri colorate, sticlă roză, palidă, gratii de fier prăfuit. Butonul soneriei – metal verde – timpul. Dinăuntru, o lumină ca lămâia. În spate o curte cu salcâmi, o masă într-un chioșc, vița de lemn se împletea cu vița de fier, luna se încurca în părul unei femei aplecate pe fereastră, sub bolta întunecată a porților timpul se făcea pulbere, se așeza, cum trăiau oamenii de atunci? Străzile din jur la fel. Sapienței, Apolodor, Mihai Vodă, Puțul cu apă rece, Cazărmii, Bateriilor. În taina verii, oftatul tramvaiului, pașii unei perechi ascunse pe trotuar, ceața albă a lămpilor în relieful străzii. Lumina, decorul, strada alunecau pe fețele trecătorilor. Casele. Case boierești. Boierii niște funcționari, niște proprietari mărunți, niște burghezi cu bani puțini. Și azi, trecând cu ochiul pe stradă, prinzând o clipă, în crăpătura neagră a unei uși, o figură din altă vreme, o bizară conștiință caragialescă urcă în mine. Îmi vine să râd. De mine, de ceilalți, de ereditatea lor și a mea. Formele străzilor, ale întretăierilor, petele albe ale caselor, umbrele frunzelor, golurile curților se mișcă toate o clipă, căutându-și un loc mai bun în patul anotimpului, în somnul distrugerii. Copacii colorează vara, ca acum douăzeci, cincizeci, o sută cincizeci de ani. Aproape, peste două străzi, agresiunea geometrică a unor blocuri noi. Fete din blocurile noi, fete noi, cad uneori în praful cald al acestor case vechi, se amestecă într-un pat cu scârțâituri de o jumătate de secol. Copacii vindecă totul. Foamea ochilor, a stomacului, a amintirii. Neagră noaptea, neagră ziua, apa între Podul Izvor și Podul Senatului, cheiurile toropite, etajele egale, acoperișurile cu țepi, suliți, ciocuri, ghearele streșinilor. Arcade, ochiuri, guri, mireasma învechirii, apoi un monstru de clădire nouă, transatlantic eșuat,

flori, strâmtoarea verde a Cişmigiului, oameni, tropicele Bucureştiului.

Zgomotul copiilor se apropie, se depărtează. Curg în asfalt, curg în pământ, subsolurile, casele, oamenii. Întorc capul, înfig bărbia în carnea unui an trecut, pacea cartierului cade toată asupra mea. Nu periferie, nu mahala, nici măcar margine; *aici a fost centrul, aici rămâne. Bucureştiul.* O statuie pătată se apleacă deasupra unei ţâşniri de apă, tramvaiele şi casele se iau la întrecere, un birt se deschide şi se închide ca o scoică, lasă oameni înăuntru şi înafară, oboseala pică dintr-un robinet bătrân, ceasul prinde clipa, se opreşte în odaia goală, îşi trage sufletul.

A fost şi un teatru, ori cam aşa ceva. Bucăţi din rochiile lui mi-au rămas încrustate în privire, uneori mă mai fac să clipesc şi să lăcrimez. O scenă de coapse lucitoare, afară o lună turcească pe apele negre ale trăsurilor. Un clopot mântuie aerul. Frumosul de-atunci a fugit, uite, chiar pe fereastra asta: se vede şi azi muşcătura pintenului agăţat de pervaz. S-a dat peste cap în aer, şi-a tăvălit mustaţa mică în iarba curţii, dar era voinic şi sprinten, într-o clipă s-a ridicat, a pierit departe. Cizmele i se potriveau în fugă pe tălpile goale, hainele găseau unda corpului, sabia îi lovea şoldul înfierbântat, a fost, n-a mai fost, s-a pierdut între ceilalţi, băieţii veseli, cu pahare înalte, tunici, caschete, vipuşti, eghileţi, prinde-l dacă poţi, în urmă răvăşeala roşie a odăii, plânsul, visele spulberate. Nu cumva sângele lui s-a amestecat în sângele nostru, înainte să se verse tot din el? Era un război de întregire, căzuse lovit în pieptul atletic, în umerii care scoteau din minţi, câmpul îl acoperea, fără sânge era alb ca un înger. Poate. Oamenii sunt frumoşi şi înalţi, uneori şi aici, ca pretutindeni. Dar mai des negricioşi şi mici, otrăviţi de căldura câmpiei. Soare mai tare, luciu mai sărac, gust mai iute, bătaie grăbită. Dimineaţa răsare ca un trandafir albastru, treptele vechi coboară strada, adierea ferestrelor, uşilor, sentiment de demult, acum cincizeci, o sută de ani, viitorul însuşi a trecut.

„Unde eşti?" mă chemau în casa mare amintirile unor neamuri care s-au dus. A fost o casă plină, joia se adunau părinţi, copii, unchi, nepoţi, fini. Lumina hainelor, lumina glasurilor, ani în şir, s-au risipit în timp şi loc. În mormânt, în ţară, în afara ei, lumea

se schimbă. Am crescut înalt şi palid în pustiul casei. Tata a plecat, mama a plecat cu alt bărbat. Deschideam fereastra asupra curții, din camera verilor mei se auzea un magnetofon, eu creşteam înțelegând greu lumea din jur, ei o înțelegeau mai uşor, ori nu aveau nevoie de înțelegere, asta înseamnă de fapt o altă înțelegere, cea mai bună poate. Familia rămăsese pe pereți. Un portret vechi al bunicului bunicului, barbă mare şi albă, chelie ca un nimb, episcop al Bucureştiului. Mă gândesc o clipă la înțelesul acestor cuvinte. Mă pătrund de respect pentru familie. Cobor spre fotografiile unchilor.

Nuanța lor brună se adânceşte, cerul de cafea se înalță tot mai imposibil pe chipiele care par nefiresc de mari peste tresele epoleților, ochii au un luciu de măslină putredă, obrazul se înnegreşte, fotografiilor le creşte barba, 1913, 1918, 1941, 1945, unchiul Sandu, Dinu, Nicu, Mircea. Erau mai mulți, am uitat. O soră a tatei se măritase cu un ardelean, blond când era tânăr, cu privirea deschisă, plată, cu umerii mici, nebărbăteşti, cu nasul gros. Pe coridorul plin de fotografii uitate, în uniforma Imperiului Austriei, se uită la unchiul Ştefan în uniforma Regatului României, eu curg cu timpul printre ei.

O copilărie cu ofițeri (asta era linia familiei). Veneau în casă, se aşezau, beau, făceau complimente mamei, tata se certa cu ei, politica țării şi a lumii, mă jucam printre picioarele lor cu rotițele pintenilor. Între picioarele lor lucind de cizme, între pintenii lor încăpeam întreg, încăpea lumea. Într-o vară, unchiul Petre a venit pe neaşteptate, cizmele îi erau într-un hal fără hal de praf, şi mă îndreptam spre pintenii cu strălucirea stinsă, ispita era prea mare, mama a sărit şi m-a luat de acolo, unchiul Petre avea ochii roşii, fața galbenă, tremura ca de friguri, se întâmpla ceva cu el, înainte era calm, sigur pe sine, surâdea cu o uşoară ironie, vorbea puțin, părea mereu uşor distrat, cine ştie la ce se gândea, căci deodată îşi privea ceasul mare (cred, azi, că era un ceas de campanie, nu mi s-a întâmplat niciodată mai târziu să văd unul la fel), se ridica, spunea o banalitate, îşi punea chipiul închizându-şi cu un singur gest capul şi toată ființa într-o taină a lui, se ducea ca un automat la uşă, o deschidea înaintea lui, o închidea după el, cobora cele două trepte,

se punea în mişcare pe trotuar, sigur ca o maşină bună, rupea liniştea străzii cu mersul lui incomparabil, dispărea. Încercam să-l imit, pasul fără cizmă n-avea greutate, coboram cu furie călcâiele, până mă loveam şi mă durea. Nu ştiam unde pleca, lipsea mult, revenea firesc, ca de la o plimbare, până când n-a mai revenit.

Mă speriam uneori noaptea de fotografii. Săream din vis şi găseam asupra mea ochii cu sprâncene stricte, părul tuns scurt, fruntea brăzdată de linia zilnică a chipiului, bărbia ca un pat de armă, gâtul marţial, demnitatea grea a nasturilor, epoleţilor, curelelor pe corpul încordat dedesubt până la febră. Mă culcam iar, visam cizmele lor scârţâind în casă. Era pe vremea când se terminase războiul şi începuseră filmele despre război. Familia se aduna în sală, apoi începea filmul şi o vedeam adunată şi pe ecran. Încercam să înţeleg. Mă gândeam.

Eram prea copil ca să înţeleg. Românii, nemţii, italienii, ruşii, americanii se amestecau pe ecran. Nu vedeam decât cizme, stele, fireturi şi arme. Mi se părea că toţi sunt la fel şi că toţi se luptă între ei, nediscriminat, fiecare împotriva tuturor celorlalţi, o isterie colectivă. Însă de vreo două ori (filme americane, cred) am văzut şi soldaţi negri: aveau uniforme identice cu ale albilor, luptau alături de ei ori împotriva lor, şi atunci mi-a dat prin cap că s-ar putea să fie două partide, am încercat să le deosebesc, dar n-am avut timp, filmul s-a terminat.

Filme alb-negre. Vedeam şi filme de război colorate uneori. Îmi făceau (şi azi îmi fac) o impresie penibilă: păpuşi mari, cu obrajii roz, gătite, mişcate grotesc. Cele alb-negre erau mult mai bogate, chiar şi culoarea lor era o lume infinită de trepte imperceptibile, de la nuanţa îngerilor la cea a diavolilor; erau filme adevărate, erau viaţa însăşi, cea pe care n-o apucasem, întârziat cum eram. Fotografiile familiei trăiau în ele. În mijlocul reprezentaţiei îmi venea să fug acasă, să văd dacă mai sunt la locul lor. Nu cumva abia aşteptau plecarea mea emoţionată (cu genunchii spălaţi, cu ciorapi albi), ca să alerge după colţ, pe un drum mai scurt, necunoscut mie, să mă aştepte prinse în tremurul ecranului? Ecran neted, ca o apă fără adâncime, supărător de clară, atât de clară încât devine invizibilă, nu mai există. Războiul tuna în el,

trupurile cădeau în straturi, înțesau privirea. Ieșeam, deodată în perspectiva străzii se mișca un militar – scăpase! Respiram, acasă contemplam pereții. Mobila veche și incomodă supraviețuise oamenilor, scaunele ca niște strane, cu colțurile drepte și reci, rotunjite treptat de praf, înfiorătoare, împodobite cu săpături fără sens, deasupra fiecăruia câte o fotografie ofilită. Animale ciudate, capete de oameni, trupuri de scaune. O pălărie de cercetaș, un obraz luminat indirect sub o vizieră neagră, un profil contrastând sec pe un fond de umbră, o mustață, un galon vechi, afară, în soarele prăfos al lui iulie, la colț, sub o ruptură de castan bătrân, un interminabil joc de table, de ani de zile cu aceiași adversari și privitori, domni tremurători în haine demodate, prea groase pentru amiaza toridă. Pereții se deschideau în fotografii, cădeam îndelung în câmpul lor, recunoșteam fiecare linie, fiecare atom al frunții, al stofei, nu înțelegeam. Dar mă regăseam între fotografii, le aparțineam, creșteam, creșteau și ele în ochii mei, mă urmau pas cu pas, le duceam cu mine, o potrivire nelămurită se mărturisea între noi. Somnul mă lua pe niște platouri cenușii, imense, se auzeau comenzi, se mișcau trupe, dormeam ușor, tot timpul conștient de faptul că visez. Știam că mă voi trezi la adăpost în căldura strâmtă a patului, visul era o minune gratuită, priveam în el cu ochii mari, numai un vis și totuși puteam să-l trăiesc, de ce să mă tem, eram fericit.

Descopeream în capetele unchilor tot mai puțin, imaginam în ele tot mai mult, expresia lor de serie mă umplea de un puternic sentiment banal. De câteva ori am scos sticla ca să șterg praful adunat dedesubt, prima oară rezultatul a fost sensibil, hârtia mă orbea, fețele renăscuseră, unchii înviaseră din morți, unul din ei îmi dădea întotdeauna senzația neplăcută că îmi face cu ochiul și când îl curățăm senzația era mai puternică decât oricând. Gândeam lucruri pe care nu credeam să le gândesc vreodată, înțelegeam fraze obscure, hainele mă sufocau, am aruncat de la fereastra mea cu un toc vechi în tablele vecinilor pensionari, zarurile și piesele au fugit peste tot, bătrânii au țipat catastrofic, Doamne, parcă aruncasem o bombă, nu un toc vechi!

Ani și săptămâni; Paștele și Crăciunul se lipeau unul de altul; Duminicămiercurivinerimarțijoi; deodată (dimineață de ziduri,

iarnă gri, gust de nesomn în gura strânsă), m-am înfiorat de lipsa hainelor, paralizat pe cântarul rece, crucificat de măsurători, un metru şi optzeci şi şase, mă lăsam, intram în rând, un cot străin mă împungea în omoplaţi, tresăream de contactul nefiresc, doctoriţa. Ten de ţigancă, încălzea aerul în jurul ei, vopseaua gurii era veştedă, unghiile colorate dement, metale sunătoare pe mâini, închidea ochii de la fumul ţigării. Mi se părea străin numele meu, îl mărturiseam, animal tânăr care suferă, vedeam prieteni în şirul lung, încercam să nu-i recunosc.

Străzile nu se schimbaseră. Mă regăseam în hainele mele. Eram furios pe ele, ele se strângeau speriate în jurul meu, tăceau. Brumos, cheiul se uita în apă, oraşul curgea în râu, râul în oraş, păream bolnav, tuşeam pe coridoarele universităţii, fumasem prea mult, dormeam în sala de lectură pe cărţi, aşa sunt sesiunile, nu mai ai vreme nici să te speli. Nu mai suportam biblioteca, tot terminasem. De azi încolo slujba, salariul, alte griji, alte măsuri.

Iarna plângea ca o toamnă. M-am dus la o prietenă a mea pe care n-o mai văzusem de mult, i se terminaseră lemnele de foc, i-am spart altele, casele lăsau sus un triunghi de plumb noros, pe scara tocită era întuneric, prin geamurile murdare venea un veşnic apus, liftul burtos încremenise, am făcut focul amândoi, ne-am căutat de bani, aveam cu totul şapte lei, am renunţat. Frigul nu trecea, ne-am urcat în pat îmbrăcaţi, deasupra noastră odaia plutea înalt, ne-am distrat niţel de-a cine trimite până în tavan un jet gros şi cald de respiraţie. Camera era plină de picturi făcute direct pe pereţi de un amic de-al ei, eu nu mă pricep. Îmi închipuiam ce e afară, căderea iernii în ascuţişul oraşului, cerul tot mai dens coborând între turnuri şi cupole cu statui goale, mâini ieşind în răceala din jur, retrăgându-se grăbite. Pe fereastră se vedea înserarea, într-o curte plină cu fiare vechi, mormane. O urmă de împletitură verde pe lângă gard. – Aici a fost „Maiorul Mura", spuse ea. – Maiorul Mura? – Un local celebru pe vremuri. Înainte de război. – Înainte de care război? Strada Doamnei se întunecase de tot, nu mâncasem de dimineaţă, ameţisem uşor, deodată unchiul Nicu, în mare ţinută, se uită pe fereastră la noi! Mi se păruse. M-am uitat la ea. Se depărtase de mine, plecase în somn.

Ne-am silit să ne distrăm ultimele zile, eu nu reuşeam deloc, la un moment dat băieţii s-au strâns în jurul meu, cu picioarele depărtate şi braţele atârnând: ce am? Am scăpat nu ştiu cu ce. Mi se părea că visez această plecare, nu credeam în ea, îmi făceam valiza zâmbind prosteşte. Dormeam dus când a venit Gigi cu maşina. O capodoperă de Mercedes. Îi dăduse şoferului doi poli, şi el ne tot pisa să nu spunem nimănui, altfel îl omoară la întreprindere. Ce nevoie aveam de el? – Face impresie, spunea înţelept Gigi. Cui? Mai aveam timp, unde să bem, la gară? La aeroport? De trei ori mai scump. Acum ori niciodată. Ion se tunsese atât de scurt încât şi la bar strănuta de frig. Sandu nu dormise deloc, îi curgeau lacrimile de somn.

Un avion căzu oblic din cer, bubui peste noi, pieri la capătul pistei. Nu credeam să-l revedem. N-am zburat niciodată. Veni cu elicele învârtindu-se, ca nişte mâini sucite de friguri din încheieturi. Se apropiară cu o jucărie mare, o scară, coborâră doar câţiva, ridicoli pentru avionul atât de mare.

Soarele aprindea lumea. Aripile avionului ţi se înfigeau în ochi. Ne uitam la el şi ne simţeam cearcănele. Căutam să mă închid în propriul meu pahar. Dacă m-aş fi putut topi întreg în el. Aş fi rămas la masa asta. Dacă soarele străluceşte mai tare, topeşte toată puritatea lumii. În fine, îl acoperiră nişte nori.

Acum aveam o senzaţie de sfârşit atât de puternică încât devenea comică – prea eram tineri. Ne-am urcat iar în capodopera de maşină. Şoseaua abia fusese curăţată de zăpadă. În dreapta şi în stânga, împletitura neagră a copacilor sfâşia privirea. Sfârşit de ianuarie deosebit de rece. Casele ne ocoleau, rar câte-un fum pe un coş, păsări negre. Pământul se lărgi în toate părţile. Nori de zăpadă, foarte mari, parcă ne vânau pe noi, tăcusem de tot, se făcuse frig în maşină. Lângă noi toate fugeau în sens contrar,

departe toate veneau îndărătnic după noi, liniile suprapuse ale lumii. O biserică frumoasă şi veche făcu cruce cu şoseaua, un sat cufundat în pământ, plopi. Pădure neagră. Înnebuneam uitându-mă la crengile ei, se spărgeau, se închegau, se risipeau, se uneau infinit, mi se părea că ochiul meu se împarte şi se adună nebuneşte. Peisajul curgea pe ferestrele maşinii, din faţă în spate, ca un plâns potolit pe un obraz neted. Eram toropiţi. Drumul nu mai sfârşea. Nu ne închipuiam nimic. O schimbare ni se părea imposibilă.

N-am reuşit să facem impresie nimănui. O santinelă ridică bariera fără măcar să se uite la noi. Am intrat într-o privelişte plată ca faţa unei mese. În ea, un bloc mare şi lung ca o cutie; nişte case fără nimic deosebit; dincolo un câmp nesfârşit; şi o părere de copaci.

Am oprit în faţa unei clădiri cu aspect de cinematograf de provincie, steaguri tricolore, litere mari deasupra intrării, am citit un sfârşit de lozincă „Trăiască armata!", era prea devreme? Sala de spectacole era goală, nu era nimeni. Cu valizele în mâini, dezorientaţi, ne-am învârtit prin ea. Am încercat câteva uşi laterale, una s-a deschis, un foaier mic. Nu era nicio mobilă. Doar un telefon montat în perete şi în faţa lui un scaun de lemn fără spătar. Iar la telefon, cu un picior îndoit şi sprijinit pe scaun, vorbea un maior.

Un maior de doi metri. În manta, cu chipiul uşor dat pe ceafă. Obrazul era negricios şi avea nişte maxilare atât de proeminente încât i le puteam vedea şi din spate: depăşeau ceafa în ambele părţi. Nasul scurt, gura buzată. Ochii îi erau căprui şi inexpresivi. Mâna în care ţinea telefonul era bronzată şi mare. Spărgea uniforma de zdravăn ce era. Tocmai tăcuse, ascultându-l probabil pe celălalt şi o clipă am auzit scaunul scârţâind sub greutatea lui. Numai o clipă. Ne văzu şi coborî piciorul (avea o cizmă impecabilă), şi se întoarse, cât îi îngăduia firul telefonului, spre noi.

Fără însă să ne facă vreun semn. Ne simţeam rătăciţi, ne venea să plecăm, nu cumva greşiserăm ziua? Sandu insista în şoaptă că trebuie s-o ştergem, locul de adunare era cu siguranţă altul. Cum era cel mai aproape de uşă, făcu un pas înapoi şi aproape ieşi de-a-ndaratelea.

Maiorul mişcă. Ne făcu semn cu stânga. Stânga îi era înmănuşată şi strângea mănuşa celeilalte mâini.

Am așteptat. El vorbea. Vorbea cu voce scăzută, dar tot umplea încăperea. Vocea era și ea înfundată și fără relief, parcă abia terminase ceva de mâncat. Epoleții, nasturii, cizmele, viziera chipiului luceau imobil, pentru că iar nu făcea nicio mișcare. Vorbea aproape fără să deschidă gura. Privirea îi lucea mai puțin decât nasturii.

Deodată vocea i se modifică: – Ordonați? Nu azi, mâine. Azi? Dacă ordonați... Am înțeles.

Era gata să închidă telefonul și din cauza mișcării toate de pe el luciră altfel. În telefon se auzi o țiuitură (celălalt își amintise în ultima clipă de ceva) și maiorul îl duse iar la ureche: – Ordonați! Și apoi iar: – Am înțeles. *Am înțeles!* Să trăiți!

Închise. Făcu un pas spre noi. Ne domină cu statura lui, deși nici noi nu eram scunzi. Ne studie o clipă. Privirea nu i se schimba, ca și cum nu ar fi luat deloc cunoștință de noi. Ne vedea oare? Mă îndoiam.

Îi măsuram cu ochii lărgimea umerilor, încercând inconștient să-mi dau seama dacă senzația deosebită de autoritate o dădea cumva vreun amănunt corporal, și care anume. Tot inconștient mă îndreptam din spate, îmi umflam pieptul, încercam să-mi lărgesc și eu umerii.

– Eu sunt maiorul Tărtășescu, spuse maiorul. Cu tonul cu care ar fi spus „Această sală are patru pereți".

Nu știam ce să spunem. El scoase un carnet, întrebă de nume și ce studii făcusem fiecare, notă. Deocamdată asta era tot. Trebuia să așteptăm puțin, ceilalți nu sosiseră. Cu un Mercedes, remarcă judicios maiorul, se merge mult mai repede decât cu autobuzul. Ne văzuse pe vreo fereastră.

O să mergem acum să ne echipăm. – Poftiți? – În armată nu se răspunde „poftiți", se răspunde „ordonați". Mi-a venit să râd, m-am uitat la fața lui serioasă, n-am putut râde.

– Hai, luați-vă valizele și după mine, marș! Ați înțeles? *După mine, marș!*

Am înțeles și ne-am luat după el. În armată revin mereu două idei: „Ordonați!", „Am înțeles!". Între ele urma să trăim mai multe luni. Maiorul scârțâi cu cizmele pe zăpadă. Noi, după el marș,

câteva minute bune, neîndrăznind să mai vorbim între noi, depăşeam barăci, magazii păzite de soldaţi (în şube fantastice, nemişcaţi, numai aburii respiraţiei se încolăceau uşurel deasupra capetelor lor), zgomot din spate, am sărit la o parte, gândac-autobuz, bombat şi verde, al armatei, din el ţâşneau băieţii, pe unii îi recunoşteam, gata să ne repezim la ei cu salutări gălăgioase, şi turnul maiorului despicând apele recruţilor: – Lasă vorba! Stinge ţigara! Într-o clipă eram aliniaţi pe trei rânduri într-un depozit cu efecte, nici nu mai ştiam cum intraserăm, cum reuşiserăm să ne aşezăm într-o asemenea ordine, eram zăpăciţi de noi înşine, maldăre de vestoane, pantaloni, bocanci, mantale, lângă care ne aşteptau nişte gradaţi, unii cu metrul de măsurat în mână. Eram încă o masă pestriţă, civilă, în ordinea verde, cenuşie şi brună din jur, dar câţiva băieţi se şi aplecară să se descalţe, m-am uitat după Gigi, nu l-am găsit, reuşise să dispară? Intrase într-o uniformă, era verde-brun din cap până în picioare, ca un deal tomnatec cu muşchi de pădure şi frunză putredă. Şi deodată maiorul îmi răsuflă în ceafă, atât de puternic încât m-am întors: – Ce e, elev, nu te simţi bine? Am dat din cap, nu. Nu ştiam ce formulă să folosesc. Nu cumva mi-era frică să răspund cu voce tare? Un fruntaş îmi întindea un veston. L-am îmbrăcat mecanic, negăsindu-i nasturii, m-am uitat la fruntaş, avea capul lat şi blond, de o inexpresivitate perfectă, buzele răscroite într-un surâs fix, cu dinţi de argint, mi-am tras pantalonii simţindu-le zgârietura rece, am intrat în bocanci, erau ca piatra, m-am strâmbat, fruntaşul era plin de bunăvoinţă: – Să n-aveţi grijă, aşa-s bocancii la-nceput, pe urmă se moaie ei! Moldovean. Toţi băieţii căzuseră în uniforme până la gât. Maiorul, cu picioarele desfăcute, cu capul înclinat pe umărul drept, se uita la noi.

Curăţenia cazonă mirosea. Sărac şi aspru. Ne amestecam între noi în verde, verde continuu de trupuri verzi, numai petliţele de infanterişti, roşii, navigau inegal, astre fără sens, în universul verde. Trupurile noastre dispăruseră. Feţele deasupra erau palide, ochii măriţi. Voiam să facem câţiva paşi, să ne surprindem unii în ochii celorlalţi, căutam oglindirea unei ferestre, maiorul ne împinse pe toţi la loc în front:

– Cine are aptitudini de comandant, un pas înainte!

O tăcere plină.

– N-ați auzit ce-am spus? Cine are aptitudini de comandant, un pas înainte!

Nu se hotăra nimeni. Maiorul începu să scoată din front la întâmplare. Îi punea să dea o comandă și îi trecea nemulțumit la loc. În fine, găsi unul „cu cutia bună". Ne constitui în pluton, îi dădu comanda. – Și mai ales, ăsta e un ordin pentru toți, în armată se vorbește tare! TARE! Cine n-are organ, nu poate fi comandant, înțelegeți? Nu poate fi, pentru că nu se aude! Ce fel de șef ești dacă nu te aud inferiorii?

Își opri apa opacă a privirii chiar asupra mea: – Ai înțeles, elev?

Am vrut să răspund și m-am înecat, am tușit, am răcnit cât am putut: – AM ÎNȚELES!

Maiorul se mișcă în fața frontului. Cizmele îi gemeau de apăsarea picioarelor. Dușumeaua protesta. Ridicase brațul ca să fie mai elocvent. Acum începeam să-i înțeleg sistemul de articulare. Apăsa pe silabele terminale, accentua deosebit sfârșiturile de frază, și în general se juca cu propria lui voce, îndoind-o și îndreptând-o, grăbind-o și încetinind-o, modelând-o ca pe un lut.

– Foarte bine, elev! Așa se dă un răspuns militar corect. Țineți minte: întotdeauna când dați o comandă, ori când răspundeți unui superior, tare să-i sară șapca din cap!

Cu toate că mă ardeau plămânii de strigat, chipiul lui era atât de neclintit încât îmi venea să cred că nici o ghiulea nu l-ar fi putut dărâma. Vocea, în schimb, era extraordinară. La fel de lipsită de relief ca adineauri la telefon. Dar, fără aparența vreunui efort, puternică încât ne împingea în perete cu ea. Se plimba fără grabă prin fața noastră, ca pe o scenă, avea, pentru masa lui, o surprinzătoare suplețe. Am avut o clipă impresia că se ascultă vorbind; ori că urmărește vreun efect pe fețele noastre; prea își punea în lumină autoritatea și forța: dar privirea lui era ca un tunel spre un tărâm necunoscut, iar în ecoul vocii se insinua un pustiu; spusese de multe ori aceste fraze? Poate nici nu era atent la ce spunea, se dusese cu gândul Dumnezeu știe unde.

Se puse în fruntea noastră și ne duse la dormitor. Eram în ultimul rând și în fața mea nu vedeam decât mișcarea verde

a uniformelor. Am furat peisajul: iarnă pură peste tot, o nemişcare de început al lumii, de capăt al pământului. În dormitor ne împărţi despărţiturile mici ale dulapurilor. Se sprijini cu spatele de un pat suprapus şi ne urmări aşezându-ne lucrurile. Îl priveam, dar faţa lui nu ne spunea nimic. Era satisfăcut? Deveneam nesiguri. Ne chemam unul pe altul în şoaptă.

Am terminat. El ne aşteptase cu răbdare. A început să treacă prin faţa dulapurilor şi, fără să se uite mai mult de o secundă în ele, să strice cu un singur gest al mâinii ordinea stabilită de noi.

– Uitaţi-vă la mine.

Era chiar în faţa dulapului meu:

– Al cui e ăsta?

Am răspuns. A dat din cap, dar n-am putut înţelege semnificaţia mişcării, a răvăşit toate, şi a început să le aşeze el. Maiouri de corp, batiste, chiloţi. Eram aproape jenat.

A terminat într-o clipă. Lenjeria parcă era aşezată cu linia. Se vedeau toate obiectele de toaletă perfect, imposibil ca ceva să nu fie la îndemână, şi rămăsese chiar spaţiu excedentar. – Luaţi exemplu de la elevul... şi îmi spuse pe nume, ca şi cum meritul ar fi fost al meu.

Camarazii au început să ia exemplu, el ne-a aruncat o privire circulară, ne-a lăsat singuri. Abia peste câteva clipe dialogurile au căpătat un caracter normal. M-am urcat într-un pat de sus; atent să nu murdăresc pătura cu bocancii, am scos picioarele prin gratiile patului şi le-am lăsat să atârne deasupra capetelor celorlalţi. Maiorul dispăruse ca şi cum n-ar fi fost. Alunecam cu privirea peste trupul meu. Mă vedeam verde până la genunchi, întrerupt de centură, apoi negru, nu-mi venea să mă cred. M-am uitat în tavan şi privirea mi s-a golit, ca a maiorului. Am încercat să-mi amintesc ceva, orice, n-am reuşit. Eram complet despărţit de mine. Mă plimbam fără busolă prin coridoarele fragede, virgine, ale propriului meu creier, îl găseam spălat şi gol. Am surâs singur.

Lumina diminua prin ferestrele dormitorului, toate aşezate sus, deasupra paturilor suprapuse. În ele, nişte salcâmi desfrunziţi, urâţi şi strâmbi, nu mişcau. Ferestrele aveau două rânduri de geamuri, nu era închis decât cel dinafară, era frig, m-am ridicat,

m-am dus în patru labe prin paturi ca să închid și al doilea rând. Am ajuns și cerul alb mi s-a lipit de toată fața, ca o arsură rece. O clipă am încremenit. Să mă înțeleg. Să mă simt pe mine. Genunchii striveau stofa cazonă într-o senzație de supărătoare asprime, dedesubt patul se mărturisea tare. M-am văzut în geamul deschis: nu eram eu. Corect în toată ființa, decapitat de gulerul drept, încoronat de părul ușor răvășit (îl răvășisem când îmi scosesem peste cap cămașa civilă). Părul răvășit dădea puțin farmec imaginii, o anima, în uniformă era prins un om, chiar un om tânăr. Buimac, m-am lăsat dus de valul verde, prânzul și cina în sala de mese ciudat luminată, cu tacâmuri necunoscute, iar la mese ne serveau niște femei! Dar nu-mi mai puteam crede ochilor, de dimineață nu se întâmplau decât lucruri imposibile. Mâncarea avea un gust cum nu mai întâlnisem. Nu nimeream cu furculița în gură. Ne-am împărțit paturile (am căzut lângă Gigi în două paturi de sus, lipite unul de altul), am terminat instalarea, ne-am spălat pe dinți într-o hală de spălător, chiuvetele erau așezate față în față, era frig bine. O țigară, apoi maiorul intră în dormitor și suprimă ultimele discuții: – Începând din clipa asta, se execută somnul! (N-a râs nimeni.) Mâine dimineață, deșteptarea la ora șase, înviorarea pe terenul din spatele dormitorului, să nu prind pe vreunul îmbrăcat la înviorare, acum stingerea! A stins cu mâna lui și a ieșit. Pătura aspră îmi rănea bărbia. Se mai auzeau foieli în întuneric, un glas răzleț într-un coridor, nimic, toată școala de ofițeri de rezervă se ascunsese animalic în somn. Peste o jumătate de oră, maiorul reveni în vârful picioarelor, închise ușa după el, se lipi cu spinarea de ea, ascultă ritmul respirațiilor. Totul în ordine, ieși fără zgomot, nu mai veni.

Mă dureau brațele și picioarele, nu înțelegeam de ce, poate efectul încordării inconștiente. Patul tare îmi martiriza spinarea. – Ce dracu?, am spus cu jumătate de gură în bezna dormitorului, și lângă mine elevul ofițer Gigi, vechi prieten, dormiserăm doar pe munte în același sac, îi cunoșteam somnul mai bine decât pe al meu, tresări și se întoarse pe partea cealaltă, și acum îl auzeam slab, suna ca un tren îndepărtat, în plin efort pe o coastă de munte.

Eram țintuit de oboseală. Îmi simțeam fiecare deget turnat rigid, definitiv, într-o poziție anume, fiecare mușchi imobilizat, prin ele circula durerea dulce a zilei trecute. Deschisesem ochii cât puteam de larg și tavanul negru îi umplea. Amețeam. Mă străbătea greața nopții.

Astfel, norii se duseră și lăsară o zdreanță de lună în care se văzu ciudat de limpede dormitorul, cu paturile pline, cu umbrele vestoanelor agățate de colțuri ca niște lilieci mari. Prin geamurile duble se juca lumina, găsea loc între ele ca o fantomă galbenă, dormitorul pluti în închipuirea mea, ca un vas sugrumat de ecuator. Am ațipit, am tresărit, am adormit de-a binelea. Când se stinse luna, din noi nu mai rămase nimic, școala nu mai era, și:
– Caporal de schimb la postul trei!, răguși o santinelă, cu sate abrupte rostogolite în intonație. Pământul era netocmit și gol, întuneric deasupra adâncului, deodată, pe tăcute, pe neștiute, începu să ningă, fulgii ocoleau carabinele cu baionete, ca niște hoți, ningea, dar nu s-ar fi putut spune că ninge, nu se vedea, noaptea fura ninsoarea, fulgi pe acoperiș, pe treptele dormitorului, pe stemele armatei și ale patriei, noi dormeam.

Cine şi-ar fi închipuit? Rădeam câmpul cu epoletul, verde cu dunga roşie cu şnur alb a şcolii militare, îmi duceam umerii ca şi cum n-ar fi fost ai mei, ca pe nişte trofee, uite un căpitan, trei paşi de front, uite un plutonier adjutant, alţi trei, elevul salută toate gradele, chiar şi pe acelea care îl vor saluta pe el întâi după trecerea unei jumătăţi de an, în desişul cazărmii înnebunisem bătând pasul, întorcând privirea, îndoind cotul în salut. Ninsese opt ore de somn, ningea pe noi în cămăşi la înviorare, atât de frig încât ne era cald. Ningea mereu, mă sufocam de ninsoare. În cer nu puteau încăpea toţi fulgii care curgeau în fiecare clipă pe mine, pe pământ nici atât. Mă obişnuisem cu uniforma. Nu-mi aminteam pantalonii civili. Butonii! Cravata! Maiorul închidea un ochi, ca şi cum ar fi tras cu o armă, aprecia linia paturilor, niciodată nu era mulţumit, se căuta prin buzunare, spunea: – De data asta aţi scăpat! Aşteptam să dea cu banul pe pătura întinsă, auzisem povestea asta de prea multe ori, iar el nu ne dădea deloc să înţelegem că e falsă, şi de fiecare dată pleca fără să ne arate dacă banul sare pe pătură sau nu. Am încercat singuri în lipsa lui. Fireşte că nu sărea. Elevul Szekely (secui roşu din Miercurea Ciuc, groaznic de urât, bâlbâit, cu expresie feroce, dar cumsecade) a avut îndrăzneala să raporteze că banul nu sare oricât ar fi patul de bine întins. Ori poate maiorul dădea cu un ban special? Orişicum, nu era jignitor pentru noi, licenţiaţi, să ne ducă într-un mod atât de copilăresc? Maiorul l-a ascultat zâmbind absent, amuzat poate de românească lui (şi el îi pocea numele lui Szekely de câte ori îl striga, parcă făcea dinadins), nici nu s-a ostenit să răspundă, a început să se caute prin buzunare, cum era firesc nu a găsit niciun pic de mărunţiş, a dat din mână elocvent, ei, ce să-i faci, aţi scăpat şi 321, dar puteţi fi siguri că e ultima dată.

După primele zile băieţii îşi veniseră în fire, chiuiau şi cântau la spălător şi în dormitoare, găsiseră mijlocul să joace cărţi în pat

după ora stingerii înăbuşindu-se sub pătură în jurul unei lanterne, bancuri, farse, obscenităţi, amintiri, performanţe personale, toate ca de la începutul lumii. Îmi dădeam trupul pradă instrucţiei de front, spatele drept până la geamăt, picioarele smulse din şold în unghiul defilării, mâna montată sub tâmplă, pieptul bombat, gâtul de statuie, salutul din mişcare, de pe loc, punerea şi scoaterea căciulii, lungirea şi strângerea curelei de la armă, mânuirile armei, întoarcerile, mişcările grupei, ale plutonului, seara îmi lăsam mâinile terminate cu două perii mari în bidonul cu miros putrefact de vax negru, le scoteam picurând întuneric, le abăteam pe bocanci. Obiceiuri noi, rutine noi. Dar şi reflexe, surprize, raţionamente, prevestiri, iar afară ningea vrednic, temelia lumii se punea iar, de zăpadă. Crăciunul trecuse de săptămâni, ascunsesem în fundul dulapului o bucată verde de brad şi un glob mic, n-aveam timp niciodată să mă uit la ele, ştiam numai că sunt acolo, lângă un roman de Anton Holban. Duminica a fost neaşteptată, deşteptarea cu un ceas mai târziu m-a făcut să mă trezesc nervos, să trag ceasul de sub pernă, spaima de sergentul de serviciu pe batalion care ne smulgea din somn fluierând cât putea de tare. Ningea. Ne-am dat jos din pat puţin dezorientaţi, nu se auzea niciun ordin, nu striga nimeni la noi, am făcut un pic de gimnastică, ne-am bărbierit, în sala de festivităţi rula un film vechi, ningea, am mâncat devreme pentru că toţi băieţii erau grăbiţi să primească vizite, toţi patru, la masă, contemplam un ieşean cu nume curios (Derdici), mic, cu păr negru-uleios, cu nas coroiat pe care se căţăra, în echilibru periculos, o pereche de ochelari, cu dinţi mici, ca de rozător, cu membre scurte, strâmbe şi grase, care stătea singur la masa de alături, se uita în tavan cu o privire serafică prin ochelarii veşnic ameninţaţi de asimetria nasului, şi făcea să dispară în gura subţire bucăţi enorme, şi ningea, ningea mereu, timp geologic. Ningea.

Ferchezuiţi, băieţii au plecat prin ninsoare la vorbitor, eu în urma lor, domol, fără treabă. Pe poarta vopsită în verde, încadrată cu steaua armatei, intra lume, civili, înfăţişarea lor mă surprindea. Vorbitorul era plin, la fiecare masă aştepta câte-o familie, pe Gigi l-a primit tot neamul de armeni vorbăreţi al logodnicei lui, veniseră chiar şi cu un nepoţel de câţiva ani, l-au sugrumat cu îmbrăţişări,

Sandu stătea de vorbă cu un văr chel care avea pe frunte două smocuri de păr ca două coarne mici și un aer de Mefisto de cinema, prin ferestre se vedea cum ninge, pe Ion îl aștepta o fată frumoasă, cu gleznele subțiri până la fior și părul castaniu strâns într-un coc mare, avea un carton de prăjituri, îi dădea frișca în gură cu o linguriță pe care o adusese cu ea, eu treceam printre ei cu un surâs absent, câte-un băiat mă recunoștea, îmi făcea semn cu mâna, uneori mă prezenta familiei ori unei femei, câte-un moșneag lăcrimând la vederea uniformei îmi strângea mâna cu entuziasm, mi se oferea câte ceva, ningea afară, am ieșit. Toată unitatea se vedea albastră, purificată de zăpadă, pe ferestrele vorbitorului abur de țigară, sunet, altă lume întinzându-se după mine, am făcut câțiva pași, îndepărtându-mă, m-am oprit, m-am întors, am privit lumina, am mai făcut câțiva pași, acum mergând cu spatele, pipăind înapoi zăpada cu piciorul, urmărind diminuarea înceată a ferestrelor, a petelor lor roze pe zăpadă, în strălucirea cărora se vedea așternerea fulgilor ca un miraj. Cu ochii asupra luminii, mi-am scos căciula, m-am lăsat nins. Fulgii cădeau pe mine foarte încet, poate începeau special deasupra mea, nu-i simțeam pe păr, am mai făcut câțiva pași cu spatele, știam după grosimea zăpezii că am părăsit drumul bătut de bocancii noștri, însă nu voiam să-mi stric perspectiva ferestrelor. Am scufundat mâinile în buzunare, am găsit sub stofă carnea propriului meu corp, ca o asigurare confuză, propria mea căldură, o mângâiere întoarsă din drumul ei. Simțeam zăpada tot mai groasă sub tălpi, mă gândeam unde citisem, văzusem, auzisem o scenă asemănătoare și m-am împiedicat, am căzut în genunchi pe zăpadă în lumina ferestrelor.

M-am întors în dormitor, aveam o senzație de „déjà vécu", treptele se acoperiseră cu totul, fireşte azi, duminică, nimeni nu ne punea să curățăm zăpada, mâine însă... M-am oprit în prag, simțeam acut nevoia de a fi văzut de cineva, mi s-a făcut ruşine de mine, am intrat îmbufnat înăuntru, era întuneric în sala mare, am văzut peste umerii băieților (cei mai mulți în pijamale), tot zăpadă în ochiul albastru al televizorului, și mi s-a părut că pe ea se zbate un peşte teribil de grațios. Era un concurs de patinaj, m-am apropiat, o femeie cu coapse de gheață, muzică.

Bătaie pe umăr, întoarcerea capului, şocul unei răsuflări alcoolice, elevul Szekely cel roşu îmi propunea o duşcă, cum naiba găsiseră sistemul să aducă alcool în dormitor? Hoţeşte ne-am strecurat înăuntru după capetele paturilor, ne-am ghemuit lângă dulapul lui, a scos o sticlă de sirop de tuse, era fernet de culoarea siropului de tuse, nimeni nu-i bănuise ingeniozitatea. Mi-l arătă şi începu să râdă isteric, am băut un gât după el, amândoi cu capetele alăturate sub un picior gol care spânzura dintr-un pat. Era loc atât de puţin încât tâmplele ni se atingeau. Un ardelean auzi râsul înfundat al lui Szekely, – Ce faci acolo, mă Ioşca?, se dădu jos din pat, făcu ochii mari, ne-am întins amândoi să-i astupăm gura cu mâna, a băut şi el după noi, am găsit loc pe un pat de jos, vedeam tot etajul de paturi, în multe elevi adormiţi, dormitorul era mare, un câmp de paturi şi o pădure de suporţi de fier, hohote de râs dintr-un capăt, cineva fluiera nu prea departe, nu-l vedeam, lung şi tremurat şi întins, ca un pod şerpuit şi îngust pe o prăpastie largă.

A început serialul preferat al tuturor, paturile s-au golit, am rămas. M-am uitat în jur, m-am potrivit cu toate. M-am dezbrăcat, am stins lumina. Ceilalţi aveau s-o aprindă iar, dar numai după trei sferturi de oră, aveam să fiu departe în somn. Întinzând fără scop mâna am dat de lanterna lui Gigi, am apăsat-o, m-am jucat cu ea pe pereţi şi pe tavan. Scoteam din întuneric unghiuri, colţuri, planuri, mâine luni, totul de la început, ca Sisif. Afară ningea. Am stins, mâna odihnită lângă pernă, lângă batista cazonă, nu mai vroia să ducă lanterna la loc. Pe o fereastră veni un curent rece, mă adună sub plapumă; sunt câţiva elevi, la plutonul trei, maniaci ai performanţelor sportive, dorm cu capul descoperit lângă geamurile deschise, se trezesc dimineaţa cu părul nins.

Am adormit, au venit şi ceilalţi şi s-au culcat, eu dormeam, s-a dat stingerea, eu dormeam, a venit ofiţerul de serviciu să vadă dacă ne-am culcat, cineva în întuneric a început să fluiere demonstrativ pe o nară, ofiţerul a plecat în vârful picioarelor ca să nu ne tulbure somnul, Gigi s-a trezit, avea crampe fiindcă mâncase prea mult şi prea repede din bunătăţile familiei, eu dormeam, şi a căutat pe întuneric lanterna, nu era sub pernă, a început să înjure, a găsit-o în mâna mea, eu dormeam, mi-a smuls-o, trezindu-mă, a plecat.

Am stat treaz. Îmi aduceam aminte un lucru straniu: cum adormisem aseară, acum două zile, acum trei; atât numai, momentul întinderii în pat și al topirii în somn; deocamdată, momentele cele mai tari în memorie ale armatei; sus, pe peretele din fața mea, chiar lângă tavan, lumina unui bec tăia un ecran, pe ecran crengile unuia din salcâmii școlii de ofițeri. Partea de sus a trunchiului, apoi un miez ca o palmă, degetele crengilor plecând din ea, totul agitat de un început de vânt, și în ecranul de lumină se ghicea, ca un fâlfâit tulbure, căderea zăpezii. Salcâmul străbătea ecranul dinspre dreapta spre stânga, revenea, trecea iar dinspre dreapta spre stânga. Privind cursa lui, ochiul mi se fixa asupra ecranului până când își pierdea conștiința. Orbeam cu privirea deschisă și salcâmul se oprea undeva în straturile ochiului, se dizolva în ele, dispărea. Dormeam cu ochii deschiși. Cum dormeau condamnații cărora li se tăiau pleoapele? Cu ochii descoperiți, ori își trăgeau pe față vreo țesătură? Dacă ochiul rămâne imobil și nu mai comunică creierului nicio imagine, sau o unică imagine al cărei sens se pierde, poate că somnul cuprinde omul și așa. Ori poate nenorociții orbeau din cauza excitației neobișnuite a nervului optic? Am simțit un junghi într-un dinte. Un junghi atât de rapid încât m-am întrebat toropit dacă nu cumva îl visasem.

Dedesubtul meu, elevul Szekely vorbi ungurește prin somn cu cineva. Întâi îl amenință, apoi îl înjură chiar; uneori vocea i se stingea în gâtlej, șoptea numai, alte cuvinte se nășteau sugrumate și se întăreau până la normal pe ultimele silabe. Am ascultat, dar afară de înjurături nu reușeam să înțeleg; acum câteva veri, la Budapesta, cinci zile de vacanță fără bani, cârciumi mici colorate pe un deal, am uitat cum îi spune, Dunărea jos scălda Parlamentul, miezul Europei, case masive cu porți de spaimă; învățasem câteva cuvinte; orașul plin, burtos, mustăcios ca un honved, îmi apărea acum atât de fantomatic, mult mai fantomatic decât bocancii, decât paturile astea mari, decât ninsoarea, Doamne, cât o să mai ningă, dacă mâine nu ne putem da jos din paturi? Dar nu numai străinătatea și trecutul sunt fantomatice – unde mi-e arma, unde mi-e patul, unde-mi sunt picioarele pe care cresc bătături, umărul care mă doare de armă? Pe aceste întrebări am adormit, am glisat

foarte încet, din pat într-o ceață, într-o mlaştină, m-am sprijinit în treacăt de ceva, un trunchi, un corp înghețat? Mâna îşi pierdu priza, contactele căzură de pe corp ca nişte haine inutile, am înotat gol. O umbră pe apă! Într-o clipă am avut arma în mână, am epolat, nimic. M-am uitat la ea, era grea şi fără formă, am aruncat-o. Printre trunchiurile de piatră s-a văzut iar umbra, acum mi-ar fi trebuit arma, am avut-o iar, am tras, din ea nu țâşnea nimic, nu ştiu cum am reuşit să mă uit pe țeavă, nu se vedea nimic, în jur apa de piatră inundând pădurea de piatră şi o lumină violetă de poveste, am tras şi glonțul mi s-a spart în cap, mi-au explodat buzele şi dinții, ochii mi-au fost proiectați în spațiu, urechile fărâme, creierul praf. Îmi rămân ochii, plutind independenți peste masacru, ei văd totul, văd lipsa mea, dar o contrazic, ei sunt o dovadă şi a prezenței, dar şi a absenței mele. Se ridică amândoi, fug prin aer, luminoşi, dispar între trunchiurile de piatră, reflexul lor nu mai tulbură apa.

Timpul trecea. Am sforăit, Gigi mi-a tras un ghiont, m-am înecat, am tuşit, m-am liniştit. Timp măsurat de paşii plantonului. M-am speriat în somn, că ar putea să mă trezească la ora schimbului al doilea, mi-am amintit tot în somn că de astă dată nu era rândul meu. Ceasul de la mână (nu-l mai scoteam noaptea) tăcu fiindcă uitasem să-l întorc înainte să mă culc, şi rămase sclipind mut pe încheietură ca o mască de fosfor. Plantonul trezeşte schimbul doi, se duc împreună şi trezesc sergentul de serviciu, schimbarea se face în prezența lui, regulamentul trebuie respectat. Deodată cinci ore trecură în goana mare: afară glas de locotenent, glas de maior, glas de colonel în inspecție! Nici nu ştiu cum am sărit din somn, am scos capul pe fereastră, mi-am lipit obrazul cețos în iarna tulbure, m-am ras scrâşnind de apa rece, m-am încolonat, ningea.

Prima şedinţă de genistică a avut loc firește în curtea cazărmii: am luat lopeți şi am curățat zăpada. Ninsese fabulos, ningea încă, într-o miercuri spre prânz se opri niţel, am tresărit toți ca de o minune. Cerul se albi complet, aveam curioasa senzație că respiram în fine liber. Cerul era de un alb înspăimântător, de fapt albul însemna că nu mai există cer, că cerul se spărsese, se scursese tot prin ruptură şi acum noi vedeam un gol primordial, pustiu de culoare, de dincolo de cer. Lăsam lopata, ridicam obrazul şi mi se părea că mă lipesc în alb ca o muscă. Maiorul trecea prin spatele meu şi mă apleca literalmente cu privirea deasupra lopeții. Alb sus, alb jos, şi uniformele noastre verzi cu stropi roşii ieşeau cu cruzime pe zăpadă. Crescu un nor atât de albastru încât *el* părea o spărtură de cer înconjurată de zăpadă. Şi deodată ninse din nou.

Ne-am luptat câteva zile, nu înceta, ce ne facem cu zăpada asta, îl întrebam pe maior. – O să crească grâul cum trebuie! Ne trimitea iar la lopeți. La prânz, după raportul companiei, ne puteam aşeza. Scaunul era din altă lume. Genunchii plângeau îndoindu-se după conturul lui, brațele gemeau atârnând de umeri, spatele ofta, martirizat dulce de lemnul spătarului, degetele ne tremurau pe masă. Mă uitam la capetele de elevi din jur, nu-i închipuiam altfel, în sala de mese friguroasă respirațiile lor se urcau într-un cortegiu până la tavan. Ce facem cu frigul? – Vă călițiți, spunea maiorul, cu atâta liniște încât nu te puteai întreba dacă dă răspunsul ăsta prima oară în viață ori l-a mai dat de mii de ori. Vocea lui era plictisită? Nu, era chiar o voce plicticoasă. Monotonă, îngustă, pământie ca obrazul lui care devenea pe zăpadă brun până la verde, până la violet. Băieții încercaseră la început să-i pună întrebări, să-i găsească partea slabă, el însă nu se lăsa prins şi, dând mereu impresia că s-a dus cu gândul în altă parte, ne urmărea până la nuanță şi nu ne ierta niciodată. Din când în când, când ne aşteptam mai puțin,

ne vorbea. Uneori spunea o glumă fără niciun haz, nu râdea nici el, avea aerul că nu aşteaptă să râdem, nu râdeam. Ningea. Într-o zi eram în clasă, la instrucţia focului, colonelul Oţeleanu se opri lângă tabla pe care unul din noi încerca un calcul, ieşi cu privirea pe fereastră, spuse cu voce foarte tare, ca de comandă (poate că nu reuşea niciodată, nicăieri şi cu nimeni să vorbească pe un ton mai jos), însă după impersonalitatea intonaţiei am înţeles că ce spusese era numai pentru el, că vorbise singur: – Teribil, ca în patruzeci şi doi, ce-o mai fi şi asta?

Când reîncepea să ningă simţeam că mă sufoc. Parcă îmi ningea în nări şi în gâtlej. Unde poate încăpea, sus şi jos, atâta zăpadă? Colonelul Oţeleanu făcuse războiul, avea mâini de tutun, chelia i se înconjura cu un strat vâscos de cârlionţi negri, ochii îi erau roşii, nasul mare, era ofiţer din vechea armată, o mărturisea, ne dădea exemple din armata veche când vroia să înţelegem că e nemulţumit de noi, calcula mintal de ne speria, în schimb vorbea foarte lent, cu efort parcă, şi întotdeauna spunea un cuvânt atât de normal şi de potrivit încât ne venea să râdem. Şi el părea dus departe cu ale lui, altfel decât maiorul, mai adânc. Venea cu un minut înainte de începerea lecţiei, pleca tot cu un minut înainte de sfârşitul ei.

Cearta în dormitor a izbucnit de la paturi. Adică de la patul elevului Con. Elevul Con Edgar se mutase de câteva ori din patul lui, pretextând curentul de la fereastră, făcuse un schimb cu elevul Ciurdăreanu, voise apoi să se mute la loc, Ciurdăreanu (voinic cât trei, cu coşuri pe umerii musculoşi, cu o mătreaţă atât de abundentă încât îi curgea din păr până în sprâncene, cu ochii de un verde-palid ca dosul frunzei de salcie) acceptase, Con însă nu se potolise nici acum; făcuse alt schimb cu elevul Cheia; Cheia îi dăduse patul de sus de lângă sobă (cel mai cald pat al plutonului), Con însă era şi acum nemulţumit; aproape în fiecare seară obrajii lui graşi şi netezi, împărţiţi de o gură subţire ca o lamă de ras pe care creştea o batjocură de mustaţă nisipie, se umflau şi se dezumflau în dormitor, în ritmul persuasiv al vorbirii, el căutând să găsească pe cineva cu care să facă un schimb măcar pentru o noapte. La sfârşitul celei de-a treia săptămâni, am fost mutaţi într-un alt dormitor, şi Con

parcă înnebunise. Ar fi vrut să se culce în şase paturi deodată. Reuşise să se certe cu toată lumea. Băieții îşi făceau paturile şi el alerga de la unul la altul, încercând să-i convingă să-l lase să vadă cum e patul, unii îi dădeau voie fără chef, alții râdeau de el, deodată elevul Boieru se întoarse şi îl înjură tare, în față, în auzul tuturor. Mimica lui Con se risipi deodată, el se bâlbâi (era din Arad şi ştia mai bine ungureşte), apoi pumnii i se agitară spasmodic, făcu un pas asupra lui Boieru. Cineva strigă drepți şi vocea maiorului cosi aerul peste noi toți: – Ce faci acolo, Con?

Con, evreu volubil, nu se demontă. Se repezi să explice: era, firește, nedemocratic ca toată lumea să intre în dormitor şi fiecare să se urce într-un pat, aşa la întâmplare, fără nicio grijă pentru organizare, fără să se studieze ceva mai temeinic caracterul fiecărui pat şi al fiecărui elev în parte; ulterior, puteau ieşi din treaba asta incalculabile neplăceri şi încurcături. Ar fi fost mai bine ca, înainte de împărțirea paturilor, să ajungem la o decizie colectivă, spre binele majorității. Până aici, noi îl ascultaserăm destul de flegmatic (eram la capătul zilei, obosiți, afară ningea). Am început să râdem cu toții fără să ne putem opri, râsul nervos al oboselii. Maiorul tăcea şi se uita când la noi, când la Con, şi părea nehotărât.

Con se plânse maiorului de neînțelegerea pe care o întâmpina ideea lui în rândurile noastre. Adăugă că nu îndrăznise să-i ceară opinia mai înainte, dar că acum împrejurarea îl silise. Se opri, în fine, într-o aşteptare plină de speranță.

– Ascultă, Con, făcu maiorul, să ştii că n-ai nimerit-o cerându-mi părerea mie. Con luase poziție şi ochii i se umpleau de surpriză. Chiar, continuă maiorul. Fiindcă veni vorba de părerea mea. Toate astea, băieți, le rezolvați voi între voi. Fără să mă întrebați pe mine. Dacă mă întrebați pe mine, eu n-am să mă apuc să țin seama de părerea unuia ori a altuia. Eu dau ordin. Dau ordin, şi cu asta s-a isprăvit.

Con deschidea gura să replice, dar maiorul făcu doi paşi, îi dădu ocol, şi adăugă pe un ton mai scăzut, şi mult mai destins; neglijent aproape: – Nu raporta nimic, Con, că sună stingerea. Stânga-mprejur.

Con făcu la stânga împrejur şi ajunse cu nasul la nivelul unui pat.

– Iei patul ăsta şi să nu te mai prind în altul. Ai înţeles? Zdrobit, Con nu răspunse nimic.

– În armată se răspunde la întrebarea superiorului, cântă monoton maiorul, ca un început de lecţie nouă. Se răspunde „Am înţeles", şi se răspunde tare! Chiar dacă superiorul e la un pas şi nu e surd!

– AM ÎNŢELES! tună Con din fundul pieptului.

– Repaus. Pe viitor, te laşi de fleacuri de-astea. Ai făcut facultatea, mâine-poimâine eşti ofiţer; asta e armată; armată, nu sindicat.

Armată, nu sindicat. Nişte cuvinte memorabile, şi el ieşi exact ca după pronunţarea unor cuvinte memorabile. Incidentul s-a stins, s-a stins apoi şi lumina, ne-am stins şi noi în somn, dar înainte să adorm l-am simţit pe Gigi întinzându-se spre mine, respiraţia lui mi-a pătruns în ureche:

– Ascultă, mă, ce zi e azi?

– Azi? Miercuri.

– Nu se poate. E cu siguranţă joi.

– Dacă ştii atât de bine, de ce mă întrebi?

S-a întors în partea cealaltă să-l întrebe pe Ionel. Ionel dădea însă o zi mai fantastică: vineri! Sandu spunea tot vineri. Am mai investigat puţin şi ne-am resemnat în faţa evidenţei: era chiar vineri.

– Asta înseamnă că mâine e sâmbătă.

– Vine Anca.

Anca era numele logodnicei lui.

– Sigur, nu asta am vrut să spun. Îţi dai seama ce repede trece timpul aici?

– Repede?

– Tu credeai că e miercuri, eu credeam că e joi. Şi de fapt e vineri.

M-am gândit o clipă şi adevărul m-a izbit: într-adevăr, timpul trece teribil de repede. Ni se povestise contrariul.

– Dracu' ştie de ce. Am băgat de seamă că nu pot să ţin minte nimic din ce se întâmplă într-o zi. Nu ţin minte decât deşteptarea şi stingerea. Deşteptarea fiindcă e singurul lucru cu care nu mă pot învăţa.

– Noapte bună.

– Noapte bună.

Zilele aici se repetau, se amestecau, nu se mai cunoşteau. Ţineam minte un prânz la care mâncasem ceva deosebit (mazăre în loc de fasole), ori seara în care văzusem un meci de hochei la televizor. Ori câte-o glumă mai bună. Săptămâna se topea în ea însăşi, odată ne trezeam că e sâmbătă, apoi chiar duminică, dormeam un ceas mai mult, ne trezeam în cazarma goală de ofiţeri instructori. Îndată sosea lunea, dar nici n-aveam timp să ne pară rău, duminica o urma strâns. Era sfârşitul săptămânii a treia. Ori chiar a patra? Am ascultat respiraţia lui Gigi, lungă, paşnică, am renunţat să-l mai întreb.

Săptămâna avea un sfârşit, ninsoarea nu. Dimineaţa, la prima oră, maiorul ne inspecta; când era bine dispus îl întreba pe Con cum a dormit; uneori ne ameninţa că o să ne controleze batistele, ori unghiile; Sandu s-a ales o dată cu două schimburi de planton pentru că era neras. Ajungeam pe câmp, maiorul cerceta formaţia, după o matură chibzuinţă iar mă alegea pe mine s-o conduc: – În coloană câte unul, direcţia rambleul căii ferate.

Din cauza ninsorii, mergeam cu ochii aproape închişi, nu vedeam câmpul deloc, primeam totul în piept, nu auzeam nimic din spate, paşii se înfundau în zăpadă, respiraţiile se pierdeau în viscol. În spate greutatea armei, în coapse şi în genunchi lovitura pulpanelor mantalei, bătute de vânt, muntele căciulii pe cap, cu transpiraţia încolţind pe frunte, curelele îmi tăiau pieptul, centura însă mă sprijinea, mă rezemam în ea înaintând, zăpada suia încet în bocanci, muia progresiv cele două perechi de ciorapi. Ţinând linia dreaptă cu ochii închişi, nici nu ştiam când ajungeam la rambleu, el se înălţa deodată ca o probă în faţa noastră, maiorul ordona o pauză, mă întorceam şi deschideam ochii cât puteam mai larg, ca să încapă în ei toată căderea de zăpadă pe câmpul fără sfârşit. Albul atotputernic îmi făcea rău, doream un adăpost de orice fel, o umbră cât de mică, mi se părea că mă pot ascunde sub marginea căciulii, priveam ninsoarea dinăuntrul meu ca dintr-o casă, îmi făceam acoperiş cu încruntarea sprâncenelor. Ne urcam pe rambleu, aproape doborâţi de vânt, coboram dincolo, intram în pădurea rărită de iarnă, găseam un loc pentru foc, întâlneam

vârful armelor, căutam crengi, ierburi uscate care ardeau galben, înecându-ne cu un fum ca pucioasa.

Tensiunea trunchiurilor în viscol era colosală, ne lipeam de ele şi le simţeam adâncimea tremurului, le priveam capetele rotite de vânt şi ameţeam. Nebunia anotimpului mă cuprindea. Ţipam în adâncul meu mai tare decât viscolul, deschideam gura să ţip şi în afară şi zăpada mă amuţea. Îmbrăţişam isteric un trunchi, mă lăsam purtat de el ca de un catarg pe oceanul scos din minţi al iernii. Trunchiul mă ducea cu o viteză fantastică. Eram smuls de pe pământ şi toate legăturile din mine se rupeau, nu mai eram, nu mă mai cunoşteam, toate bucăţile mele se căutau, se regăseau adunate în uniformă. Îmi striveam epoleţii verzi de paloarea trunchiului, capul mi se învârtea, eram gata să mă pierd. Deasupra, iarna gonea de moarte.

În răstimpuri, şuieratul parcă se potolea. Ori poate urechea nu mai era în stare să-l înţeleagă, se închidea singură în pacea coridoarelor ei. Linişte primordială printre trunchiurile de lemn, de carne, căscam ochii, îmi sfâşiam orbitele privind; peisajul deschidea gura şi aşteptam să-l aud urlând. În gheaţa liniştii eram prins şi ţinut, sângele cădea tot în călcâie, carnea se oprea, numai durerea unui dinte rămânea, ca un far uitat în negrul coastei, ca o aducere aminte. Obrajii ardeau, sfâşiaţi. Ne întorceam.

Pădurea, ca o margine a lumii, răsuflarea sfârşitului o pieptăna dintr-o parte în alta, mergeam atât de greu încât aveam senzaţia că inima însăşi a luat forma picioarelor, că ea se luptă cu bocancii grei, că fiecare călcătură pe ea apasă. Şi prin stratul gros al iernii, prin talpa monstruoasă a bocancului, prin nivelele ciorapilor, simţeam fin şi intim pe carnea tălpii ruperea fragilă a unei ramuri căzute sub zăpadă, ca spargerea unui schelet de pasăre, cu oase uşoare, pline de aer. Piciorul tresărea şi îşi trimitea remuşcarea până în creier, dar trebuia să păşesc, altfel mă prăbuşeam, iar cazarma venea cenuşie, cu duhnetul prânzului. Câmpul viscolit era la fel, din orice parte l-ai fi străbătut, nu reuşeam niciodată să am vântul în spate, fulgii cădeau pe armă, astă-seară frecarea şi ungerea, altfel rugina iese ca ploşniţa, arma cu unsoare se ţine, ni se dăduse drept exemplu o carabină K.u.K., captură din primul război, care

și azi, lucind ca soarele, era bună pentru premiul întâi la trageri. Armele se învățau cu mâinile noastre. Se lipeau tot mai mult de noi. Mișcarea ducerii la umăr, la ochi, era tot mai naturală, șocul patului pe omoplați și pe fese tot mai familiar, arma ne ura ceva prietenesc și vesel, lovindu-ne ca o mână.

Ne descălțam și specialiștii începeau teoriile: pungile de nailon nu sunt bune ca să-ți înfășori picioarele în ele; e drept, nu lasă apa, dar sunt reci, dau reumatism; mai cinstit e ziarul, hârtia e caldă. Bocancii, adunați pe stelaje, sclipeau în ochii plantonului care măsura sala prin fața lor, tot mai mari de straturile de unsoare neagră, tot mai grei, imensificați, îngrozitori, se spune că la capătul unei campanii bocancii sunt de două ori mai grei decât la începutul ei. În dormitor apucam o clipă să pășim în papuci, mergeam îngereşte, ne ridicam de la pământ.

Se apropia câte-o săptămână ca un tunel violet în carnea unui munte gri, noi intram printr-un capăt, ieșeam pe partea cealaltă, ne apropiam de jurământ. Și iar a fost o duminică.

Ei, nu! M-am hotărât să nu mă dau jos din pat până la turul ofițerului de serviciu. Radioul deschis plânse o romanță, încă una. Un junghi slab într-un dinte. Culcat cu mâinile sub cap, cu ochii proiectați pe tavanul crud, am încercat să localizez durerea. Junghiul trecea, revenea. O măsea. Pe partea dreaptă. Chemam durerea cu gândul, şi ea venea. M-am jucat puțin cu durerea. Creştea, aştepta o clipă, scădea. Deodată fu foarte puternică. Dispăru cu desăvârşire. Dar mă ridicase din pat cu gura toată deschisă într-un strigăt fără sunet, cu pumnii strânşi, cu muşchii palpitând.

Ei, drăcie. Am stat cu frică, durerea nu se repeta, de ce nu se repeta? M-am prelins din pat, am dat de bocanci, am intrat în ei, mi-am cules vestonul, m-am rupt în două cu centura, am dat în coridor peste nişte elevi care spălau cimentul, în cămăşi şi cu mânecile suflecate, plictisiți de corvoadă, tocmai azi! Am coborât şi m-am lovit de un locotenent-colonel, urca spre dormitoare, plecasem la timp, armata e armată, nu vă e ruşine să leneviți, ce dacă e duminică, astea sunt paturi făcute? Măturat se cheamă ăsta? Nu raporta nimic, elev! Toată lumea la curățatul echipamentului!

Abia scăpasem, am dat colțul „blocului alimentar", am tulit-o pe lângă „blocul transmisiuni", am fugit spre poartă, n-am întâlnit pe nimeni, am ras infirmeria, un plutonier adjutant cu şarpele pe umeri ieşise în prag, m-a privit zâmbind. Eram la doi paşi de vorbitorul în care băieții se sărutau cu familia, cu fetele lor, şi m-am îndoit în aer de fierul rău care mă ara în gingii, mi-am pus mâna la obraz, uite un „trupete" mititel, negricios, cu o cicatrice adâncă şi urâtă între sprâncene, cu o geantă de poştaş: – Plutonul cinci? Asta e pentru dumneavoastră, o țigară n-aveți cumva? Să trăiți!

Trupa spune „să trăiți" chiar şi elevilor. Soldățelul ăsta poate că avea în urmă de trei ori mai mult serviciu militar decât aveam eu.

Cu dreapta lipită de obraz, cu scrisoarea în stânga, am citit o pagină de banalități, de la o mătușă a mea, soră a mamei, mă înștiința de trimiterea unui pachet, mă copleșea cu sărutări, am împăturit scrisoarea și am pus-o în buzunarul de la piept, dincolo de bariera păzită se vedeau câteva automobile mici și ieftine, ale vizitatorilor, am făcut la dreapta, m-am ferit de ispita vorbitorului, am mers spre sala de festivități, cine știe, poate vreo comedie cinematografică pe care, norocul meu, să fi avut timp s-o uit.

Cu totul altceva: sala era plină ochi; soldații din regimentul de întreținere; subofițerii sprijineau pereții înlemniți de admirație, uitând să-și mai arunce, când și când, ochii asupra spectatorilor, pentru disciplină, aerul apăsa, bateria sfărâma timpanele, trompeta rupea fumul sălii, saxofonul scâncea, pianul se spărgea ca o ladă cu sticle golite, cea mai îngrozitoare formație de jazz pe care o auzisem în viața mea. Pianistul era foarte înalt, blond, cu profilul năruit de știrbenia gurii moi, avea cocoașă la șaptesprezece ani, bateristul purta coamă și cotleți, din părul feții abia îi ieșeau ochelarii, trompetistul nu avea nas, niște puști, vai de capul lor, aruncați din licee, legându-și șoldurile fragile, rotindu-și umerii plăpânzi, în ritmul unei melodii pe care m-am silit zadarnic s-o recunosc. Erau îmbrăcați în blazere bleumarin, transformate, se vedea, din niște costume vechi, pantofii subțiri li se topeau pe scenă de zăpada prin care veniseră, și iată-l pe prezentator, un cabotin bătrân, cu cioc, cu burta mare crăpându-i cămașa între reverele prea scurte, cu obrajii căzuți până pe umeri, necorectați de cioc, cu părul uns de la ceafă spre frunte, cu vocea ca o placă de patefon de acum treizeci de ani, tartorul tartorilor: – Acum, iubiți ostași, steaua noastră, marele talent care urcă pe firmamentul capitalei: ANDREEA AURESCU!!!

Avea o intonație care m-a făcut să casc ochii și să mă uit pe scenă cu senzația clipei unice în viață și, într-adevăr, era chiar ea, *ea*, Andreea Aurescu! Înaltă, zdravănă, încât muzicanții păreau pe lângă ea niște pisoi nemâncați, cu mâinile bărbătești, cu picioarele puternice călcând ferm în niște pantofi negri, cam mari, cu gleznele rotunde suind hotărât spre genunchii plați dăruiți privirii din rochia roșie foarte scurtă, cu părul galben căzându-i

pe fruntea lată, pe gâtul gros care vibra de cântec, ea puse stăpânire pe scenă şi pe noi toţi. Îmi striveam pieptul de umerii trupeţilor din faţa mea, care, ca şi mine, în picioare lângă uşă, nu mai găsiseră loc, simţeam din spate năvălirea altora, omorându-se s-o poată sorbi cu privirea pe Andreea Aurescu, cântând cu vocea ei de aur baritonal, cântând cu gura mare şi cu picioarele solide, pe scenă, în focul reflectoarelor, între steagurile tricolore, pe fondul roşu festiv. Simţeam presiunea înceată a băieţilor din spatele meu, ca o picătură bărbătească umflându-se, ameninţând să se spargă, iar ea cânta de mama focului, pierzania pieptului ei ne întorcea ochii pe dos, şoldurile ei triumfale tangau dintr-un colţ al scenei în celălalt, dintr-un capăt al privirii în celălalt.

Sfârşi, sala se dezagregă de aplauze, prezentatorul gras îi sărută demagogic mâna, ea aruncă semne de adio sălii şi fugi într-un trap de gazelă, dar sala înnebunise, o chema ca o agonie, doi dintre instrumentişti dansară şi nimeni nu se uită la ei, Andreea, numai ea, otrăvise ochii şi inimile. Şi deodată veni iar, într-un costum de paiete ca un costum de baie, eliberându-i umerii, braţele, coapsele, şi sala icni, decapitată. Reflectoarele îi aprindeau carnea, minunea muzicii uşoare îi cădea de pe buze ca o mângâiere a lui Dumnezeu.

Cineva mă împingea rău din spate, m-am întors de durere, avea capul ras, ochii mici i se îngustaseră de plăcere atât de mult încât nu li se vedea culoarea, gura i se dăduse peste cap şi mirosul dinţilor lui mă îmbolnăvi, avea în jur trei-patru figuri identice, am făcut un efort disperat şi am rupt cu pieptul masa din faţa mea, înjurături furioase, chiar un pumn dintr-o parte, un sergent major se trezi lângă noi din torpoarea artei şi se răsti de formă, dar era prea furat de scenă ca să se ocupe de noi cu adevărat, am ieşit ud din protestele grupului şi am căzut pe o bancă între doi trupeţi care au mârâit şi mi-au făcut loc, şi ei prea fascinaţi de spectacol. Cuiiii nimataaaa n-am proooo BLEEEE MEEEE! N-amtreaaa băcuiiii nima TAAAAA! spunea adevărul cântecului. Bum! timpanele. Andreea îşi înfăşură cântecul ca un şal în jurul coapselor grase, linia lipirii picioarelor ei vibra ca o antenă, pulpele îi sclipeau, respiraţia ritmată de cântec îi rotunjea şi îi netezea trupul, îi cobora adânc în pântec,

apoi se ridica iar în melodie; ochii plini de nopți de gardă, de plantoane schimbul doi și trei, de consemnări duminica, de alarme, de inspecții, de podele frecate, se așezau pe carnea ei catifelați ca niște bondari, nu e nimic de făcut, cu anumite lucruri nu se poate lupta, viața învinge pe cele mai întortocheate căi, n-are treabă, n-are probleme, cum arată însuși cântecul. Am simțit sfârșitul spectacolului, m-am speriat de îmbulzeală, am dat la o parte un soldat dintr-o ușă, laterală, m-a privit, așa trebuie să-i privească oamenii sănătoși pe cei nebuni, și dus am fost. Andreea cânta cu gura, cu coapsele, cu sânii, cu șoldurile, cânta toată în urma mea.

Afară, miracol: încetase să ningă.

Peste un sfert de oră toată cazarma avea să fie la masa de prânz: pustiu și liniște. Nu-mi era foame. Era albastru și frumos, soarele tors în nori subțiri, un roșu discret îi mărturisea locul, nimeni, nimeni, m-am depărtat de cazarmă până am împins-o cu privirea departe, sub orizont.

Respiram. Era de neînchipuit. Pe bolta câmpului numai eu. Cum de se îndurase să nu mai ningă?

Eram gol de orice altceva. Stăteam pe zăpadă, accident verde al peisajului, surâdeam fără sens.

Cerul se curăța încet, rămase doar o ceață ușoară pe locul soarelui, și deodată un avion mare se ridică fără zgomot în el. Patru motoare, burta de pește ciudat, negrul necrezut al literelor, TAROM, avionul vibra deodată surd, sus în cer, și i-am simțit vibrația în boala adormită a dintelui. Zbura scăzând, adâncind cerul cu albul lui, acum-acum o să se lovească de cer, dar se făcea tot mai mic, scădea tot mai departe, nu se lovea, adânc e cerul azi! L-am privit până n-a mai fost și chiar și atunci îl așezam din nou pe cer numai cu ochiul meu.

Câmpul perfect se vedea până la calea ferată. Dincolo, o perie rară. Pădurea. Pivotam în jurul meu ca să prind totul în ochi. Nu se putea. Vedeam ceva, uitam altceva. Era prea mult numai pentru ochiul meu. Prea mult, prea mare, prea rotund, îmi umflam pieptul, cât puteam, ca să pot rămâne în picioare. Nu mă potriveam. Nici măcar în cuvinte. Mă simțeam pe mine însumi.

Am stat mult pe câmp.

Cum soarele se duce devreme, frigul veni, pădurea crescu, rambleul căii ferate păru o amenințare, se ridică vântul și spuse ceva. Pisasem zăpada cu picioarele. Lăsam în urma mea un rotund neregulat săpat de bocanci. Ca un crater de bombă pe zăpadă. Era bine, și nu eram. Nu mă acordam, nu mă armonizam. Mă loveam. Improprietate. O umbră galopată, destinzându-se, strângându-se, ca un acordeon, iepure! Ce sentiment ciudat am avut brusc, de țară veche, pământ – carte poștală, vietate pașnică, uitată în lume de Dumnezeu, pândită din toți ochii, din toate țevile, de toți vânătorii, iepure ciulit cu buza tăiată aspru, cu ochii fugari, cu inima de groază, cu labe sălbatice, cu mustăți care nu mai ajung, în timpul care cere instrumente tot mai multe, mai perfecționate, mai precise, iepure numai urechi și mustăți, și goană fără scăpare drept în gura puștii, pădurea se oglindea neagră în zăpadă, cerul învinețea, înapoi.

N-am revăzut toată noaptea decât şuşaneaua aia ordinară. Andreea şi picioarele ei tricolore. Vis zgomotos şi cald, mă acopeream ruşinat, ştiind că e doar un vis, încercam să mă opresc, să mă ţin, nu puteam, pulsam resemnat. M-am trezit cu ultima zvâcnitură, m-am înjurat cu ciudă pe mine însumi, am intrat în spălător şi nu m-am recunoscut.

Toată partea dreaptă a feţii mi se dublase. Umflătura îmi trăgea colţul ochiului şi al gurii. Obrazul era roşu ca lovit de un pumn. Vuietul era de la durere, afară nu suna nimic. Am deschis gura cu efort.

– Porcăria dracului! am spus cu jumătate de voce în spălătorul gol. Şi vocea mi se schimbase. M-am spălat cu apă rece. Pielea îmi frigea. Mi-am clătit gura şi dintele m-a scos din minţi.

Încolonat, cu Gigi în dreapta şi Ionel în stânga, nu simţeam gerul decât pe o parte a capului. Maiorul m-a privit din faţă, apoi dintr-o parte. Cu seriozitate:

– Ce ţii în gură, elev? O nucă?

– O măsea, am răspuns eu, şi toţi au râs de timbrul vocii mele.

Mi-a ordonat să casc gura şi s-a uitat atent (putea oare să vadă ceva?). Cu gura cât mai mare (mă durea când o deschideam), cu un ochi înghesuit în umflătura obrazului, vedeam cu celălalt un nou început de ninsoare. Era firesc. Mă obişnuisem.

– Treaba asta trebuie să dispară. Mai e doar o săptămână până la jurământ. Du-te la infirmerie să-ţi scoată măseaua.

Ca un cui dintr-un pantof.

– Permiteţi să raportez, poate că se poate salva cu un tratament, de ce s-o scoată?

A dat din mână, plictisit de dialog.

– Mă rog, dacă pot s-o vindece atât de repede, foarte bine. Duminică vreau să fii cum trebuie.

La infirmerie, într-o cameră albă, am raportat cazul. Plutonierul adjutant s-a uitat speriat în gura mea.

– Hm! Doare rău? Nişte comprese o să-i facă bine, aşa-s umflăturile astea, păcătoase, dar până la urmă tot trec, totul trece până la urmă. Poate că dă singură înapoi!

I-am atras atenţia că e vorba de o cursă cu timpul. Putea el să-mi dea ceva ca să-mi treacă până la sfârşitul săptămânii? Dacă nu, cel mai bun lucru era să mi-o extragă pe loc.

Avea o chelie bogată şi nasul plin de pete negre. Om la cincizeci de ani. Părea de treabă. Când i-am pomenit de extracţie s-a înfricoşat tare de tot.

– N-am mai scos un dinte de nu mai ţin minte. Pe urmă, eu n-am voie să practic, nu mă pricep la dinţi, numai aşa, caz de forţă majoră, ăsta e adânc, în fundul gurii, dacă greşesc şi-ţi scot unul sănătos?

Am trecut de la „drepţi" la „repaus": – Ordinul e ordin.

Mi-a aruncat un zâmbet fricos, parcă un zâmbet de invidie: – Da, da, sigur, e ordin, dar eu...

Am tras scaunul alb, rotund şi tare, m-am aşezat pe el. Lateral se deschidea o uşă şi prin ea vedeam într-o cameră cu cinci paturi, dintre care nu era ocupat decât unul: în el un elev de la plutonul trei care îşi scrântise ieri un picior dormea împărăteşte.

Plutonierul se învârtea prin cameră, uniforma îi stătea corect pe corp, pe piept îi strălucea eroic o distincţie militară, cizmele îi scârţâiau frumos, peste câţiva ani au să-l scoată din cadrele armatei, o viaţă de om, o pensie de o viaţă, iar acum era încurcat de venirea mea, zăpăcit rău, se temea să mă privească, nu ştia ce să facă, de ce să se apuce, îl simţeam că e gata să lase totul deoparte şi să mă roage omeneşte să scot ce ţineam în gură, să mărturisesc că e o glumă şi să plec, de ce oare voiam să-l necăjesc tocmai azi?

Îmi venea să râd, dar în acelaşi timp mă enervam, şi parcă umflătura îmi sporea de enervare.

Găsi un pretext şi fu fericit:

– Trebuie să te trimit la spitalul militar. Dacă e ceva grav şi e nevoie de o intervenţie?

Dar se posomorî iar:

– Cu ce să te trimit? Ambulanţa nu-i aici.

– Se poate telefona și cere una, am sugerat eu. Asta iar l-a speriat:

– De unde?

Nu știam de unde; i-am spus ce mi se părea mai logic:

– De la spitalul militar.

Parcă aș fi spus cea mai mare absurditate:

– Cum o să le cer eu o ambulanță *pentru un singur bolnav*?

Un sfert de oră am parlamentat. La un moment dat am ridicat vocea, și plutonierul păru să-și regăsească ceva din fermitatea trecută:

– Cum vorbești cu mine, elev? Dar se moleși repede. Elevul cu piciorul scrântit, trezit de cearta noastră, ne contempla somnoros din pat.

Soluția a apărut sub forma unui titirez în uniformă de aviator, cu grad de locotenent, căruia îi curgea nasul enorm. Era mic și gras, vorbea sâsâit și repede, a trebuit să mă încordez ca să pricep ce spune: vroia ceva de pus în nas. Plutonierul s-a repezit fericit la dulapul cu medicamente. Titirezul m-a văzut, mi-a dat pe loc mâna, fără să-și bată capul cu gradele, și a început precipitat o poveste. Pe cât îmi puteam da seama, îmi spunea cu dicția lui imposibilă de om gripat că și el suferă de dinți, și chiar își umflă sugestiv obrajii ca să evoce niște abcese îngrozitoare, apoi dădu din mâini ca și cum ar fi zburat și am înțeles că asemenea crize nu-l cruțau nici în timpul zborului. Mă întrebă ce terminasem. I-am spus că istoria, iar el se umbri deodată și mărturisi că, înainte să ajungă aviator, visul lui era să fie inginer silvic, dar viața, ei, așa e viața, ce poți să-i faci? Se interesă de numele meu, îmi strânse iar mâna, mai cald și mai îndelung, și se recomandă și el.

Plutonierul sesiză ocazia: locotenentul mergea în oraș? Locotenentul scoase pe nări un ocean de guturai și îl înfășură într-o batistă brună cu carouri verzi: da, în oraș. Desigur, m-ar putea lăsa și pe mine la spitalul militar? Desigur. Plutonierul era atât de încântat de soluție încât mai că nu ne-a dat pe ușă afară, nu cumva să se răzgândească unul din noi.

Aviatorul o luă înainte, cu nasul adăpostit în batistă. La poartă, în fața barierei coborâte, aștepta un „TV" mic, verde, în care fumau

câțiva maiștri de la aviație. Locotenentul se urcă înaintea mea, ordonă ceva de neînțeles prin batistă, dar ei erau antrenați. „TV"-ul mârâi ca un câine rău și mic, santinela răsuci manivela barierei ca pe roata unei fântâni, ieșirăm pe șosea, spre București.

Zăpada schimbase înfățișarea pământului. Marginile șoselei erau niște troiene mari, nesfârșite. Dincolo de ele, ghiceam casele după fum. Ningea pe parbriz. Mergeam dintr-un pustiu în alt pustiu. Copacii ninși, înghețați, fire de lemn în fire de gheață, fantomatici. Nicio mișcare. Nici măcar ciori. În marginea șoselei am văzut de două ori camioane abandonate: împotmolite, ori cu motorul nerezistent la frig. Și ne-am uitat ca la o minune la un poștaș: reușea să meargă pe bicicletă în zăpada groasă.

Pădurea s-a desfășurat în jurul nostru, faldurile ei apăsau mașina, pe noi înăuntrul ei, vedeam nuanțe și tonuri, fire și fibre, coloane și linii, întâlniri și întretăieri de alb, cenușiu și albastru, zăpada, zăpada, astupând curgerea caldă a lemnului, dedesubt. Locotenentul vorbise tot timpul, eu nu înțelegeam mai nimic, probabil însă că avea haz, maiștrii râdeau des. Tăcu și el și privi jungla de zăpadă, iar reflexul stins al iernii i se așeza pe aripile chipiului și epoleților.

Am intrat într-un alt oraș. Nu recunoșteam nimic. Traficul spectral prin filtrul zăpezii, străzile cu măști bizare, cascada acoperișurilor oprită în țurțuri. Fețele pietonilor nu se vedeau. Automobilele erau cernite și pustii. Orașul bombat, pompos, strivitor în alb ca o ceremonie funebră. Fațadele închise, ferestrele apăsătoare, obloanele, gratiile, streșinile, am luat-o apoi pe Banu Manta, spre Calea Plevnei, locotenentul a început să-mi strângă mâna și să-mi ureze ceva vesel, am înțeles că ajunsesem la spital.

N-am realizat din prima clipă că nu mai eram la cazarmă; că, după o lună și jumătate mă găseam din nou în București. Senzația stranie a unui alt oraș nu mă părăsea. Măseaua mă durea tare. Dar uite o soră care și-a pus paltonul direct pe uniforma albă, pieptul rotunjit în alb i se vede prin paltonul descheiat, în picioare are niște sandale de interior în care acum probabil că intră zăpada, de aceea fuge atât de repede între două clădiri, schimbând, o clipă, cu silueta ei caldă soclul închis al unei statui de ofițer medic de acum o sută de ani, cu nas coroiat, favoriți mici, ochelari și chipiu

franțuzesc, iar eu mi-am simțit obrazul și mai umflat, am suspinat, am intrat înăuntru.

Pereții erau castanii-verzui, și m-am lipit de ei îndată ce am intrat, pentru că ieșea un general-maior cărunt, cu o figură suferindă, înconjurat de suită și de medici în tunici albe de sub care le ieșeau pantalonii cazoni. Era plin de ofițeri peste tot, îi simțeai sub halate, am străbătut rigid trei coridoare și am urcat un etaj. Am întâlnit un căpitan care se ținea de falcă: eram pe drumul cel bun.

O sală mai mică, trebuia să aștept după ofițeri și subofițeri. Cabinetul se înălța în fața noastră cu numele doctorilor și orele. Pe jos o curățenie stricată de urme noroioase de zăpadă. Pe pereți fotografii cu ostași la exerciții. Ofițerii vorbeau între ei, conversația scăzută se înălța deasupra lor ca un fum.

Am așteptat mai mult de o oră.

Cabinetul a fost o revelație: avea ferestre mari, largi, înalte, avea pereții roz, avea lămpi puternice, o feerie medicală. Cu lacrimi în ochii înroșiți de nesomn, ieșea un alt bolnav, scaunul era cald încă de durerea lui, în alt loc trebuia să mă așez eu. Doctorița avea părul roșu ca racul, gura mare și plină de dinți, o față roșie cu pistrui albi, și era când cu stiloul în fața unui registru mare, când cu bormașina într-un dinte de colonel, și tot timpul vorbea peste umăr cu cineva.

Iar pe un alt scaun, lângă biroul pe care se desfăcea registrul, era încă o femeie. Era cu paltonul pe ea, deși în cabinet mi s-a părut foarte cald. Un palton dintr-o stofă groasă de tot, o stofă caldă, de un verde sumbru (eu nu mă pricep), cu un desen ireal. Stătea picior peste picior, legăna foarte ușor în aer o cizmă de piele neagră. Din cauza hainelor nu puteam vedea mare lucru din ea. Mâinile. Nu avea mâini mici, dar albe, poate păreau atât de albe pe fondul hainelor. De la mâinile ei mi-am dat seama că e înaltă. Fuma. I-am văzut fața și n-aș fi putut să i-o descriu. Părul închis îi era strâns la ceafă într-un coc pe care nu-l vedeam: avea părul lung, scurt? Obrazul mat era tăiat oblic de părul tras înapoi. O cărare foarte dreaptă, foarte subțire, albă încât îmi făcea rău, se pierdea în albul frunții ca un fior de apă într-un lac.

Am văzut-o din ușă, și în mine s-a deschis și s-a închis ceva.

Am intrat corect în cabinet, cu căciula îndoită în mâna stângă lângă şold, am ciocnit călcâiele. Doctoriţa pistruiată s-a uitat critic la umflătura mea. Ce s-a întâmplat?

Îmi venea să mă întorc spre străina care fuma. Am scos hârtia de la infirmeria unităţii şi i-am pus-o în faţă.

– Bine, bine, asta nu înseamnă nimic. De când s-a umflat?

Am fulgerat cu bărbia într-o parte, am privit: se uita la mine. La fel de repede, m-am întors cu capul înapoi, în faţa doctoriţei.

– Nu poţi să vorbeşti?

Mecanic, i-am spus de când mă doare. I-am spus că trebuie să fiu frumos la jurământ. Am întrebuinţat chiar cuvântul ăsta. Am pomenit de ordinele ofiţerului instructor.

– Ia treci pe scaun.

Şi mă împinse cu mâna. Avea o mână foarte puternică.

M-am descins, m-am dezbrăcat de manta, am găsit un cuier. Doctoriţa vorbea cu femeia care fuma.

M-am aşezat. Deasupra mea era o lampă imensă. Aşteptam să cadă pe mine ca o bombă.

– Acolo e cald tot anul. Iar acuma e chiar vară. Un soare divin. Mi-a scris ieri că au fost la o partidă de pescuit şi au mâncat la prânz pe o insulă. Numele şi prenumele.

Am reacţionat cu întârziere. A început să scrie în registrul ei.

– Mi-a trimis nişte fotografii în culori. N-am văzut aşa ceva în viaţa mea. Trebuie să vii la mine să le vezi. Ce unitate?

I-am spus numărul unităţii.

– Sunt nişte specii de flori cât un cap de copil, îmi scrie că niciodată n-a simţit ceva mai ciudat: ca şi cum n-ar fi trăit până acum. Natura în Europa e prea meschină. E o natură falsă. Numai acolo i se pare că natura e adevărată.

– Mai stă mult?

Străina. Avea o voce mai grea decât a doctoriţei. Mai vibrantă, cu accentul mai adânc, am simţit-o. Am simţit-o că vorbeşte toată. Chiar spunând numai atât.

– Patru luni. Cred că nu-i e dor de mine, prea e frumos totul. Asemenea călătorii se fac atât de rar...

– Nu te duci la el?

Fraza asta, adresată singurătății celeilalte, mi s-a părut că vine din singurătatea ei.

– E foarte scump. Oricum, dacă la anul se duce din nou, mă ia cu el. Cască gura, tovarăşe elev.

Am executat ordinul. Deodată lampa de deasupra mea mă orbi. Am închis ochii.

– Aici doare? Nu? Trebuie să hotărâm de pe-acum o seară. O să ascultăm muzică împreună, ca pe vremuri. O să-ți arăt pozele şi scrisorile. Însă trebuie să vii mai devreme.

– Te-ai mutat?

– Tocmai în Drumul Taberei. E teribil să ai casă nouă. Toată viața ți se schimbă.

– E departe?

– Da. O jumătate de oră. E foarte greu de ajuns iarna. Când vii?

– Hotărăşte tu, tu eşti greu de găsit. Dacă nu mi-aş fi luat inima în dinți să te caut azi aici, cine ştie când ne revedeam.

Am sărit deodată, împuşcat în cap de durere, am țipat, m-am lovit cu capul de arsura lămpii, instrumentul cu care doctorița îmi sonda dinții mi-a zgâriat limba şi gingiile.

– Asta e? Nu se poate să te doară atât de tare!

Aveam lacrimi în ochi, şi mi-am adus aminte de militarul plâns care ieşea pe uşă la sosirea mea.

– Haide, haide, tovarăşe elev, se poate? Nimeni nu moare din aşa ceva. Am să te anesteziez. Nici n-ai să simți. Peste două zile ai să fii iar frumos; aşa cum ți-a ordonat superiorul dumitale.

De durere, nu eram în stare să răspund nimic. Am încleştat mâinile pe scaun când am văzut-o că vine cu o siringă:

– Ai să vezi ce simplu e.

Şi mi-a făcut o injecție în gingie.

– Acum stai liniştit. Trebuie un moment ca să-şi facă efectul.

Am stat cu ochii închişi. S-a depărtat de mine.

– Vrei o cafea? Am o clipă liberă.

– Nu. Nu mă lasă să dorm.

Vocea străinei se schimbase foarte puțin: era mai inegală, mai sinceră parcă, ca şi cum o tulburase ceva.

– Şi tu? Eu am renunţat la somn. De doi ani nu dorm decât câteva ore pe noapte. Încep să mă obişnuiesc.

– O să murim tinere.

– Da. Şi când mă gândesc că nici măcar nu ştim pentru ce-am trăit... De ce nu te dezbraci?

– S-a făcut târziu. Am să mă duc.

Îmi amorţise limba în gură. Îmi simţeam buzele umflate şi străine, ca nişte franjuri de gumă lipite pe obraz. Dar durerea în măsea era tot la locul ei.

– Ia să vedem.

Un excavator îmi intră în gură. Îşi făcu loc, îşi luă avânt. Rupse deodată cu forţă. A fost o explozie în tot capul. O bucată mare, o rădăcină otrăvită, a ieşit din gingie. Ca o lumină ştearsă de întuneric, nu m-a mai durut nimic. Lipsa durerii m-a făcut să leşin.

Din cauza paraliziei buzelor şi limbii nu puteam bea apă. Doctoriţa a avut nevoie de ajutor. Am simţit apa în gâtlej, m-am înecat, am tuşit, cred că am stropit cu apă în jurul meu.

Am revenit, am ieşit de sub lampă, străina era iar pe scaunul ei, se uita la mine. Eram împăienjenit tot, o ghiceam abia. Am deschis ochii mari şi am băgat de seamă că ţigara ei, fumată pe jumătate, se stinsese în scrumieră: uitase să mai tragă din ea.

Doctoriţa, ca să verifice, îmi citea tare propriul meu nume, vârsta, arma, unitatea militară. Dădeam prosteşte din cap.

– Să nu mănânci două ore. Să mănânci pe urmă numai pe partea stângă, nici prea rece, nici prea cald. Dacă te mai supără ceva, să vii imediat la mine.

Aveam impresia că în gingie mi se cască o gaură groaznică, o gaură care se vede chiar dacă ţin gura închisă, prin obraz. Am lăsat capul în pământ ca să nu trebuiască să mă uit în nicio parte. M-am încins, am ieşit cât am putut de repede, fără să salut.

În curte m-am uitat în sus. Dar îmi era imposibil să localizez fereastra. Toate erau la fel. Să aştept?

Zece minute. N-avea sens. M-am uitat la ceas, era destul de târziu, trebuia să ajung la cazarmă înainte de expirarea biletului de voie.

Am ieşit din curtea spitalului, am făcut la dreapta, iar la dreapta pe strada Witing, curţi şi portaluri, goluri şi ziduri. Între un hotel

și un restaurant, am ieșit în piață. Ningea pe ceasurile Gării de Nord, zăpada oblică sporea gara, taxiurile hodorogite se mineralizaseră sub coloane, Grivița chema în dreapta, nu recunoșteam nimic, am pornit pe un bulevard cu blocuri de șase etaje, la mijloc cu tramvaie. În stânga, la intervale regulate, niște străzi dinainte de război, cu perdele brodate în casă, cu lămâi feriți în verande, cu cărți în alte limbi, strada Petre Poni, perpendiculară pe Midia, fostă Disescu, un proprietar cu paltonul aruncat pe umeri, în papuci, dădea jos disperat zăpada de pe o Dacie nouă. Mi-am dat seama că mă pierd.

Am găsit troleibuzul care îmi trebuia, apoi l-am schimbat cu autobuzul care îmi trebuia, erau în el câteva țărănci zgribulite de frig, ne-am încrucișat pe drum cu o căruță mizeră, țigănească, am ajuns.

În două zile, abcesul era cu totul resorbit. La început, furişam limba spre golul din gingie şi mă cutremuram de durere atingându-l. Rana s-a dus, senzaţia nouă a gurii a devenit familiară, eram pe lume, în viaţa mea, cu o măsea mai puţin decât fusesem făcut de sus.

Zilele treceau la fel de repede. Nici nu ştiu când a fost sâmbătă. După-masă spre seară frecasem echipamentul, armele lună, învăţasem jurământul, se vorbea numai de învoirea în oraş, prima de care aveam parte de la începutul şcolii, mă descălţasem să mă culc, sosi în dormitor ajutorul ofiţerului de serviciu şi mă anunţă că mă chema la poartă cineva.

Nu aşteptam vizite. Cine ştie, se deranjase vreun unchi sentimental. Plictisit, mi-am tras bocancii la loc, m-am încheiat, nu mi-am mai luat mantaua. Pe drum n-am întâlnit pe nimeni. Majoritatea băieţilor erau aşteptaţi mâine în Bucureşti, aşa că familiile renunţaseră să mai ia drumul.

Vorbitorul era complet gol. Nimeni pe băncile de lemn, la mesele de lemn gol.

Vreun camarad îmi făcuse o farsă. Mai mult obosit decât enervat, am ieşit, cu gândul s-o iau înapoi.

Lângă poartă stătea o femeie înaltă, n-o băgasem de seamă când venisem, m-am uitat la ea, nu mi s-a părut cunoscută, m-am mai uitat o dată, nici atât, dar m-am mai uitat încă o dată.

Era seară de-a binelea, o distingeam vag. N-o recunoşteam, dar, pentru că o privisem de trei ori, expresia ei s-a schimbat: un zâmbet neterminat îi pluti pe buze.

M-am apropiat. Semăna, mi-am dat seama, cu femeia din cabinetul dentar. Adică semăna cu acea imagine a femeii din cabinetul dentar care rămăsese, confuz, în amintirea mea.

Am fost la un pas de ea şi m-a întrebat:

– Ce-ţi face dintele?

– Dintele? Nu știu. Nu-l mai am. Mi l-a scos atunci. Am râs amândoi deodată, iar eu am făcut un efort imens ca să fiu mai puțin stângaci și nepregătit:

– Nu se poate sta aici. Să intrăm.

– Unde?

Aveam un pretext: am apucat-o de mână. Și-a lăsat mâna în a mea, dar s-a uitat adânc la mine. Am tras-o spre intrarea în vorbitor, i-am făcut loc, a urcat înaintea mea treptele. Am urmat-o înăuntru și am închis ușa după noi amândoi.

Ea se depărtă de mine, merse firesc până la ultima masă, se așeză la ea, acum era între noi o distanță de câțiva metri, pe care eu trebuia s-o străbat, singur, ca să mă așez la aceeași masă, ca să-i vorbesc.

Din doi pași am fost lângă ea, m-am așezat în fața ei. Masa era mică și mâinile noastre pe ea erau foarte apropiate. Am văzut că purta aceeași haină ca și atunci, și avea părul strâns ca și atunci.

– Cum ai știut unde să vii?

– Mira ți-a notat numărul unității. N-a fost greu deloc.

– Cum ai știut de cine să întrebi?

– Ți-a notat și numele. Ai uitat că i l-ai spus chiar tu?

– De ce le-a notat?

– Dumnezeule, nu fi atât de caraghios! Trebuie să noteze numele tuturor. Ce fel de spital ar fi dacă n-ar avea o evidență a bolnavilor?

– I le-ai cerut?

– Numele l-am ținut minte. A trebuit să-i cer numărul.

– Deci și-a dat seama!

– De ce să-și dea seama?

– Vreau să zic... știe că te-a interesat... numele...

– Știe. Te mai doare?

Cred că avea treizeci de ani. Părea de douăzeci și șase. Una din acele femei care arată de douăzeci și șase, netrădând prin nimic vârsta adevărată, și totuși au treizeci, nu se poate să aibă mai puțin. O anumită densitate a mișcărilor, a vocii. O grație mai plină. O frumusețe mai grea. Avea treizeci de ani, și am simțit că eu am numai douăzeci și trei.

– Nu mă mai doare deloc.

– Nu se mai cunoaşte umflătura. Mâine la jurământ ai să fii cel mai arătos dintre toţi.

Zâmbea foarte subtil. Avea nasul drept şi mi se părea că nările îi palpită fin, dar nu mă puteam uita foarte atent, ca să-mi dau seama dacă nu cumva mi se năzare. În lumina de aici părul îi părea negru.

– Ce face Mira?

– N-am mai văzut-o de-atunci. Nu mi-a telefonat. Aşa e ea, nu te poţi bizui pe ce spune, altfel e o fată foarte drăguţă.

Am făcut un efort ca să-mi dovedesc mie însumi că nu visez. Mira, fata drăguţă şi bună, pe care nu te poţi bizui, era dentista pistruiată care îmi scosese măseaua. Vorbeam acum, chiar *acum,* despre ea, cu o prietenă a ei, aveam un ton natural, ca şi cum m-aş fi aşteptat la toate astea, ca şi cum numele Mirei mi-ar fi fost familiar, iar prietena ei, în faţa căreia eram aşezat, cu atât mai familiară, mai apropiată. Căci, era limpede, noi doi vorbeam despre altcineva, cunoscut mai bine ei, mai puţin bine mie, dar oricum noi doi ne cunoşteam.

Ne cunoşteam, de unde firescul conversaţiei. Eram eu însumi atât de firesc încât mă simţeam prost faţă de mine şi de ea, mi-era ruşine de comedia pe care o jucam, simţeam că ratasem o zonă de sinceritate şi regretam, nu ştiam cum să fac să fiu iar stângaci, stângaci în mod sincer, ca să ies din toată bizareria asta.

Ea nu mă ajuta deloc. Se uita la mine cu o privire dreaptă, din care acum dispăruse orice zâmbet.

I-am recunoscut cărarea albă împărţind părul care era purtat înapoi pe obraji. Albă şi subţire ca un miraj, îmi venea să întind mâna şi s-o ating. Îmi simţeam picioarele grele sub masă, pierite din genunchi, mă bucuram că nu trebuie să mă mişc. Avea o gropiţă mică pe bărbie. Privirea ei era foarte închisă şi mi-a evocat o plantă carnivoră: o cupă perfectă care cheamă lacul unui lichid imobil.

– Ce făceai când te-am chemat?

– Eu? Mai nimic... Mă dezbrăcasem.

– Nu ţi-am adus nimic. Soldaţilor li se aduce întotdeauna ceva. Dar nu ştiam ce-ţi place. Nu ştiam nici dacă te mai doare, dacă poţi mânca orice.

– Nu face nimic.

– Mâine o să aveți o zi foarte obositoare, nu?

– Cred că da. O să ne sculăm mai devreme ca de obicei. Un lichid nemișcat, a cărui forță dizolvantă se ascunde în adânc. Mortal. Voiam s-o întreb de ce venise, și nu îndrăzneam.

– Sunteți învoiți după jurământ, nu?

– Cred că o să fim. Ordinul trebuie să-l dea generalul. Comandantul școlii.

În discuția curioasă, mi s-a părut brusc că ea e foarte obișnuită cu toate realitățile armatei:

– Văd că le știi foarte bine!

– Da.

– Ai rude în armată?

O priveam și a pus mâna pe mâna mea. Mi s-a părut o mână foarte moale. La armată orice mână de femeie ți se pare culmea moliciunii. Nu știam dacă să mă feresc de ea sau să i-o strâng.

– Soțul meu a fost militar.

Am zâmbit fără să vreau, fără niciun motiv de altfel: – Da? Și acum ce e?

– A murit.

Ușa scârțâi tare și amândoi ne-am întors spre ea. Din cauza mișcării, mâna mea s-a mișcat sub a ei, și am simțit apăsarea mâinii ei, care o ținea pe a mea pe loc.

Un ostaș, care se uită înăuntru, văzu că nu era așteptat de nimeni, o înfășură pe ea cu privirea, și închise ușa. M-am întors din nou spre ea tocmai când vorbea:

– De fapt, nu era militar. Era parașutist amator. A intrat într-un club al armatei. I-au dat grad, și așa mai departe.

– S-a... s-a-ntâmplat de mult?

– O, da. Sunt ani de-atunci.

– Ani? Cât de tânără se măritase?

– A avut un accident?

– Da.

Vocea și privirea nu i se schimbau. Se mișcă însă pe banca ei, își despărți mâna de a mea, își luă poșeta, căută în ea, fumă.

Nu mai puteam. M-am decis să termin cât mai repede.

– De ce-ai venit?

– Mâine vii în oraş, nu?

– Poate că vin. Ei, şi?

„Tu"-urile care se mişcau între noi, care ne legau, erau la fel de nelalocul lor, mă oboseau şi ele nesfârşit.

– Ca să ştii unde să mă cauţi mâine.

Am căscat gura, am închis-o, am deschis-o iar într-un surâs pe care nu mi-l puteam reprima, şi, fără îndoială, câteva secunde am fost echivoc şi vulgar: – Să te caut mâine?

– Da. Să vii la mine.

Surâsul meu nu mai cunoştea margini. Eram sigur pe mine şi mă umflam în pene: – Să vin la tine?

– Eşti aşteptat de ai tăi?

Nu m-am simţit în stare să-i explic dispersiunea familiei mele.

– Nu. Unde să vin?

Mi-a dat adresa: în strada Franklin.

– Care e strada Franklin?

– Se poate să n-o ştii? Porneşti din Piaţa Palatului, ocoleşti Ateneul prin dreapta şi ajungi în Magheru.

– A, da, cum să nu, o ştiu foarte bine, îi uitasem însă numele.

– E un bloc mai vechi, cu iederă multă, jos cu o frizerie şi un studio fotografic. Intrarea e chiar între ele, vis-à-vis de intrarea Terasei Lido. Stau la ultimul etaj. Ieşi din lift şi ai să vezi o singură uşa: a mea.

I-am cerut numărul de telefon.

– Crezi că n-ai să vii?

M-am grăbit, ieşindu-mi din poza sigură: – Nu, nu! Dar ştii cum e armata: încă nu ştim sigur dacă vom fi învoiţi, şi...

– Ştiu.

Ştia, firește; mi-am adus iar aminte că ştia, şi cum aflase.

– De ce vrei să vin?

– Tu nu vrei?

– Ba da.

– Atunci n-are rost să mai întrebi.

Mi se părea frumoasă. La armată toate femeile ţi se par atrăgătoare. Cu nasul atât de drept, cu ochii atât de drepţi, dreaptă

toată, o frumusețe dreaptă, se ridică statuar, micșorându-mă pe mine rămas așezat la masă:

– E foarte târziu.

– Nu poți să mai stai?

– E întuneric. Autobuzul vine greu. Nu e plăcut pentru o femeie singură.

Toată siguranța mi se dusese. I-am luat mâna să i-o sărut ți și-a tras-o repede. Am rămas cu mânușa în mână: – Mi-o lași?

– Dacă vrei.

Mi-a zâmbit foarte cald. Avea o aluniță pe obrazul drept și încrederea mi-a revenit. Am ieșit, ea a trecut bariera, a urcat spre șosea. Eu, cu capul și brațele spânzurate peste gardul verde, o priveam. Tolerantă, santinela se prefăcea că nu bagă de seamă.

În noapte nu-i vedeam decât înălțimea. A ridicat mâna și mi-a făcut semn. Avea brațul lung, pentru că era înaltă. Palma i se distingea bine, albă, destul de mare, nu exagerată pentru înălțimea ei. Fața lumina noaptea. Farurile unui automobil o tăiară, dispăru în lumina lor, din contrasens mă sufocă masa roșie a autobuzului, și când întunericul reveni – nu mai era.

Am băgat mâinile în buzunare. Santinela mă privea, eu însă am ignorat-o cu totul, am început să lovesc cu bocancii drumul spre cazarmă. Fluieram cât puteam. Am avut norocul să nu întâlnesc niciun gradat. Eram într-o bună dispoziție de nedescris. Dar nu mă gândeam deloc la cauza ei. Eram prea bine dispus ca să mă gândesc cu seriozitate la ceva, la orișice.

Albaştri de bărbierit, stăteam în şiruri în spatele camioanelor, – Pe... LOCURI!, fiecare apuca arma celui dinainte, care urca, i-o întindea, apoi urca şi el, oasele împingeau în oase, tot oasele în obloanele de lemn, s-a dat ordin de coborâre a clapelor căciulilor, de ridicare a gulerelor, am ieşit în coloană, cinci „Carpaţi" unul după altul ca înşirate pe o frânghie, viteza ne frigea nasurile, închideam ochii, ne legănam în noi înşine, am încercat să aţipesc, trezit prea devreme. Degeaba. Băieţii nu mai aveau astâmpăr, pronosticurile asupra lungimii învoirii se ţineau lanţ, imaginaţiile lucrau: – O baie de un ceas, cât mai fierbinte, cu o ţigară şi o cafea alături! – Bere! – Nevastă-mea! – Un film! – Bere! – Vodcă! Cabernet! – Nevastă-mea! – Logodnica! – Fata cu care mă-ntâlnesc! Maiorul se întoarse la un moment dat şi ne ameninţă cu degetul prin fereastra cabinei.

Gigi propunea ceva mult mai inteligent: ne asociem toţi patru şi ne întoarcem cu un taxi! Facem drumul de trei ori mai repede, ne costă nici un pol de căciulă, mai câştigăm ceva vreme în oraş, ei, ce ziceţi? Mă rog. Cu sentimentul că forţez şansa într-un mod nepermis de obraznic, m-am auzit spunând: – Perfect, băieţi, voi vă întâlniţi, iar pe mine veniţi şi mă luaţi cu taxiul din strada Franklin! Ionel a-ntors intrigat capul şi vântul camionului l-a lovit drept în faţă: – Da' ce, te-ai mutat? Le-am făcut ştrengăreşte cu ochiul şi m-au înecat într-un potop de înjurături. Şi în aceeaşi clipă m-am simţit vinovat, m-am întrebat ce mi-a venit, m-a cuprins o spaimă superstiţioasă: dacă totul era o himeră, şi n-aveam s-o mai revăd?

Pe cine? Pe prietena Mirei. Mi-am dat seama că nici măcar nu ştiam cum o cheamă. Prietena Mirei. Atât. Nici despre Mira nu ştiam nimic în afară de „Mira". Ba da. Era fată bună, dar nu te puteai bizui pe ea, era dentistă, cineva apropiat ei făcea o călătorie

fabuloasă cine știe unde. Iar prietena ei... Ei! Prietena ei era văduva unui paraşutist şi stătea pe strada Franklin! A! Amândouă sufereau de insomnii! De ce suferă femeile de insomnii? Mi se părea foarte curios. Femeile, se ştie, dorm ca pisicile. Mirei îi lipseşte acea persoană care voiajează la capătul pământului. Nu-l poate înlocui cu scrisori colorate şi fotografii cum nu mai sunt. Poate un bărbat înalt, lat în spate, cu dinții albi, cu surâsul stăpân, cu corpul cald ca vara, să-i corecteze pistruii şi părul roşu, şi gura mare, şi sângele subțiat şi isteric, şi toată urâțenia smucită, de insectă târzie. Dar prietena ei? Un paraşutist. Un sportiv, un atlet, cu inima perfectă, cu nervii animalici, cu stomacul ca un carburator, cu un ceas în loc de creier, ceas pe care se numără secundele până la deschiderea paraşutei. Ordinul de săritură. Prin spărtura avionului cerul furios pătrunde înăuntru, e devreme, jos case adormite ca nişte plăcinte încă nebăgate la cuptor, şosele scormonite în praf cu bățul, un scuipat de lac, unu-doi-trei-patru, pici ca în vis şi chiar înăuntrul tău are loc o cădere, te laşi, nu te mai aperi, nu mai cauți să apuci, cedezi, cazi în gol ca femeia în păcat, e groaznic, deschizi gura să urli, îți cade limba din gură, dinții îți cad în gol, respirația, viața din tine, zdreanța paraşutei cade în urma ta, nu e nimic de făcut, un moment de neatenție, de oboseală într-o fabrică, un moment de neglijență, de grabă al controlorilor zoriți de plan, Doamne Iisuse Părinte, sub cruce ori sub steaua armatei mortul se desface țărână, mişti membrele în aer, dar ele nu întâlnesc nimic, urechile pocnesc ca puştile, nu simți niciun reper, e exact ca o cădere în vis, cineva de jos aude urletul, întoarce spre cer spaima ochilor, un înger cade din cer, într-o clipă se terciuieşte jos în fața privitorului şi îl trimite pe acesta pe toată viața la casa de nebuni, te-nfigi în pământ de forța prăbuşirii, mori, e bine.

Ce poate însemna un bărbat paraşutist? Motociclist? Aviator? Marinar? Curajoşii care se joacă cu moartea. Acasă ochiuri cu slănină, televizor, pisica se freacă de picioarele care tremură destinzându-se, magazinul ilustrat, carnea nevestei. Ce viitor, ce speranțe? Îți pare rău, acum, când pici spre pământ şi nu mai ai scăpare, că ai bătut-o atunci când te-ai îmbătat. Făceai scandal la un pahar mai mult, toată lumea ştie, erau să te degradeze odată,

dar ai jurat să n-o atingi pe ea ca pe alte femei! Ai jurat! Dumnezeu nu bate cu bâta. Crucea mică de aur pe care o ai de la ea se roade de gulerul tare de piele, deodată lanțul se înmoaie acolo unde e uzat, Dumnezeu ți se rupe de la gât și te părăsește, toate s-au găsit împrăștiate în iarbă, cruciulița nu, și nevasta care își smulge părul înnebunește gândindu-se că ai putut s-o dăruiești unei alte femei!

Bărbații, brutalii, frumoșii frizeri care știu numai limba vicleană și murdară a Internaționalei Bărbaților! Mereu siguri de ei, goi de gând, adorați de femeile bogate înăuntru de copii! Așa e orânduită lumea. Hohotele de râs la bridge și poker, fluieratul pe sub mustață după vânzătoare vopsite, camera strâmtă a prietenului, venitul acasă în zori în vârful picioarelor, minciuna sinceră, cu râsul pe buze, tăietura adâncă a briciului, să ascundă zgârieturile, să înece în trecut greșelile, fără de care nu se poate.

Paraşutistul era voinic, bine făcut, ea e înaltă, are oase rotunde și învelite frumos în carne. Ca o dimineață cu soarele scăldat în liniștea mării. Și eu? Eu unde vin, unde mă strecor să intru, unde am loc în toate astea?

Poți fi gelos pe un mort? Mersesem prea departe cu gândul. Mă speriam la închipuirea unui telefon în care să răspundă o grohăială plictisită: – Nu, domne, altădată fă-l mai bine! Ușa deschisă de un chip nedumerit: – Nu, măi tovarășe, poate cu un etaj mai jos! Camionul rulă lângă o uzină mare, secționă felinarele înalte, săltă în spate un pod cu o cale ferată, tăie teii de pe margini, orașul iar era altul. Primisem ordin ca în oraș să fim de o disciplină de fier, oricum era devreme, lume nu prea se vedea pe străzi, un tramvai cu un plug, un camion cu pâine, niște pompieri, oare ce casă a izbutit să ia foc pe vremea asta?

Un accident. A murit degeaba. Fără o cauză, fără un scop. A murit nesemnificativ și inutil, cum scrie uneori prin ziare. Ca și cum moartea poate fi nesemnificativă și inutilă. Ori, invers, semnificativă și utilă. Moartea e moarte. Nu poate fi decât moarte. – Debar-CAȚI! Maiorul striga acum mai tare ca oricând, de față erau alți maiori și mulți colonei, voia să se remarce, ce poate fi mai natural? Am zburat din camion. În curtea pătrată, zidurile galbene ale școlii de ofițeri se aplecau deasupra noastră. Curtea era

plină de elevi, un regiment, uite chimiștii, transmisioniștii, tunarii, ăștia erau încazarmați chiar aici, nu-i cunoșteam. Am încăput pe plutoane. Ofițeri de toate culorile, roșii, verzi, negri. Muzicanții, grași și în vârstă, subofițeri, lira pe epolet, păreau treziți din somn, ofițerul dirijor își ștergea ochelarii cu batista. Colonelul Căruțașu, adjunctul comandantului școlii. Am luat poziția de drepți cu automatele pe piept. Fanfara. Drapelul școlii, cu gardă. Onorul la general. Generalul cu suita. Vipușcă lată, fosforescent de roșie. Și-a pus ochelarii să ne citească foarte repede, monoton și fără dicție un salut, câteodată înghițind terminația unui cuvânt.

Câte unul, am depus jurământul, în curtea strânsă și geometrică. Martie fără soare. Fanfara ne zguduia, muzicanții adineauri cuminți și domestici făceau să vibreze tencuiala pe pereți. Formula jurământului de douăzeci și patru de ori. Elevul Băbeanu Matei, mic, cu ochii verzi în pământul feței, din Craiova. Elevul Steinbrecher Kurt, cu sprâncenele și genele albe, din Sighișoara. Elevul Toth Carol, cu un neg mare și transparent chiar între sprâncene, din Satu-Mare. Elevul Iepure Adrian, negru, cu buze roșii de parcă mereu ar fi fost proaspăt sărutat, părul catran, ochii cu albul galben, țigan din București. Elevul Nagy Arpad, din Arad, cu privirea albastră, cu picioarele atât de arcuite încât niciodată nu putea lua „drepți" ca lumea. Elevul Ivo Munteanu, sârb din Jimbolia, gras, chel, arătând la toți fotografia fetițelor lui gemene. Elevul Land Richard, șvab din Lugoj, cârn, cu talent la vioară, cu mâinile prea fragile pentru lopata reglementară. Elevul Ion Marai, cel mai bătrân dintre noi toți, ștrengar din București, trei facultăți, fusese exmatriculat din două, o terminase cu chiu, cu vai pe ultima, era acum profesor de română și franceză la un liceu, elevii îl adorau, elevele leșinau când le scotea la tablă: frumos, cu carură perfectă de înotător pe care se depunea de trei ani grăsimea întreruperii antrenamentului, cu ochii mari, căprui, ieșiți cu lăcomie din cap, să se așeze cu poftă pe toate ispitele vieții. Elevul Gigi Pleșea, mijlociu de stat, cu musculatură herculeană, cu părul tare ca de fox sârmos și o pădure de păr la fel de tare pe pieptul mereu descheiat, cu profil italo-dacic, o, românii tari de virtute care au întemeiat colonii vânoase în Brazilia sau cine știe

unde, plecați din Bariera Vergului, din Vitan, din Ciurel sau din alte oboare ale capitalei. După ei veneam eu. M-am scufundat în privirea maiorului ca într-un nor coborât. Am pronunțat jurământul. Mi-a strâns mâna a douăzeci și patra oară (eram ultimul), m-a felicitat.

BUM! toba, și am defilat prin fața generalului. Maiorul, care salutase cu mâna la șapcă înghețând inima în noi, rupea picioarele în unghi drept de parcă n-ar fi avut niciun os în ele. Noi după el, cu capul mutat spre dreapta, ciocnindu-ne ochii de ai comandantului școlii. Toate repetițiile făcute cu arma ținută cu amândouă mâinile în jurul șalelor, ca să ridicăm genunchii mai sus, ne dureau azi una peste alta. Bubuiam curtea cu tălpile, cadențam aerul, nu mai aveam creieri, suflete, amintiri, euri, nimic, înțelegeam cum s-au dat atacuri în pas de defilare și cu muzica de regiment în frunte, nimic nu te mai oprește, nici gloanțele, nici tunurile, nici spaima de sfârșit, la capătul curții ieșeam din ochiul ofițerilor, se dădea comanda „la dreapta marș", „stai", „repaus", ceremonia se terminase, rămăsesem agățați în aer, nu eram pregătiți, în creier parada continua până în pânzele albe, până la explozia finală.

Nu știu ce-am mâncat la masa festivă. Țuica îngăduită de regulament. Discursuri. Cât era ceasul? Din ordinul comandantului școlii și cu aprobarea lui, opt ore în oraș! Fantastic! Ni se părea o eternitate. Fără arme, cu biletele de voie în buzunar, ne-am urcat iar în camioane, am ajuns la capătul liniei de autobuz, și de-aici mijloacele civile. Autobuzul roșu și alb, în care am salutat un maior cu soția și fiica. O fată de șaptesprezece ani, cu numărul școlii cusut pe brațul paltonului, cu sânii crescuți. M-am uitat la ea și mi s-au schimbat ochii, prima privire de civil după mult timp, da, dar de ce nu mă uitasem ieri astfel la prietena Mirei, cum îndrăzneam azi să mă uit ca un bărbat la o altă femeie? De fapt la prietena Mirei mă gândeam, și fata maiorului se strecurase o clipă în mine numai pentru că luase forma ei! Eram nervos. Aveam mâinile reci. Nu știam ce avea să urmeze, nu voiam să-mi închipui. Dacă n-o găseam? Poate ar fi fost mai bine să n-o găsesc. Am coborât cu băieții în Piața Romană și de gâtul lui Gigi s-a și agățat logodnica, i-am lăsat în urmă, dar uite-o pe Mihaela, ochioasă

și sprâncenată ca și Ionel, căci pe fiecare îl așteaptă o fată, umedă de atâta așteptare, băieții mi-au făcut semne, Sandu m-a și pupat, dar grăbit și absent, din clipa asta viața se măsoară cu secunda, fiecare pentru el, Dumnezeu pentru toți. Am reușit să-l reținpe Sandu, gata să dispară după ceilalți: – Hai cu mine. Numai o clipă. Să dăm un telefon.

– Da', ce-i cu tine, singur nu poți? Ai uitat cum se face un număr?

– Nu, dar... lasă, e greu de explicat. Numai un minut. Vino.

Ce să-i explic? Toată afacerea mi se părea atât de ciudată și de ireală încât speram ca prezența altcuiva să-i împrumute o anumită veridicitate.

– Ai o fisă?

N-avea. Eu cu atât mai puțin. Cu chiu, cu vai, într-o cofetărie, ni s-a dat o singură fisă pentru un leu. Acum un telefon.

Toate ocupate ori pline de fise până la refuz. Mi-era frică să n-o pierd pe a mea. Mereu în jos, am ajuns la hotelul Ambasador.

– Sunt niște cabine înăuntru, lângă intrarea în bar.

– Vrei să intrăm așa?

Peste drum, stația de benzină, golul unei străzi, hotelul Lido. Asta era strada. Strângeam din dinți.

– Ce-are a face. Hai.

L-am târât după mine într-o cabină. Unde mi-era agenda? Mâinile mi-erau ude. În cabina prea mică, bocancii noștri scârțâiau de nedescris.

Mi s-a întâmplat tot ce trebuia să mi se întâmple. Ca într-o comedie proastă. Fisa era puțin strâmbă, nu încăpea, a trebuit s-o împing cu altă monedă. Telefonul nu făcea apel. Am chemat fisa înapoi, nu venea, am bătut cu pumnul în aparat, a venit, am început iar numărul, am greșit la a doua cifră, l-am început a treia oară, și mă cuprindea o teamă superstițioasă, teama că nu va răspunde nimeni, ori, mai rău, că-mi va răspunde o voce dogită de bărbat. Ce m-aș fi făcut? Aș fi ieșit din cabină, din hotel, pe strada cu troiene, unde m-aș fi dus? Nu, mai bine să nu mai telefonez, să mă duc de-a dreptul, să urc scările până la ultimul etaj. Întoarcerea după ciocnirea obtuză cu o ușă închisă mi se părea mai puțin

tristă: încercarea ar fi mai complicată, timpul de speranță mai lung, efortul cheltuit mai mare! Telefonul putea spune „nu" într-o secundă. Ca o execuție în pripă, fără judecată, n-ai răgaz nici să te gândești, nici să te înspăimânți, nici să te rogi. Toate ciudățeniile astea îmi treceau prin cap atât de repede, dar până să mă hotărăsc că era mai bine să renunț la telefon, am sfârșit de compus numărul, el a început să sune, și a fost ridicat imediat: – Alo? Mi s-a părut că e o voce de femeie, dar spaima precizării de orice fel mă apucase atât de puternic încât l-am trântit cu disperare înapoi.

Sandu nu știa ce să creadă. – Ai înnebunit, mă? Unde telefonezi?

– La o... prietenă.

– Ce facem cu mașina, diseară? A intervenit ceva? – Nu, nu, veniți și mă luați, cum am convenit.

Am ieșit pe lângă o pereche impunătoare. El cărunt, foarte înalt, cu ochelari de aur, ea cu o pălărie mare și blănuri. Străini, un *maître d'hôtel* le explica servil ceva cu mâinile, s-a întrerupt, și s-a uitat crunt la noi, ah, de ce nu era aici Gigi, gata să facă un scandal monstru dacă chelnerul și-ar fi permis să crâcnească! Am ieșit. – Salut, Sandule, pe diseară! – Salut, să fie cu noroc!

De ieri, de când mi-o lăsase în mână, purtam mănușa ei sub maioul de corp, lipită de piept. Se încălzise de căldura mea. Cu mersul încetinit de emoție, am trecut în jos, prin fața garajului Ciclop, uite o camionetă cu lanțuri la roți, pe ea „SERVICE" cu litere roșii, uite o librărie, cotoare, titluri, autori, într-o vitrină mică e anunțată o carte nouă, *Arhiversuri,* o întâlnire a cititorilor cu scriitoarea, care are un cap proletar și zâmbește într-o parte, uite fotografiile unui film, un film rece, cu oameni din Nord, cu automobile mari și bani mulți și drame de oameni fără griji, uite un anticariat, un lacto-bar în care se mănâncă mămăligă cu brânză și smântână, da, chiar câțiva elevi-ofițeri, stopul mă lasă să trec, vitrine urâte cu stofe și mai urâte, iar un hotel, iar străini disprețuitori, stăpâni ai lumii, mașini celebre, haine tăiate divin, un bar automat cu salariați grăbiți în picioare, bere trezită, plăcinte indigeste, maioneză veche, carne de fier, traversez, stația de benzină, studioul fotografic, perechi căsătorite zâmbind social, deschiderea ușii.

M-am cutremurat, în stânga mea, galantarul plin cu fotografii, în dreapta, frizeria din care cădea pe trotuar o pată cosmetică de lumină. Unde dracu era iedera? Nu vedeam nimic. Ba da, uite un trunchi gros şi zbârcit, care iese dintr-o spărtură a asfaltului, se împarte nebuneşte în ramuri, se duce în sus. O iederă desfrunzită, e normal, e iarnă. Şi uşa. Două canaturi, cel din dreapta deschis, cel din stânga cu geamuri groase, atât de prăfuite, cenuşii, vechi, încât par de piatră.

Până la al treilea etaj, scara mirosea a pisică. Am găsit şi liftul oprit între etaje. Probabil de ani de zile, cine să aibă grijă de el, în ziua de azi lumea s-a obişnuit şi cu scările, nu se mai gândeşte la confort. Urcam cu inima în pumnul strâns, lumina era foarte proastă, ultima uşă, sus, era de lemn, nu avea carte de vizită, doar sonerie. Am simţit că n-aş suporta soneria. Uneori se aude şi afară, pe palier. Ca o sfâşiere veche şi zadarnică. Am bătut. Am simţit că trebuie să bat tare. Am lovit cu pumnul în uşă încât toată scara a bubuit.

S-a deschis uşa.

Lumina dinăuntru era albastră şi roză (poate de la o lampă cu abajur colorat). I-am simţit culoarea pe faţă. Vestibulul era atât de îngust încât, probabil din cauza unei mobile, uşa nu se deschidea decât pe jumătate. Şi ea, ieşind în prag, era într-o rochie de casă care o arăta, a fost nevoită să se lipească de uşă ca să-şi facă loc, contactul cărnii ei cu lemnul vechi m-a lovit până în fundul sufletului.

Am băgat de seamă că era mai palidă decât ieri. Părea nedormită. Mi-a surâs întinzându-mi mâna:

– De ce-ai bătut? N-ai văzut soneria?

Părul îi era desfăcut. I se aşeza pe umeri. Nuanţa lui era mai deschisă acum.

– Ba da... adică... Bine te-am găsit.

– Bine-ai venit. Stai, nu intra încă. Toată dimineaţa am alergat. Nu se mai găseşte nimic de mâncare în oraşul ăsta şi...

– De mâncare?

– Nu ţi-e foame?

Avea dreptate. Mi-era foame. Nervos, nu pusesem mai nimic în gură la masa festivă.

– Am făcut nişte cozi, pe urmă am venit aici să gătesc, şi am uitat de frişcă. Nu te duci până aici la colţ să cumperi?

– La colţ?

Am vrut să-i spun că militarii în uniformă n-au voie pe arterele principale. Stând aşa, scrisă în îngustimea uşii, era albă.

– Trei sute de grame. Ai bani la tine? Aşteaptă.

Mai aveam ceva din soldă. Dar ea se şi întorsese cu o hârtie de o sută, nouă.

– Vino repede. Las uşa deschisă.

Fără să cred, am alunecat în jos, prin penumbra scării. „Ing. Aurelian Bâtă" scria pe o uşă. Am ieşit între frizerie şi atelierul fotografic.

La frişcă nu era o coadă prea lungă, ce noroc, m-am întors foarte încet, abia ridicându-mi picioarele, cu pachetul alb echilibrat precar pe palma îmbrăcată în mănuşa cazonă, cu un singur deget şi la mâna dreaptă cu o fantă pentru scoaterea degetului arătător şi apăsarea lui pe trăgaci.

Uşa părea închisă, dar am împins-o şi s-a desfăcut în faţa mea.

Mi-am agăţat mantaua. Mi-am şters îndelung bocancii. Vedeam în faţa mea o sufragerie. Era mică, dar mobilată destul de original, ori aşa mi s-a părut mie. Scaunele şi masa erau tăiate în colţuri drepte. Mobilă modernă. Nu semăna cu ororile pe care le vezi în magazine, în ziare, în reclamele cinematografice. Mi-a trecut o clipă prin cap că poate mobila o făcuse soţul paraşutist, el singur. Un paraşutist cu un asemenea talent? Exclus.

Am înaintat în casă. Într-adevăr, lumina venea din două lămpi cu picior înalt, una cu abajur roz, alta cu abajur albastru. O etajeră cu cărţi. Etajera din lemn subţire şi drept, vopsit în alb. Cărţile noi, format de buzunar, policrome. Un televizor. O canapea. Nici tablouri, nici fotografii. Pe un perete era un afiş ieftin şi vechi anunţând un miting aviatic. Nu se potrivea cu restul. Dar ea nu-l păstra ca să se potrivească.

Pe masă era pus un singur tacâm.

O fereastră dădea spre bulevard, alta spre strada Franklin. Feţe, profiluri, spinări de blocuri. Balcoane, obloane trase, ferestre, coşuri, uite un coş mare, ăsta trebuie să fie al hotelului Lido, catarge cu fire, antene de televiziune, muchii, laturi, margini, începuturi,

sfârșituri, toate în cenușa cerului. Parcă vedeam în jur suprastructurile unor vapoare mari, într-un port al Mării Nordului.

M-am uitat mai bine, și iar ningea!

Coșul cel mare al hotelului Lido înnegrea cerul. Fire de zăpadă se distingeau o clipă în fumul lui. Fumul ieșea dezlânat și urât, încet, se imobiliza în aer. Să cobori în coș, rănindu-ți coatele și șoldurile de unghiurile lui, tot mai jos, prin filtrele etajelor, prin funinginea civilizației, de-a lungul râsetelor, grijilor, necazurilor, indiferențelor, mânjindu-te tot mai gros, mai vâscos, amestecându-te tot mai tare în murdăria lumii, să fierbi jos, în cazanele mari, ardere industrială, științifică, din care nu rămân decât reziduuri puturoase și vapori de otravă. Jos, jos de tot, în pivnița cimentoasă, printre cazane, dedesubt pământul mort, deasupra apăsarea etajelor, cu lifturi de lemn, cu covoare de praf și molii, cu plante de interior, cu telefon electric, cu picioare de chelnerițe, cu sexe de pasageri, cu boli anonime. Vibrația vieții marelui hotel ca a unui vapor care se scufundă încet. Și iarna. Deasupra, deasupra, iarna, iarna, iarna, care nu te mai lasă, nu se mai sfârșește, semn rău, cine știe ce ne mai așteaptă. Fruntea îmi înghețase lipită de fereastră. Totul în mine era oprit ca un motor uscat. Ce să fac de-acum înainte? Unde să mă duc, pe cine să întreb? Pe cine să întreb ce? Golit, mă lipisem de iarna ferestrei ca o muscă chircită. Poate obosisem de ziua prea lungă și prea agitată. Eram în picioare de mai bine de zece ore. Stomacul mă lovea cu cuțitul. Ochii mă dureau. Iarna îmi făcea rău. Uitasem tot ce era în spatele meu.

– Nu-i o priveliște prea frumoasă. M-am întors, țeapăn ca un lup.

– Mai ales iarna. Uneori e îngrozitor de trist. Când plouă. Vara e atât de frumos încât îți vine să te arunci în cer.

O vedeam abia acum? Rochia de casă o descria. Avea un corp foarte echilibrat. Un corp cuprins în el însuși. Plutit în el însuși. Prins și legat de el însuși, strâns și împletit și țesut invizibil, pe dinăuntru și pe dedesubt, cusut dens în carnea deasă și plină, încât grația mișcării lui era mai mult decât o grație, era o funcție vitală, era un mod de existență, unicul posibil.

O carne tare și caldă: contradicție. Tare și caldă, părul prelins pe obraji ca un plâns castaniu, ochii din care nu înțelegeam nimic.

Pe masă se vedea acum o sticlă. Nişte farfurii. Ceva de mâncare. Dar n-aş fi putut spune ce.

– Vino aici şi stai jos.

M-am apropiat. Făceam un zgomot infernal. Ea a înţeles:

– De ce nu-ţi scoţi bocancii?

Sub privirea ei, m-am aşezat, mi-am scos întâi un bocanc, apoi pe celălalt, şi mi s-au părut oribil de grei, de grosolani; m-am ridicat cu ei în mână: – Am să-i pun în vestibul.

– Lasă că-i pun eu.

Mi i-a luat din mână înainte s-o opresc. În ciorapi, apăsam tălpile de parchet şi tăria lui era o moliciune faţă de tăria bocancilor. Picioarele mă dureau dulce. Călcâiele îmi zvâcneau până-n creier.

– De ce nu stai?

Eram conştient de ciorapii mei cazoni şi m-am uitat în ochii ei:

– Aş fi vrut să mă spăl puţin.

Mi s-a părut că se face puţin mai palidă: – Sigur. De ce nu?

Am ochit una din uşi, cea care mi s-a părut mai logic să conducă în baie. M-am grăbit cât am putut spre ea: – Pe-aici?

Dar a venit în urma mea. Am intrat în lumina verzuie, săpun şi parfum, ca o înflorire a porilor.

După atâtea săptămâni, vedeam iar nişte prosoape civile. Nişte prosoape de femeie. Am cufundat mâna într-unul din ele. Prosoape chinezeşti. Picioarele mele erau nişte pete verzui pe albul mozaicului.

Palidă, s-a uitat la mine atât de neobişnuit încât am crezut că nu vrea să mă lase singur. Dar mi-a arătat nişte prosoape, un săpun neînceput, robinetul cu apă caldă, şi a pierit.

În oglinda băii, mâinile până la încheieturi, figura, gâtul, păreau violete de vânt, faţă de albul adăpostit al corpului.

M-am spălat cu nelinişte. Ca un înot într-o apă a cărei adâncime şi forţă nu o bănuieşti. Mi-am spălat părul lipit de căciulă şi am ameţit. Curăţenia era leşinătoare. Nu-mi mai venea să mă îmbrac cu ce dezbrăcasem adineauri.

De câteva ori am ciulit urechea ca să încerc s-o aud pe ea. Nimic. Prin ţevile băii urca vibraţia surdă a zidurilor. Din temelii până-n

acoperiș. Ca a unui vapor în ceața groasă, manevrând foarte încet și uneori ciocnind țărmul. Într-un perete era o fereastră foarte mică și rotundă, așezată sus, ca un hublou. Dincolo de ea era întuneric, nu știu unde dădea. VOOOOO! a sunat deodată toată baia, muzical-metalic, exact ca o sirenă de vapor. Un reflux al conductelor, o tremurătură a interioarelor, și din nou: VOOOOOOO!

Nu știu de ce mă străbătea mereu imaginea unui vapor. Navigam. Topit, mi-am tras pantalonii pe picioarele fără ciorapi, mi-am pus cămașa cazonă care se certa cu puritatea corpului meu. Lângă ușă m-am oprit în fața unei perechi de papuci. I-am încălțat.

Nu erau prea uzați. Bărbătești, nici vorbă. Mi-erau puțin mari. Nu era vina mea, trebuia să port ceva, nu? Și mi-a trecut prin cap ideea că ea o să-i vadă și o să spună o vorbă, ori o să facă un gest, o reacție din care să se poată deduce ceva, cât de cât. Hm. Erau lângă ușă, laolaltă cu unii mai mici, colorați, ai ei, cu niște sandale de vară, mai multe perechi, și cu niște saboți. Nici păstrați, nici aruncați. Să nu-i mai fi purtat nimeni de ani de zile? Poate că mă înșelam, poate că aparțineau cu totul altcuiva.

Mă așteptă la masă și m-am așezat în fața ei, exact ca înainte cu douăzeci și patru de ore, la cazarmă.

– Ce sunt astea?

Un lichid galben și gros din care ieșeau ridicături mici, roșii ca niște corali.

– Crevete cu maioneză.

– N-am mâncat niciodată până acum.

– Dorește-ți ceva.

M-am oprit cu gura plină: – Ce să-mi doresc?

– Orice vrei tu. Numai să nu-mi spui, că nu se mai îndeplinește.

Ce dracu' să-mi doresc? Îmi treceau prin cap tot felul de lucruri, unul mai important decât altul, la care să mă opresc? M-am uitat la ea, cu gura plină de ce gătise chiar ea pentru mine, m-am întrebat dacă să-mi fie rușine de ce-mi dorisem.

N-avea cum să ghicească. Am terminat de mâncat și îmi venea să ling farfuria. Abia descopeream cât de înfometat eram.

Ea s-a ridicat să mă servească. Am întors capul după ea și aproape i-am atins spatele cu obrazul. O cameră mică. A revenit

cu o friptură cu ciuperci şi cu un sos complicat. Am reînceput să mănânc şi mă privea. Gustul era grozav, poate prea bun, aveam nevoie de ceva mai sec, m-am întins după sticla de vin.

Nu era o sticla de vin, era o sticlă de şampanie. O sticlă de şampanie franţuzească. De data asta m-am oprit ca să-mi dau seama dacă nu eram neliniştit.

Nu. Eram emoţionat, dar reuşisem să-mi stăpânesc emoţia. S-o trimit undeva la fund, s-o acopăr cu un capac, s-o ţin acolo. Până când presiunea ei va creşte iar prea mult ca să fie conţinută, până când va izbucni toată din nou. Dar neliniştit nu eram.

– Tu nu mănânci?

Eram, în voce, binevoitor, grijuliu, darnic. Nici măcar nu fuma.

– Nu. Nu mă simt foarte bine. În oraşul ăsta nu se găseşte niciodată nimic. Am plecat foarte de dimineaţă pentru cumpărături, am mers prin frig, cred că am răcit. Nu pot sa mănânc când nu mă simt bine. Mi se face imediat greaţă.

– Vrei să mănânc totul singur?

– Toate sunt pentru tine.

– Nici nu bei?

– Am să beau un pahar.

Sticla era de gheaţă. Am început s-o destup cu o atenţie religioasă. Ea a zâmbit.

– Nici şampanie n-ai mai băut?

– De asta, nu.

Dopul a ieşit foarte greu, dar n-a ţâşnit şi n-a făcut zgomot. O ceaţă groasă s-a revărsat din sticlă. Am umplut două pahare.

– Mai doreşte-ţi ceva.

Mi-am dorit deschis ce-mi dorisem cu reţineri prima oară. Şampania spărgea stomacul de bună ce era.

– Doreşte-ţi şi tu ceva.

– Eu am mai băut de asta.

– N-are a face. Doreşte-ţi.

– Îmi doresc.

Bând al treilea pahar, i-am luat mâna. Am băut amândoi în acelaşi timp, ţinându-ne de mână.

Am început să mă îmbăt încet şi fără să-mi dau seama. Mi-era sete, şampania era admirabilă, ea n-a băut decât un pahar. Am băut apoi cafea cu frişcă. Am mâncat apoi căpşuni cu frişcă.

– Sunt căpşuni de seră, nu?

– Da.

Căpşunile pluteau într-un sirop care mă ardea pe gât când îl sorbeam. Un sirop de coniac. Erau foarte bune. Mă toropeau. La un moment dat, fără să-mi dau seama ce fac, mi-am depărtat scaunul de masă şi abia m-am stăpânit să nu-mi desfac cureaua.

– Eşti obosit?

Am protestat, dar cu un ton care nu lăsa nicio îndoială. M-a luat de mână şi m-a dus la un fotoliu. Am căzut în el. Atunci a văzut ce purtam în picioare.

Nu i s-a schimbat expresia câtuşi de puțin. A spus:

– Aşteaptă-mă o clipă. S-a întors la masă şi a strâns-o repede.

Era îngrozitor de bine. Muream de somn, mă întinsesem cu totul, spatele învățat cu patul tare al cazărmii plângea, fericit de fotoliu. Ea a venit şi s-a aşezat în faţa mea, nu-mi dădeam seama pe ce. Poate că stătea chiar pe jos. Fotoliul meu nu era prea înalt.

– Vrei să dormi puțin?

Am scuturat din cap cât am putut de energic: – Nu, nu! Cum o să te las aşa?

Eram caraghios. Ea putea foarte bine să suporte singurătatea, ori prezenţa unui tânăr adormit, de ce îmi închipuiam eu că, dormind, aş fi făcut-o să sufere foarte tare? Dar am repetat „Cum o să te las aşa?" şi în creierul meu nesigur s-a făcut o secundă lumină: firește, n-o puteam lăsa aşa, adică venisem la ea cu un scop anume, dar care? Uitasem. „Cum o să te las aşa?" Mi-am auzit vocea şi aproape am tresărit de înțelesul ei.

Aveam în mână un pahar mic, de unde şi când apăruse? Beam ceva, semăna cu coniacul, era mai bun. Totul în jur era perfect. Corpul mi-era cald. Culorile erau dulci, liniile suple, supunându-se fanteziei ochiului meu. În spațiul strâmt al apartamentului eram stăpânul, puternic şi tolerant. Mă uitam la ea cu un zâmbet de îngăduință. Ea stătea pe un taburet, poate chiar pe jos, la picioarele mele. Picioarele mele în papucii mortului, ori ai altcuiva, ce-are

a face, acum numai picioarele mele le umpleau, şi nu altele. Priveam şi vedeam o realitate mişcată. Corpul ei se subţiase. Obrazul îi era şi mai palid. Surâsul suferind, supus, îmi venea să întind mâna spre ea, amânam, eram convins că pot face asta oricând. Pluteam. Lămpile se dizolvau, lumina se răsturna, ceva se dădea peste cap în mine, ceva ieşea din altceva, ca un pumnal alb din teaca întunecată, foarte delicat, fără zgomot, creşterea pumnalului din teacă vibra în mine, mă întărea, dar nu reuşea să mă trezească de-a binelea. Mobila se arcuia în cameră, undeva era un divan, nu mai ştiu unde, care se adâncea. M-am luptat supraomeneşte să nu casc, am reuşit; mi s-au umezit ochii. Aveam senzaţia că vorbesc mereu. Aveam senzaţia că şi ea îmi răspunde. Ce-i spuneam? Ce-mi răspundea? Am făcut un efort, am deschis ochii foarte larg, am scrutat-o: era albă ca o moartă, frumoasă ca o moartă, ochii îi rătăceau asupra mea, ai mei s-au oprit în ai ei, era ca o cădere cu paraşuta, adică o cădere cu paraşuta cum mi-o închipui eu, care n-am sărit cu paraşuta niciodată. Am sărit, am început să mă duc. Am dat să mă agăţ de ea. Mâinile mi-au ars când au trecut pe corpul ei, s-au desprins. Am picat. Am închis ochii, în urechi aerul măsura adâncimea căderii. A ţinut multă vreme.

Am deschis ochii cu greu, tot în ochii ei. I-am întors spre fereastră. Afară era negru. Timpul îmi scăpa. Am închis ochii iar, nu ştiu cât timp, mi se părea mereu că e doar o secundă, dar cine ştie cât de mult putea fi cu adevărat, i-am deschis, ea era mereu în faţa mea, îi vorbeam, uitam ce spuneam, închideam ochii din nou. Era vina ei. Nu trebuia să-mi dea să beau. Cu ochii închişi am întins braţele, am întâlnit-o, am apropiat-o de umeri, simţeam că rezistă, nu puteam deschide ochii, nici nu era nevoie, întunericul e mai bun decât orice, surâdeam cu ochii închişi, aşteptam întâlnirea gurii ei, degeaba se împotrivea, braţele mele erau tari ca alcoolul.

Am privit-o când faţa ei ajunsese la câţiva centimetri de faţa mea. De paloare mi se părea albastră. Gura i se deschisese într-o strâmbătură crispată. Mă fulgera. Ochii îi erau duri şi ficşi. Cu un sentiment vindicativ (de ce aveam un asemenea sentiment?), am strivit-o de gura mea. Avea buzele contractate şi reci, dar am apăsat-o tare, mi-a răspuns. Rămăsese tot cu ochii deschişi şi

ne-am lovit privirea amândoi, cu o agresivitate de fiare. Eu eram rău, ea era rea, căutam să ne rănim, să ne facem rău unul altuia, sărutarea ne durea insuportabil. A început să se zbată în brațele mele. Umerii îi tremurau, pieptul creștea și scădea în spasme repezi, genunchii i se ciocneau febril de ai mei, gurile ni s-au despărțit, avea pete roșii pe obraji, pe gât, pe brațele goale, între coate și umeri, aproape m-am trezit.

Am depărtat-o de mine ca să văd ce are. Tremuram și eu bizar. Mi se loveau dinții în gură.

Râdea.

Cu ochii minerali, cu gura întredeschisă pe albeața încleștată a dinților, cu mâinile înghețate, cu tot corpul scuturat de criză. Un râs mărunt și mut, al nervilor stricați. Am crezut că o să izbucnească în lacrimi, dar fața îi era perfect uscată. Nu-mi credeam ochilor.

Capul i se frânsese pe spate. Încet, spasmele o dezbrăcau. Uite, rochia i se desfăcea la piept până spre vârful sânilor, deschizătura poalelor trecea de genunchi, brațele i se mișcau în gol, răvășindu-i îmbrăcămintea mai tare. Văzută astfel, nuditatea ei îmi făcea rău.

Nu mi-a venit să cred din prima clipă. Am ridicat-o de umeri.

M-a încremenit cu privirea. Golul ochilor avea o tărie dementă. Nici măcar zăpăceala băuturii prea multe și prea bune nu mă putea înșela. Din cauza deschiderii îngrozite a ochilor fruntea i se săpase. Petele din obraji păreau de vopsea. Trecea cu privirea în spatele meu.

Prostește am încercat iar s-o topesc cu apropierea mea. Nici măcar n-am putut pune gura pe ea. Râsul isteric a apucat-o iar, de data asta atât de tare încât țipa. Țipa umplând toată camera.

Se retrăgea țipând de râs, pe când eu mă ridicam și o urmăream. Fugind din fața mea, s-a lovit de masă. A căzut ceva, s-a spart. Nu era loc. Amestecul de alcool din mine, criza ei, camera care începea să se învârtească, rosti, albastru, pat, fotoliu, ferestre negre în care sclipeau reclamele de pe acoperișurile din jur, masă cu cești de cafea, o fotografie pe un perete, ia te uită, pe-asta n-am băgat-o de seamă până acum!

O fotografie mare și bună: erau ei doi, pe o plajă, frumoși și bronzați, el avea maxilare proeminente, un cap mare, cu părul

crescut sălbatic, era de altfel plin de păr pe tot trupul, frumos trup de gorilă, mai înalt decât mine, mult mai zdravăn, l-am urât din prima clipă, cu expresia lui de țoapă abia săltată din praful mahalalei, cu siguranța lui de mitocan căruia nu-i rezistă nimic în viață, cu grăsimea de trai bun care începea să se ghicească în sporirea stomacului, în rotunjirea pectoralilor, în gravitatea adipoasă a bărbiei. Și ea, ea, *ea*, delicată, grațios sprijinită de trunchiul lui ca o iederă japoneză, uitându-se cu adorație în ochii lui rotunzi!

Deși vocea mi-era tot lăbărțată, mă limpezisem aproape cu totul. M-am oprit clătinându-mă lângă fotografie, m-am întors spre ea spunându-i ceva fără sens. Ea râdea cu ochii la fel de înspăimântați și mâinile i se frângeau atât de febril încât mi s-a părut că e gata să-și rupă carnea de pe ea.

– El e, nu?

A căscat gura mai tare: – HA! HA! HA! HA! HA! Și atunci am astupat cu palma figura lui de câștigător imbecil.

A căzut. Dar era lângă un scaun. A căzut pe el, ochii i se stingeau, râsul i s-a făcut iar mut, părul începuse să-i curgă pe față, mă stârnea, am lăsat fotografia, m-am repezit la ea, ne-am luptat. Eu eram nesigur de băutură, ea, cu ochii aproape închiși, cu gura torturată, îmi scăpa mereu, o vedeam că începe să-și muște buzele și asta mă ațâța nemaipomenit, și spărgeam totul în calea noastră. Fața de masă s-a dus cu tot ce era pe ea, am călcat-o în picioare, au căzut cu zgomot scrumierele, un vas de flori, o lampă mică, picioarele scaunelor brăzdau covorul, apoi țipau pe parchet, eram aproape, lângă ea, nu mai putea fugi de mine, a țipat tare de tot, am țipat și eu groaznic, ne-am oprit.

Toată mâna dreaptă mi-era udă. Roșie ca un steag. Mă tăiasem adânc, nu știu când, cu ce. Am ridicat-o mirat în fața ochilor. Am simțit durerea. Era foarte puternică.

Se uita la mâna mea și plângea. Râsul pierise. Se destindea. Era bine.

Surâzând grotesc, am plecat cu mâna picurând de sânge în baie. Am băgat-o sub șuvoiul de apă. S-a spălat, s-a făcut albă, rana nu se vedea. Am scos-o din apă. A fost iar roșie într-o secundă.

Mi-am găsit ceasul. Îl lăsasem când mă spălasem. M-am uitat la el. Întâi nu l-am înțeles. Mai erau zece minute până la ora pe care o stabilisem cu băieții.

Zece minute.

M-am spălat pe față cu mâna plină de sânge. Întâi m-am mânjit de sânge tot. Nu reușeam să-mi spăl și mâinile și fața.

Am luat un prosop și l-am pus pe rană. S-a înroșit tot ca o sugativă.

Uneori timpul dispare. Pur și simplu dispare atunci când ai mai multă nevoie de el. Fuge de tine, te lasă, te trădează, îți rămâne să te descurci cum poți.

Cu prosopul înfășurat în jurul mâinii am revenit în casă, temându-mă să n-o găsesc leșinată. Durerea îmi făcea bine. Unde-mi era buimăceala? Eram atât de rece și de stăpân pe mine încât mi-a fost și scârbă. Simțeam că intru în sufragerie cu un calm profesional, ca al unui medic legist. Mi se părea numai?

Ea venea spre mine cu o sticlă de alcool și un pansament. Toată fața îi era udă de lacrimi, înainte să pot face ceva, mă așezase pe fotoliu și mă bandaja.

M-am lăsat bandajat. Rana mă durea fierbinte. Parcă toată viața mea se refugiase în durerea mâinii drepte. Ea plângea, și pentru că plângea m-a străbătut deodată o dorință proaspătă, mai puternică decât tot ce simțisem până atunci.

Mi-am lăsat mâna stângă în părul ei pe când încă îmi îngrijea dreapta. Și-a întors lacrimile spre mine: – Te doare?

– Nu prea rău.

Am încercat să mă ridic. Am reușit. Am căzut cu ochii iar pe peretele cu fotografia și mi-a venit să scuip pe ea.

– Ce faci?

– E târziu.

– Nu pleca.

– E foarte târziu.

– Nu pleca!

După o seară nebună ar fi fost culmea nebuniei. M-am închipuit dat dezertor. Deja eram în vestibul și îmi trăgeam bocancii

pe piciorul gol. (Unde-mi lăsasem ciorapii cazoni? N-avea nicio importanță.)

– Rămâi.

– Nu pot să rămân. Știi și singură că nu pot să rămân. Simțeam o îndepărtată satisfacție explicându-i asta, și chiar am zâmbit răutăcios în fața ei plânsă.

– Așa e. Nu poți să rămâi.

Firește, știa foarte bine că nu pot să rămân. Și totuși mi-o cerea, udă toată de lacrimi, se agăța de mine cu disperarea înecului. O clipă mi-a trecut prin minte: ei bine, ce-ar fi dacă aș rămâne? Câteva zile de arest?

– Noapte bună.

Parcă aș fi lovit-o cu pumnul în mijlocul feței. Buzele i-au tremurat. Făcea eforturi, dar nu putea lupta, era mai tare decât ea. Eu îmi încheiam nasturii de la manta. Unul după altul, de la mijloc la piept, mă îndreptam și creșteam o dată cu închiderea lor. M-am zăgăzuit cu centura, mi-am clădit căciula pe cap. Mai lipsea să fac salutul militar.

Plângea tare, fără să-și șteargă lacrimile, fără să se ascundă. Mi-am pus mănușa în mâna stângă. Am încercat să mi-o pun și în cea dreaptă, îngroșată de pansament. M-am îndoit de durere. Nu încăpea.

Mi se agățase de braț, și astfel am ieșit pe ușă și am coborât. Brusc, am ajuns la parter, ea încă mă ruga să rămân, eu o refuzam cu buzele strânse. În deschizătura ușii sufla iarna, și am văzut amândoi deodată un taxi oprit lângă ușă, și în el erau, da, chiar băieții, care ne priveau.

Nu mai era nimic de făcut. Frigul ofilea pe ea rochia subțire. Pe figura ei nu citeam nimic.

– Cum te cheamă? am întrebat la întâmplare.

Părea că n-a înțeles.

– LAGUNA! răspunse deodată, cu glasul plin, și am tresărit lovit de cuvânt.

Laguna. Stăteam în fața ei. Ea în fața mea. Arătam amândoi ca după un cataclism. Taxiul în stradă, la câțiva metri de noi, din el ne spionau patru perechi de ochi.

Am sărit în el, fără rămas bun, fără nimic, într-o clipă silueta albă din pragul casei vechi s-a şters, eram jos, în Piaţa Romană, fugeam spre Piaţa Victoriei, spre unitatea care ne aştepta.

Dar acum, în întunericul maşinii, între băieţii daţi peste cap de uimire, s-au rupt şi nervii mei. Am vorbit fără şir. Am povestit părţile cele mai stranii ale serii. Şoferul abia mai putea să stăpânească volanul. Din două părţi, Gigi şi Sandu mă pisau cu întrebări. Ionel se întorsese spre noi, de pe bancheta din faţă, şi frumoşii ochi bulbucaţi îi ieşiseră cu totul din cap.

Nu le puteam răspunde la întrebări, nici măcar gândurile mele nu le puteam urmări. Săream de la un cuvânt la altul, de la o frază la alta, de la o amintire la alta. Deliram. Nu mai ştiam ce spuneam, închipuiam. Inventam, îmi luam vorba înpoi. Şi iar începeam.

Am ajuns la cazarmă. Iar când am ajuns, eram beat cu totul. Tardiv, toate mă răzbiseră. Băieţii au trebuit să mă sprijine. Am trecut ca prin vis bariera, santinela, apelul de seară, şi am căzut în somn ca o piatră de gâtul unui condamnat.

Îmi simţeam capul pe dinăuntru ca lemnul, iar gura mi-era arsă. Pe faţa băieţilor, în nuanţe mai verzi ori mai galbene, se mărturisea aceeaşi mahmureală. Dovadă şi lăcomia cu care sorbeam cafeaua (ca un noroi cald), cu care ne întindeam să mai cerem. Masa de dimineaţă, golf de linişte înaintea programului. Mai aveam un sfert de oră înainte să începem o luni atât de lungă după duminică, şi Ion, cu ochii parcă şi mai catifelaţi de moliciunea zilei de ieri, luă cuvântul şi mă întrebă:

– Ei, ţi-e mai bine?

Mâna nu mă durea prea tare. O zi, două, aveam să mă restabilesc complet. Capul mă făcea să sufăr îngrozitor. Îmi blestemam zilele, îmi venea să nu mai trăiesc.

– Ieri, după ce-ai adormit, am discutat cazul.

Ion avea parcă buzele mai groase ca de obicei, mai roşii pe faţa palidă, şi le ţuguie deodată cu lăcomie ca să tragă primul fum dintr-o ţigară.

Discutat cazul?

– Sigur, e o porcărie. Demult n-am mai auzit de o tragere pe sfoară în halul ăsta. Nu-i aşa, băieţi?

Sandu muia o felie de pâine în ceaşca de metal. Gigi, absent sau jenat, încerca să culeagă cu cuţitul un atom de magiun rămas pe farfurie. Amândoi, la unison, înclinară convinşi din cap: „Ba bine că nu. Te cred."

– Să nu vină la întâlnire, mai treacă-meargă. Ori să-ţi dea o adresă falsă. Dar aşa, vizită, mă rog, totul ca la carte. Şi pe urmă...

– Şi pe urmă? am îngânat eu prosteşte.

– Mai ales că era prima învoire în oraş, după atâtea săptămâni. Aştepţi, îţi faci planuri, speranţe, socoteli, în fine. Şi nimic!

– Nimic? am repetat eu.

– NIMIC!

– Cum nimic?

S-au întors spre mine toți trei. Gigi lăsă cuțitul. Azi, Ion avea sprâncenele groase îmbinate bogat deasupra nasului mare, frumos, grecesc, parcă și mai groase, și mai îmbinate.

– Ce mă, te-ai prostit? Nimic! Nu ne-ai spus tu așa? Să le fi spus eu așa? Ieri, prin iarnă, în ceața mașinii, între respirațiile lor de vin și cozonac, erau foarte veseli, la început nici nu mă auzeau, povesteau întretăiat, fiecare altceva, aventuri, încet-încet ajunsesem să-i domin, la jumătatea drumului mă sorbeau, te pomenești că le-am spus tot, cine știe, poate și mai mult decât tot, șampanie, coniac, baia albă din care ieșisem vrăjit...

Îmi dădeam seama că trebuie să protestez, nu puteam, eram atât de slăbit încât capul îmi cădea în farfurie, și dedesubt un gând: „Lasă-i să vorbească ce vor, treaba lor, prieteni, ce dacă nu înțeleg, viața ta tot a ta rămâne".

Judicios, Ion tăia aerul cu mâna în care ținea țigara:

– Așa că acum nu mai rămâne decât o problemă: ce facem cu puștoaica?

Ion avea intonația adevărurilor indiscutabile. Sandu și Gigi aprobară iar din cap; și pentru ei nu mai exista nerezolvată decât o problemă: ce facem cu puștoaica? Problema lor, care, natural, trebuia să fie și a mea.

– Care puștoaică?

S-au uitat la mine ca la un vițel cu două capete.

– Mă, tu nu te-ai trezit bine din somn!

– Ba m-am trezit foarte bine.

– Poate că nu i-ar strica o aspirină. După băutură, e lucrul cel mai bun.

– N-am nevoie de nimic.

– Nu vezi că ai început să uiți de la mână până la gură?

– Eu?

– Te-ai senilizat. N-am văzut-o toți trei în ușă? În ușă. Cu tine. Nici nu ți-a dat mâna la plecare.

Erau teribil de atinși, de preocupați de demnitatea mea. Solidari cu mine, ce-ar fi vrut? Să-i spună cine știe ce obscenitate la telefon? O clipă m-a apucat furia, mi-a venit să sparg. N-aveam nicio șansă,

erau trei, spatele lat al lui Ion, al lui Gigi se profila pe fundalul sălii de mese în care se decupau mişcările elevilor, cu furculiţa, cuţitul, ceaşca, ţigara.

– Băieţi, am spus, rugător, aproape culcându-mi capul pe masă, să vedeţi, am să vă explic. Nu e ce credeţi voi.

– Dar ce?

Eu ştiam şi mai puţin decât ei ce e.

– Mă rog, făcu Ion (tonul jignit, prietenul căruia i se refuză un serviciu dezinteresat), noi nu voiam decât să te ajutăm... Dar dacă zici tu că nu trebuie, nu trebuie... Atunci... Ce să mai vorbim.

Maiorul părea foarte îmbufnat azi. Ne-a scos din sală în comenzi brutale: – A fost de ajuns o singură învoire ca să vă leneviţi?

Şi din nou ningea. Oh, era îngrozitor, aveam senzaţia că-mi ninge în creier, în coloană câte trei, am ieşit pe şoseaua ninsă, spre terenul de instrucţie. Ninsoarea s-a rărit, a încetat, norii s-au dat la o parte. Deodată pe pluton a căzut umbra unui avion.

Un cuadrimotor mare, străin, mai colorat ca ale noastre, mai puţin zgomotos, spre vest, străluceа în aer, aerul străluceа în jurul lui, o clipă plutonul pe şosea şi avionul în cer se mişcară împreună, noi crucificaţi de umbra lui, apoi avionul luă înălţime, coti. Ferindu-ne de ochiul maiorului, ne uitam după el. Pe neaşteptate a luat foc tot de lumină şi am ştiut că în cer e soare. A fost soare şi pe şosea, îngreunându-ne căciulile. Soare pe zăpada din faţa noastră, pe marginile drumului, pe salcâmii goi, pe tufele sărace, pe ciorile câmpului, mergeam, ne treceam pe furiş mănuşile în centură, aerul se schimba, am luat prima pauză a zilei sub un soare plin. Ne-am aşezat să fumăm pe marginea unei gropi, aici zăpada era subţiată, soarele foarte tare, albul se ducea văzând cu ochii, lăsa negrul pământului. – De acum înainte – primăvara! declară profetic Ion. După-amiaza de ieri avusese darul să schimbe cazarma, câmpul, înfăţişarea băieţilor, întreaga înfăţişare a armatei, priveam în jur cu alţi ochi, pe zăpadă se mişcă pătat o corcitură de câine. Mergea nesigur, se clătina ca beat, venea drept spre noi fără să ne vadă, – Cuţu! spuse Sandu, şi am băgat toţi de seamă că ochii îi erau goi de privire, membrele ţepene, blana zbârlită, bale albe îi curgeau îmbelşugat din gură, era la câţiva paşi, Ion sări în

sus cu o sprinteneală uimitoare pentru masa lui, agitând arma ca un ciomag, câinele se opri, căscă gura din care un cocoloș de bale se duse în zăpadă, am strigat toți la el, s-a întors și a izbucnit într-o fugă beteagă, l-am urmărit înfiorați.

– Era turbat, spuse Ion, cu arma încă în mână.

Ca de obicei, ne retrăseserăm ceva mai departe de toți ceilalți, ca să fumăm în liniște. Mai aveam poate două minute de pauză. Maiorul nu se vedea. Câinele s-a dus drept spre restul plutonului, am văzut băieți întinzând mâna spre el, și deodată toți în picioare și câinele fugind iar în largul câmpului, în goana lui bolnavă.

– Crezi că era turbat?

– N-ai văzut ce bălos era?

– Auzisem că nu turbează decât vara. De căldură.

– Poate l-a mușcat altul.

– Am văzut odată un om bolnav de turbare. Când eram mic, la Iași, într-o curte a spitalului, urla, făcea spume la gură, rodea o scândură. Era oribil.

– Ce dracu' o să se întâmple cu câinele ăsta?

– Dacă are noroc, îl împușcă repede. Când sunt atinși de boala asta, suferă îngrozitor.

S-a dat adunarea. Ne-am sculat din zăpadă. Am pornit. Nici urmă de câine. Fugise ca o părere. Soarele era atât de frumos încât ni l-a șters din minte imediat. Maiorul a luat-o pe șosea înaintea noastră, noi în urmă am profitat ca să vorbim între noi cu voce scăzută, băieții tot se mai lăudau cu ce făcuseră ieri. Până la prânz și mai târziu, soarele a bătut zăpada tot timpul. La prânz ne era cald în mantale. Ne simțeam toți altfel. Ajunseserăm de o bună dispoziție idioată. Anecdotele de rigoare, toți râdeau, eu zâmbeam, ziua de ieri îmi trecea prin creier, repede și fără durere, absurdă ca o frază într-o limbă necunoscută. A fost soare toată ziua și a apus după-masă într-un senin splendid. Eram toți niște oameni noi. Nu m-am gândit la nimic altceva. A venit altă zi.

Altă zi, tot cu soare, ce noroc! Pământul arunca zăpada de pe el, soarele era atât de tare încât, pe unde era mai subțire, o topea văzând cu ochii. Anotimpul nou îmi intra în toate vinele. Mă umflam sub uniformă, şi ne-au dus la prima şedinţă de tragere.

Ne-am sculat mai devreme, în camioane cu arma între genunchi, de sub prelată nu se vedea drumul deloc, am mers câteva ore, ne-am oprit într-un plan negru-verzui, în jur câmpul fără un copac, fără o tufă, se auzeau focuri de armă, de unde veneau?

În formaţie de marş, am văzut că terenul nu era nici pe departe atât de plat cum părea, hop! – o falie mare în peisaj şi în ea am zărit de sus soldaţi culcaţi pe arme, păreau pictaţi pe fondul negricios, din arme ţâşnea un fum sărac, niciun pocnet acum, eram prea departe. Am coborât panta, în unghiul mort al tragerii, am trecut în aşteptare lângă nişte bolţi curioase de beton, băieţii presupuneau că aici trebuie să se facă antrenamentul la pistol, nu vedeam nimic, dar din dosul zidului de beton iar se auzea, trăgeau când foc cu foc, când serii, s-a făcut controlul armamentului, ni s-au împărţit, da, astea erau gloanţe, gloanţe de război, galbene cu vârful spre roşu, pe fundul lor scria anul fabricaţiei, erau gloanţe turnate acum zece ani, aşteptaseră în întunericul magaziilor, în taina cutiilor de tablă pe care le sfâşia acum cu o baionetă un armurier în halat albastru. Am încărcat armele. Pământul era negru şi ud, uniformele pe noi aspre, înţepătoare, betonul sec brăzdat de obscenităţi scrise cu cretă ori cu bucăţi de cărămidă; cerul la stânga era mărginit de beton, la dreapta se ducea până la infinit, sublimitate de cer, sub care toate arătau murdare şi pământeşti.

Am aşteptat mult, unitatea cealaltă a terminat tragerea, a curs pe lângă noi, nişte militari în termen foarte obişnuiţi, cu uniforme mai decolorate decât ale noastre, fără semne roşii pe epoleţi, feţe asimetrice, priviri închise, coşuri, corpuri tinere, neterminate, un

subofițer cu fața verde de bărbierit îi conducea sacadat, trecu și el și se uită crunt la noi.

– Serie pe linia de tragere, MARȘ!

Ne-am culcat pe locuri topite de căldura trupurilor dinainte, vedeam șase culoare lungi, între valuri de pământ, la capătul dreptunghiului poligonului un alt val de pământ, gălbui, peste el cerul, nicio pasăre, nicio mișcare, au început să ridice țintele, erau teribil de mici, prin cătare păreau și mai mici, căciula îmi cădea pe ochi, trebuia să las arma și s-o dau pe ceafă, îmi tremura degetul pe trăgaci, centura mă sugruma, nu adunasem bine sub mine poalele mantalei, am încordat privirea prea tare, îmi țineam răsuflarea de prea mult timp, mă sufocam, ochiul îmi obosise, am închis ochii, am respirat, nu mai vedeam ținta, am numărat, eram al treilea în serie, trebuia să trag în a treia țintă, BUF! a tras lângă mine Ionel, făcuse tir când era student, sigur, pentru el e o joacă, arma are un zgomot urât, înfundat, de lemn înfășurat în cârpe izbit pe lut ud, nimic sonor, nimic metalic, nu sună ca la cinema, BUF! Gigi, BUF! Sandu, mi-am ținut respirația, am ochit cât mai scurt cu putință, a scos un fum grețos, nu m-a lovit deloc în umăr, eram istovit, – serie, DREPȚI!

Ne-am dus să controlăm țintele. Ținta mea era absolut virgină, nu nimerisem nici măcar în margine, maiorul s-a uitat la mine: – Unde-ai tras, elev?

M-am uitat și eu la el, stupefiat de întrebare, în țintă, firește.

– Ținta e mare cât vaca și nu ești în stare să bagi un glonț măcar în margine? Ai ceva la ochi?

Ionel nimerise în plin și acum, alături de mine, îmi arunca priviri vinovate.

Am trecut în repaos, pe când trăgea altă serie. – Să ocheşti cât mai scurt, mă învățau băieții. Altfel îți tremură mâna, îți oboseşte ochiul, cătarea joacă. – Da, da, sigur, știu și eu asta. – Atunci cum de n-ai nimerit?

Mă dojeneau degeaba. Luasem linia de ochire cât putusem mai corect.

Din tot plutonul, trei nu nimeriseră deloc. Unul purta ochelari, mai treacă-meargă. Îmi ştiam ochii perfect sănătoşi.

Am mai tras o dată. Am auzit un mieunat lung şi antipatic, la câţiva metri în faţa mea, şi vocea maiorului: – Ocheşte mai sus, elev, nu-nfige glonţul în pământ!

Am tras de patru ori şi o dată am găurit ţinta în marginea de sus. – Poate bate arma într-o parte.

– Arma? Greşeşti tu. Ai să mai tragi o dată. Dacă nici acum nu nimereşti, te pun să iei linia de ochire de o sută de ori drept pedeapsă.

Cât pe-aci să surâd neîncrezător. Maiorul părea foarte serios. Mai auzisem de anularea învoirilor pentru şedinţe de tragere neîndeplinite.

M-am resemnat la ideea unor duminici în cazarmă, lenevind în pat, în papuci în faţa televizorului, ce mă chema în oraş? Am tras iar, de data asta cu şi mai puţină atenţie, soarele făcea ţinta să strălucească, eram bine culcat pe pământ, m-a străbătut dorul aţipirii cu capul pe armă, după plecarea loviturii am închis ochii o secundă, m-am topit, am intrat tot în pământ, soarele mă împuşca de sus, pământul s-a dat peste cap cu mine, ameţindu-mă. Poligonul lung şi abstract, glonţul nevăzut, ţinta care îmi scăpa, mirajul cerului, boala soarelui, dispăream şi eu. Lovisem, dar mediocru. Tubul cartuşului, sărit la dreapta mea din armă, surâdea pe pământ. Arma mirosea a pucioasă. Mi-era teribil de sete. Unde să găsim apă? Sosea un grup de ofiţeri, unii cu mantalele pe braţ, vorbeau între ei, râdeau, pasul le era liber, puneau de voie cizmele negre pe pământul trezit, maiorul nostru ne ordonă întoarcerea la camioane, se amestecă între ei.

Camioanele aşteptau, un şofer dormea cu nasul turtit de volan, nasul luase o formă imposibilă, parcă ar fi fost de ceară, te pomeneşti că n-avea os deloc, am găsit o canistră cu apă cu gust de tablă, nu mai avea decât câteva picături pe fund, ne-am dus la marginea poligonului, nu era niciun copac, soarele ne venea în faţă, printre stâlpii înalţi cu sârmă ghimpată. Cu faţa la sârma ghimpată, am urinat toţi în soare. Ne-am întors, am dezbrăcat mantalele ca să ne curăţăm armele, cu cât mai iute cu atât mai uşor, se ştie, mecanismul era nămolos, cum oare din câteva gloanţe se poate murdări într-un asemenea hal, ce se fac cu ele soldaţii în campanie, când au vreme să le cureţe? Când au vreme să se apere? Când au

vreme să scape, să mai trăiască? Soldații după mai multe luni de războire se învață să tragă perfect, aproape nu mai ochesc, nimeresc mereu, plumbul se duce în os și carne, pătrunde pârâind; un pârâit, un țipăt intim pe care nu-l aud înfiorate decât straturile, țesuturile, organele neatinse din jur; căldura mare din jur, fierbințeala mică din mijloc, întâlnite îngheață împreună, întregul îmbogățit cu câteva zeci de grame se dă peste cap, se oprește, intră într-un alt echilibru, cel veșnic. Ne-am întors.

Am visat golfuri ciudate, franjuri de mări tropicale, luna pe mlaștini exotice, căderea unui șarpe în apă ca un baston care prinde viață, frunze cărnoase, flori carnivore, colți și ochi lacomi, deschiși fără gene pe focul feroce al pupilei ovale, bălți cu ape, plante și trupuri, simțeam căldura apei, așteptam în orice clipă mușcătura naturii, m-am trezit fără să știu de unde mi-a venit.

O inspecție găsise dulapurile dezordonate, le mai neglijasem și noi, uitând de grija continuă din primele luni, acum spălam de zor clasa, dădusem mesele de pereți, urcasem scaunele pe ele, măturasem praful, turnasem apă, săpunisem scândura, luam cu cârpele noroiul de săpun și apă și îl storceam în gălețile vopsite în verde, deformate, lovite de prea multe ori una peste alta în magazie de elevi neînvățați cu spălatul podelelor, de soldați obosiți, în urma noastră podeaua rămânea roșcată, strălucea, a trecut ofițerul de serviciu, s-a uitat, nu era destul, ne-a ordonat s-o luăm de la început, – Am înțeles!, dar nu ne-am mai apucat, mai curată tot nu putea să iasă, am pus la loc mesele în jurul lăzii cu nisip unde făceam lecții de tactică cu sate de lemn, râuri de cretă albastră, copaci din chibrituri, și simboluri de poziții, fortificații, unități, tancuri, tunuri, instalații de lansare, mitraliere. Am îndreptat pe pereți schemele cu principiul de funcționare al automatului și citatele roșii din regulament, ne-am lăsat în jos de la coate mânecile cămășilor, ne-am pus tunicile, ne-am încins, am coborât ciocnind urât cimentul scărilor, era încă lumină, ziua începea să se lungească simțitor, ghiceam în oase nevoia unei veri lungi, de la începutul lui mai până la începutul lui octombrie.

Băieții erau la televizor, o clipă mai luci figura unui actor de la Tănase, cu un papillon imens la gât, cu mustață uleioasă, culmea tâmpeniei vodevilești, minunea umorului Bucureștilor, și un film de război. Un film de război făcut de nemții de azi despre nemții de ieri, începea tocmai când pierdeau războiul, și totuși luptau admirabil, rezistau splendid, fiecare soldat un general, veseli, sportivi, tineri, ce folos! Ca de obicei, mă uitam; mă uit la toate filmele despre ultimul război, oricât de proaste, oricât de false, ca să înțeleg mai mult, măcar, cine știe, de data asta, să înțeleg. Uite, îi scot ca pe șoareci din subsoluri, îi adună cu mâinile la ceafă, îi împing în țarc, ei se așază pe pământ strângându-și genunchii cu brațele, își pun mantalele și păturile în cap, nu mai mișcă, nu mai vor să știe de nimic. Lângă mine privea filmul elevul König, flegmatic, fără țigară, într-un maiou curat, frumos mulat pe torsul atletic. M-am întors spre el. Am renunțat. Uite, filmul trece, trec soldații, liberi întâi, prizonieri pe urmă, trece viața lor, vine viața noastră, ăștia care se văd acum, adică unii ca ei, au fost și pe la noi, se înghesuiau la fetele țigănoase și tari de la Tănase, căscau ochii la cofetăria Anghelescu, când li se răspundea a doua oară că într-adevăr pot cumpăra câtă frișcă doresc, chiar și de întreaga soldă, povestea cine mi-o spusese, unchiul Nicu, parcă, unchiul Nicu, care a luptat în Rusia, a fost opt ani prizonier acolo, ori poate prietenul lui, Johnny Popescu, care a luptat în amândouă părțile, a fost rănit în amândouă campaniile, s-a întors, s-a mutat într-o odăiță la noi fiindcă i se luase casa, a fost arestat nu știu pentru ce prostie, a fost iertat, a fost un an vânzător la o băcănie, spera să devină funcționar, a murit de infarct, prea multe pentru un singur om. Îl țin minte înalt, uscat, cu fața scrobită, cu o cărare tot scrobită în părul negru, spunea anecdote foarte reușite, venea la unchiul Nicu și se certau interminabil despre cum a fost istoria și cum ar fi trebuit să fie. Se duse filmul, iliada germană și odiseea aliată, veni un grup de metiși grași, din Cuba ori din altă insulă latino-americană, Guantanamera, cânta un fel de țăran răgușit, cu o pălărie neagră, demodată, ridicolă, un costum negru, o cămașă cadrilată închisă până la gât, trei rase se certau pe figura lui, închipuiți-vă un chinez cu trăsături de alb-negru, Guantanamera

dolor profund, şlagăr celebru de patruzeci de ani, cât de mult a înaintat lumea şi arta cât de în urmă a rămas, Guantanamera pe sate de trestie de zahăr, pe palmieri legănaţi în apă, pe bărci în lagune, lagune, lagune, o, lagune! Îmi curgeau în ochi lagunele de pe ecran, ochii mei curgeau în ele, şi, nu mi-a venit să cred, m-am făcut că nu aud, – RACHETA! strigă iar din uşă sergentul de serviciu pe batalion.

Racheta – *alarma!* Numai de asta nu avusesem parte azi. Dar nu e timp de pierdut. Direct în bocanci, atât de repede încât picioarele sfârâie de atingerea pielii tari, degetele sucesc gâtul nasturilor încheindu-i, umerii pocnesc în vestoane, corpul explodează în mantale, pe lângă mine trece vâjâind elevul König, gata echipat, cu arma strânsă eroic în mână, fulger de acum un sfert de veac, după el imediat, ca doi cai care îşi suflă unul altuia în ceafă spre potou, elevul Cătăneanu, elevul Steinbrecher; Ion face eforturi disperate să intre în mantaua prea mică, întinde de braţe, smuceşte de umeri, mă reped în urma lui pe uşă, lovindu-l cu bocancul în călcâi, într-o clipă ni se lipesc armele în mâini, la uşa rastelului elevul Băbeanu azvârle îndemânatic lopeţi, topoare, automate, puşti-mitraliere, port-încărcătoare, lădiţa comandantului, binoclul, pistolul-racheţă, port-hartul, aparatele de radio portative, sărim în sus, din capul treptelor, drept în curtea cazărmii, desfacem picioarele până la pocnitura tendoanelor, ardem curtea, cădem în front, suntem al doilea pluton gata, fug după noi plutoanele celelalte, aruncând din mers arma pe umăr, în formaţie îşi strâng centurile, aduc în spate lopeţile, încheie ultimii nasturi ai mantalei, alţi elevi explodează pe uşa dormitorului, unul cade în zăpadă, e iar în picioare, am timp să trag cu ochiul la ceas: oare a trecut un minut?, la cer: seninul s-a dus, negrul astupă stelele.

– Batalion DREPŢI! Batalion pe loc REPAUS! Colonelul Oţeleanu venea avan prin resturile de zăpadă murdară, cu nasul împlântat în guler, aurul chipiului tăia noaptea, după el maiorii, căţiva pe care noi nu îi ştiam, uite un locotenent-colonel verde, grănicer, cu cap de dog, ba e chiar colonel, colonel trei stele, maiorul nostru, cel mai înalt între toţi, încheia grupul, se vedea peste ceilalţi ca un turn.

Oțeleanu, firește, nu era mulțumit. Văzuse el alte alarme. – Atâta timp vă trebuie? Ce vă făceați dacă era atac aerian? Sau tancurile inamicului? Inamicul nu iartă! De ce mișți în formație? Așa se ia poziția de drepți? REPAUS! DREPȚI! REPAUS! DREPȚI! REPAUS! DREPȚI! Voi trebuie să dați exemplu trupei, voi sunteți școala de ofițeri! Trupa iese la alarmă mai bine ca voi! Numai în alarme am să vă țin! REPAUS! Care pluton a ieșit primul? Și ultimul?

Ultimilor le-a dat corvezi. Maiorul Tărtășescu, sumbru, studia cazarma, undeva, dincolo de noi. Oțeleanu ne lovea ca un crivăț. Deși când preda în clasă vocea îi era baritonală, acum se ridicase în cap, străpungea urechile, deforma cuvintele pe nas, parcă și graseia ușor. A pus ochii pe un elev: – La șase pași în fața frontului MARȘ!

S-a legat imediat de centura lui. – Așa se strânge centura? A pus mâna pe cataramă și a început să i-o răsucească. A mers de două ori: – Două schimburi de planton schimbul doi! în front MARȘ! A scos altul. S-a uitat la bocanci, nu vedea bine însă, a cerut o lanternă, a aprins-o, s-a făcut foc: – La ora asta toți bocancii trebuiau să fie lună! Când aveai de gând să ți-i faci, mâine dimineață? Două săptămâni consemnat în cazarmă! Asta din cauza televizorului, vă băgați toți cu capul în el și uitați de îndatoririle militarului! Vă învăț eu ce e disciplina! A mai scos vreo doi, apoi ne-a urat noapte bună. – SĂ TRĂIȚI! din o sută patruzeci și trei de piepturi atât de tare încât ne-am speriat și noi de forța noastră. Lui mai că nu i-au ieșit ochii din cap: – Când se răspunde superiorului, tare! Tare să se dărâme cazarma! Ce, n-ați mâncat? Când eram eu în școala de ofițeri, făceam arest dacă nu spuneam să trăiți ca lumea! Încă o dată!

A plecat tunând și fulgerând, cu toți ofițerii înghesuindu-se în jurul lui, dar unul din ei i-a spus probabil o glumă, pentru că l-am auzit râzând când dădea bățos colțul în jurul blocului alimentar. Zdravăn bătrânul. Ofițerul de serviciu a ordonat intrarea în dormitor. Ne-am dezechipat fără să vorbim.

Am împrumutat lanterna lui Gigi. Metisul bătrân, autorul Guantanamerii, plutea prin dormitor, surâs caraib, trist, bătut.

Melodia lui fermeca până şi aligatorii (sunt aligatori pe-acolo? ori poate caimani?). Plutea închis în ea pe luciul lagunei, ca într-o barcă. O expresie atât de candidă, de simplă, de temătoare, omul sorții potrivnice, dolor profundo.

Am scris sub pătură, la lumina lanternei. Mă căzneam să fiu citeț, reuşeam rareori. Am terminat, am dibuit în întunericul dulapului un plic, am ieşit în frigul sălii, în celălalt dormitor, l-am trezit pe elevul Cornilă, poştaşul batalionului, nu înțelegea ce vreau de la el: – Să pui scrisoarea asta mâine la cutie, la prima oră! A aprobat adormit, şi m-am culcat şi eu.

După ninsoare, a început să plouă.

Toate buletinele meteorologice erau zâmbitoare. La televizor apărea un grăsan cu cap de profesor de curs primar, cu voce de incult, cu dicție mizeră, și prezicea cer albastru, căldură, stele. Ploua rece, ne era teamă să nu ningă iar, odată a căzut o măzăriche deasă, aproape a acoperit curtea cazărmii. Mantalele nu ni se mai uscau, bocancii musteau. – M-am săturat de clima străbună ca de mere acre! declara în fiecare dimineață Ionel, când ne duceam la „micul-dejun" (întotdeauna un fel de mâncare caldă, cu sos și carne, alături de ceai rău ori cafea) prin ploaie.

Cornilă poștașul împărțea plicuri și ilustrate, mie nimic, sâmbăta se apropia, aproape speram să fiu oprit în cazarmă, ce-aș fi făcut dacă aș fi văzut-o în oraș? Poșta merge repede atât de aproape, nu puteam invoca distanța, mi-era urât, nu voiam nimic, nicio complicație; toți erau obsedați de ideea învoirii, prima învoire lungă, de sâmbătă seara până duminică seara, în cel mai bun caz până luni dimineața, în cel mai rău de duminică dimineața până seara, douăsprezece ore sunt totuși douăsprezece ore; toți făceau exces de zel, nu mai știau cum să mulțumească pe toți șefii, maiorul ne urmărea ironic și nu spunea nimic. Pe câmp ploua, ne-am dus departe, dincolo de aeroport, hangarele astea le-au făcut nemții de la Luftwaffe, lucru bun, nemțesc, se pot folosi și azi, zdrențe de nori cutreierau câmpul, în rotunjimea lui prea mare avioane românești vechi, bimotoare I.A.R., camioane românești noi, „Bucegi", un depozit de muniție înconjurat cu valuri de pământ și păzit cu străşnicie, un radar, învârtindu-se mereu, enervant, se vedea mic de departe, în formă de linguriță, chiar așa îi și spuneam, „linguriță", o stație radio, pe urmă o altă cazarmă, un garaj mare, cisterne imense, o magazie de armament, pe niște mese sub un fel de șopron se demontau arme și maiorul ne-a dus să vedem o „Oriță",

automatul românesc al ultimului război, foarte bun, la fel de bun ca „zebe"-ul, mai bun ca „pepese"-ul, maiorul avea o scânteiere de orgoliu în ochi, o părere de verde acoperea pământul, țâșnea apă sub bocanc, în pauze nu ne puteam așeza. Deasupra se auzea un avion, după zgomotul bătrânesc și demodat tot un I.A.R. de pe vremuri, nu se vedea din cauza norilor, deși cu siguranță că zbura foarte jos, norii erau și mai jos.

Fără să se uite la mine, ofițerul de serviciu, un locotenent-major „negru", îl vedeam pentru prima oară, mi-a dat biletul de voie la fel ca și tuturor celorlalți, am rămas surprins și dezarmat, nu credeam deloc că am să văd orașul, acum problema trebuia rezolvată într-un fel, nu mai puteam fugi de ea, și Cornilă poștașul îmi întinse un plic.

Am tresărit inutil: era un retur, propria mea scrisoare. Desigur, ea nu fusese în București și poșta o expediase înapoi.

Acum situația era simplă din nou. Mă puteam duce în oraș cu cugetul împăcat, să petrec un sfârșit de săptămână perfect banal, fără obligația vreunei comportări deosebite. Era aproape plicticos. Era plicticos. Foarte plicticos. O perie grăbită pe bocanci, am arătat biletele la poartă unui plutonier-major, am ieșit pe asfaltul negru de ploaie.

În dreapta și în stânga zidurile alb-cafenii ale unităților militare, mai departe niște căsuțe prăpădite, cenușii și negre, copacii negri, cerul oțeliu, și deodată la capăt autobuzul alb-roșu, părând de zahăr ars, gol de tot, cu taxatoarea îmbrobodită ruseşte, dormind, cu un șofer îmbufnat, ne-am așezat împărăteşte, formidabil de dispuși ceilalți, dar și eu păream bine dispus.

Am rupt într-o doară plicul și am început să-mi recitesc scrisoarea.

Autobuzul trecea acum printre livezi, gospodării minuscule, stupi, pe urmă câmpuri cu avioane, antene de radio și televiziune, scrisoarea pe care o scrisesem acum câteva zile la lumina lanternei abia se mai putea citi, era ridicolă și stupidă, ceream niște explicații fără niciun sens, pe de altă parte ceream niște scuze în aparență umile, în fond arogante, o scrisoare foarte ieftină. Am împăturit-o în patru și am pus-o în buzunarul de sus al vestonului, mai bine că n-o primise, și iar mă aflam confruntat cu posibilitatea de a

o întâlni, de a-i vorbi (despre ce? pe ce ton?), fără niciun contact intermediar, fără nicio măsură preliminară, învoirea în oraş năştea în mine o angoasă, o febră.

În jur vocile băieţilor diminuaseră, m-am uitat, Ionel şi Sandu îşi spuneau ceva scăzut, alţi elevi în jurul lor se uitau pe fereastră, lângă Gigi adormise un ţăran slab şi galben, cu capul frânt în piept, iată că şi Gigi cască, bate din pleoape, le închide, aţipeşte, nasul lui urcă şi coboară în ritmul autobuzului, căciula i se leagănă pe cap, nu mai ştie de lumea din jur, n-aude, n-a vede, n-a greul pământului, uşurelul vântului.

Din nou mi se părea un oraş cu totul străin, nu-l recunoşteam, şi a început să plouă tare de tot, ferestrele autobuzului au început să lucească de apă, curgeau şiroaie prin dreptul figurilor noastre, dincolo formele, culorile se dizolvau, îşi recăpătau tăria o clipă, se topeau iar, în oraş nu mai era deloc zăpadă, bălţi peste tot, aici plouase probabil mai mult, şi ieri, şi alaltăieri, o fată într-o haină de ploaie din material sintetic, roşie ca focul, se văzu o clipă sub geamul meu, mai departe, ne dizolvam şi noi cu autobuz cu tot în apa oraşului, casele cu cât mai înalte şi mai vechi cu atât se închideau mai tare în ele, cavouri, m-am scuturat, deşertul metropolitan, necropolitan.

– Ascultă, spuse Sandu, cum facem cu taxiul la întors?

– Veniţi să mă luaţi luni dimineaţă.

– De unde? Din acelaşi loc?

– Da, din acelaşi loc.

Poate reuşeam să forţez şansa şi a doua oară. Şi dacă nu? Dacă nu? Am să-i aştept totuşi acolo. Am să-mi închipui că tocmai am plecat de la ea.

Dar nu, superstiţia asta nu mă putea ajuta, nu e de ajuns să crezi, să vrei, să-i iei martori pe cei din jur, pentru ca visul să se împlinească.

Doream s-o văd, era limpede. Puţin mai înainte nu dorisem. Când minţisem? Autobuzul începu să se întoarcă în jurul lui ca o planetă, ocolea miezul de vopsea albă, udă de ploaie, al unei pieţe, intră într-un culoar de stradă îngustă cu arbori, opri, ne-am dat jos din el fără să ne vină să credem, era foarte ciudat afară, sub

cerul adevărat, ploaia ne aştepta răbdătoare, ne-a lovit prompt în chiar clipa în care am ieşit de la adăpost, ne-am urcat în alt autobuz, în jur oraşul se făcea tot mai dens, straturi-straturi ude, şiroitoare, piatră, ciment, paiantă, iar ciment, cărămidă aparentă, lemn, fier forjat, lămpi în formă de cap de dragon, stilul zis „maur", foburg de parveniți mai fini, cu pretenții de altă calitate, un etaj, două, trei, iar numai unul, stilul bombat, cubic, conic, plat, paralel, vertical, modernismul '29, '35, '45, ale cui or fi fost toate astea înainte de război? Şi din cascada de balcoane, terase, ferestre largi, forme savante de studio, atelier, laborator, am căzut într-o mahala, cu jumătăți de case, aşa se fac casele româneşti, o faţadă arătoasă, dând într-o curte cu globuri, mese cu scaune, un nuc, un cireş, şi copacii oraşului de câmpie pe trotuar, oţetari, salcâmi, duzi, plopi, tei, castani, ciripit de vrăbii şi mieunat de pisici, pitorescul anacronic pe care-l caută turiştii cu bani din Occident; soarele lucea pe faţa casei, până când a venit un alt mic proprietar şi a trântit şi el o casă, chiar în faţa primei, cu faţa la soare, întorcând un spate teşit, urât, orb, celeilalte, cum şi ea întoarce acelaşi spate celei de dinapoi, şi aşa mai departe, arătând străzii un profil cu ferestre ca nişte priviri din coada ochiului, iar una alteia spatele, într-un definitiv individualism, case tăiate în două cu cuţitul şi apoi întoarcerea uneia din jumătăți cu spatele la miez; autobuzul trecea în revistă şirul de case, closetele de lemn din curţile bătute de ploaie, oftatul reumatic al pensionarilor în ele, reţeaua îngălbenită în ferestre, ori hârtia albastră, cutia de scrisori de tinichea scorojită în gardul de lemn, „câinele rău" cu litere tremurate, lemnul putred, lămpile chioare, înăuntru ciucuri de praf, memorie de praf, fotografii de familie, picturi hidoase care se vând la bâlci, cu ţigănci despletite, marine de necrezut, flori imposibile, naturi moarte care întorc stomacul, şi tapiţerii americane, aubusson de fabrică, troici atacate de lupi, vânători de cerbi, o viaţă de aşteptări, moartea vine lunar, odată cu pensia, artrita cişmelelor, dropica pereţilor, igrasia copacilor, betegeala straturilor de flori; autobuzul victorios afară, licenţă britanică reluată în Ţara Sfântă, de un popor care îşi reclădeşte căminul şi cu autobuze, primite cu anecdote şi suspiciune amuzată de corpul şoferistic din Bucureşti; cartierul

putred se rupe deodată în străzi mari, în firme, în neoni aprinşi, centrul, iată staţia la care ar trebui să cobor dacă aş vrea să ajung la ea, ar trebui doar să mai merg câteva zeci de metri, salutând subofiţerii zgribuliţi de ploaie, cu plase cu cumpărături pentru neveste în capot înflorat şi târlici sonori, pătrunşi cu timpul de mireasma piciorului. M-am scuturat în scaun, autobuzul a muşcat viteza întâi, ne-am dus. Iată altă staţie, de aici ar trebui să mă întorc câţiva paşi înapoi, şi să fac la stânga. Iată altă staţie, nici aici n-ar fi prea târziu. M-am dat jos la Universitate, întuneric de-a binelea. Am coborât bulevardul ieftin, cu filme trezite; luceau în ploaie perechi de ţigani puberali în impermeabile, am bătut talpa în jos, am făcut la stânga, m-am ferit de o berărie, pe lângă un imobil mare, botos, păzit în patru colţuri, am ajuns pe cheiul gârlei. Mizeria Dâmboviţei, am înaintat printre farmacie şi spital, prăvălia de oglinzi cu preţul notat cu săpun pe fiecare, un cizmar care de ani de zile miră pe toată lumea cu autorizaţia lui, câştigă bine, meseriaş harnic şi ferm la preţ, copiii lui mai bine îmbrăcaţi decât noi, mâine îi văd în automobil; trotuarul ca un cameleon, schimbat de lumini, schimbat de ani, asfalt, dale, nisip, pietre amestecate, iar asfalt, am primit în cap injecţia unei lămpi, m-am oprit în faţa casei.

PIC! ploaia pe vârfurile casei, ale împrejurimilor, casa mă privea cu ochii scurşi, tăcere absolută, toţi vecinii plecaţi să se deconecteze la restaurant, la cinema, la pinacle, la canastă, la „pietre", în curte, se vor aduna la vară sumedenie de babe sprintene, care stau cu cafele şi ţigări până la patru-cinci dimineaţa, foind cărţi soioase, ori făcând previziuni politice. Pe lângă mine foşni o fată, grăbită în haina de piele neagră, udă, şi am văzut o clipă picăturile ploii născându-se şi alunecând pe spatele ei care se depărta. Trebuia să intru în casă, nu mai aveam niciun pretext să amân, deşi, în mod evident, nu mă aştepta nimeni.

Cine? Mătuşile. Nu ştiau că vin, nu le scrisesem, prima învoire o petrecusem în altă parte. Frumoşii mei veri, trecuţi de vârsta recrutării, beau pe undeva cu cămăşile desfăcute pe piept. Am scrâşnit cu cheia în uşă.

Am intrat. Era întuneric beznă. Pasul meu militar trezea marțialitatea pereților. Am stat o clipă fără să aprind.

Aveam un gust sărat în gură. Ochii mă dureau ca după o mare insomnie. Spatele mă durea de cât stătusem drept. Propriul meu trup mă uitase. Ieșisem din timp.

Am aprins. Pe loc unchii au sărit în fotografii, ca la un raport neașteptat, casa s-a reorganizat în jurul meu, exact la fel ca întotdeauna, la milimetru, casa nu greșește niciodată, nu poate greși, știe mai bine ca noi toți.

Nu puteam totuși să-i cad în genunchi, să-i sărut temeliile. Deși când treceam prin filtrul magic al ușii mă metamorfozam complect, mă reîncarnam. Am pus pe un scaun pachetul cu rufărie murdară. Mi-am scos mantaua și am agățat-o în cuier. M-am descins. Mă mișcam cu grația unui manechin. Am străbătut oglinzile din sufragerie. Am ajuns la telefon. Nu răspundea.

Așa îmi trebuia. Cu siguranță că aș fi găsit-o dacă aș fi coborât și aș fi urcat până la ușa ei. Plecase acum cinci minute, fără îndoială; în timp ce telefonul meu mai suna în apartamentul ei, pașii ei sunau între etajul trei și doi, umbra ei lupta cu murdăria felină a treptelor.

Am urmărit-o ieșind, încotro o lua? La dreapta. Nu părea genul care merge la concerte cu o prietenă. Mergea foarte corect, fără să-și miște aproape deloc șoldurile, fără să se rotească în ea însăși, ca acele femei care știu să se facă remarcate de bărbați pe stradă. Pe ea n-o interesau niște succese atât de facile. De altfel frumusețea puțin seacă a mersului ei stătea chiar în discreția cu care mergea. Mergea șters, cu o rezervă care interzicea gândul îndrăzneț. Și totuși când mergea își ducea cu ea toată taina ei feminină, taina pe care o dusese cu el în mormânt, terciuit și carbonizat, norocosul de parașutist.

Bietul parașutist, prinț necontestat al lagunei, odată. Asupra femeii lui păcătuia acum cu gândul un elev-ofițer fără o măsea. La colțul Ateneului o aștepta cineva, n-am putut să văd cine, pentru că se ferea de ploaie sub o umbrelă de cioclu. Au plecat împreună sub aceeași umbrelă. Am vrut să continuu în urma lor, un căpitan mi-a tăiat calea, am salutat și a fost de ajuns să pierd perechea din ochi, suptă poate de ventuza lucitoare a unui local.

Am râs de mine şi am început să mă dezbrac mai departe. Mi-a venit altă idee, m-am oprit.

Am făcut un efort. Ce dracu? Începeam să uit la armată toate numerele de telefon ale vieţii civile?

Unchiul Nicu era acasă, cu vocea lui de burlac bătrân:

– Cine e?

– Ce, unchiule, nu mă mai recunoşti?

– A, tu erai? Ce-i cu tine? De unde telefonezi?

– De-acasă.

– În permisie?

– Da.

S-a făcut o pauză, fiindcă unchiul se mira de ce, sosit în permisie, îi telefonam tocmai lui.

– Vreau să vin la dumneata, unchiule. Era bucuros şi contrariat.

– N-am nimic de mâncare!

Ca şi ea, se gândise prima oară la asta, şi am zâmbit nostalgic. Soldatul e un stomac veşnic gol.

– Chiar nimic-nimic?

– Ei, fleacuri, ce se găseşte prin casă, ouă şi... Dar ce vorbesc eu prostii, putem merge undeva, putem...

Vocea îi lua aripi. Şcolarul care trage la fit sărea afară din el.

– Bine, vin chiar acum.

– Vino iute!

Mi-am reîmbrăcat uniforma. Am stins totul în urma mea. De la comutator la uşa de la intrare erau zece metri de întuneric. Frica s-a făcut deodată în mine ca un alt întuneric. Mai că n-am ţipat, într-o clipă am fost la uşă, am întors clanţa cu mâna tremurândă, cu dinţii ciocnindu-se, abia am scăpat în stradă de mâna cu degete încovoiate ca nişte ciocuri, care se întindea din spate, să mă înhaţe.

Am răsuflat. Ploaia pe mine. Am refăcut strada în sens invers. Am ieşit, printre ministerele masive, prin plânsul lucios al automobilelor părăsite ordonat în ploaie, în bulevard, peste drum Cişmigiul, structură de crengi şi gratii, lemn de fier, lumină udă, umbre de statui. Am căzut resemnat într-un troleibuz, ne-am clătinat în sus. Se auzea ploaia pe acoperiş, se şi vedea în pătratul de plastic transparent şi negru al capotelor care se deschid vara,

stropii veneau des, se spărgeau și lunecau lateral în pâraie, curgerea lor era ciudată văzută de dedesubt. Era frig. Am băgat de seamă că scot aburi în lucirea chioară a troleibuzului. Taxatoarea era adormită, respira pe gură ca un animal, nu mai putea, arăta îngrozitor, părea însărcinată, degetul mare de la mâna dreaptă îi era întreit de un pansament murdar, a trebuit s-o scutur de umăr, s-a uitat la uniforma mea și a refuzat să-mi taie un bilet.

Troleibuzul a ocolit bețiv statuia lui Rosetti. Alt minister uriaș, cu un ceas antipatic împușcat drept în frunte, ferestre zăbrelite, neoni dospind violet înăuntru pe mesele netede, pe scaunele incomode, pe casele de fier, portarul cu mutră de buldog; blocuri mici, domestice, o întreținere, o baie populară, Baia Arcului, într-o casă turcească de acum două sute de ani, biserica armenească, inimă sprijinită în Asia, un restaurant infect, ploaia pe el ca un câine care urinează, dughene cu pronosport și loto, o piață, altă piață cu o fântână urâtă într-un scuar meschin, foișorul de foc, clovn eroic al secolului dus, în fine un bloc voinic și plin până sus cu etaje, undeva la șase fereastra unchiului.

Unchiul m-a primit într-o mână cu un instrument de deschis cutii de conserve. M-a îmbrățișat puternic, cu o stângăcie emoționată, frați nu mai avea de mult, tată știa că nu va mai apuca să fie. La uniformă însă, pe dos de ce-mi închipuisem, nici nu s-a uitat. Am spus „Bine te-am găsit, unchiule!", „Bine-ai venit, nepoate!", ca într-o comedie. Și am intrat în garsoniera unchiului, a lui, chiar a lui, proprietatea lui în acest bloc de apartamente și garsoniere proprietate personală, atât de nou încât mirosul noutății lui te apuca de nas.

Mobila era amestecată: biroul ăsta îl țin minte din Sfinții Apostoli, la el a lucrat pe vremuri tata-mare, colonelul Tudor Popescu, specialist în jurisprudență militară, tată a treisprezece copii (patru surori, nouă frați), dintre care al șaptelea a fost tatăl meu, scaunul e și el de pe vremea aia, și o canapea, în schimb patul și masa nu se mai potrivesc, lampa e o oroare din astea noi care se vând în oraș, unchiul Nicu nu e om fără gust, dar se vede că le-a cumpărat repede, ca să le aibă în casă, n-a avut vreme, nu era deloc pregătit să ajungă din nou proprietar, acum, la bătrânețe.

Nu-l văzusem de mai multe luni. Sprâncenele tot stufoase şi negre, obrazul plin, părul negru topit pe craniu în brazde drepte, fălcile mari şi canine, ochii căprui cu privirea inchizitivă, pieptul zdravăn şi începutul de burtă, alb şi rotund sub cămaşa veche, demodată în colţurile gulerului, încă trainică şi strălucitoare de prea mult călcat, şoldurile pătrate ca şi umerii, unchiul se mişca rotund şi repede în cameră, ca o picătură de viaţă, mare şi grea, la şaptesprezece ani şi jumătate se uita tot cu ochii ăştia de azi la Momâia, colina pe care muriseră atâţia soldaţi, era elev-plutonier cu termen redus la Mărăşeşti şi avea în subordine un pluton, un pluton ca cel în care făceam eu stagiul, l-a dus cu bravură la moarte, era să moară şi el, nu de gloanţe, ci sufocat de cadavrele care îl acoperiseră, cât pe-aci să stea azi sub un monument anonim şi geometric repetând stereotip „un soldat român", „un soldat român", „un soldat român". Ce simplu: un soldat român. Numai atât e de ajuns ca să ştii că a fost un război, şi, Doamne, ce război, românii au vrut mereu să scape de războaie, istoria mizerabilă nu i-a lăsat, au dat cei mai mulţi morţi din Europa în războaiele pe care Europa le-a pornit şi le-a câştigat, au murit degeaba, chiar dacă au murit cu o anumită frumuseţe gratuită, ieftină chiar, aşa e obiceiul pământului. Un soldat român. Ce e român, ce e soldat? A avut noroc unchiul, a stat în spital, a intrat printre primii în oraşele Ardealului cu „Virtutea militară" pe pieptul încă fragil, decoraţia i-a dat după război dreptul la împroprietărire, a vândut locul, a făcut Şcoala de război din Bucureşti, a ieşit ofiţer de stat-major brevetat, timpul trecea uşor între cele două războaie, unchiul se gândea la însurătoare, şi a căzut peste el şi peste toţi ceilalţi a treizeci şi noua toamnă a veacului, apoi a patruzeci şi una, şef de stat-major al unei divizii, opt ani de prizonierat, azi slujba de inginer la o întreprindere de construcţii pe care mi-a descris-o întotdeauna cu ironie, subaltern al unui inginer-şef cu douăzeci şi cinci de ani mai tânăr, „o lichea din astea făcute repede". Pusese masa foarte corect, aranjase simetric tacâmurile şi paharele, era o sticlă de vin roşu din care lipsea un pahar, tăiase o pâine care se vedea cam veche, sardele, măsline, un pic de brânză, nu se pregătise unchiul, bietul de el.

– Cafea nu vrei?

– Cum să nu vreau?

Voiam cafea, voiam toate ispitele vieții civile. Unchiul turnase într-o tigaie toate ouăle din casă, și fugea de la tigaie la ibric și înapoi. Mă uitam prin casă. Era plin de cărți peste tot. Am recunoscut o biblie pe care o știam de copil: unchiul o luase din casa din Sfinții Apostoli când se mutase aici, ori avea aceeași ediție (București, Societatea biblică pentru răspândirea bibliei în Anglia și în străinătate, 1938)? 1938, o clipă înainte de război. Erau multe romane în nemțește și în franțuzește, apoi romane polițiste noi cu coperte agresive, și am dat peste o istorie a celui de-al III-lea Reich, de un american cu un nume greu de pronunțat și de ținut minte, o enciclopedie groasă a războiului, am început să mă uit prin ea.

Unchiul Nicu veni cu ouăle și cafeaua, ne-am așezat, am ciocnit; lipsea mereu câte ceva de pe masă (sarea, șervețelele) și unchiul Nicu se scula să le aducă, mă simțeam prost atât de servit, el mă apăsa în scaun cu mâna pe umărul meu verde: – Stai aici, tot nu știi de unde să le iei, n-ai cum să mă ajuți.

Era bucuros că mă vede, dar încurcat. Mă întrebă de sănătate și, pe un ton glumeț, de necazurile tipice ale armatei. Nu știa cum să mă ia, mă văzuse mai mult copil, acum făceam parte dintr-o generație care îi era străină, îi scăpa, mi-am dat seama că vorbesc deosebit de felul meu obișnuit, fără degajare, fără niciun strop de argou, că tonul mi-e măsurat și termenii corecți și ușor demodați: încercam pe calea limbajului să mă apropii de el, să găsesc o legătură între vârsta mea și a lui.

Bând, ne-am încălzit, am început să vorbim mai tare, să ne întrerupem unul pe altul, eu reveneam la stilul meu obișnuit, unchiul se ducea cu două decenii înapoi, în adolescența lui, mă simțeam bine, mâncam amestecat pește și brânză și pâine uscată, sorbeam ba vin, ba cafea, garsoniera nouă și goală din jur vibra metalic de voci, broboanele ploii pe ferestrele negre, deodată unchiul se opri la jumătatea unei fraze și spuse: – Mă, vinul ăsta e acru, ori mi se pare?

Băusem toată sticla și începusem alta. Am gustat atent. Era acru: – Acru, unchiule.

– Nu se poate.

– Cum să nu se poată? Adineauri n-ai băgat de seamă chiar dumneata?

– Fugi de-aici. Adică, vreau să zic, o fi el puțin acru. Deşi eu nu-mi dau seama niciodată dacă un vin e acru sau nu. Nu pot să fiu sigur, îi întreb pe alții.

– E acru de-a binelea, unchiule.

– Porcăriile de vinuri din comerț.

Bău foarte încet un pahar mare: – Ei nu, totuşi nu e rău. Nu există vin rău, chiar dacă e nițel acru. Nu există vin rău: ori bun, ori foarte bun!

– Aşa e, unchiule. Noroc!

Beam vin roşu acru şi rupeam bucăți de pâine uscată şi le băgam în gură. Unchiul Nicu băgă de seamă: – Mă, ție mai ți-e foame!

Îmi era, dar am negat.

– Unchiule, ai citit cartea asta?

– Care?

I-am întins peste masă cartea despre cel de-al III-lea Reich. Unchiul Nicu, fără ochelari, a făcut un efort să vadă ce e: – Ei, ce-i cu ea?

– Ai citit-o?

– Parcă nu țin minte.

– De unde o ai?

– Cred că Johnny trebuie s-o fi lăsat pe aici.

– Nu mai citeşti cărți despre război?

– Nu.

M-am uitat drept în ochii lui şi mi-a întors privirea. Era deodată serios, trăsăturile i se destinseseră, capul îi radia un fel de noblețe obosită. Timp de o clipă expresia nu i s-a schimbat. Apoi mi-a zâmbit:

– Nu mi-a ajuns masa asta nici pe-o măsea. Cred că nici ție. Hai să mergem undeva.

Şi s-a ridicat, cu acelaşi aer serios şi liniştit, să strângă masa. Am făcut gestul să-l ajut, m-a refuzat din cap, blând, dar ferm, şi a plecat cu farfuriile, iar eu am venit după el cu cartea.

Spăla farfuriile cu o îndemânare nemaipomenită. Viața de militar, cea de burlac. O îndemânare întristătoare.

– Știi, unchiule, că în cartea asta nu se pomenește nimic de România?

– Zău?

– Uită-te la indice. Nimic. Deșteptul ăsta care o semnează e totuși doctor în istorie. Scrie în prefață că a avut acces la cele mai grozave surse. Chiar și la arhiva Casei Albe.

– Și nu scrie nimic?

– Nu.

– Ei, cine știe, poate face doar o interpretare, alege numai unele evenimente, nu l-o fi interesat chiar totul...

România a luptat mai bine de patru ani în cele două războaie din ultimul război. A pierdut un milion de luptători. Pentru un război care nu a fost al ei, s-a plătit printr-un altul. Dar morții sunt morți, la fel de reci și de o parte, și de alta. Mulți români au căzut în lupta cu Germania, fiind aliați deci cu marile puteri antigermane, între care și Statele Unite, unde s-a născut și a scris acest istoric american reprodus pe coperta interioară: un mare frumos cu tenul alb, cu ochi luminoși, cu umeri perfecți de gentleman jucător de cricket, cu un surâs atât de generos, de onest, încât ți-e imposibil să nu-l crezi. Dar el oare crede oasele românești risipite de la un capăt la altul al Europei?

– Tipul ăsta pretinde aici că a încercat să facă „o panoramă obiectivă și cât mai cuprinzătoare". Să iasă din „clișeele și prejudecățile istoriilor de până acum". Ce fel de obiectivă și cuprinzătoare mai e și asta?

Unchiul Nicu tuși și șterse mai departe o farfurie.

– Să te ajut?

– Am terminat.

Tot el le-ar fi spălat mai repede decât mine. Se spălă și pe mâini și se șterse cu un prosop agățat într-un cui lângă dulapul cu veselă.

– Dragă, uite ce e, fiecare vede istoria așa cum vrea el s-o vadă. Ce-i pasă lui de România? Importante pentru el trebuie să fie probabil afacerea de la Pearl Harbor, Oceanul Pacific, debarcarea din Normandia, mă rog. Un englez ar fi insistat pe bătălia Angliei.

Fiecare mare națiune are o istorie a ei, care, firește, o favorizează tocmai pe ea. O națiune mare încearcă să impună națiunilor mai mici istoria așa cum o concepe ea. Dar ce trebuie să-ți explic eu asta? Nu ești licențiat în istorie? Asta trebuie să știi mai bine decât mine.

– Bine, unchiule, astea sunt interpretările istoricilor. Deformările lor, și chiar închipuirile lor. Dar care e istoria adevărată, istoria? Nu există nicio carte care să scrie istoria adevărată?

– Hai să mergem de-aici.

A stins lumina și am revenit în casă. Unchiul Nicu a deschis dulapul să-și aleagă o cravată.

– De fapt, o istorie adevărată nu există.

– Tocmai dumneata spui asta, unchiule?

– Știu eu ce spun. Dar pe tine ce te interesează toate astea?

– Mă gândeam la începutul facultății să-mi iau licența pe o temă din ultimul război. Pe urmă am renunțat. Oricum, într-o vreme mă interesa atât de tare încât nu scăpam o carte ori un film care să aibă cât de cât de-a face cu războiul ăsta.

– Și ai înțeles ceva din ele?

– Absolut nimic. Fiecare spune cu totul altceva.

– Ei, vezi? În afară de faptul că e o naivitate să cauți istoria în cărți ori la cinema, exact ce spuneam eu adineauri: o istorie adevărată nu există. Adică există un moment, dar descrierea lui nu e adevărată. Un moment foarte scurt, cu totul efemer. Momentul pur al întâmplării, adică acea clipă în care lucrurile se întâmplă. Pe urmă ce s-a întâmplat începe să se falsifice, și cu cât trece vremea cu atât se falsifică mai tare. Iar oamenii, cei care au trăit istoria ori numai au auzit-o, cei care au făcut-o și cei care au suferit-o, o falsifică și ei, unii lucid, alții de bună-credință, fără să-și dea seama.

– Bine, dar e ciudat. Istoria modernă e cea care are la îndemână datele cele mai sigure, cele mai obiective, cele mai științifice. Și totuși e mai controversată decât istoria antică, ale cărei posibilități de înregistrare și de conservare pentru posteritate au fost infinit mai reduse. Istoria modernă se contrafăce și se neagă pe sine mai mult decât oricare altă istorie.

Unchiul Nicu își terminase cravata și acum mă împinse spre vestibul. Mi-am luat mantaua, iar el și-a pus haina de ploaie și pălăria mică și verde. Părea tânăr cu pălăria asta.

– Pentru că istoria modernă e o istorie de interpretare, în ea, în ultimă instanță, ceea ce contează e interpretarea faptelor, nu faptele înseși. Oamenii fac anumite acte numai ca să le poată interpreta pe urmă într-un anumit sens, să le dea o anumită semnificație. Politică, filozofică, și așa mai departe. Faptele ca atare nu contează, dispar. Istoria nu mai e făcută din fapte, ci din interpretări.

Ieșisem în stradă și tăiam ploaia, unul lângă altul. Eram mai înalt decât unchiul Nicu, dar mișcarea lui, lângă mine, era mai energică decât a mea.

– De-aia spuneam că istoria de fapt nu mai există.

Am luat către centru același troleibuz care mă adusese încoace. Era gol de tot, și mai prost luminat, iar taxatoarea era mai somnoroasă și părea mai însărcinată. Stăteam unul lângă altul singuri în troleibuz, în fața noastră se vedea indistinct spinarea șoferului. Unchiul Nicu își rezemase borul verde al pălăriei de geamul ud și se uita în ploaia de afară. Vorbea încet și am făcut un efort ca să îl aud:

– Pe front, erau atâtea zvonuri, atâtea zăpăceli, atâtea situații absurde, că uneori nu mai înțelegeam nimic. Radioul nostru transmitea una, aliații alta, dușmanii alta, trupa credea ceva, la comandament se afla cu totul altceva, mă rog, un haos. Așa că uneori, când aveam timp, mai notam câte ceva într-un carnet: câte-o chestie care era mai din cale-afară decât altele, câte-un zvon mai de necrezut și îmi spuneam: ah, de s-ar termina mai repede războiul, să mă văd iar la Rucăr.

La Rucăr unchiul Nicu avusese o livadă foarte mică. În campanie nu se gândea că după război avea s-o piardă.

– Să mă văd la Rucăr, în șezlong, cu ziare, cu cărți, cu un radio ca lumea. Să citesc, să ascult, să înțeleg și eu exact ce-a fost, prin ce-am trecut. Pentru ce era cât pe-aci să mă curăț de-atâtea ori.

Tăcu o clipă și am ocolit împreună, în troleibuzul gol, statuia fantomatică a lui Rosetti.

– De fapt, credeam eu că vreau să aflu adevărul, însă voiam şi eu să interpretez, ca toată lumea.

– Şi ai interpretat?

– Am interpretat, fireşte.

– Şi acum mai interpretezi?

– Nu.

– Nu te mai interesează?

– Deloc.

Ne-am dat jos.

– Unchiule, totuşi pentru interpretările astea mor oameni.

– Ei, da! Asta-i partea tragică a unui război.

Am ocolit la dreapta flancul sumbru al Universităţii. Nu mai era lume aproape deloc, m-am uitat la ceas. Stătuse. Ploua pe ciocurile şi vârfurile oraşului.

– Bine, dar faptul că istoria e nesigură nu-ţi dă dumitale, care eşti un făuritor al istoriei, o criză, o nelinişte, un zbucium?

– De niciun fel, răspunse unchiul. Pe urmă, eu sunt un „făuritor al istoriei", cum zici tu, care muncesc din greu anii ăştia ultimi câţi îi mai am până la pensie, economisesc pentru că o să am o pensie foarte mică, pentru prizonierat nu se dă vechime, folosesc tramvaiul, mă rad cu lame ieftine, mănânc în picioare la restaurante automate şi n-am mai făcut un voiaj de la război, fiindcă de fapt marea mea ocazie de călătorie pe gratis a fost războiul. Dar ce importanţă are afacerea cu istoria? Ce, eu trăiesc numai în calitate de făuritor al istoriei? Altă identitate nu pot avea? Viaţă personală nu pot avea, numai viaţă istorică?

Şi unchiul împinse cu energie o uşă mică în dreapta lui pe care eu o şi depăşisem: Capşa. Nu mai recunoşteam locul.

Aici însă era lume. Capsa e aşezată lângă trei teatre. La multe mese, perechi supau după spectacol. Unchiul Nicu înainta decis pe covorul roşu, între mesele albe şi hainele negre, eu după el, distonând cumplit cu tunica mea verde, femei se întorceau cu furculiţa echilibrată graţios în mâna plinuţă să se uite la mine, ne-am aşezat în partea opusă uşii la o masă mică, a venit un chelner albit, a căscat gura şi i-a spus unchiului: – Bună seara, domnule colonel, de câtă vreme n-aţi mai fost pe la noi!

Am mâncat șalău „bonne femme" și am băut un alt vin roșu, bun.

– Pe cinstea mea dacă simt vreo diferență între ăsta și ălălalt! spunea unchiul Nicu.

M-am abținut nițel, apoi iar am început să-l pisez:

– Și cum, chiar nu te mai interesează nicio carte despre război? Niciun document, nimic?

– Bietul Johnny, Dumnezeu să-l ierte, avea damblaua asta. Dacă cineva îl contrazicea se înfuria nemaipomenit, cu tineretul se lua de piept, pe ăia care nu se interesau de treburile astea îi făcea renegați, a pălmuit odată pe unul într-o bodegă. Aiureli. Ca și cum războiul ar mai putea fi întors înapoi, ori schimbat.

– Dar am citit mărturii scrise de foști combatanți, care recunoșteau că lucrările de istorie de după război i-au ajutat să înțeleagă evenimentele pe care ei înșiși le-au trăit.

– Nicio carte de pe lume nu mă poate învăța pe mine ceea ce am făcut eu însumi. Ce am trăit eu în războiul ăsta, cărțile nu pot cuprinde.

Ridicase capul și vocea. Obrazul i se decupa net pe catifeaua roșie a unei draperii.

– N-am de gând să citesc niciun istoric, ridicol sau genial, ca să înțeleg că era să mor în război și că s-a întâmplat minunea să scap. De ce s-a întâmplat minunea asta nu-mi poate spune niciun istoric. Pentru mine singurele clipe adevărate ale războiului sunt cele pe care le-am trăit eu. Dacă vrei, ele sunt singura parte adevărată din istorie. Ca să găsești istoria adevărată trebuie s-o fi trăit tu însuți, să facă parte din amintirea ta. În cazul ăsta însă, nu mai poți fi istoric.

– De ce?

– Ceea ce ai trăit nu poate fi istorie. Istorie e doar ce nu ai trăit.

– Atunci ceea ce ai trăit ce e?

– Hm. Legendă. Adică forma cea mai adâncă, mai frumoasă, mai durabilă a vieții.

Am băut amândoi. Mi se părea că lumina localului declină. Capetele și siluetele din jurul nostru parcă se apropiau și se depărtau.

Unchiul spuse, meditativ:

– Pentru mine, singura parte adevărată e cea trăită de mine. Cea pe care mi-o amintesc eu. Dar mi-o amintesc tot mai vag.

În fiecare zi uit câte ceva din ea. Sunt nume de localități, de lupte, de camarazi, pe care am crezut că n-o să le pot uita, că au să mă chinuie toată viața. Am venit din război cu mintea bătrână de atâtea amintiri. Azi, creierul îmi întinerește pe zi ce trece. Mă întâlnesc cu camarazi de arme care își aduc aminte de câte ceva, eu tac și mi-e rușine că habar n-am despre ce e vorba, mi-e foarte teamă ca ei să nu-și dea seama că nu mai țin minte. E curios, nu? Într-o zi n-am să mai știu nimic din războiul ăsta. O să-mi văd cicatricile rănilor și n-o să mai știu de unde le am. O să fie ca și cum n-am luat niciodată parte la război.

– Și îți pare rău, unchiule?

– Da. Într-un fel. Dacă însă aș fi numai cu zece ani mai tânăr, nu mi-ar părea rău deloc.

Mâncam iar pâine și unchiul băgă de seamă:

– Tu tot nu te-ai săturat. Mai ia ceva.

Nu știam ce. Chelnerul mi se apleacă la ureche:

– Am o telemea grozavă. Ori poate un Camembert.

Am înclinat spre telemea, mi-a adus-o, era într-adevăr grozavă. Unchiul Nicu își aprinsese o țigară. M-a întrebat dacă nu vreau coniac, ori cafea. Coniac. Am stat unul în fața altuia fără să vorbim cam vreun sfert de oră, o tăcere plină de replici, de continuări și întregiri.

Eram cu spatele la o fereastră. Prin perdea nu vedeam nimic, ghiceam orașul ud ca un câine, tristețea străzilor lucioase și reci. Drept în fața mea era portretul unchiului lungit de țigara care ardea blând, din care trăgea foarte rar. M-am uitat spre ușa localului și am văzut-o pe Laguna la o masă. Mai era cu cineva și cu încă o pereche, pe care nu-o distingeam deloc.

Nu putea fi ea. Distanța era prea mare, ochii îmi erau obosiți. O să mă conving când plecăm.

Nu simțisem niciun fior, nicio strângere de inimă; o bucurie destul de potolită. Laguna era aici, foarte bine, o căutasem toată ziua, o găseam în sfârșit. Pe de altă parte, eram foarte liniștit la gândul că s-ar putea să mă înșel privind o străină care îi semăna, să nu fie ea.

Unchiul Nicu își bea cafeaua criticându-l pe chelner: – Mă cunoaște de patruzeci de ani și a uitat ce fel de cafea îmi place. Tu de ce nu bei cafea?

– Nu mă lasă să dorm la ora asta.

– Dumnezeule, ce tineret am ajuns să avem! N-ai băut destulă, asta e!

Capul Lagunei se vedea acum așezat pe umărul lui, ca o pasăre. Mă uitam la el, aveam un sentiment depărtat.

– Cum erau nemții la război, unchiule?

– Cine?

– Nemții.

– Cum să fie?

– Chiar așa de grozavi luptători cum se spune?

– De, erau.

Confirma și el ceea ce mai auzisem, fără să lumineze prin asta fenomenul cu nimic.

– Adică ce făceau soldații nemți?

– Ei, ce făceau! își făceau datoria de soldați.

– Cum? Prin ce erau ei deosebiți de alții?

– Foarte disciplinați. Asta e temelia unei armate. Nu se gândeau decât la ordinele primite.

– Dar comandanții?

– Lasă-i pe comandanți. Eu nu-ți vorbesc decât de ostași.

Capul Lagunei se mișca, vedeam că vorbește, mi se părea chiar că aud ce spune. Spunea ceva foarte plăcut, și în același timp inteligent, adevărat, plin de măsură, și îmi venea să aprob din cap, să fac semn că așa e, gura ei se deschidea și se închidea, buzele ei atingeau vorbind obrazul unchiului Nicu, și tresăream eu de atingere, în locul lui.

– Aveau alt defect. Dacă se demoralizau, nu mai erau buni chiar de nimic, în lagăr, erau în ultimul hal. Stăteau pe pământ, cu brațele în jurul genunchilor, cu păturile pe cap, ore întregi. Românii, o dată îndepărtată spaima de o moarte iminentă, erau foarte sprinteni.

– Dar rușii cum erau?

– În apărare, excelenți.

– Dar de la Stalingrad au început să atace, în atac cum erau?

– Vrei să mai stăm?

– Putem să mergem.

Peste câteva secunde aveam să știu dacă e ea. Tot fără nicio emoție, am privit-o tot timpul cât unchiul Nicu a plătit, încercând rând pe rând să mă conving că ea e, apoi că nu e ea. Reușeam și una, și alta. Ne-am ridicat. Unchiul Nicu a luat-o iarăși înainte.

Am trecut iar pe covorul roșu, printre mesele albe și hainele negre. Mă uitam în jur și mi se părea că n-am stat aici mai mult de cinci minute. De fapt, fusesem mai mult de o oră. Aveam o senzație de comprimare a timpului: parcă nu trecuse nicio clipă de când mă despărțisem de camarazi, de când sunasem zadarnic căutând-o pe Laguna, care uite, părăsește conversația în care se lăsase scăldată de la începutul serii, se întoarce, fără îndoială atrasă de verdele uniformei mele, mă măsoară din cap până în picioare, are părul blond, când oare a avut timp să și-l vopsească, are gura mai mare și mai colorată, are nasul mai mic și ochii mai deschiși, îmi aruncă o privire directă și repede, care nu poate fi a ei, și chiar nu e, pentru că nu e ea.

– Mulțumesc, Nina, spuse unchiul Nicu femeii mustăcioase care ne aducea hainele cu un zâmbet matern.

– Nepotul dumneavoastră? întrebă cu o voce de bas Nina, ținându-mi mie mantaua.

– Nepotul meu, încuviință unchiul Nicu, întinzându-i cinci lei. Nina ne ură noapte bună, și am ieșit împreună, aceeași ploaie, același întuneric, același oraș.

Unchiul îmi întinse dreapta și își ridică pălăria cu stânga: – Ei, noapte bună, a fost o seară foarte plăcută, dă mâine un telefon!

Fără îndoială, se simțise bine cu mine, dar protocolar cum era, fu uimit de răspunsul meu:

– N-aș putea să dorm la dumneata, unchiule?

Casa mare și pustie de pe cheiul gârlei, în care doarme praful fotografiilor. Mișcarea neagră a chipurilor degradate, de la negru la și mai negru. Lemnul vechi se deșteaptă noaptea și scârțâie prin camere, pași de strigoi, stârnindu-mi părul din cap. N-aș mai fi putut să suport.

– La mine? De ce? Nici n-am unde să te culc.

– N-ai o canapea?

– Credeam că vrei să dormi omenește. Ți-e urât singur? Ne-am întors pe jos acasă, unchiul Nicu fredona ceva, un șlagăr vechi, nu trecea mult de primele măsuri, iar le relua. Orașul era topit în sine, parcă ploua smoală, sau untură topită, anotimp cleios. Mă uitam în sus, câte-un om vechi la ferestrele vechi, contemplând noaptea, fără somn, cu literele firmelor, reclamelor răsfrânte estompat în ochii slăbiți. Pașii nu se auzeau, bocancii mei, atât de grei, cu călcâie sunătoare, cădeau înfundat, parcă aș fi avut picioare de nisip.

Mi-am făcut de bine, de rău un pat pe canapea. A doua zi, duminică, nu ne grăbea nimic. Am ieșit pe balcon în pijamale. Nu era prea frig. Lipsa de lumină făcea cartierul să pară bombardat. Sub noi erau niște maghernițe, niște curți infecte, cruțate încă de constructori, ca mâine avea să cadă nimicitor pe ele rădăcina unui bloc corect și luminos ca un far. Niște becuri chiar se încăpățânau în câteva cotețe de-astea, se deschise o ușă și scârțâitul ei subție noaptea, ieși o femeie diformă și se duse oftând la closetul de scânduri, văruit palid în fundul curții. Peste cartier mijea blând turla unei biserici. Hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, o biserică frumoasă, cu parfum de mucegai și văduve, o știam.

Ne-am mai uitat o dată la casele mânjite în namolul nopții. Între cele mizere, câte-un vagon mare și trainic, căminul nobil și demn al vreunui birtaș de pe vremuri. Am intrat, înfiorați. Unchiul m-a întrebat dacă aș mai vrea să beau ceva. Nu. Am ascultat buletinele de știri ale radiourilor străine. Unchiul mi-a spus că pică de somn. S-a dus în baie să se spele. I-am privit spatele lat ducându-se singur în lungul casei, spre ușa băii, pierind pe ea. Mi-a fost milă de el.

Cum a ieșit, am pus mâna pe telefon, într-o clipă am făcut numărul. A sunat o dată. Și a și răspuns cineva.

Parașutistul!

Nu putea fi el. Sculat din morți. Era într-adevar un bărbat, dar nu putea fi el. M-am scuzat de ora târzie, și el mi-a răspuns politicos că nu face nimic. Oare Laguna era acasă?

Nu era acasă. Nu știa unde se dusese, nici când plecase, nici când se va întoarce, însă și el o aștepta. Putea, după voce, să aibă vreo patruzeci de ani.

Cine-a întrebat? Ca să-i comunice. Obligat de politețea lui, mi-am spus numele. I-l va comunica neapărat. Am de gând să mai telefonez mâine? Am declarat că nu. Doresc să-i transmit ceva? Nu, nu era nimic urgent.

Am închis telefonul cât am putut de repede, îmi venea să-l înjur de mamă. Prea era binevoitor și politicos.

Ne-am culcat. L-am auzit pe unchi mișcându-se o clipă în pat. Apoi respirația i se armoniza, adormi ca prin farmec. Naturile sănătoase, antrenate de viața primejdioasă să folosească până la capăt clipa, să adoarmă instantaneu, să țâșnească din somn în orice moment, la prima bătaie a alarmei, cu arma trează în mână.

În somn, am intrat într-un sat. O lună de primăvară, plină de flori mari, roze, albe. Totul era foarte vesel. Eu însumi eram foarte vesel.

Dumnezeule, ce frumusețe de sat, nici în vis nu mai văzusem unul mai frumos, era tot numai soare, pomi înfloriți, cer albastru și primăvară, ulițele largi, casele albe, iar în ferestre sticleau voios mitraliere și pușți, guri de tun se deschideau să râdă sub porțile de lemn folcloric, tancuri adăstau pașnic în crucea ulițelor, vrăbiile ricoșau strident, din cer pe garduri, înspăimântau urechea ca niște gloanțe, vaci bălțate deschideau zâmbitor botul lat, dar în loc de mugetul copilăriei se auzea tusea amorfă a obuzelor. Dar zgomotele de război tulburau prea puțin primăvara, era neasemuit de frumos, nu se vedeau oameni nicăieri, teribil de frumos, de bine, de cald, de tânăr totul, iar eu eram și eu cald și tânăr, și mai ales vesel, foarte vesel, ca moartea de vesel.

Am oftat în somn, am făcut un efort, m-am trezit.

Soarele din vis venea prin ferestrele fără perdele. Unchiul Nicu stătea la masă și turna cafeaua din ibric într-o ceașcă. Gesturile îi erau rotunjite, despărțea cu grijă ceașca de farfurioară, ocolea zgomotele, îmi păzea somnul.

Negrul stufos al sprâncenelor îi cotropise ochii, pe care nu-i vedeam deloc. Obrajii îi alunecau în fălci, fălcile i se prăbușeau

pe gulerul halatului. Un halat vechi, de pe vremuri, făcut câteva săptămâni înainte de război, nepurtat la timp, reluat acum, demodat, încă trainic. Capul îi era căzut în umeri, astfel încât părea lipsit de gât. Arăta umflat. Soldații falnici de ieri, adipoși de vinul păcii.

Greșeam. Unchiul Nicu arăta bine. Foarte bine chiar. Pentru vârsta lui, pentru viața pe care o dusese, fireşte. Alții erau cocârjați, stafidiți groaznic, rămăsese din ei doar jumătatea a ce dăduse Dumnezeu, muşchii retezați băteau în poarta lemnoasă, neagră ca noaptea, a protezei, dacă nu li se amestecaseră de mult oasele cu fiarele plugurilor străine, în pământuri necunoscute. El era viu, alături, bând cafea, încă zdravăn, ani purtați frumos, era limpede, nici măcar el nu se putea îndoi de asta, toată lumea îl felicita, se minuna de cât de bine se ține. Unchiul ridică ibricul, turnă în ceaşca golită. O rază din soarele crescător căzu chiar pe el. Umbra camerei, alungată de lumină, îi făcea tenul foarte galben, de mort.

M-am ridicat. Şi în aceeaşi clipă, oprind mişcarea ibricului, unchiul se îndreptă şi el, văzându-mă pe mine. Ofițerul de carieră obişnuit să-şi observe ținuta, mereu drept, orice ochi ar cădea pe el. Se îndrepta față de nepotul elev-ofițer ca altădată în fața unității, cu chipiul pe privirea nedormită, în cețuri ostile, cu moartea alături. Umerii erau iar pătrați şi trainici, obrajii bărbieriți adineauri – de piatră netedă, buzele închise impecabil, privirea perfectă.

– Bună dimineața.

– Bună dimineața. Vrei cafea?

Intonația dreaptă, egală. Respectă-mă şi am să te respect. Eu sunt un om, tu eşti un altul. Viețile noastre se aseamănă, însă cât de mult se despart. Omului îi sunt date multe greutăți, şi numai singur le poate învinge. Azi e o zi nouă, ni s-a mai dat o zi, ce-am fi putut câştiga mai frumos, mai de preț? Scufundă-te în golul dulce-amar al cafelii ca în nişte gânduri fără importanță, lasă-mă şi pe mine să gândesc, liber în taina tăcerii mele, lasă-mă pur şi simplu să visez cu ochii deschişi.

Am băut cafea împreună, fără să vorbim. Soarele progresa, umplea cu totul garsoniera, te făcea să bănuieşti afară o căldură

văratică. Am ieşit pe balcon. Era mai frig decât ne închipuiserăm, dar altfel era o minune.

Foarte aproape de noi, exploda prin acoperişuri putrede Foişorul de foc. Lustruit de timp, părea de granit în răsfrângerea dimineţii. Apoi o nebunie de case scunde, haos de străzi înguste, stradele, intrări şi fundături. Iarăşi biserica, albăstrie, strălucind toată de apa nopţii. Cerul era pe jumătate curăţat. Vedeam acum mai limpede, jos, o curte foarte mare şi murdară, sub crusta neagră e desigur zăpadă întărită, bălţi împărţite de scânduri negre şi roase, frânghii cu rufe pietrificate, uite-o iar pe femeia diformă de aseară, ieşind în oftatul uşii, trecând sigură, antrenată, pe scândurile aruncate în bălţi, dispărând în closetul spoit, închizând uşa după ea, uite cum se clatină şandramaua, zdruncinată pe dinăuntru, vai de capul ei, într-o zi se prăbuşeşte, mai face de ruşine pe vreun biet om. Ieşeau şi alte femei, în papuci şi capoturi, ar fi trebuit să le fie frig, unora le vedeam picioarele goale în papuci. Trecu un bărbat dintr-o magherniţă în alta, într-o vestă soioasă, în mână cu o maşină de tocat carne, semne de ploaie nu se arată încă, o duminică desăvârşită.

Deasupra curţilor se înălţa un abur ca de gunoi, o adiere îl ducea însă în altă parte, puteam respira. Soarele se ridicase bine, era stăpân pe cer, contrazicea pământul. Unchiul Nicu contempla mahalaua, cu umerii drepţi bine înfipţi în balconul drept. Pe capul lui fără expresie se aşeza în straturi lumina zilei.

Am telefonat din nou. Acum nu mai răspundea nimeni. Nici măcar paraşutistul.

M-am îmbrăcat. Instinctiv, sub privirea unchiului, căutam să fiu cât mai corect, cât mai milităros. M-a urmărit cu privirea şi credeam că o să spună ceva, dar m-am înşelat.

Mi-am luat rămas bun de la el. Ne-am sărutat. M-a invitat să trec la viitoarea învoire. I-am făgăduit că am să încerc, în orice caz am să-i telefonez.

Am coborât, iar în staţia de troleibuz mi-am adus aminte că ar fi trebuit să-i cer unchiului să mă împrumute cu nişte bani. Din soldă nu-mi mai rămăsese aproape nimic. M-am căutat prin buzunare.

Mai aveam şaisprezece lei. Lefter ca un adevărat ostaş.

Am ajuns acasă fără să-mi dau seama cum. Am descuiat. În casă mirosea a nemăturat.

Am mai telefonat o dată. Tot nimic.

Mi-am scos uniforma, am făcut un duş, m-am ras, mi-am căutat hainele civile. Aveam senzaţia că mi-au rămas mici. M-am pieptănat în oglindă. Faţa foarte bronzată acuza albul cămăşii. Eram însă bronzat inegal, pătat, fruntea mi-era împărţită urât de linia căciulii. Cum se bronzează ţăranii, fără nicio intenţie cochetă. Se vedea că nu vin de la ski, nici de pe vreo plajă a Sudului.

În lumina zilei casa nu-mi spunea nimic, chiar mă plictisea. Prin geamurile colorate, soarele părea bolnav. Nici nu m-am mai uitat la pereţi, eram sătul de învăţătura lor.

Am ieşit şi, se putea altfel, chiar în colţ am dat de un ofiţer. Cât pe-aci să-l salut, reflex. Mi-am înfundat mâinile în buzunare. La urma urmelor oraşul e şi el o vastă cazarmă, iar lumea întreagă e doar o armată, copiii, femeile, bătrânii nu sunt decât nişte corpuri auxiliare de un gen mai deosebit, esenţiali rămân cei care umflă pieptul, bat talpa, smucesc mâna din cot în salut, grăunţe verzi din sarea pământului.

Am pornit spre ea.

Eram convins, fără nicio dovadă, că o voi găsi. Îmi închipuiam că şi-a blocat telefonul, ca să mă facă să cred că nu e acasă. O să sun, o să-mi deschidă. Mai departe nu mă gândeam. Nu pentru că nu mi-aş fi putut imagina replici posibile. Fraze de-ale ei, răspunsuri de-ale mele. Mi-era tocmai frică să mi le imaginez. Aş fi putut ajunge la concluzia că nu trebuie să o caut, că ar fi cea mai mare gafă, că n-am ce căuta la ea. Nu voiam nici să încerc să-mi explic de ce mă evita ea. Dacă într-adevăr mă evita, aşa cum credeam. Mă bizuiam mult mai mult pe întâlnirea propriu-zisă. Pe faptul că aveam s-o văd, că avea să mă vadă, că avea să fie puţin surprinsă ca am venit, şi poate bucuroasă. Să-i spun bună dimineaţa, să-mi răspundă. Îmi şi închipuiam tonul pe care aveam să-i spun bună dimineaţa. Tonul cel mai delicat de care sunt în stare. Cel mai pur, mai plin de dragoste. Astfel încât tot ce se întâmplase să fie uitat, îmi închipuiam răspunsul ei. Uşor ezitant, retractil, dar totuşi primitor, semn că într-adevăr totul avea să fie curând dat uitării. Aveam mult mai mare încredere în jocul vocilor, în firescul frazelor banale, de început; în urma lor relaţia se va limpezi, îşi va recăpăta curgerea naturală, către acele întâmplări pe care le porunceşte soarta femeilor şi a bărbaţilor.

Dragoste? Parcă spusesem în gând, la cotitura unui raţionament, vorba asta. Treceam prin Cişmigiu, lacul era secat şi ploaia abia îi adăugase puţin noroi pe fund, bărcile eşuate lângă mal dădeau un sentiment de ruină, pete de zăpadă pe pământul negru, trunchiuri aburite, primăvara ca o rană nevindecată, durere răbdătoare sub întăritura sângelui; bănci de vară; peste câteva luni, în nopţi sufocante, chioşcurile valsând prin crângul muzical. Unchiul uitase războiul, uitase ce trăise, azi viaţa lui curgea prin altă albie; poate, dintre toate faptele vieţii, tocmai războiul devenise pentru

el cel mai neînsemnat. Am trecut pe strada Brezoianu, prin clănțănitul a două tipografii, redacții vechi, plumb și cerneală, cafea și zaț, aici s-au scris, de ani de zile, minciuni și adevăruri, glume și profeții, vorbe, vorbe, am ocolit cutia lungă a Palatului, Ateneul Român cu chipuri de domnitori și regi, cu fața rănită de statura greoaie a poetului național, uite strada Franklin, soarele s-a ascuns; bulevardul pulsând la capătul ochilor, inima mă apăsa, am mers drept, cu privirea înfiptă în vibrația automobilelor care spălau, de la stânga la dreapta, bulevardul, dar am știut matematic clipa când treceam prin fața ușii ei, am pivotat strict pe călcâie, am intrat ca un automat, am început să apăs scările.

În rigiditatea mișcărilor îmi linișteam puțin nervii. Urcam încet ca un moșneag. Citeam cărțile de vizită. Plin de ingineri, când dracu' au apărut atâția ingineri, și de unde, și ce-or fi făcând cu toții? Aveau niște nume străsnice: Bâtă, Sfoară, Gogan, Motoarcă, uite și un doctor pe care îl cheamă Titirigă, nici mai mult nici mai puțin, ce fel de români or fi ăștia cu asemenea nume? Uite și un Niculescu, ce palid, ce neautentic pare alături de Sfoară și de Gogan! O pisică mare o zbughi de sus în jos chiar printre picioarele mele, amețindu-mă. Am sunat.

Am sunat îndelung. N-a răspuns nimeni.

Stăteam pe palier, în fața ușii. Cu vizeta în frunte, ușa se uita la mine ca un ciclop. Am pus ochiul. Era probabil închisă pe dinăuntru. Mă loveam de o pată mai deschisă la culoare: imposibil să-mi dau seama dacă pata era culoarea golului din dosul ușii, ori oblonul care astupa vizeta.

Am sunat iar, la fel de lung.

Pe palier, în fața ușii, cu mâna pe buton, auzeam apelul neputincios în casa goală. Nu putea fi acasă. Dacă era și nu vroia să-mi deschidă? Dacă mutenia telefonului nu însemna absența ei, ci, dimpotrivă, prezența? Dacă nu-mi răspundea, la telefon și la ușă, tocmai ca să-mi dau seama că ar putea răspunde, dar nu vrea?

De ce fusesem atât de convins că avea să-mi deschidă?

M-am uitat la ceas. Stăteam în fața ușii de zece minute. Poate că e în baie. Poate că din baie nu se aude soneria. Baia albă și verde în care m-am spălat și eu de păcate, în care mi-a curs sângele.

Apăsam cu mâna proaspăt vindecată pe sonerie şi mă gândeam la corpul ei în albul băii. Am început să tremur uşor, am depărtat picioarele, m-am sprijinit mai bine pe mine însumi.

Mă gândeam la ea, rezemat de uşa ei, închis pe acest palier, în acest etaj, în această scară, casă, stradă, capitală, lume. Unde eram? Mă simţeam ameţit. Avea genunchii palizi şi lustruiţi, ca piatra veche, îi văzusem, îi văzusem şi pieptul, atunci când râsul bolnav o dezbrăca. Ce să mă fac? Aveam nevoie de ea. Mi-era frică să cobor scara. De teamă să nu mă clatin. Ce-ar fi zis inginerul Sfoară dacă ar fi ieşit, cumpătat şi sigur pe sine, în calea mea? Ceva despre tineretul din ziua de azi. Laguna fugise de mine, alunecase pe apele ei nemişcate, se otrăvise în propriul ei abur, se înecase în unda ei dulce, numai ca să-mi scape mie.

Aş fi zâmbit la deschiderea uşii, i-aş fi vorbit. Gura mi se mişca într-un surâs părăsit, pe când mă gândeam la întâlnirea neîntâmplată. Ei da, dar ce i-aş fi spus? M-am gândit puţin, nu ştiam, poate e mai bine că nu ne-am întâlnit; peste o altă săptămână, peste mai multe chiar, când amintirea se va fi şters toată, în ceva depărtat, plăcut şi vag, ca să putem s-o luăm de la început.

Am mai apăsat o dată butonul, scurt, ca şi cum aş fi vrut să-i verific funcţionarea. Mergea. Auzisem destul soneria, puteam chiar să-i ţin minte timbrul. Am aruncat o ultimă privire uşii. M-am uitat la ceas. Destul de devreme. Am alunecat pe scară în jos.

În lumina zilei, în faţa intrării, aş fi putut acum să-mi închipui că mă întorceam de la ea. Dormisem mult, nu auzise niciunul chemarea ceasului. Asta pentru că ne culcaserăm foarte târziu şi adormiserăm şi mai târziu. Ne certaserăm întâi, lacrimi în ochii ei, eu ridicasem tonul, furia mi se auzea în apartamentele vecine, cât pe-aci era să abat mâna asupra ei, ochii ni se ciocneau; până când plânsul i-a înecat de tot privirea, am smuls-o în braţe, imputările ei îşi pierdeau tăria, şirul, vorbele cădeau din gură ca frunzele obosite, auzeam tot mai mult o respiraţie imensă, de dincolo de noi, o gâfâitură divină şi poruncitoare, o ascultam căci nu era posibilă o împotrivire, ne găseam. După un timp de nemăsurat, somnul ne lua pe amândoi la el, tot uniţi; şi acum, durerea muiată a genunchilor mă atingea pe suflet, ca o dovadă fără preţ.

Veni un automobil alb şi din el se dădură jos, fiecare pe câte-o uşă, Laguna şi un bărbat pe care nu-l cunoşteam. O expresie definitivă închidea chipul Lagunei, n-am avut timp nici măcar să tresar, bărbatul care se dăduse jos de la volan ocolea acum maşina ca să o ajungă din urmă, şi avea şi el un aer la fel de determinat. Mă văzură amândoi în aceeaşi clipă, şi mergeau cu un pas prea hotărât ca să se oprească.

Individul părea de cincizeci, dar verde. Mai înalt decât mine, care sunt înalt, şi foarte atletic. Nu m-ar fi mirat să fi jucat rugby în tinereţe. Avea talia uşor îngroşată, altfel însă un cap superb, puternic şi mare, leonin, cu pungi sub ochi, dar până şi pungile erau impunătoare. Gen Rex Harrison, şi acelaşi stil binevoitor-absent, numai că purta părul gri tuns foarte scurt şi înfipt ca o perie rară în fruntea înaltă. Gura mare îi cădea puţin spre bărbia solidă. Un adevărat bărbat făcut între cele două războaie. Purta foarte bine un pardesiu tăiat modern, chiar puţin îndrăzneţ pentru vârsta lui, îi venea de minune, călca spre mine cu nişte pantofi portocalii cu vârful rotund, şi într-un colţ al minţii mi-am spus automat: – Ia te uită ce pantofi bărbăteşti au început să se poarte! Domnul impunător se schimbă la faţă văzându-mă. Mă măsură mai puţin de o clipă, trecu prin mine cu ochii, expresia lui era decepţionată şi tristă, de parcă s-ar fi aşteptat la altceva, la mai mult. Fără să devină dispreţuitor însă. Rămăsese tot un domn, cu aerul că se îndreaptă către un alt domn, chiar dacă în sinea lui cel din faţă nu i se părea deloc un alt domn, ci chiar o haimana de pe stradă. Avea o figură aproape conciliantă, şi nu mă înşelam: o tristeţe adevărată, chiar dacă îmblânzită şi amabilă, îi îngreuna trăsăturile, i le îmbătrânea. Parcă i se întâmpla ceva care i se mai întâmplase de multe ori. Arăta aproape profetic.

Laguna se schimbă la faţă mult mai puţin văzându-mă. Arăta foarte nervoasă, iar apariţia mea, era limpede, o enerva şi mai tare. Palidă şi tot nedormită, ca şi ultima oară când o văzusem, acum o săptămână, mi se părea mult de atunci.

Eram persuadat de ideea că bărbatul *acesta* îmi răspunsese atât de politicos ieri seară la telefon. Eram curios să-l aud vorbind, să-mi dau seama dacă mă înşelasem sau nu.

Mişcarea lor decisă spre mine se lovea de departe de nemişcarea mea. Instinctiv depărtasem picioarele cu genunchii uşor îndoiţi, mă aplecasem puţin în faţă, braţele atârnate se depărtaseră de trup, pumnii mi se închiseseră, parcă păzeam poarta unui joc cu mingea, dar simţeam cum buzele mi se desfac fără să vreau, arătându-mi dinţii strânşi, şi cum ochii mi se îngustează.

Toată tensiunea n-a durat decât câteva secunde. Eram gata. Şocul aşteptat n-a avut loc. Laguna s-a întors spre el, din mers, spunându-i oarecum peste umăr:

– Bine, o să ne mai gândim la asta. Telefonează-mi.

– Când? întrebă el, oprindu-se, cu privirea împărţită între ea şi mine.

– Încearcă diseară.

Tonul ei era cenuşiu şi indiferent. O voce de nesomn, de cafea rece, de funingine a oraşului, oraşul ăsta miroase uneori ca o gară veche, cărbune stins cu apă, oameni plutind pe apele lui murdare, ochi umflaţi aruncându-şi raza palidă pe orizonturi fără sens.

Vocea lui n-am reuşit s-o prind. Vorbise prea scăzut. Oprit, s-a mai uitat un moment, dar atât de repede încât nu ştiu dacă nu mi s-a părut. S-a întors şi s-a dus spre maşină, mergea admirabil, a deschis uşa şi s-a aşezat în ea.

Parcă de când lumea fusese turnat în maşină. Imperial, a scos-o dintre celelalte maşini parcate la trotuarul grădinii Lido (peste câteva luni vor fi corpuri bronzate, ispite vii, şi valuri artificiale, şi peste toate va pluti, blazată, privirea unor reprezentanţi de cremă de ghete ori de mături mecanice din Occident), a luat viteză şi dus a fost.

Ne uitaserăm amândoi, fiecare de unde eram, cu un alt sentiment, la plecarea lui. Laguna se întoarse şi începu iar spre mine. Rămăsesem în aceeaşi atitudine, defensivă, braţele uşor depărtate de corp mi se terminau încă în vibraţia stinsă a pumnilor. Mă uitam la ea aproape cum mă uitasem la el.

Şi-a dat seama, şi mi-am dat şi eu seama văzând că îşi dă seama ea. A fost destul ca să-mi revin. Când a fost lângă mine, era absolut stăpână pe situaţie, cred că ar fi putut spune sau face orişice.

Numai atât:

– Nu ţi-am spus să vii. Ce vrei?

Obosită. Grăbită poate. Să se ducă undeva, să se culce, mai știu eu. Plictisită, încă unul pe cap. Cuvintele astea le-am spus eu în locul ei, și am înțeles atât de bine cât de prost picasem încât i-am dat dreptate. Nu trebuia să mă uimească tonul ei. M-am privit pe mine însumi din ochii ei și m-am alungat.

– Ce-i cu tine aici?

Deschideam gura. Nu știu ce i-aș fi spus. Cred că ceva lipsit de sens. Poate o bâlbâială penibilă. Nu eram pregătit. Deschideam gura fiindcă mi se părea mai penibil să nu-i răspund nimic. Am scăpat, mi-a luat-o înainte:

– De ce te-ai îmbrăcat așa?

Cum mă îmbrăcasem?

– Îți stă oribil așa. Hai sus.

Mă invita numai pentru că e jenant să vorbim în stradă. Am simțit din ton.

Oricât mi se părea că sunt de stângaci în uniformă, acum am fost o clipă convins că hainele îmi stăteau chiar rău, odios; am regretat tunica și bocancii enormi. Ei, pe naiba, cum să nu-mi stea bine hainele CIVILE, adică hainele mele proprii, prietene cu trupul meu, femeia asta era nebună complet, îmi insultase gratuit hainele, simțeam nevoia să mă solidarizez cu ele în fața ofensei ei; m-am îndreptat din spate, nervos, ca să mă regăsesc în hainele mele.

Am urcat scara în urma ei. Urca repede, cizmele negre aproape nu i le vedeam, deasupra albul ireal al cărnii, îmi trăgeam sufletul în pauza scării, deodată dintr-un apartament ieși un domn cu pălărie mică și am înghețat, dar nu era unchiul Nicu, mi se păruse, a salutat-o pe Laguna, ea nici nu s-a sinchisit de el, mi-a aruncat mie o privire și eu nu i-am întors-o pe a mea.

Enervarea ei nu trecuse. O ghiceam după brutalitatea cheii în broască. Am intrat.

Era întuneric beznă. Ea căută un comutator, apoi începu să ridice obloanele. La ce oră plecase oare? N-am făcut niciun gest ca s-o ajut. Obloanele gemeau de puterea ei.

S-a așezat pe un scaun și a început să-și scoată cizmele. Picioarele ei în ciorapi mă dădeau peste cap, cu siguranță că făcea dinadins.

Uite fotografia fericirii pierdute, la mare, sub soarele plictisit de atâtea idile.

– Vroiai să vin în uniformă?

– Îți venea mai bine. Cu astea eşti caraghios.

În prima clasă de liceu, aveam o profesoară de matematică de care eram îndrăgostit. Eram printre cei mai slabi la matematică şi mi-era foarte ruşine, îmi dădeam seama că inaptitudinea mea la matematică mă descalifica în faţa ei ca bărbat. Mă simţeam şi acum elev în faţa profesoarei iubite.

– Bine, de acum înainte n-am să mai vin decât în uniformă.

N-a spus nici da, nici nu, şi-a încrucişat picioarele care mi se păreau fără cizme foarte albe şi foarte lungi, a căutat o ţigară, a început să fumeze.

– De fapt, ce e chestia asta cu uniforma? Paraşutistul, fără îndoială. Intuiţie sigură.

– Când sunt în uniformă, semăn cu el?

În primăvara lui 1944, anul istoric în care m-am născut, americanii, care avea să ne devină aliaţi abia peste şase luni, au bombardat Bucureştiul. „Du-i, Doamne, la Ploieşti!" printre dinţii clănţănitori. De data asta, însă, Dumnezeu obosise să-i tot care la Ploieşti. Fortăreţele zburătoare erau prea sus ca să le atingă nemţii, cu atât mai puţin antiaeriana naţională. 18 000 de morţi, mama stătea singură cu mine în braţe în coridorul cu fotografii al casei şi se clătina de suflul bombelor o dată cu pereţii şubrezi; imediat după bombardament poliţia a început să scoată morţii, să-i înşire ca pe nişte ţigări puse la uscat, mama mi-a povestit cum i-a văzut pe primii în Piaţa Matache, America bogată şi perfectă lovise de sus în duşmanul ei european, cei mai mulţi morţi la Gara de Nord, în trenurile imobilizate, nişte mătuşi mi s-au prăpădit acolo, apucaseră prea greu loc în tren, nu se înduraseră să-l părăsească, nu ştiau că trenul o să fie făcut piftie, de sus, de Jim Dawson din Kansas City, Kansas, ori de Carl Schubert din Milwaukee, Wisconsin, ori poate chiar de Harry Podgoreanu, din Detroit, Michigan, cârciumar român zeificat de manetele invincibilei tehnici americane, ai cărui copii şi nepoţi constituie în cărţi, la cinema, la televiziune şi în jurnale idolul de azi al oricărui tânăr european.

Când s-a schimbat la față, în mine au căzut toate bombele aruncate pe București atunci. Mi-am dat sufletul de optsprezece mii de ori. Era sfârșitul. Nu putusem inventa o frază mai groaznică. Mai imbecilă în răutatea ei.

S-a ridicat, a făcut câțiva pași cu picioarele goale și calde, a acoperit cu umerii fotografia.

O vedeam ca pe un ecran, mi-am dat seama că trebuie să plec, și, detașat, am luat-o cu ochii. Era frumoasă. Adineauri tremurasem de nevoia ei.

– Să mă duc?

– Da. Cred că e cel mai bun lucru.

– N-o să ne mai vedem, nu?

– Ce importanță mai are?

Eram ca și plecat. Am tras un scaun de lângă masă și am stat jos, numai așa, ca să mă odihnesc puțin. A revenit și ea la scaunul ei. Eram despărțiți printr-un metru și jumătate. Dacă aș fi sărit... Aș fi prins-o.

Cerșeam încă o frază. Ca totul să nu se termine atât de devreme. Mai târziu. Cu câteva clipe mai târziu.

– De fapt, ce înseamnă toate astea? Țigara i se stinsese. Nu-i vedeam ochii.

– Dacă tot plec, spune-mi de ce m-ai chemat prima oară.

– E inutil. Cu cât vorbești mai mult, cu atât e mai rău. Nu ești cum te știu eu.

– Cum adică? Cum mă știi tu?

– Eu te știu cum trebuie să fii.

– Și nu sunt cum trebuie să fiu?

– Nu.

Îmi venea nu știu ce să fac.

– Dar tu de unde știi cum trebuie să fiu? Cum trebuie să fiu și cum sunt de fapt? De unde știi tu toate astea? Da unde știi tu ceva despre mine? Poate că sunt chiar așa cum trebuie să fiu și nu-ți dai tu seama! Ce știi tu?

Avu un zâmbet palid, dar atât de superior încât mă scoase din fire cu totul.

– Ce știi tu? Ce-ți pasă ție? Ce te amesteci? Ce drept ai tu să mă judeci pe mine? M-ai chemat ca să mă judeci? De ce m-ai chemat?

A deschis gura și a tras aer adânc în piept, pe urmă a vrut să spună ceva și m-am repezit să n-o las:

– M-ai chemat ca să-ți bați joc de mine, da? Spune! M-ai căutat acolo, știai că am să rămân cu gura căscată, m-ai făcut să vin aici, mi-ai dat...

M-am oprit, era penibil ce spuneam; am schimbat fraza, țipând tot tare; dar furia îmi era acum numai teatrală, mă simțeam pe un drum greșit. Și-a ridicat mâinile la urechi. Fața îi era albăstrie, în obraji avea două pete de roșu de păpușă, ochii și-i strângea ca de o lumină puternică, gura îi arăta dinții.

M-am oprit. A fost complet liniște. Dar ea nu-și descleșta mâinile de la urechi, nici dinții. Nu auzea liniștea. Țipătul meu continua în ea. Îi făcusem rău. Așteptam din clipă în clipă râsul detracat de rândul trecut. Râsul care s-o răvășească toată, s-o dezbrace. Ideea lui mă făcu să tremur iar, atât de tare încât m-am speriat de mine. Am privit-o, mi s-a părut atât de fragilă în fața mea, ar fi fost o crimă. DU-TE! ÎNTÂI SFÂȘIE FOTOGRAFIA TRECUTULUI, APOI SFÂȘI-O PE EA! CA UN ADEVĂRAT BĂRBAT! AI TOT DREPTUL! PRIETENII TĂI, RISIPIȚI PRIN PATURILE ORAȘULUI, SUNT TOȚI ÎN CLIPA ASTA DE PARTEA TA!

Grăbit, m-am dus la ușă. Ușa vestibulului, cu geam de sticlă mată. Am trântit-o zdravăn, geamul a zornăit, o minune că nu s-a spart, am ieșit pe palier, am apucat în dreapta mărul de metal al mânerului ușii de la intrare, m-am sprijinit în pârghia picioarelor, mi-am făcut vânt cât am putut, BUM! ușa, îngrozitor, ca o bombă, bucăți mari de tencuială din jurul ușii și din tavan au curs în jurul meu, pocnetul m-a asurzit.

Brav, am coborât a doua oară scara. Soldații din poveștile unchiului făceau plajă pe tancuri, cu cinci minute înaintea intrării în luptă, ori jucau volei chiar în prima linie, încercau să întoarcă destinului niște lovituri la fel de puternice.

M-am întors acasă, m-am echipat, m-am urcat în autobuz, am plecat la cazarmă, aș fi vrut să împing timpul până seara, chiar

până a doua zi de dimineață, nu mai doream decât datoria de ostaș. Băieții au să se descurce și fără mine cu taxiul. Am să le dau la cazarmă partea mea, de care am rămas dator.

Treceam printr-o amiază de primăvară. Se simțea un pic de căldură.

Bombardamentele în război erau o frumusețe. Mai ales privite de departe. Noaptea aviatorii aruncau paraşute luminoase, ca să poată nimeri ținta. Se făcea lumină ca ziua, era tulburător. De sus, de la munte, în zilele clare, se vedea bine bombardarea Văii Prahovei. Regiunea petroliferă ardea măreț. Uneori se întâmpla să pice bombe pe câte-un pâlc de brazi. Un Crăciun neașteptat, feeric. Copiii, mai ales, erau încântați.

Încet, cazarma pătrundea în primăvară.

Zăpada s-a topit şi a lăsat loc unui noroi infernal. Cât am mai muncit ca să curăţăm curtea, pe urmă de fiecare dată bocancii, duşumeaua dormitoarelor, a claselor, pe urmă iar bocancii! Oglindă. Oglindă, să mă pot bărbieri în ei! Aşa spunea legenda că îi ameninţa pe ostaşi un subofiţer de la regimentul de întreţinere. Unii pretindeau că odată el chiar îşi răsese mustaţa în lumina neagră a propriei lui cizme, pe care o adusese ca model în faţa subunităţii. Ficţiunile armatei. Ni s-au strâns căciulile şi ne-am dus la magazie, la subsolul blocului alimentar, să ne luăm bonete. Era un coridor foarte lung şi complet neluminat, nu se ştie de ce, cineva ne-a spus că apa se infiltrează în perete şi distruge, undeva, izolaţia. Care apă? Dar într-adevăr, era apă pe jos în coridor. Nu puteam s-o vedem fiindcă era întuneric beznă, dar o auzeam clipocind sub bocanci, coridorul era foarte larg, s-ar fi putut merge cu automobilul pe el, într-un capăt ardea un bec la uşa magaziei, părea foarte depărtat din cauza lipsei reperelor, iar noi, ca să nu ne împiedicăm (pe laturi erau nişte paturi de fier stricate, rânduite unul lângă altul de la intrare şi până la magazie) sau să nu ne lovim de pereţi, mergeam cât puteam pe linia de mijloc a coridorului spre lumina zărită la orizont. Din când în când cineva venea din sens opus, astupa, negru, becul, uneori sclipea din ţigară, – Atenţie! strigam şi coteam spre dreapta, iar el cotea spre stânga, civilizat, ca pe o şosea. Toată lumea s-a învăţat să meargă foarte repede prin întuneric, cu aceeaşi siguranţă cu care ar fi mers la lumina zilei, unii alergau sprinteni până la magazie şi înapoi, eu de fiecare dată îl străbăteam penibil de încet, nu mă puteam obişnui cu ideea că în faţa mea e doar întunericul gol, că nu mă pândeşte niciun promontoriu de fier, să mă sfâşie în părţile cele mai intime şi mai sensibile, în lumina ochilor, ori în beregată,

ori în stomac, ori în sex, teama de castrație ieșea din mine, îmi făceam mâinile pavăză în fața trupului și numai așa reușeam să ajung, deși nu mi s-a întâmplat decât o dată să mă ciocnesc de ceva, și era un om de carne moale și oase ascunse, ca și mine. La un moment dat, în dreapta, nu prea departe de becul magaziei, totuși într-un loc în care nu era multă lumină, se făcea un intrând în perete, iar în fața lui stătea un trupeț în ținută de campanie, cu carabina lungită cu baioneta: arestul, faimosul „bulău", așa îi spunea toată lumea, până la ofițerii superiori, era un nume ca oricare altul, fără niciun echivoc, fără nicio intenție vulgară, dacă existase vreodată ea se pierduse de mult, iar la bulău stătea în clipa de față elevul Cheia, care încercase să plece în oraș în timpul săptămânii cu un bilet de voie fără valabilitate, și îl păzeau schimbându-se niște căprari de la regimentul de întreținere, totul cufundat în întuneric, parcă erau scene din catacombele celui de-al treilea Reich, santinelele stăteau în post pe întuneric, cu arma nevăzută în mână, se gândeau la ale lor, era răcoare și liniște, uneori prin fața lor, într-o parte sau în alta, treceau umbre de elevi cărând materiale, ori subofițeri cu dosare, cu „A"-ul pe epolet. Cutremurat la gândul că vreo ieșire tare și ascuțită mi-ar putea emascula vreo parte din trup, am străbătut coridorul cu mâinile întinse în fața mea, am intrat în șirul elevilor, am primit boneta, era iscălită pe căptușeală – G. S., alături încă o dată, mai mic și mai șters, I. M. Am mai căutat, am mai descoperit și alte inițiale, stătuse pe multe capete, de azi va sta pe al meu. Am ieșit afară și am orbit de soare. Ordin să ieșim la instrucție fără mantale, pământul era cleios și mirosea, fuga prin pasta neagră era foarte obositoare, am făcut instrucție patru ore, am trecut în clasă pentru ultimele două, recunoscători teoriei care ne îngăduia să ne odihnim, Sandu și Gigi stăteau departe, în fundul clasei, în afara razei vizuale a ofițerului care preda, ațipeau din când în când, la tablă ofițerul ridica vocea ca să sublinieze vreo idee esențială a lecției și atunci ei se deșteptau cu o tresărire buimacă, mă uitam în fața mea, vedeam numai umerii verzi ai băieților, încununați de epoleți, cefile înnegrite de aerul rece și de o săptămână de soare, părul tuns scurt, clasa mirosea tare a podea frecată, albastru

sculptat în ramele galbene ale ferestrelor, un fragment de ofițer instructor se vedea la catedră, capul îi era astupat de o lampă care cobora din tavan, trupul retezat la coapse de planul primei bănci, iar când, plimbându-se de la tablă la lada cu nisip, ofițerul se oprea chiar între busturile celor doi elevi din prima bancă, atunci nu i se mai vedeau nici măcar brațele, părea o antichitate ciuntită de timp, drapată ciudat în verde, cu nasturi luminoși.

S-a deschis ușa și am sărit toți în poziție de drepți, chiar și Gigi și Sandu, încă adormiți, intraseră câțiva ofițeri și un civil, ofițerul era un maior, locțiitorul politic, lecția s-a întrerupt, maiorul avea nevoie de plutonul nostru, civilul era de la Televiziunea Română, însuși generalul comandant al școlii aprobase, elevii cei mai înalți, au respins câțiva prea pirpirii, la arme pas alergător, MARȘ! Eram obosiți de celelalte ore de instrucție, ordinul e ordin, destul de enervați de schimbarea de program am luat-o la fugă spre rastele.

În front, cu dreapta închisă pe cureaua armei, am ascultat cuvântul avântat al locțiitorului politic. Crezusem că sunt iar niște ofițeri de la direcția învățământului militar. Veneau uneori și fotografiau ori filmau pentru câte-un material didactic destinat seriilor următoare. Nici pomeneală. Era într-adevăr televiziunea, vroiau să facă o emisiune specială dedicată armatei, „Neclintiți la fruntarii", sau cam așa ceva, iar nouă ne revenea onoarea specială de a figura în ea. Maiorul dădu cuvântul regizorului de televiziune Liviu Liveriu.

N-auzisem niciodată de el, n-aveam de unde să știm dacă era într-adevăr regizor sau nu, individul era scârbos de lung și de slab, cu niște ochi galbeni care plouau de urduroși ce erau, îmbrăcat cu un pulover negru peste pantalonii de catifea cărămizie, cam tociți, cu șosete roz și pantofi roșii, cu un fular tot roz la gât, ascunzând cămașa, sigur pe el, și un tip care ținea morțiș să fie popular, se vedea de la o poștă, căci ne făcu șmecher cu ochiul și începu să ciripească: *noi* aveam tot interesul să-l ajutăm să iasă emisiunea bine (adică să alergăm cât puteam mai repede, dându-ne sufletul pe câmpul desfundat), căci dacă ieșea bine *noi* aveam să beneficiem de *două* zile de permisie *în plus* de 1 Mai (marea ocazie de permisie prelungită), chiar el aranjase asta cu generalul, iar

generalul, pe care știuse el cum să-l ia și să-l cucerească, *aprobase*, firește dacă totul mergea *bine*. În caz contrar, putea să insiste să ne taie *toată* permisia (amenințarea ne enervă pe toți), iar pe de altă parte, *el însuși* risca să fie concentrat: spuneți și voi, măi băieți, vreți *voi* să mă concentreze, tocmai *pe mine*, care vă sunt atât de simpatic? Nu-i așa că n-o să-mi faceți, tocmai *voi*, tocmai *mie*, una ca asta?

Firește că nu. Nu de alta, dar ar fi fost păcat ca un asemenea caraghios, concentrat, să facă armata de râs. Apăruseră nu știu de unde alți trei-patru tipi, toți rahitici și limfatici, ochelariști, unul cu țăcălie, și îmbrăcați multicolor, cu pulovere de mohair, la gât cu fulare de mătase, cu berete de pictori pe cap, cel cu țăcălie fuma pipă și purta și niște cizme de cowboy pe deasupra, mă rog, ce mai vorbă, erau toți gătiți turcă și dați dracului. Regizorul, foarte mândru de inteligența lui, le zâmbi psihologic acoliților, adică „O să vedeți voi cum au să mă asculte ăștia pe mine! Ca niște mielușei!", se îndreptă, își umflă pieptul, își drese vocea, și spuse pe un ton protector-patronal: – Ei, băieți, să mergem!

Desigur că nu ne-am mișcat. El a reînceput: – Să mergem, e destul de târziu, poate n-o să terminăm chiar atât de repede, televiziunea, știți și voi, e un lucru complicat, pe urmă două zile de permisie în plus nu sunt de lepădat, aveți și voi, în oraș, câte-o fetiță, nu? și ne zâmbi obscen ca să spargă gheața.

Poate că studiase dinainte terenul și ar fi putut într-adevăr să ne conducă. Noi tăceam chitic, regizorul își cam pierdu cumpătul și se uită la banda lui, dar ei, intimidați de eșecul șefului, nu știau ce atitudine să ia.

N-am avut însă timp să exploatăm situația și să ne batem nițel joc de el. Dinspre „comandă" venea maiorul Tărtășescu, fără manta, cu aerul foarte plictisit, avea probabil la fel de puțin chef de televiziune cât aveam și noi. Regizorul îi ieși înainte cu zâmbete largi și cu mâna întinsă, dar Tărtășescu se făcu că nu-l vede, și comandă de la zece pași trecerea la formația de marș. Am executat toți repede și bine. Nu de altceva, dar să vadă regizorul că ne supunem la ordinele unui militar, nu la ale lui. Am ajuns pe teren, am încărcat armele cu gloanțe de manevră. Pe teren mai erau

câțiva tipi, în jurul aparatelor. Câți trebuiau ca să filmeze un lucru atât de simplu? Am ocupat o poziție, ne-am risipit în tranșee, am așteptat semnalul ca să pornim la atac; trebuia să atacăm un mușuroi mai mare, pe care se cocoțase Liviu Liveriu cu banda lui și cu aparatele, și unde îl vedeam și pe Tărtășescu, ceva mai la o parte și posac, într-o mână cu pistolul de semnalizare.

Racheta a țâșnit palid, am escaladat toți parapetul și am luat-o la fugă spre poziția inamică, prin salturi pe grupe, terenul era foarte neted și făceam salturi scurte, pământul moale, după zece pași picioarele cântăreau de două ori mai mult, ne aruncam cu fața la pământ, ne târam nițel la dreapta ori la stânga (Dumnezeule, ce-o să mai avem de frecat la echipament și la țeava pușcociului după ce o să se termine toată distracția asta!), trăgeam. Flacăra la gura țevii era ștearsă de tot, pocnetele se pierdeau în câmp, armele n-aveau recul. Am străbătut în salturi tot câmpul, am ajuns la poalele mușuroiului de pe care ne imortaliza televiziunea, gâfâiam, transpirasem, așteptam un ordin. Liviu Liveriu dădea din mâini și îi explica ceva maiorului: Liviu Liveriu *nu era înțeles*, stare care îl dispera, ridicase tonul și se plesnea peste șolduri, la un moment dat se bătu chiar, semnificativ, cu degetul în frunte; Tărtășescu, cât un turn, se uita la el și nu clipea; deodată se întoarse spre noi, ne văzu cu armele atârnând în mâini, fără niciun rost, comandă adunarea, și imediat în repaus rupeți rândurile MARȘ!

Astfel că am putut să aprindem o țigară. – Așa încep marile cariere care se termină la Hollywood! prezicea măreț Gigi. Hollywood, pe dracu! Liviu Liveriu se auzea acum foarte bine, își explica viziunea regizorală, spre noi zburau cuvinte ca „modalitate", „ipostază", „perspectivă", „concepție", și chiar „personalitate" și „creație", Tărtășescu își încrucișase brațele pe piept și tăcea, ostil. A durat cam vreo zece minute, s-au amestecat și ceilalți, pe mușuroi era o adevărată babilonie, noi nu ne puteam așeza pe jos, pământul era prea ud și moale, ne învârteam de colo-colo. În fine, Tărtășescu a cedat, ne-a adunat iar și ne-a ordonat să ascultăm indicațiile „tovarășului regizor" ca și cum ar fi fost ordine de-ale lui.

Liveriu, încântat că nimeni nu-i mai obstaculează „viziunea regizorală", a început imediat să facă tot felul de transformări,

în primul rând a pus ochii pe mine, și m-a pus să schimb automatul cu o pușcă mitralieră. Am luat-o pe a lui Boieru. Pe urmă a ales jumătate din pluton ca să realizeze cu ea un detaliu al atacului. Am căzut și eu printre ei, așa că mi-a fost dat să mai atac o dată în salturi poziția cu camerele de televiziune.

După atacul în salturi, a mai urmat unul. Fiindcă primul nu ieșise bine. Nu vedeam nicio diferență între primul și al doilea, nici cum s-ar putea ca să iasă unul mai bine decât altul. După mine, totul era prea simplu: atacul unei poziții, pe care, având în vedere natura situației tactice, nu-l puteai executa decât într-un singur fel. Am mai executat pe urmă un atac, parcurgând o parte din teren târâș sub focul inamic, începusem să suflăm greu, nu înțelegeam de ce ne pune să repetăm mereu ceea ce după noi era exact la fel, nici de ce nu vrea să ne învețe cum să facem mai bine, dacă într-adevăr până acum totul ieșise foarte prost.

Liveriu a obosit și el și ne-a lăsat niței în pace, a dezbătut ceva în șoaptă cu colegii lui, apoi s-a agățat iar de mine: avea nevoie de mine pentru câteva „secvențe speciale". Să viu în salturi până în prim plan și acolo să mă trântesc pe burtă și să trag serii asupra inamicului, acoperind cu focul meu înaintarea camarazilor. Mi-a atras atenția asupra expresiei feței. Aveam doar să fiu văzut de sute de mii de telespectatori.

Îmi venea să-i spun să se ducă în mă-sa cu secvențele speciale, cu stupiditatea lui specială, și cu sutele lui de mii de telespectatori. Am agățat pușca-mitralieră pe umăr și am pornit iar la linia de plecare, cu genunchii obosiți trăgând tone de noroi.

Am pornit-o din nou, în salturi, de data asta singur. Aveam o accentuată impresie de farsă, pentru că eram privit de toți. Pușca-mitralieră e mult mai greu de mânuit în mers decât automatul. La treizeci de metri de cameră am trecut de la salt la fugă, m-am oprit o clipă și am tras câteva focuri din genunchi, am fugit iar, am căzut în spatele puștii, la câțiva pași de obiectiv, am potrivit pușca pe crăcanele care se înfigeau în moliciunea neagră a primăverii, am început să hrănesc un foc zdravăn, ochind numai în obiectiv și în capul regizorului. Speram că era ultima oară.

Nu. Regizorul a venit până la mine, în timp ce eu încetam focul, şi mi-a sucit boneta pe cap. Stricasem filmul fiindcă boneta nu era în ordine. În viaţa lui nu ştiuse cum arată un ostaş în timpul unui atac, nici dacă mai poate sau nu să aibă o ţinută perfectă după cucerirea poziţiei inamice. Mâinile lui erau osoase şi aveau viermişori de păr blond. Surprinzător de puternice pentru fiinţa lui.

Trebuia să mai încerc o dată. Iar el era în culmea furiei. Mă acuza că fac dinadins, că nu vreau să-l ajut pe el, care e un artist, cum oare mai există în ziua de azi oameni ca mine, atât de duşmănoşi faţă de artă? De enervat ce era, bătu din picior, apoi îşi privi pantofii şi începu să-i scuture dezgustat, când pe unul, când pe celălalt, sărind ca un cocoş, ca să arunce bucăţile de noroi care se lipiseră de tălpi.

– TRECI ÎNC-O DATĂ! L-aş fi putut doborî cu un scuipat. M-am uitat la maior şi maiorul s-a uitat în altă parte.

Am mai executat o dată şi totul a luat sfârşit. Liveriu şi-a tras sufletul şi şi-a aprins o ţigară cu degete tremurătoare. Părea extenuat. Băieţii lui arătau şi ei munciţi.

Acum nu mai avea chef să ne conducă. Tărtăşescu ne-a ordonat direcţia sala de mese. Ceilalţi probabil că terminaseră de mâncat. Ne-am încolonat, dar, întorcând spatele locului de filmare, l-am auzit iar pe regizor, şi vocea îi era piţigăiată de oboseală: – Mâine am să am nevoie de ei din nou!

– Ăştia ne-au câştigat la belciuge! bodogănea Gigi, pierzând pasul.

Sandu se mira:

– Credeam că la televiziune, în capitală, lucrează nişte oameni mai de soi!

– Ei, bravo, crezi că şmecherii din capitală sunt mai breji decât ăia de prin alte părţi?

Sandu clătina din cap, neconvins. Mergea la Bucureşti numai o dată sau de două ori pe an, aşa că întreţinea despre oraş tot felul de iluzii. Trecurăm prin umbra blocului alimentar şi ni se făcu frig în tunici, în sala de mese aşteptau femeile, ţâfnoase că nu pot pleca mai repede, şi cum ne văzură ne împinseră deodată toată mâncarea pe masă, rece, şi o şterseră.

Cel puțin ne lăfăiam în toată sala de mese, un singur pluton, și nu ne mai zorea nimeni. Picul de somn de după masă oricum era compromis. Nu ne-am atins de supa rece și am trecut la fasolea galbenă ca ceara. Desertul era o prăjitură pâinoasă, avea deasupra ceva alb, care părea frișcă, dar nu era frișcă, era o picătură de albuș de ou bătut.

Masa cazonă, dacă nu e caldă, nu te satură. Sandu scoase dintr-un buzunar un pachet de ciocolată, turtit ca vai de lume, și îl împărți în patru. Ne-a ajuns cât să ne schimbăm gustul. Ion avea țigări cu filtru. Am fumat câte două țigări, în jur, conversație blândă. Pentru că ieșisem puțin din program, chiar cu prețul unei oboseli în plus, ne simțeam acum bine. Soarele se vedea chiar deasupra dormitorului. Am ieșit pe treptele sălii de mese, la soare, era aproape cald.

Ne-am dus la dormitor, fără cadență, într-o formație aproximativă, și asta numai din prudență, ca nu cumva să ne vadă de departe vreun ofițer cu ochiul lui exersat, și să-și dea seama că am slăbit-o o clipă cu disciplina. Am intrat înăuntru și am încercat să nu facem zgomot, celelalte plutoane încă dormeau, dar nu mai aveau mult, peste câteva minute semnalul programului de după-masă: studiu individual, pe plutoane, în săli, prilej pentru unii să încerce un poker.

A doua zi, într-adevăr, am fost treziți cu o jumătate de oră mai devreme de un căpitan pe care nu-l cunoșteam, nu înțelegeam de ce, am dat fuga la cafea fără să mai facem nicio înviorare, apoi ne-am echipat complet și ne-am urcat într-un camion care ne aștepta.

Am pornit printre casele ude; iar cazărmile de o parte și de alta; pe un câmp am văzut niște avioane militare și civile, le trăgeau cu tractorul din hangare; pe urmă am mers, am ocolit, am tăiat șosele, am căzut în București, se vedeau oameni grăbiți, zgribuliți, cu figuri închise de somn și de frig, femei posomorâte se adunau pe la magazine, am debarcat la o magazie de efecte și abia aici am înțeles de ce era nevoie să ne sculăm cu noaptea în cap.

Au venit niște subofițeri cu metrul de croitorie petrecut după gât și au început să ne măsoare. Am început să încercăm tunici și pantaloni. Până la urmă am găsit toți niște uniforme de paradă, care se lipeau pe noi. Pe urmă ni s-au dat să încercăm bocanci noi. Cei care aveau centuri mai decolorate le schimbau cu unele nepurtate. Am încercat și bonete, și ne-am lăsat echipamentul nostru și mantalele acolo, agățate de niște cuiere. Am privit inspecția de dimineață a gărzii, am fumat un capăt de țigară, și a apărut Tărtășescu. S-a uitat la noi cu ochiul micșorat, a mai îndreptat câte-o bonetă, câte-o curea, după care ne-am urcat în camion, camionul a tăiat Bucureștiul dintr-o parte în alta. Când eram pe Șoseaua Cotroceni am văzut peste zidurile de piatră ceața de copaci ciudați ai Grădinii Botanice; am ieșit pe Ștefan Furtună, am luat-o spre gară, de-acolo pe Gheorghe Duca, am găsit Bulevardul Aviatorilor, circulația era încă mică și cauciucurile unei limuzine negre, diplomatice, spărgeau ochiul, am ajuns repede pe lângă strada Fabrica de Spirt, și aici ne-am oprit într-o intrare frumoasă și liniștită, maiorul ne-a ordonat să nu ne mișcăm, a coborât și a dispărut după un colț.

Pe undeva, nu departe, era un studio de televiziune. Maiorul plecase probabil să se informeze dacă e liber platoul, ne explică Ion, cel mai introdus dintre noi toți în afaceri de genul ăsta pentru că, între facultățile lui compromise, făcuse și un an de conservator. Foburgul pașnic se uita la noi cu jaluzele blânde, cu vase cu flori în ferestre, flori și plante exotice care trecuseră cu bine iarna în primăvara veșnică a odăii, un motan negru, foarte mare, stătea așezat în fereastra unui parter și ne privea, foarte frumos animal, mai ales foarte mare, trebuie să fie castrat, își dădu cu părerea cineva, altfel nu cresc așa de mari. Să castrezi un biet animal! Ce porcărie! Ba nu, de ce porcărie, așa e chiar mai sănătos, un cotoi miroase, aleargă de dimineața până seara, se îmbolnăvește, ce, nu știați, animalele au și ele boli venerice. E mai sigur așa, mai igienic, pentru ele nu poate fi decât mai bine, parcă ele pot să-și dea seama ce-au pierdut? Și pe urmă, alt mijloc ca să le faci liniștite și atașate de tine nu există, decât să distrugi instinctul din rădăcină, să nu se mai trezească bestia în ele, târziu, cine știe când.

Motanul mare și frumos continua să se uite la noi din ochii galbeni, cuțite de ochi, capul era nemișcat și nu avea nicio expresie, ai fi zis că e împăiat. Noi căscam, ne deșteptaserăm prea devreme. Deodată perdeaua se mișcă în jurul motanului, lângă el apăru o femeie, se uită la noi, spre patruzeci de ani și atrăgătoare, bine conservată, doamnă. Nu ne mai aruncă a doua privire și începu să vorbească, îi vedeam mișcarea buzelor. Vorbea cu motanul. Avea ceva în mână, cu care îl îmbia. Motanul privi scârbit momeala și mai că nu scuipă. Femeia nu-l atingea. Îi vorbea. Probabil un animal dresat și nobil, pe care nu se făcea să-l bruschezi.

Avea părul ondulat natural, blond, perna nu i-l stricase, purta ceva care părea o pijama de nailon, era bine clădită, cu piept abundent, dar cu trăsături destul de fine și mâna subțire pe care se vedea un pic de aur.

Apăru un al treilea personaj. Un bărbat chel, cu gușă, cu obraji dubli, un cap perfect de director undeva într-un serviciu administrativ, mașina asta adormită sub husă lângă trotuar a lui trebuie să fie, dar la slujbă se duce cu alta, mai mare și neagră și cu șofer

servil. Bărbatul înconjură umerii femeii şi îi spuse ceva la ureche. Noi contemplam fericirea lor.

Poate o chema înapoi lângă el, în patul cald din care se ridicaseră prea devreme. Ea păru enervată şi îi răspunse peste umăr, apoi reîncepu să-i vorbească motanului. Motanul o ignora cu totul. Bărbatul se înfurie şi începu să dea din fălci repede. Arătau ca un televizor cu sonorul întrerupt.

Oare ce vroise ea să-mi spună duminică?

Nu eşti cum te ştiu eu. Ei, asta-i bună! Mă ştia cum? Inutil, principalul era că nu eram aşa cum mă ştia ea. Nu eram, şi pace. Orice aş fi făcut.

Nu eram cum mă ştia ea.

Dar cum mă ştia ea? Mă ştia într-adevăr? De unde? De când? Ori totul era numai o închipuire? Şi, mai ales, cum eram cu adevărat? Oare aşa cum eram nu era bine? Nu mă putea accepta aşa? Cum ar fi trebuit să fiu ca să mă accepte?

Te pomeneşti că îşi făcuse cine ştie ce idei despre mine atunci când mă văzuse prima oară. Era exclus s-o fi ştiut dinainte, să mă fi cunoscut de undeva. Prima oară! Eram umflat parcă aş fi ţinut în gură un măr, şi îmi ţâşniseră lacrimile pe scaunul dentar, înainte să leşin. Poate fiindcă leşinasem... Ei, şi dacă leşinasem?

Poate că mă compara cu cine ştie ce ideal. Un ideal de care nu mă apropiam deloc.

O clipă am fost foarte bărbat. Adică am detestat-o profund. Pe ea şi pe toate celelalte femei, imposibile, întortocheate, de neînţeles.

Maiorul venea foarte grăbit, dintr-o mişcare fu în cabină, camionul demară, şi am fost la poarta studioului, vedeam din camion curtea asfaltată, în care se mişcau culori de oameni, maiorul coborî, pieri înăuntru.

Ne uitam la femeile care treceau prin curte. Erau de două ori mai multe decât bărbaţii, tinere şi frumuşele, în pantaloni colanţi, ori în fuste de piele închise cu un fermoar sugestiv drept în faţă – ţinuta lor de lucru. Duceau dosare, mape, hârtii metalice cu filme. Le salutau, le strigau, le opreau cu zâmbete bărbaţii de toate vârstele din curte, actori, probabil, cu părul curgând boem pe

frunte și pe ceafă, cu haine curioase, cu țigări lipite neglijent de buza de jos. Alergau dintr-o parte în alta, sprinteni ca niște iepuri, regizorii și operatorii, se încrucișau, îi auzeam spunându-și „Salut, bătrâne!", trecură niște șefi, cu burți ascuțite, cu râsete late, cu haine tăiate comun, și între toți artiștii care se legănau și se unduiau ieși deodată pe peronul studioului pata masivă a lui Tărtășescu, deschise gura, tunetul ordinului ajunse până la noi.

Am sărit peste obloanele camionului, și fuga, cu arma în mână, am jupuit aerul prin curte spre peronul pe care se profila maiorul. Asfaltul a dârdâit de bocancii noștri. Tărtășescu ne aruncă peste umăr un DUPĂ MINE MARȘ și noi am și intrat în viteză în studio, prinzând cu coada ochiului stupefacția întregii curți pestrițe și moțate. Am făcut senzație și înăuntru. Secretare ochioase, dactilografe bune de pișcat, actori și actrițe dintre care îi recunoșteam pe unii, funcționari îmbâcsiți, oameni de serviciu, autori suficienți, toți parcă au fost suflați spre pereți de avântul nostru. Nasuri coșcovite, ochi curgători, urechi dilatate, toate au tresărit cu teamă, iar prin poporul de șolduri țâfnoase, de coafuri montante, de coapse nerăbdătoare, a izbucnit un freamăt. Spinarea lui Tărtășescu înainta acum printr-un coridor larg cu cuiere, dulapuri, costume, peruci, ca un spărgător de gheață, de pretutindeni ieșeau oameni travestiți și grimați, garderobiere și costumiere cu maldăre de haine, machieuze cu pensule și tuburi. Tărtășescu spinteca arta brav, am intrat făcând un zgomot de nedescris și surprinzând pe toată lumea pe un platou mare, tocmai terminase un taraf, o echipă de dansuri folclorice ieșea ștergându-și transpirația, și iată-l și pe bunul nostru prieten Liviu Liveriu, cu ochii topiți ca o toamnă, și țipând aici, în elementul lui, mai dihai decât pe terenul de instrucție.

Țipa că eram în întârziere! Veniserăm cât putuserăm de iute. Hai repede, la treabă, nu e timp de pierdut, așteaptă alții să ne ia locul pe platou. Și împinse între noi un elev pe care nu-l cunoșteam, cu o chică fabuloasă pe care boneta abia încăpea, cu buzele și obrajii făcuți.

Nu era un elev, ci un actor tânăr, „mare speranță", preciza Liveriu manipulându-l cu competență prin fața camerei de filmat. Tipul

se lăsa, pasiv și disprețuitor. Nouă nu ne aruncase nicio privire. Frumușel și tulbure, cu privirea moale, ca după un chef. Am fost încolonați în spatele lui, trebuia să-i servim de fundal, ăsta era tot rolul nostru, și el recită în fața camerei un poem patriotic.

Treaba a fost reluată de mai multe ori. Contrariat, actorul întorcea capul spre Liveriu și părea să-l întrebe ceva din ochi, Liveriu răspundea: – Nu, dragă, nu-i vina ta, tu ești *ochei!*, apoi se repezea la noi și îndrepta cine știe ce fleac. A doua oară când a întrerupt a venit la mine. Mă așteptam să-mi îndrepte iar boneta, și m-am uitat la el atât de dur încât nu mi-a mai spus nimic, însă m-a mutat în rândul al doilea. Mă rog, nu țineam să fiu văzut de sute de mii de telespectatori, era un prost dacă își închipuia că mă pedepsește.

În fine, s-a terminat, dar am primit ordin să rămânem pe platou. Liveriu s-a cărat, cu toată banda după el. Tărtășescu dispăruse nu știu unde. Ne uitam în jur, carton și mucava, vopsea proaspătă și uscată, cortine, fundaluri, draperii, lămpi și reflectoare, fire și butoane, și oameni ascunși în hățișul decorului, unii lucrând, alții vorbindu-și, ne-am risipit oarecum pe platou, am găsit o bancă mică sub un mesteacăn fals, m-am așezat pe ea, am rezemat arma alături, m-am descoperit, m-am descins.

În spatele meu creștea o poartă folclorică, sculptată, cu coloanele imitație după Brâncuși, în stânga și în dreapta începuturile unui gard, era teribil de mult folclor aici, unde te întorceai numai de el dădeai, probabil că șmecherii pe care îi văzusem mișunând sprinteni peste tot locul se dădeau în vânt după tot ce era popular, rustic, autentic românesc, vânjos, de-al nostru. Uite și-o oală smălțuită în capătul unui par. Totul după tipic. Mai lipsea un lătrat de câine.

Poate că mă comparase cu un ideal. Dar, dacă mă comparase cu un ideal, cu care ideal? De ce ideal mă putusem oare apropia cu falca umflată și înlăcrimat de durere? Ori la sfârșitul săptămânii, surprins, în vorbitorul gol? Ori duminică, amețit și plin de mine, după masa la care băusem și mâncasem prima oară șampanie și crevete? Pentru că până aici izbutisem totuși să-mi ascund, nu-i așa, firea adevărată în spatele idealului, îmi dădusem arama pe

față doar la sfârșitul acelei seri de pomină. Cu cine semănasem până atunci?

Paraşutistul şi cu mine eram tot ce poate fi mai deosebit. Dumnezeu să-l ierte. Oare corespunsese şi el unui ideal? Da, unui alt ideal, mult mai nobil şi mai pur, cel mai înalt ideal; se confundase cu el până în clipa morții, nu ieşise din ea decât făcut bucățele în iarba strivită, la capătul căderii din cer.

Hm. Cu siguranță, paraşutistul n-avusese nevoie de sprijinul niciunui ideal ca să se facă iubit. Era un bărbat prea tare. Prea rar. Totul i se supunea. Muşchii lui, imortalizați în fotografie, Dumnezeu i-i dăduse, şi dacă-i avea pe ei, cine pe lume, mai ales ce femeie, i-ar mai fi cerut altceva? Dar s-ar mai fi putut, culmea, să fi fost chiar un om plin de calități. Demn, curajos, dintr-o bucată, inteligent, cu haz, o fericire pentru nevasta lui.

Îmi suflecasem mâneca tunicii, şi pe cea a cămăşii militare, mă uitam la brațul meu, strângând şi desfăcând alternativ pumnul. Un braț slab, terminat cu un pumn prea mare, mâna mi-era bronzată de soarele verii trecute, de vântul iernii, şi, cu muşchii şi vinele în relief, părea o mână de asiatic. Pierdut în decor, nu mai auzeam rumoarea studioului. Treceau pe lângă mine funcționari de la televiziune, se uitau, dispăreau, trecea câte o femeie, ca o adiere a ceva uitat, priveam în jur, mă simțeam bătrân de o sută optzeci de ani, ce oare mă mai ține în viață, rutina, cu siguranță.

Rutina, firește, rutina de a trăi, de a iubi, de a suferi, de a-mi fi dor. Eram cumva îndrăgostit? Era o minciună. O minciună faptul că eram, sau dimpotrivă? Ce importanță are, ce diferență e, tot o minciună, fântâna înşelătoare numită destin, mă mint luptându-mă cu dorul de ea, mă mint iubind-o, vreau să mint, vreau să mă mint mereu, să nu mă trezesc niciodată, şi să mor.

Dintr-un somn în altul, viața privită din somn, privită din vis, visul morții închizând toate uşile în urma mea. Cum s-a închis cerul în urma paraşutistului, după ce se întredeschisese o clipă, cât să-l scuipe afară. S-a închis, a apăsat greu poarta sfârşitului pe umerii şi spinarea lui, adâncindu-l în pământ.

Mi se părea că dorm.

Izbucni un cor gigantic. Cantata Armatei. M-am ridicat. Tot plutonul se strânsese spre unul dintre colțurile studioului, uite și macaraua cu camera și cu operatorul în spatele ei ca o insectă, plonjând în rândurile strânse de coriști cu epoleți roșii cu o liră de aur, care cântau fără să clipească. Mulți erau în vârstă, cărunți, cu riduri, toți cântau la unison, deschizând și închizând simultan o mare de guri de toate formele și expresiile. Proiectat pe ansamblu, un dirijor conducea, și umerii îi cădeau în falduri în mișcarea muzicii. Platoul vibra. Era formidabil, nu puteam rezista atâtor voci unite. Se dărâma studioul pe noi. Aerul fugea din calea sunetului, speriat. Nu mai era pe lume decât corul invincibil, și în mine un gând insidios ca un microb spuse: – Laguna.

A venit iar rândul nostru. De data asta am stat sub steag, și același actor a recitat pasaje din jurământ. Am luat repaus, Liveriu a plecat, a revenit, iar a plecat, iar a revenit surâzând cât putea mai larg și mai prietenos pentru că însoțea un colonel, am luat poziție, colonelul ne-a dat repaus, Liveriu graseind de emoție a spus că totul a ieșit cum nu se poate mai bine, că elevii (adică noi) l-au ajutat substanțial în munca lui artistică (a rostit chiar cuvintele astea), și ne așteptam să îi aducă aminte colonelului că meritam o prelungire de permisie, dar colonelul era grăbit, i-a strâns mâna, l-a felicitat, a salutat vag spre Tărtășescu, care a răspuns impecabil, a plecat, cu Liveriu după el numai grații și complimente, și imediat a apărut un tip scund și ne-a spus să eliberăm platoul, că trebuie să intre alții în locul nostru, mai repede, aici nu-i bâlci să ne holbăm, aici se muncește, și ne-a dat afară din ispititorul templu al artei.

Ne-am îmbarcat, ne-am dus la școală să ne schimbăm frumoasele uniforme cu cele de fiecare zi. Venise amiaza. Până ne îmbrăcăm, până ajungem înapoi, tot scăpăm de programul de azi.

Tocmai îmi pusesem uniforma mea, când Tărtășescu mă chemă cu degetul la el. Ordonați. M-aș fi așteptat la orice numai la asta nu. Îmi spuse că are în buzunar câteva bilete de voie. N-aș fi vrut să rămân până seara în oraș? Mă știa bucureștean.

Lucrul cel mai surprinzător. Tocmai Tărtășescu, păzitorul literei regulamentului! Tot el îl băgase la arest pe Cheia, pentru afacerea cu biletul fără valabilitate, ba chiar vroise în prima clipă să-l

condamne la arest *sever* (pronunția militară împinge accentul pe prima silabă). Ce-i venise acum de era atât de generos?

Dar nu era bine să-mi pun asemenea întrebări. M-am gândit o secundă: – Permiteți să raportez, aș vrea să renunț în favoarea unui prieten.

Ochii maiorului săriră peste capul meu și căzură pe Ion, Gigi și Sandu, care terminaseră cu schimbarea echipamentului, și care, ceva mai depărtați de restul plutonului, mă așteptau:

– Care din ei e din București?

– Toți trei.

Știa că Sandu nu e, dar n-a zis nimic. S-a încruntat:

– Adu-i încoace.

Toți patru l-am urmat. El a depășit camionul nostru, a mers pe lângă straturile pe care vara vor crește flori cazone, a ajuns chiar lângă poarta păzită de santinelă. Strada se vedea perfect prin gard. Maiorul a căutat în buzunarul de la piept, a găsit un carnet de bilete de voie din care nu mai rămăseseră decât câteva. Le-a numărat. Erau chiar trei. Le-a completat și le-a semnat pe toate trei, oprindu-se o clipă înaintea celui de-al treilea: – Te-ai răzgândit?

Am spus că nu, a ridicat din umeri și le-a împărțit biletele.

– La opt să fiți la cazarmă! Predați armele.

M-am încărcat eu cu armele lor, iar băieții au salutat și au și întins-o, speriați de atâta bunăvoință, într-o clipă au fost dincolo de gard, în cealaltă lume, nici nu se mai uitau înapoi, erau alți oameni, Ion făcu deodată un salt de turbat până în mijlocul străzii și opri un automobil. Un automobil condus de o femeie. O cunoștea, ea îi zâmbi scoțând capul pe fereastră, el îi arătă pe ceilalți doi, fură într-o clipă înăuntru, și fugiră cu ea.

Rămăsesem cu ochii în stradă. M-am întors. Maiorul privea și el locul pe care cu o secundă înainte vibrase mașina, iar pe gură îi tremura un zâmbet bizar.

Mi-am trecut două arme pe după umărul drept și una pe cel stâng. Maiorul clătina ușor din cap. Îngăduitor sau dojenitor, n-am înțeles. Voiam să fac stânga-mpre' cu armele lor pe umeri, dar el se întoarse spre mine, purtând pe buză o urmă a zâmbetului:

– Ei, ai văzut, elev?

– Ordonați?

– Ai văzut?

L-am întrebat ce anume.

– Cât de ușor se fac oamenii fericiți.

– A! Am înțeles.

– N-ai înțeles nimic. Dacă înțelegeai, nu lăsai pe altul în locul tău.

Mi-a venit să-i spun că nu vroisem să mă facă el fericit, dar n-am spus decât:

– Permiteți să raportez, ai mei nu sunt în oraș azi, n-aveam la cine sa mă duc.

– Ghinionul tău. Așa ceva nu se întâmplă în fiecare zi. Așa ceva. Un bilet de voie necerut. Picat din cer. Meditativ, maiorul se plimba cu privirea pe figura mea, trecu apoi pe uniformă, încă urmându-și un gând al lui, și spuse deodată, parcă trezit din vis:

– Fii atent cu armele lor. Să nu le lași jos în camion. Zdruncină și se mai zgârie una din ele, ori se lovește țeava.

Era ordinul pe care ni-l repeta de câte ori ne îmbarcam: să nu lăsăm armamentul să zacă pe podea, ori să-l vârâm sub bănci. Arma strânsă între genunchi, să nu se deterioreze cumva în drum. Arma se strică mai ușor, se repară mai greu. Țineam toți, în mers, armele între genunchi, ori culcate pe genunchi, ca niște prunci, dacă aveam mai mult loc în camion.

Ne-am îmbarcat, Tărtășescu ne-a ordonat disciplină strictă pe drum, a rămas la școală, noi ne-am dus la locul nostru, pe șosea, prin amiază, pe sub începuturi de frunziș.

După apel, seara, am găsit sub pernă niște ciocolată: băieții recunoscători. Mi-au povestit că băuseră undeva un vin grozav, încântați, mă iertaseră de figura pe care le-o făcusem cu taxiul la ultima învoire (fusese cât pe-aci să nu le ajungă banii și erau speriați să nu mi se fi întâmplat ceva). Ajunseseră nervoși și mai-mai să întârzie la cazarmă, când mă văzuseră ceruseră lămuriri, eu nu dădusem niciuna, câteva zile o dispoziție mai rece plutise între noi.

După ce-am adormit toți, înecați în somn, s-a deschis ușa dormitorului, a intrat o lumină de vrajă, o lumină de o nenumită culoare, lumina s-a adunat, s-a subțiat, s-a făcut femeie.

Femeie înaltă și falnică, ca o nevastă de ofițer. Lumina ei era atât de puternică încât paturile noastre deveneau fosforescente. Poate deveniseră fosforescente și trupurile noastre ascunse în ele. Eu dormeam cu fața îngropată în pernă. Genele mele adăugau un nou desen, unul nou în fiecare noapte, pe coaja albă a pernei. Nu mi se vedea obrazul deloc, iar părul meu ciufulit de somn strălucea și el de apropierea acestei nemaivăzute femei.

Eu dormeam foarte adânc, așa că n-am văzut-o deloc. Gigi, lângă mine, a simțit-o în somn și a început să geamă adânc. Parcă mai oftau și alții, unul spuse un cuvânt, iar în colțul de lângă fereastră Băbeanu înălță capul o clipă, hoțește, ca dintr-o tranșee retezată de gloanțe, și fu singurul din noi care, un fior de timp, o zări.

Ea se mișca, de la unul la altul, sărind dintr-un creier în altul, lumină a nopții. Toți nervii răsuciți, toți mușchii apăsați, tot creierul pulsând bărbătește, filtrul plămânilor, pompa inimii, explozia șoldurilor o așteptau. Ea păru că se hotărăște, noi așteptam un da, un nu. Liniște. Apoi se stinse toată, cum venise, și noi, tot în somn, ne întristarăm, ne simțirăm naufragiați.

Pe câmp apăruse un gazon splendid. Un gazon care, de fapt, nu era decât grâu. El crescu tot mai mult. Ţâşneau flori. Peste tot un verde crud, incredibil, o nuanţă agresivă şi chiar ieftină, vulgară, ce să-i faci, aşa e natura. Tărtăşescu veni într-o zi, stătu zece minute în uşă, uitându-se cu un aer distrat la dormitor, apoi se duse drept la un dulap, scoase din el o bucată imensă de slănină şi îi dădu trei săptămâni de consemnare unui ardelean: – Înţeleg să mai ascunzi o bucăţică, dar tu ai băgat aici un porc întreg! Nu-l pârâse nimeni pe ardelean: Tărtăşescu stătea în uşă şi urmărea zborul muştelor abia trezite, şi după zborul lor se ducea fără greş la mâncarea ascunsă. Era dat dracului, am mâncat cu toţii ce mai aveam prin dulapuri fiindcă nu le mai puteam ţine de căldură, iar muştele ne trădau. Ei da, înviaseră insectele, tot felul de gândăcei, de ţânţari, de libelule, de furnici, seara izbeau geamurile, căutau disperate lumina dinăuntru. Am predat mantalele la magazie. Ne era cald în tunici. Nu mai purta nimeni rufărie de flanelă, ori izmene lungi. Dimineaţa când ne trezeam era lumină plină. Puteam observa mărirea zilei. Parfumuri începeau să plutească în aer. Cazarma ardea. Eram alţii, în pauzele instrucţiei făceam plajă, suflecând mânecile tunicii şi descheindu-ne la gât. Scăpasem de grija focului, de corvoada de a aduce lemne şi a le despica (treabă la care băieţii din Ardeal erau mult mai pricepuţi decât cei din „regat"), de a curăţa sobele şi a împrăştia cenuşa. Spălatul closetelor devenea acum cea mai mare plăcere. Făceam duşuri cu apă rece fără să ne mai zgribulim, iar când a venit frizerul, la sfârşitul unei săptămâni, foarte mulţi băieţi s-au ras în cap, şi eu printre ei.

Regulamentul îmi dădea voie în schimb să-mi cultiv mustaţa. Am lasat-o să crească, apoi am început s-o tund cu mult ceremonial; în loc să-mi ia mai puţin, rasul îmi lua acum chiar mai mult timp decât înainte. În schimb nu mă mai pieptănam. Îmi simţeam

capul uşor. Arătam foarte schimbat. Faţa din ce în ce mai brună contrasta urât la început cu craniul alb şi gol, apoi părul a început să crească, a colorat ţeasta, aveam, cu ţeasta abia mijită şi cu mustaţa, un aer foarte oriental, mi se schimbase până şi culoarea ochilor. Cine ştie ce strămoşi se ucid încă în sângele meu, aici sunt Balcanii, în care rasele s-au luptat întâi pe câmpul de luptă, apoi în iatacuri.

Sâmbăta venea uneori femeia cu maşina să-l ia pe Ion. Deseori, Sandu şi Gigi profitau ca să ajungă mai repede în oraş. Invidiat de toţi, Ion se topea de plăcere lângă femeia de la volan, şi punea protector mâna pe umărul ei. Foarte frumos. I se poate întâmpla orişicui. În primii ani de studenţie plecam şi eu de la facultate cu o femeie, al cărei bărbat, carieră briliantă, îşi petrecea viaţa în avioane şi trenuri, pe toate meridianele lumii. Odată, plecaţi la o tragere, am trecut pe lângă lacul Săftica; acum patru-cinci ani spălasem un Renault alb în lacul ăsta, femeia care era cu mine, stăpâna, îmi vorbea des şi cu admiraţie despre soţul ei, un artist al poporului român, prea devreme ruinat de băutură.

Nu mai ieşeam din cazarmă decât foarte rar. Simţeam nevoia, mă stăpâneam. Pe de altă parte, fiindcă îmi băgasem în cap că nu am ce face în oraş, nu mai trăiam la cazarmă în starea aceea de tensiune a militarului care se străduieşte să nu greşească ca să nu fie consemnat. Îmi permiteam să greşesc, şi drept consecinţă am şi fost pedepsit de câteva ori. În fiecare duminică rămâneau vreo treizeci de inşi, unii cu vreo pedeapsă mai lungă, şi eram obligat să ascult la masă poveştile lor cu resentimente, despre cutare camarad ori ofiţer care „nu-i înghite" şi „le-a făcut-o", alţii fără nicio cunoştinţă în capitală şi care îşi topiseră toată solda în ultima învoire, alţii care pur şi simplu, naturi mai lente, erau mai atraşi de ideea de a se odihni, în loc să alerge ca nişte bezmetici pe străzile colorate, adulmecând coapse de fete tinere. Uneori mi-era destul de greu. Devenisem un maniac al televizorului, ştiam programele de la coadă la cap şi numele mic al fiecărei prezentatoare, uitam imediat ce văzusem, dormeam cu ochii deschişi şi creierul gol în faţa ecranului. Mă cunoşteau acum o mulţime de trupeţi, de subofiţeri de la trupă, şi tot felul de maiştri de la aviaţie care aveau

treabă prin cazarma noastră, eram favoritul femeilor care serveau la masă, al bucătăresei şi al şefei de popotă, printre care se răspândise versiunea sentimentală că aş fi orfan şi n-aş avea pe nimeni pe lume, mi se puneau în farfurie bucăţile cele mai grase, cred că m-am şi îngrăşat nitel în perioada asta.

Timpul trecea iar teribil de repede, mă aruncam mereu asupra lui şi nu reuşeam niciodată să-l apuc. Timp pierdut. Peste câteva luni se va termina şcoala. Voi avea o jumătate de an mai mult ca vârstă. Voi avea o jumătate de an mai puţin de trăit. Vedeam ca printr-o ceaţă ce era în jurul meu, arme şi oameni, vedeam viaţa din somn, un somn treaz, aveam iar senzaţia de fantomatic, de factice. Totul în jur era atât de abstract.

Ei da, oricât ar părea de curios, găseam că armata e în fond o instituţie mult mai abstractă decât s-ar putea crede; o instituţie destinată războiului, pregătindu-se mereu pentru el, şi totuşi rămânând mai departe o instituţie de pace, căci războiul e cel mai improbabil eveniment din viaţa unei armate, deşi cel mai aşteptat şi mai frecvent imaginat, iar pacea, starea cea mai contrară naturii armatei, e cadrul cel mai obişnuit al vieţii militare. Totdeauna armata s-a pregătit ani de zile pentru o luptă de zeci de ori mai scurtă decât perioada premergătoare. Iar toate aceste pregătiri, oricât de minuţioase şi de inteligente, sunt de atâtea ori depăşite şi date peste cap de evenimentele înseşi, care întrec în proporţii şi intensitate toate prevederile şi profeţiile. Astfel încât te poţi întreba: la ce bun orice instrucţie? Militarii de profesie, oamenii care au avut parte de războaie, recunosc că instrucţia nu se poate compara cu „realitatea câmpului de luptă", totuşi instrucţia rămâne de o valoare indiscutabilă, fără ea nu se poate, chiar dacă anume părţi ale ei cu caracter pur abstract si teoretic pot într-un război al viitorului să nu mai slujească la nimic. Aici e paradoxul: o instituţie care îşi creează şi consolidează reguli, legi şi obişnuinţe pentru o împrejurare de excepţie, neîncăpând în obişnuinţe şi bătându-şi joc de reguli. Concretul brutal şi atoatepătrunzător al armatei sprijină o abstracţie vastă, abstracţia justificării armatei; cuvinte pronunţate des, în timp de război şi pace, dar de mult îmbogăţite, şi chiar deviate de la sensul lor originar. Şi apoi, abstracţia armatei

e mult ajutată de număr. O pereche de bocanci e o pereche de bocanci. Un om e un om. O armă e o armă. Dar cincizeci de mii de perechi de bocanci, cincizeci de mii de oameni, cincizeci de mii de arme sunt, prin însăşi enormitatea cifrei, nişte abstracţiuni. Un ostaş e făcut din carne şi bătaia speriată a inimii; tot aşa o grupă, un pluton, o companie. Dar un batalion, un regiment, o divizie, un corp de armată devin valori numerice în bursa uriaşă a unui război, şi cine mai are timp să le privească atent, să le cerceteze la rădăcină, să sape şi să scoată de sub cifre omul unic şi irepetabil? Ei, dar toate astea nu erau decât opinii de civil. Pentru un civil, multe realităţi militare nu-şi au sensul. Pentru un militar ele se acoperă de înţeles, sunt necesare, sunt indispensabile, armata nu poate fi gândită fără ele. Şi, pe măsură ce treceau săptămânile, începeam şi eu să accept ceea ce respinsesem la început.

Se apropia jumătatea stagiului şi în fiecare săptămână aveam verificări parţiale, ba la instrucţia de front, ba la instrucţia focului, ba la instrucţia tactică, învăţasem să montăm şi să demontăm armamentul sub plapumă ori pe întuneric, făceam concursuri de viteză şi pariuri, fiecare îşi cunoştea arma perfect, începea s-o înţeleagă, s-o simtă, s-o dorească, ca pe un om. Apoi mergeam iar la trageri. Trageri de zi, trageri de noapte. Cu automatul, cu puşca-mitralieră, cu aruncătorul de grenade antitanc, cu *pistoletul*, cum îl numesc militarii. La ţintă fixă, la ţintă mobilă. Din poziţie culcat, din genunchi, din picioare, din mers, din camionul în plină viteză. Nimeream din ce în ce mai bine. De mult nu mi se mai întâmplase să mă întorc de la şedinţă cu normele neîndeplinite. Mi se oprea inima, sângele, creierul, sămânţa, împuşcam ţinta cu privirea strânsă, aruncam tare cu degetul în ea, o străpungeam. Odată, la sfârşitul unei şedinţe am găsit în spatele ţintei ciuruite bucăţi dintr-o pasăre, făcută ţăndări de glonţul de război, americanii au ajuns pe lună, da, dar aici pe pământ un glonţ rămâne un glonţ, şi spaima de el, şi moartea de el, sădite adânc în fiecare din noi, poligon pârjolit de soare, ca o fotografie africană, vara o să fie şi mai rău, dar ce mai e până la vară, un fleac, în jur, ţara veche, plină de gloanţe amare şi dulci ca nişte fructe, ţară pardosită cu gloanţe, înălţată pe gloanţe, cum poţi oare să-ţi dai seama dacă

eşti îndrăgostit, în niciun fel, când poţi oare să-ţi dai seama dacă eşti îndrăgostit, niciodată.

M-am dus totuşi în Bucureşti, de Paşti, am ciocnit ouă roşii cu unchiul Nicu, am adus ouă şi la cazarmă, câteva le-am ciocnit stând culcat în pat, cu Gigi, cu alţi băieţi care se întâmplau să treacă pe acolo şi ei cu câte-un ou în mână, le-am spart la un capăt, la altul, le-am mâncat, făcând schimb între noi, unii vroiau tari, alţii cleioase, s-au dus ca şi cum n-ar fi fost în stomacul soldăţesc, simbol al vidului perpetuu, am măturat cojile colorate, Paştele a trecut.

După Paşti m-am simţit iar obosit de Bucureşti. Mă bucuram să mă întorc la cazarmă. Zilele şi nopţile se uneau. Mă înconjura un ecran, oricât de iute m-aş fi întors nu reuşeam să-i găsesc nicio fisură, oricât de tare mă repezeam, cu fruntea înainte, nu reuşeam să-l sparg. Un ecran, ori poate o plasă, o plasă ţesută atât de strâns din materialul ei invizibil şi inexistent, încât nu mai lăsa niciun ochi, era toată o ţesătură continuă, eram turnat înăuntru, mă învelea etanş, niciun loc nu rămânea gol în afara mea, nu puteam mişca înăuntrul ei, toate mişcările mele erau unite de ea.

Era ciudat.

Ciudat, adevărat, vedeam printr-un filtru, auzeam printr-un filtru, mâncam şi beam printr-un filtru, respiram tot prin el, mi-era dor de cineva, de oricine, să întind mâna prin filtru, să mângâi cu filtrul care îmi acoperea palma până la confundare. Vorbeam prin filtru. Gândeam prin filtru. Mă mişcăm prin filtru. Era foarte bine. Căutam soarele, îi simţeam căldura prin filtru ca şi cum filtrul n-ar fi existat. Uneori mă gândeam la realitatea de dincolo de filtru, dar nu făceam niciun efort ca să scap şi să ajung la ea. Soarele mă pătrundea, mă adormea mai tare, ieşeam în soare, intram din soare în clasa verde, ieşeam din clasă în somn, din somn în rastel, intram cu arma în soare. Trecuseră săptămâni de când nu fusesem în oraş, trecuseră săptămâni de când nu mă mai ameţisem în vreo cârciumă, ieşise răul din mine, mă simţeam nevinovat ca un copil, uneori, pe deasupra lingurii, puneam ochiul pe femeile care ne serveau la masă, în prima clipă mă uimeau, nu le înţelegem rostul, ce căutau pe lume? Stăteau prin comunele

din împrejurimi, cele mai multe, cu picioarele lor groase şi păroase de ţărănci, cu mirosul lor de bucătărie; Carolina, cea mai uşuratică (deşi avea două fetiţe şi un soţ tâmplar pe care îl zăream uneori şi era trecută de patruzeci de ani), spărgea câteodată pahare şi îşi scuipa în sân ca să alunge piaza-rea, prima oară în viaţa mea când am văzut că expresia „a scuipa în sân" mai are încă o corespondenţă în realitate; una singură dintre ele, Vetuţa, care avea numai douăzeci de ani, era mai albă şi mai curată şi elevii nu făceau cu ea glume cu două înţelesuri, era şi singura bucureşteancă, stătuse undeva prin Vitan, am aflat că se despărţise de soţul ei, un muncitor, care o bătea de-o nenorocea. Le priveam o secundă şi mi-era de-ajuns, scăpam iar în soare, atacam în soare, trăgeam în soare, cădeam în soare, zăceam ca de gloanţe adevărate.

Iar prietenia cu băieţii ajunsese la culme. Spuneam Sandu, Ion, Gigi, mi se părea că mă strig pe mine însumi. În dormitor, în spălător, la masă, în formaţie, ne atingeam, o atingere caldă ca a soarelui. Puneam mâna pe umărul lui Gigi, eram emoţionat. Lucrurile lor erau ale mele, ale mele le aparţineau şi lor, vorbeam aceleaşi gânduri, gândeam aceleaşi cuvinte, eram când patru, când unul. Şi ei simţeau la fel ca mine, toţi patru simţeam la fel, poate unul din noi mai explicit, iar altul mai obscur, dar nu asta avea importanţă. Ne găseam până şi în somn. Visam uneori şi era exclus să nu apară în vis unul din băieţi. Din când în când, la „micul dejun", Ion povestea şi el un vis, în care îl zărise şi pe Sandu, ori pe mine. Apoi Ion o linguşea pe bucătăreasă ca să capete apă fiartă, scotea de sub tunică punga cu cafea, făcea cafea, beam, întorcea cănile urâte de metal, Ion făcea gura puică, îşi mijea bondarii catifelaţi ai ochilor, ne ghicea, uneori se strângeau în jurul lui alţi camarazi, ba chiar băieţi care nu erau din plutonul nostru, şi atunci imaginaţia şi subtilitatea lui Ion nu mai cunoşteau margini.

Mie îmi ghicea mereu un drum. Un drum lung, teribil de lung. În care aveam să fiu însoţit. De un bărbat sau de o femeie? Îmi răspundea de fiecare dată că nu se vede clar. Mă rog, un drum lung. Nici nu-mi făceam iluzii, nici nu mă speriam, deşi un drum lung, mai ales însoţit, ar fi putut să însemne o nenorocire. Hotărâsem că trebuie să am răbdare. Luni dimineaţa băieţii se întorceau din

învoire, palizi sub tenul bronzat, încercănați, cu gura amară, „Băieți buni, dar cam beau apă dimineața", așa îi caracterizase odată Oțeleanu pe elevi. Ion mai ales, luni dimineața, bea apă de stingea, începea instrucția, iar eu, care dormisem o noapte întreagă și fără zvârcoleli, alergam mai sprinten decât toți. Le-o luam înainte în atac, ajungeam singur foarte departe, chiar la marginea soarelui, se dădea semnalul de încetare și eram singur în fața soarelui. Atunci profitam. Cu arma în mână, în vârful picioarelor, intram în el, puneam arma jos, mă descingeam, mă descopeream, închideam ochii și mă lăsam tot luminii.

Atacam în direcția rambleului căii ferate, și soarele lipea tunicile pe noi. Rupe piciorul în salt! Sfărâmă-l din balamaua șoldului! Vine el singur la loc, pe când ești încă în aer, cazi drept în inima grea a bocancului, rupe-l și pe celălalt! Masca de gaze saltă în sacul portmască, o clipă sacul se desprinde de trup, se zbate singur, cureaua îl trage la loc, sacul se întoarce, love ște trupul, casca sare din cap, revine și ea, clănțăne pe țeastă, capul simte, prin căptușeala protectoare, tăria căștii, toate curelele și poverile echipamentului joacă pe corp, se depărtează și se adună iar toate pe el, nasturii mușcă în încheietori. Rupe genunchii, rupe coatele, sfărâmă pumnul pe apărătoarea armei, rupe-ți plămânii în gâfâituri, rupe-ți ficatul în răsputeri, rupe-ți ochii în arsura peisajului, uită-ți creierul uită-ți părțile bărbătești, zdruncină-te tot în luptă, unde e zdruncinătura mare a morții? Taie-ți mușchii de efort, sfârtecă-ți tendoanele, pisează-ți oasele! Deodată oboseala va fi o pasăre uriașă, te va adăposti pe aripi, te va purta în zbor peste câmp, nu vei simți, nu vei fi, vei ajunge.

Ne strecuraserăm prin tufe verzi, transpirația ne curgea în ochi, frunzele tinere stăteau abrutizate pe copaci, nu mișca un vânt, orizontul nu mai avea putere să tremure, un sfârșit de aprilie ca ziua de apoi. Verde și azur de cer topit. Udate de transpirația mâinilor, armele alunecau. Eu mă târam primul, eu fugeam primul, în spate erau respirații și gâfâituri, pe unele le recunoșteam, înaintam împins de ele, creștea în mine ura de soarele diavolesc, ura de verdele încrustat, ura de albastrul scorojit de sus, ura de praful și frunza și apa stătută a lumii, în ce să le strâng ca să le împușc, să mă descarc tot în ele, să le pun capăt?

Nu puteam rămâne la pământ mai mult de douăzeci de secunde. Se zice că unii soldați au un reflex al somnului atât de perfecționat încât pot adormi cu capul pe armă, în groapa unui obuz, sub

mitraliere, chiar şi numai douăzeci de secunde. Douăzeci de secunde de somn, de refacere. Şi un nou salt, şi atunci când nu mai ai nicio putere, când capul doare ca o explozie, când îţi vine să vomiţi şi ce-ai supt înainte să te fi născut, când îţi vine să apeşi cu un milion de degete pe un milion de trăgaciuri, şi lumea să se prăbuşească în împuşcătura din urmă, atunci încă un salt, şi încă unul, încă unul, încă unul, până la capăt, care capăt, până la sfârşitul sfârşitului, dacă Dumnezeu ne-a dăruit într-adevăr şi aşa ceva.

În zborul fugii, toate săreau pe mine, se depărtau şi reveneau supte în mine, inima în mine sărea o clipă în golul dintre coaste şi se despărţea de tot trupul, nu-l mai atingea prin nimic, apoi iar revenea. Orizontul sărea din ochii mei, se despărţea de privirea mea, stătea o clipă singur, iute sărea înapoi. Pământul fugea de sub mine şi se întorcea într-o clipă, speriat să nu-l pedepsesc. Ochii mi se rupeau din orbite şi alunecau înaintea mea ca nişte bile, dinţii şi buzele mi se rupeau din gură, pumnii mi se rupeau din braţe, bărbăţia mi se rupea din trup, alergau înaintea mea şi mă trăgeau invizibil după ele, le căutam îngrozit cu stânga rămasă liberă, le găseam pe toate, nici n-aveam timp să oftez de uşurare.

Uram tot ce era înaintea mea. Uram rambleul înalt cât un munte, îmi uram picioarele cu care mă căţăram pe el, braţele cu care mă agăţam de tufele pitice, abia renăscute şi deja palide şi arse de trenuri, îmi uram respiraţia care îmi sfâşia pieptul ca un sac imens tras pe pietriş, scârţâitor până la nebunie, şi repede, înainte, înapoi, îmi uram inima care plescăia monstruos în marea pieptului. Dacă aş fi putut să-mi încarc arma cu ea, să trag serii cu ea, măcinând-o în treizeci de gloanţe lătrate, să omor tot ce se întindea înaintea mea cu otrava ei.

Ura măreaţă a atacurilor. Orice mi s-ar fi înălţat în faţă nu mi-ar fi putut rezista. Străpungeam cu gura ţevii cerul bestial, rămurişul tremura în faţa mea ca o femeie pierdută, pielea apei se făcea ace la auzul pasului meu. Ajunsesem aproape de calea ferată. Deschideam gura să urlu, numai cu urletul aş fi fost în stare să îngrop toată suflarea, urlam îngrozitor, despicam pământul şi cerul, dar numai înăuntrul meu, în afară nu ieşea nimic, un nimic care se întâlnea cu ecourile de „ura" risipite pe câmp de camarazii mei.

Împușcăturile bufneau în jur, ca niște câini scăpați din zgardă, zgomotul era de aer comprimat, de supapă neînchisă bine, de cauciuc care se sparge, înjunghiat de cui. BUF! Amorțea aerul sub pumnul pocniturii, sângele fugea din carnea lui, carnea aerului se albea, se învinețea. Era în vârf, primul, capete și piepturi se înălțau în urma mea, retezate de rambleu, numai eu îmi înălțăm în văzul dușmanului silueta întreagă.

Încremenisem, cu un picior în aer, în salt, cu altul susținându-mă, și am auzit comanda AER! Veneau avioanele, m-am aruncat la pământ, cu aceeași ură, cât mai tare, să mă lovesc, să mă zdrobesc, să-mi zdrențuiesc carnea, țăndări să mă fac, mii și mii de fărâme, pulbere și cenușă.

Îmi îngropasem fața chiar lângă șină. La câțiva centimetri de ochii mei, un muc de țigară, ca un cadavru, mic, și da, asta trebuie să fie, un scuipat uscat, și pietre mici, praf, fire de iarbă, și o pată veche, de la un tren, dacă nu de la vreo vacă. Doamne, e oare posibil? Ce anume? Eu, cel obișnuit, care mă cunosc pe mine însumi atât de bine, să mă găsesc chiar acum, în clipa de față, cu obrazul meu, știut, aproape lipit de mucul de țigară aruncat din cine știe ce tren, ori de scuipatul uscat (microbi și bucăți invizibile din ființa altuia) al cine știe cui? Și de ce n-ar fi posibil? Războaiele i-au dus pe oameni în locuri mai uimitoare, spaima de moarte i-a îmbrățișat cu lucruri mult mai scârboase, ce te scârbește pe tine azi e nimic, și cine știe dacă nu ți se pregătesc surprize odioase în viitor, ca să-ți dai seama atunci că emoțiile de azi sunt numai o joacă de copil nevinovat.

Iar la atac! Săream în picioare, depărtându-mă vertiginos de mucul de țigară, mă aruncam de partea cealaltă a rambleului, cădeam ca într-o prăpastie, puneam călcâiul pe o rădăcină putredă, care ceda, piciorul mi se scrântea, îndoindu-se uimitor. Eram convins că l-am rupt. Nici pomeneală. Călcam cu el la fel de strașnic, doar cu o durere la orice mișcare. Ajunsesem jos, și, dus de goană, rădeam tufele frunzoase de la rădăcina rambleului, intram în ele cu genunchii, cu șoldurile, cu talia, le desființam, o clipă după mine toți ceilalți intrau și ei în șirul de tufe, ca o coasă omenească, nu se mai auzeau decât pârâituri și trosnete, dar nu

durau decât o secundă, tot plutonul depăşise deja linia tufelor, care nici nu mai existau, şi acum cădea în poziţii de tragere la marginea unui câmp îngust, plin de buruieni, peste care se înălţa, dincolo, pădurea.

Purtam peste tunici costume de protecţie, stropite cu verde şi cafeniu, costume care imitau primăvara. Ordin să ne mascăm cât puteam mai bine şi să ne punem măştile. Acum lumea se făcuse două rotunduri de sticlă, prin care vedeam două mingi de privelişte, pământ, ierburi, copaci, ne îngropam la rădăcina buruienilor, aşteptând ordinul să continuăm, ridicam puţin capul, trăgeam, foarte greu de ochit prin mască. Simţeam nevoia să urinez, trebuia să rabd încă o jumătate de oră, până la terminarea exerciţiului, uniforma şi costumul de protecţie mă încălzeau foarte tare, şi numai ieri avusesem parte de binefacerea rece a ploii.

Toţi deodată, dând drumul din şold la focul armelor, pocneam cu bocancii în bălţi, striveam, rupeam, spărgeam, şi am văzut, cu scârbă, un şarpe de apă, făcut cruce în sânge de bocancul altcuiva, dar nu m-am putut feri, am căzut cu bocancul pe el şi l-am mai împărţit o dată, lumea se clătina sub paşii noştri, din trei foarfeci ale picioarelor am fost lângă mal, cu arma agăţată de cot m-am prins de două ramuri care atârnau, mi-am făcut vânt, am străpuns cu pieptul ecranul de frunze şi crengi, am aterizat în genunchi pe mal; în faţă crângul rar, m-am ridicat, atacul mă îmbătase cu totul, fugeam ca în vis, nu-mi mai stăpâneam bine mădularele, armele în jurul meu se auzeau ca nişte sughiţuri de fier, pe care gâtlejul de fier nu poate să le stăpânească, alergam toţi acum prin crângul rar, care se zguduia de noi, pomii fugeau spre noi, noi spre ei, ne făceam loc în ultima clipă, îmi venea să mă reped în câte unul dintre ei şi să-l dau peste cap, dar nu ştiu cum se strecura, îmi scăpa tocmai când eram gata să-l ating.

Din crâng am trecut în nişte luminişuri cu arbori rari, noi fugeam tot mai repede, am sărit poate un drum comunal cu urme noroioase de cauciucuri, apoi ne-am înfundat în pădure, nu ne mai vedeam unii pe alţii, fugeam singur, inert, mi se părea că aud zgomotul băieţilor în jur, dar se putea să fie numai al meu, făceam o gălăgie groaznică, ori poate aşa mi se părea, fiecare frecătură a

unui nasture de o curea parcă răspundea până în cer. Aruncam în urma mea crenguțe rupte, frunze, praf scormonit de tălpi, picături de sudoare. O pădure de șes, cu frunzele de pe jos înecate în praf, pădure de stejari, stejari tineri, opera acțiunilor de împădurire de care s-a vorbit atâta imediat după război. Mă ardea mâncarea în stomac, o gheară mă ucidea în crucea șoldurilor, dar nu mă puteam opri, izbucneam din pădure ca un tren nebun, pe care nu-l pot încetini nici cuptorul gol de cărbuni, nici frânele, ieșeam în câmpul alb de soare, nu mă oprea decât vocea maiorului, strigându-mă a câta oară? – CULCAT, ELEV, INAMICUL NU TE IARTĂ!

M-am prăbușit, lovindu-mă rău la genunchi, și parcă eu însumi dorisem să mă lovesc cât mai tare și să mă doară cât mai rău, îmi prelungeam fuga dementă în durerea cărnii, îmi puneam în durerea cărnii toată energia pe care nu mi-o putusem cheltui. Nu vedeam nimic. Semnalele spuneau că trecusem de zona infectată. Mi-am scos masca de gaze. Am pus mâna dreaptă în scobitura măștii: frigea.

S-a dat încetarea.

M-am golit de mine însumi lângă un trup putred de arbore. Fumegam. Mi-am scos costumul de protecție. Parcă era o piele de șarpe, încă udă de viața corpului abia părăsit. Dedesubt eram leoarcă. Gulerul tunicii parcă stătuse într-o ploaie caldă. Îmi simțeam maioul pe piele, bun de stors. Marginea de plastic a gulerului tunicii plescăia atingându-se de gâtul ud și simțeam că dacă mi-aș strânge uniforma în jurul trupului apa din ea s-ar revărsa.

Picioarele și bocancii nu se mai deosebeau. Frigeau îngrozitor, și nu-mi dădeam seama dacă fiorul e de la picioare sau de la bocanci, care arde mai tare, din ce parte a pornit arsura.

În jur, toți erau întinși, sau se descheiau la tunici. Pauza ne lovise în moalele capului. Am mai fi putut alerga. Odihna ne făcea rău.

Mi-am scos tunica. Abia acum am simțit că era vânt.

– Ai să răcești, prostule!

Într-o clipă vântul m-a uscat. Maioul scârțâia de transpirație. Tunica se întărise. Mi-am pus boneta în locul căștii. Parcă mă mângâia ceva pe creier, o mână ușoară, o briză călduță și moale.

M-am așezat. Tot corpul, fiert, țipa după mișcare. Îmi venea să mă scol și s-o iau la fugă din nou, oriunde, până la ieșirea din minți.

Gigi venea, şchiopătând, ducându-şi arma ca pe un ciomag: în echilibru pe umăr, ţinută cu dreapta de ţeavă, cu patul atârnând înapoi: – Ei, cum a fost?

– Nici nu mai am tălpi.

S-a descălţat, şi-a scos cele două perechi de ciorapi de lână, unii închişi, deasupra, ca să-i ferească pe cei albi de dedesubt de negrul dizolvant al bocancilor. Bocancii lăsaţi goi alături abureau, îşi dădeau duhul. Picioarele ieşeau din ciorapi albi ca nişte peşti, iar pe tălpi avea nişte băşici extraordinare. Nu mai văzusem aşa ceva în viaţa mea.

– Trebuie să le tai.

– Crezi că n-o să doară mai tare?

– Nici pomeneală, înăuntru nu e decât apă.

– Atunci, mai bine să încerc chiar acum.

Le-a deschis cu briceagul şi a încercat să le apese. Dar îl dureau.

– Nu e nevoie să le storci acum. Îţi pui bocancii la loc şi au să cedeze singure când ai să apeşi pe ele în mers.

Trebuia să mă mişc, ca să uit de ţipetele fiecărui muşchi. În mişcare, parcă mă odihneam.

Am trecut pe lângă nişte băieţi care discutau ceva despre sport. Unul pomenea de federaţia română de oină.

Acum câmpul devenise iarăşi abstract. Şi tot atacul rămas în urma noastră era şi el abstract. De neînţeles. Am făcut ocolul plutonului tolănit pe jos şi feţele înălţate în soare nu mi se păreau de carne şi sânge.

Trebuia să mai aşteptăm. Veneau camioanele să ne ia, să ne întoarcem. La câteva sute de metri, liziera pădurii, şi un alt pluton în repaus, parcă plutonul doi.

M-am uitat la ceas, aproape mirat că mai mergea. Da, mergea înainte, şi trecuse de ora prânzului.

Braţele îmi atârnau din umeri şi din coate, pumnii din încheieturi, de oboseală mergeam legănat ca un marinar. Cu toată oboseala, aveam încă sentimentul că nu-mi poate rezista nimic. Mă plimbam printre camarazi cu un surâs sigur de mine pe buze, măsuram amuzat umerii celor mai puternici, nu m-ar fi speriat să-mi caute ceartă oricare din ei, aş fi ştiut ce să-i răspund şi l-aş

fi dat la o parte. Purtam în fiecare nerv, în fiecare mușchi o imensă încredere în forța mea. Fără să-mi dau seama, strângeam și desfăceam pumnul, ridicam ochii la cer, gata să-mi lipesc pumnul în mutra lui de vată, căutam în el figura aceea în care să se strângă tot ce detestam, dornic s-o nimicesc cu o singură lovitură. Patru vlăjgani să fi sărit pe mine, patru gentlemeni-jucători de rugby, cu statura lor calculată perfect după normele în vigoare între cele două războaie, aș fi izbit ca un nebun, i-aș fi uscat, nu altceva.

Cel puțin asta simțeam în clipa aceea. Așteptam cu nerăbdare ca vlăjganii să apară de undeva, cu aerele lor nobile înscrise pe fălcile leonine, fălcile astea voiam să le ușurez de dinți. Așteptam să se arate în cer însuși Dumnezeu-Tatăl, sub forma unui gentleman-jucător de rugby, ca să-l pot amenința și pe el. Ar fi fost pumnul de pe urmă, și m-aș fi făcut pulbere, mândru că am avut atâta curaj.

Camionul veni, plutonul s-a ridicat să facă coadă la gamele, Gigi făcea de obicei pentru noi patru, așa că eu cu Sandu și cu Ion am mai respirat liber o clipă, rămași singuri pe câmp.

M-am mai uitat o dată în toate părțile, cu foarte mare atenție, dar tot nu apăruse, nicăieri, vreo țintă pentru pumnul meu. Am mai zâmbit o dată, indulgent, înțelegând frica dușmanului de a se arăta. Nu-i nimic, te iert, rămâne pe altă dată.

Cu sufletul înălțat de această iertare, m-am dus și mi-am luat locul. Venirea noastră a provocat proteste, și, în spatele meu chiar, Divitari, o corcitură de italian și grec, cu obrajii roșii și păr negru-ondulat în rărire, a înjurat tare. M-am întors cu multă autoritate și l-am fixat, și, cu toate că era mult mai voinic decât mine, expresia mea și-a făcut efectul. Unii preferau să mănânce la soare, alții se înghesuiau în umbra camionului. Gigi mânca băgat chiar sub camion, pe burtă, cu gamela cu supă sub nas. Dacă ar fi pornit camionul chiar acum, strivindu-l? Ce s-ar fi ales din gamelă? Alții stăteau pe treptele cabinei. Sandu se rezemase de o roată. Contactul cu cauciucul prăfuit îi spărgea casca de păr castaniu. Roata era imensă lângă el. Camionul tot era imens pe câmpul gol. Abia acum îmi dădeam seama că și un camion poate fi un univers, cu atât mai mult în pustiul câmpului, cu atât de mult mai mult

într-un război. Oamenii erau atât de mici şi de fragili lângă roţi, lângă bara din faţă, lângă farurile care le ajungeau până la talie şi erau mari cât un cap, lângă rânjetul de metal încremenit al radiatorului. Camionul era uriaş, monumental, impunător ca o statuie eroică.

Îl contemplam mâncând cu o lingură strâmbă ciorba lutoasă la culoare, din gamela de tablă ciobită. Apa într-o cană urâtă, între picioarele încrucişate. Pâinea ferită în bonetă, ca să nu se umple de praf. Plutonierul de la aprovizionare, Lambru, cu un polonic mare, ca într-un film comic, împărţea suplimente celor care se mai simţeau înfometaţi. Ion era printre ei, vederea spinării lui late mi-a pricinuit o căldură îndepărtată.

Era în regulă. Totul era în regulă. Eram şi sătui. Nici nu ne întorceam pe jos. Ne-am urcat în camion. La cazarmă ne aştepta o jumătate de oră de somn.

Se apropia, în fine, mult-aşteptatul 1 Mai, şi ne-am speriat, pentru că timp de câteva zile vremea a fost foarte moale, cu ploi nehotărâte şi nori. S-a întărit la loc, a dat într-un soare crâncen către prânz, permisia nu mai părea ameninţată de timp urât, şi Ion, cu sprâncenele adâncite de gând, luă iar cuvântul şi spuse:

– Poate că nu e treaba noastră. N-am fi vrut să ne amestecăm, însă uite, mâine e sâmbătă. Iar tu, în ultimul timp, te porţi de neînţeles.

Rămăsesem iar ultimii la prânz, în sala de mese, cum ne era obiceiul. Ca să putem fuma încă o ţigară, în linişte, numai noi. Un sfert de oră de intimitate. Niciodată mai mult, pentru că venea să ne dea afară Carolina, exprimând nerăbdarea de a se odihni a tuturor celorlalte femei.

Gigi îl sprijini ferm pe Ion:

– Nu mai scoţi o vorbă ca lumea, dracu' ştie la ce te gândeşti mereu. Ei şi ce, crezi că devii prin asta mai interesant? Nu, află de la mine, eşti neinteresant, chiar foarte neinteresant!

Neinteresant.

– Nici nu e frumos să te porţi aşa cu nişte prieteni, între prieteni se spune tot. Toţi trebuie să ştim totul, să nu existe secrete. Altfel ce fel de prietenie mai e şi asta?

Asta îi rodea.

Încercaseră ei să fie delicaţi în primele clipe ale discuţiei, dar enervarea mocnită, provocată de faptul că nu ştiau ce se petrece cu mine, ieşise la suprafaţă. Gigi mai ales ridicase vocea destul de tare.

Sandu îmi zâmbi timid, aparte. Zâmbetul lui vroia să spună: „Eu te înţeleg mai bine şi te iert mai uşor. Dar de data asta nu te pot apăra. Pentru că îmi dau seama că ei au dreptate, nu tu, şi mă alătur lor."

– Aşa că dacă vrei să faci iar ca rândul trecut, baremi spune-ne dinainte. Şi explică-ne de ce.

Comportarea mea virtuoasă din ultimele săptămâni începuse să-i calce pe nervi, ba chiar să-i sperie. Şi nu admiteau că s-ar putea petrece cu mine ceva de neînţeles, pe care să nu-l împărtăşesc prietenilor. Trădare, dar s-o ştim şi noi.

Îi iubeam foarte tare. Îmi venea să râd de grija lor, dar simţeam în acelaşi timp o anume cădere interioară.

La surâsul meu s-au destins. Sandu era cel mai bucuros, pentru că nu fusese nevoit şi el să mă apostrofeze. Ion consideră că gheaţa s-a spart şi forţă lucrurile: – Mergi cu noi mâine, nu?

– Merg cu voi.

Oftaturi de uşurare: – Slavă Domnului! Ce nevoie era să ne freci atâta?

Acum, pentru că nu mai voiam să fiu interesant, pentru că mărturisisem că voi pleca în permisie odată cu ei, băieţii erau cum nu se mai poate de bine dispuşi. Bine că te-ai hotărât! Ar fi fost o tâmpenie. Trei zile în oraş! Gândeşte-te că până şi bucătăreasa pleacă! N-ai fi avut ce să mănânci! Te-ar fi mutat la şcoală, ca pe ăia din Ardeal care n-au aici pe nimeni!

Aici, acolo, nicio deosebire.

Dar dacă plecam a doua zi cu ei, însemna că ceva se schimbase, şi aşteptau să le mărturisesc ce anume. Simţeam cum fiecare e gata să aducă vorba despre episodul care îi preocupa încă: seara ciudată când mă văzuseră din taxi, luându-mi rămas bun de la o femeie plânsă, ca să sosesc printre ei cu o mână bandajată şi rostind un torent de cuvinte fără înţeles.

M-a salvat Carolina, care sosi balansându-se pe picioarele groase: – Hai, tovarăşi elevi, duceţi-vă şi vă culcaţi, că şi noi am muncit azi toată ziua, şi vrem să ne odihnim.

Ion i-a spus nu ştiu ce, făcând-o să râdă gras, şi am ieşit cu ţigările în gură.

Trecând pe lângă un dormitor al trupei, am văzut o scenă rară: un plutonier scurt, înălbit pe tâmple, cu musculatură herculeană, cu chipiul pe cap, dar în cămaşă, ţinea mâna dreaptă întinsă, iar între degetul arătător şi cel mijlociu, în echilibru, un tac de biliard.

De unde dracu' biliard pe aici? Trupeții făceau cerc în jurul plutonierului, cu ochii sclipind. Ne-am lipit de ei.

Un soldat, băgarăm de seamă abia atunci, ținea pregătit încă un tac. Și iată că se apropie cu el și îl așază alături de primul, între cele două degete desfăcute ale plutonierului.

Avea degete groase cât niște glezne de copil, gâtul de taur, și își mușca buza de jos cu dinții mari, galbeni. Mâna nu-i tremura. Trupa îl înconjura cu o tăcere religioasă.

Stătu așa câteva clipe, apoi scoase din șold mâna stângă, făcu un semn cu ea, și o aduse iar în șold.

I s-a mai adus un tac, care a încăput între aceleași degete. Plutonierul se încruntase groaznic. Dar nemișcarea mâinii nu mărturisea niciun efort.

Tacurile, unul lângă altul, vibrau ușor, albe în soare. Plutonierul descleștă dinții de pe buza de jos, și gemu ceva, răguşit și ininteligibil, dar soldații știau ce vrea să spună. Căci i-am văzut tunica, cu epoleții de metal, agățată sus, în vârful tacurilor, peste o clipă.

Era ca un monument ciudat. Mâna încă nu tremura, deși vinele îi ieșiseră prin piele. La o altă monosilabă a plutonierului un tac fu scos. Apoi al doilea. Rămase doar cel cu tunica, pe care îl mai ținu un moment, și îl coborî, lin, fără să cedeze oboselii și să rupă mișcarea.

Tacurile fură strânse. Trupa era în delir. Plutonierul, cu fruntea șiroind, își trăgea tunica pe umeri. Figura cu tacurile era probabil numărul lui de succes, exersat de ani de zile. Își freca cele două degete înroșite. Soldații îl luară pe sus, el le ordonă să-l pună jos numaidecât, dar fără multă asprime. Avea un zâmbet de om care și-a desăvârșit încă o dată un vis.

Serios individ! Entuziasmați, am pornit mai departe, și băieții nu m-au mai întrebat nimic.

La raportul companiei, Tărtășescu ne atrăsese atenția asupra ultimei zile dinaintea permisiei, sâmbăta. Deocamdată nu fusese pedepsit nimeni, să avem grijă să n-o scrântim tocmai mâine. Dulapurile și rastelele se sigilau, ușile se încuiau, până miercuri totul rămânea pustiu.

Nici pomeneală de vreo zi de permisie în plus pentru plutonul nostru, cum ne promisese escrocul de regizor. Sigur că nu vorbise

cu comandantul şcolii de aşa ceva. Poate că nici nu fusese primit de comandantul şcolii, versiune pe care abia acum o recunoşteam ca cea mai plauzibilă. Un ofiţer superior cu asemenea funcţie nici nu are vreme pentru fiecare fleac. Era de aşteptat, aşa se întâmplă întotdeauna când vreun şmecher de civil are nevoie de militari, la început le promite marea cu sarea, după care lasă totul baltă şi se face nevăzut, ca şi cum n-ar fi fost.

Dar nimeni nu se mai amăra din cauza spulberării unor asemenea iluzii. Tuturor celor trei zile de permisie li se păreau o veşnicie. Regizorul s-a ales cu nişte înjurături din adâncul inimii şi a fost dat uitării.

Cercetam, aproape amuzat, fiecare pretext de a fi pedepsit şi de a nu mă bucura de permisie. Cu bună-ştiinţă, am greşit de câteva ori. Sâmbătă dimineaţa mi-am făcut patul de mântuială, iar la instrucţie mă mişcăm greu, mereu în urma tuturor celorlalţi. Dar n-am primit nici măcar o observaţie. Lipsa mea de zel nu se băga de seamă. Mi-era dat să nu fiu consemnat. În front la raportul companiei, sâmbătă la prânz, când numai masa ne mai despărţea de oraş, am căscat cu gura cât o şură chiar în nasul maiorului, care m-a privit surprins, apoi s-a mulţumit să mă ironizeze în treacăt. Am stat la masă cam nervoşi cu toţii, frunzărind mâncarea, eu eram mai liniştit decât ceilalţi, apoi ne-am ras (trei sferturi din efectiv aveau mâna tremurătoare şi s-au zgâriat pe bărbie), ne-am pus uniforma de oraş, am luat din mâna ofiţerului de serviciu biletele de voie, m-am uitat cu surpriză la şoseaua pe care n-o mai recunoşteam, încadrată în verde, apoi la autobuzul pe care de săptămâni nu-l mai folosisem, şi, punând piciorul în el, mi s-a părut că în această ieşire din cazarmă se ascunde un semn.

Dar, afundându-mă cu autobuzul în frunza tânără ce cotropise şoseaua, am regretat. Ce liniştite fuseseră învoirile pe care le petrecusem la cazarmă. Pace, dialog scăzut, minte golită de orice răspunderi, suspensie a sufletului şi a trupului, eliberare de trecut, eliberare de viitor, trăire într-un gol de timp ce nu se putea numi prezent, şi acum? Mă repezeam iar, orbeşte, în hăţişul oraşului, cu inima bătând tot mai des, cu ochiul crispat de atenţie, cu urechea turmentată, cu dinţii încleştaţi. Şi, de ce să mă mint pe mine:

drept la ea mă duceam, la ea. Căci am înțeles sensul plecării mele, în autobuzul bicolor plin de zumzetul vesel al permisionarilor: pe ea mă duceam s-o caut, pe Laguna, alt rost permisia mea nu avea, nu mă puteam ascunde după deget, nu-mi puteam oferi mie însumi pretexte. Era limpede, şi am râs în mine, cu răutăcioasă surpriză. Cât de simplu e totul! Cât de uşor a ieşit totul la suprafață, deşi se îngropase atât de adânc în suflet încât părea cu desăvârşire uitat!

Mă dădusem din nou prins. Chiar în clipa în care mă aşteptasem mai puțin. Tras de un fir inexorabil, mă grăbeam cu autobuz cu tot spre obrazul ei palid de plâns, spre ochii ei fără înțeles, spre izbucnirile ei crude şi din senin.

Mi-am spus că n-am pic de voință, şi nu mă hotăram dacă să râd de mine sau să mă iau în serios. Autobuzul continua; oraşul depărtat, care fugise de mine atâta vreme, ceda, se lăsa ajuns.

Puteam să n-o găsesc? Iar nu credeam într-o asemenea posibilitate. Nu se putea să n-o întâlnesc până la urmă. Eram cu inima îndoită, mă temeam să nu ne ciocnim iar brutal, ca rândul trecut? Da, dar în acelaşi timp nu cine ştie ce. Oricum, iar o căutam eu pe ea, nu ea pe mine; ceea ce însemna că poziția mai slabă era a mea: „Nu te porți ca un bărbat", mi-ar fi spus cu siguranță Gigi, dacă i-aş fi cerut părerea.

Ca şi cum asta m-ar fi interesat. Nu mă gândeam la aşa ceva. Revedeam în minte gura ei, deschizându-se să spună: „Nu eşti cum te ştiu eu. Nu eşti cum trebuie să fii."

Memoria copilăriei suprapunea pe replică scene vechi, cu alți actori. Certurile dintre părinții mei. Mama, o femeie dintr-o bucată, bruscă în reacții, devotată şi orgolioasă, fără înțelegere pentru oamenii complicați, plângea de ciudă că nu reuşise, la capătul a douăzeci de ani de mariaj, să-l reformeze pe tânărul zvelt şi palid, cu ochii plini de langoare turcească, pe care-l întâlnise, purtând pantaloni albi, pe o plajă, Balcicul nebuniilor de dinainte de război. Un oriental leneş, plin de farmec, talentat, singurul om cu înclinație artistică din familia mea, alcătuită altfel din nişte burghezi foarte de serie, corecți şi plicticoşi.

Mama îl iubise mult pe frumosul ratat, tatăl meu. Făcuse totul pentru el. Îi dăduse copii, fraţi pe care i-am pierdut când eram prea mic ca să-i ţin minte, încercase să-i dea energie din însăşi fiinţa ei dură şi trainică, să facă din el un om după chipul şi asemănarea ei: harnic, limitat, cu bigot spirit de familie, un individ constructiv şi tenace, sublim în justa lui mediocritate. Adică un om comparabil cu un ideal.

Zadarnic. Zadarnice toate încercările, rugăminţile cu lacrimi în ochi, jertfele. Tata preferase până la sfârşit viaţa lui, făcută din femei şi din pantaloni orbitor de albi. Nu fusese niciodată cum ar fi dorit să-l ştie mama, cum ar fi trebuit să fie. Mama luptase ca o disperată, până la sfârşit, şi nu ea fusese aceea care abandonase.

Ea dorea să-l schimbe, dar numai fiindcă îl iubea. Ba nu, asta nu e cu totul sigur. Mama avea o certă vocaţie pedagogică, şi s-ar fi dedicat oricând de bunăvoie, cu mândrie şi entuziasm, îndreptării unui păcătos.

Dar tata nu vroise să se îndrepte. Cred că nu putea, pentru că ar fi făcut orice ca să n-o supere pe mama, cu asta erau de acord toţi prietenii şi fraţii lui care îl condamnau pentru lipsa de caracter, şi unchiul Nicu, singurul care urmărise întotdeauna neputinţa tatei cu o melancolie îngăduitoare.

A plecat foarte simplu. În haină, într-o răcoroasă zi de aprilie. Se ducea până la colţ să cumpere pâine. A dat colţul, un adevărat colţ al vieţii, şi nu s-a uitat înapoi, ca atâţia bărbaţi de pe pământ care nu se pot maturiza, care rămân adolescenţi până la moarte, şi îşi iubesc prea mult unica lor vârstă.

Avea patruzeci de ani şi arăta foarte bine pe atunci. Zvelt, deşi nu prea înalt, părea totuşi de o statură impunătoare, şi se uita de sus chiar şi la oamenii mult mai înalţi decât el. Avea nasul drept, părul negru, tenul închis, ochii numai uşor gălbui, dar parcă şi în galbenul ochilor plutea o subtilă chemare. În haine albe, vara, cu tenul lui închis, cu părul lui negru, cu privirea în care înota o frumoasă absenţă, era de un efect extraordinar.

Îl întâlneam uneori, de câteva ori chiar am stat de vorbă; odată mi-a explicat plecarea lui. Mama vroia să-l transforme, adică să-l

omoare; iar el nu se putea lupta cu ea, nu putea încerca s-o ucidă el pe ea, plecase ca să se apere, fusese în legitimă apărare, găsea și azi că făcuse cel mai bun lucru care putea fi făcut.

Îl vedeam cu femei frumoase și tinere, în orice caz, întotdeauna mult mai tinere decât el, care rămânea veșnic tânăr.

Mama suferise violent, dar scurtă vreme. Un alt bărbat o ceruse în căsătorie. Un bărbat care o iubea de mult. Un bărbat care corespundea întru totul idealului mamei: liniștit, muncitor, sigur, cu admirabil simț al familiei, pe care știai că te poți bizui oricând. Mama a plecat cu el, i-a făcut și lui copii, frați vitregi cu mine, crescând azi armonios într-un cămin perfect. Și, cu toate că plânge întotdeauna când mă vede, mă vede rar și a uitat de mine, și viața ei e toată în noua familie.

Mă uitam la pământul care ieri fusese încă bubos, urât, suferind de toate bolile. Azi frumos ca o închipuire. Intram în oraș. – Coca, ce cuie îndrepți? strigau ștrengărește camarazii, câte zece, prin ferestrele și ușile autobuzului, de fiecare dată când mersul lui ne apropia de un trotuar cu o fată tânără și atrăgătoare. Uneori Coca nici nu-i auzea, alteori îi măsura cu o milă disprețuitoare.

Voiam să sar pe neașteptate din autobuz, părăsindu-i pe băieți, să nu mai trebuiască să mă învoiesc cu ei asupra orei la care aveam să ne întâlnim peste trei zile ca să ne întoarcem la cazarmă în faimosul taxi, plătind fiecare un sfert din cursă. Dar nu mi-a mers.

– Ce faci, mă, unde fugi? La ce oră ne vedem mâine?

– Mâine?

– Nu era vorba să ne întâlnim la Carul cu Bere?

Poate că așa fusese vorba. Nu mai țineam minte toate planurile pe care le făcuseră ei în timpul săptămânii, în fiecare seară după apel, despre cum vom petrece cele trei zile memorabile.

– Vii la douăsprezece?

– Vin.

– Ăsta mereu spune că vine, dar să vedeți că n-o să vină, făcu Gigi. Lasă că îi telefonez eu, să-l scol din somn.

– Telefonează-mi.

Autobuzul aproape se oprise, dar m-am întors și i-am dat numărul Lagunei:

– Dacă nu mă găseşti acasă, sună la ăsta. Poate că reuşeam din nou să conduc întâmplarea.

M-am dat jos şi am revenit, pe lângă o farmacie, un centru filatelic, cafeneaua Katanga, acum revărsată de-a binelea pe trotuare cu mese mici şi tineret mult, fete minijupiste şi puberi cu coşuri şi plete, îmbrăcaţi ieftin, cu radiouri portative pe mese, serviţi de chelneri protectori şi obraznici. Câteva mese erau ocupate de nişte elevi ofiţeri, cu uniforme ca ale noastre, dar cu petliţe deosebite şi purtând berete aşezate cochet pe o parte. Un lungan se ridică, sări fără efort peste peretele mititel de metal şi plastic, suportând ghivece de flori, şi îmi căzu în braţe: – *Servus!* Ce faci, măi?

L-am recunoscut, un tip din Oradea-Mare, fusese încorporat odată cu noi, dar ne părăsise la mai puţin de o săptămână împreună cu alţi cincisprezece, optând pentru o şcoală de paraşutişti, pe care ceilalţi, printre care şi eu, o refuzaseră, fiind mai leneşi ori mai fricoşi.

Lunganul, destul de ameţit, insista să stau cu ei. I-am spus că mă aşteaptă o femeie. S-a grăbit să se arate înţelegător, şi mi-a făcut cu ochiul, ca între bărbaţi: – No, dacă aşa-i treaba...

No, aşa-i treaba. Dar tot nu izbuteam să mă despart de el. Murea să afle ce mai fac băieţii şi ofiţerii pe care nu-i mai văzuse de câteva luni, şi pe de altă parte ţinea morţiş să-mi explice că la ei e mult mai interesant şi mai frumos decât în altă parte, că paraşutiştii sunt corpul cel mai grozav, din toată armata, că proşti am fost că n-am venit şi noi, fiindcă n-aveam de ce să ne temem, totul merge perfect şi nu există risc nici cât negru sub unghie.

Am scăpat de el tocmai în colţul străzii Franklin şi m-am refugiat pur şi simplu în golul rotund şi întunecos al scării Lagunei.

Aici era bine, şi zumzetul oraşului pavoazat cu drapele şi portrete de conducători se auzea slab. Am stat o clipă, apoi am pornit, călcând tare, ca să mă întăresc pe mine însumi.

Am ajuns sus cu tâmplele bubuind. Am sunat lung şi am avut un şoc. Uşa s-a deschis, a ieşit Laguna, nu i-am văzut decât ochii mari şi strălucitori, şi gura care s-a deschis pentru aceste neuitate cuvinte: – De ce-ai întârziat atâta? Te aşteptam!

Părul îmi crescuse prea puțin, în schimb mustața mi se îngroșase zdravăn. Mai aveam puțin până la mustața românului verde. Ca vrabia, în viața mea nu fusesem mai aproape de strămoși. Expresia mea era o combinație de ocnaș și de erou din războiul de neatârnare.

Schimbări pe care Laguna păruse că nu le observă. Nu o văzusem niciodată atât de animată. Era într-o rochie de interior, închisă. Părul ei părea și mai moale.

– Ești obosit!

– Puțin. Aș vrea să mă spăl.

Aproape m-am cutremurat dându-mi seama cât de ușor cădeam împreună în același joc. Ca și cum nu ne despărțisem deloc. Ca și cum venirea mea și așteptarea ei erau lucrurile cele mai firești.

– Stai să văd dacă e apă caldă la baie. De ce nu te dezbraci?

Ea impunea tonul ăsta. Eu eram victima ei. Plecase deja la baie, și m-am așezat, încercând să-mi dau seama ce se petrece.

Am auzit vag vâna îngroșată de apă lovind marmora băii. Dacă nu i-aș fi văzut ochii, aș fi crezut că e somnambulă. Prea vorbea egal și se mișca sigură de ea. Jos, înainte să urc, mă uitasem să văd dacă nu recunosc între mașinile parcate mașina diplomatului sportiv de rândul trecut. Nu era.

– Am dat drumul la apă. O să fie gata în zece minute. Nu ți-e cald?

Mi-am scos tunica, știind că o să-i arăt o cămașă nu prea curată. Dar ce-mi păsa? La urma urmei, nu eram în casa mea?

ERAM SOȚUL EI ÎN CLIPA ASTA, NU MAI ÎNCĂPEA NICIO ÎNDOIALĂ! FIRESCUL MIȘCĂRILOR, BANALITATEA CONVERSAȚIEI DE-AICI VENEAU!

Aș fi vrut să fiu perfid: – Ce-ai făcut în lipsa mea? – Te-am așteptat.

M-am uitat pe pereți, cred că m-am albit, fotografia lipsea, și m-am întors spre ea, hotărât să-i spun în față că ea, ea și nu alta, îmi spusese aici, cu săptămâni în urmă, că e mai bine să plec și să nu revin. Și n-am putut.

Începu să surâdă, fu toată numai zâmbet: – Spuneai că vrei să te speli. O să se reverse baia.

M-a dus de mână.

Singur în baie, gol, mă uitam în oglindă. Eram alb tot; numai mâinile până la încheieturi, fața și gâtul erau brune. Mustața pe corpul gol era stranie, ridicolă chiar. Parcă aș fi purtat pe corpul gol o cravată, ori o pereche de bretele.

Nu mă regăseam. Mă recunoșteam în oglindă și nu pricepeam nimic. Crucea mică de aur, tocită de atâta purtat, dar al mamei, în copilărie. Cât pe-aci fusese să fiu exmatriculat în anul întâi de facultate din cauza ei. Mă pârâse un coleg, un arădean sosit la București la studii, avea un nume foarte caraghios, Pieleroșie, avea mâini de băcan, mi le închipuiam întotdeauna ude de apa putinilor cu brânză și pe el cu șorț verde și creion după ureche, nu student. Venise și cineva de la un raion, țipaseră toți la mine, rămășițele misticismului trebuiau lichidate, deși a purta o cruciuliță nu are cu misticismul nici în clin nici în mânecă, cu atât mai mult dacă e de la mama. („Vedeți? Recunoaște că din familie a primit această educație burgheză!") Individul de la raion începuse să strige să ies, să nu stric cu nicio secundă în plus coeziunea unei organizații revoluționare de tineret. Am ieșit, am ascultat prin ușă victorioasele concluzii ale lui Pieleroșie, care se felicita că tăiase răul din rădăcină; „raionalul" sfătuise apoi colectivul să-și întărească vigilența, luând pildă de la tovarășul Pieleroșie și tratând orice caz prin prisma gândirii de clasă. Ar fi putut să mă dea afară și din toate instituțiile de învățământ superior ale republicii (Ion pățise o chestie asemănătoare, și stătuse agățat într-o slujbă mizeră un an de zile). Rămăsesem cu greu în facultate, dar tot cu cruciulița mamei la gât, o purtasem cu mine de-a lungul a cinci ani de biblioteci și cafele, și chermeze ieftine cu transpirație și farduri proaste, amfiteatre reci și urât luminate, seminare cu bănci scârțâitoare și asistenți antipatici, cârciumi tulburi, paturi leșioase. Crucea mică

se tocea tot mai mult pe pieptul meu, rătăcită în părul negru, fricțiunea intimă cu hainele o subția mereu, clipă de clipă, uneori cădea pe un trup străin, se sufoca între îmbrățișări grăbite și brutale, apoi dormea odată cu mine, alunecată în scobitura gâtului, cu lucirea pierdută în noapte.

Baia fierbinte mă golea de energie. Nu reușeam să-mi adun puterea gândului, ochii îmi fugeau de pe un obiect pe altul; absent, mă săpuneam cu mișcări distrate, mă spălam, uitam că mă spălasem, mă săpuneam iar, mă cufundam iar în apă; am obosit și tot nu-mi dădeam seama dacă eram curat sau nu, pielea mi se înroșise de atâta frecat.

M-am uitat în baie. Nu vedeam nicăieri un prosop.

N-am avut timp să mă întreb dacă trebuia s-o chem sau nu. Laguna bătu slab la ușă.

– Ce e?

– Ce-i cu tine de stai atât de mult? Ți s-a făcut rău?

Trebuia să-mi dea un prosop, nu? Am făcut singurul lucru firesc. Am chemat-o înăuntru.

A intrat fără să-și schimbe înfățișarea, a deschis un dulap pe care nici nu-l băgasem de seamă, a găsit un prosop curat, a părut că mă vede abia atunci:

– Vai ce roșu ești!

– E foarte fierbinte apa.

Se apropiase cu prosopul în mână, și deodată a ridicat grațios un picior și a încercat apa cu vârful degetelor: – Ești nebun? Vrei să leșini? De ce nu ți-ai potrivit-o înainte să intri în ea?

Avea piciorul lung. Mișcarea despicase aripile rochiei.

– Ieși de-acolo, o să-ți facă rău.

S-a întors și a ieșit, natural și fără grabă. Avea probabil ceva de făcut dincolo, în niciun caz nu ieșise jenată de intimitatea băii.

De data asta nu m-am mulțumit numai cu papucii, am mers mai departe. M-am înfășurat într-un halat de baie. Îmi era larg.

Am intrat în casă și m-am oprit.

Era întuneric. Nu cunoșteam casa destul de bine. M-aș fi lovit de mobile.

Mi-a atins mâna în întuneric. I-am luat-o. Am ținut-o de încheietură, în încheietura goală parcă i se adunase toată nuditatea corpului. Am simțit după încheietură că ieșise din rochie.

Cum n-o vedeam deloc, n-o simțeam deloc, am deschis gura să țip, de spaimă că din tot ce visam să se întâmple se va întâmpla mult mai puțin, nimic aproape față de ce-mi dorisem eu. Am simțit tulbure că sunt în ea, că e a mea, totul se petrecea străin, ciudat, depărtat, nu puteam rezista și aproape mă uram, dar ce-aș fi putut să fac?

Ea deveni, în modul cel mai firesc pentru ea, părând că dorește asta de mai multă vreme, părând că o dorește exact în felul în care se petrecea, amanta mea. Îmi fură în acea clipă tot ceea ce dorisem și visasem să se întâmple între noi în orele pustii ale cazărmii, ale câmpului ars de soare.

Devenise amanta mea, devenisem amantul ei. Atât și nimic mai mult. Iubirea se întâmplase, dar neînsoțită de conștiința ei. Simțeam o voluptate depărtată și străină de mine, am vrut să întârzii spasmul final, n-am putut, am rămas în brațele ei, mic, singur, cu totul singur.

Ea respira atât de egal și de ușor încât n-o auzeam, întunericul era desăvârșit. Îmi venea să cred că pierise ca o părere, și mă întrebam dacă eu însumi mai exist.

Am căutat-o în întuneric și am sărutat-o apăsat de câteva ori. Buzele mă dureau, dar nu mă convingeau de existența ei. Îmi răspundea, și totuși nu ajungeam la ea. Rămânea retrasă, încât mă întrebam dacă nu suferisem de o halucinație a simțurilor.

Se întâmplase ceva foarte ciudat. Se întâmplase ca și cum nu s-ar fi întâmplat. Îmi dăruise corpul ei, dar nu și senzația de a-l poseda cu adevărat. Oare ea fusese mulțumită de cum se întâmplaseră lucrurile?

Mi-am spus că eu sunt singurul vinovat. Graba. Oboseala. Singurătatea lungă din ultimele luni.

Încet, zgomotele casei din jurul nostru se limpezeau. Mă gândeam că e zi afară, că nu departe se mișcă oameni. Se întâlnesc. Se iubesc.

Se iubesc ca noi? Doream să mă apropii iar de ea. O teamă nelămurită mă ținea pe loc. Mă speriasem de felul cum se întâmplaseră lucrurile prima oară. Nu îndrăzneam să vorbesc. Ea nu scotea un sunet. Mă gândeam că regretă, şi mi se strângea inima. Şi în acelaşi timp mă apuca furia. N-avea niciun rost să mă ascund după deget. Eram furios fiindcă nu se petrecuse totul cum aşteptam eu. Cum voiam eu. Întâlnisem o femeie frumoasă, mândră, sigură de ea. De la început inițiativa fusese a ei. Eu nu ştiusem cum s-o iau, făcusem gafe (chiar dacă erau gafe doar în ochii ei, căci ea ştia mai bine, numai ea ştia, dacă sunt gafe sau nu), cât pe-aci să stric totul, apoi fusesem fericit de bunăvoința ei, lăsasem deoparte orice mândrie, îi arătasem că-i sunt de-a dreptul recunoscător!

Dar aşteptasem momentul revanşei. Aşteptasem clipa când aveam să fiu mai tare decât ea. Ştiam că trebuie până la urmă să-mi reiau în cuplu poziția normală. Să redevin sultan. Clipa nu venise. Nu fusesem cel mai tare, fie şi numai în pat; lucrurile se petrecuseră fără voia mea, şi atât de bizar şi de rece încât simțeam că avuseseră loc chiar fără participarea mea, chiar fără ştirea mea.

Întins pe spate, aşteptam prima ei mişcare. Primul ei cuvânt. Nu veneau.

Mi s-a făcut frig. Ar fi fost destul să fac câteva mişcări, să caut cu mâna, să găsesc învelitoarea şi să mă încălzesc sub ea. Laguna continua să nu se mişte, şi simțeam că aş fi ridicol să caut să mă acopăr, să mă feresc de frig.

Situația a reuşit să mă enerveze destul ca să mă dau jos din pat. Am căutat dibuind de-a lungul pereților, am găsit în cele din urmă lumina, am aprins-o.

Laguna stătea cu spatele la mine. Îmi arăta rotunjimea unei coapse, un umăr, furtuna mută a părului. Umărul ei tremura, tot corpul ei tremura atât de tare încât m-am repezit să văd.

Nu plângea. Era un spasm uscat, o convulsie nervoasă, cu ochii larg deschişi. Am intrat în câmpul ei vizual, o clipă privirea ei a rămas neschimbată, apoi ochii s-au mărit puțin, ca şi cum mă vedea prima oară, gura i s-a deschis ca pentru strigăt, a ridicat brațele să se apere de mine.

Am ocolit înapoi patul, am revenit la locul meu. Îi vedeam iar coapsa şi umărul. Poziţia nu i se schimbase, nici tremurul gol şi uscat.

Am cuprins-o pe la spate şi am început s-o îmbrăţişez cu toată violenţa de care eram în stare. Se lupta cu mine, era foarte puternică, poate că vroia numai să-mi scape, nu puteam să-mi dau seama.

Eram prea obosit, prea nervos, prea înfometat de ea. Îmbrăţişarea nu putea ţine mult. Simţeam sfârşitul şi nu mă puteam bucura, la gândul că ea e încă departe de mine. Încercam să fiu egoist şi nu reuşeam. Mă chinuiam, eram dezamăgit şi enervat şi în acelaşi timp eram excitat la culme, corpul ei se încălzise, era frumos şi alb, am muşcat-o de umăr cât am putut de tare şi mi s-a părut că nici nu m-a simţit.

Dar în ultima clipă s-a produs în ea o explozie. Am fremătat în braţele ei ca un bondar scuturat de vibraţia unei flori, închisese ochii. Lumina becului îi colora bizar carnea şi părul. O culoare artificială, falsă. Dinţii îi străluceau perfect în înecul gurii.

S-a liniştit greu, a rămas cu ochii închişi, gura i s-a închis. Şi ea, s-a închis toată, părul îi curgea pe faţă, respiraţia îi scădea, mi se părea tot mai mult că a adormit.

M-am întins lângă ea. Am închis ochii ca să-i feresc de lumină. Simţeam că fusesem folosit. Poate nu era adevărat, dar era cea mai puternică impresie a acelei clipe, în mine era un pustiu fără culoare, fără gust, şi oboseala mă strivea.

Am deschis ochii atât cât să văd, în fulgerul unui sfert de secundă, cum corpul ei dispărea în rochia de casă. Aşa cum la cinematograf o inteligentă tăiere a secvenţei evocă spectatorului ceea ce filmul nu poate în mod obişnuit să povestească sincer.

A ridicat obloanele, a stins lampa. Priveam în tavan ca să nu mă uit la ea. A ieşit, dar a reintrat prea repede ca să mă pot îmbrăca. M-am învelit până la gât. Nu ştiam ce să-i spun. Ea nu părea grăbită să-mi vorbească.

A trebuit să mă îmbrac ca să mâncăm. N-am reuşit să mă hotărăsc s-o rog să iasă din cameră ori să se întoarcă cu spatele.

Mă uitam la ea, când inchizitiv, când enervat. Apoi încercam să par amuzat, să creez atmosfera gângurelilor şi fleacurilor drăgăstoase care se spun şi se fac între oameni care s-au cunoscut. De fiecare dată îmi zâmbea enigmatic, un zâmbet care o făcea foarte fetiță, şi care mi se adresa mie cu toată gingăşia, dar în acelaşi timp mă excludea cu desăvârşire din interiorul acestei femei.

După-masă am întrebat dacă n-ar vrea să ieşim. A negat din cap.

M-am culcat iar şi am dormit agitat cam vreo oră. Când m-am trezit stătea în aceeaşi rochie la masa încă nestrânsă. Mă privea şi fuma.

Toată treaba asta mi se părea grozav de falsă şi de supărătoare. Mă contempla fumând ca într-un episod dintr-o carte îndoielnică, dar ceea ce mă enerva peste măsură era faptul că asemănarea cu o carte îndoielnică nu mă convingea de fel. Dacă m-ar fi convins mi-ar fi fost foarte uşor să intru în joc, să mă prefac că nu bag de seamă nimic, că nu-mi lipseşte nimic, să fiu superior, stăpân pe partidă, şi s-o închei de unul singur şi în felul ales de mine atunci când aş fi avut chef.

Dar nu mă puteam convinge că lucrurile stau aşa. Un fel de presimțire îmi spunea că această femeie poate rămâne, în situațiile cele mai false şi mai ieftine, deosebită, originală, pură, motivată şi condiționată de fonduri care scapă vederii şi deducției comune.

Oricum, şansele nu erau epuizate. Am rămas împreună toată seara, şi m-am mai apropiat de câteva ori de ea.

Întunericul şi lumina de interior o înfrumuseţau. Culoarea ochilor se făcea ireală, cafea şi dulceață de nuci necoapte. Penumbra o arăta fragilă, puțin prea fină, neaşteptată în perfecția liniilor. Fruntea imaculată, nasul drept, floarea gurii. Observam acum prima oară culoarea sprâncenelor, castanii-roşcate, ori mi se părea? Pe obrajii albi se juca un roz aproape imaginar.

N-o recunoşteam. Ziua arăta atât de înaltă, de decisă. Corpul părea de lămâie, de portocală, sau mai bine de pară bătută, gata să se verse, un galben tămâios, leşinător.

Se desfăcea toată în braţele mele. Şi nu reuşeam s-o găsesc. Tăcerea cu care mă primea mă apăsa. Aş fi vrut să-i şoptesc ceva, s-o întreb ceva, lucrurile care se obişnuiesc. Să-mi răspundă ceea

ce se obişnuieşte. Chiar o trivialitate mi se părea preferabilă acestei tăceri.

Părul arăta lemnos, o culoare exotică, de lemn cald, şi am tras-o tare de el.

– Mă doare.

Începeam să obosesc iar. O priveam cât puteam mai concentrat, mai bărbăteşte. Finețea bărbiei în haloul greu al părului. Ochii minerali, pe care lacrimile îi făceau să tremure. Ca nişte picături de apă căzute din tavanul unei grote pe nişte pietre rare.

Lacrimi?

Da, lacrimi mici, ce nu puteau inunda ochiul. Au tremurat în genele ei mult timp, apropierea noastră a slăbit, s-a stins, lacrimile au dispărut, unde, nu le văzusem prelingându-se pe obraz.

S-a făcut miezul nopții, şi mă obişnuisem oarecum. Dezamăgirea se îngropa tot mai adânc în mine, se făcea tot mai greu simțită, dar în acelaşi timp mai rea, ca o băutură tare cu trecerea timpului.

Ne-am culcat şi ea a adormit imediat. Eram nervos, oboseala şi patul străin mă făceau şi mai nervos. Am dormit cu întreruperi. De fiecare dată când mă trezeam auzeam respirația ei, neschimbată. Nu se mişca în somn deloc. Mi se părea atât de straniu încât la un moment dat am râs cu răutate de mine însumi, singur, trezind noaptea casei.

M-am trezit primul.

Era devreme, în cameră era o lumină neclară, nu ştiu de unde venea. Nu mă simţeam odihnit. Pentru că nu se mişcase în somn, dormisem şi eu mereu în aceeaşi poziţie, ca să n-o ating, să n-o tulbur. Asta îmi stricase somnul. De obicei mă mişcam mult în somn.

Nu ţineam minte plăcerea zilei de ieri. Sau într-adevăr nu simţisem deloc plăcerea îmbrăţişării cu femeia care dormea atât de singură, de independentă alături de mine, încât îmi venea să cred că nu se întâmplase nimic, că fusese doar un vis neplăcut? Poate nu simţisem nicio plăcere pentru că eram prea obosit etc., îmi ofeream mie însumi tot felul de motive raţionale, ca să mă încredinţez că totul putea fi vina mea. Ca să-mi dau curaj şi să pot lua totul de la capăt.

Ar fi fost mai bine să mă îmbrac fără zgomot şi să dispar, profitând de somnul ei? M-am gândit o clipă, mi-am spus că ar putea fi lucrul cel mai bun, dar nici pomeneală să încerc aşa ceva.

Mi-am văzut tunica aşezată pe un scaun şi am lărgit ochii în semiîntuneric, tresărind de parcă m-aş fi văzut pe mine însumi proiectat deodată în cine ştie ce loc neaşteptat. Centura atârna pe spetează ca un şarpe împuşcat. Era firesc. Dacă eu, dezbrăcat, mă găseam aici, în acest pat necunoscut, hainele care mă însoţeau luptau şi ele, alături de mine, ca să se acomodeze cu mediul nou.

M-am întors spre Laguna. Spatele ei era un contur întunecat, ca un ţărm negru în ceaţa patului. Am întins mâna spre ea, am adus-o la loc, m-am dat jos din pat pe nesimţite. M-am mişcat prin cameră. Simţeam nevoia să mă limpezesc cu o cafea, de unde s-o iau? Pe vârfuri, am deschis o uşă, apăsându-i tare marginea în carnea mâinii, ca să amuţesc orice zgomot.

Bucătăria era ordonată, şi am găsit uşor tot ce-mi trebuia. Era răcoare, eram în picioarele goale. Am ieşit pe un balcon de serviciu. Dădea într-o curte interioară înconjurată de etaje din patru părţi. Sus, cerul vira de la şters spre albastru.

Era puţină mişcare de-a lungul etajelor. Drept în faţa mea şi puţin mai jos, pe alt balcon, capul clasic al unei vecine. Lustruia nişte pantofi, îndată ce priveam în altă parte lăsa baltă pantofii şi mă studia.

M-am întors în bucătărie. Amănuntele nu mă lăsau să deduc mare lucru. Nu părea să împartă casa cu altcineva. Totul era curat şi îngrijit, dar se vedea că nu se dă în vânt după gătit: am deschis un dulap cu conserve şi supe în pungi. Hm. Asta însemna că făcuse pentru mine un efort cu totul special. Ce mâncasem la ea nu era gata preparat. Am ieşit a doua oară pe balcon, am ridicat capacul unei cutii mari de lângă burlanul de aruncat gunoiul: în afara unor hârtii nu se vedea nimic, în niciun caz cutii de conserve golite.

În bucătărie însă am dat de o carte de bucate. Veche de vreo zece ani. Tabla de materii era ici-colo însemnată cu roşu.

Poate că erau felurile preferate ale paraşutistului. Tânăra nevastă cumpărase conştiincioasă cartea de bucate, îndată după căsătorie, decisă să-şi mulţumească soţul şi în acest fel.

Am pus-o la loc, atent să nu las vreo urmă că aş fi deschis-o. Mi-am terminat cafeaua, am spălat ceaşca, linguriţa şi ibricul, am pus cafeaua şi zahărul la loc.

Se făcea soare în bucătărie. Cerul se înşuruba între blocuri, venea înăuntru. O situaţie domestică, blândă, ca lumina dimineţii. Am zâmbit, un zâmbet pe care îl adresam de fapt ei. Gândindu-mă la ea, mi s-a părut de necrezut ziua de ieri.

Eram hotărât să iau calm lucrurile. Să nu mă pierd cu firea. Există femei ciudate. Puţină răbdare. Nu trebuia să devin complicele ciudăţeniei acestei femei.

Înăuntru, Laguna încă nu se trezise. Era mai multă lumină în cameră. Am trecut pe lângă radio, nu l-am deschis. Am ales televizorul, cam prost aşezat lângă colţul bibliotecii, în dosul unei

lămpi. Am tăiat sonorul și am aprins imaginea. Și am văzut ce? Tocmai faimoasa emisiune a marelui Liviu Liveriu! După numele lui scris abundent pe tot ecranul au urmat corul și orchestra militară, apoi tânăra speranță, recitind versuri patriotice și frânturi din jurământ, așezată atât de bine în fața camerei încât în spatele ei nu se vedea niciunul din noi patru (fuseserăm așezați unul lângă altul în front la filmare și auzeam în pauzele recitării răsuflarea plină a lui Ion chiar lângă mine). Ba da, uite că unghiul se schimbă, uite-l pe Sandu! Uite-l pe Gigi! Ion întârzia. M-am văzut pe mine. Eram de nerecunoscut. Nemișcat ca un mort, cu boneta blocându-mi toată fruntea, cu gura ca o linie, cu ochii închiși în ei, cu pumnul strâns pe cureaua armei. Arătam cenușiu, monoton, nu mă deosebeam prin nimic, un ostaș oarecare pierdut într-un front de alți ostași anonimi. Mă uitam la mine, întrebându-mă oare ce simt. Nici măcar asta nu-mi puteam da seama. Doream intim să fac pe ecran o mișcare. Nici pomeneală. Parcă eram o poziție-model desenată într-un regulament.

Nu eram deloc frumos. Nu simțeam față de mine nicio căldură, nici tresărire. Nu mă recunoșteam. Aveam un cap antipatic, o ținută seacă de militar disciplinat, păream mai bătrân decât sunt, turnat în uniformă parcă aș fi făcut armata de zece ani, nu de câteva luni. Se văzu o clipă Ionel în spatele vedetei, vedeta dădu ochii peste cap și expiră într-un ultim efort, ca o statuie a virtuții militare, studioul dispăru și apăru un câmp cu gropi și coline, și arbuști, și tufe, pustiu, și în el se mișcară niște larve, niște păreri de oameni, săltând cenușiu în fondul cenușiu, se precizară cu arme și căști, trăgând și adăpostindu-se, târându-se, reluând iar poziția de luptă, dispărând ca să alerge din nou în golul câmpului, soldați în atac.

Era chiar plutonul nostru, atacând în salturi pe câmpul măturat de focul inamic. Fără sonor, nu se auzeau comenzile, flăcările țâșneau mut din gurile armelor, URA nu se auzea. Nu distingeam figurile. Plutonul se vedea mic de tot, răsfirat pe câmp, era imposibil, nu eram noi. Erau orice alți soldați, din orice altă unitate, din orice alt timp, de pace sau de război; noi nu puteam fi atât

de cenuşii, de egali, de monotoni, noi nu! Şi chiar atunci m-am recunoscut iar, pentru că mă aruncam în prim plan, puneam puşca-mitralieră în bătaie, trăgeam. Lumina armei mă viza chiar pe mine, aşa cum eram, aşezat în faţa televizorului.

Filmat din alt unghi, plutonul s-a retras. Mă vedeam fugind, întorcându-mă să trag câte-o rafală din picioare, fugind iar, aruncându-mă la pământ. Ori poate chiar cădeam? Rănit, străbătut de glonţ, pe moarte? Mă gândeam că într-un război, în faţa ochiului istoriei, rece şi mecanic ca un aparat de înregistrat, aş apărea chiar astfel, ca şi pe cerul plat şi meschin al televizorului.

Cam aşa arată istoria. Adică ce rămâne din ea. Fotografii tulburi, filme tremurate, jurnale îngălbenite, însemnări necitețe. Atât de puţin, de penibil, de ridicol? Marile războaie, marile revoluţii nu lasă decât pelicule plouate cu oameni smuciţi ca nişte păpuşi?

Istoria se neagă pe sine, prin înseşi probele pe care le lasă ca să se confirme pe sine. Mă gândeam la unchiul Nicu, stingând televizorul, şi m-am întors: Laguna se mişcase în pat, era întinsă pe spate, dreaptă, avea ochii deschişi.

Am sărit lângă ea înainte să-mi dau seama ce fac.

– Te-ai sculat?

Privirea îi era fixă, pe jumătate acoperită de gene. Păreau atât de lungi genele ei încât m-am întrebat dacă nu sunt false, imposibil, aş fi observat.

– Te-am trezit eu?

Nu mă auzea. Ochii nu mişcau. Buzele i se deschiseră, se arcuiră în jurul unui cuvânt, nu se auzi nimic.

– BUNĂ DIMINEAŢA! am strigat cât am putut de tare. Răspunsul curse din gura ei ca un firicel de apă.

– Bună dimineaţa. Te-ai şi trezit?

Dacă nu i-aş fi văzut faţa aş fi crezut că se alintă.

– E trecut de nouă.

– Daa? (un „da" care îi murea pe buze, ca şi cum somnul o biruia din nou).

– Nu vrei să te dai jos din pat?

– De ce să mă dau jos din pat?

Vorbea cu pauze între cuvinte: De ce... să mă... dau jos... din pat. De parcă ar fi fost foarte slăbită după o boală. Sau ca actrițele mari din filmele bune, jucând scena ultimă, a disperării, când orice lucru, orice cuvânt, orice pe lume s-a golit cu totul de sens.

Nu știam ce să spun, mi-era frică de ce-ar putea urma. Nu eram deloc sigur de femeia asta. Mă ținea în șah tot timpul.

Aș fi vrut să mă apropii de ea, nu mă hotăram cum.

– Bem o cafea? am spus într-o doară.

Se ridică deodată într-un cot și se uită drept la mine.

– Ți-e foame?

– Da.

Sări din pat deodată, atât de repede, încât am clipit din ochi.

– Vrei ouă?

– Orice vrei tu.

– Fierte?

– Nu prea tari, am răspuns simțindu-mă oarecum nelalocul meu.

A pierit în bucătărie.

Mi se păruse totul adineauri? Am ridicat obloanele. Era o zi splendidă. Mă uitam afară și simțeam cum mi se mișcă sângele mai repede.

Dar pijamaua de pe mine nu era a mea. Curată și călcată ireproșabil, aproape nouă. Dacă nu era a parașutistului? Prea părea nouă.

În lumină, am cercetat camera mai atent. Și am dat peste un veston de tweed. Era tăiat drept, după o modă destul de recentă. Am întors gulerul. Haina era foarte puțin purtată. Mirosea a tutun, tutun de pipă.

Într-o clipă i-am întors buzunarele. Uite un leu de metal. Uite un bilet de autobuz. Și uite jumătățile a două bilete de cinema. Cinema Republica. La doi pași. Și astea arătau destul de noi.

Am deschis ușa dulapului. Nu se vedeau niciun fel de haine bărbătești. Ba da, o pereche de pantofi. I-am lipit de papuci. Erau mai mici decât papucii. Papucii îi purtase cineva. Pantofii altcineva. Dar pantofii erau mult mai vechi decât papucii. Am închis dulapul. M-am așezat pe un fotoliu, cu vestonul pe genunchi, și am așteptat. Am luat vestonul și l-am tras pe o mânecă. Mi-era mare. L-am scos și l-am pus tot pe genunchi.

– Ouăle sunt gata! spuse Laguna din uşă, căutându-mă din ochi, mă văzu, cu vestonul pe genunchi, şi mi s-a părut că faţa i se luminează de un zâmbet interior.

– De ce-ai luat haina? Ce vrei cu ea?

M-am uitat elocvent la ea, încă fără să mă scol şi fără să las haina.

– Ce-i cu tine? Ce sunt prostiile astea? Vino, că se răcesc ouăle.

Vocea era blândă; nici speriată, nici enervată; cum ai moraliza un copil care desface şireturile musafirilor.

Am rămas pe scaun, dar fără niciun efect. Ea s-a întors şi a ieşit înaintea mea pe uşă, într-un fel care îmi spunea că nu-mi rămâne decât s-o urmez. M-am ridicat cu haina în mână, pierdusem, am aruncat-o, n-avea niciun rost să-mi dau pe faţă enervarea într-un mod atât de copilăresc, am ridicat-o de pe covor şi am pus-o în locul unde o găsisem.

Când am intrat în bucătărie, ea tăia pâinea.

Ouăle aşteptau în pahare. Untul, două feluri de brânză, nişte măsline, un pic de salată, de şuncă, cafeaua, laptele, zahărul, mierea, toată minunile alimentare ale vieţii civile, care mă chemau atât de tare încât îmi apăreau ca mărite prin microscop. Mânca astfel chiar ea, în fiecare dimineaţă, sau cheltuise special pentru mine? Mi-era foame. Abia acum, în faţa mesei, nervii mei începeau să se relaxeze. Un început de încredere în mine îmi dădea târcoale.

Am mâncat zdravăn şi repede, am băut cu sete a doua cafea. Laguna se uita la mine.

– Tu nu mănânci?

– Nu mi-e foame.

S-a ridicat, a revenit cu o ţigară pe care şi-a aprins-o. Dimineaţa, pe inima goală, ca un bărbat? Trezită din somn, arăta subţire şi palidă, avea în ochi un tremur, de parcă ar fi plâns cu cinci minute înainte.

Treptat, sub privirea ei, mestecam tot mai încet, lăsam tacâmul din mână, încetam să mai mănânc.

– Ce ai?

Cu ochii asupra mea, nu eram totuşi sigur că mă vede.

– Ce te uiți așa? Se scutură.

– Poftim?

– Te-am întrebat, ce ai?

– Ce să am?

– Te uiți la mine foarte ciudat.

– Nu mă uit.

Tot așa: pronunțând „nu...mă...uit", lăsând cuvintele să cadă ca niște diamante în mare din mână obosită a unui ucigaș.

– Întotdeauna te porți atât de ciudat dimineața? Ridică din umeri și fuma mai departe.

Am pus jos, făcând zgomot, cuțitul.

– Ai terminat?

Stinse țigara, strânse masa și puse vasele în chiuvetă. Mă uitam la ea.

– Du-te în casă, sunt gata imediat.

M-am învârtit iar singur între pat și dulap. A doua oară mi-a trecut prin minte gândul să ies pe ușă, să nu mai fiu, s-o întâmpin când va veni doar cu zâmbetul pustiu al odăii. Mă uitam de la fereastră la cele două hoteluri care se ridicau față-n față ca doi bărbați gata să se lupte. Jos, viteza colorată a automobilelor, oamenilor, reclamelor, ferestrelor.

Mă enervam încet. Foarte-foarte încet. Odată cu enervarea îmi creștea și curiozitatea. Ca o otrăvire foarte ascunsă și foarte puternică. Privirea îmi zvâcnea de atenție. Mă uitam în zece direcții deodată. Mă așteptam la orice surpriză. Mă așteptam chiar ca parașutistul și diplomatul să țâșnească simultan din lămpile mici de citit care luminau patul de fiecare parte.

Laguna a intrat, o așteptam în dosul ușii, am topit-o în brațe, i-am strivit gura înainte să poată scoate un sunet, îi simțeam pe piept o mână cu care încerca să se apere, să mă împingă. Era încă umedă: apa de la spălat.

O duceam spre pat. Încă sărutând-o mi-am dat seama de înfățișarea ei. Se uita la mine cu cea mai autentică surpriză, și chiar cu o ușoară oroare. M-am simțit un violator pătruns pe neașteptate

în casă, m-am oprit, gâfâiam uşor, mă întreba ceva, nu înţelegeam ce, mă uitam năucit la ea, ea repeta pentru a treia oară.

– Ce vrei?

M-am bâlbâit, cât pe-aci să scuip de ciudă. SĂ TE SĂRUT! Dar nu asta vroisem să-i spun, ci adevărul tare, verde, pe româneşte; uitându-mă la ea cuvintele îmi mureau în gât, m-am întors cu spatele la ea, cu pumnul ridicat asupra unei oglinzi. Aş fi amestecat cu sânge cioburile, fără îndoială, şi Laguna mă apucă de braţ.

Se speriase de ieşirea mea? Te pomeneşti că pur şi simplu nu vroia scandal, mobilă sfărâmată, zgomot!

– Ce faci, vrei să te tai iar ca rândul trecut?

Am lăsat pumnul jos, tremuram tot, suflam ca o locomotivă pe gura deschisă, Laguna părea încântată, nu semăna cu cea de adineauri cum nu seamănă cerul cu pământul, şi mă încleiă deodată cu braţele şi cu gura, muşcându-mă tare cu închiderea zâmbetului ei strălucitor. Într-o clipă am fi ajuns iar în pat. Găsi mijlocul să-mi scape şi fugi la o fereastră.

– Lumina!

De grăbit ce eram, m-am repezit la cealaltă. Nu reuşeam s-o cobor. Nu înţelegeam mecanismul storului, şi bruscându-l, l-am înţepenit.

Răsări lângă mine, îl coborâ cât ai clipi, îmi zâmbi, ne-am unit cu forţă, cu durere, am strâns ochii de durere lovind-o cât puteam de tare ca să uit de durerea mea, şi vocea ei îmi mâncă auzul.

– Mă iubeşti?

Ce se poate răspunde într-o astfel de clipă, la o astfel de întrebare?

– DA! Am gemut supraomeneşte, fără niciun gând, nu putea fi decât adevărat, ea vorbea şi eu răspundeam ca prin somn, tensiunea mă omora, mi se spărgea creierul în cap, genunchii îmi pocneau, părul din cap mi se ridica, electrizat, faţa mi se strâmbase ca în chinul morţii, inima pompa nebuneşte, un soare ţâşnea din mine, ţipam ca de groaza tuturor catastrofelor pământului.

– VREAU SĂ MĂ IUBEŞTI!

– Am să te iubesc! Umerii mei se înfigeau în ai ei ca nişte ventuze, pielea ne frigea, ne tăiam cu braţele în carne ca frânghiile pe condamnaţi, auzeam fierberea sfârşitului în adânc, nu mai era decât o clipă.

– VREAU SĂ MĂ IUBEŞTI FRUMOS! SĂ MĂ IUBEŞTI EXTRAORDINAR!

Am ridicat capul din brazda părului ei, voiam să-i văd faţa, părea chinuită de durerile cele mai îngrozitoare, nicio urmă de voluptate nu i se vedea în trăsături, ochii erau închişi ca de o orbire, şi vorbea şuierat prin dinţii apropiaţi, dar altfel foarte clar şi legat.

– VREAU SĂ FIE O DEMENŢĂ! SĂ FII NEBUN! SĂ FIM NEBUNI! Îşi înfipse deodată mâinile în spatele meu, atât de tare încât am încleştat dinţii de durere şi am strigat şi eu:

– SĂ FIM NEBUNI!

Şi atunci a izbucnit sfârşitul şi am înnebunit amândoi, înecaţi în tortura care opreşte timpul în loc.

Avea... nu, nu avea... mi se părea... nu?... adică... eu... ea... carnea ei... între gât şi umeri... lebădă... lumină... da. Parfum. Da. Adică miros. Parfumul... ţine cu orice chip să fie frumos. Parfumul ei... inconştient. Fără scop... Fără intenţie... Sincer... Gratuit... Da... Nu-i aşa?

Creierul mi se zbătea. Leşina, se trezea. Iar leşina. Căutam s-o trag toată pe nări. Inhalam un gol parfumat. Golul ei parfumat. Printre pleoape, printre gene, ceaţa corpului ei. Corp imaterial. Nu-mi venea s-o ating. De frică să n-o străbat cu mâna, ca pe o iluzie.

Nici nu puteam. Sleit. Patul cădea cu noi într-o prăpastie, se agăţa de un colţ de stâncă şi se dădea peste cap. Încercam să uit prăbuşirea, mă întorceam, îngropându-mi nările între omoplaţii Lagunei, trăgeam în piept toată viaţa ei. Mirosea ca o femeie care se spală pe tot corpul de mai multe ori pe zi, cu săpunuri bune, de ani de zile, care mănâncă de ani de zile lucruri curate şi sănătoase, al cărei corp n-a fost muşcat de maladii, astfel încât de ani de zile porii ei au fost umpluţi, saturaţi de puritatea săpunului

scump, iar hrana nu i-a otrăvit niciodată; şi nu puteam să alung din cap mirosul studentelor care mi se dăduseră fără o vorbă pe vremuri (într-un birou plin cu dosare prăfuite; pe iarbă în spatele unei biblioteci; pe podeaua unui autobuz gol, într-o excursie la Călugăreni), fete care nu se spălau decât cu săpun prost şi deseori cu apă rece, şi nu prea des, căci săpunul costă şi unele din ele mănâncă două pe o cartelă şi mai scot un ban lăsându-se invitate de câte-un contabil-şef, de câte-un ştab de la cine ştie ce aprovizionare, de câte-un străin uneori, şi fac amor doar pe o friptură mare, iar transpiraţia lor era acră pentru că se hrăniseră puţin şi prost; scuturam capul pentru ca trupurile lor slabe, uneori de-a dreptul rahitice, vorbirea lor sceptică şi comună, mişcările lor precise şi vulgare, sufletul lor anonim să nu se amestece cu sfânta imagine a Lagunei, dar nu puteam, pur şi simplu nu puteam, gândul nu mă asculta, din adolescenţa mea se adunau episoadele cele mai sordide şi cădeau pe mine din tavan ca nişte fantome vâscoase şi mă făceau să vomit de îmbrăţişarea lor, întrezăream aceste fantome chiar şi în corpul triumfal al Lagunei, şi mă simţeam murdar şi vinovat, mă aşteptam ca Laguna să se întoarcă dintr-o dată, să mă fulgere cu privirea, să mă condamne, aş fi meritat din plin condamnarea ei.

Blocul trăia şi se frământa sub mine, deasupra mea, în jurul meu. Vroia ca totul să fie o demenţă. Să înnebunim amândoi. Unele femei cer o iubire frumoasă. Caldă. Dulce. Veşnică.

Laguna vroia o nebunie. Vroia să înnebunim amândoi. De fapt, ea avea momente când părea destul de exaltată şi aşa, probabil că mai rămânea să înnebunesc doar eu. De ostenit, nu puteam gândi. Nici nu-mi puteam opri creierul pe loc, cum stă un ceas neîntors, trebuia să-l hrănesc cu cuvinte, să-i dau să mestece imagini, murmuram blând în cap, cu gura nevăzută a creierului, bucăţi din viaţa mea, eu, astăzi, aici... aici?... o casă... casă?... un oraş... cu permisionari... o sărbătoare... un corp... în... înăuntru... măcinat de iubire... rotirea iubirii... care strânge ca o moară şi pisează cu nişte pietre mici... ascunse... dulci... pietre dulci... pietre. Uite... unde... un trup... al meu... al ei... tot al meu... Afară... oameni...

în casă... haina... haina mortului... m-am uitat la Laguna, am tresărit din creştet până în tălpi, mi se păruse că el era culcat în pat, cu spatele la mine, în locul ei!

Laguna...

S-a ridicat în capul oaselor în pat. Sprijinită de capul patului. Goală, era foarte voinică. O statuie. Sânii i se ridicau şi împingeau întunericul în faţa lor, parcă susţinuţi, ferm, mândru, pe dedesubt. Ochii îi erau abia crăpaţi pe albul feţei. Gura i se mişcă, ca şi cum ar fi mestecat un cuvânt.

– A fost bine?

Tresări, întoarse ochii spre mine, iar mirată.

– Ţi-a plăcut?

Simţeam că sunt gata să roşesc.

– Da, spuse ea.

Intonaţia era destul de absentă, dar mi-a dat atâta curaj cât să mă lipesc de ea, să-mi trec braţul după umărul ei. Mă lăsă, mişcând puţin capul ca să nu-i prind părul. Coapsa ei era mai rece decât a mea.

– Ţi-a plăcut?

Mi-a răspuns cu un început de enervare.

– Nu ţi-am spus că da? De ce mă mai întrebi?

– Am vrut să ştiu dacă ţi-a plăcut cu adevărat.

– Să zicem că mi-a plăcut cu adevărat. Aşa eşti mulţumit?

Îmi tremurau buzele răspunzând.

– Sunt mulţumit.

– Dacă eşti mulţumit, atunci lasă-mă!

M-am depărtat de ea. Poate că şi-a spus că fusese puţin dură cu mine pentru că a reluat: – Lasă-mă numai o clipă liniştită. Am nevoie de o clipă de singurătate, pe urmă facem tot ce vrei tu. Da?

Vroise să mă liniştească, dar vocea îi era şi mai enervată. Aproape scoasă din fire.

M-am dat jos din pat şi iar am ridicat obloanele. Lumina n-a tulburat-o. Îşi încrucişase braţele sub sâni. Era goală, şi parcă nu mai avea niciun pic de nuditate.

Fireşte, ochii mi-au căzut întâi tocmai pe nenorocitul ăla de veston. Ce l-aş mai fi azvârlit pe fereastră, leul să sară din buzunar şi să se ducă de-a dura tocmai la dracu-n praznic, biletele de cinema rupte să le arunce de colo-colo briza murdară a oraşului şi să le lipească în cine ştie ce gunoi! Aşteptam doar un semn ca să deschid fereastra şi să-i fac vânt afară, trimiţând şi pantofii după el. Dar a sunat telefonul.

Am sărit, cred că am şi ţipat, l-am smuls, am răspuns. – Te-ai trezit, mă? Nu vii?

Era Sandu.

– Unde să vin?

– La Carul cu Bere. Nu aşa ne-a fost vorba?

– Cât e ceasul?

– Unu fără un sfert. Te-am aşteptat o groază!

Se auzea vag şi vocea lui Gigi, şi rumoarea localului. – Bine, vin.

– Dacă nu vii într-un sfert de oră, plăteşti toată consumaţia.

– Ochei.

Am închis telefonul cu senzaţia că mi-a scăpat din mână un duşman pe care îl pândisem o groază de vreme. Laguna nu se mişcase din pat. Nu se uita la mine, şi aş fi jurat că nu mă privise nici când mă năpustisem ca un turbat la telefon. Dar găsise, nu ştiu cum, mijlocul să-şi procure o ţigară.

– Laguna.

Fuma.

– Trebuie să mă duc la Carul cu Bere. Am promis că mă întâlnesc acolo cu nişte camarazi.

Niciun răspuns.

– Vrei să vii cu mine?

Treaba asta o spusesem de fapt doar aşa, de formă. Nu credeam că ar vrea să vină cu mine. Nici nu s-ar fi potrivit prea bine la masa noastră, însă voiam să aflu ce e în capul ei.

– Dacă vrei.

Nu puteam da înapoi. A fost gata în cinci minute, înaintea mea, pentru că eu, în loc să mă îmbrac, mă tot uitam la ea încercând s-o înţeleg.

Când să ieșim pe ușă, telefonul a sunat din nou.

– O clipă, a spus Laguna, să văd cine e.

Am rămas pe palier. O ușă se deschise, ieși tremurător un domn în pardesiu, cu o pălărie fără culoare, și în picioare cu pantofi-sandale foarte scâlciați. Nodul lui Adam și nodul cravatei străvechi păreau făcute din același material. Mă salută cu multă familiaritate și zâmbind. Cu cine mă confunda? Cu cineva care venea pe aici destul de des ca să se poată imprima chiar și în memoria lui șovăitoare.

Dispăruse, eu stăteam încă pe palier, în fața ușii neînchise, ea nu venea, am reintrat și am închis ușa în urma mea.

O auzeam chiar din vestibul, lipit cu spatele de ușă, pentru că ridicase tonul. O înfuriase oare cel de la telefon, sau eu?

– Nu. Nu, nu. Nici azi, nici mâine. Nu te mai scuza atât, e ridicol. Bine, dacă ții să afli adevărul, *ești* ridicol. A! La cine ai dat lampa la reparat? Un escroc, s-a stricat a doua zi, cum de poți fi așa de ușor de convins? Bine. O s-o duc două zile și fără ea, ce să fac? Ți-am spus că azi și mâine nu. Miercuri. Da.

După da n-a urmat decât închiderea telefonului. Vocea îi era netă și impersonală, îmi venea să țip: VORBEȘTE FRUMOS CU EL! EL NU E VINOVAT! NU E VINOVAT DECÂT CĂ TE IUBEȘTE! NU ȚI-A FĂCUT NIMIC ALTCEVA!

Plictisită, s-a uitat la mine, dar nu m-a întrebat „De ce-ai intrat?"

Orașul mă orbea. Niciodată nu-i simțisem viața mai tare. Tremuram pe străzi; în orice clipă mi se părea că o s-o prindă pe Laguna în ghearele lui. Era când un țesut în care mă pierdeam, celulă rătăcită, când un vulcan bubuind în el însuși, spărgându-se și dărâmându-se și iar zidindu-se din el și în el însuși, iar eu o piatră fierbinte aruncată bezmetic de respirația lui aprinsă. Claxoanele îmi treceau drept prin creier, pașii în jur sunau ca cizmele năvălitorilor pe niște morminte, umerii îmi tremurau, coatele mi se îndoiseră, pumnii mă dureau. Laguna mergea alături de mine (nu făcuse gestul să mă ia de braț, nici eu nu îndrăznisem); rotund ca o pasăre; parcă nu era cu mine; poate îi era rușine cu mine; nu. De două ori cineva o salută, și n-am putut să mă uit să văd cine-a fost.

Din ceața halbelor ieși întâi Gigi, pe urmă Sandu, mai erau niște băieți, din alte plutoane, Voisa, Gîndăceanu, pe altul nu-l știam după nume, Ion se sculă cam clătinat de la masă, își puse ochii mei pe silueta Lagunei, atât de încet de parcă ar fi încercat gheața unui lac, nu mă puteam hotărî să mă așez cu ei, Laguna se lăsă sărutată pe mână, se așeză ea prima, toată atmosfera mesei se rupse, o priveau, apoi mă priveau pe mine.

Să bem! Băieții turnaseră tăriturâ în halbe, care coniac, care vodcă, nu auzeam ce-mi spuneau, Gîndăceanu îi vorbea Lagunei, ea îi zâmbea rezervat și politicos, dar, oricum, îi zâmbea. Dintre toți, Sandu se uita la mine cel mai mult, mereu, parcă ușor îngrijorat, și m-am îngrijorat și eu, nu cumva mi se vedea ceva pe față, sau poate că Sandu bănuia un gest al meu care avea să urmeze, pe care eu însumi îl ignoram deocamdată cu totul?

Băieții avuseseră timp să se schimbe, nu, nu toți, Gîndăceanu era în uniformă, ca și mine, Lagunei îi plăcea uniforma, m-am uitat în jur, localul era plin de uniforme, plin! Tot batalionul își dăduse întâlnire aici? Mese cu pahare și halbe și uniforme, țara în jur e o mare de mese cu pahare și halbe. Ce e o țară? Mese, mese, mese, de atâtea ori pe zi, asta ține în picioare orice țară, România e și ea o țară de mese și pahare, am luat mâna Lagunei, ea și-a tras-o dintr-a mea, n-am încercat încă o dată pentru că toți ne priveau. Totul era așa de fals încât mi se părea imoral. M-am plecat la urechea ei.

– Cum te simți?

– În niciun fel.

– Ce-i aia „în niciun fel"? Te plictisești?

– Da.

– Vrei să plecăm?

– Da.

– Eu nu pot pleca chiar acum. Abia am venit. Mă așteptau.

– Vreau să plec eu.

– Adineauri când te-am întrebat dacă vrei să vii cu mine, ai spus că da.

– Nu-mi închipuiam că o să fie așa.

Asta mă înfuria. Nu era, firește, de nasul ei să stea la masă cu camarazii mei și cu mine.

– Dar cum credeai că o să fie? Cum ai fi vrut să fie? În șoaptă ridicasem tonul, și atunci m-a privit drept în ochi:

– Ce vrei de la mine?

– NIMIC! DOAR SĂ PLECI! Dar n-am spus decât „nimic". Am înghițit restul.

S-a ridicat, a trebuit să mă ridic și eu, a spus la revedere cu o voce care îi punea pe toți la locul lor, am ajuns-o lângă ușă, am încercat să joc tare:

– Să mă întorc?

– Faci cum vrei.

– Tu cum vrei?

– Cum crezi tu că e mai bine.

Se încadra brusc în mișcarea străzii și am văzut cum bărbații care mergeau în același sens sau în sens opus măreau ori micșorau pasul ca s-o privească.

M-am întors. Toate erau la locul lor. Gigi, Sandu, ceilalți băieți, Gândăceanu mă privea cu admirația cea mai neprefăcută, fusese strivit de frumusețea Lagunei, ținea să mă felicite cald și onest, cum felicită fără gânduri ascunse orice bărbat pe un bărbat mai norocos decât el, m-am uitat la mutra lui rotundă, mi-a fost dintr-o dată simpatic și m-a întristat.

Discrepanțele dispăruseră, eram în elementul meu, trecea un chelner cu vesta pătată, băieții strigară după el, îl întoarseră din drum, li se făcuse foame, cereau mititei și încă un rând de halbe, Laguna trecuse atât de puțin prin local încât mi-o aminteam greu, pe ce scaun stătuse, nu rămăsese niciun scaun gol. Am stat până seara.

Bani nu prea ne mai rămăseseră. Băusem mult, mâncasem puțin, senzație de improprietate a minții, a cărnii, mi se întâmplase ceva neplăcut, mergeam șovăitor undeva unde lucrul neplăcut trebuia să aibă loc din nou.

Ca să mă limpezesc, am trecut iar prin Cișmigiu. Era tot cald, speram să găsesc un pic de răcoare, să-mi revin, îmi venea s-o iau

spre casă, băncile erau grele de perechi, tufişurile pline de soldaţi, mi se părea că în aer plutesc puncte negre, uleioase, mi se lipeau pe faţă, mă înnegrisem la obraz. Şoapte obscure scăpau din unghiuri şi după colţuri, se întâlneau, îşi pierdeau forma şi înţelesul, cerul sclipea impur, printr-o spărtură a parcului se vedea oraşul.

Cât pe-aci să cad în genunchi, să mă închin în faţa lui. Pe cer, crengile se împleteau, se alcătuiau, se compuneau, groaznic de fin. După atâta urâţenie, după atâta murdărie, şovăire tulbure, cedare neclară, agonie tremurătoare. Desenul lor era fin, bogat, complicat, toată înţelepciunea Asiei încăpea în el. Mă uitam în el, Babel de crengi negre, ochiul mi se împărţea la infinit cu fiecare creangă, cu fiecare frunză, cu fiecare mugur, nu mai aveam ochi, reţelele nebuneşti ale privirii repetau infinitul vegetal.

Cerul prin ele era pustiu. Mă miram că nu geme înfiorat de pustietate, că nu se roagă penibil la urechea oricui, chiar a mea, să vină la el, să-l ajute. Auzeam cum se sparge în el o inimă uriaşă, se face ţăndări sticloase înghiţite de nesfârşirea înfometată. Cerul trosnea întreg, bătut ca un bătrân, ce să-i spun? Frumuseţea crengilor montată în durerea lui, obrăznicie a vieţii. Apoi, oraşul ceţos, alburiu, topit de noapte, ieşind drept, pierzându-se iar. Blocurile ameninţau parcul ca nişte rechini, le străluceau ochii, colierele dinţilor, apăsau parcul din toate părţile, gata să se repeadă, nu-mi rămâneau decât câteva clipe.

Am intrat între crengi, cât am putut mai adânc. Zgârietura lor pe uniformă, apoi pe faţă. M-am implântat zdravăn în mijlocul unui tufiş, cu palma dreaptă închizând trunchiul negru şi umed. Deasupra ochiului stâng îmi tremura o frunză prea mare, la numai câţiva centimetri, cred că era o frunză din anul trecut. Lângă mine urca drept ca un turn de beznă un castan american. Vedeam blocurile şi vârfurile printre crengi, auzeam desfăşurarea automobilelor, uite un ceas luminat, nu distingeam ora, pământul era moale sub bocanci ca un cadavru.

Trecea pe alee o femeie înaltă cu un copil de mână. Un copil mic, pe aleile parcului, la ora asta. La întretăierea cu un pod o aştepta un bărbat, care îi sărută întâi mâna, foarte ceremonios,

privi în jurul lui, văzu că nu era nimeni lângă ei, trase femeia spre el, o sărută cu poftă pe gură. Copilul dispăru în umbra îmbrățișării lor, apoi l-am deosebit din nou: se uita indiferent în jur, strângând mâna abandonată a mamei, care îl uitase, posedată violent de sărutarea bărbatului.

M-am eliberat cu un foşnet puternic din tufiş, am ieşit din parc.

Trecuse repede şi fără preț prima zi a marii permisii, şi ce se întâmplase. Am traversat Calea Victoriei, era puțină lume acum, dormeau mai toți, mâine se deşteptau devreme ca să meargă la manifestație.

Am ajuns, am stat în fața uşii. Aş fi putut să mă întorc pe călcâie, să mă îndrept spre casa mea, să las timpul să descurce încurcătura asta.

Am urcat şi am mulțumit lui Dumnezeu. Laguna dormea. Furată de somn în lumina albăstruie şi roză a lămpii de citit. Suspina nevinovat în somn. Totul arăta ca un film vechi.

M-am dezbrăcat fără zgomot. Am intrat în pat. Mă aştepta. A fost admirabil, aşa cum se întâmplă în somn şi în vis. Nicio clipă n-am avut senzația că ea e ea şi eu sunt chiar eu. Ea era cea de acum câțiva ani (poate chiar de acum câteva zile), eu puteam fi umbra altcuiva. Tremuram de indignare, încleştam dinții ca să nu strig, iar frumusețea ei mă omora, gingăşia ei mă otrăvea, dulceața ei mă scotea din minți.

Din tot efectivul am rămas noi patru. Nu ştiu de ce, fac în clipa asta cea mai neoriginală comparaţie: războiul e ca un tren în care te urci, şi o singură mişcare a lui (chiar prima) şterge tot ce-a fost înainte – un oraş mare, cu trafic, casa părăsită, familia pe peronul gării, florile, dacă au fost flori. Dispar toate, rămâne trenul, oamenii din el, şi sfârşitul spre care trenul te duce implacabil, orice-ai face, oricât te-ai ruga.

O piaţă mare, desenată strâmb, în trapezul ei nişte stejari seculari, nişte bănci pe care le-au lustruit zeci de trupuri, şi lustrul lor bătrân a început să sară azi-dimineaţă, nebun, prima oară după ani de somn, smuls de gloanţele trase din toate părţile. Au înnebunit şi statuile groteşti ale fântânii: într-o clipă au început să alerge orbeşte din locurile lor, sfărâmându-se de pe socluri, zburând prin aer, aruncându-se pe caldarâmul pieţei, sărind iar şi lovindu-se iar, dinadins, până s-au făcut bucăţi.

Ne retrăgeam, zdrobiţi. Rana lui Sandu era la umărul drept. Nu ne aşteptam la atac, orăşelul arăta pustiu. Plutonul se dădea jos din camion, şi a intrat un tanc de-al lor în piaţă, din partea cealaltă, trăgând cu tot armamentul, într-o clipă a făcut bucăţi camionul cu tunul, i-a aprins motorul. Camarazii săreau din camion cât puteau de repede, dar nu puteau sări toţi printr-o singură parte, unii cădeau în piaţă chiar pe partea bătută de foc, ca nişte ţinte vii lângă flancul camionului, şi tancul îi lovea cu mitraliera imediat. Câţiva, încercând să riposteze, au fost împuşcaţi chiar în clipa în care apăsau pe trăgaci, şi glonţul li s-a pierdut în aer.

Avusesem noroc. Eram aşezaţi toţi patru pe banca din dreapta, am sărit simultan jos, în partea cealaltă, corpul camionului ne acoperea, Gigi a pus arma jos, s-a lăsat pe burtă, a început să tragă pe sub camion, dar ce putea face cu automatul împotriva unui

tanc? Noi izbeam cu paturile în uşa şcolii şi am deschis-o chiar în secunda în care camionul lua foc. L-am tras pe Gigi în şcoală de picioare, nici nu mai ştiam dacă e viu, zgâria trotuarul cu catarama curelei şi cu automatul, bonetă nu mai avea, i-am târât faţa în praf, l-am băgat înăuntru, Ion a închis uşa după noi, lăsând lupta afară, ne-am împiedicat în sus, pe o scară festivă şi rece.

Peste altă secundă, fumul camionului aprins acoperea toată faţada şcolii.

Vedeam fumul pe ferestre, în şcoală se întuneca din cauza lui, am urcat în voie, ne-am prăbuşit într-o clasă de la etajul întâi, în noi era o durere imensă, imensă, imens de goală, Gigi era viu şi înnegrit de praf, din umărul lui Sandu curgea îmbelşugat sângele, armă nu mai avea, unde-o pierduse? Inutil, mâna îi era ţeapănă, n-ar mai fi putut trage, l-am legat cu toate pansamentele pe care le aveam, i-am agăţat braţul de gât cu centura, era buimăcit, spunea fără glas „Uşurel, fraţilor!", i-am dat apă, s-a uitat la mine ca şi cum nu mă văzuse niciodată, a pronunţat cât a putut mai îngrijit, aproape silabisind: – Mulţumesc!

L-am culcat pe o bancă, suferea foarte tare, Ion deschisese fereastra, fumul camionului ars se risipea, s-a văzut tancul duşman, un tanc mijlociu, unul singur, nu era urmat de infanterie, înainta încet spre mijlocul pieţei, vedeam halucinant de limpede, din camion nu mai rămăseseră decât bucăţi, în jur pete verzi de cadavre, camarazii, foştii camarazi, un camarad al nostru, mort lângă camion, luase foc şi acum se stingea încet. Se auzeau scârţâituri de incendiu, poate că peste o clipă avea să ia foc şcoala în care ne adăpostisem, se auzea tancul înaintând spre mijlocul pieţei, mergea foarte încet, avea ceva la motor, se opri, se deschise, echipajul coborî, un, doi, trei, patru, combinezoane negre, căşti, distingeam pe faţa unuia o mustaţă, se munceau în jurul tancului, habar n-aveau că sunt priviţi, că făcuseră treaba de mântuială, că nu stinseseră toată suflarea.

Şi Ion, Doamne, ce gras şi frumos venise Ion la mobilizare, cât de mult l-a supt războiul, uite-l pe Ion făcând loc armei în umăr, uite-l luând la ochi, foc odată, un tanchist cade ca înlăturat cu

mâna, ceilalți sar ca strigați din cer de Dumnezeu, foc a doua oară, trage foc cu foc, nu prea mai avem cartușe, s-a zis și cu al doilea, din ceilalți doi, unul dă colțul tancului și dispare, celălalt se cațără pe turelă, fața lui Ion se strâmbă când ochește într-o plăcere intensă, ca și cum s-ar goli de sămânță, un tremur de durere voluptoasă îi încrețește bărbia, fruntea îi e brăzdată, obrajii i s-au înroșit, foc a treia oară, tanchistul cade în tanc ca în fântână.

– Nu l-ai nimerit!

– Sigur că l-am nimerit!

Tancul saltă din loc, țâșnește drept spre noi, ne caută pe cer cu gura țevii, gura coboară, se cască, e chiar asupra noastră, dar mișcarea tancului l-a dezvelit pe al patrulea tanchist, care se repede să se pună iar la adăpost, n-are vreme, Ion îl lipește și pe el de pământ.

Bravo. Ca pe vremuri, la tir, premiul întâi, pace, fericiți eram atunci! Au fost timpurile acelea? Și dacă au fost, cuprinși în ele se găseau alții, ori chiar noi? Tancul s-a oprit, țeava nu mai mișcă, un minut, două, trei, e în regulă, al patrulea a crăpat înăuntru, Sandu se ridică din bancă, ne surâde cu ochi de febră: – Gata?

– Da, da. Gata. Nu-ți bate capul.

Radioul lui Gigi nu transmite decât voci dușmane, suntem probabil înconjurați, unde să ne mai retragem? Ah, limba asta pe care n-am învățat-o niciodată! Am fi știut acum care-i situația. Dacă vin spre noi, dacă ne ocolesc, dacă se retrag. Mai bine poate că nu înțelegem? Oricum, sunt foarte aproape, s-ar putea să-i vedem mișunând în piață în orice clipă. Cum scăpăm de-aici?

Azi-dimineață pornisem la atac atât de siguri de victorie, uite-ne unde am ajuns. Pe dracu! S-a întâmplat ceva, undeva! Ce să se întâmple? Ce se întâmplă întotdeauna la război: mori fie că vrei, fie nu, și mai ales mori înainte să vrei!

Poate că unitatea noastră a dat bătălia, a câștigat, a continuat înaintarea, în urmărirea dușmanului, noi n-am avut noroc, așa suntem noi – ghinioniști! Am dat peste forțe răzlețe, de-ale lor, tancul ăsta singur de pildă. Dar atunci de ce radioul nu găsește în jurul nostru decât dușmani?

Cel mai sănătos e să aşteptăm noaptea ca s-o ştergem de-aici. În plină zi nu putem trece neobservaţi, şi suntem numai patru, dintre care doar trei capabili de luptă. Gigi preia comanda, vom ieşi la căderea serii. Până atunci, aşteptare, niciun zgomot.

– N-ai făcut bine că ai tras. S-ar putea să vină peste noi.

– N-au cum să afle.

– Ăştia din tanc aveau radio.

– S-au curăţat înainte să poată transmite ceva.

– Făceau parte dintr-o unitate mai mare, cu siguranţă. Poate şi-au împărţit oraşul, ca să-l poată pe urmă ocupa. Dacă un tanc nu se întoarce la bază, trag şi ei concluzia că a întâlnit un cuib de rezistenţă pe undeva.

– Ce-ar fi să încercăm s-o întindem cu tancul? Dar niciunul din noi nu ştie să-l conducă.

– Aşteptăm seara, e mai sănătos, hotărăşte Gigi, apoi se uită pe fereastră şi adaugă: – Să dea Dumnezeu să avem noroc să ieşim vii de-aici, nu mi-ar plăcea deloc să-mi las oasele tocmai în piaţa asta!

Lui Gigi nu-i place piaţa. Nu e locul pe care l-ar alege el. Ca să moară. Un amestec de gotic şi baroc, piaţa a fost începută de un secol, terminată de altul, piatra feudală şi cărămida burgheză se îmbrăţişează în trecut ca să fugă de noi, ce inocent e trecutul faţă de prezent.

S-ar putea totuşi să dăm ortul pe-aici, sau nu prea departe, în câteva ceasuri, cine ştie. Şi suntem atât de obosiţi încât ceea ce dorim nu e siguranţa că nu vom muri, ci siguranţa unui sfert de ceas de odihnă, după care întâmple-se orice. Gigi a iubit mult şcoala când era băiat de liceu, o ştim de la el, acum se duce într-un colţ al clasei şi urinează, la război ca la război.

Şcoala asta a mai văzut şi altele. Chiar în clasa de alături dau de nişte morţi. De-ai lor. Unul stă în bancă ca şi cum ar asculta o lecţie. Şcoala a fost ocupată, pierdută, recucerită de mai multe ori, de câte ori oraşul a trecut dintr-o mână în alta.

Morţii au arme. N-avem ce face cu ele, nu ne trebuie decât muniţia. Găsesc la un mort o frumuseţe de revolver mititel, tot numai oţel, îl iau. Mi-am dorit aşa ceva, va fi al meu câteva ore.

Părăsesc morții, mă întorc. Norii s-au risipit, e miezul zilei, în piață e soare, vara șoptește în frunza tânără. Doamne, ce frumos.

Unde-or fi localnicii? Cu limba lor, amestec de occident și orient, consoane abrupte și lungiri cântătoare ale ultimei vocale, cu duritățile poleite nazal, cu forța obscură salvată de muzica vocilor. Au fugit, n-au lăsat nici măcar o fată în urma lor.

Sandu ațipise, toropit de rană. Am fumat o țigară, întinși pe bănci. Nu se mai uita nimeni pe fereastră. Nu era nevoie. Un bocanc se aude de departe într-o piață sonoră.

– S-ar putea să fie sfârșitul, spune Gigi deasupra țigării. Praful i s-a amestecat pe față cu transpirația, buza de jos sângerează, părul îi arde pe cap, și în dezordinea dramatică a chipului țigara dreaptă, netedă, albă, are o anumită falsitate artistică, pare un miraj.

Sfârșitul! Ei hai, hai, Gigi, n-o lua chiar așa! Nu de alta, dar s-ar putea să ai dreptate și să mergem la moarte știind într-adevăr că mergem la moarte. Ceea ce orice soldat trebuie să uite. Căci dacă ar ști asta tot timpul, clipă de clipă, n-ar mai exista soldați, n-ar mai exista arme, n-ar mai exista războaie.

Tristețea din noi e atât de grea încât ne împietrește. O oboseală a sufletului, cea mai covârșitoare oboseală a sufletului: tristețea noastră, spaima noastră de moarte. Trebuie, am depus un jurământ, unde e țara, chiar sub noi, țara pentru care ne ducem, ne pierdem, ne ștergem din lume. O iubesc în clipa asta? Da, îngrozitor, morbid, m-aș îngropa în oricare mormânt al ei, să aștept acolo sfârșitul, să nu ies până în prima zi a păcii.

Țara cu orașele, satele, casele, școala asta, clasa, pe tablă se mai văd litere vagi, s-a scris cu creta nu de mult, am fost școlar și n-am binecuvântat clipa, i-am scos fire albe mamei ou corigențele mele. Dacă ne-am putea travesti în școlari, în niște școlari mai vârstnici, în niște eterni repetenți, poate am fugi din război, din istorie, din coșmarul ăsta îngrozitor, oriunde. Pe pereți mai sunt câteva portrete de domnitori iluștri, care n-au cunoscut înfrângerea, nici șovăiala. Soarele se duce din piață, norii pun cenușă pe caldarâm, morții par și mai morți.

– Eu mă culc. Sculați-mă când e nevoie, spune Gigi, și prinde privirea mea, o înțelege, răspunde cu privirea lui: „Mi-e totuna,

dar vreau să fiu odihnit. Vreau să mor odihnit. Mi se pare mai uşor." Cade în somnul mortal al războiului.

Ion fredonează un cântec dinainte de război: *Sunt o cârpă în amor, / Totdeauna cad uşor!*, cu vocea lui groasă, e un cântec de femeie uşuratică, comic în gura lui. Înainte de război îl cânta o ţigancă focoasă şi vulgară, la „Mon Jardin", era dată dracului, avea nişte sâni ascuţiţi parcă puşi pe sârmă, aprindeau aerul în jurul lor. Ion repetă versurile, altele probabil nu mai ştie, deodată nervii i se rup, izbucneşte în plâns, plânge tare şi tulburător, de tristeţea, de absurditatea vieţii, de mila lui, de mila noastră, şi iar de mila lui.

Se linişteşte încet, îmi cere o ţigară. Pe un ton foarte gingaş şi blând, de o nespusă delicateţe. Bietul Ion n-a mai spus de mult o vorbă dulce, s-ar putea să nu-i mai fie dat, îşi îndreaptă spre mine toată căldura care i-a mai rămas, ne îmbrăţişăm deodată, stângaci şi bărbăteşte, ne despărţim pentru că şi într-o asemenea clipă ne e ruşine de dovezi sufleteşti. Gigi doarme, Sandu murmură ceva, piaţa e iar în soare, şi suntem prea tineri.

Să mă uit mai bine la figura lui Ion, să n-o uit, cine ştie ce revedere ne e hărăzită. El bagă de seamă şi îmi surâde. Aşa cum surâdea lumea înainte de războaie. Bărbia lui e la fel de bine desenată, imperială. Buzele pline ies deasupra ei, într-un frumos dispreţ. Nasul mare şi bărbătesc închide expresia, pleoapele îi cad pe ochii umflaţi, fruntea pluteşte peste toate. L-a maturizat războiul, l-a adâncit, în vremea păcii avea o frumuseţe de operetă, războiul l-a schimbat, cu binele ăsta să se aleagă, şi, dacă vrea Dumnezeu, cu niciun alt rău.

Stăm pe două bănci, unul în faţa celuilalt, fără arme, fiecare se gândeşte la el însuşi.

Ce să spunem? Că am vrea să putem ieşi din cursa asta de şoareci? Cursa asta de şoareci atât de imbecilă, încât îmi vine să mor de indignare pur şi simplu pentru că mi-am dorit un sfârşit mai puţin lipsit de sens? Lupta s-a dat, a fost câştigată, de ce să murim noi aici? Fiindcă aşa e la război?

– DA!

Răspunsul cel mai brutal, cel mai poruncitor, cel mai definitiv din lume.

– NU! țip eu cât pot de puternic în mine însumi, de se aude pe toate văile, pătrunde în toate râpile, se furișează în toate cuiburile sufletului. NU! – DA! repetă glasul, și intonația lui ultimă mă aruncă din viață ca pe o piatră într-o prăpastie. DA! TREBUIE! NU E NIMIC DE FĂCUT!

Afară, cadavrele statuilor se amestecă între cadavrele plutonului. Un înger înnegrit de timp a sărit în bazin, s-a înecat, zace pe fund, cu fața în sus, zâmbește ciobit cerului care se străvede tulbure în ochiul apei.

E pe la prânz. Foamea scoate capul din noi, ne privește, înțelege paloarea noastră, se ascunde la loc. Ăștia nu mai au mult, la ce să mai mănânce, câteva ceasuri o mai pot duce ei și flămânzi.

Poate nu vom muri. Am scăpat de tanc, focul camionului a iertat școala. Dar nu cred deloc gândul ăsta. Nu-l cred. E un semn. Soldatul își simte sfârșitul, așa ni s-a povestit. Poate trăim clipa ultimei dorințe (și asta ni s-a povestit). O țigară mai bună, o înghițitură de coniac, ori poate o femeie. Trece prin creier ca o lumină dorul unei uniri bestiale. Să te scufunzi într-o femeie, să te pierzi întreg în întunericul ei, explozia inimii să doară dulce ca explozia trupului, sângele să țâșnească fierbinte ca sămânța exasperată, să mori din iubire.

Apa nu curge din robinetele școlii. Mă hotărăsc să cobor și să iau apă din bazin, în piață încă nu se vede nimeni.

Ieșind din clasă îl privesc pe Ion. Pleoapele îi sunt grele, vede că dispar, se uită la mine ca la o fantomă pe care o macină dimineața. Nicio întrebare nu i se zugrăvește pe față. Capul îi cade în piept, încet și ritmic, ca și cum m-ar aproba. Mă sperii. Privirea lui m-a și înmormântat. Îmi spune adio, ca și cum n-aș ieși pe ușa clasei, ci pe cealaltă, pe cea din urmă. Doamne ferește, ce mă așteaptă în piață? Mă clatin pe coridor, e ultimul meu coridor? Îmi vine să dau buzna înapoi, merg înainte, ce mă mână? Am auzit de soldați care riscă duși de o nebună curiozitate. Pe mine nu mă arde nicio curiozitate, jur că dacă mi s-ar mai da optzeci de ani

de viață, în clipa asta i-aș putea petrece între patru pereți, nu mă interesează absolut nimic, nimic nu mă va mai interesa niciodată. Nu simt acum nimic, numai setea, o sete grozavă, trebuie să beau, orice s-ar întâmpla.

Și de altfel nu se va întâmpla nimic. Știu asta. Doar să murim. Să mor eu, oricum. Nici asta nu mă interesează. N-am decât să mor. Puțin îmi pasă. Toate astea le spun în mine ca să le audă glasul final, poruncitor, de adineauri. Nu-mi pasă deloc. O să mor și o să văd eu mai pe urmă ce e de făcut.

Am găsit în fine o replică potrivită. Glasul rămâne tăcut, l-am învins. Nu mai îndrăznește. Trec câteva clipe, mă simt stăpân. Încearcă timid: – Dar dacă nu există pe urmă? – Cum așa? – Dacă pe urmă *nu e nimic?* – Fleacuri de prin cărți, nu mă duci tu pe mine cu de-astea! Cum să nu fie nimic pe urmă? Ce, crezi că pot într-adevăr să mor cu adevărat? – Tu nu crezi? – Știu precis că nu se poate! – Te minți pe tine. lartă-mă că ți-o spun în față.

Adjutorium nostrum in nomine Domini. Qui fecit caelum et terram. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam aeternam. Școala asta e laică azi, a fost catolică nu de mult, să fie vreo douăzeci de ani, au rămas literele de piatră, înconjurate cu un filigran de cruci. Deus, tu conversus vivificabis nos. Domine, exaudi orationem meam.

Amen, Amen, Amen! Și mi-am sfâșiat hainele: crucea mamei nu mai era!

Pe ce drum de noroi, în ce pământ țelinos, în ce pădure de frunze putrede căzuse, pic de aur în gunoiul lumii? Astfel își pierde omul armele, una câte una.

Mi-am încheiat tunica la loc peste golul pieptului. Gloria in excelsis Deo. Adoramus te. Glorificamus te. Tu solus Altissimus, Iesu Christe. Christe Eleison. Tocmai de asta aveam nevoie. Suplicația litanică îmi sprijinea pașii. Kyrie pe stângul, Christe pe dreptul. Și eu sunt filius unigenitus, și eu sunt solus, și eu mă pot numi agnus la anii mei, și n-am avut timp și loc pentru păcate. Dar sanctus? Dar altissimus? Dar sedes ad dexteram Patris?

Se va milostivi, îmi va reda viața. – Te minți pe tine! Ah, vocea asta desfrânat științifică, tăria ei nerușinată, crima ei rece și

atotştiutoare, raţionalitatea ei diavolească. NU MĂ MINT! NU MĂ MINT! ŞI CHIAR DE M-AŞ MINŢI! VREAU! VREAU! VREAU SĂ MĂ MINT, VREAU SĂ MĂ MINT TOATĂ VIAŢA! PÂNĂ ÎN ULTIMA CLIPĂ! SĂ NU-MI DAU SEAMA CÂND VOI CĂDEA ÎN ADEVĂR! SĂ MĂ MINT FERICIT! SĂ MĂ MINT MÂNTUIT! ŞI SĂ MOR!

Nu pot fi decât eu cel ce iese pe uşa şcolii; ori vreun şcolar trezit dintr-o memorie obscură. Piaţa luceşte curat în faţa mea, pare de gheaţă, duc mâinile la ochii orbiţi. Plutonul zace la picioarele mele. Piaţa se lărgeşte de lumină. Soarele e acum foarte puternic, aerul încălzit ţiuie puţin, capătul depărtat al pieţei joacă în ochi.

Păşesc, dar nu pot stăpâni pământul sub paşi. Piaţa e prea mare. E imensă. Morţii sunt risipiţi pe o arie fantastică. Cum dracu s-au putut îndepărta atât de mult unii de alţii în moarte? Fiecare, egoist, se apără de atingerea celorlalţi, îşi ascunde faţa. Rămâne singur.

Am făcut douăzeci de paşi în piaţă. E ca şi cum nu m-aş fi mişcat deloc. Mă uit peste umăr, şcoala se vede minusculă, ca un mal părăsit de o navă. Totuşi până la fântână a rămas aceeaşi distanţă. Nu. Una şi mai mare.

Nu voi putea ajunge niciodată la fântână.

NU SUNT EU! NU SUNT EU ACESTA CARE SE VEDE! VĂ JUR CĂ NU! S-A ÎNTÂMPLAT CEVA! NU ŞTIU CE! ORIBIL! S-AU DAT TOATE PESTE CAP! ERAM ALTFEL! ERAM EU! UNDE SUNT?

Mă opresc şi smulg tunica de pe mine. Îi sfărâm buzunarele. Unde sunt? Nu găsesc nimic, nicio hârtie, nicio fotografie, am fugit, am dispărut, stai! N-am timp să mă ochesc, fug prea repede, trag, şi glonţul se duce fără ţintă în lumea largă, nu se mai întoarce, nu mă mai întâlnesc niciodată cu el.

Am căzut pe jos în piaţă. Găsesc un portofel negru, uite nişte bani dinainte de război, uite fotografia tocită, zâmbetul puţin şters al acelor dinţi de divinitate, părul revărsat ca un dar de sus, iluzia gurii, rătăcirea sânilor, când am străbătut acest trup care ofta şi suferea de mersul meu? Rup hârtia în dinţi, o mestec ca

o fiară, o înghit sfâșiindu-mi beregata, o sug în stomac, o topesc în mine, fug ca un bezmetic să-mi arunc capul în fântână, mă duc în ea cu umeri cu tot, mă înec de poftă, ies șiroind, părul îmi curge pe față, respirația îmi împușcă plămânii.

Fotografia mă arde în stomac. Dar e a mea acum, e în mine, nimeni n-o poate smulge, cum și eu am fost al ei, am fost în ea!

Stau cu picioarele desfăcute lângă bazin, cu fața scăldată de o briză de amiază. O să plece soarele. Piața e infinită.

Mi-e mult mai bine. Sunt mult mai tare. Pot să vină.

Apa s-a scurs de pe fața mea, de pe hainele mele, a pătat piața. O piață foarte curată, impecabilă, putem zice, având în vedere evenimentele recente. Așa sunt pieţele din oraşele de munte. Umplu bidonul și rămân iar nemișcat lângă bazin, cu picioarele depărtate. Iau putere. Vreau să iau piața cu mine. S-o apuc în ochi și s-o duc.

Vastă și albă. Parcă e de zăpadă. Golurile ferestrelor, găurile caselor, freamătul pomilor, trupurile căzute, toate se subțiază, se esențializează, nu mai sunt decât nişte elemente de negru intens în albul intens, ca un desen bizar într-o manieră grafică dinainte de război. O structură de negru într-un câmp alb. Caut un nume de grafician celebru, ca să-l lipesc ca o semnătură pe moartea mea.

Am luat o hotărâre. Am să lupt, fireşte. Ca să scap. Cât am să pot. Dar n-am să mă omor luptând. Dacă se poate, bine. Altfel, ce ne e scris. Cuvinte vechi, pline de sens întotdeauna, și acum. Nu le-am disprețuit niciodată, azi îmi îmbrac și mai mult inima în ele. Totul până la limită. Dar nimic din ce nu e firesc. Cu toată puterea, însă nu din răsputeri. Există o anume demnitate chiar și a efortului pentru viață.

Anotimpul a cuprins piața. Apa s-a uscat pe haine, pe mine, o chemare senzuală mă atinge, un fior alb și gros mi se trezește în corp.

Mă întorc din șold, la școală. Piața uriașă îmi ia un oarecare timp, e drept, dar tot ajung, în mers, rotunjirea mișcărilor mă încălzește. Frecarea unsă a oaselor, încheieturilor, tendoanelor, din șold în coapsă, din coapsă în genunchi, ca o îmbrățișare,

împlinit de senzație, trec pragul școlii, închid gospodărește ușa în urma mea.

Gigi și Sandu dorm încă.

Ion e tot pe banca pe care l-am lăsat. Nervii prea întinși au obosit, s-au oprit să-și tragă răsuflarea, l-au lăsat și pe el să se tolănească mai leneș, îndepărtat o clipă de primejdie.

Tigrul, hăituit, rănit, găsește adăpost vremelnic într-un tufiș, își trage sufletul o clipă, zace istovit, rana îl macină, dar zăcerea lui e tot arcuită, moale pe deasupra, fermă pe dedesubt, tot armonică și grațioasă, prevestind ultimul salt, feroce din nou, frumos încă o dată, saltul morții.

Ion deschide ochii, vede bidonul, i-l duc la gură, mișcarea lui setoasă răspândește apă în jur. Apa e ca o durere plăcută a inimii. Mă uit la el și mă alin de alinarea setei lui.

Mă așez iar. Piața a fost o călătorie în altă lume. Școala în jur, ca o copilărie ciudată. Dacă totul nu există, dacă îmi închipui numai? Dacă acum sunt chiar la școală și am doar opt ani, și războiul sângeros din jur e doar imaginația mea de copil?

Ce gând frumos, gând lipsit de orice forță, cum nu poate gândul să schimbe pe lume nimic, absolut nimic! Gândesc, scap cu gândul din încleștarea lumii, alerg în cap, trăiesc în minte, fug din mine în gândul meu, din carne în duh. E bine. Da. Și? Viața se mișcă, rulând spre mine ca un tanc pe pavajul pieței, intră, îmi umple toate interioarele, mă sfărâmă. Îi opun gândul meu, ce slab e gândul, viața îl strivește fără cruțare. N-are nicio putere gândul, cel mai frumos, cel mai bogat. Puterea gândului. Libertatea gândului. Am forța de a gândi, am libertatea de a gândi, și sunt slab, și sunt sclav, gândul mă înșală, gândul e o trădare.

Libertatea de a gândi. Ești liber să gândești. Și viața cade pe tine ca un trăsnet din cer. Și mori gândind liber, și ți se pare că ești cu totul liber, că libertatea de a gândi e libertatea întreagă, și ești fericit.

Viața e libertatea întreagă, moartea e lipsa întreagă de libertate, viața are numai dreptate, nu poate greși, nu poate fi vinovată, a muri e o greșeală, un sperjur, un furt! Să nu mori! Să te ferești

de moarte! Să rămâi! Oricum! Prin orice mijloace! Oricât de puțin! În ființa omului astfel s-a scris de sus!

Da. Așa e. Dar noi nu ne vom salva. Nu vom scoate steagul alb, nu vom cere pace. Nu vom lupta împotriva morții, nu vom lupta pentru libertatea vieții. Vom muri, cum am jurat, zâmbetele noastre se vor umple de praf și de paie, ochii noștri vor zbura în mușstele sugătoare, trupul nostru se va răspândi în păsări și fiare și în mișcarea mai înceată și mai ascunsă a pământului.

Dacă m-aș găsi într-un câmp, aș culege un pumn de țărână. Să-l mănânc și să-i aflu gustul. Copil al orașului, mă voi duce în pământul pe care îl știu din cărți, din culorile pictorilor, din vacanțe scurte și lipsite de confort, uitate repede în vuietul capitalei.

Noi vom cădea pentru patrie, oricum trebuie să cădem pentru patrie, nu avem de ales. Dulce ca mierea e glonțul patriei. Glonț fabricat în schimburi de opt ore, de femei care râd și își dau coate și povestesc despre iubiții lor, glonțul patriei, dulce, dulce ca mierea.

Se trezesc băieții.

Acum nu ne uităm deloc unul la altul. De teamă că nu ne vom putea stăpâni. Că vom surprinde fiecare pe chipul celuilalt un fior de iubire, un tremur de milă. Și se întâmplă o minune: Ion, care a întors școala pe dos, din pod până în pivniță, aduce de undeva o sticlă cu un lichid întunecat, rom!

– Am găsit-o în laboratorul de fizico-chimice! Era pitită într-un dulap!

Cine știe ce profesor virtuos pe dinafară își ascundea rana tainică în dulap, ca să nu dea un nefericit exemplu generațiilor de mâine. Ori poate îi era teamă să nu fie demascat de vreun coleg, să nu sufere judecata bigotă a consiliului corpului didactic. Și romul lui e acum în mâna noastră, în capacele de aluminiu ale bidoanelor noastre, peste o clipă va fi în inima noastră. Ion și-a umplut paharul primul, îl duce la gură cu ochii măriți (parcă și cu urechile ciulite, ca să simtă mai din plin plăcerea), îl dă peste cap.

– E grozav!

Nu e bun, dar merge. Cine îmi spunea odată, de mult, că nu există băuturi rele, ele sunt ori bune, ori foarte bune? O siluetă în uniformă îmi trece vag prin memorie, nu reuşesc, renunţ.

– Cine ştie pe unde o fi fugit boşorogul, şi noi îi dăm gata romul!

– Poate că nu era un bărbat.

– Fugi de-acolo.

– Multe profesoare bătrâne sunt beţive. Mai ales alea de ştiinţe exacte.

E o meserie fără multe bucurii, retribuită prost, o meserie care îmbătrâneşte înainte de vreme şi creează manie. Câţi peri albi n-am scos şi noi profesorilor noştri! O să plătim azi şi pentru asta, o dată cu toate celelalte.

Gigi trage un gât direct din sticlă. Ipoteticul profesor poate bea şi el direct din sticlă, cu mâna tremurând de emoţie în răgazul recreaţiei, când se simţea prea nefolositor şi singur, să-şi facă curaj în faţa celei mai obraznice clase, în faţa celei mai plate ore. Gigi bea după el. N-are a face, profesorii din provincie nu prea au maladii de astea, şi chiar dacă ar avea, peste câteva ore vom fi morţi cu toţii.

Romul ne ameţeşte repede, nici nu e de mirare, suntem nemâncaţi de o groază de vreme, suntem nedormiţi de şi mai multă. Sfârşitul e la uşă, dar nouă ne vine să cântăm. O să ne audă cântând dindărătul uşii. Mă uit pe fereastră, lumina declină, soarele mai are puţin, o să cadă sfârtecat într-o turlă gotică, o să sfârşească şi el.

Gigi aproape a dat gata sticla. Ochii îi sclipesc, se uită în jur după un pahar, al lui e gol, i-l întind pe al meu. Îl seacă într-o clipă. ADINEAURI ERA PLIN! ACUM E GOL! O minune! Cum poate un pahar să devină gol, din plin? E imposibil! Totul într-o secundă, într-un fulger de secundă. E fenomenal. Ce semn adânc se ascunde aici? Ce comparaţie amară?

Lui Gigi îi lucesc ochii, îi lucesc dinţii, faţa îi luceşte, tenul brun umezit de alcool; se uită la fiecare din noi cu sfredelul ochilor, nu-i înţeleg privirea lacomă, cred că s-a îmbătat puţin. Bem. Ciocnesc cu el. Se întinde deodată, mă prinde în braţele lui de fier

(cum n-am știut niciodată că e atât de tare?), mă ameţeşte cu respiraţia, mă sărută adânc pe gură, ca la chef, îl împing în lături, scapă clătinându-se şi cade pe umărul lui Ion, îl înhaţă, Ion se apără, dar tot se sărută amândoi, zgomotos şi lung, un sărut de nuntă.

Nuntă! Şi gheara în inimă, zgomot în piaţă, slab ca o părere, mă rog în gând să fie o părere, ridic mâna, n-am timp să fac semnul crucii.

Zgomotul e de tancuri.

Sunt două tancuri şi două transportoare blindate, şi infanterie. Piaţa e plină într-o clipă. NU! Să ne mai lase măcar zece minute! Să sfârşim prăpăditul ăsta de rom, furat din uitarea milostivă a lui Dumnezeu! Atât! Pe urmă fie ce-o fi! Îl văd pe Ion cum înghite feroce fundul paharului, aruncă paharul undeva în clasă, pune mâna pe armă.

Peste două ceasuri s-ar fi întunecat.

Nu vreau să fac nimic, decât să bat toba cu unghia pe marginea paharului. O tobă de metal, mică. Unghia mi-a crescut, s-a înnegrit, s-a întărit, face zgomot pe pahar de parcă ar fi de lemn. Îmi trec unghiile prin barba crescută rău. Un sunet de secerătoare într-un lan de metal.

Infanteria se opreşte, se aud comenzi. Paşi grăbiţi. Paşi pe scară, spre noi. Îndreptăm armele spre uşă. Sandu s-a ridicat iar în coate, faţa îi e palidă ca o batistă curată, a pierdut sânge, se uită la noi, înţelege dintr-o privire. Se scoală împleticit, vine, face semn cu mâna sănătoasă, îi dau revolverul mic, poate trage cu stânga, tot aia e.

Paşii se apropie. Dacă e om de treabă, n-o să deschidă tocmai uşa asta. Nu merge prea repede, nu se teme de nimic. Fixăm uşa cu gurile armelor.

Deschide uşa şi intră, şi rămâne pe loc.

El are numai doi ochi, noi patru arme. Gura i s-a căscat, fără sunet. Intensitatea privirii noastre îl împietreşte mai mult decât armele. Un sergent, mic de stat, cu şolduri late şi picioare scurte, cu nas strâmb ca de o lovitură, cu gură urâtă şi mare, fără frunte.

Are urechi mici şi ascuţite, de porc, aşezate foarte jos, se văd întregi sub cască.

Dacă e cumsecade, tace din gură, închide uşa, se întoarce jos, nu zice nimic. Dacă nu, rămâne aici. Dar ceilalţi ar auzi focurile.

Dar când Gigi face un pas, sergentul se prăbuşeşte în afara clasei, fuge strigând cu cizmele pe cimentul colorat al şcolii, se aude cum izbucneşte afară pe uşa de la intrare, ca o grenadă. Strigă ceva, dă alarma, probabil, Ion îl culege din fereastră cu un singur glonţ.

Infanteria se aruncă la pământ, caută să se pună la adăpost, sunt trei ferestre, ne-am împărţit fiecare la una, în faţa mea e o fâşie de piaţă în care fuge o grupă, arma la ochi, piedica la foc automat, şi urlu cu arma, şi casc gura şi urlu deodată şi cu ea, până la spargerea plămânilor, în timp ce arma mă pisează în umăr. Din toată grupa, nu scapă decât doi, care se aruncă în spatele unui transportor blindat. Alături, Gigi, la puşca-mitralieră, mătură piaţa cu gloanţele.

E prea uşor. Acum piaţa e plină. Ai lor, mai noi, se amestecă cu ai noştri, mai vechi, morţii cu morţii. Nu mai tragem, nu mai sunt ţinte. Gigi începe să muşte cu puşca-mitralieră unul din transportoarele blindate.

O clipă de linişte, ţipăm, înjurăm cu toată forţa, ne îmbărbătăm răcnind, nu ţine mult.

Trag tancurile în noi. Trag cu tunurile drept în ferestre. Cădem la adăpost pe podea.

Acum timpul îşi pierde cursul firesc. Iese din orice unităţi de măsură, aleargă mai repede decât oricând. În piaţă intră tras şi împins de servanţi un tun. E în regulă, nu mai e nimic de făcut. Tunul trage şi aruncă tot cerul pe noi. Podeaua crapă. Trage iar. Ne îngroapă tavanul. Lemnăria cade pe mine, sunt prins cu arma în mână, ca un şobolan. E-n regulă. Mai e foarte puţin. N-o să mai am aer. Salut. Şi aud vag, ca printr-un zid de apă, încă o lovitură de tun. Întunericul se deschide în faţa mea, cad de la etaj cu toată dărâmătura peretelui.

Cad în bot, cu arma întreagă în mână, şi trag orbeşte în faţa mea. Fum, tencuială, nu se vede nimic. Din clipă în clipă drăcovenia asta veche poate să înceapă să ardă, şi eu cu ea.

La picior, altă soluție nu e. Mă scutur cât pot de tare de dărâmături, reușesc să mă ridic, nu mai am pe cap nimic, beat de șoc, beat de rom, trag încă o dată orbește în față, căldura tulbure pe care o simțisem lângă fântână acum îmi chinuie tot corpul, dorința mă face să mă strâmb, la ce să mă reped? O iau la fugă, ies din fum și o rafală cât pe-aci să-mi ia capul. Fug pe o stradă. E îngustă, cu trotuare ca de jucărie, cu case cu temelii mari și ferestre de cetate, miezul Europei, fug atât de repede și de bine încât mă minunez, casele zboară pe lângă mine, sfârâie de viteza mea, dar sunt sute de case, și strada e atât de lungă, băieții unde-or fi, înainte, în urmă? Zbor pe stradă, mă depășesc niște gloanțe.

Se putea altfel? Totul după regula jocului. Ăia vin după mine cu un transportor blindat, vitele dracului, nu pot lăsa un om să zboare liniștit, și pofta mă străbate atât de tare încât mai că nu mă dă peste cap, și mă înfig în aer ca o fiară în primăvară. Trag după mine, strada coboară tot mai mult, cum de nu mă dau peste cap în alunecușul ei, zău nu știu. Strada coboară și se lărgește, și lucește tot mai tare, ca o stradă de aramă, soarele la asfințit e chiar în capătul ei, mă avânt spre el, plesnind nu altceva.

Fug în zigzag. Al dracului de prost trag ăștia, alfel nu se explică. Mă opresc la un colț, fac bucăți aerul cu arma, dar nu reușesc nimic împotriva transportorului, bineînțeles. Gloanțe pe blindaj, niciun efect. Mă întorc și o iau la fugă iar, pierd arma goală, o iau drept spre soare. Cineva fuge în fața mea.

Adineauri nu era nimeni. A apărut probabil în clipa când m-am întors să golesc arma ultima oară. Fuge chiar în soare, poate fi un camarad, nu-mi dau seama bine. Din spate, ăia trag iar, trec iar cu gloanțele chiar pe lângă mine. Dar zgomotul e mai vag, ca și cum s-ar fi îndepărtat.

Silueta din față se vede, e în alb, cu păr fluturând, îi văd mișcarea coapselor, o cunosc, fuge drăcește, eu după ea, zgomotele scad și mai mult, nu-mi pasă, nu-mi mai pasă de nimic, după ea! Soarele e și mai aproape. Nu mai văd strada. Spatele alb, părul sunt la o lungime de braț. Întind brațul, prind aer. În jur nu mai e niciun zgomot. O tăcere adâncă, dar care îmi vâjâie în urechi mai grozav decât întregul război.

Deschid gura ca să țip apucând-o, îmi înfig mâinile în ea, introibo ad altare, și în aceeași clipă mă deschid și mă golesc, explodez tot, fierbinte, mă ard pe mine de dorința mea, inima îmi explodează și împroașcă sânge, gloanțele mă străbat, simt și în inimă o satisfacție nebună, uitată, infernală, mă întorc tot pe dos și mă pustiesc de mine însumi, din gură îmi iese un zâmbet, ultimul, cel mai mare, creierul îmi iese tot în privire, ochii se aruncă din orbite și se duc până în cer, mâinile se aruncă din umeri, picioarele din șolduri, și cad prelung, și mă îngrop, și roțile trec peste mine, și mă sfârșesc.

Mulțumirea pe care o simt nu cunoaște margini, nicio împreunare vreodată nu m-a durut și nu m-a bucurat mai mult, sămânța mea se topește, se răcește în pământul umed, lutos ca o coapsă, cu un miros tulbure, puțin obscen. Golurile ochilor mi se umplu de cer. O frunză cade de undeva și se lipește pe gura mea, ca o... Ce anume? Am și uitat? Da, am uitat, nu mai țin minte decât că era ceva foarte dulce. Odată, înainte de război.

M-am speriat atât de tare în somn, încât, înainte de a mă trezi, am apucat-o pe Laguna în braţe. M-am deşteptat sufocându-mă de părul ei. Ea dormea încă, şi a gemut uşurel. Am început s-o sărut nebuneşte, mă lăsa, râdea mut în somn, tristeţea visului încă îmi rupea inima, fericirea deşteptării îmi dădea lacrimi.

Lumina cădea în cameră ca şi ieri, o clipă am crezut că am visat toată ziua de ieri şi de fapt n-a trecut nicio zi. Eram cu ea, noaptea trecuse, trăiam, m-am îndepărtat puţin ca s-o privesc.

Mă simţeam foarte emoţionat, nu prea înţelegeam de ce, mă uitam la ea şi emoţia îmi creştea. Căldura ei în braţele mele, o sărutam şi zâmbeam între două sărutări, ieşisem cu totul din mine însumi, uitasem tot ce mi se întâmplase vreodată în viaţă, pur ca un copil, mă întrebam dacă nu sunt cumva fericit, chiar fericit!

Aş fi vrut ca ea să nu se trezească. Dar o strângeam în braţe tot mai tare, şi până la urmă a deschis ochii. Privirea întunecată şi grea. A pătruns cu ea adânc în mine. Apoi s-a eliberat dintr-o mişcare de gura mea.

– Mă iubeşti?

I-am spus da pe negândite şi în aceeaşi clipă mi-a tras capul şi cred că ne-am sărutat mai mult de un minut. Mi se strânsese puţin inima, oare nu minţisem? Îmi făcusem un fel de virtute din a nu pronunţa cuvinte atât de mari. Simţeam că minţisem puţin. Dar prea puţin. Dacă nu era iubire, ce era? Mă întrebă iar dacă o iubesc, i-am răspuns tot da, a urmat altă sărutare înăbuşitoare, spusesem da mult mai uşor şi mai adevărat, simţeam că mă apropii cu vorba de ce simt, nu mai era de făcut decât un pas foarte mic. Timpul îl va face pentru mine, şi va fi ca şi cum n-aş fi minţit niciodată, căutşi de puţin.

Nu-mi răspundea nimic, nu-mi pomenea dacă ea mă iubeşte ori nu, sentimentul nu părea să aibă decât o singură direcţie, aşa

trebuia, așa era bine. Și mă mișcăm cu toată forța de care eram în stare, ca s-o fac să-mi răspundă cât mai plin, să-mi spună mut ceea ce nu-mi spunea în cuvinte.

În cameră se auzea stins larma manifestației. Când ne-am dat jos din pat era destul de târziu, cred că treceau ultimele coloane.

Laguna a ridicat obloanele, ce albă era în lumina începutului de mai, pe stradă încă nu era de ieșit, ce să facem?

Mi-a luat iar capul în mâini și a început să mă sărute de parcă n-ar fi fost ea. Îmi închise întâi ochii cu limba, coborî cu gura deschisă pe toată fața mea, și vibram interior atât de tare de parcă gura ei m-ar fi deschis pe o masă de operație, îmi desfăcu buzele, îmi înlătură dinții, începu să mă soarbă tot în ea, și îmi venea să leșin.

– Lasă-te moale.

Mai moale decât atât nu puteam, eram ca o cârpă în mâinile ei, nu îndrăzneam să fac nicio mișcare și abia respiram.

– Iubitule.

Se depărtase foarte ușor, cât să pronunțe cuvântul, de fapt îl pronunțase în gura mea. Am desprins pleoapele cu grijă. Ținea și ea ochii închiși. I-am închis iar pe ai mei. Eram față în față, cu gurile lipite, ca doi orbi adunați de o lumină dinăuntru.

Am stat așa.

O simțeam acum cu mine. Era aproape, era transparentă, vedeam tot în ea, și acest tot eram eu. Nu ne despărțea nimic. Nu-mi venea să cred. Restul nu exista. Puteam fi fericit. Demonstrația se terminase. Lume obosită pe străzi. Flori strivite. Oameni întorcându-se, burtoși și gâfâind în mers, brațe fleșcăite, picioare varicoase și strâmbe din maiouri și chiloți de sport, salariați travestiți în sportivi. Militari. Civili. Familii cu baloane. Ziariști străini cu mutre flegmatice, îmbrăcați orbitor, cu aparate de filmat care fac rău la inimă de bune, de scumpe.

Tineri în costume naționale fluierând, dansatoare în rochițe scurte de mătase. Vara aproape, sângele se cheamă, totul e cum trebuie, totul e foarte bine. Cum să fac să fiu fericit cu ea, cum să fac să mă iubească și să fie fericită cu mine, pentru că eu m-am îndrăgostit, m-am îndrăgostit, m-am îndrăgostit lulea, până peste urechi, nu mai încape nicio îndoială.

Prânzul bătea în ziduri cu lumina lui galbenă. Alunecam prin tăria zilei cu patul plin de noi doi. Priveam încăperea prin ceața părului ei.

Ni se făcuse foame, prin casă nu mai erau decât nişte resturi, un singur ou, am împărțit totul, am mâncat în joacă, goi, bucătăria se umpluse de corpurile noastre, mi se părea foarte ciudat s-o văd aşezându-se goală pe scaun, ori sprijinindu-se de o uşă. Foarte ciudat şi extraordinar de frumos. Am mestecat, am înghițit, am zâmbit şi i-am spus:

– Te iubesc!

Simplu, liber, cald, fără să mă gândesc la urmări. Avea o bucată de pâine într-o mână, şi deodată ochii i se măriră, privirea i se fixă (teamă? poate chiar o uşoară scârbă?), se deosebi toată de mine.

– Cum ştii?

Nu înțelesesem întrebarea.

– Poftim?

– Cum ştii?

– Ce să ştiu?

– Cum îți dai seama?

– Că te iubesc?

– Da. Cum îți dai seama? Ce simți?

– Nimic, am spus eu pe negândite.

Era adevărul. Ce puteam să simt? Ce lucru deosebit? Iubirea se cunoaşte dintr-o dată, şi nu prin vreo stare organică specială. Eram convins de asta, şi urmăream cu inima strânsă cum i se umbrea figura, sânii parcă îi căzuseră puțin, brațele îi păreau fără putere.

– Ți se pare.

– Nu mi se pare! Te iubesc!

– Crezi?

– Sunt sigur.

– Ce te tace să fii atât de sigur?

La dracu'! Numai o femeie e în stare să inventeze aşa ceva. Cum ştii? Uite, am băgat de seamă că, de când te iubesc, mi se bate în fiecare seară ochiul stâng!

Am coborât vocea, ca s-o fac cât mai gravă, mai serioasă, mai convingătoare.

– Vorbesc serios. Nu ştiu dacă am neapărat cine ştie ce senzaţie deosebită, dar te iubesc, e limpede, nu mai încape îndoială.

Dar m-a muşcat un şarpe de inimă: nu minţeam? Nu mi se părea? Nu-i spuneam asta doar din încăpăţânare, pentru că mă enervase întrebarea ei, lipsa ei de încredere?

Ea însă puse pâinea jos şi se uită drept în ochii mei:

– N-am râs de tine. Te-am întrebat sincer cum îţi dai seama. Ce anume simţi, încât să-mi declari aşa ceva?

Ce anume simt. Ce anume simt. Simţeam că mâncasem foarte puţin, că mi-era sete, că eram uşor obosit de îmbrăţişări, aş fi băut ceva tare, aş fi ascultat un disc bun, aş fi fumat o ţigară, în acelaşi timp mă simţeam, undeva în spatele minţii, treaz, alert, excitat, îngrijorat chiar, ca pe un drum necunoscut şi oarecum periculos. Poate mă grăbisem mărturisindu-i. Dar nu minţisem. Nu mult. Puţin. Deloc.

– Nu ştiu dacă simt ceva anume. Poate simt, şi nu-mi dau seama. Poate nu simt. Însă ştiu că te iubesc. Atât nu ajunge?

Privirea ei m-a îngenuncheat. Cum Dumnezeu să ajungă? Ce ştii tu, caraghiosule, copil fără minte, pui cu aripile necrescute, ce ştii tu de nevoia imensă, îngrozitoare, de mortala şi definitiva nevoie de iubire a unei femei? Ce ştii tu de nebuneştile dovezi pe care le cere ea ca să creadă bărbatului, ca să poată fi liniştită, mulţumită, fericită? Iubirea? Nu, certitudinea, stabilitatea, timpul, infinitul. Numai astfel sexul ei, etern străin şi duşman bărbatului, se va împăca, numai astfel va înceta să se judece aspru, să se condamne necruţător pentru că a căzut în braţele tale!

Dar eu abia dacă bănuiam ceva din toate astea. Şi nu voiam să recunosc că nu e de ajuns atât cât oferisem eu. Am muiat-o în braţe astupându-i gura cu un umăr, întrebând-o dacă nu-i ajunge atât cât îi spusesem, cât îi dădusem, şi ea, pentru că nu putea vorbi, nega din cap şi se lupta cu mine.

Amiaza se ducea, ne-am despărţit, m-am ridicat într-un cot ca să mă uit la ceas.

– N-ai vrea să ne plimbăm un pic?

– Nu, nu te supăra, sunt puţin obosită. Du-te tu dacă vrei. Eu rămân să te aştept.

Am înţeles că era chiar aşa cum spunea ea.

– Să-ți telefonez dacă ajung pe undeva, ca să vii să mă iei?

– Cum vrei tu.

– Vreau să mă mișc puțin.

– Da, iubitule.

Ieșeam, și mi-a dat prin cap că s-ar putea ca celălalt să apară ori să telefoneze în lipsa mea, am dat să deschid gura, fără să știu ce-aș fi vrut să spun, Laguna îmi explica ceva, am auzit ce spunea:

– Nu e destul. Nu e niciodată destul pentru o femeie. Dacă un bărbat o iubește, asta e atât de puțin, prea puțin. Dacă un bărbat moare de iubirea ei, crapă, nu mai e om de iubirea ei, da' atunci poate să spună că se întâmplă cu ea ceva neobișnuit.

Îmi răsuceam boneta în mână.

– Du-te, ca să nu vii prea târziu. Am plecat.

Am nimerit într-un local, la o masă goală, m-am și mirat că era deschis. O ochioasă cu picioare mari se mișca între bar și masa mea, mă privea dintr-o parte, era destul de liniște, adineauri eram în brațele Lagunei, acum, în seara acră a localului, nimic nu se schimbase în mine, eram același, nu eram, de neînțeles.

Chiar în spatele meu, la altă masă, cineva încerca să convingă pe altcineva să cumpere o stofă. Doua femei. Nu. Cel ce vindea era un bărbat cu o voce teribil de subțire și de mieroasă. Nu-i vedeam.

– Nu e mult. Așa o stofă. Lână-n lână. Lucru englezesc.

– Nu pot să-ți dau toți banii odată.

– Ei, parcă eu ți-i cer pe toți odată. Uită-te mai bine la ea. Grozavă, nu?

– Frumoasă.

– S-o vezi ziua. Și pe urmă să-ți mai spun ceva: stofe de lână nici nu se mai fac. Ce, parcă se mai lucrează undeva ca înainte de război? Acum totul e pe grabă, să fie prost și ieftin, să strici și să cumperi iar. O stofă ca asta, de așa calitate, o să fie peste câțiva ani un obiect de muzeu.

– E cam demodată.

– Vaaai! Asta? Am cumpărat-o la Feodorov, cel mai mare comerciant de stofe din Chișinău. Am adus-o cu mine peste tot pe unde m-a purtat războiul. Nicio molie n-a atins-o. A scăpat

ea de război, şi acum să nu-şi găsească cumpărător? Asta-i o stofă care poartă noroc.

Era un telefon în local, m-am ridicat, m-am căutat de o monedă, uite-o, am făcut numărul.

– Unchiule?

Vocea semăna, dar nu era a lui.

– Cine-i acolo? Un moment.

Se auzeau mai multe voci de bărbaţi. Unchiul veni, pronunţa ca şi cum în aceeaşi clipă ar fi terminat de înghiţit ceva.

– Ce faci, măi? De ce n-ai mai dat nicio veste?

– N-am venit în oraş. Aş putea trece acum? Te deranjez?

– Sunt cu nişte prieteni. Vino.

Am mai stat o clipă. Localul, vechi şi vâscos, parcă vopsit cu urină. Capete sordide pe la mese. Ochioasa îmi atinse uniforma cu cotul. I-am plătit. Afară erau neoni; ţipătul, sclipătul luxos al automobilelor; aici nu se mişcase nimic de zeci de ani; vin prost, ţuică doftoricită, întorsătură a stomacului, rinichi ciuruiţi, vezici betege. La doi paşi, în înaltul etajelor, o lăsasem pe Laguna, frumoasă, goală, purtătoare de amfore.

Nu era de înţeles. Nimic nu era de înţeles, în aburii murdari, nu mă credeam pe mine însumi. Lumea se apropia, se depărta. Ieşeam din ea, reintram, eram iar la locul meu, dar nu mai era acelaşi loc.

Nu mi-a deschis unchiul. Un domn foarte înalt, slab-slab, şi alb, coliliu de alb, într-un costum la două rânduri, un costum pur şi simplu antic, cu un monoclu atârnând de rever, avea o mână lustruită ca o carte veche.

– Colonel Banu.

Nu ştiu cât vedea din mine, părea foarte miop. Zâmbea sec, cu o cordialitate dreaptă, nimic mai mult decât ce trebuie.

Colonel în retragere. Părul foarte alb era tuns scurt.

Unchiul nu era în cameră, spre mine venea un alt bătrân, gras, cu ochi frumoşi şi trişti, cu trei fire cărunte lipite savant de craniu. Şi încă unul, potrivit de stat, cu faţa roşie, fără gură, cu privire albă, de nebun, cu urechi mari şi depărtate de tâmple, îmi întinse stânga, dreapta n-o avea.

General Ocneanu. General în retragere. Grasul. Colonel Lupu. Colonel în retragere. Cel fără mână, cu buzele atât de subțiri încât parcă n-avea gură deloc.

– Să trăiți, bună seara, am spus eu cam încurcat. Unchiul Nicu a ieşit?

– Nu, nu, e dincolo. Vine imediat. Stai jos.

Slabul care-mi deschisese mă studia prin monoclu. Aveau pahare în mâini. Se vedeau sticle de vin. Cât pe-aci să-i întreb dacă sărbătoreau ziua de 1 Mai.

Dar nu se uitară prea mult la mine. Aveau ei treburile lor.

– Aşa că, monşer, spuse omul fără gură, degeaba ți se părea ție contesă. Ştiu eu ce treabă aveau fetele de-acolo. Nu icre negre, nu lăutari, nu cântece şi dansuri căzăceşti. Erau spioane, asta erau. De altfel, peste un an i-a arestat pe toți, nu țineți minte ce-au urlat ziarele? Tu, Ghiță (către slabul cu monoclu), nu mai ții minte?

– În ce an să fi fost?

– În '38. În decembrie.

– Cred că plecasem deja la Berlin.

– Mofturi, parcă la Berlin nu primeai gazetele din țară? Să fi văzut atunci cum toate contesele şi prințesele alea, refugiate, cică, s-au dat în vileag că erau altceva! Şi dom' general care spune că era frumoasă ca o contesă! Aş vrea să ştiu şi eu ce contesă putea fi aia dacă o chema Mara Schwartz?

– Era foarte frumoăsă, spuse dom' general, cu ochii umezi.

– Zi şi tu, Ghiță.

– N-am văzut-o.

– Cu cine s-o asemănăm? Pe Mina Dobrescu ai apucat-o? Una înaltă şi roşcată tare şi pistruiată?

– Roşcată, pistruiată, stai! Nu e aia care ți-a dat ție blenoragie în '35?

Omul fără gură se făcu mai roşu, şi în aceeaşi clipă intră unchiul Nicu, avea în brațe un sul mare, şi toți se ridicară nerăbdători în picioare la vederea lui.

– Gata, am găsit-o, m-am umplut tot de praf, că nu mai scap de maniile voastre. A, bună seara, ai şi venit?

Era o hartă imensă, o hartă militară, tocită şi spălăcită şi plină de rupturi în locurile în care fusese împăturită, ei o întinseră pe jos, ocupa o bună parte din cameră, se lăsară în genunchi în jurul ei.

– Aci eram eu, spuse omul fără gură, şi acoperi cu paharul un punct al hărţii.

– Nu se poate, spuse generalul, cum o să fi fost tu aici? Ai fost mai la est!

– Dom' general, se poate? protestă omul fără gură. Ce, credeţi că nu mai ştiu unde mi-am pierdut mâna? Chiar aici am fost! Cum puteam să fiu mai la est?

– Nu se poate. Sau asta înseamnă că ai mințit atunci când ți-am ordonat să-mi raportezi unde te afli!

– Dom' general!

– Vlade, spuse unchiul Nicu (am băgat de seamă mai târziu că era singurul care îi spunea generalului pe numele mic), asta ştiu şi eu. Aici a fost, unde spune.

– Gata! spuse slabul. Aţi pierdut pariul, dom' general.

– Ce pariu, n-am pierdut niciun pariu! Aşa-mi face Lupu mereu! îmi povesteşte întâi de un loc, pe urmă de altul, până mă ameţeşte de nu mai ştiu nici eu unde am fost şi când!

– Dom'le general, îmi pare rău! Nicule, spune şi tu!

– Ce să spun, mă, ce să spun? Mai daţi-le şi voi dracului de prostii! De altceva nu v-aţi găsit să vorbiţi? Hai noroc!

Şi îmi întinse mie un pahar plin. Generalul bău până la fund, dintr-o singură sorbitură. Unchiul Nicu abia lăsă ceva pe fund. Ceilalţi doi însă numai îşi muiară buzele.

– Nu, nu pot! spunea generalul pe un ton foarte jignit, dar în acelaşi timp şi puţin copilăresc, de copil care ameninţă că-şi ia jucăriile şi pleacă. Nu mai pot. Dacă până şi prietenii mei vechi! Am fost împreună peste tot, campanie, prizonierat, ce, nu v-aţi simţit bine când aţi fost sub ordinele mele? Şi acum să nu mai fiu crezut pe cuvânt!

– Dom' general! strigară coloneii în cor.

Dintre ei toţi, generalul se ţinea cel mai prost. Vocea îi era nesigură, poate şi de băutură, moale, aveai tot timpul senzaţia că abia mâncase o bucată de brânză şi că glasul îi era uns, îţi venea să-i

strigi să înghită, să tușească, să fie iar bărbat. Purta o cămașă de nailon, tocită și ațoasă la guler, parcă nu prea curată. Cravata îi era mototolită, cu nodul demodat. Gâtul gras se vărsa peste guler. Nasul mare îi lucea. Numai ochii erau frumoși; aveau o frumusețe a slăbiciunii.

Banu, atât de uscat și de alb, în costumul lui albastru la două rânduri, tocit de tot, semăna cu un pastor anglican dintr-un roman clasic. Uneori avea un zâmbet de o asemenea blândețe încât nu-ți venea să crezi că a fost militar.

Lupu, omul fără gură, era nervos și smucit, ochii îi străluceau, albi de tot de intensitatea gândirii, avea momente când părea posedat, simțeai că nu te aude, nu te vede; că întregul pământ a dispărut chiar, alungat de obscurul proces sufletesc care se petrecea în el.

Între ei, unchiul Nicu parcă nu fusese niciodată la niciun război.

Oricum, față de niște civili de aceeași vârstă, arătau toți patru grozav de bine. Câți oameni nu s-au coșcovit pe scaune la slujbă, ori în patul nevestei, înainte să ajungă de cincizeci de ani, au murit zguduiți de un tramvai până în inimă, ori le-a pus capăt ficatul, și au rămas ăștia, pe care nici gloanțele, nici lagărul nu i-au putut sfârși.

– În sfârșit, își încheie teoria omul fără gură, în ce privește chestia cu fetele alea care dansau la „Urs", eu vă spun că n-a fost lucru curat. Pe vremea aia era plin de spioni în București, de toate soiurile. Atunci a fost și scandalul Kalisch. Vă amintiți? Inginerul Kalisch, ăla care avea relații numai cu ofițeri! Nicule!

– Nu țiu minte nimic, nici să mă pici cu ceară. Cine-a mai fost și ăsta?

– Era supus cehoslovac, eu cred că evreu trebuie să fi fost, dar lucra și pentru unii și pentru alții. Dar ce, credeți că nu se știa la Marele Stat-Major? Se știa tot! L-a prins cu dovezile în mână, și s-a sinucis înainte de judecată. Așa că, dom'le general, cu tot respectul, n-ați făcut deloc bine, știți, atunci, cu fata aia care dansa la „Urs", contesa, de! Cine știe ce se putea întâmpla.

– Ce frumoasă era! suflă generalul. Pe unde-o mai fi ea acum?

Omul fără gură râse scurt şi se uită cu înţeles la mine: „Uite omul în toată firea cum îşi pierde minţile pentru o muiere!“ Am crezut de datoria mea să-l aprob discret, deşi nu prea înţelegeam ce rost mai are să dezgropi o eventuală posibilitate de spionaj de acum treizeci de ani.

– Vrei să mănânci? mă întrebă unchiul Nicu.

Nu mi-era foame. Mi-am mai turnat un pahar. Mi se părea că recunosc vinul acru de rândul trecut, dar nu se făcea să-i atrag atenţia unchiului, îl vedeam că scormoneşte ceva într-un sertar al biroului. Ceilalţi se ridicaseră de deasupra hărţii. Nici pe ei nu-i puteam crede. Făcuseră războiul. Văzuseră vii, uneori de aproape, figuri politice închise azi între coperţi. Supravieţuiseră.

Erau şi ei nişte oameni. Atât şi nimic mai mult. Cu trecut, cu amintiri de tinereţe. Tinereţe cu iluzii, şi iubiri trecătoare, şi boli din iubire.

Unchiul veni cu un pachet gălbui şi mare.

– Ce-i asta?

– Jurnale dinainte de război.

A, da. Jurnale. Să vedem cum au început toate.

– Unchiule, i-am şoptit, prietenii ăştia ai dumitale nu sunt ca dumneata.

– Cum adică?

– Numai de război vorbesc.

– Să te ferească Dumnezeu să treci prin ce-au trecut ei. Atunci să te văd despre ce-ai mai vorbi tot timpul!

Universul *fondat de Luigi Cazzavillan, director Stelian Popescu, decembrie 1936. Starea sănătăţii papei este staţionară, papa a petrecut o noapte calmă, iar medicul stă în permanenţă în apartamentul pontifical, azi-dimineaţă papa a mâncat mai mult ca de obicei, astăzi este ziua decisivă în conflictul constituţional din Anglia, hotărârea regelui va fi primită cu profundă emoţie şi veşnic respect, guvernul a dat azi un comunicat, declarând că nu există conflict între Suveran şi el, interpretat aci în sensul că Suveranul, persistând în proiectul său de căsătorie, a acceptat în totul modul constituţional de a vedea al guvernului şi al dominioanelor. Linişte pe frontul Madridului, timpul e frumos, dar nopţile sunt geroase, în sectorul*

Usera au fost prinși 32 soldați germani, pe frontul Somosterra naționaliștii au surprins pe guvernamentali într-o tranșee, punându-i pe fugă și pricinuindu-le mari pierderi, agenția „Tass" anunță că între 28 noiembrie și 2 decembrie vasele de război ale naționaliștilor spanioli au oprit nu mai puțin de șase nave sovietice, pe care le-au percheziționat pentru a vedea dacă nu transportă arme și muniții pentru guvernamentali, Unamuno despre războiul fratricid din Spania: „Nicăieri în Europa nu există atâtea tare ereditare ca în Spania. Nu se poate spune că ne găsim în fața unui război al creștinismului contra necredinței sau al naționalismului contra bolșevismului. Dacă am gândi așa am pune problema greșit, căci în Spania atât catolicismul cât și ateismul au un caracter deosebit de al celor din alte țări. Lupta între frați, care se desfășoară în Spania, nu este altceva decât o nebunie colectivă."

M-am uitat pe deasupra paginii. Cei trei, așezați foarte aproape unul de altul, atingându-și capetele, vorbeau pasionat, foarte preocupați, foarte bătrâni, foarte desperecheat îmbrăcați, foarte refuzați de timp, foarte bătuți de Dumnezeu. Unchiul Nicu asculta, ceva mai la o parte, tovarăș cu ei și în același timp străin lor. Părea că își urmează gândurile lui.

Lupte crâncene pentru cucerirea Mongoliei centrale. Se dă lupta pentru soarta provinciei Sujjuan, ultimul bastion al puterii chinezești în Mongolia centrală. Se anunță din izvor chinez că mareșalul Ciang Kai Sek ar fi sosit la Sian Fu, capitala provinciei Shansi, spre a prezida o conferință militară. După rapoarte sosite din Sian Fu, influența comunistă s-ar întinde asupra unora din elementele armatei generalului Ciang Sue Ling, comandantul suprem al trupelor chineze din nord-vestul Chinei. Colaborarea Micii Înțelegeri: fără a se lăsa ademenită de halucinațiile prestigiului unei mari puteri, Mica Înțelegere a știut să-și asigure în Europa o poziție egală cu celelalte state mari. Prin aceasta și-a asigurat o influență hotărâtoare asupra reglementării situației în bazinul dunărean și în Balcani. Se poate înțelege foarte ușor ce copilăros este de a întreține în bazinul dunărean idei revizioniste. Cine dorește revizuiri în bazinul dunărean pregătește războiul. Nimeni

în Europa nu mai crede că Mica Înțelegere va ceda din teritoriile ei. Dacă n-am fi fost forțați să întrebuințăm atâtea energii pentru apărarea frontierelor noastre, situația din bazinul dunărean ar fi fost reglementată de mult. Acest lucru ar trebui să-l înțeleagă și acei din Europa Occidentală, cari, în necunoștință de cauză, acordă simpatiile lor revizioniștilor și împiedică astfel consolidarea reală a întregului continent.

Și m-am oprit aici, pentru că Lupu se înfierbântase și se auzea în toată camera:

– Nu există decât un singur vinovat! Occidentul! Toate conflictele care au început în miezul Europei au fost promovate și întreținute de politica imbecilă a Occidentului! Dacă Occidentul s-ar fi comportat altfel, războiul ar fi putut fi oprit.

– Ia uite ce opinii categorice ai! Când a început să te intereseze politica atât de mult? În armată habar n-aveai de ea!

– În armată! Jurasem, ofițerul nu face politică, datoria și așa mai departe, ce, parcă voi vă băteați capul cu politica? Dar acum? ACUM? Nu mai sunt în armată, mâna nu mi-o mai pune nimeni la loc, nu mai are nimeni nevoie de mine, dar și eu mi-am vărsat sângele pentru țară, nu? Stau singur între patru pereți în cotineața aia de doi pe doi și trebuie să-i mulțumesc soră-mii c-o am și pe aia, când mă satur de stat îmi vine să ies pe fereastră, dar ce să mai ies, tot am să mor, ce să mă mai sinucid, să mânii pe Dumnezeu că m-a scăpat de moarte în campanie și în prizonierat! Și mă cobor, mă urc într-un autobuz și fac cu el înconjurul Bucureștiului până se uită taxatoarea cruciș la mine să vadă dacă nu sunt beat, ori nu vreau să-i fur banii. Mă uit pe fereastră și văd un oraș întreg, uriaș și nou și străin de mine! Vreau să-l înțeleg și nu pot, aș vrea ca el să mă înțeleagă, dar el nu vrea asta, el e tânăr, eu sunt bătrân și caut cu ochiul ceva în el care să fi rămas al meu, dar nu mai e nimic al meu în el! NIMIC! Ca ieri eram tânăr și eu, nu-mi pierdusem încă dreapta, purtam frumos uniforma, ieșeam pe Calea Victoriei, femeile se uitau la mine, mergeam la Capșa, eram salutat până la pământ, tot Bucureștiul era al meu, toată lumea era a mea! Când a trebuit, am plecat la război, pentru că jurasem, și nu m-am ascuns de moarte! Am lăsat în urmă tot ce era al meu, cu gândul că dacă

scap să mă întorc la ele. Şi m-am întors! După treisprezece ani, front, prizonierat! Nu mă aştepta nimeni, nu mă mai cunoştea nimeni, nevasta murise, fiu-meu nu ştiu nici azi pe unde o fi, ar fi avut acum vârsta băiatului ăstuia. Număr zilele şi mă tot mir ce mult trăiesc, citesc cărți din care nu țin minte nimic, văd filme din care nu înțeleg nimic, mă urc în autobuze goale şi mă las dus de ele de la un capăt al liniei la altul până când simt că înnebunesc. La ce bun? La ce bun toate astea? Am greşit undeva? Unde? Unde-am greşit? Ce şi când? Dar toată viața am crezut că nu-mi fac decât datoria! Am depus un jurământ, după el am trăit, nu l-am călcat nici cu gândul măcar, şi...

Se opri înecat şi începu să tuşească. Scoase o batistă şi-şi astupă gura cu ea. Generalul îi apropie paharul lui de gură, dar unchiul Nicu întinse mâna şi îl opri.

– Lasă-l, cred că şi aşa a băut cam mult.

Cel uscat şi alb părea emoționat. Se uita la mine, îmi surâdea uşor, încurcat, căuta să-şi ascundă emoția fredonând ceva printre dinți, nu prindeam cuvintele. Omul fără gură se liniştea. Privea în jur. Îşi ştergea buzele cu batista.

– Lasă, ce să ne mai amintim, spuse puțin forțat unchiul Nicu. Necazuri. Bătrânețe. A fost, a trecut, începuseşi să spui altceva.

Omul fără gură reîncepu, scăzut şi şovăitor.

– Am vrut să... da... n-are importanță... Voiam să înțelegeți... eu încerc să înțeleg acum... E foarte târziu. E prea târziu, dar tot mă căznesc să înțeleg.

Se uită pe masă, îşi găsi singur paharul şi îl bău înainte ca unchiul să poată interveni.

– Spuneam altceva. Războiul putea să nu înceapă.

– Ei, să fim serioşi.

– Sunt foarte serios. Occidentalii sunt de vină că a început. Ca întotdeauna. Toate vărsările de sânge din Europa au avut loc din cauza lor. Din cauza lor, pentru apărarea lor, în folosul lor.

– Asta rămâne s-o dovedeşti.

– Eu s-o dovedesc? N-o dovedeşte istoria destul? Pe pământul ăsta au trecut treisprezece invazii barbare. Neamul ăsta a fost zdruncinat de atâtea ori, a luptat şi s-a apărat şi a sângerat de atâtea ori. Şi pentru ce? Pentru ca francujii şi englejii şi alții ca ei să se

bucure de pace şi de neatârnare? Să crească nesupăraţi, să se dezvolte, să se îmbogăţească, să se impună? Şi după aia tot ei s-au lăudat şi s-au împăunat şi ne-au dat cu tifla nouă, care am stat de strajă la poarta lor!

– Asta e geografia. Ce e vina lor că sunt mai la adăpost decât noi?

– Perfect. Nu e vina lor. Dar de ce n-au recunoscut niciodată datoria materială şi morală pe care au avut-o faţă de noi? Ce e minciuna asta pe care n-o combate nimeni de sute de ani? Ar fi fost Occidentul ce e azi dacă turcii nu s-ar fi împotmolit *aici*? Şi vrei să spui căăia nu ştiu, că n-au auzit niciodată de neamurile de pe-aici, care au fost violate, furate, bătute, umilite de atâţia, de atâtea ori? De ce-au mai inventat Tribunalul de la Haga, şi Liga Naţiunilor, şi toate fleacurile astea dacă nu sunt în stare să-şi plătească niciun atom din obligaţii şi din datorii? Şi astea sunt naţiunile care pretind că merită să conducă soarta pământului!

– Bine, bine, dar eu unul nu văd ce are asta cu începutul războiului, spuse albul.

– Eu nu pot să înţeleg ce fel de ataşat militar la Berlin ai fost dumneata dacă nici acum nu-ţi dai seama cum au început toate! Când Hitler a început să facă pe nebunul cu nemţii din Sudeţi, s-au repezit occidentalii să garanteze naţiunile Europei de est, da sau nu?

– Ei, s-au repezit.

– Bun. Eram aliaţi cu franţujii şi cu englejii, nu? Armata nu era pentru Hitler. Politica tradiţională a ţării nu era cu Germania. De altfel, s-a văzut ce poziţie a avut Germania când cu cedarea Ardealului.

– S-a văzut.

– Mica Înţelegere era făcută ca să ne apărăm de Germania. Dar nu ne puteam apăra singuri. Aveam nevoie de aliaţii tradiţionali, care pretindeau că sprijină Mica Înţelegere.

– Şi?

– Şi se ştie ce bine au sprijinit-o! Hitler cerea mereu, nu era chip să-l saturi. Occidentul a făcut ce-a făcut întotdeauna. A fost de acord să-şi sacrifice aliaţii din Est, unul câte unul, numai să nu trebuiască să mişte el. Să-i dăm lui Hitler pe toţi, şi p-ăia, şi p-ăia,

și p-ăia, numai nouă să ne fie bine, la Paris să nu se schimbe nimic, la Londra să joace lumea golf, iar nenorociții ăia pot să se ducă dracului, tot nu-i cunoaște nimeni, nici nu se știe cine sunt, unde sunt și cum îi cheamă! Ce-are a face că ne-am angajat față de ei? Onoarea Franței și a Angliei nu se pătează dacă Hitler pune mâna pe Polonia, și pe Cehoslovacia, și pe România! Grija noastră trebuie să fie să nu supărăm un dușman ca Hitler, nu un aliat pe care dracu-și mai amintește când ni l-am făcut și de ce l-am făcut!

– Asta cam așa e, spuse conciliant generalul.

– Ei, și dacă s-au înțeles între ei, amănuntele erau ușor de aranjat: l-au trimis pe tâmpitul de lord Runciman în Cehoslovacia și i-au spus: – Bagă bine de seamă, să nu care cumva să te întorci și să zici că nemții trăiesc bine ca cetățeni cehoslovaci! Și ăla s-a dus, l-au invitat nemții din Sudeți numai la petreceri și la banchete, i-au împuiat capul, că erau toți oamenii lui Hitler, și s-a întors și a zis: – Nemții din Sudeți nu mai pot suporta tirania cehoslovacă! (Care tiranie, într-una din țările cele mai libere din Europa, de o mie de ori mai democrată decât Germania de la ora aia?) Hitler a zis mersi, și s-a făcut potlogăria de la München, pe cehi nu i-a întrebat nici dracu' nimic, parcă n-ar fi fost pe lume, la tratative nici măcar n-au fost invitați, au așteptat pe la uși! Credeți că guvernul francez și guvernul englez nu știau că era o invenție și o calomnie, că nemții din Sudeți nu se puteau plânge de nimic? Știau perfect, dar au tăcut din gură: orice, numai să nu-i incomodeze pe ei. Au plecat în weekend răsuflând ușurați, după ce au avut grijă să scrie în toate ziarele că înțelepciunea diplomației occidentale a scăpat iar Europa de la război! Și tot așa au făcut până a ajuns Hitler la Canalul Mânecii. Că dacă n-ajungea, n-ar fi intrat ei niciodată în război!

– Bine, bine. Acum vino la noi.

– Ajung și la noi. România tot trimitea emisari la Paris și la Londra: ce faceți, mă, acolo, v-ați pierdut mințile? Îi dați lui Hitler Europa pe tavă? Nu lăsați Cehoslovacia! Nu lăsați Polonia! Nu ne lăsați singuri în fața nemților! Și surzii ar fi înțeles! Ei, nimic. Am mai avut și nenorocul cu guvernul polonez. Dobitocul de Beck tot umbla în două luntri încercând să-i câștige bunăvoința lui Hitler, iar mareșalul Smigly Rydz făcea niște

declarații să te strici de râs: – Noi vom ajunge primii la Berlin! Războiul e ca și câștigat! Niciun nasture nu va sări de la uniforma vreunui soldat polonez! Și în loc să se gândească cum să se apere, au zădărnicit în mod criminal toate planurile de apărare colectivă pe care le propusese România, crezând că Hitler o să-i răsplătească pentru asta (mai ales că Beck avea sânge nemțesc și era foarte mândru de el). A dat Hitler cu ei de pământ de nu s-au văzut, și pe urmă tot la noi s-au refugiat!

Beck a murit în România, cu plămânii măcinați, puțin înainte de sfârșitul războiului. Polonezii emigrați o dată cu el s-au risipit în toată lumea; unii au ajuns în Orient, alții în America; bisericile catolice din Liban păstrează plăci de marmoră pe care e scrisă în poloneză recunoștința refugiaților.

– Rămăseserăm singuri. Mica Înțelegere nu mai exista. Occidentul se făcea că n-aude. Ce era să facem? Să ne lăsăm ocupați de nemți, dezmembrați, să pățim ca Cehoslovacia ori ca Polonia, să devenim și noi un Gau nemțesc? Fuseserăm vânduți de Occident, ăsta e adevărul! Din cauza lor s-a schimbat toată politica externă a României, s-a dus pe gârlă toată munca lui Titulescu, am căzut în plasa Germaniei, ne-am pomenit aliați cu ea peste noapte, ni s-a luat Ardealul, am fost siliți să intrăm în război și n-am mai ieșit din el până nu ne-am răscumpărat! Și ne-a costat atâtea vieți, în est, și în vest! Noi ăștia de aici, puteam și noi să fim morți! Am scăpat! Ei și? Ce-am câștigat că am scăpat? Ce-am câștigat noi din războiul ăsta?

– Dragă, ești naiv, nu te supăra, ce-ai fi vrut? O țara neutră? Nu există, asta e placa turnantă a Europei, toată lumea are interese aici, toată lumea vrea să treacă prin ea. Am încercat mereu să fim neutri, și dovada: n-am reușit niciodată!

– Foarte bine! Placa turnantă a Europei! Adică o fatalitate! Sunt în stare să accept chiar și așa ceva. (Ai să recunoști însă că orice popor occidental s-ar fi comportat în situația noastră exact la fel ca noi; ei n-au niciun merit, au avut pur și simplu noroc, numai geografia i-a salvat; vanitatea lor crasă nu e motivată de nimic.) Dar realitatea asta trebuie s-o accepte toți! Toți să fie conștienți de sacrificiile pe care le face o parte din Europa, și de pe urma cărora

profită fără scrupule cealaltă parte! Dar dacă iei orice istorie a războiului scrisă în Occident, vezi că se scriu capitole întregi despre „tragedia" caraghiosului ăluia de Schuschnigg, despre disensiunile din guvernul francez, despre cazul de conştiinţă al mareşalului Petain, despre tot ce vrei şi ce nu vrei, numai să fi avut cât de cât legătură cu ei! Ţările de-aici – neant! Atunci de ce-am mai vărsat sânge? Ce, istoria se face numai cu sângele unora, nu se face cu al tuturor? De ce-au mai murit polonezi, cehi, români, unguri, sârbi, dacă atâtea lucrări calificate nici măcar nu-i amintesc la indice? A fost o farsă sinistră războiul ăsta, ori ce-a fost? Acum, după război, franţujii trag de rezistenţa aia a lor în toate cărţile şi în toate filmele, şi-o umflă de îţi vine să crezi că ei, şi nu alţii, au câştigat războiul. (Mă uit la băiatul ăsta, care se duce la cinema şi vede filmele alea toate, şi-mi zic: prost mai învaţă istoria tineretul de azi!) Churchill a scris memorii după război, în două volume. Volumul unu – „Căderea Franţei", volumul doi – „Singuri". SINGURI! Cum au înfrânt ei, singuri, înaintarea germană! Ce vorbeşti, nene? Dacă ar fi semnat Hitler ordinul de debarcare, ar fi fost englejii în stare să lupte ca partizani şi să le facă nemţilor atâtea greutăţi câte le-au făcut sârbii? Mi-l aduc aminte, săracul, voi nu-l ştiţi, pe Marcel Vulpescu; a murit în subordinea mea, eu l-am făcut căpitan. Ce băiat de aur, curajos, frumos, om de inimă, tânăr, ce să mai vorbim! Făcuse dreptul, avea viaţa înaintea lui. Ăsta avea o dambla cu Parisul: îl ştia din cărţi, stradă cu stradă, monumente, istorie, tot; visul lui dintotdeauna fusese să se ducă la Paris, nu apucase din pricina războiului, citea cărţi despre Paris în tranşee, în linia întâi! Îmi spunea: numai să se termine războiul, să mă văd demobilizat, mă împrumut de bani, fac pe dracu-n paisprezece, mă reped acolo măcar o săptămână, să mă plimb pe malul Senei! A murit cu Parisul în gură, l-a făcut terci un tanc într-o mlaştină când ne retrăgeam şi ne goneau din urmă blindatele ca pe nişte animale, a murit într-o zi când în Parisul lui nu se trăgea nici măcar un foc de armă, şi erau cabaretele şi boatele deschise, şi tot ce vrei!

Generalul închisese ochii, ca şi cum i s-ar fi făcut rău. Colonelul Banu se uita sticlos înaintea lui, şi mesteca ceva în gura goală.

Unchiul Nicu mă privea cu un surâs bizar. Nu-mi dădeam seama dacă surâde într-adevăr ori numai îi tremură, poate de enervare, colțurile buzelor.

– Atunci de ce? Spuneți-mi voi, de ce? Oare n-am murit de pomană? Eram morți dinainte, eram pierduți dinainte, soarta noastră era scrisă pe un petec de hârtie. Aduceți-vă aminte: am luptat de două ori, cred că armata noastră a avut cifra de pierderi cea mai ridicată din Europa, proporțional cu populația, după Germania! Trebuie să fim pe locul patru sau cinci în lume ca cifră de pierderi! Ei, și? Alții sunt tineri, au uitat, trăiesc, fac ceva, speră! Dar noi, cei de pe front? Pentru noi ce rost a avut? Cu ce ne-am ales? Ne-am ales măcar cu minte mai multă? Nici pomeneală! Cei care n-au luptat, adică destul de mulți, au știut cum să-și exploateze umilința, cum s-o transforme în eroism. După război și-au făcut cea mai extraordinară propagandă, și au câștigat mie la sută. Și noi? Pe noi care am trecut prin cel mai mare calvar, imediat după aia au făcut toate eforturile ca să ne uite, să nu mai țină minte nimic. Nu numai noi trebuie să ținem minte: noi o să murim iute, ce contează dacă ținem minte prin ce-am trecut, dacă nu mai avem somn de coșmaruri, dacă nu mai avem inimă să trăim, că poate ne-a ars-o războiul? Dar să țină minte toți; și tinerii ca băiatul ăsta, și toată lumea, toți care au fost amestecați, să ne păstrăm suferința, și să învățăm din ea, și să-i învățăm și pe alții! Uitați-vă la scriitorii de azi. Tot caut și eu o carte bună în care să văd lucrurile cum au fost, și războiul ăsta cum a fost! Și peste ce dau? Câte-o cărțulie scrisă în grabă, de unul care pe vremea aia abia se năștea, și care acum le face iute și de mântuială, ca să umfle bani cât mai din gros? Să-i întrebi pe tinerii de azi de război, și să-i vezi pe toți că habar n-au, chiar dacă li s-au prăpădit în el tata și mama, au ei acum altele mai grozave în cap, nu poveşti de-astea învechite!

O lume incapabilă de tragic. Refuzându-și tragedia, respingând-o, uitând-o, anulând-o în cinic și în grotesc.

– Dragă, spuse unchiul Nicu, exagerezi. Și pe urmă, lumea are nevoie să uite suferința. La ce bun să-ți tot răsucești cuțitul în rană? Unii au fost loviți atât de rău încât au fost pur și simplu nevoiți să uite totul, ca să poată supraviețui.

– Să nu uite nimic! Sângele vrei să-l uite? Oasele să le uite? Băiatul ăsta calcă cu bocancii pe un strat de oase de trei palme! Ştie el ale cui sunt, şi de când, şi pentru ce? Să scriem şi noi, despre noi, cum fac alţii numai despre ei, că noi am hotărât soarta războiului, ce, ar fi neadevărat? Am întors armele în momentul hotărâtor, am grăbit deznodământul cu mai bine de un an! Când am întors armele, au sărit toţi să ne laude; acum de ce se fac că ne uită? Mareşalul vroia să mobilizeze un milion de soldaţi ca să-i ţie pe ruşi în loc! Dacă nemţii aveau răgazul de un an pe care li l-am furat noi, îşi făceau bomba atomică înaintea americanilor!

Cum trăiau, ce făceau, la ce se gândeau oamenii înainte de război? La teatrul „Regina Maria", luni, marţi, miercuri, celebra piesă „În amurg", cu d. G. Storin, d-ra Marietta Anca, d. Tony Bulandra. La radio, după mersul vremii, bursa, ştirile interne şi externe, lectură de Mihail Sadoveanu. „Aquarium", str. Câmpineanu 12 – Pasagiul român, expoziţie de peşti, animale aquatice şi reptile (deschis toată ziua). Jupânească, tânără, prezentabilă, garanţie materială şi morală, caut loc. Caut nemţoaică tânără, curată, doarmă acasă, la copil 2 ani. Plată bună. Suissesse distinguée, cherche emploi dame compagnie, gouvernante. Soră caritate caut bolnavi de îngrijit permanent. Student litere-teologie, meditez curs primar, secundar-inferior, contra masă. Căţel Seidenpintschen splendid, caut căţeluşe împerechere, plătesc. Capitalist străin, finanţează afaceri rentabile, invenţiuni etc., oferte detaliate ziar 86 T. DETECTIVUL! Casă veche, serioasă, Academiei, 16, informaţiuni sigure, urmăriri discrete.

Toate după tipic, după regulă, după lege. Legea Europei. Sus politicienii, minţind pe toată lumea, minţindu-se unii pe alţii care mai de care. Uneori minţindu-se chiar pe ei înşişi. Dar asta se întâmplă prea rar. Jos taţii de familie, cetăţenii care mor în foc, băieţii veseli seceraţi în floare, nedreptatea lumii.

– L-am văzut pe Hitler de şase ori, povestea colonelul Banu. Era pirpiriu şi plăpând, părea bolnav de plămâni. Şi nervos, îţi dădea impresia că mănâncă din el însuşi. În jachetă, treacă-meargă, dar în uniformă nu dădeai pe el două parale. Ţin minte că au fost odată chemaţi toţi ataşaţii militari, când a murit un general al lor,

Dietl, Eduard Dietl, general de brigadă; ne-am dus, era lume puțină, o gardă ce nu se mai pomenise, și toți nemții aveau niște mutre de parcă nu mai erau oameni. Nu erau decât bărbați la catafalc, ofițeri superiori, fruntași ai partidului, și o femeie, doamna general, văduva; am așteptat, am așteptat destul de mult, Hitler trebuia să vie să vorbească, și nu mai venea. A sosit târziu de tot, era verde la față ca după o noapte de chef, în pantalonii negri părea foarte mic de stat, a început să vorbească și n-avea voce deloc, nici nu se auzea. Stăteam lângă ataşatul militar suedez, care nu putea să-l înghită, și de câte ori îl vedea arătând prost nu mai putea de bucurie, și acuma tot așa, mai că nu tropăia și-mi spunea la ureche „Il est fichu! Il est fichu!". Eu nu știam cum să mă îndepărtez de el, că voiam să aud ce zice Hitler și abia îl înțelegeam: vorbea de general, cât de bine a luptat pentru patria germană, și așa mai departe. Văduva plângea tare, și mai mult plânsul ei se auzea. Și deodată, a-nceput să se încălzească! L-a dat dracului pe general, a început cu poporul german, cu destinul poporului german, cu dreptul poporului german, cu victoriile poporului german, a-nceput să strige, tremurau policandrele de vocea lui, nemții ăilalți îl sorbeau din ochi nu altceva, m-am uitat la văduva lui Dietl, care nu numai că nu mai plângea, dar uitase cu totul de bărbatu-său mort acolo pe catafalc, și-i zâmbea Führer-ului, și, ce să vă mai spun, striga așa de frumos că te fura, ataşații militari se cam tulburaseră și ei, chiar și suedezul, degeaba se prefăcea că-i vine să caște! Nu știu zău, să fi dat vreun ordin, dacă nu s-ar fi repezit toți să-l execute, și eu o dată cu ei! Mă uitam la nasturii de la veston, îi vedeam, erau aceiași, erau la locul lor, surzi și orbi, nu auzeau și nu vedeau nimic, pe ei nu-i atingea deloc toată afacerea asta, și mi se părea tare ciudat. Nasturii erau foarte liniștiți, și mobila din cameră, și vulturii Reich-ului deasupra uşilor, și Dietl. Nu părea deloc impresionat că vorbește la catafalcul lui ditamai Führer-ul, care deodată s-a oprit, și-a luat vânt, și Sieg! Ăilalți toți HEIL! El iar Sieg! Ei iar HEIL! Ca în vremurile de glorie. Am plecat în sfârșit, maşina mergea încet din cauza unor dărâmături, cunoșteam bine Berlinul, totuși nu mi se păruse niciodată atât de pustiu și de mare, vedeam rar oameni îmbrăcați

în haine bune, cei mai mulți în vârstă, de vârsta armelor n-am văzut niciun civil, păreau foarte înfometați. La o încrucișare era o femeie agentă de circulație, cu obrajii scobiți. Poporul german; cu devotamentul, fidelitatea, spiritul de sacrificiu, curajul, forța de muncă, și alte calități neprețuite.

– Ții minte scena aia de la Anghelescu, din '39? Ne duseserăm să comandăm prăjituri pentru reveion, și erau acolo doi nemți. Doi căpitani. Intraseră să cumpere frișcă, întrebaseră câtă pot lua, li se spusese că oricâtă vor, holbaseră ochii, nu le intra în cap că nu era pe cartelă, ca la ei! Unul și-a dat pe frișca un sfert din soldă.

– Ei lasă! S-au văzut alții care își dădeau toată solda pe fiare de călcat, pe tacâmuri ori pe ceasuri deșteptătoare! *Dacă* și-o dădeau!

Reviste italienești din timpul războiului: *Chiar și pietrele din cimitire trebuie să lupte pentru Stalin! Un corespondent american a telegrafiat ziarului său amănunte despre apărarea Moscovei. Construcția de opere defensive fiind deosebit de grea în această zonă datorită lipsei de piatră, rușii au trebuit să folosească toate resursele locale ale capitalei, recurgând până și la lespezile din cimitire, care, luate de pe morminte, au fost întrebuințate în punctele amenințate. Multe morminte din Moscova au devenit astăzi anonime. Am văzut soldați ai lui Stalin pitulați în dosul marilor lespezi. Unii vor avea norocul să moară astfel lângă o piatră frumos lucrată, purtând un epitaf înțelept. Un Mihail Mihailovici oarecare stă în spatele pietrei lui Sergio Esenin. Cadavrul său va avea onoarea unei frumoase inscripții comemorative, a celui mai mare poet al Rusiei moderne: „Te-ai dus, o, scump amic, fără cuvinte, lacrimi, ori surâs. A muri nu e nou sub soare, dar nu e nou nici a trăi.*

În război te aperi. Te aperi cum poți. Folosești până și pietrele poeților celebri, ca a lui Esenin (Sergio, mania italienilor de a adapta totul la urechea lor), chiar dacă riști să alimentezi prin asta propaganda inamicului.

– Și când s-a comunicat la Berlin de întoarcerea armelor, ce-ați făcut?

Mă fixă o clipă foarte scurtă, ca și cum ar fi vrut să se convingă că întrebarea pornise într-adevăr din gura mea.

– Ce să fac? Dumneata ce-ai fi făcut? Am comunicat imediat nemților, că, avându-se în vedere acțiunea guvernului român, misiunea pe care o îndeplinisem până atunci luase sfârșit. Totodată, am ordonat militarilor din subordinea mea să-mi urmeze exemplul.

– Și s-au supus toți?

– Cei mai mulți.

– V-a fost greu să luați hotărârea asta?

– De ce să-mi fie greu?

– O schimbare politică atât de importantă...

– Pentru mine nu era nicio schimbare politică. Cu nemții luptasem și în '916. Și pe urmă, militarul nu făcea politică. Cel puțin, pe vremea mea nu făcea; în armata „burgheză", cum i se zice azi. Noi primeam ordin și executam, de altceva nu ne durea capul. Depusesem jurământ față de rege și țară, țara întorsese armele, cum era să discutăm noi gestul țării?

– Și pe urmă ce s-a întâmplat?

– Ce era să se întâmple? Nemții nu erau să ne decoreze pentru asta. Am fost internați într-un lagăr, pe urmă în altul, la un moment dat m-au despărțit de soție și de copil, a fost greu.

– Mizerie mare, nu?

– Asta nu pot spune. Am fost tratați civilizat. Mâncarea era puțină, nu-i vorbă, dar nici nemții nu mâncau mai mult decât noi. Când au început americanii să bombardeze mai grozav, ne-au mutat în Austria. Acolo a fost perfect, am avut și lapte. Curând au venit americanii și ne-au dat drumul din lagăr, și am venit acasă. Prizonierat serios au făcut alții, să-l întrebi pe Toto.

– Ce-am făcut?

Ciungul fără gură. Pe el îl chema Toto.

– Spune de prizonierat, să afle și băiatul ăsta.

– Îndată, numai să termin. Așa că, domnilor, îndoială nu poate exista. Când bombardau nemții Londra, veneau femei la parlament să aștepte să iasă guvernul, și țipau să încheie pacea cu nemții, că războiul e pierdut, că e o nebunie să încerci să-i reziști lui Hitler. Lui Churchill îi strigau *navy murderer*, ca și cum el i-ar fi omorât pe marinarii englezi, nu torpilele nemțești. Dacă Hitler debarca, Anglia se prăbușea imediat! Tito a stat în peșteri cu partizanii!

Englezii n-ar fi fost în stare, că ei sunt un popor prea civilizat, obișnuit cu democrația, n-au stat sub turci cinci secole, și dacă războiul nu mai seamănă cu un sport, atunci trebuie încheiată pacea. Cum erau să reziste niște democrații parlamentare unui stat totalitar? Asta nu se poate! O democrație parlamentară cum sunt alea din Occident nu poate duce un război serios, fiindcă la primul eșec opinia publică începe să țipe „Jos guvernul!" Pe Churchill erau gata să-l dea jos după afacerea de la Singapore! În timp ce Hitler avea un stat totalitar, fără opoziție, fără opinie publică, fără nimic, și dacă nu se amestecau americanii pe câți încă nu i-ar fi mâncat fripți! Și zău că-mi pare rău că nu s-au plimbat nițel nemții și la Londra! Să vadă domnii englezi cui vânduseră Cehoslovacia în '38. Da' ce vroiai să mă întrebi, Ghiță?

– Mai nimic. Băiatul ăsta întreba cum era în prizonierat.

– Ei! Comandanții lagărelor au avut foarte mult de furcă, fiindcă în lagăre nu era liniște niciodată: românii șterpeleau mâncarea de la nemți, nemții făceau mereu câte-o delegație la comandant să se plângă, venea ăla în inspecție, nu-i putea dovedi pe români cu nimic, și treaba asta se repeta mereu. Când am plecat noi acasă din ultimul lagăr, comandantul (era un ucrainean și ciupea românește) se închina de fericire că a scăpat de belea. Iarna era cumplit de frig, sufereau și localnicii, dar noi. Natura era frumoasă. M-am îmbătat acolo odată cu zeamă de scorușe. O porcărie cum n-am mai pomenit, am crezut că mor. Era în '44 spre primăvară. Tu, Ghiță, pe vremea aia stăteai comod la Berlin. Berlin, inima rece a Europei.

– Ba nu, s-ar putea să fi fost în țară. În primăvara lui '44 am venit la București de mai multe ori. Eram la București de 4 aprilie, când au bombardat americanii. Tocmai mă întorceam acasă, că stăteam pe Știrbei Vodă, la doi pași de comandamentul german. Era la prânz, multă lume pe stradă, se întorceau de pe la slujbe, au început sirenele, dar nu le-a luat nimeni în seamă, că dimineața fusese un exercițiu de apărare antiaeriană, și așa sunt românii, și-au zis că tot asta trebuie să fie. Am ajuns acasă, m-am urcat pe acoperiș, și vedeam avioanele perfect: dădeau drumul la bombe așa cum cad picăturile dintr-un robinet, dar foarte multe și repede.

Lumea alerga acum pe străzi şi ţipa, era o panică nemaipomenită. Vedeam bine de pe acoperiş şi comandamentul german: cei mai mulţi nemţi ieşiseră afară să se uite, unii cu binoclul, dar erau de un calm inconştient, ca şi cum pe ei n-ar fi putut să cadă nicio bombă. Printr-o fereastră se vedea la etajul doi un tip care bătea ceva la maşina de scris. Probabil că avea ordin să termine lucrarea foarte repede, fiindcă tot timpul cât a durat bombardamentul nici n-a ridicat ochii de pe pagină. Alături erau două blocuri, în majoritate ocupate de familii de ofiţeri nemţi. Între ele să fi fost o sută de metri pătraţi de grădină şi nemţii puseseră nişte legume. O fi avut vreun ofiţer de-al lor plăcerea asta, că de mâncat doar nu mâncau de-acolo. Venea în fiecare zi un gradat neamţ să cerceteze grădina, şi în ziua aia tocmai se nimerise acolo când a început bombardamentul. A înţeles el că e bombardament că doar a auzit sirenele. Când a început să se zguduie pământul de bombe, s-a uitat în sus, să vadă avioanele, dar el nu putea să le vadă din cauza blocurilor. Atunci şi-a văzut de treabă de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

– Da, da. În privinţa asta parcă nu erau oameni. Nu pot să uit cum jucau volei la doi paşi de linia întâi. Plecau la atac pe tancuri în chiloţi, ca să se bronzeze. Mă întreb şi azi: erau eroi sau brute?

Armata germană. Inimi şi nervi, dar în tradiţionalul, vestitul cenuşiu de câmp german. Uniforma feldgrau, lucirea armei feldgrau, privirea feldgrau, ca în fotografiile şi filmele războiului, feldgrau şi ele ca şi uniformele, războiul feldgrau, universul feldgrau.

O armată e în sine un univers. Un război e un univers. Să fii soldat în armată, soldat în război ca o stea într-un infinit de stele, ca o cruce de lumină în noaptea cerului.

Simţeam o vibraţie teribilă în tot creierul. Ceva din vibraţia lor de acum un sfert de veac. Lumina parcă scăzuse. Îi vedea mai vag. Erau prost îmbrăcaţi, prost hrăniţi, bătrâni, sfârşiţi. Fuseseră câte-un glonţ de carne, câte-o pulsaţie în creierul imens al războiului pentru care trăiseră. Tinereţea lor, viaţa lor, bătrâneţea lor, totul supt şi mâncat de război.

Până la mine ajungeau fraze, nu-mi dădeam seama care din ei le rostea.

– Totul degeaba... Noi, viața noastră, forța noastră, banii noștri... Europa... Timpul... Ce să-i faci?

– Vina noastră? A mea, a lui? N-am vrut noi! Ne-am luptat cât am putut. Am vrut tot timpul să rămânem oameni. Devotați jurământului, adică țării. Nu meritam. Am îmbătrânit, sigur că vin alții tineri, oricum veneau alții tineri să ne ia locul. Dar am fost pedepsiți prea rău. De ce?

– De ce noi? O mie de ani tot noi? De ce nu și ceilalți? De ce nu alții? Să ne ia alții locul, măcar o singură dată, să răsuflăm! Să vadă și alții ce-am pătimit noi! Scandinavii n-au avut războaie pe teritoriul lor de sute de ani!

– Nu mai e nici războiul cum a fost. Războiul ăsta din urmă n-a fost ca războiul cel mare. Țineți minte?

– Așa e. Al doilea n-a fost ca primul. Ei, primul...

– Atunci era războiul frumos. Mărășești...

– Doamne, mi-aduc aminte ca prin ceață. A explodat o grenadă pe noi. Eram cu trei camarazi. Au murit toți deasupra mea, unuia i-a spart țeasta, creierul lui îmi curgea pe față, îmi intra în gură, mă sufocam. Aveam un sergent cât un munte, a înaintat sub foc și m-a dezgropat de sub morți. Era un război cinstit. Cine-a mai făcut lucruri din astea?

– Ei, s-au făcut și în războiul din urmă.

– Da, războiul cinstit e frumos.

– Tot ce-a fost frumos...

Nici nu mai știam despre ce vorbeau.

– Când am plecat pe front, am plecat cu doctor, bucătar, popă, ingineri, tehnicieni, frizeri, poștași, tot ce poate să-și dorească omul, tot ce poate gândi mintea omenească. Parcă luasem toată țara cu noi.

– Nu prea mi-e bine. Nu mai pot bea un pahar fără să mi se facă rău. Scârboasă mai e și viața asta.

– Trebuie să vezi un doctor.

– Doctor! Frate-meu ăla mic nu e doctor? Internist mare, voiaje în străinătate, congrese, cărți, clienți barosani! Trei zile am tot așteptat pe la ușa lui să mă primească, și n-avea timp că venise la consultație nu știu ce ministru. Abia m-a văzut la repezeală și pe mine.

– A găsit ceva?

– Că sunt bătrân. L-am întrebat dacă să fac vreun tratament. „Ce tratament să mai faci, mă, a trecut vremea, acum să te pregăteşti şi tu de grâu!“ Auzi cum poate vorbi fratele fratelui! Nişte câini sunt doctorii ăştia, nu altceva, nişte criminali! Nici în lagăr nu mi s-a spus aşa ceva! Am plecat repede ca să nu-l cârpesc, m-am dus acasă, în camera goală, nu ştiu cum de nu m-a podidit plânsul de mila mea.

– Ar trebui poate să ne grăbim să murim. De ce să ne mai încăpăţânăm să trăim? Prea ne-au ieşit toate pe dos.

– E curios. Mi se face frică de moarte.

– Pe front nu ţi-a fost niciodată?

– Pe front m-am distrat cum nu m-am distrat toată viaţa. A fost colosal. Pe urmă, am văzut Europa. Voiaj gratuit pe unde nici cu gândul nu gândeam. Îmi plăcea atât de mult încât uneori îmi venea să mă uit la cer şi să întreb: Doamne, nu cumva ai lăsat tot războiul ăsta numai de dragul meu?

– Mă mir că n-am murit.

– Te înşeli. Am murit. Am murit de mult, dar nu ne dăm seama. Poate că nu vrem să recunoaştem.

– Nicule, nepotul ăsta al tău a adormit?

Nu adormisem. Mi-am privit mâna cu ceasul. Se făcuse târziu de tot. M-am sculat, am căutat telefonul, l-am găsit.

– Alo, spuse Laguna, şi avea tonul somnoros.

– Dormeai?

– Aţipisem. Nu vii?

– Poţi să vii să mă iei?

– Sigur. Unde eşti?

– Ai putea lua un taxi.

– Am să iau un taxi. Spune-mi adresa.

Unchiul Nicu ridicase capul şi mă privea. Ceilalţi şopteau, ca o rugăciune ciudată.

– Nu mai văzusem aşa ceva niciodată; era un om normal, înalt, zdravăn, să tot fi avut treizeci şi ceva de ani. Stătea în picioare, în plină stradă, dusese mâna cu ceasul la ureche şi asculta ceasul. Avea o expresie de fericire care nu se poate descrie. Ticăitul ceasului

pur și simplu îl îndobitocea. Stătea în mijlocul străzii, cu picioarele depărtate, nu vedea nimic, nu auzea nimic altceva, pentru el lumea dispăruse toată, afară de ticăitul ceasului.

– Când te gândești ce repede am uitat toate astea. Omul uită foarte repede, prea repede.

– Nemții din '916 erau cu totul altfel decât nemții lui Hitler. Eu nu știu cât de bun orator era, că l-am auzit doar la radio și la cinema și nu mi-a făcut deloc impresia pe care i-a făcut-o lui conu' Ghiță. Și azi mă întreb mereu cum de i-au rămas atâția fideli până la sfârșit. Mi se pare de necrezut, mie, care am trăit toate astea.

– Mofturi, monșer. Ia orice națiune din lume, cât de veche, de civilizată, de nobilă, și aplică-i un regim totalitar, ca al lui Hitler. Trage de dedesubt, de la fundul societății, toată drojdia, toată otrava, cum a făcut el, că ăștia au fost fruntașii partidului național-socialist, și pune-o în frunte. De sus, de la putere, otrava asta a început să se scurgă în jos, în toate nivelele sociale, și i-a schimbat de nu-i mai cunoșteai. Adaugă la regimul de teroare polițienească faptul că Germania n-a avut tradiție democratică (șaizeci de ani de parlament modern, de la Bismark încoace, nu e mare scofală), și ai să înțelegi perfect de ce n-au putut nici generalii germani să-i reziste lui Hitler. Și procesul ăsta poate avea loc oriunde în lume, indiferent de antecedente. Atâta doar că în unele locuri teroarea are efecte mai rapide, în altele mai lente.

– Disciplina. Să-ți dai viața dacă ți-o ordonă comandantul tău.

– Comanda nu se împarte. Comandantul e unic. Nu scria așa la regulament?

– Mă întreb cum o fi scriind în regulamentele astea noi.

– N-a murit atunci și el, o dată cu ceilalți?

– Doenitz? Fii serios. Doenitz și Raeder au fost condamnați la închisoare. Doenitz la zece ani, Raeder pe viață. Dintre militarii de carieră, n-au fost executați decât Keitel și Jodl.

– Eu nu pot fi de acord cu o asemenea sentință, înțeleg să-i execute pe doctrinarii partidului nazist, pe ăia care au administrat lagărele, mă rog. Dar pe militarii de carieră? Ăia n-au făcut decât să execute ordinele.

– Ce-ai fi vrut să facă cu ei?

– Dracu ştie, detenţie pe viaţă, ori douăzeci şi cinci de ani. Ar fi fost prea de ajuns. Cine i-a investit pe americani să judece, ei, dinafară, o dramă europeană? Numai pentru că au venit la război ca la plăcintă, ultimii?

– În chestia asta trebuia să se pronunţe un tribunal german, în orice caz, unul european.

– Ce tribunal german? Ce, parcă de asta le ardea nemţilor atunci? Să-şi pună togă, să asculte depoziţii şi să împartă sentinţe? Nu ştiau cum să-şi lingă rănile pe care le lăsase războiul. Şi pe urmă, câţi nemţi puteai găsi în Germania care să nu fi fost deloc amestecaţi în treaba asta? Doar trăiau toţi în Germania lui Hitler de doisprezece ani. Ce erau să facă? Să se sinucidă în masă? Nu, dragă, poate n-o să fiţi de acord, poate n-am dreptate, nu ştiu, de pildă, cum ar judeca treaba asta tinerii de azi, uite, băiatul ăsta, dar eu cred că pentru asemenea tragedii nu mai există tribunal. L-a judecat cineva pe Churchill care până în '40 a tot încercat să se împace cu Hitler şi a declarat public că îl admiră? Ori pe alţi şefi de state care au flirtat cu el până când i-a atacat?

– E o chestiune insolubilă. Pe de o parte, n-au făcut bine. Dar nici nu puteau face altfel.

– Americanii nu puteau înţelege ce se petrecuse în Germania. Aşa cum auzi azi evrei tineri care spun: părinţii noştri au fost nişte laşi, n-au ştiut cum să se împotrivească crematoriilor, noi n-am fi îngăduit! E o neînţelegere flagrantă a istoriei să crezi aşa ceva.

– Nu judeca. Asta uităm noi mereu.

– Americanii sunt de o mare naivitate politică. Se pronunţă şi încearcă să rezolve nişte probleme care se petrec şi s-au petrecut întotdeauna în afara continentului lor. Cât au suferit ei în războiul ăsta din urmă, faţă chiar de nemţi? Ori faţă de noi?

– Dom'ne general, nu-i mai căinaţi atâta pe nemţi, că s-au descurcat destul de bine, şi azi poftim: sunt mai prosperi decât multe dintre naţiunile învingătoare.

– Pasărea Phoenix. Îi auzi acum pe la radio cântând „Ich liebe dich", ca şi cum sub ei n-ar fi milioane de morţi. Au uitat că au pierdut războiul de două ori.

– Trebuiau să uite ca să poată trăi. Războiul, așa cum fusese pornit, nu putea fi câștigat. Țin minte în Rusia. Eram în linia întâia și mă uitam în dreapta și în stânga mea ca să găsesc camarazi, și nu zăream unul. Așezare de trupe era numai așa, pe hartă. Și era o ninsoare și un viscol și un frig ce te zăpăcea. Erai uneori atât de deprimat încât îți venea să te sinucizi. Ca de-aici până la Focșani se întâmpla să nu găsești în poziție mai mult de un batalion. Cum să lupți într-o țară atât de mare? Armata germană, cât de formidabilă era ea, era creată pe dimensiunile Europei, nu pe ale Rusiei.

– Da, și aprovizionarea era foarte proastă. Drumurile ruseşti erau într-un hal fără hal: ba praful, ba noroiul, ba zăpada. Rămâneam flămânzi zile întregi, în '42 m-a invitat la masă de Crăciun un general neamț. Am vorbit la telefon, că era la câțiva kilometri mai la sud decât mine, și mi-a spus: poftiți să sărbătorim Crăciunul și să bem o sticlă de șampanie franțuzească. Șampania era într-adevăr franțuzească, iar mâncarea a fost felul întâi mazăre, felul doi mazăre, felul trei mazăre, și la desert mazăre cu un pic de zahăr. Mazăre conservată, bineînțeles. Generalul era dintr-o familie foarte bună, din Westphalia, familie de ofițeri, și-l înjura pe Hitler de-l usca. Mă mir și azi cum a putut războiul să dureze atât de mult, când Hitler n-a avut niciodată conducerea armatei cu el.

– Își dădeau perfect de bine seama că Hitler îi duce la dezastru. Dar aveau un fel de plăcere de a fi loiali până la capăt, în condiții oricât de disperate. Eu atunci mi-am dat seama că nemții sunt fataliști și că au un gust al tragediei pe care nici nu-l bănuiam; o vocație a tragediei.

– În ziua în care am intrat în lagăr, s-a sinucis un amic de-al meu. Era primăvară și mai cald ca acum, niște nori albi și mi se părea că seamănă toți cu niște sâni de femeie, iar el primise cu două săptămâni înainte o scrisoare de la un binevoitor din Bucureşti, care îi scria că nevastă-sa și-a găsit pe altul. Eram în lagăr doar de o oră. S-a repezit ca un nebun, dinadins, să treacă sârma ghimpată, și l-au împușcat, în viața mea n-am văzut o zi mai frumoasă. Bâzâiau tot felul de musculițe, pământul mirosea, erau și vreo două-trei pocitanii de femei de la bucătărie și prizonierii se uitau la ele ca la niște minuni, și...

– Ascultă, mă, tu de când nu mai eşti în armată, din '48 sau din '49?

– Din'48.

– Explicaţii, ceva?

– Ce explicaţii, monşer? La urma urmei mă aşteptam, aşa e peste tot când vin vremuri noi! M-am trezit chemat într-o bună-dimineaţă, erau acolo doi ofiţeri pe care nu-i văzusem niciodată, mai tineri decât mine, cred că nu făcuseră războiul, şi a fost cât se poate de simplu: serviciul activ nu mai are nevoie de dumneata, patria îţi mulţumeşte pentru sângele vărsat, de azi înainte eşti liber să te bucuri de toate desfătările vieţii civile, predă comanda şi treci în rezervă, ai voie să-ţi îmbraci uniforma de sărbători, dacă aşa ai chef. Slujisem patria ca militar timp de treizeci de ani şi ea mi-a mulţumit, mi-a spus la revedere şi s-a despărţit de mine în mai puţin de un sfert de oră. Am plecat, am ieşit pe stradă, se sfârşise cariera de militar, eram liber să fac tot ce pofteam, la cincizeci de ani trecuţi, după ce-am luptat la Mărăşeşti, am intrat în Ardeal, am luptat în est până la Stalingrad, am luptat în vest până la Praga, nu mi-am călcat jurământul niciodată, am ascultat porunca ţării fără să cârtesc şi s-o judec, am fost lovit de opt ori de glonţ şi odată de schijă, n-am putut să vorbesc şase luni de o rană la gât şi credeam că rămân mut pe viaţă, şi mai am şi azi nişte fier în rinichi. Şi? Şi ce să-i faci, asta-i viaţa, asta-i istoria, care nu-i poate răsplăti pe toţi. De ce să mă apuc la cincizeci de ani? Cu ce să-mi umplu timpul? Aveam un fost coleg care se făcuse vânzător nu ştiu unde, la o băcănie, şi îmi spunea că ar mai fi un loc pe lângă el, pentru mine, să fim alături cum fusesem pe front! Mai că nu l-am înjurat, şi era, bietul de el, de bună credinţă. Peste şase luni eram vânzător la un magazin de vânătoare. Am stat cinci săptămâni, pe urmă un deştept din ăştia tineri a zis că e lipsă de vigilenţă să laşi să vândă arme de foc un ofiţer din armata burgheză! Şi-am plecat şi de-acolo. Dar ce să mai dezgrop toate astea? Parcă voi nu le-aţi şti?

– Mai e ceva în sticla aia?

– Am fost acum un an la o întâlnire cu nişte băieţi din promoţia mea. E fantastic cum băieţii cei mai capabili n-ajung la locul pe

care-l merită! În schimb ce pot să le-o ia înainte tot felul de lucrători cu gura, nişte nulităţi crase, buni numai de organizat festivităţi, ceva de speriat!

– Ei, eu trebuie să plec, e teribil de târziu. Stau tocmai dincolo de Drumul Găzarului. Până ajung acolo, cu autobuzele astea care, dracu ştie de ce, nu-s niciodată destule... Mai cu seamă înspre Ferentari trec numai când şi când, şi...

Şi sună la uşă.

– Aştepţi pe cineva la ora asta, Nicule?

– Eu? N-aştept pe nimeni.

– Atunci cine ar putea fi?

În glasul generalului tremura un strop de îngrijorare, şi, într-adevăr, cine ar fi putut suna la ora asta? Cuprins de îngrijorarea lui, mă uitam la uşă şi nu mişcăm. A sunat iar, lung, şi bătrânii parcă s-au scofâlcit şi s-au micşorat mai tare. Soneria îi lovea în cap cu un ciocan mare, îi apăsa în pământ. Laguna! M-am repezit să deschid, şi unul din cei trei a exclamat ceva. Laguna, în prag, era albă ca o fantomă.

– Iartă-mă, am nimerit foarte greu.

Ţineam în mână clanţa uşii fără s-o mai simt, degetele nu mai înţelegeau obiectul pe care-l cuprinseseră. Întunericul tulbure al scării era rănit de un bec chior, stropit cu vopsea albastră. Pe tenul alb al Lagunei trecea câte-un reflex albastru, gura îi era umedă şi caldă, îngroşată puţin de unghiul întunericului. Umbra capului meu se culca pe obrazul ei. Din spate, lumina camerei căuta să ajungă la ea, se împiedica de corpul meu, mă împingea în ceafă. Mi s-a părut că momentul se prelungeşte nemăsurat de mult. Mintea mea, paralizată, căuta un sens care-i scăpase. Strângeam clanţa în pumn, ca şi cum aş fi putut stoarce din fierul ei un răspuns. Ochii mi se holbaseră, guri lacome în craniul opac, şi o trăgeam toată înăuntru. Un înţeles confuz îmi lărgea nările, îmi dezvelea oasele gurii. Fără glas, aruncam în mine însumi nişte fraze imposibile.

L-am simţit pe unchi lângă mine. Laguna spunea ceva, unchiul răspundea, eu compuneam nişte prezentări, dar niciuna n-a trecut din gând. Nu ştiu cum ne-am mişcat toţi trei, uşa era acum închisă

în spatele Lagunei, desenându-i mai bine rochia, unchiul era mai aproape de ea decât mine, am întors capul, bătrânii erau toți în vestibul, ciotul lui Lupu sălta bărbăteşte din umăr, privirea generalului curgea ca un vin, colonelul Banu se făcuse roz, până şi firele rare de păr alb îi băteau acum în roz.

Ei o pofteau pe Laguna înăuntru, unul chiar îmi spuse la ureche o frază ştrengărească pe care n-am putut-o înțelege, eu, cu capul golit, astupam intrarea, până şi unchiul Nicu mi se părea îngrozitor de bătrân şi de urât, greața mă amețea, eram gata să mă revărs întreg din mine însumi, strângeam din dinți cât puteam şi simțeam că-mi explodează luminile ochilor.

Nu se întâmplase nimic. Surâzând drăguț, Laguna le explica, nu puteam rămâne, taxiul, cu aparatul deschis, ne aştepta jos. Bătrânii îi sărutară mâna. Călcâiele scâlciate ale pantofilor li se loveau în salut cu un zgomot mort. Unchiul Nicu se uita când la ea când la mine. Părea înduioşat şi mândru, sângele nepotului curgea încă în vinele lui.

Am smuls-o în jos pe scări, într-o clipă am ajuns în stradă şi am sărutat-o chiar lângă uşa taxiului. Aveam nevoie de ea, de căldura ei, de viața ei, o omoram sărutând-o, fugeam în tinerețea ei, în neştiința ei de femeie, în frăgezimea ei străină de arme, fugeam din câmpul de cadavre, din craterul gigantic plin de dărâmături, genunchii mei muşcau din genunchii ei, picioarele ei nu căzuseră niciodată pe brazde de oase, brațele ei nu smulseseră niciodată pământul, ochii ei nu nimeriseră niciodată inimi, o lună albă nivela oraşul, albă ca un ban vechi poleit de patima nenumăratelor mâini, sub ea oraşul se stingea blând, fumega moale, bombardat de cer, învins de noapte.

– Să-i dăm drumul şi să ne întoarcem pe jos.

– Nu eşti obosit?

N-o recunoşteam. Mă iubea prea mult în fiecare gest, în fiecare nuanță a vocii. Am luat-o în brațe din nou, i se desfăcuse părul, capul i se făcuse greu, ca al unei flori mari, casele ne împuşcau din toate deschizăturile, din toate orificiile, până şi din ciocurile streşinilor.

Am plătit, şoferul a mârâit noapte bună. Maşina a pornit astmatic, s-a îndepărtat ca prin mişcarea unei camere de filmat, şi micşorarea ei o înfigea adânc în trecut, o înstrăina cu douăzeci şi cinci de ani.

Laguna, într-adevăr, parcă nu mai era ea. Era mai mică de stat. Gura ei încăpea perfect sub a mea şi corpul i se mula după braţele mele, steagurile oraşului păreau toate negre. Luna. Steagurile curgeau negre din pereţii albi, am atins unul în treacăt, era moale la pipăit ca cenuşa, luna îneca lumina oraşului, cartierele dărâmate pâlpâiau, aerul era răcoros şi pur, camuflajul cerului, poezia grea a războiului, noi.

– Sunt toţi rude de-ale tale? mă întreba Laguna.

– Numai unchiul.

– Care din ei era?

– Unchiul e...

L-am descris degeaba, pentru ea rămânea la fel ca ceilalţi. Dar aşa şi era. La fel de bătrân, de ruinat, de sfârşit, ca ceilalţi, în fond, ce importanţă avea? Unul din ei.

Spectral, trecu pe lângă noi un chipiu, un veston cu epoleţi, un baston legănat în ritmul şoldului. De la un trotuar la altul, câte-o secundă, ca un pod în aer, mişcarea unui animal, pisică sau câine. Mergeam îmbrăţişaţi foarte strâns, mă simţeam încă speriat, carnea noastră comunica, şi prin comunicarea ei aş fi vrut să fug tot în ea. Aveam nevoie de dragostea ei. Să mă iubească, să o iubesc. O nevoie imperioasă ca o durere, eram sfâşiat pe dinăuntru, emoţionat ca la paisprezece ani şi mult mai zdruncinat decât atunci.

Un praf lunar, fin şi cenuşiu, cădea pe noi, chipurile noastre deveneau treptat tot mai închise, am găsit o bancă şchioapă pe un loc viran sub un pom, în adâncitura unei străzi cu case bolnave.

Un maidan, cu siguranţă groaznic la vedere ziua. O pereche tocmai se ridica de pe iarba abia răsărită, marcată în noapte de tremurul unei ţigări. Au trecut chiar alături de noi, nu deosebeam din ei nimic. Ne-am aşezat pe bancă, Laguna avea trăsăturile mâncate de noapte, ochii minerali, buzele îi erau atât de negre încât păreau carbonizate, mâinile mele, bronzate, păreau de

pământ ars, trebuia să stau lipit tot timpul de ea ca să nu mă înspăimânt de înfățișarea noastră.

Am vorbit nimicuri. Sunetul vocilor nu mă liniștea. Noaptea ne îngropa repede. Luna trecu peste noi, și o vedeam prin apele aerului. Straturi-straturi, în stratul mare al spațiului. O sărutam ca un dement, mă agățam de ea ca de un pai, mă privi întâi cu curiozitate, apoi cu îngrijorare, și am reușit să-i comunic disperarea mea.

Dedesubt, morții simțiseră noaptea orașului. Ieșeau din adăposturi, se întâlneau în bezna coridoarelor lungi, recunoscându-se pe tăcute, se adunau în soboare și cântau grav, coruri gigantice vibrau surd în pământ, mișcări zguduiau scoarța, pași repetați furnicau prin straturi tălpile noastre. Erau peste tot. Sub noi, în jur, pitulați în fiecare umbră, deasupra, în cerul cu arătări, în care luna trecea ca o navă funebră. Nu m-ar fi mirat ca, deschizând ochii mai bine, să-mi dau seama că ne așezasem pe o bancă într-un cimitir. I-am închis cu totul, într-o îmbrățișare în care nu ne mai deosebeam. Tremuram de frig, frigul venit de peste tot, și din adâncul meu.

Câteva nopți împreună fuseseră de ajuns, şi mă trezeam căutând-o în patul larg, o găseam încă pe jumătate adormită. Azi însă nu. Tot întinzând brațele după ea m-am deşteptat de-a binelea, patul era mare şi gol, ea nu era lângă mine.

Ceasul meu se oprise, dar, după lumină, era aproape de miezul zilei. Soarele ardea roşu în crăpaturile oblonului, parchetul era cald sub paşi, am ieşit pe balcon numai în chiloți. Era într-adevăr spre amiază, cerul într-o singură culoare, pete de verde între blocuri, apa bazinului Lido ca o piatră albastră, mare şi plată, şi corpuri roşii montate în ea, bărbați, femei. Era foarte cald, soarele pe pielea neatinsă de un an îmi dădea un frison, cimentul balconului era acoperit de puțin praf, călduț şi el şi moale, oraşul era galben, alb şi brun, piatră şi zahăr ars, îl vedeam legănat de două rochii colorate ale Lagunei, care se uscau în soarele balconului, şi mai aveam optsprezece ore de permisie, atât şi nimic mai mult.

M-am agățat cu amândouă mâinile de frânghia de rufe, am scos obrazul printre fluturii de *toile*, oraş şi soare, îndrăgostit, fericit. Culorile plouau în ochi, sunetele se alegeau în ureche, anotimpul vibra până în creier. Oraşul se îneca în apa cerului, copacii submarini fremătau de curenți, coroanele se împărțeau infinit în atomi de frunze, nu auzeam foşnetul din cauza distanței, dar îl închipuiam atât de intens de parcă aş fi fost eu însumi alcătuit numai din frunze pieptănate de vânt. Sub ceața verde a copacilor bubuia strada, simfonizată de roți, siluetele făceau zidurile să tresară, pe muchiile Ateneului fluturau porumbei, puncte de oameni, păreri de pahare la mese, o prăbuşire înceată şi grea, de unde, de nici unde, încotro, nicăieri.

Odaia tot goală, am traversat-o, am deschis uşa bucătăriei şi am intrat zâmbind. Laguna era aşezată la masa bucătăriei, în halat,

cu o țigară în gură, obosită ori numai gânditoare, am înlemnit, mai era o femeie.

N-o cunoșteam. Spre patruzeci, dar perfect conservată, atrăgătoare chiar, și cu un aer destul de arogant; ochii ei văzându-mă spuseră: „Vasăzică ăsta e?". Laguna mă privi și n-am înțeles nimic din privirea ei. O clipă n-am știut ce să fac, dezbrăcat cum eram, apoi am bătut în retragere, dar, prin ușa care se închidea, Laguna mi-a strigat:

– Ți-e foame? Numai o clipă, vin imediat.

Eram în fața ușii închise, vocile lor sunau dincolo, eram stânjenit puțin, enervat puțin, amuzat puțin, cucoana aceea, cine-o fi fost, mă văzuse numai în chiloți; ceea ce nu înseamnă mare lucru, chiloții semănau foarte bine cu un slip și erau curați, nu eram nici bătrân, nici dizgrațiat fizicește, cucoana era corectă, dar nu lipsită de cochetărie, îi prinsesem cu ochiul marginea rochiei, ridicată destul de mult deasupra unor genunchi nedeformați, ce dacă mă văzuse, o iubeam pe Laguna, ea mă iubea, prietenele n-aveau decât să înghită, vanitatea mea virilă nu fusese atinsă prin nimic.

Rămăsesem pe loc, nu prea nemulțumit de cele întâmplate, întrebându-mă dacă o iubeam într-adevăr pe Laguna. Eram foarte îndrăgostit de ea, asta era sigur. De la dragoste la iubire e un pas, pe care niciodată nu știi când l-ai trecut. Doream s-o iubesc, visam s-o iubesc, simțeam teribil nevoia s-o iubesc. Și să mă iubească. Palpitam la gândul unei asemenea împărtășiri, dar aveam multă încredere, în mine, în ea, în ceea ce ne lega și avea să ne lege tot mai tare. Noaptea din care abia mă trezisem era o dovadă care mă făcea fericit.

Nu înțelegeam privirea străină pe care mi-o aruncase Laguna. Dar vocea nu-i era schimbată. Femeia cealaltă avea un cap frumușel, mi se păruse îmbrăcată cu gust, și mă privise foarte de sus, nu cu antipatie, ci pur și simplu prea de sus. Genul de femeie pe care nu o poți urmări pe stradă, căreia nu-i poți face un compliment echivoc, pentru că totul în ea îți spune limpede: „E inutil. Nu sunt pentru tine. Nu voi ceda niciodată unuia ca tine. Mă iubesc, mă doresc, mă satisfac pe mine însămi mult mai mult decât ar putea-o face orice bărbat. Viața mea e perfect orânduită

așa cum e, și n-am să mi-o stric pentru nimeni pe lume. Faptul că am gură, ochi, sâni, coapse, sex, nu înseamnă, naivule, că ele sunt sortite altcuiva. Totul e numai și numai pentru mine". Femeia care face un bărbat să o dorească cu ură, vindicativ, să viseze monstruoase violuri, îngrozitoare injurii și obscenități, numai ca s-o poată umili și el.

Dar eu, în acea clipă, eram la mii de kilometri de asemenea gânduri. Nu mă interesa decât Laguna, mă simțeam al ei, o simțeam a mea, căutam să-i prind vocea prin ușă, și am început să înțeleg ce se vorbea în bucătărie, am distins o frază întreagă, încă una, am uitat de orice demnitate și mi-am lipit urechea de lemnul vopsit în alb.

– Poate să se perforeze din clipă în clipă. Știi că sunt oameni care au murit din ulcer perforat.

– Vorbești ca și cum i-aș fi tăiat eu stomacul cu cuțitul.

– La boala asta nervii joacă un rol esențial. Și uite în ce hal l-ai adus.

– Nu l-am adus eu, s-a adus singur. Nu e vina mea că nu vrea să se îngrijească. Nu i-am făcut niciodată niciun rău. Poate cel mult să-mi reproșeze că nu l-am mințit.

– Sunt oameni care mint numai ca să-i facă pe ceilalți fericiți.

– Eu nu pot să fac un om fericit mințindu-l. Nu sunt în stare de o asemenea generozitate.

– Am bănuit că ești așa încă de acum cinci ani, de când te-a cunoscut. Speram că vremea o să te schimbe.

– Și eu speram că vremea o să mă schimbe. Și nu m-a schimbat. Găsesc că ghinionul e întâi al meu, nu?

Laguna vorbea mai adânc, mai lent, tot ce spunea era mai simțit și mai dramatic. Cealaltă avea o voce de cap, era acuzatoare și agresivă, glasul i se ridica și o auzeam mai bine.

– Împăcați-vă măcar pentru un timp, atâta vreme cât se îngrijește și se vindecă.

– Ții atât de mult la el încât suporți ideea unei împăcări între noi, cu condiția ca asta să-i repare stomacul lui prețios. După asta ar putea în fine să plece, sănătos și liber, ca să-ți aparțină. Pe mine mă accepți ca pe o doctorie.

– N-are importanță cum te accept eu. Știu că tot pe tine te iubește, și mă umilesc în fața ta și a lui. În ochii mei nu contează decât el.

– Aș vrea să știu de ce îmi spui *tu* toate astea. De ce n-a venit el să mi le spună?

– A vrut. Dar bănuia că n-ai să-l înțelegi. M-a trimis pe mine. Spera că o să ne înțelegem mai ușor noi două. Așa, ca de la femeie la femeie.

– „Ca de la femeie la femeie!" Doamne, cum pot fi bărbații atât de imbecili?

Laguna nu spunea asta cu indignare. Ci cu o mare mirare, și cu o infinit mai mare tristețe. Eram și eu un bărbat, lângă ușa de lemn alb.

– Să știi că nu plec până nu-mi dai un răspuns.

– Tu care ești atât de mândră!

– Nu mai sunt mândră. Pentru el am renunțat la orice mândrie.

– Nu pentru el. Pentru tine. Faci totul pentru tine, nu pentru el. Fii fără grijă, o să fie al tău. Doar n-o să mă iubească cât lumea. O să fie al tău și o să vezi atunci ce mare noroc am avut când l-am întâlnit.

– Și băiatul ăsta cine mai e?

Nu făceau niciun efort, nici una, ca să vorbească încet. Nu-și închipuiau, desigur, că ascult la ușă.

– Nu văd de ce trebuie să-ți dau vreo explicație.

– Nu mă așteptam să vin și să fiu primită în bucătărie numai ca să nu-i tulburăm somnul puștiului ăstuia.

– Ce vină are el? Era foarte obosit, avea tot dreptul să doarmă.

– E ceva serios?

– Ce importanță are pentru tine?

– Am să-i spun.

– Spune-i. Parcă erai foarte îngrijorată de sănătatea lui.

– Ce dură ești! Și el te iubește încă atât de mult!

De data asta Laguna se enervă, am auzit zgomot, probabil că se ridicase de pe scaun:

– Dar oare eu nu-l mai iubesc? Și eu îl mai iubesc! Și eu mă chinui! Și nu mă ajută nimeni! Nu mă înțelege nimeni! Nu mă

iartă nimeni! Cu ce sunt eu mai vinovată decât el? De ce crezi că situația mea e mai ușoară decât a lui?

– Ar trebui măcar să te gândești că nici el, nici eu nu mai avem vârsta ta.

– Vârsta n-are nicio legătură. Pentru că sunt mai tânără decât tine, simți nevoia să mă răneşti mereu cu asta. Ai s-o faci toată viața, chiar şi când o să avem amândouă părul alb. Doar nu mi-am ales eu anul în care să mă nasc, şi nici pe al tău nu l-am ales. M-am născut când a vrut Dumnezeu, şi n-am să plătesc nimănui pentru asta.

– Am să plec, văd că vorbim degeaba. Nu-mi spui nimic pentru el?

– Dumnezeule, am obosit, am obosit, am obosit! Spune-i ce vrei, mi-e egal! Spune-i că poate să se întoarcă, dacă vrea, că poate să facă ce vrea, că sunt gata să fac tot ce vrea el. Aş da orice ca să-l pot face fericit. Numai să nu-mi ceară să-l mint. Să-i spun că totul e ca înainte. Asta nu se mai poate, nici Dumnezeu din cer nu mai poate face minunea asta.

M-am urnit din fața uşii. Ce să fac? M-am întins la loc în pat, m-am acoperit cu cearşaful până peste cap, aşa era foarte bine, nu mă vedea nimeni. S-a deschis uşa. Am auzit pasul geamăn a două femei, o şoaptă, credeau probabil că adormisem iar, uşa de la intrare, revenirea Lagunei. După vibrația parchetului îmi dădeam seama că e în picioarele goale.

N-am făcut nicio mişcare. Am simțit-o aproape, şi iar depărtându-se. Lumina a crescut mai mult în odaie. Culcat, mă destindeam încet-încet. Obrajii şi urechile îmi ardeau, dar tot mai puțin. A trecut un timp oarecare. Cearşaful se încălzea pe dinafară de un fel de abur şi simțeam un parfum de ceaşcă de cafea. Foarte lin, Laguna m-a descoperit.

– Leneşule, vrei să dormi până la prânz?

Nu puteam să-i rezist, i-am zâmbit cu buzele tremurânde. Era toată a mea. Dragostea ochilor ei era de amantă şi de mamă. Gheața dintre noi, străinătatea, nesiguranța.

– Am crezut că ți-era foame adineauri. Ai adormit iar?

– Puțin. Cu cine erai?

– Cu o prietenă.

Îi pândeam intonația. Era armonică și inocentă, fără să ascundă nimic. Dacă era atât de drăguță și de prevenitoare, însemna oare că se simte vinovată față de mine?

Am abandonat. Gata să alunec din nou în labirintul ipotezelor și motivărilor, m-am oprit la timp. Eram obosit de asemenea gânduri, nu mai voiam să lupt, voiam câteva ore pline, înainte să mă întorc. Avusesem nenorocul să vină vizitatoarea asta moralistă și înțepată. Cine mă pusese să ascult la ușă? Așa-mi trebuia.

– Vreau să ne plimbăm undeva la soare, spunea Laguna.

– Sigur. Perfect. Sunt gata imediat.

– E foarte cald afară. Am făcut un duș înainte să te trezești tu și m-am încălzit din nou. Vino să mă ajuți.

Ne-am spălat împreună, ca niște soți.

Se schimbase culoarea băii, lumina ei. Primăvara spre vară încălzise pereții, mozaicul de sub picioare, marmora băii părea mai mult gălbuie decât albă, aerul era dulceag și moale, zgomotele se înecau, cădeau lânced înapoi, dispăreau. Lumina băii o îngălbenea puțin și pe ea, o făcea de fildeș vechi. Apa sclipea de-a lungul ei, picura diamante din vârful sânilor, Laguna licărea toată, nuditatea ei mă desființa, o priveam și nu mai aveam corp, nici nu o doream, nici măcar nu o puteam contempla, eram bolnav.

Își aduna părul cu amândouă mâinile ca s-o pot spăla pe gât și pe spate. Piatra galbenă a băii o vedeam ca prin ceață și mă încovoia o bătrânețe de două mii de ani.

M-am ras, mi-am îmbrăcat uniforma, bluza măslinie deschisă la gât era ciupită frumos de semnele roșii ale epoleților, centura sclipea, bocancii prea mari, prea grei pentru anotimp, luceau ca niște batracieni. Laguna s-a îmbrăcat în alb, și am plecat.

Ne-am plimbat la Șosea.

Era foarte multă lume îmbrăcată de duminică, și cărucioare cu copii, și golani cu cotleți, în cămăși de nailon descheiate până la buric, și slujnice unguroaice câte două, câte patru, soldați care îmi salutau epoleții de elev-ofițer, multă vulgaritate, multă murdărie sclivisită, iar peste toate verde și soare. Omul murdar mișuna în natura curată și nepăsătoare, mă dureau bocancii prea grei, Laguna albă îmi apăsa mâneca uniformei, eu eram *verde olivo*, ea era *angel*

white, chiar și culorile noastre mi se păreau pline de sens. În rochie, corpul era cu totul altul decât cel pe care mi-l dăduse noaptea în pat. Părea foarte subțire, dar o simțeam puternică și grea de brațul meu, obrazul era diafan, dar transpirase ușor, pantofii albi, scârțâind pe alei, păleau de praf, focul privirii ei uneori mă lovea, alteori dispărea, tras înapoi de împotrivirea creierului.

De mai multe ori am încercat să ne așezăm pe vreo terasă. Peste tot, o omenire imposibilă, grupuri așteptând stoic între mese ca să se elibereze vreuna din ele, plecam mai departe, tot mai însetați.

Ne-am dus la Băneasa. Pădure de arbori prea tineri, prea firavi ca să mulțumească dorul de sălbăticie, prea multe hârtii murdare, și șervețele mânjite cu roșu de buze, și prezervative stoarse, stratul de frunze moarte era între trunchiuri gros până la genunchi, mă scufundam în el cu scârbă, praf destul chiar și printre copaci, o, copaci, puțini și noi, ca să aline jaful cu care a lovit omul lemnul pământului, crâng pieptănat și aranjat ca un smoc rar pe o chelie, și lume, lume, motociclete, automobile ieftine conduse de chelneri și croitori, radiouri portative, greață dâmbovițeană revărsată aici, la aer curat, la iarbă verde. Dar, culmea, chiar și atât e mult, cât de puțin îi trebuie omului, o clipă de cer cusut în stejărișul anemic, un crâmpei de muzică stridentă, un strop de alcool ieftin, un corp de femeie care ți-a fost dat nu se știe de ce, poate fără niciun rost, o fărâmă din iubirea ei sortită cine știe cui.

Am ajuns la Grădina Zoologică, am plătit, am intrat, mirosea atât de îngrozitor încât te-ai fi așteptat să vezi o junglă întreagă, nu trei fiare prăpădite, un leu de catifea tocită, tușind și strănutând, un urs cu albeață pe un ochi, niște șerpi parcă împăiați, vulturi mâncați de molii, o lamă tristă, o cămilă știrbă și plină de riduri. Pe tăbliță scria șchiop că omul trebuie să respecte animalele, dar lumea vroia să vadă pe ce dăduse banii, chiar lângă noi o familie dolofană, îmbrăcată abundent și fără gust, chinuia ursul. *Pater*, gras, cu picioare scurte, într-un complet cafeniu, fără cravată, cu pantofi albi, întindea ursului o țigară și i-o retrăgea în clipa în care animalul, vizibil flămând, scotea botul vânăt printre gratii. Stomacul mamei tresărea de râs, purta un tailleur negru, de concert, cu o bijuterie ieftină pe rever și fără bluză, și roșul de pe

unghii îi era cam plesnit. Copiii, un băiat şi-o fată, urât făcuţi, erau mai puţin amuzaţi de spectacol, pentru că îşi trăgeau tot timpul, cu sete, picioare unul altuia, şi se înjurau, fetiţa mai ales spunea lucruri care şi pe mine mă făceau palid. Dintre cei din jur, puţini arătau mai bine, mă simţeam obosit şi enervat, femeile şi bărbaţii ăştia nu miroseau mai frumos decât cuştile cu animale, un ţigan înalt îi făcu cu ochiul Lagunei şi abia m-am stăpânit să nu-i arăt pumnul.

Am găsit printr-un miracol o masă la restaurantul de lângă Grădina Zoologică. O masă înghesuită între familii proletare fericite de ieşirea câmpenească, o masă acoperită cu o faţă udă şi pătată, nişte pahare murdare, o chelneriţă obraznică ne aruncă o privire dispreţuitoare, nu era nimic de mâncare, doar mititei infecţi şi bere caldă. Se uitau la Laguna nişte ucenici în bluze de piele de motociclişti, în jur era un zgomot de serbare populară care îmi făcea rău.

Numai Laguna era frumoasă în tot ce mă înconjura. La armată Bucureştiul nu-ţi poate apărea decât mirific. Acum îl regăseam aşa cum e el, bătrân şi îmbâcsit, amestecat şi absurd. Şi mai ales ieftin şi viu şi murdar, aici era copleşitor de murdar, încet, iluzia permisiei mă lăsa. Stătusem şi mai mult decât de obicei. Simţeam iar gustul adevărului din toate câte se amestecau în jur, noroiul şi cenuşa de dedesubt urcau, îşi aminteau drumul spre mine, o viaţă comună, inferioară, simplă, scurtă, atât de murdară, şi o, atât, atât de puternică, zdrobitoare, de neînvins.

Am întins mâna pe sub faţa de masă scârboasă, am căutat glezna Lagunei, era puternică, fierbinte, uşor umedă, până şi statuile obosesc şi transpiră, până şi picioarele lor se umplu de praf şi se murdăresc.

– Ce e?

– Sunt fericit că sunt cu tine aici.

Zâmbi dăruit, în bâlciul sordid care colcăia dincolo de umerii ei albi.

– Cum ştii?

– Ce să ştiu?

– Cum ştii că eşti fericit cu mine aici?

– Vrei să spui, ce simt?

– Şi asta. Ce simți?

– Simt că te iubesc.

Şi el o mai iubea. Aşa aflasem azi dimineață.

– Cum ştii că nu te înşeli?

– Nu mă înşel. Sunt sigur.

Îmi făcea rău ce-i spuneam şi mi-era teamă să nu-mi tremure vocea. În acelaşi timp mă descătuşam, respiram. Mă durea tare, dar îi mărturiseam, eram mândru de asta.

– De unde poți fi atât de sigur?

– Nu mă întreba asta, iartă-mă, o rugam eu. Nu cred că are importanță, de ce nu poți să mă crezi? Nu poate să nu fie adevărat.

– Ai mai iubit?

Fireşte că nu. Dar aşa ceva, mi-am spus, nu se poate mărturisi.

– Sigur că da. Am mai iubit, ca orice om. Ca orice bărbat. E normal, nu?

– Pentru tine, poate fi normal. Dacă spui tu.

Pleoapele i se zbătură şi respiră adânc, iar greşisem, mi-am dat seama, mi-a dat mâna, i-am strâns-o peste masă.

– De ce numai pentru mine? Şi pentru tine. Nu spuneai că încă îl mai iubeşti?

– Pe cine? Când?

– Azi-dimineață.

– Ah... Ai ascultat la uşă!

– Am... nu, se auzea. Vorbeați tare. Închisese ochii, în figura absolut netedă.

– Ce faci? Ți-e rău?

– De ce să-mi fie rău?

– De ce-ai închis ochii?

– Mă supără lumina puțin. Când eram mică purtam ochelari. N-are importanță. Spune.

– Ce să spun?

– Vorbeşte-mi despre cum mă iubeşti.

Eram încurcat.

– Nu pot. Ce să-ți spun?

– Cum mă iubeşti?

– Cum să te iubesc? Ca toți oamenii. Normal.

Nu asta voisem să spun, dar îmi venise pe limbă.

– Normal. Adică, așa cum se întâmplă când iubești pe cineva. Tare. Tare de tot.

– Dacă într-adevăr iubești tare, atunci cum poate fi normal?

– De ce nu? Dacă iubești... asta înseamnă că într-adevăr *iubești*. Cum să-ți spun? Dacă iubești, înseamnă că iubești tare. Altfel nu e iubire. E normal să iubești tare.

– Tu ești un om normal?

– Poftim? Da, firește. Cum ai vrea să fiu?

– Nu vreau să fii altfel decât ești. Voiam să știu numai cum ești. Am aflat adineauri: ești un om normal. Un animal normal.

– Un animal?

– Nu vreau să te jignesc. Spun animal în sensul că ești perfect sănătos, tânăr, totul în tine merge fără greș. Chiar și iubirea despre care vorbești. Merge ca pe roate, fără niciun moment de criză, de suferință, nimic nu te doare.

De fapt, simțeam o durere obscură și mare; dar mă enervă ideea ei.

– De ce să mă doară? O iubire fără dureri, normală, nu se poate?

– Ca toți oamenii normali, ai un vocabular destul de restrâns. Ai spus de douăzeci de ori normal numai în două minute.

– Iartă-mă. Nu știu ce-ai vrea să-ți spun. Ți-am spus că te iubesc. Văd că nu-ți ajunge.

Deschise deodată ochii.

– Sigur că nu-mi ajunge. Cum o să-mi ajungă? Crezi că ești singurul om care mă iubește? Ești tânăr, vii din armată, foarte înfometat de o femeie, cum e și normal, n-am de unde ști dacă mă dorești pe mine, într-adevăr pe mine, doar pe mine, îmi oferi doar iubirea ta normală! Ce să fac cu o iubire normală? De ce nu-ți închipui că eu sunt o femeie extraordinară? De ce nu încerci să-mi dai ceva extraordinar? N-ai nimic extraordinar să-mi dai? Azi-noapte, când mă îmbrățișai, cum puteam să știu că totul e doar pentru mine, că eu am născut în tine căldura pe care mi-o dădeai? Mi se părea uneori că ești rece și singur, că ești străin și

depărtat, ca de pe o altă planetă, că între corpul tău şi tine însuți e o distanță infinită!

Ah nu! Asta era prea de tot! Eu – rece şi singur? Eu – străin şi depărtat de ea? Atunci eu despre ea ce să mai spun?

Asta voiam să-i strig în față, şi am rostit cu totul altceva.

– De asta mi-ai spus că sunt cum mă ştii tu?

– Cred că da.

Fiecare pentru el, în lupta feroce care poartă un nume atât de nepotrivit. Un minut am duşmănit-o iar foarte tare, atât de tare încât eram convins că am mințit mărturisindu-i iubirea mea. Şi fiindcă nu ştiam cum s-o lovesc am folosit arma cea mai la îndemână.

– Azi-noapte te îndoiai de mine? Dacă te îndoiai de mine, de ce mi-ai spus că eşti fericită că sunt cu tine? Ai adormit cu fraza asta pe buze! Erai mărinimoasă cu mine, fiindcă îți plăcusem?

Veni chelnerița dispreţuitoare, ne întrebă agresiv:

– Mai doriți ceva?

– Nişte bere rece, nu ca asta.

– Nu mai avem bere.

– Nişte vin alb aveți?

– S-a terminat.

– Atunci de ce ne mai întrebați, dacă tot nu ne mai puteți da nimic?

– Vă întrebăm, pentru că dacă nu mai consumați nimic, atunci trebuie să achitați şi să plătiți, că sunt alți tovarăşi consumatori care aşteaptă să se elibereze o masă!

– Tovarăşi consumatori care au să consume ce?

– Depinde ce doresc dumnealor, răspunse cu bun simț fata.

Ne-am ridicat, şi îndată s-a aşezat la masa noastră, cu răcnete de entuziasm, o bandă de tovarăşi consumatori, dar noi n-am mai stat să aflăm ce-ar fi putut consuma, am plecat, şi Laguna îmi spunea tare şi cu patimă, pe când ne făceam loc prin zgomotul meselor sordide:

– Nu eşti în stare o clipă să te uiți pe tine, să nu mai fii atât de egoist? Mă acuzi pentru că mi-a fost bine o clipă lângă tine? Ce-ai fi vrut să fac? Dacă nu-mi plăceai ai fi fost furios! Dacă-mi placi,

mi-o arunci în față ca pe o insultă! Vrei să-ți cad în genunchi pentru ce mi-ai dat?

Cam asta aș fi vrut, dar femeia asta se pricepea grozav să mă facă să mă simt vinovat. Mereu vinovat, și numai eu. Nu, de data asta avea dreptate. Puțin. Unde-i era răceala, siguranța de la început?

Ieșisem, am pornit, șoseaua era limpede și caldă, praful și soarele ne înconjurau, ea era fragilă, delicată, fără apărare. Mă simțeam mult mai puternic, mai calm, mai bogat în experiență decât ea, numai pentru că îi tremurase puțin vocea adineauri, îmi venea să râd, dar eram de fapt atins, înduioșat. Fără masca dură, devenea teribil de fetiță. Am luat-o de mijloc și am lipit-o de mine, voiam s-o împac, ne-am așezat pe un petic de iarbă care și începuse să se decoloreze, cu șoseaua în față, cu pădurea prea nouă deasupra.

Șoseaua trecea dintr-o parte în alta a ochiului. Uneori cu automobile vesele, cu oameni mișcători. Era lumină plină, priveam profilul Lagunei. Ea contempla șoseaua și ochiul ei imobil exprima o mare tristețe.

M-am zăpăcit dintr-o dată rău de tot. Am început să-i sărut brațul și umărul, să-i cer iertare cu glasul schimbat, luptând s-o dezbrac de singurătatea ei, atât de veche, atât de mare. Îi repetam apăsat și cu emoție iubirea mea, recunoștința pentru tot ce-mi dăduse și-mi spusese. Voiam nespus s-o bucur, s-o fac mulțumită cât de cât, eram sincer și pur în intenția mea, iar cuvintele care-mi ieșeau din gură erau îngrozitor de naive și de banale, ca ale tuturor adolescenților care privesc femei, le visează, le doresc, le au, și nu înțeleg din ele nimic.

Laguna și-a învins slăbiciunea, m-a iertat cu privirea. Căldura ne amețea. Ziua țiuia în jurul nostru. Oboseala ne apropia, îmbrățișați, am plecat spre oraș, și vorbeam descusut lucruri pe care ar fi trebuit să ni le spunem de mult.

– Mai e mult până la terminarea școlii?

Am socotit în gând.

– Aproape trei luni.

– Au să vă lase până la sfârșit să veniți în fiecare sâmbătă?

Nu, asta nu era obiectiv posibil. Mai întâi, pentru că nu există să nu te pomenești consemnat din când în când, așa e armata.

– Cred că am să mai pot veni în oraş cam de şapte ori.

– Vrei să viu să te iau sâmbăta viitoare?

– Nu ştiu precis dacă o să am bilet de voie.

– Am să vin oricum. Dacă nu poți ieşi, cel puțin am să te văd acolo.

– Aş vrea ca după eliberare să petrec cu tine câteva zile. Undeva. Singuri.

– Numai noi doi?

– Da. Ai să poți să-ți iei câteva zile de concediu la sfârşitul lui iulie?

– Concediu?

– Sigur. De acolo de unde lucrezi. Dacă nu coincide...

– Dar nu lucrez nicăieri.

M-am oprit o clipă.

– Bine, dar...

– Dar ce?

– Casa şi... mă rog. Chiria, cu ce te îmbraci...

– Ce vrei să spui?

– De unde ai bani? Ne-am oprit iar.

– Ce sunt caraghioslâcurile astea? Fii fără grijă, nu fur. Ce-ți vine?

– Nimic. Un om fără slujbă... în ziua de azi... adică, chiar şi o femeie...

S-a uitat la mine ca şi cum situația ei ar fi fost cea mai firească din lume, ba chiar unica posibilă.

– Dar tu lucrezi undeva?

– Acum? Unde să lucrez în timpul stagiului?

– Dar înainte ai lucrat undeva?

– Nu. Am fost încorporat cum am terminat facultatea.

– Ei vezi?

– Ce să văd?

– Nici tu nu lucrezi nicăieri.

– Prostii! Nu lucrez fiindcă n-am avut timp. Imediat după lăsarea la vatră trebuie să mă prezint la slujbă. Tu însă...

– Eu ce?

– Tu aveai timp... nu? N-ai terminat facultatea înaintea mea?

– Ei, asta-i bună! De unde ştii că n-am optsprezece ani? Vârsta femeilor. Chiar când sunt tinere vor să fie şi mai tinere. Uitasem un lucru elementar. Te pomeneşti că trebuia să cer scuze. Dar ea trecu peste asta:

– Ce-ai terminat?

– Facultatea de istorie.

– A fost interesant?

– Hm. Obişnuit. Cui îi mai pasă de istorie în ziua de azi?

– Şi acum ce eşti? Profesor?

– Profesor de istorie. La ciclul secundar.

– Unde-ai să predai?

– Undeva în provincie.

Era mai rău decât în provincie. Era un sat mai mare şi, după cât mi se spusese, nu avea gară, lumina electrică era abia instalată (n-am putut să aflu dacă cuprinsese şi şcoala), iar drumurile literalmente înecate de noroi şi zăpadă când nu erau de praf. Sperasem ceva pe la periferia Bucureştiului, dar anul meu nu avusese parte de un asemenea noroc. Un tip de la comisia de repartiţie ne spusese destul de cinic că nu prea mai e nevoie de istorici, sunt şi aşa destui. Tonul lui însemna pur şi simplu: „Oriunde pe lume, nu e nevoie de voi".

– Şi ce-ai să faci acolo?

– Ce să fac? O să predau muzica, gimnastica şi desenul, uneori şi istoria, o să îmbătrânesc repede, o să mă apuc de băutură. O să mă însor.

– De ce să te însori?

– Aşa e prin provincie. Până la urmă faci un copil nelegitim. După care, vrei nu vrei, te trezeşti însurat. Altfel nu mai ai trai de gura lumii. Provincia e un mediu de opinie publică.

Laguna părea impresionată de mărturisirile mele, aşa că am adăugat cu înţelepciune:

– Ei, ce să-i faci. Omul trebuie să treacă prin toate.

M-a tras de mână, am alergat câţiva paşi, am reuşit să ne urcăm într-un autobuz foarte plin. Să ne urcăm e un fel de a spune, căci mie abia îmi încăpuse un bocanc pe scară, iar Laguna, cu o treaptă deasupra mea, în uşa deschisă de înghesuială, căuta cu braţele

întinse să apuce o bară dinăuntru. Am mers așa câteva stații, autobuzul era prea plin ca să mai oprească, stațiile erau pline de lume care făcea semne și înjura. Alt amănunt al orașului pe care îl uitasem: calvarul transporturilor în comun. Dar îmi îngropam obrazul între omoplații Lagunei și era foarte bine.

Abia spre centru am reușit să intrăm cu adevărat în autobuz. Era o îmbâcseală acră de transpirație. Laguna se gândea la ceva, se întrerupse o clipă:

– Și ce subiect ai făcut pentru lucrarea de diplomă?

– A, un subiect din istoria contemporană.

– Ce anume?

– Participarea României la ultimul război.

– De ce tocmai asta?

– De ce nu asta? Trebuie un motiv special?

– Nu.

Și s-a cufundat iar în gândurile ei. Nu înțelegeam de ce mă întrebase, nu vedeam în ce măsură lucrarea mea de diplomă avea o legătură cu ea, cu noi doi. În fond, nicio importanță. Totul încape și strălucește în istorie, chiar și autobuzul ăsta plin de sudori tulburi, și totul e nimic. Parașutistul era totul și acum nu mai e nimic. Unde-o fi înmormântat? La Bellu văzusem o dată un mormânt de aviator, de neuitat. Un aviator român celebru, din timpurile de pionierat, mort într-un accident de zbor. Era vestit în lume, și o spaniolă îi făcuse mormântul mare de marmură, cu o cruce în formă de elice, sub care scria „A mi Georgică. Todo es nada". Georgică, adică atât cât căzuse din el, carbonizat după explozia avionului, dormea sub crucea în formă de elice, deși odată fusese totul pentru amanta lui spaniolă. Azi nu mai era nimic, și poate că nici amanta lui nu mai era nimic.

Reveneam cu ea, reveneam acasă. Casa era a noastră. Ne așteptă pe amândoi. Dar înainte de a intra împreună pe ușa întunecată chiar și azi, în plin soare văratic, am văzut, am văzut bine, l-am văzut pe diplomatul sportiv, stătea așezat în propria lui mașină, parcată la nici treizeci de metri de intrare, se uita la noi pe deasupra volanului. Era într-o cămașă albă, cu o țigară între buze, și nu m-am putut opri să nu gândesc: cu țigara, dacă ai ulcer, n-ajungi departe.

Laguna nu l-a văzut. Dar eu l-am văzut, şi el pe noi. O aştepta pe ea. Din întâmplare n-o aşteptase la uşă, ori prevedea că s-ar putea să nu se întoarcă singură?

Am împins-o înăuntru şi am luat-o în braţe. Cu urechea crispată, ca să prind pornirea motorului. Nu ne putea vedea în scobitura intrării, în schimb puteau intra ori ieşi alţi locatari.

Cu ea în braţe, timpul mi s-a părut îngrozitor de lung. A demarat şi a pornit (nici măcar nu puteam fi sigur că e chiar el), şi luciul mişcat al maşinii a aruncat de afară un reflex pe treptele cenuşii. Am îndepărtat-o de mine.

– Ascultă, i-am spus, căutând să fiu cât mai cald. Să lăsăm lucrurile să se desfăşoare de la sine. Să curgă. N-are sens să ne sfâşiem mereu cu întrebări. Ne-am putea face puţin bine unul altuia. Eu sunt al tău. Eu te iubesc. Eu te iubesc foarte mult. Sunt fericit când sunt cu tine. Aş vrea să fii şi tu fericită cu mine. Cât de puţin. Eu...

Briza caldă a oraşului îmi sufla în ceafă. Casa, tăcută, mă asculta. Mă adăugam şi eu, deodată, în această clipă fericită şi neaşteptată, pieritoarelor mărturisiri depuse în această casă de când fusese clădită. Depuse fir cu fir, strecurate din suflet, culcate adânc la rădăcina ei. Stropi de istorie. Atomi de trecut. Ţăndări de timp. Îmi apăsam buzele pe buzele Lagunei, călcâiele în cimentul spart al blocului, doar-doar voi lăsa o urmă, deşi ştiam bine că nu, că e zadarnic. Cădeau în mine ore şi zile şi ani, repede, mii de ani smulşi dintr-o dată, ca morţii toţi dintr-un cimitir întors de cutremur.

M-a luat de mână şi am început să urcăm.

Fusesem striviți de zăpezi, dar acum arșița ne strângea de gât, asta e clima țării, asta îi e și soarta, niciodată blândul anotimp de mijloc. A pierit primăvara, și am început să fierbem de căldură. Cazarma, la prânz, tremura într-o ceață de molimă. Muștele zbârnâiau infernal. La șapte dimineața, în camion, în plină viteză pe șosea, niciun fior. Mergeam spre sud, spre graniță, un poligon în care nu mai fusesem niciodată.

Plopii, de fiecare parte, argint. Spatele dezgolit al frunzelor ardea privirea. Plopii suiau șoseaua în cer. Soarele fugea printre ei, pe vii mari. – Astea au fost ale regelui, afirmă cineva. Erau frumoase, într-adevăr, dar și pe ele le pălise prea tare soarele. Păduri rărite, culturi neglijate, câte-un puț părăsit, drumuri laterale neîntreținute. E frumoasă paragina, îmbogățește peisajul. Nu se vedeau țărani deloc, nici tractoare. Ce dracu' fac oamenii de pe-aici?

Ce să facă, se duc și ei la oraș, ori se întorc de la oraș. În niște autobuze atât de vechi și de rablagite încât te miri că se mai pot mișca, parcă au fost păstrate special pentru un film grotesc. O imensă fabrică de pneuri rupea câmpurile arse. Argeșul era scăzut, niște vite slabe și noroioase ieșeau din el, mânate de câțiva copii desculți. La Călugăreni, pe lângă Crucea lui Mihai, m-am închinat cu limba în gura închisă.

Am trecut Neajlovul, aici au murit, acum cincizeci și mai bine de ani, mulți români de o parte, nemți, bulgari și turci de alta, am ieșit la stânga pe un drum de praf care ne-a făcut verzi într-o clipă, mai ales sprâncenele și părul parcă avuseseră parte de o vopsea toxică, băncile de sub noi ne loveau tare în ritmul bolovanilor, salcâmii rari păreau prăjiți, nu dădeau pic de umbră, am trecut printr-o margine de sat. Casele de chirpici se strângeau de arșiță, era o liniște completă, niciun om, prin ogrăzi nu se vedeau păsări, doar câțiva țânci goi, cu trăsături țigănești, niciun purcel, niciun

câine, pustiu ars, ca-n Uganda. Liniştea şi lipsa de mişcare înfricoşau. Mai încolo un sfat popular dărăpănat, dar în faţa lui un IMS bine întreţinut, o curte mare plină de tractoare noi şi de alte maşini, aliniate perfect, strălucind, curtea păzită cu gard trainic şi cu un dulău mare, astea ce căutau aici, de ce nu erau pe câmp? Uite şi un tractor care se întoarce de la câmp, un tractor „Lanz", vechi de treizeci de ani, dacă nu de mai mult, tractoristul pământiu nu mai e nici el prea tânăr. Tractorul trăgea o căruţă, în căruţă era o familie pipernicită. Şi un viţel. Un viţel mort. Ei drăcie, dacă încep să moară vitele nu mai e bine, nu e bine deloc. Am ieşit iar în câmp, pe lângă o instalaţie de stropitori artificiale. Ciocurile ei înalte se întindeau lung, până în zare, dar când am trecut noi nu ţâşnea din ele niciun bob de apă.

Trebuia să stăm în poligon toată ziua, şi după lăsarea întunericului, pentru că esenţialul şedinţei era o tragere de noapte. Un poligon imens, cum nu mai văzusem, cu observatoare adevărate, de cărămidă şi văruite în alb, cu scări exterioare de metal, nu o simplă duşumea înălţată pe patru stâlpi de lemn, cu o tichie de tablă în vârf. Fanioanele roşii indicau că tragerea începuse. Trăgeau undeva nişte transportoare blindate, se auzea. Am ajuns la locul rezervat şcolii, ne-am pus căştile, prima serie aştepta ordinul, dar am auzit goarna. Suna încetarea tragerii. Gornistul era cocoţat într-un observator, chiar lângă noi. Sufla perfect, lung şi metodic, nu ca un începător: vreun fost student la conservator poate. Apoi am văzut şi mişcarea fanioanelor. S-a dat ordin de descărcare a armelor.

Venise un general în inspecţie. Acum străbătea poligonul într-o maşină deschisă şi l-am fi atins cu siguranţă trăgând, pentru că intrase tocmai în terenul nostru de tir. De voie, ne-am aşezat pe pământ, în soare, sub căşti, cu tot echipamentul pe noi, încinşi cu foile de cort. Căpiam de cald.

– Hai să ne antrenăm pentru campionatele mondiale de bridge! încerca să glumească Ion, scoţând cărţile din sacul port-mască. Dar n-a avut când să înjghebe o partidă, pentru că generalul a venit cu suita să se urce tocmai în observatorul de lângă noi. Ne-am sculat în grabă, am intrat în formaţie, cu transpiraţia curgându-ne

în ochi. A stat mult în foișor. Noi, când drepți, când repaus. Tărtășescu transpirase și el, dar el nu avea nici armă, nici mască, nici foaie de cort, nici geantă cu încărcătoare, și se putea mișca în voie. Și pe urmă, el era de meserie.

Ne așteptam la o întrerupere scurtă, dar am ajuns să tragem tocmai după-masă, după ce mâncaserăm în soare, lângă camionul aprovizionării. Era greu de tras, pentru că soarele coborâse și făcea țintele să lucească.

A apus soarele și am avut parte de o pauză mai lungă. Cerul roșu tot, pe câmpul verzui, arborii rari, arși până la negru, păduri departe în spatele țintelor, după ele altă țară. Curățaserăm armele, le pregătiserăm pentru tragerea de noapte. Puștașii mitralieri înjurau, pentru că fiecare grupă trăgea cu o singură pușcă-mitralieră, și ei trebuiau să spele de opt ori mai mult nămol cu miros de pucioasă decât noi. M-am culcat pe spate, cu mâinile sub cap, cu ochii în roșul cerului. Era un peisaj mai african decât oricând, africană era și trecerea atât de rapidă de la o culoare la alta, de la o lumină la alta. Pământul sub mine se răcea repede, îl simțeam, mă sugea în el.

Într-o clipă a fost răcoare, apoi de-a dreptul frig. Ascunsesem încă un maiou în sacul măștii. Mi-am scos tunica, l-am îmbrăcat. Câmpul se lărgise imens și era tulbure. Fețele noastre în el se ghiceau alburiu. La vest mai era o pană de lumină. Se vedeau în ea crengi și frunze din pădurile de pe orizont. M-am uitat cu binoclul. Rețeaua copacilor tăia în cer un porțelan spart.

Ne-am așezat toți patru pe două foi de cort, ne-am învelit câte doi în foile rămase. Am lăsat afară doar capetele cu țigările. Era un pic de vânt, era surprinzător de răcoare.

– O să plouă, mă, făcu Sandu.

Veneau niște nori, de necrezut după atâta căldură.

Până însă să înceapă ploaia, s-au aprins foișoarele observatoarelor, și a început tragerea. Trăgeau celelalte plutoane înaintea noastră, iar noi ne-am urcat în camion, și camionul a făcut înconjurul poligonului, risipindu-ne în noapte. Plutonul nostru urma să asigure paza laturii de sud a poligonului cât timp trăgeau ceilalți. Unul din unghiurile sârmei ghimpate era deschis, fusese cândva o poartă aici, acum lipsea, și golul rămas trebuia să-l păzesc eu.

M-am rezemat de unul din stâlpii de piatră, privind îndepărtarea camionului. Lumina roşie din spate dansa în întuneric, după cum roţile încâlceau drumul. Mârâitul motorului scădea. S-a dus.

Era noapte complet. Norii astupaseră cerul şi n-aveam nici măcar un chibrit la mine. Am tras mâneca tunicii, ceas nu mai aveam, mi-am amintit că-l împrumutasem de dimineaţă unui căprar din alt pluton. Fără lumină, fără timp, eram pierdut în negrul lumii.

Frigul creştea. Am desfăcut foaia de cort şi m-am învelit în ea. Aşteptam să aud începerea tragerii. Liniştea era perfectă, în spate negru, în faţă negru, peste tot negru. Stăteam rezemat de stâlpul de piatră, când mi s-a năzărit că aud foşnet. Am sărit cât colo. N-am descoperit nimic, dar noaptea pe câmp, singur, poţi să-ţi închipui cine ştie ce. Nervozitatea mă făcea să mă întorc des, să încerc să străpung întunericul, de câteva ori m-am desprins de stâlp şi am patrulat conştiincios în faţa deschiderii, singur şi nevăzut de nimeni. Eram însă în picioare de mai bine de cincisprezece ore şi mă fura somnul. Mă rezemam de stâlp, aţipeam, ţâşneam din somn speriat, cu senzaţia că cineva s-a apropiat de mine.

Mi-aminteam vag că undeva în faţa mea, cât de aproape nu ştiam, trece o cale ferată.

Am să mă aleg cu un guturai, mi-am spus, aţipind din nou.

Când m-am trezit, tragerea tot nu începuse. Tăcerea năştea gânduri absurde: tragerea s-a animat, unitatea a plecat înapoi, te-a lăsat aici, o să aştepţi aşa până dimineaţă.

Mişca ceva în întuneric. La mai mult de cincizeci de paşi. În negru, o pată şi mai neagră, târâtoare.

Era destul de mare, şi nu avea formă omenească. S-o somez? Era stupid: nu venea spre poligon, ci se îndepărta de el. Am coborât arma de pe umăr, şi am simţit-o uşoară în mână. Dacă mă duceam să văd ce e, părăseam postul. Se târa foarte repede, şi a dispărut înainte să mă hotărăsc.

Ce dracu' să fi fost? începu un zgomot depărtat, crescu constant, se iviră lumini, un tren. Un tren de marfă. Mă asurzea. Linia era mult mai aproape decât credeam. Lumina locomotivei împărţea câmpul. Nu era nici ţipenie în jur. Trenul însuşi parcă mergea

singur, locomotiva luminată își ascundea oamenii, pe fereastră nu ieșea niciun tors atletic de mecanic sau de fochist. Era o garnitură foarte lungă. Locomotiva pieri cu fâșia ei de lumină, rămase trecerea vagoanelor, sunând lung și gol, până în creier. Nu se mai terminau. Aveau de gând să treacă așa toată noaptea.

Zgomotul trenului, micșorându-se, lăsa pocnete, câte unul ori în serii, veneau din poligon, trăgeau băieții. Din cinci gloanțe, unul era trasor. Punctul lui roșu făcea în noapte cele mai fantastice traiectorii, de câte ori pușcașul ochea prea jos. Așa ceva nu se poate vedea ziua. Trăgea un elev care înfigea matematic glonțul în pământ, nu ajungea niciodată cu el la țintă. Trasoarele fugeau iute și drept până la un punct, punctul de ciocnire, ricoșau, săreau în sus și se pierdeau în cer, țâșneau într-o parte, se dădeau peste cap, descriau cele mai neașteptate figuri. Unul, lovind pământul sub un unghi cu totul special, reveni cu forță înapoi, de parcă ar fi fost tras din direcția țintei, și trecu pe deasupra mea. Nu puteam fi speriat. Parcă erau artificii de sărbători. Focul Crăciunului nu poate răni pe nimeni. Pocnetele ajungeau la mine mult după lumină. Eram departe de locul tragerii.

Era frumos. Undeva în mine durea locul proaspăt al unei răni. Știam de ce, nu era nimic de făcut, înțelegeam de unde, mă bucuram de la cine. Spre nord, undeva, orașul, și rămăsesem întreg în el. Aici eram singur, înjumătățit, dislocat, îmi lipsea enigma ei, nepotrivirea ei, surpriza ei, și pentru că ea lipsea, chiar eu îmi lipseam mie însumi.

Târziu de tot, camionul s-a întors, m-am urcat, a lăsat în locul meu un elev de la plutonul de cercetare. Zguduia foarte tare. Mergeam, ne opream când apărea un elev în lumina farurilor, opream, îl luam cu noi, lăsam un altul. Înjurând, s-a urcat în camion, ca un urs, Ion, ne-a găsit pe întuneric. – Ei, merge? – Merge în aia a mă-sii. – Ai apucat să ațipești nițel? – Să ațipesc? Ești prost! Caraghioșii ăștia trăgeau la doi pași de nasul meu. Nu știu care bou le înfigea atât de bine lângă mine de credeam că mă curăță! Tot timpul am fost pe burtă!

Am intrat cu camionul într-un crâng rar, pe undeva pe-aici ar fi trebuit să fie Sandu, dar nu era.

– Unde l-aţi lăsat, bă?

– Aici a fost, *taş* elev! băga mâna în foc trupetele de la volan.

– Dac-a fost *de* ce nu mai e şi acum? – O fi adormit pe undeva.

– SANDU?

Ni se părea imposibil, dar am mai mers o sută de metri şi nici urmă de el. De plecat n-avea unde să plece, nici cine să-l fure. – Lupu, *taş* elev! declară cu ironie şoferul. – Fii, băi, serios, lup vara?

Nu era. Ne-am sfătuit cu toţii. După opinia şoferului depăşiserăm locul. Înapoi, marş!

Ne-am întors cam pe unde bănuiam că ne opriserăm prima dată, şi unde pretindea şoferul că-l lăsase în post. Ne-am dat jos, Gigi a scos faimoasa lanternă, am început să-l strigăm înfundându-ne în desiş, şi cât pe-aci să călcăm pe el. Dormea învelit tot în foaia de cort, lângă un trunchi mare, dormea atât de greu încât a strigat speriat când l-am trezit.

Am mai cules trei, şi am luat-o înapoi.

Eram încă în plin câmp, muţi pe platforma scuturată tare, şi a fulgerat gigantic peste noi. Ne-am făcut albaştri. Încă o dată mai tare, ne-am făcut verzui, şi zgomotul ne-a lovit în stomac. Apoi a fost ceva de nedescris. Secunda şi fulgerul. Câmpul gol, insecta de metal, noi pe spinarea ei, şi biciul lui Dumnezeu deasupra. Băbeanu îşi scoase deodată foaia de cort şi înveli arma cu ea, apoi se uită la noi ca şi cum ne-ar fi spus să facem la fel.

Am ajuns, mă mir cum nu se zăpăcise şoferul. Cerul se rupea de fulgere, şi în lumină se vedea perfect atârnătura vânătă a norilor. Tărtăşescu striga ceva, dar nu se auzea.

Locurile de tragere în poziţia culcat erau marcate cu foi de cort întinse. Ţintele nu se vedeau. Ne-am pus măştile şi am încărcat automatele. Fulgera groaznic şi zgomotul ne dărâma. Era o furtună îngrozitoare, toată pe uscat. Niciun strop de apă, de jos ori de sus. Simţeam cum îmi scârţâie părul, electrizat, sub cască.

Prima serie trăsese din poziţia culcat şi plecase pe câmp, spre ţinte, cu arma pregătită. Au fost aprinse iar ţintele, băieţii au tras din genunchi, – LOVITĂ! spunea gros megafonul observatorului. De tunete, nu se mai auzeau armele deloc.

Abia ne mai simțeam mâinile și picioarele de oboseală. Au terminat primele trei serii, eu eram într-a patra, am primit ordin, am pornit spre linia de tragere.

Culcat, cu stomacul strivit de pământ, cu ochii în negru, mă simțeam ținta tuturor fulgerelor. Mâinile mi se otrăveau de fierul armei. Țintele nu se vedeau. Mă uitam în cele trei puncte de fosfor ale ochirii. Cerul lătra la mine. Îmi venea să mă întorc cu burta în sus și să urlu.

Din observator, gradatul de la pupitrul de comandă aprinse electric țintele, am ochit, am apăsat, și a tunat diavoleşte, și n-am mai știut. Arma trăgea, nu mai ridicam degetul, mă înecam de tremurul gloanțelor, trasoarele sfâșiau noaptea și vedeam perfect cum lovesc ținta și sar din ea, nu mă opream, era îmbătător, treizeci de cartuşe erau în încărcător, s-au dus toate, – OPREȘTE FOCUL! tuna o voce la megafon, și l-am oprit când n-am mai avut în armă nimic.

– DREPȚI! STÂNGA-MPREJUR! LA MINE PAS ALERGĂTOR MARȘ! Cu casca ciocnindu-mi fruntea, cu arma cumpănită în mână, am zburat înapoi, spre maior, fața îi era neagră și știam ce poate urma. A căzut ploaia pe noi atât de strașnic încât a întins mâna lui mare și m-a tras de umăr sub scara foișorului. Șiroiam de apă amândoi.

– Dă automatul, elev!

L-am întins și am revenit la drepți. S-a convins într-o clipă că era în bună stare.

– S-a blocat arma?

– Nu, tovarăşe maior.

– Ce ți-a venit?

– Ordonați?

– Ți s-a făcut rău cumva?

– Nu, tovarăşe maior.

– N-am ordonat eu să trageți serii scurte?

– Da, tovarăşe maior.

– De ce n-ai executat ordinul?

– Am executat, tovarăşe maior.

– Cum ai executat? Ce, tragi ca la nuntă? E muniția ta? Asta e muniția statului, asta costă bani, asta e pentru apărarea țării! Ce, tragi de capul tău?

Era foc. Mișcarea nervoasă a capului îi împroșca fața cu picături de apă de pe viziera caschetei.

– Ia pas alergător la muniție, încarcă și treci să tragi din nou. Dacă tragi mai mult de cinci cartușe ajungi de-aici direct la arest!

Nici că-mi păsa. Fusese divin. Curgeau gloanțele din mine. Una din cele mai mari satisfacții pe care le avusesem vreodată. Ca americanul din poveste. Ieșise în stradă cu o armă plină și începuse să tragă la întâmplare. Rănise un sfert din cartier, omorâse vreo zece, și se așezase pe scaunul electric liniștit. Zău dacă nu-l înțelegeam. Eu nici măcar nu voiam oameni, nu voiam decât o țintă de carton sau de lemn, pe care s-o distrug, s-o fac bucățele, așchii, praf s-o fac, molecule, atomi mici-mici de tot, să nu mai fie. Eu cu mâna mea. Aruncasem gloanțele din mine într-o eliberare supremă, și ploaia luminii lor pe țintă mă făcuse fericit.

Am tras a doua oară culcat într-o baltă. Uniforma era udă s-o storci. Când m-am întors, băieții erau toți strânși sub scara foișorului, ca porumbeii sub o streașină.

Am fumat o țigară. Tragerea se terminase, și era ultima. Peste câteva zile începea aplicația. Apoi examenul de grad.

Șoferul pusese prelata pe camion. Am pornit uzi toți până la piele, și strânși ca sardelele, îmi cădea capul pe umărul vreunui camarad, acesta îl respingea cu brutalitate, dar nu mă putea smulge din somn. Eram cu conștiința împăcată, și curat sufletește cum nu mă mai simțisem de mult. Am ajuns la cazarmă dimineața.

Eram îngrozitor de murdari, dar cine mai avea răbdare să se spele cum trebuie? Ne-am aruncat bestial în paturi și ni s-a îngăduit să dormim până la prânz.

Peste două zile, apăru Cornilă poștașul, cu o scrisoare și un plic.

Am simțit, ca de fiecare dată când așteptam, simțeam, bănuiam prezența Lagunei, că în mine, rupte de emoție, se prăbușesc cinci etaje. Nu știam pe care s-o deschid mai întâi.

Eram la masa de prânz, după un compot cu sferturi de pară necrescută muiate într-o apă fără gust, sala de mese începea să

se golească, mă jenam de băieți, și în același timp puțin îmi păsa de ei.

Dar scrisoarea era de la unchiul Nicu. Era foarte scurtă, câteva rânduri. Și începea cât se poate de tipic: *Dragă nepoate.*

– Cine-ți scrie, mă?

Încet, etajele dărâmate începeau să se reașeze în mine. Încă nu-mi simțeam genunchii. De la o vreme, orice lucru care îmi amintea de ea mă făcea bucățele. Ia stai! Sunt câteva luni de când am cunoscut-o, iar emoția e mult mai nouă, ce-o mai fi însemnând și asta?

Știam ce înseamnă. *Iată o carte interesantă pentru tine*, scria unchiul Nicu. *Dacă o citești, poate ai să înțelegi mai bine expresia așa se scrie istoria. E despre un război în care am luptat și eu, cum cred ca ți-am povestit odată. Un război foarte deosebit de ultimul război.*

Încheia cu sărutări, mă întreba de sănătate, și, într-o frază săracă în amănunte, menționa că nu se simte prea bine.

Inima, fără îndoială. Sărmana pompă obosită care ține omul. Două războaie, urcușurile și coborâșurile istoriei, asta desface încet-încet pe oricine. Unchiul și așa trăise mult. Pentru că trăise ani care valorau mai mult decât durata lor firească. Să te naști într-o țară veche, să te arunci încă pui crud în hățișul rece al școlii militare, să ieși fără barbă din patul tare al cazărmii numai ca să alergi pe câmp la Mărășești, românii față în față cu temuta Germanie, rămăseserăm fără ruși, în țara lor nesfârșită și tulbure se întâmpla ceva de neînțeles, soldații lor fugeau de front, împușcau ofițerii, împușcau aliații care căutau să-i oprească. Unchiul pe câmp zvâcnea între focuri, inima zvâcnea în el ca o fiară, Mackensen se întâlnise cu Averescu, foști colegi la aceeași academie prusiană, așa se întâlnesc colegii, pe câmpul de luptă, Averescu lovise și câștigase, au fost mulți morți, mulți nemți, mai mulți români, mulți infirmi groaznici, mult pământ arat de obuze, a fost marea victorie a neamului, de care știu toți românii și vor ști întotdeauna, de care nu știe niciun neamț, n-a știut atunci, cu atât mai puțin va afla vreodată. Unchiul s-a spălat pe față de creierii împroșcați, calzi, ai camarazilor omorâți lângă el, a strâns unitatea și le-a vorbit de

demnitatea neamului, care se arată oriunde, căci ochiul Europei e pe noi, privirea ei ne cântăreşte viaţa şi moartea, şi, Doamne, ce şi-a dorit mai mult ostaşul român vreodată, decât să moară în văzul Europei, şi moartea lui să fie cunoscută de toţi şi înălţată în uralele publicului, nu prăpădită fără rost în istorii locale, în arhive balcanice, în nulitate, neant, şi sângele, supt de nisipul arenei, să i se deschidă aburind sub mii de ochi, prieteni ori duşmani, n-are a face, aceştia sunt *ochii Europei!* – Nu pătaţi uniforma! striga sugrumat unchiul Nicu. Nu pătaţi obrazul ţării! Ţara vă vede! Europa vă vede! Lumea vă vede! Istoria o să scrie despre voi!

Sublimă candoare! Naţiunile noi, adunate la loc din bucăţi pline de sânge, Estul Europei, ale cărui limbi nimeni nu le cunoaşte, a cărui istorie nu interesează Occidentul, a cărui jertfă s-a pierdut, să facă bine să se mulţumească cu ce i s-a dat după tocmeala rapace cu marile puteri; mult, puţin cine ştie dacă nu e ultima oară când li se va mai da ceva. Unchiul venise acasă, pace, nu vroia decât o nevastă, copii, o viaţă cinstită sub acelaşi drapel, sub acelaşi jurământ, el putea face copii; alţii, cu părţile bărbăteşti rase de vreun glonţ, înfiau plângând copilul vecinului. N-avusese noroc în dragoste. Librăriile înfloreau de istorii ale marelui război. Nu recunoştea nicăieri războiul pe care îl dusese el. Istoriile scrise în Occident abia dacă pomeneau de strădania aliaţilor din Balcani. Ofiţerii străini cu care stătea de vorbă îl priveau cu uimire politicoasă: – Ach, ja, Maraschescht, ja, vielleicht...

Pe măsură ce Europa se întuneca, unchiul se pregătea să se lupte a doua oară cu nemţii. Ca toţi ofiţerii Micii Înţelegeri, nu se aştepta ca Occidentul să cedeze presiunii germane, abandonându-şi obligaţiile din Estul Europei. Nu se aştepta, era un om crescut în ideea de demnitate, luptase în primul război, un război în care duşmanii parcă se mai respectaseră între ei cât de cât. Nu-şi putea reveni după sfâşierea Ardealului, el care văzuse pe front oameni retezaţi de la brâu de spargerea unui proiectil. Ţara şi continentul erau într-un haos politic de negândit, şi războiul tuna în fundal. În fine, ce puteau schimba ofiţerii de carieră, care nu făceau politică şi juraseră o necondiţionată fidelitate? Unchiul se amestecase

horcăind prin smârcurile slave, fusese rănit, se vindecase, plecase iar pe front, căzuse prizonier. Se întorsese după ani, nu-i venea să creadă că se întoarce cu adevărat, şi nu mai recunoştea ţara, era transformată cu totul, nu era cum şi-o amintea el.

Îi era dor de Bucureşti. De prieteni. De Capşa, îi era dor şi de uniformă, de subordonaţi, de şefi, de program, de garnizoane şi manevre, de toată cariera lui de militar, care-i intrase în sânge. Asta era rana de care suferise cel mai tare în prizonierat: nu mai era în serviciul activ, nu mai era în armata adevărată, scumpa lui armată, căreia îi dăduse totul şi avea de gând să-i mai dea şi ce mai rămăsese, îi era dor, dor, DOR! Îi era dor de armată ca de o femeie, ba chiar mai mult decât atât, căci nu ţinea minte să fi dorit atât de mult o femeie, orice femeie, în viaţa lui săracă în rătăciri.

Pe scurt, era gata să servească, la fel de fidel, sub stelele republicii, cum servise sub vulturii regatului.

Fusese scos din armată cât ai zice peşte. Ca ofiţer din armata burgheză. Cum burgheză? În viaţa lui nu se gândise că armata ar putea fi altfel decât armata ţării. „Da, da, nu te mai face că nu pricepi! Unchiul, care îşi ţinuse firea pe front, în lătratul armelor, se simţise deodată speriat. Cum să le explice ceea ce pentru orice om care poartă uniformă e de la sine înţeles? Militarul de carieră nu făcea politică, executa ordinul pe care îl primea, îşi respecta jurământul. – Dar rudele din America? – N-am pe nimeni acolo! – Serios? Ăsta nu-i cumnatul dumitale? A fugit în '47. – Nici nu ştiam, eram încă în prizonierat! – N-are a face, serviciul activ nu mai are nevoie de dumneata, şi gata.

Pe băncile tocite ale Cişmigiului, se întâlnea cu generalul Ocneanu, cu colonelul Banu, camarazi de arme, slabi, galbeni, ruinaţi, îmbrăcaţi în haine îmbătrânite, haine dinainte de război. Se uitau unul la altul, li se făcea rău de cum arătau, închideau ochii ca să nu se mai răsfrângă în tristeţea lor chipuri trase, priviri bătute, umeri frânţi. Unde-am greşit? se întreba. Cum ar fi fost mai bine? Şi uiţi că românii au întors armele? Că am schimbat cursul războiului? Exagerez? Am luptat în Vest, am pierdut sute de mii de ostaşi în sate şi oraşe pe care tricolorul n-a fluturat o clipă o dată cucerite, căci noi plecam mai departe, din nou în foc. Am schimbat

şi noi cursul istoriei întorcând armele. Am terminat războiul ca învingători, e drept oare ca învinşii s-o ducă mai bine decât noi? Ce mai face Sterescu? L-am întâlnit, e bine, vinde ceva pe undeva. Şi el? El n-a făcut campania din Vest? Şi dacă a făcut-o? Aveţi o ţigară? Astea sunt cele mai proaste ţigări pe care le-am fumat vreodată. Ei, sărăcie, dacă mâncăm pâine neagră, cum vrei să fumăm ţigări bune?

Două lucruri nu-i puteau intra în cap unchiului. Mai întâi afacerea cu „armata burgheză". Armata e armată, şi asta-i tot. Pentru el armata era una: armata română, armata care a eliberat România, care a luptat pentru eliberarea Ungariei, a Cehoslovaciei, a Europei! Oameni care nici nu-l cunoşteau îl făceau burghez, să înnebunească, nu alta. Avusese, pe cât ţinea minte, chiar simpatii de stânga; firește, nu se lăudase cu asta pentru că pe vremea lui nu-şi bătea atâta capul cu semnificaţia politică a fiecărui amănunt. Cine erau tinereii ăştia, care sugeau pe când el înfrunta moartea, să-l înveţe pe el care-i stânga şi care-i dreapta? Se ridica dintre doi prieteni, de pe băncile lustruite de trupuri, urca bulevardul pe lângă magazine cu vitrine pustii, se oprea blocat de câte-o demonstraţie gigantică, plină de lozinci care demascau pe aţâţătorii de război din Wall-Street, ajungea la Capşa, se căuta prin buzunare, dar n-avea nici cu ce să bea o cafea şi nici Capşa nu mai era Capsa, acum i se spunea „Bucureşti", ca să se vadă bine că e nouă, că n-are nicio legătură cu trecutul, chiar dacă a fost pe vremuri locul de întâlnire al unor mari români, artişti celebri, gazetari cu faimă, savanţi şi oameni politici. Căuta în jurnale şi reviste, căuta în cărţile de şcoală ceea ce trăise el în ultimul război, dar istoria fugea de el, era limpede, dădea rar şi cu greu peste o istorie a războiului scrisă în străinătate, dar acolo niciun cuvânt despre părţile astea, ca şi cum continentul ar fi uitat de o jumătate a sa, şi unchiul încerca senzaţia îngrozitoare că nimic nu fusese adevărat, că jumătate din viaţă şi-o visase numai, că nu şi-o trăise, că săvârşise undeva o greşeală, o greşeală cumplită, căci în numele ei era pedepsit astfel acum prin înstrăinarea întregii sale fiinţe şi schimbarea întregului univers din jur. Şi pe urmă să te mai apuci de inginerie la vârsta asta,

aproape în pragul bătrâneții, când vezi că lumea te vorbește de rău și te dă la o parte, când trecutul ți-e mereu aruncat în față ca un pumn, când rudele de departe îți atârnă de gât ca niște pietroaie, când din tot tineretul ăsta încruntat care a crescut între timp nu știi cine ți-e dușman și cine ți-ar putea fi prieten, când nu poți învăța limba care se vorbește azi, problemele care agită lumea de azi, când ți-e atât de greu să mai găsești cu semenii o comunicare, o înrudire, când totul merge altfel decât ai învățat tu, și dai de oameni din care prostia și ferocitatea țâșnesc atât de puternic încât te sperie, nu e de mirare că inima oboselește, scârțâie, încetinește, scâncește, geme și într-o bună zi spune „Nu mai pot", cade ca un călător extenuat de drumul măsurat cu pasul sonor în noaptea prea lungă, și adoarme.

Mult mai încet, pentru că acum știam ce e în el, am deschis pachetul. Se vedea cât de colo că era o carte tipărită acum mai bine de cincizeci de ani, și băieții, aplecați peste umerii mei ca să citească titlul, se ridicară cu o mare plictiseală: ce să ne mai batem capul cu asemenea vechituri?

A doua zi plutonul intra în gardă, înaintea noastră fuseseră de gardă cercetașii. Scârțâind pe pietrișul curții, sub ochii comandantului gărzii, am schimbat serviciile sub un soare de prânz distrugător. Copacii păreau fierți. De la bucătărie venea un abur care, adăugat caniculei de amiază, te omora. Nici pic de adiere, parcă n-ar fi plouat alaltăieri, în ferestrele oarbe nu ieșea niciun cap. Elevii de serviciu sufereau în uniformă, ceilalți erau încă la masă, ori poate că se și odihneau în paturile cu miros de trup. Transpirația ne curgea pe după urechi. Corpul fierbinte atingea pânza fierbinte a uniformei, și un frison dezagreabil, ca de răceală, ne cutremura. Gigi era caporal de schimb. Am plecat la posturi, el în frunte, eu ultimul, am ieșit pe trotuar, pe lângă gardul școlii, în pas de marș, dar veneau niște ofițeri și am schimbat-o pe loc în pas de front. Cât ține gardul școlii, destul de lung, n-am avut noroc deloc, a trebuit să dăm onorul de trei ori. Pe stradă trecea rar câte-un automobil, sclipind bolnav de lumina de sus, un bărbat în mâneci scurte, cu pete mari la subțiori, într-o mână cu o servietă doctă, în alta cu un pepene verde, fete țigănoase, încinse de soare, și un

invalid oribil, agățat între două cârje bicisnice, într-o tunică decolorată direct pe piele, chel ca o lună, care nici nu se uită la noi.

La colțul gardului, am făcut la stânga marș, pe lângă calea ferată, printre depozitele mari și jegoase, în orizontul tulbure tremura orașul, pe linie era oprită o locomotivă veche, de 45 pe oră, neagră, părăginită, și fierbinte ca iadul, era să ne dăm duhul trecând în formație pe lângă ea. Rând pe rând, după scurta ceremonie reglementară, băieții rămâneau în post, și am rămas și eu la parcul auto, ultimul.

– Mama voastră, bine că v-ați mișcat! spuse un țigan buzat din plutonul celălalt, și îmi trecu după gât fluierul, fără să mai salute, fără să mai raporteze, fără nimic, ucis de căldură.

În unghiul dintre gard și poartă creștea meschin un oțetar, singurul strop vegetal al parcului, plin de camioane verzi, de mașini de comandament, înnegrit pe jos de ulei și benzină scursă. Nu era un om, din cauza căldurii și a orei. Automatul încărcat mă apăsa pe umăr. Fâșâind dezumflat, alunecă prin fața porții un troleibuz. O poartă mare de fier plesnit, cu stele tricolore, miezul albastru, apoi un inel galben, și unghiurile roșii. Prin fața ei trebuia să mă plimb eu, de gardă. Peste drum erau case de margine de oraș. Mici, proiectate absurd, de oameni fără bani și fără gust și fără pretenții. Lângă căsuța albă și îngropată, cu flori în ferestrele cu perdele croșetate, uite un bloc de trei etaje, gri, modernismul de după primul război, uite o casă mai veche, ca o cutie înzorzonată, scrie pe ea 1903, clădită de un negustor care a văzut coloane dorice și le-a dorit și pentru casa lui, și uite una și mai plină de ciubucuri de piatră, baroc de mahala, iar un bloc mititel, de speculant care a dat o singură lovitură în viața lui, apoi o cocioabă curată, de te miri cum mai ține, și încă una, și încă una. Bloc și bordei, așa e orașul ăsta, care e legătura, unde e istoria, unde e sensul, strada asta e din alt oraș, fiecare casă din altă țară, totul e de niciunde. Asta ca să te simți uneori trist de tot, și străin, străin, străin.

Nu începeam sub umbra jigărită a oțetarului. Un aer de deșert.

O biserică frumoasă și mare ieșea peste niște dărăpănături, departe, spre stânga. Dincolo, un șir de blocuri noi, arid și luciu

ca sărăcia. Mai departe Bucureștiul, orașul meu. Mă uitam spre el. Mă uitam spre ea.

Aici au fost, dintotdeauna, picioare scurte, cu degete modelate stupid, în târlici cu flori desenate, capoturi pătate, cămăși de noapte unse, paturi scârțâind rușinat. Civilizația mititelului, a modestului, a neobservatului. O slujbuliță, o căscioară, o lefșoară, o pensioară. Idealurile tradiționale. Câte-o femeie mai zdravănă, mai neruşinată, mai rea de muscă, uneori. Şi iar pace şi torpoare, şi viață vulgară încolțind în pielea orașului ca un coș la paisprezece ani.

Mă plimbam cu paşi mici, mă opream, porneam din nou. Trezeam praful cu bocancii lustruiți lună. Soarele, coborând cu timpul, arunca un roşu aprins pe mine şi pe curtea plină de camioane încremenite.

Treptat, reîncepea mişcarea pe stradă. Lumea trecea la doi paşi de nasul meu. Nimeni nu se uita la mine. Eu mă uitam la toți, ochiul meu, obosit de egalitatea armatei, se ospăta cu fiecare profil dezarmonic, pântec agresiv, cot scheletic, cu fiecare strop de viață civilă. Ei nici nu mă vedeau, pentru ei nu eram om, nu eram deloc, căci dispăream în verdele uniformei mele, trăsăturile mi se ştergeau, unicitatea mi se topea, eram ignorat aşa cum ignorasem şi eu, întotdeauna, toți oamenii în uniformă pe care îi întâlnisem.

Mă tăia automatul în umăr. Mă uitam în jur, când nu erau uniforme îl săltam, aşezam palma stângă sub curea, ca să mă alin. Dar nu s-a mai putut. Parcul a început să prindă viață. Veneau şoferi, gradați, apoi şi ofițeri, am început să iau poziție, camioane intrau şi ieşeau, a fost deodată forfotă multă de tot, vehicule şi oameni, ordine grăbite, huruit de motoare, scrâşnet de frâne şi roți, şi roşul soarelui însângera parcul, totul era roşu aprins, zgomot, mişcare, ca la doi paşi de un front vuitor şi nesățios, numai eu nu mă puteam clinti de la poarta de fier. Mi se strânseseră buzele, mi se uscase gâtlejul, nările mi se îngustaseră, rapace, filtram prin pleoape o privire de fier, muşchii pocneau, uniforma se întindea electric pe mine, arma îmi creştea în carne.

A plutit peste gard boneta lui Gigi, cu tot schimbul după el. I-am dat raportul, am căzut în formație, iar ultimul. Ne-am întors ocolind şcoala pe cealaltă parte. Era un oraş suflat cu aur, apoi cu

sânge, apoi sumbru. Plutea în el însuşi. Sub noi se desfăşurau în trepte, către el, curţi cu cireşi, caişi, piersici, gheme de străzi, miez cald de case, familii, zvon vag de voci. În mintea mea însă creştea în amănunt alt drum: pe lângă Grădina Botanică, minunile ei de peste mări, biserica Sfântul Elefterie, podul larg, Opera oarbă, necrescută, Facultatea de drept, bulevardul în cruce cu alt bulevard, de-a lungul celui de-al doilea am fugit, abia respirând de viteză, am rupt cu umerii o stradă în stânga mea, o scară întunecoasă, o uşă pe care începusem s-o visez.

Am descărcat armele şi am intrat în corpul de gardă. Mi-era somn. De altfel, n-aş fi putut dormi oricum, erau şase paturi în corpul de gardă, şi în fiecare sforăia câte-un elev. Reuşisem să aduc cu mine cartea unchiului, am căutat-o, m-am aşezat cu ea la masă, între două căni de metal, am deschis-o.

„Războiul cel mare" de George Zamfir. *Copyright 1917, by Poporul Publishing Co., Detroit, Michigan, U.S.A.* Un român american, ardelean cu siguranţă, pentru că dedicaţia suna: *Memoriei eroilor români, cari au murit trecând Carpaţii în scumpul nost Ardeal.* În prefaţă, autorul afirma că a scris cartea pentru „Întreagă Românimea din Ţara Libertăţii". „Am fost imparţial", mărturisea autorul, „cu toate că nu sperez să scap acusarea de parţialitate, pe care în mod scrupulos am căutat a o evita". Mă rog. Zâmbeam singur de formulele ardeleneşti americanizate, şi am dat de o fotografie: „Împăratul Francisc Iosif şi Archiducele Francisc Ferdinand, a cărui asasinare în Sarajevo a cuprins Europa în flăcări". O piaţă pietruită dreptunghiular, între case obeze şi fără expresie, muzicanţi cu *haut de forme*, şi un domn înalt şi bătrân, cu cap de Moş Crăciun, cu pantaloni negri pe picioarele lungi, cu tunică albă şi decoraţii multe, cu chipiu cu pene, ţinându-şi sabia cu stânga şi salutând aproximativ cu dreapta. Ghetele negre şi bine lustruite se distingeau perfect în fotografia veche, şi dădeau senzaţia de discrepanţă, de improprietate, prea bune şi fine pe caldarâmul grosolan. În spatele lui erau alte trei personaje, costumate similar, unul tot cu tunică albă, ceilalţi doi cu tunici de culoarea pantalonilor, şi cu mai puţine decoraţii. Li se vedeau bine săbiile, ciucurele dragonului părea pufos şi moale, în spate alţi

ofițeri, apoi niște polițiști cu căști țuguiate. Ținuta era frumoasă, vestoanele îmbrăcau frumos umerii, supieurile trăgeau exact pantalonii pe ghete, se vedeau și privitori, descoperiți, mulți bărboși și mustăcioși. Pe dos, „arestarea studentului sârb". Un tânăr în haine închise, cu capul aplecat încât trăsăturile se pierd în umbra obrazului, târât cu brutalitate de polițiști cu chipie cilindrice, către o ușă căscată negru într-un perete alb, pe trotuarul unei străzi tipic orientale, și alți polițiști împrăștiind niște curioși cu brâie late și fesuri turcești, în fund, peste capete și umeri, ceața văratică a copacilor, în extrema stângă, un ofițer negru din cauza unghiului luminii. Singurul lucru care se vede din el, ieșind alb în soare, e pumnul mâinii drepte, cu vinele desenate într-un relief extraordinar, de încordare neobișnuită, strada e atât de albă, pare fierbinte de soare, în fața ușii pe care e împins nenorocitul atentator se vede un mic și pașnic grătar de fier, e oare posibil ca de la atât să înceapă marele măcel? „Asasinarea a atras atențiunea întregei Europi, asupra marelui vis sârbesc, care moțăind de secole, a fost deșteptat de triumful de la Kumanova, și ațâțat de splendida victorie de la Bregalnița". „Austro-Ungaria se consideră dară din acest moment în stare de război cu Sârbia". „Împăratul Germaniei predă ambasadorului rus pașapoartele". „Împărați și regi, oameni de stat și soldați, amirali și generali, diplomați și spioni, toți și-au jucat rolurile lor, câștigând aplause sau condemnări". „Acuma să rămânem cu ochii ațintiți asupra galantei Belgii, pe plaiurile căreia hoardele germane și-au și început năvala". „Belgia – neprihănita Belgie". „Înainte spre Brusela". „Execuția unui șpion francez", care și-a vândut scumpa lui țară pentru aur. Germanii i-au dat 100 mărci, iar camarazii lui l-au răsplătit cu o tăbliță, pe care era scris: „Șpion-trădător al țării lui": e în genunchi, legat de un stâlp pe care e caligrafiat foarte frumos, ca în abecedar, cuvântul *espion*. A fost legat probabil în jurul mijlocului; murind, a coborât de-a lungul stâlpului, frecându-se de el, până când a îngenuncheat; legăturile, pe la subțiori, îl susțin de piept, nu-l lasă să cadă; are un cap de om în vârstă, peste patruzeci, de treabă, eventual tată de familie; părul e rărit zdravăn, mustața abundentă, nasul lung, brațele îndoite foarte firesc din coate, cu pumnii strânși ușor, ca în

timpul somnului, cu stomacul puțin revărsat deasupra curelei; o fi fost nevinovat? Pare un om foarte obosit, care moțăie, cu capul în piept, în tramvai. „Vederea nemuritorului oraș Verdun": un tipic târgușor francez, becuri de gaz aerian, dominat de o catedrală de provincie, iar pe griul unui zid se văd niște rufe întinse la uscat, rufe de acum cincizeci de ani, pentru trupuri tot de-atunci. Eroismul regimentelor românești 2, 31, 50, 64, din infanteria austriacă, luptând cu rușii în Galiția, în toamna anului 1914, mergând la moarte sigură, mândre că li s-a dat dreptul să desfășoare tricolorul românesc și să cânte *Deșteaptă-te Române!* Da, Ștefan, da, Mihai, da, războiul de neatârnare, războiul de întregire, dar de atâtea ori am luptat pentru alții, fără nicio plată, noi care trebuia să luptăm doar pentru noi, ne-a fost dat să nu știm totdeauna cu cine luptăm, și pentru cine, și ne-am obișnuit, și am închinat capetele, și chiar am susținut că e o fatalitate. „Parisul, care era ținta Hunilor": clasica vedere a turnului Eiffel, surmontat de culorile Franței, „în Egipet, Englezii nimicesc pe turci în calea lor": doi mitralieri britanici, într-un cuib, cu castronașele lor ridicole, prea puțin adânci, pe fețele slabe și arse de soare. „Sârbia stă în fața cucerirei": țărănci săpând morminte pe o coastă cu pomi rari;. „Austria pierde pe de-a rândul": siluete gri de honvezi, fugind, pare-se, prin zăpadă, sub amenințarea cețoasă a munților. Unica fotografie a unui vas francez, torpilat de un submarin german: marea e înclinată de unghiul nesigur al fotografului, din valurile mari și murdare iese o carcasă urâtă, ca un gândac înecat, și în jurul ei, puncte, capetele marinarilor care înoată, se văd șase, singuri pierduți în cruzimea mării. „Uzul cu submarinele este: «Loveşte-l cât ce-l zăreşti»." „O salvă de obuze a căzut asupra lui, și galantul submarin cu toți mânuitorii lui a plecat spre cele eterne, în fundul valurilor spumegate". „Era ora 6.30, când a lovit *Amphion* mina. Dintr-o dată o fâșie de flăcări a cuprins puntea. Căpitanul și-a pierdut simțul și a căzut pe parchet". „Italia trece pe partea aliaților": un șir lung de „alpini", cu schiurile pe umeri într-un defileu. „Războiul din aer: bombe și săgeți de oțel urmau să fie azvârlite din aceste păsări zburătoare peste locuri de însemnătate și peste orașe. Construirea lor era de așa fel, că să puteau strămuta cu ușurință

pe automobile de povară". Am înțeles că trebuie să fi fost vorba de avioane. Un caltaboș imens, planând deasupra unui câmp cu trupe; oamenii, unii descoperiți ca să vadă mai bine, cu palma streașină la ochi, erau foarte mici: „Un balon militar, care duce veşti armatei. Iar spre fala noastră, acest balon e românesc." Două medalioane: „Regele tuturor Românilor şi frumoasa noastră regină": un domn cărunt înainte de vreme, cu nasul mare, cu urechile cam decupate, cu barbă şi mustăți şi aerul îndoliat, şi o cucoană cu părul buclat, cu cercei sclipind de piatră grea, cu un zâmbet aproape jucăuș, cu umeri frumoşi şi piept alb în deschiderea rochiei. „Patru bărbați distinşi ai neamului nostru: primul, cu nara răscroită, cu sprâncenele groase. Ionel Brătian (chiar aşa era scris, Brătian, ah, Ardealul!), apoi, profil de medalie, guşă în gulerul orbitor, expresie ipocrit-filozofică, Take Ionescu, generalul Averescu, ochi înguşti, pometi mongoloizi, generalul Culcer, cu un cap cât o baniță, cu mustăți răsucite, cu înfățişarea lemnoasă. Ateneul român, „ocupat temporal de Teutoni". Ce trebuie să mai fi rupt inimile fotografiile astea, în piepturile coloniilor din Detroit, Michigan şi Cleveland, Ohio, în piepturile enoriaşilor bisericii Sfântul Nicolae din New York! „Armata română reorganizată trece în revistă, înaintea Regelui şi Prințului Moştenitor, Carol": regele are spatele şi umerii rotunjiți; trei paşi înapoia lui şi spre dreapta, moştenitorul e înalt şi drept ca un brad, şi salută cu aroganță, ducând la viziera chipiului palma dreaptă mult deschisă, parcă grăbit şi plictisit de paradă. „Braşovul, primul oraş ocupat de oastea română prin trecerea sa în Ardeal": din perspectiva cunoscută, se văd Biserica Neagră şi Tâmpa. Sub fotografie, cu litere mici, e menționat cu modestie: „oraşul autorului". „Şi în sfârşit peste un an... măreața REPUBLICĂ AMERICANĂ s-a unit cu noi!" O muzică militară în marş pe străzile New York-ului, urmată de voluntari în frunte cu drapelul înstelat, străzile mărginite de zeci de automobile cu forme curioase, formele epocii, dar şi atunci aveau neruşinat de multe automobile, şi privitori, bărbați şi femei, în pardesie şi paltoane, copacii sunt goi, casele cenuşii şi anonime, *business grey*, şi parcă oceanul suflă înghețat din unghiul

drept al blocurilor brutale, oceanul, aducând de departe, de dincolo, bufnetul şi vaietul câmpului de luptă.

Cartea mirosea tare de tot a praf, parcă şi puţin a şoareci. Copertele ţepene, pătate şi decolorate, paginile de hârtie groasă foarte murdare, n-am găsit nicăieri notat preţul. Se deschidea şi rămânea deschisă oriunde o deschideai. Am închis-o şi a pocnit toată la un loc, cu un zgomot mat şi în acelaşi timp adânc, a luat trecutul tot cu ea.

Mai erau trei sferturi de oră până să intru a doua oară în gardă, noapte plină afară, când a venit ofiţerul de serviciu, un maior, s-a uitat prin corpul de gardă, mi-a ordonat să-l urmez.

Am luat-o după el. Am traversat curtea, am intrat în clădirea opusă, ne-am oprit la arest.

Santinela dădu onorul. Se auzea dinăuntru, slab şi inegal, o voce. Maiorul se întoarse, jenat parcă, şi îmi spuse că arestatul a avut o criză de nervi şi că trebuie să-l duc sub pază până la infirmerie (în alt corp al şcolii), ca să i se dea o pilulă, şi apoi să-l aduc înapoi.

În arest erau trei elevi şi un trupeţ, iar unul din elevi, m-am uitat la petliţe – un „negru", plângea singur într-un colţ, pe pământ, cu genunchii aduşi la gură. Mi-a venit să întreb ce făcuse, dar m-am răzgândit. Cine ştie ce poveste banală, poate o fugă din cazarmă, noaptea, peste gard, în oraş. Trei elevi chimişti fuseseră trimişi mai de mult la trupă, fără considerarea stagiului efectuat, pentru o istorie de asta.

Am ieşit iar, arestatul înainte, mergând clătinat, şi, pe câte îmi dădeam seama după mişcarea umerilor, încă plângând, eu după el, cu arma încărcată la umăr.

Tipul părea cu totul zăpăcit, şi se îndrepta şovăitor exact în direcţia contrară infirmeriei. Mergând în urma lui, am început să-i dau comenzi. Dreapta marş, stânga marş. În afară de becurile de serviciu, nu era nicio lumină. Mergeam încet. Individul abia îşi îndoia picioarele. Arma plină îmi apăsa umărul, şi deodată mi-a fost frică. Frică de arest. Să n-o zbughească după un colţ, să fiu nevoit să cobor arma şi să-l somez şi să-l opresc CU UN GLONŢ!

Slavă Domnului, nu s-a întâmplat aşa ceva. Eu comandam monoton, el executa întocmai.

La infirmerie, a intrat el înainte, eu după el. Infirmierul, un adjutant, trezit din somn, în izmene, cu păr puțin pe pieptul îngust. I-a administrat un calmant. Aşteptam lângă uşă, în poziție de repaus, cu degetele dreptei închise pe cureaua automatului.

– Bagă de seamă cu el, mormăi adjutantul după ce închise la loc în dulap flaconul cu calmante.

– Ordonați?

– Am zis să bagi de seamă cu nebunul ăsta. Nu ştii niciodată la ce să te aştepți de la el. N-ai aflat ce-a făcut? Era de gardă şi a tras în nişte porumbei. Tocmai trecea un ofițer şi a vrut să-l dezarmeze, dar ți-ai găsit! Ditamai căpitan a trebuit să se arunce pe burtă! E zurliu rău de tot, ar fi trebuit să-l reformeze la recrutare, mâine vine o comisie medicală ca să vadă ce e de făcut cu el. Eu cred că e din naştere.

Atunci m-am uitat mai bine la el. Avea o falcă care-i atârna, cu dinți mari şi ieşiți înafară, era osos tot, cu mâini mari şi galbene, şi privirea îi plângea. Cap de copil al periferiei lovit de vreo boală a părinților.

– De-aia spuneam să fii atent. Când nu te-aştepți, se repede să scape. Sau începe să țipe şi să plângă. Noi nu ne-am dat seama de la început, că are şi zile când e cuminte.

– Dar treaba cu garda când s-a întâmplat?

– Acum trei zile. Nebun de legat.

Nebunul se uita la noi.

– Am înțeles, am spus eu cu greu. Şi către celălalt: – Drepți! La stânga-mpre JUR! Direcția arest MARŞ!

Ne-am întors în aceeaşi formație, eu destul de tulburat de ce auzisem. El mergea înaintea mea cât se poate de supus, executa întocmai toate comenzile pe care i le dădeam.

Se temea oare de mine? Vocea mea, rigidă, asociată cu balansul armei în ritmul mersului, îl pusese în gardă, fii atent, cu ăsta nu te joci, încearcă o singură dată şi trage în plin!

Totul era după regulament. Pedepsiții nu pot părăsi arestul decât sub pază. Paza o asigură un ostaş înarmat din gardă.

Simțeam arma pe umăr, şi fierul ei se scurgea ca o otravă în mine, mă umplea tot, se răspândea în fiecare ascunziş al trupului, în fiecare

nerv al creierului. Aşa se întâmplase. El avea boala, eu arma. Asta ne despărţea. Şi nu mă puteam feri de un sentiment nou, care se umfla în mine, scârbos ca şarpele la căldură: eram cel puternic.

– Stai.

A stat imediat, ca zguduit. Am ordonat stânga-mprejur şi el s-a întors şi m-a lovit cu golul privirii.

Un elev ofiţer, ca şi mine, de vârsta mea. Poate chiar bucureştean. În orice caz, făcuse o facultate. Parcă nu înţelegea ce i se întâmplă. Era bolnav. Oricum, nu mai eram la fel, eram depărtaţi cu sute de kilometri, şi între noi se aşezase arma plină de pe umărul meu.

– Nu vrei o ţigară?

N-aveau voie să fumeze la arest, dar mai toate santinelele închideau ochii.

A negat din cap, ocolindu-mă cu pustiul ochilor. Mi s-a părut că s-a uitat la mâna pe care o ţineam pe cureaua armei, şi degetele mi s-au crispat.

Uşa arestului s-a închis după el, şi gata. Am revenit la corpul de gardă tocmai la timp. Gigi mă căuta. În coloană câte unul, am ocolit iar şcoala. Becurile albăstrui şi roz ale străzii clipeau. Nişte clădiri mari, mamuţi, o fabrică uriaşă, parcă rumegau ziua trecută. O secţie era toată luminată: schimbul de noapte. Am trecut, de-a lungul căii ferate, pe lângă aceeaşi locomotivă. Acum era stinsă şi părăsită. Nu mai era atât de cald, dar nu se putea numi răcoare. Totul părea stins şi părăsit de o sută de ani.

Am schimbat din post un camarad care pica de somn. Am început iar să păşesc prin faţa porţii parcului auto. Deasupra mea era o lună perfectă, învechea totul cu albul ei. Camioanele „Carpaţi" şi „Bucegi", noi, păreau nişte antichităţi ciudate.

Strada era de argint. Coborârea oraşului -- albă toată, ca de zăpadă. De atâta lună cerul nu era negru. Un cenuşiu foarte moale şi fin, cum nu mai văzusem.

Rar se trezea un câine, şi nu-mi venea să cred. Ca în vis. Nu mai sunt mulţi câini în Bucureştii de azi.

Am obosit să mă tot plimb, m-am rezemat de stâlpul porţii, am coborât arma de pe umăr, tot nu mă vedea nimeni, am respirat, am sprijinit patul de bocanc.

Era foarte bine, și am trăit o senzație rară. Firește, eram obosit. Nu puteam dormi în post. Dar, rezemat de stâlp, cu ochii deschiși, absolut treaz, am dormit în mine însumi. Simțeam cum dorm. Simțeam cum mă odihnesc, cum mă refac. Toate încetineau în mine, își trăgeau sufletul, se împrospătau, se pregăteau să înceapă din nou. Era o odihnă optimă, ca somnul cel mai bun, dar vedeam totul, auzeam totul, deși nu era mare lucru de auzit.

Astfel că am auzit perfect cizmele ofițerului care controla posturile, cu un sfert de oră înainte de schimbarea gărzii. Am raportat că în timpul serviciului meu nu se întâmplase nimic deosebit, și m-am schimbat. Am găsit un pat la postul de gardă, m-am descălțat, m-am culcat în uniformă, am dormit.

Am fost trezit brutal, așa cum ești trezit de obicei la armată. De o voce ca un pumn în timpan: – DREPȚI! Băbeanu, ăsta era unul din bancurile lui, vorbea în comenzi și ne răspundea cu „ordonați" și „am înțeles" când îi ceream o țigară.

– Drepți, elev, soarele e sus!

– Hai sictir. Ai înțeles?

Mă dureau toate oasele și mai ales mâna dreaptă: o încovoiasem sub mine în somn. Nu dormisem mai mult de două ceasuri, era lumină, intră același ofițer de serviciu și începu din ușă:

– Deșteptarea, *tași* elevi, nu s-a auzit? Scoală, mă, din pat, echiparea și afară că vine *taș* general să treacă în inspecție garda, așa, strânge cureaua, încolonarea în fața corpului de gardă, pas alergător MARȘ!

Eram verzi de nesomn, tremuram de răcoare, n-aveam niciun chef, dar ne-am încolonat perfect, cu oasele încheiate strâns sub obraz, cu privirea fixă din ochii roșii, cu armele sclipind încruntat în dimineață, a intrat mașina generalului, el s-a dat jos, ne-a spus bună-dimineață, și noi SĂ TRĂIȚI, T'VAR'ȘE 'RAL MAIOR! atât de tare încât ne pocnea ficatul și ni se spărgeau vinele în piept. Generalul n-a fost mulțumit (există ofițer mulțumit de subordonați?), ne-a mai dat bună-dimineața o dată, am răspuns și mai puternic, s-a îmbunat și a plecat, iar noi ne-am întors la corpul de gardă.

Totul ca în trecut, totul ca pe vremuri, ca totdeauna, până şi garda, şi salutul. Spărsesem aerul ca acum treizeci, cincizeci, o sută de ani, cu răspunsul nostru unit. Atâtea gărzi, atâtea inspecţii, saluturi şi răspunsuri, în atâtea armate, sub zeci de drapele. Cădeam în timp o dată cu repetiţia acestor gesturi şi vibrau în mine glasuri în alte limbi, trupuri alcătuite deosebit, şi altfel colorate, din alte pământuri. Instituţie rituală, în care, prin acumulare şi repetiţie, actele se despart de conţinut. O metafizică a regulamentului, o mistică a disciplinei şi ordinei.

Am căutat cartea unchiului, am reluat-o. Încet, fără gând, fără participare, alene, luam din ea doar atât cât putea cuprinde creierul moale şi copilărit. Era o poveste din altă lume, din altă planetă, neverosimilă, neîntâmplată. Eu citeam. Eu citeam şi în jur cazarma foşnea de gândăceala uriaşă a uniformelor, trupurilor, ordinelor, execuţiilor. Dacă cineva ar ataca ţara, într-o clipă foşnetul ar căpăta înţeles şi adresă, într-o clipă convenţionalul şi facticele s-ar face viaţă reală şi moarte reală. Ca în cartea asta cu miros de şoareci. Şoareci născuţi după război, primul, al doilea.

Am intrat a treia oara în gardă la zece dimineaţa.

Toate astea erau vineri.

Vineri spre sâmbătă, întorşi la cazarmă, am dormit prima noapte mai omenească, o noapte reglementară, de opt ore, după ultima tragere şi după gardă. Sâmbătă dimineaţa am pus în ordine echipamentul. La unu a venit generalul şi a avut loc revista de front. Tot batalionul, în stare de luptă, cu cartuşele de exerciţiu distribuite, lua când drepţi când repaus, însoţit pe o parte de Oţeleanu, pe alta de Căruţaşu, generalul ne-a căutat peste tot. Unora le-a cerut batista, altora le-a luat arma şi a introdus propria lui batistă în ea, ca să vadă dacă iese albă sau nu, în fine, a fost o inspecţie cum nu mai avusesem niciodată. Pe flancurile generalului, Oţeleanu şi Căruţaşu, parcă erau doi dogi mari, de piatră, străjuind o intrare boltită. Ofiţerii erau toţi nervoşi, îi simţeam, şi nervozitatea lor ni se comunica şi nouă. Ei însă înţelegeau ceea ce noi nu puteam înţelege: dacă generalul e mulţumit ori supărat. Trecând lent, ca un tăvălug, de-a lungul batalionului, generalul nu-şi schimba expresia defel, iar coloneii, în stânga şi în dreapta, abia mormăiau, urseşte, câte-un cuvânt. Însă ofiţerii ştiau ce înseamnă poza identică a acestui caleidoscop nemişcat. În faţa noastră, Tărtăşescu se întuneca ori se lumina (foarte greu perceptibil de altfel; sunt convins că băieţii din alte plutoane n-ar fi băgat de seamă) după cum nava abruptă a generalului înainta greu şi sinuos către noi, penultimul pluton.

Generalul veni în fine şi la noi, şi l-am văzut de aproape a doua oară. La jurământ mi se păruse mai înalt. Avea picioarele încovoiate, tâmplele cenuşii, nasul păros. Căruţaşu, lângă el, dimpotrivă: alb pe tâmple, dar cu obrazul roz, bine făcut, abia cu un început de stomac stăpânit de centură, cu profilul infatuat, cu nas coroiat şi subţire, cu buze şi mai subţiri, cu ochii albaştri. Pe Oţeleanu

îl ştiam de la prea multe careuri, rapoarte şi apeluri, aşa că nici nu ne-am mai uitat la el.

Slavă Domnului, a ieşit bine şi afacerea asta. Repaus. Raportul companiei: – Băieţi, fiţi gata, în orice clipă se poate da alarma, ne îmbarcăm imediat, părăsim cazarma, pornim, aplicaţia începe! Nimeni nu se descheie la un nasture, rămâneţi pregătiţi, ca să meargă totul şnur! Acţionaţi ca şi cum am fi în situaţie de luptă!

Imediat după masă, într-adevăr, alarmă. Dar n-am plecat atunci. După ce-am ieşit cu tot calabalâcul afară şi ne-am aliniat, ni s-a spus iar să fim gata, că la a doua alarmă precis plecăm. Unii, mai bine informaţi, ne asigurau că nu vom pleca decât la noapte. Ca dovadă, camioanele şcolii încă n-au sosit. Doar n-o să plecăm pe jos.

Eu însă nu puteam băga mâna în foc că n-o să pornim în următoarele treizeci de minute. Aşa că am prins momentul, am ieşit din dormitor, m-am prelins pe lângă pereţii blocului alimentar, am ajuns la blocul transmisiuni, şi, contra două pachete de ţigări, un telefonist m-a lăsat să fac un număr din oraş.

Laguna nu răspundea.

Dumnezeule mare, ajută-mă, măcar o dată în viaţă, măcar acum! Am făcut numărul iar, blestemând cumplit telefonul pe care-l ţineam în mână, cel mai afurisit telefon din lume, fără îndoială că nici într-o ţară de cafri telefonul nu funcţionează mai prost, blestemând tot Bucureştiul în care nimic nu merge, nici telefonul, nici poşta, nici tramvaiele şi autobuzele, nici măcar iubirea între oameni.

Telefonistul îşi rupea un coş, folosind un ciob de oglindă.

Mi-era frică să nu se dea alarma, dar nu-mi venea să plec.

L-am rugat pe telefonist să-mi dea voie să mai aştept niţel, să încerc iar. A dat din cap, a băgat oglinda în buzunar, şi mi-a propus, contra cinci lei, să-mi arate nişte poze porcoase.

N-aveam un chef prea mare de aşa ceva, dar mă temeam să nu se supere şi toată chestia cu telefonul să cadă baltă. I-am dat cinci lei. A scos din buzunarul de sus al tunicii un pachet de poze, mototolite şi lucioase, probabil că avuseseră mult succes la trupă, şi am început să ne uităm prin ele.

Era o fată blondă, cu părul scurt, parcă smuls de pe cap, cu sâni turtiţi şi şolduri greoaie, culcată pe un covor, cu picioarele

desfăcute, în așa fel încât camera să-i poată cuprinde cât mai bine anatomia intimă. Gleznele, aduse în prim-plan, erau oribil de groase. Capul se zărea mic, departe, dincolo de pântecul plat, cu ombilicul mare, și de sânii scufundați. Când fusese fotografiată, ridicase puțin capul, ca să-l vadă pe fotograf, și chiar îi zâmbise: un zâmbet ușor intimidat, dar cald, un zâmbet de prietenie, nu de complicitate erotică. Se vedea limpede că se bucura de atenția lui pentru ea, cum te bucuri de interesul pe care ți-l marchează un prieten vechi și bun.

În jur, fragmente de mobilă de mahala. Fata era și ea o fată de mahala, strângând în zâmbetul pur toată gingășia mahalalei.

Celelalte arătau aceeași vedetă, în niște poziții sexuale destul de comune, de câteva ori cu un bărbat gol, ale cărui trăsături, din cauza unghiului fotografiei, nu se distingeau.

– Mișto, nu? Asta te face ciment a-ntâia! declară telefonistul, după care îmi atrase atenția că le-am privit destul și că, dacă vreau să continui, trebuie să-i mai dau cinci lei.

I le-am restituit și am încercat numărul din nou.

A răspuns.

După voce, o trezisem din somn.

– Plec în după-masa asta. Ți-am dat telefon ca să-ți spun la revedere.

– Unde pleci?

Îi explicasem, dar nu-i puteam repeta la telefon. Era secret militar, și nu că mi-ar fi păsat de telefonist, care acum își contempla el însuși din nou, cu un surâs de mândrie, mica erotică de buzunar, de parcă ar fi fost fotografiile nevestei și copiilor, dar ar fi putut să audă cineva de la centrală, vreun ațos fără treabă, și cine știe ce scandal ar mai fi ieșit. Ca și cum n-ar fi știut toți că elevii își anunță familiile despre orice se-ntâmplă la cazarmă. Și pe urmă, ce secret militar mai e și ăsta? De când există pe lume școli militare, e normal ca înaintea examenului de grad să aibă loc aplicații.

– Ți-am spus. Ai și uitat?

– Ah... acolo. Când te întorci?

Nici asta nu-i puteam spune la telefon. Era probabil foarte buimăcită de somn.

– Să vin să te văd?

– Nu veni. Nu cred că mi s-ar da voie să ies la poartă. De altfel, până ajungi, poate fi prea târziu.

– Bine. Te aştept să te întorci.

– Aşteaptă-mă.

– Mă iubeşti?

Ce-i puteam răspunde decât da?

– Du-te şi vezi, ai grijă de tine.

Am făcut un efort să nu mi se lipească de creier fotografia telefonistului:

– Ai şi tu grijă de tine.

– Ah, bine că mi-am adus aminte. După ce te eliberezi, cred că o să pot petrece câteva zile cu tine, undeva.

– Câteva zile cu mine?

– Nu m-ai rugat tu?

– Da, dar...

Eram gângav de bucurie.

– Nu ştiam dacă... nu credeam că o să poţi... că o să vrei...

– Cred că o să pot.

Tot ce spunea era atât de limpede, de uşor, de armonic!

– Bine, am spus precipitat, strâns de gât de tulburare, iartă-mă, nu mai pot sta! Te sărut! Să te găsesc sănătoasă! Iubito! Aşteaptă-mă! La revedere!

Am închis şi m-am descheiat la gât. Telefonistul mi-a zâmbit cu filozofie.

Am revenit în dormitor şi după nici cinci minute a sunat a doua alarmă. De data asta, sigur! Dar n-a fost nici de data asta. Toate erau făcute ca să ne ţină treji, încordaţi, în formă, înjuram, dar n-aveam ce-i face. Aşa ne-au făcut toată după-masa şi seara, în răstimpuri, mai luam în mână cartea unchiului. Era tot mai caraghioasă, cu patriotismul ei de peste munţi şi de peste ocean, era de necrezut, dar fotografiile înnegrite, ostaşii de pământ, tunurile în bătaie, casele sfâşiate, astea cum să nu le crezi? Bizară treabă. Istoria îşi dinamitează propriile ei dovezi. Nu putea să fie aşa. Prea e simplu, simplist chiar, prea e comic, prea e grotesc. Prea e trist, nedrept, ruşinos, criminal, imposibil. Aşa se scrie istoria.

Masa de seară s-a desfăşurat într-un sfert din timpul prevăzut în program, apoi am fost împinşi în paturi, ca să executăm somnul. Epuizaţi de atâta încordare, am adormit pe loc. După trei sferturi de oră s-a dat alarma, în fine cea adevărată, toate luminile cazărmii erau însă stinse, a intrat Tărtăşescu şi a aprins un chibrit, la lumina lui ne-am echipat, un chibrit poate arde maximum cincisprezece secunde, dar de astă dată mă îndoiesc că a ars chiar zece. Condiţii de atac aerian. Afară, tot pe întuneric, ni s-au distribuit mantale şi am primit ordin să le îmbrăcăm. Peste o clipă, crăpăm de căldură în ele. Aveam pe dedesubt uniforma de vară, varianta bluză şi simţeam aspru şi neplăcut scutul mantalei. Am fost împărţiţi în camioanele deja înţesate cu materiale. Plutoanele au fost rupte, oamenii înghesuiţi ca sardelele. Pe unde mai rămânea un loc liber erau puşi băieţi din alte plutoane, aşa că noi, printre ultimii, n-am încăput toţi la un loc. Abia mă urcasem într-un camion, suflând greu în spatele lui Sandu, şi Tărtăşescu m-a dat jos şi mi-a ordonat să mă duc în primul camion unde, prin presarea trupurilor, se mai făcuse un loc pe o bancă.

Cea mai neplăcută chestie, să te despartă de camarazi şi de prieteni. Dar parcă aveam de ales?

Cu toate poverile de gât, m-am urcat în primul camion, care aştepta întunecat, fără nicio lumină. Sub prelată era beznă, elevii ca nişte momâi, şi eram înjurat pentru că loveam când pe unul când pe altul. După glasuri, cei mai mulţi erau ardeleni. Mi-am găsit locul şi m-am înşurubat în el. Câţiva fumau, până când un cap de ofiţer se băgă în camion, pe deasupra oblonului şi ţipă să nu se mai fumeze. O clipă nu se mai fuma, capul dispăru, fumatul fu reluat.

O zguduitură. Pornisem.

Stăteam aproape de cabină şi nu vedeam mai nimic prin partea deschisă a camionului. Simţeam în stânga un corp, în dreapta un altul. Cazarma întunecată defila pe lângă noi. Ne-am oprit o clipă. Peste zgomotul motorului, am auzit scârţâitul barierei.

Înghesuiala era maximă. La fiecare zguduitură, ne izbeam toţi, ca un bloc compact, de lemnul camionului. Lângă genunchiul meu drept, între bănci, era o ladă de muniţie şi mă loveam dureros

de ea, tot timpul. Cu durerea asta, e limpede, n-am să pot adormi toată noaptea. De altfel, după o jumătate de oră, amorțisem tot din cauza lipsei de spațiu.

Abia am atins Bucureștiul, pe la periferie, orbecăind prin străzi pavate mizerabil și cu becuri rare, și am și ieșit din el. În fine, șoseaua națională.

Pe la trei și ceva, m-am trezit. Era o haltă. Ne-am dat jos câte unul din camion, ca să urinăm.

Cu toată mantaua, mă zgribuleam. Peretele înalt al unei păduri rare era drept în fața mea, și între ea și mine un șanț adânc, pe care nu-l puteam sări. O baltă întunecată sclipea stins în fund. Luna în descreștere lumina slab, aruncată undeva în pădure. M-am întors, de cealaltă parte o pădure la fel.

Era noapte, simțeam că e noapte. O noapte foarte românească. Vraja copacilor, pământul. Dincolo de copaci, în dreapta și în stânga șoselei, peste tot. Praful anotimpului, picioarele noastre strânse în bocanci. Se auzi brusc un sunet de pasăre, pieri la fel, o pasăre care țipase în somn, în visul ei păsăresc, în noaptea patriei. Priveliștea întunecată nu spunea nimic. Nu venea nimeni pe șosea.

În drum, coloana se schimbase. Camionul nostru nu mai era primul, ci al patrulea. Am auzit zgomot de motoare pornite, am știut că trebuie să ne urcăm la loc.

În camion s-a făcut lumină.

Acum puteam vedea, în jurul meu dormeau foarte vital ardelenii ascunşi de întuneric în clipa când mă căţărasem în camion. Camionul mergea într-o răcoare plăcută, de munte. Şoseaua legăna capetele adormite. Roz de răsărit. Prin dreptunghiul îngust, zăream în cabină un ofiţer adormit, nu-l recunoşteam. Şoferul nu încăpea.

Ardelenii. Pentru noi, băieţi de Bucureşti, cu o instinctivă aroganţă faţă de restul ţării, ardelenii fuseseră una din revelaţiile armatei. Vorbeau altfel, se purtau parcă altfel decât noi, capete mari şi blonde, glume încete, amestecul de şiretenie şi candoare al privirii, chiar şi de mâncat parcă mâncau altfel, se uneau altfel între ei, râsul lor, mai plin şi mai puternic, parcă venea din altă ţară. Măturau mai bine cazarma, spărgeau mai bine lemnele puţine cu care petrecusem iarna, beau mai zdravăn şi lucruri mai tari, fumau ţigări mai proaste, mergeau în grup la câte-un film cu succes popular. Arătau supuşi, respectuoşi, la locul lor, prietenoşi chiar, dar noi ne-am apropiat greu de ei, ştiau toate cântecele patriotice (noi abia dacă nimeream unul), nu gustau bancurile noastre, nouă ni se păreau de neînţeles ale lor, mâncau porc în plinul căldurii, se întâmpla să căpătăm slănină dimineaţa (iarna, fireşte, deseori avusesem parte de magiun!), o lăsam în farfurie, băieţii de dincolo de munţi o înghiţeau conştiincios pe a lor şi uneori mai luau şi din a noastră. Mă rog, cu totul altceva. – Eu am fost întotdeauna împotriva unirii! glumea Ion de câte ori un camarad de dincolo îi cerea, cu „mă rog frumos", slănina.

Nici Bucureştiul nu le plăcea. Să vii la noi la Oradea! Acolo nu e adunătură! Acolo omul e om şi domnul e domn! De câte ori n-am auzit asemenea fraze. Stăteau mai mult ei între ei, ungurii şi nemţii de dincolo de munţi le erau mai apropiaţi, auzeam uneori din frânturi de discuţie, expresii ca „hoţul de regăţean", iar nemţii

spuneau şi ei, pe nemţeşte *Regatler* când era vorba de unul din părţile astea. Ce mai, toate ticurile tradiţionale. Aveam cel puţin cu ce să ne distrăm.

Printre umeri, vedeam şoseaua. Burtă de peşte, lovită pe margini cu borne albe. O troiţă, un pod scurt cu balustrade din cărămizi spoite, o cruce cu un drum de praf, un canton vechi de tot, de trei sferturi de veac. Şoseaua românească, şoseaua veşnică, în trepte, grădini şi livezi, case agăţate, cu cotețe, cu grămezi de lemn rămase de peste iarnă, grămezi foarte mici, fusese o iarnă grea. Oale cu flori pe la câte-o fereastră. Trecusem mult de câmpie, pe aici seceta se arăta mai puţin.

O şcoală adormită, un oficiu poştal, o fântână, un post de miliţie din care iese o gospodină grasă, voinică, cu mâncare pentru păsări. Nevasta şefului de post. Pe o frânghie, o pereche de pantaloni de uniformă, de doc albastru, la uscat.

Trebuie să fi fost niţel înainte de şase. Uitasem să-mi întorc ceasul.

Drumul n-a continuat mult. Am ieşit din şosea, cu zguduituri care au trezit pe toată lumea, am intrat într-o livadă de meri, obloanele au fost coborâte, am coborât şi noi.

Se formau plutoanele. Ofiţerii, cu pungi sub ochi, strigau. M-am regăsit între ai mei.

Din clipa asta începea aplicaţia propriu-zisă. Lupta de azi, cu partidă dublă, trebuia să aibă loc în împrejurimile orăşelului C. S-au desfăcut hărţi, ni s-a citit ordinul de luptă. Plutonul nostru, cu alte două, era sub comanda lui Oţeleanu, care avea să atace dinspre nord-est, în timp ce Căruţaşu, cu celelalte trei plutoane, trebuia să se apere pe linia sud-vest.

Încă nu era prea cald, de altfel aici eram destul de sus. În rest, o splendoare. Iarba încă udă, merii, dealurile colorate, seninul. Eram toţi posedaţi de natură, ascultam numai cu o ureche detaliile ordinului de luptă.

Ni s-a dat o jumătate de oră pauză. Apă ne luasem prevăzători de aseară, de la cazarmă, în bidoane, aveam în sacii port-mască zahăr şi *nescafé*, am băut câte două ceşti, am fumat o ţigară. Gigi ne-a împărţit nişte biscuiţi, şi a vrut să atace o lămâie.

– Lasă pentru mai târziu, şi mai cruță zahărul, o să avem nevoie. Una peste alta, putem merge azi şi patruzeci de kilometri.

– Fii serios.

– Sunt foarte serios. Nu e numai marş, e şi luptă. Acolo nu poți să-ți numeri paşii.

Ion se sculă cu grimase şi se uită în jur. Nu era niciun loc mai ferit. Ne-am luat toți după el, am stat pe vine nu prea departe unul de altul, fiecare sub câte-o frumusețe de măr, cu țigara în gură. Ion zâmbea adamic şi se uita la cer.

Se auzea, întretăiat de briză, un clopot. Aşa e. Era duminică.

– Sunt cam prost îngrijiți merii ăştia, spuse priceput un elev (mă prind că era tot un ardelean), trecând pe lângă grupul nostru. Să vezi pe la noi...

– Ei, replică cu neglijență celălalt, nu-şi mai dă omul osteneala dacă pământul nu mai e al lui.

Am aruncat sub meri mucurile țigărilor, ezitând dacă să aprindem altele. S-a dat adunarea. Trei plutoane rămâneau pe loc, să ocupe poziții de apărare. Ne-am urcat într-un camion. Prelata fusese strânsă şi eram în plin soare. Am pornit în coloană, trei camioane, muntele se desfăcea spre noi, am intrat în C. pe la sud, l-am tăiat în două felii, de jos până sus, ca să ieşim dincolo, sub M. Oraşul se trezise mic, frumuşel, curățel, de munte, vile în stil demodat, prefăcute în brutării şi alimentare, miliția într-o casă arătoasă, poşta în alta şi, se putea altfel, blocurile urâte de după război, cu antene de televizor şi rufe pe balcon, stricând toată armonia patriarhală. Am ieşit pe lângă o fabrică cu lozinci roşii pe pereți.

Ne-am dat jos, strivind cu bocancii flori de câmp, am primit ultimele instrucțiuni, plutoanele s-au despărțit, al nostru a rămas față în față cu o urmă de drum de țară, Tărtăşescu s-a urcat în camion şi a dispărut cu el, gata, eram singuri şi în situație de luptă, fără ofițeri pe cap, fără nimic, acum să vedem cum o să ne descurcăm.

Aveam de mers cam vreo douăzeci de kilometri până la locul luptei. Am pornit în coloană de marş. Conform ordinului, purtam peste uniforme salopeta pestriță, făcută să ne amestece în natură. Am mers, soarele creştea.

Urcând, ne suflecam mânecile, ne descheiam la gât, mutam *acaemul* de pe un umăr pe altul, ne copleşea seninul fără cusur, se aşeza pe noi, ne topea. Pe o coastă apăreau nişte vii, şi drumul nostru le străbătea. Coloana se cam fărâmiţase, mergeam de voie, vorbeam între noi, era dumnezeiesc, natura. Am lăsat în stânga un sat, n-arăta grozav, sărăcie de-a binelea, şi în el n-am dat de niciun om. Altfel, totul frumos în jur şi deasupra. Am început să urcăm şi să coborâm, ca pe nişte cocoaşe de cămilă, trecuse o oră de când mergeam, am făcut un popas între nişte brazi, şi, cu ultima picătură de apă, am mai făcut o cafea.

Peste altă jumătate de oră, am trecut printr-un sătuc cu totul deosebit de primul. Casele erau albe şi curate, înfăţişare prosperă, femei zdravene prin curţi, privind oarecum tulburate ostaşii pestriţi şi cu barba crescută, cu armele strălucind în soare. Ne-au oferit totuşi, de vânzare, ţuică făcută în casă, şi unii, din mers, şi-au umplut bidoanele, Băbeanu chiar a dat să bea, l-am oprit. – Tâmpitule, obosit cum eşti, pe soarele ăsta, vrei să cazi din picioare?

Se vedeau şi bărbaţii. Îşi lucrau grădinile şi livezile mici, pe lângă case. Un moş cu mustăţi ne contempla dintr-o poartă, cu o bucurie senilă pe gura fără dinţi. L-am lăsat, am urcat mai departe, începeam să simţim urcuşul, lungimea drumului, oboseala zilei de ieri, a nopţii dormite ca vai de lume, a celorlalte nopţi, mai toată săptămâna fusese fără somn.

Am coborât iar, mult de tot, pierzând tot ce urcasem, am urcat tot pe-atât, şi mai mult, şi am ieşit pe un vârf uscat, pe care bătea vântul, şi soarele părea de fier. Ne era foarte sete, nu mai aveam ce bea, mâncam felii de lămâie cu zahăr. Am stat jos, era tare ca piatra. Dedesubt era un coborâş abrupt întâi, apoi tot mai lin, terase, grădini, fum de copaci. Acolo jos, undeva, era partida adversă.

– Măi, pe-aici trebuia s-o luăm?

Furaţi de drum şi de libertatea mişcării, nu prea ne mai uitaserăm la busolă.

– Unde-i harta?

– Ne-am depărtat?

Ne depărtasem, firește, o luasem prea mult spre vest. Ar fi trebuit să ocolim piscul, nu să ieşim pe el.

– Ăia de jos, care ne așteaptă, te pomenești că ne văd perfect. S-a dus dracului atacul prin surprindere.

– Lasă că-i surprinde plutonul doi. A luat-o pe drumul cel mai scurt. Nu-ți bate capul. Până ajungem, lupta e ca și terminată.

– Aoleo! Păi nu ni s-a ordonat să ajungem primii?

– Nu mai face pe nebunu'. Uită-te ce frumos e.

Era frumos, în vântul tare. Romantic. Puncte de sate în toate cutele pământului, iar aici, pământ gol, vânt de înălțimi. Pietrele albe străluceau. Vântul ne amețea. Nu ne venea să ne ridicăm. Vorbele cădeau.

– Uite-un vultur.

Negru, semăna cu un pieptene mare. Cu aripile nemișcate, vira încet pe cer, și deodată coborî, ca tras, în linie dreaptă și repede.

– S-a repezit.

– N-o fi fost vultur. Ăștia trăiesc mai sus.

Am plecat pe unde venisem. Am coborât la loc, și, după busolă, am început să ne apropiem de câmpul de luptă. Am dat de alt drum, șerpuitor, care corespundea destul de bine cu direcția.

– Oricare-o fi, tot ajungem.

Obosisem. Nu atât drumul, cât noaptea petrecută în camion. După ceas, nu prea mai aveam șanse să ajungem în clipa dării atacului. Au să atace ceilalți, fără noi.

– Să vezi ce scandal o să facă Oțeleanu când o să bage de seamă.

– Parcă trebuie să bage de seamă! Încep ăia, ne băgăm și noi pe la mijloc, terminăm toți odată, și nimeni n-are de zis nimic.

– Prea-l crezi prost! Ăsta a făcut frontul, mă.

Coteam grăbiți între două maluri, și drumul șerpuia mereu, ducând niciunde, când am auzit primele focuri.

– Au început!

Se auzeau foarte aproape, când izolat, când la un loc și în serii, începusem să alergăm, gâfâiam tare, drumul cotea mereu, zgomotul se apropia, dar nu se vedea nimic.

– Unde paștele mă-sii o mai duce și porcăria asta?

– Oțeleanu o să-și dea seama că lipsește un pluton numai după puterea de foc.

– Hai să tragem şi noi, de-aici.

– Cum să tragem?

– Uite-aşa. Să se-audă. Să creadă că suntem toţi.

– Eşti prost, bă, baţi câmpii. Are urechea formată bine. E în stare să-şi dea seama şi de unde vin focurile.

Dar în timp ce dezbăteam, fugind, toate astea, malurile înalte între care se îneca drumul s-au terminat, am ieşit într-o poiană largă, şi a început focul asupra noastră, straşnic, din toate părţile.

Am fost toţi la pământ, într-o clipă. Nimeriserăm chiar în terenul de tir al plutoanelor lui Căruţaşu.

Nu se putea mai bine! Târându-ne, ne-am desfăcut în dispozitiv de luptă. Trăgeau dintre copaci. Dar se mai auzeau şi alte focuri, atacau undeva plutoanele unu şi doi.

Ar fi trebuit să tragem, dar nu ştiam încotro. Ne lipisem de iarba albicioasă, seceta se face simţită şi pe-aici, cu soarele-n ceafă, însetaţi.

În salturi, pe grupe, am atacat. Era cea mai greşită acţiune, dar ce puteam face? Trăgând cu automatul din şold, strigând ura, am dat buzna între copaci, ca să nu găsim pe nimeni.

Era o pană de copaci, rară, şi dincolo de ea se terminase. Roşii la faţă, transpiraţi, bufnind cu bocancii prin crengi şi frunziş, am ieşit într-o livadă, semăna leit cu cea din care pornisem, tot de meri şi plină pe jos de mere văratice, şi într-o clipă am uitat de toate şi ne-am căţărat în meri.

Nu ne-a dat jos din meri decât Tărtăşescu, era furios foc, dar n-avea acum timp să se răstească la noi, ne-a dus în pas alergător la punctul de adunare, noi abia ne mişcăm, de oboseală şi de greutatea merelor, camarazii noştri erau în careu, ce mai, eram ruşinea batalionului.

Căruţaşu a luat cuvântul. A felicitat pe toată lumea, fără deosebire, pentru îndeplinirea misiunii, noi tăceam chitic, a spus că elevii au dovedit rezistenţă fizică şi bună însuşire a cunoştinţelor militare, a dat o pauză de o jumătate de oră, după care direcţia spre cazarma din C.

Ne-am descălţat bocancii şi am mâncat mere. Altceva nu mai aveam.

Camioanele nu se vedeau. Ar trebui să se mai grăbească şi şoferii ăştia. Jumătatea de oră a şi trecut, şi nici urmă de ei. La cazarmă ne aşteaptă probabil masa de prânz.

Lovitura a fost mai grea decât ne aşteptasem, în coloană câte trei adunarea şi înainte, marş!

Făcurăm mai bine de douăzeci de kilometri. Nu-i nimic, o să facem patruzeci. Cam mârâind printre dinţi, cu ofiţerii pe lângă noi, am pornit, refăcând în sens invers drumul imbecil, numai şerpuituri, urcuşuri şi coborâşuri, pe care venisem.

Era de necrezut, dar mergeam. Se înnorase, urcam mai uşor acum, pentru că nu ne mai simţeam picioarele. Ofiţerii urcau şi ei, aparent fără efort, şi se uitau la noi tot timpul. Am privit în urmă, se vedea botul unui camion, venea totuşi în urma noastră, pentru cazul când cineva nu va suporta un marş atât de lung.

Au fost totuşi destul de puţini cei care au cerut voie să se urce în camion. Vreo şapte cu totul, dintre care trei absolvenţi ai Institutului de Cultură Fizică! Cătăneanu, de pildă, o namilă de doi metri, clădită admirabil, de necrezut.

Cei mai mulţi vroiau să arate de ce sunt în stare. Oţeleanu ne spusese odată că şi azi, la vârsta lui, în marş, nu are rival pe niciunul din noi. Urca într-adevăr în fruntea batalionului, ce e drept, fără armament şi echipament greu. Noi eram cu ochii pe el, şi avusesem norocul să nu ne mai ardă soarele.

După o oră nu ne mai gândeam la nimic. Inima păşea în piept, într-un mers zguduit, creierul păşea în cap, în explozia surdă a călcâielor, nu mai vedeam ce e în jur, nu mai simţeam, marşul şi atât. Nu ne durea nimic, nu ne simţeam obosiţi, pentru că pur şi simplu nu ne simţeam.

Sub nori, peisajul era verzui-cenuşiu. Coastele sclipeau, copacii când verzi când negri, drumul gălbui, munţii fantomatici. Norii atârnau jos, şi nu ploua.

Am urcat, am urcat, am coborât, iar am coborât, şi iar am urcat. Am luat-o iar prin grădini şi vii, ba la dreapta, ba la stânga. Ne pierise tot cheful şi nici nu mai vorbeam între noi.

Ţineam arma pe grumaz ca pe o cobiliţă, îmi agăţasem braţele de ea, mâinile îmi atârnau în faţă, în echilibru, mergeam legănând

ritmic umerii, un umăr, un braţ, o jumătate de puşcă odată, apoi celălalt umăr, celălalt braţ, cealaltă jumătate. Urmăream, semiconştient, prelingerea mişcării; în şold, în coapsă, în genunchi, în pulpă; în gleznă, în laba piciorului, în degetul cel mare, în celelalte. Gigi, lângă mine, respira puternic, îi auzeam suflarea ca o ardere în cuptorul pieptului, ducea şi el arma de ţeavă, legănată pe umărul drept, cu patul echilibrat în spate. Nereglementar. Văzusem atâtea filme cu războaie de eliberare, în ţări negre şi galbene, arme mânuite ca nişte pari, bombe cărate cu roaba, ori agăţate simetric de braţele vreunei cobilițe, ori zdruncinate pe ghidonul bicicletei. Mi se amestecau în cap. Trecând pe sub copaci, foşnetul lor era metalic de tot, ca de laborator, şi realitatea peisajului se deschidea deodată, arăta în adâncul ei o falsitate curioasă, nu-mi venea s-o cred, dar nu mă înşelam, exista. Auzeam clinchetul frunzelor, ca o sabie legănată de şa, lovită de pinten, înmulţită în auz. Eu sunt sabia, mă smulg din teaca ta. Chipul se arăta, în sânul dealului, în pântecul văii, vino. Creşteam, vino cu mine dincolo du-mă Vârfuri Creste pe care plouă timpul Verdele Lumii Verzi Straturile de aer mai groase mai subţiri Lumea ca o junglă de vieţi etajate Pacea verde Cerul ecran Noi

Începuse să plouă. Ne uitam spre munte, norii îl făceau de două ori mai larg, mai înalt, i se târau vâscos pe umeri, ca o erupţie verde-vânătă, era înfricoşător, era scârbos, frumos. Ploaia ne răcorea. Ţara ploii. Ţara veşnicei ploi. O visasem cândva, pentru că leşinul a început cu o plăcută senzaţie a revenirii în locuri ştiute, în ceaţa subţire pluteau copaci şiroitori, boschete cenuşii, apoi spaţii libere, văi şi dealuri, iar ceaţa ploii. Ceva le mişca pe toate, pe nişte şine nevăzute, treceau de mine, mă depăşeau, le urmăream din somn. În faţa ochilor, lumea se năştea, mereu schimbată. Odată un trunchi, odată o tufă, veneau, gata să mă doboare, se opreau chiar lângă mine, ocoleau în ultima clipă, nu simţeam nicio teamă. Pământul, era oare pământ, acel strat mai dens, mai omogen, mai cenuşiu, dedesubt, plutea pe sub mine, fără să-l simt, fără să mă simtă, despărţiţi veşnic, fiecare în lumea lui. Veşnic? Şi dacă?

Dacă m-aş culca. Deodată. Acum. Fără să anunţ pe nimeni. M-aş risipi din picioare. M-aş face fum, m-aş face ceaţă. Aş cădea

mărunt pe pământ, ploaie de om. M-aș întinde. Aș coborî, ca un bărbat într-o femeie. Aș lăsa totul cum a fost.

M-aș șterge din cadru. Ca să rămân singur. Acum. Acum. ACUM!

Ploaia era. Rece și dulce. Pe rănile mele însetate. Stâncile mării, veșnic verzi, scăldate veșnic în verdele rece. Întotdeauna am visat o mare rece și dulce, în care înotul să poarte corpul, corp uitându-se pe sine, în setea potolită. Rece și dulce, astfel ca însuși înecul să fie o infinită licoare, vitală, trecând prin mine, fără oprire, fără legi, echilibrată. În marea dulce nu te poți îneca, setea nu te poate ucide, bea marea toată, în veșnica sete. Țara asta, a veșnicei ploi, o cucerisem în vise, văile, colinele, ceața subțire, stropi numărând o tăcere de infinit. Tăcere în care auzul caută singur închipuiri, stare pe loc a sunetelor, ca niște metale netrase din teci. Tăcere încărcată, ca o armă. Tăcere pentru sufletul obosit să se culce în ea, să doarmă, trăgându-și lumea peste cap ca o plapumă.

Am intrat în frunza pădurii, ne ploua prin desimea ei, verde, verde, crengi și frunze, surâzând verde, feroce ca niște dinți în gingia trunchiului, cât de frumoasă culoarea, omogenă, verde plin, o, atât de frumoasă. Printre frunze plângeau stropi mari, frunzele alunecau pe vânt, labirintul ieșea tot mai mult pentru ochi, verde colosal, esențial, numai verde, într-o lume în care toate sunt verzi, armele și soldații, cerul și lumina, mișcarea și viteza, treci și revino, întoarce-te, continuă, iubește-ți viața, tu, care ești verde ca frunza tânără, tu, tânără priveliște a morții, curată mască a putreziciunii. Verdele se vedea, verdele rămânea, singur, tăcut, de neînțeles. Verde de verde, lume a lumii, cum mă pot oare despărți de tine?

Treceam printre crengi, deasupra noastră copacii zburau cu coroane de păsări. Pe neașteptate și într-o clipă, am ieșit iar la larg, valea se deschidea în față, amețindu-ne ca o muzică, peste noi erau brazi, alt verde, un verde închis, stenic, peste ei cerul sur, monstruos, incomparabil, în ploaie, în vale, niște vaci își cufundau boturile în iarbă, picioarele lor albe păreau prea subțiri pentru greutatea trupurilor, ne uitam din mers, sub streașina sprâncenelor abia încăpea valea verde, pierdută mai jos în platoul neted, în

orizontul lărgit. Orizontul umplea ochiul întreg, dintr-o parte în alta, liniile orizontale umbră-culoare-lumină ieşeau una din alta, treceau de munţii zării, urcau în cer, iar acolo începeau câmpiile, pădurile, munţii şi văile cerului. Cerul se desfăcea în câmpii nesfârşite, podişuri tăiate de râuri umflate de ploi, pătate de mlaştini, câte-un copac mai mare se vedea atât de bine, acolo, în cer, încât îi auzeam freamătul. Vom ajunge acolo, ne vom prăfui bocancii de pulberea cerului, vom bate pasul pe norii albaştri, vom călca lumina subţire, ne vom afunda până la genunchi în ea.

Am început să coborâm iar, ploua straşnic, pământul mă chema tot mai mult, voce egală, perseverentă, răbdătoare, sigură de victoria ei, *de ce nu vii,* aşteaptă, *ce rost are,* poate totuşi, *iluzie,* a rămas ceva, *nimic, pentru că nici n-a fost nimic.*

Vei fi singur cu mine. Singur fără trup fără griji În adânc Pace Inima se îmbracă Sufletul se închide Ca o poartă La care nu mai baţi Singur liniştit nesupărat de nimeni.

Nesupărat? Liniştit? În pământul ăsta colcăitor de vestigii, înţesat de propria lui moarte? Cu toţi morţii lui, de toate neamurile şi limbile, morţi de toate morţile? Piscul de colo, ca un craniu chel, e lustruit cu cenuşă omenească. Moartea în straturi de straturi îmbâcseşte pământul, stivuindu-l ca o arhivă, teancurile de victime se clădesc până sus, prăfuite ca nişte hârtii, sclipesc o secundă în ochelarii unui Dumnezeu birocrat şi gata, înfundaţi pe veci, cu de-a sila, în mormântul istoriei. Forţa brutală a timpului, ca o presă gigantică, să te strivească tot, să te facă foiţă, să scoată toată mişcarea, să rămâi o literă într-o carte, abstract şi nefiresc, ca şi cum niciodată n-ai fi existat! Vino, e zadarnic să te împotriveşti, găseşte-mă în ramura nopţii, vom cânta împreună, eu o veşnicie, tu doar atât cât ţi-e dat. Spune după mine: vreau. Vreau să mi se întâmple. Mie şi tuturor. Fiecare ca ceilalţi. Eu ca şi ei. Totul după datină. Vin ca să plec. Mă nasc ca să mor. Nicio clipă mai mult. N-am fost ales, nu merit.

Am intrat printre nişte grădini, când ploaia începea să se răărească. Am mers pe un drum de pietre albe, pietre de râu, gospodăriile ţărăneşti începeau să se schimbe, eram aproape. Ne-am oprit la

ordin, și cu noi s-a oprit și ploaia. Eram la încrucișarea a două ulițe. Ajunsesem.

Am început să ne aranjăm ținuta, să strângem foile de cort în care ne învelisem ca să nu ne ude de tot. Coloana se refăcea. Reîncepeau dialogurile, Ion mă întreba de zahăr, nu mai aveam niciun pic.

– Cum stai?

– Nu mai am picioare deloc.

– Foame ți-e?

– Mi-e imposibil să-mi dau seama.

– Ăștia la cazarmă ar trebui să ne aștepte cu ceva.

– Cine știe ce fasole.

– Tot ce-mi doresc e un pat.

– Vezi să nu-l visezi prea mult. Am auzit că la cazarma asta n-au decât saltele de paie.

– De unde știi?

– Așa zice Radio-Carolina.

– Tu cu relațiile tale de la bucătărie...

– Ești prost. Când n-o să-ți mai pice carnea cea mai grasă, o să bagi de seamă ce-ai pierdut.

– Aș vrea să bag de seamă abia după lăsarea la vatră. Ei drăcie! Băieți! Azi e nouă!

– Cum o să fie nouă?

– Nouă, bă! Care ai un calendar?

Pe nouă, în cor, în fiecare lună, spuneam poezia: *Azi e nouă, mâine-i zece*, aici trăgeam o înjurătură și încheiam cu *armata trece*. Ne învățase un subofițer de la aviație, și respectam data cu sfințenie.

Atențiune! Venea Oțeleanu, înconjurat de ceilalți. Ei, băieți, merge? Merge, merge. Biiinee. Dacă merge, intrăm în oraș cu cântec. Ia să dea tonul cineva. „Pui de lei". S-a dat tonul. Un, doi, trei, și am început, *Erooo iaufost eroisuntâââân caaă...*

– ÎNCETAREA! strigă Oțeleanu, atât de tare încât ne acoperi pe toți. Nu vă e rușine? Așa se-aude un batalion? Ca un pluton de babe? Încă o dată! Dacă cântați cum trebuie, mâine după-masă mergeți în oraș!

Ăsta-i argumentul care te scoală şi din morţi. Am început a doua oară. Firește, era cu totul altceva.

Oţeleanu, încruntat, dar mulţumit, ne-a lăsat să cântăm până la capăt. Toate casele din jur se albiseră în ferestre de oameni.

– Băieţi, armata trebuie să ştie să cânte. Uite că ies fetele pe la porţi. Cui nu-i place un batalion care ştie să cânte cum trebuie? Acuma, cu cântec, intrăm în oraş. Să nu prind pe careva că se pleoştește tocmai acum. Eu cu pedepsele nu glumesc. Şi gândiţi-vă şi voi: sunteţi *elevi*, şcoală de ofiţeri, onoarea şcolii etc., etc. Pas de defilare, să se rupă piciorul din şold!

Perfect. Eram hotărâţi să facem tot ce puteam, şi pe cât de hotărâţi, pe atât de convinşi că nu mai suntem buni de nimic. Adineauri, cântând, toţi fusesem surprinşi să constatăm că nu sunăm ca nişte pisoi nemâncaţi.

Ţi-ai găsit. Ce face ordinul din ostaş! Batalionul, bătând talpa de mama focului, intră în oraş. Cântam cum nu mai cântaserăm şi într-adevăr rupeam piciorul din şold. Ne miram că nu ne sar bocancii, ori că pur şi simplu picioarele nu se desprind din trup, să zboare înaintea noastră, pe drumul cazărmii.

A fost splendid. Ca o scenă de epocă. Dezrobirea Ardealului, ori ceva asemănător. Prin ferestre, lăcrimau emoţionate bunici şi mătuşi, cernite de ultimul război, ori poate chiar de celălalt. Am debuşat în strada principală, blocând toata circulaţia, şi am defilat măreţ prin faţa unei textile, a unei alimentare, a unui cinematograf (afişele anunţau un film pe care-l văzusem la Bucureşti înaintea începerii stagiului), a unui oficiu poştal, pe geam se uitară la noi câteva funcţionare vopsite vulgar şi nepieptănate, tânăra generaţie, care era mult mai puţin sensibilă la asemenea spectacole, nişte adolescenţi cu favoriţi şi coşuri, de o eleganţă răpănoasă, cu capete de ucenici, nici nu se uitară la noi. Apoi femei, încă tinere, vorbindu-şi febril, le înnebunea ideea că unii din noi trebuie să fie din Bucureşti (ah, capitala!), tot bucureşteni rămânem şi sub haina verde a armatei (chiar şi ardelenii deveneau pe loc bucureşteni de adopţiune), aşteptaseră evenimentul, era limpede, în orăşelele astea nu poţi păstra niciun secret, militar ori civil. Iar bătrânii, oameni între două vârste, nişte bărbaţi îngrăşaţi de posturile de

răspundere cu șepcile de rigoare, neraşi, ieşeau de la cine ştie ce şedinţă lungă, la care le crescuse barba, nici ei nu ne priviră, apoi, singur pe trotuar de parcă toţi ceilalţi păstrau în jur o respectuoasă distanţă, un bătrân înalt şi frumos, cu lanţul ceasului strălucind pe vestă, cu mustăţi şi aer de primar de pe vremuri, ne văzu, se opri, lipi călcâiele, şi-şi scoase cu un gest teatral pălăria neagră. Şi cu asta gata, am făcut la stânga marş, uite cazarma, uite şi o grupă de băieţi scunzi, cu trupuri de ţărani, descărcând nişte lăzi dintr-un camion, poarta mare cu steme şi stele militare se deschise, santinela prezentă arma, un plutonier, cu brasardă de ofiţer de serviciu, cu umeri înguşti, piept strâmt, mâini mici, burtă mare şi şolduri rotunde, semăna cu un cangur, încremenise salutând.

Saltelele erau într-adevăr de paie, ştiau bucătăresele ce spuneau. Cazarma era o clădire de trei etaje, foarte largă, cu aspect de castel delabrat, în care s-au semnat cândva păci istorice. Lei de piatră, tociţi, de o parte şi alta a treptelor albe frecate zdravăn. Coridoare pardosite, stâlpi susţinători. O cazarmă cu stil, cu patină, cu parfum de alt timp. Pereţii closetelor erau văruiţi proaspăt, îngropând generaţii de semnături şi de glume obscene.

Trei dormitoare fuseseră eliberate special pentru noi. Ne-am instalat, eram foarte obosiţi, enervarea mocnea în noi, eram gata să ne înjurăm şi să ne luăm de piept. Plutonierul adjutant Vaşcu se aşezase pe un scaun între paturi, sub bec, şi în faţa lui se formase o coadă: tăia băşicile de pe tălpile băieţilor şi le punea plasturi, în fine, am plecat la masă, cam la un kilometru distanţă de dormitoare, printre barăci şi magazii. Peste tot, chiar şi bătute pe câte-un copac, roşii, extrase din regulament, din constituţie, cuvinte istorice, lozinci. Citeam mecanic, din mers, cuvinte: „scutul", „nebiruit", „braţul de fier", „cuceririle poporului", „slavă eroilor", „datina străbună", „tradiţiile glorioase", „duşmanul imperialist", „riposta hotărâtă".

Bucătăresele noastre se apucaseră de mult de treabă. Printr-o uşă, scăldată în aburi, Carolina apărea ca dintr-o baie, îmbujorată, cu braţele pline de farfurii, muindu-şi vârfurile degetelor, cu semilune negre, în marginea sosului, ca nu cumva să le scape. Dar cine mai ia în seamă asemenea nimicuri?

Din coapsa Daciei şi-a Romei. După apel, am lucrat vreun ceas la echipament. Cerul se curăţase. Era o seară caldă, se simţeau munţii, aerul era mai tare, ne ameţea puţin. Ne-am plimbat nişel prin curte, în izmene şi cămaşă, cu ţigara în gură, apoi ne-am făcut bocancii pe treptele somptuoase. Trupeţi cu berete soseau din când în când dinspre poarta cazărmii, intrau în dormitoarele lor. Era după stingere, ce dracu mai aveau de descărcat? Dar nu eram în stare să ne batem capul.

Ne-am spălat pe dinţi în spălătoarele necunoscute, reci, mult mai mari şi mai bune decât ale noastre. Singura parte proastă era că se înfundase o gaură de scurgere din podeaua de ciment, şi apa cu săpun, ca o spumă albă, umpluse sala. Clipoceam cu papucii prin ea. Cu periuţa mea de dinţi în mână, recunoscând-o, cu prosopul meu pe umăr, cu săpunul meu, aşezat în cutia mea, pe marginea chiuvetei, nu reuşeam să mă regăsesc, mă simţeam aiurea, mi-era greaţă şi urât, aş fi vrut să adorm pe loc, dar şi de somn mi-era greaţă, aş fi vrut altceva, nu mai eram sigur ce anume. Băieţii se mişcau în jur, şi pe ei îi recunoşteam, dar se schimbaseră, erau de nerecunoscut.

Ne-am culcat în paturile tari ca piatra, în bezna desăvârşită. Tavanul era sus, mult deasupra. Am oftat tare, cu intenţie, ca să mă aud pe mine însumi. Un oftat de soldat. S-a dus, amplificat ciudat de dreptunghiurile înalte ale cazărmii, de la mine cine ştie unde, în trecutul pereţilor, în amintirea pietrei. Pe-aici s-au dat odată lupte.

A doua zi de dimineață (frumos, soare), Sandu se aplecă din fuga camionului și spuse, ca pentru el, și cu o ușoară mirare în glas, dar l-am auzit perfect:

– Uite-o pe Dana!

Ne-am uitat, dar ce puteam zări din camionul în mers?

O siluetă blondă, într-o curte cu meri, și curtea, cu fata și cu o casă cu un etaj, astupată de o școală pătrată, de care o despărțea doar un gard. Peste o clipă eram pe șosea, ieșisem din oraș.

– O colegă de facultate, ne explica Sandu. Eram în același an. Dana Cumnătescu. O fată foarte fină, am fost prieteni.

– Și acum ce caută aici?

– A fost la Iași numai pentru facultate. E de-aici. Taică-său e directorul școlii de lângă ei, n-ați băgat de seamă, stau gard în gard cu școala. S-a măritat cu un muscelean, tot profesor. Și ea predă.

– Toată familia predă la aceeași școală? Trebuie să fie al dracului de plicticos.

– Ei, într-un orășel de provincie școala e unul din lucrurile cele mai interesante. Cumnătescu e cineva aici.

Ne-am dus în locul de unde porniserăm ieri, am făcut niște exerciții destul de complicate, dar n-a fost ca-n prima zi. Aveam încă febră musculară, altfel ne simțeam bine, noaptea ne refăcuse, călcam destul de vesel pe tălpile pline de plasturi. Un singur elev, din plutonul trei, pățise ceva mai serios: i se umflase un testicul și rămăsese la cazarmă, cu comprese. Vașcu, infirmierul, venise și el cu noi; de cum ne-am dat jos din camion, s-a întins la soare pe o foaie de cort, gol până la brâu și fără chipiu, și a închis ochii. Oțeleanu apăru în sfârșit, arăta bine, sprinten, așa-i înviorează manevrele pe soldații bătrâni, și mult mai tolerant decât ieri. Iar la raportul companiei am aflat că, avându-se în vedere realizările zilei trecute, după-masă aveam patru ore în oraș!

Aşa că la prânz am frunzărit mâncarea, tocmai fiindcă aveam bani şi voiam să comandăm ceva mai de soi. Ne-am bărbierit şi, pe plutoane, am ieşit din cazarmă.

Însă, de cum am călcat pe binecuvântatul pământ al vieţii civile, am început să ne certăm.

Sandu n-avea chef de bere, nici de muşchi în sânge: căuta o cofetărie, o florărie, fiindcă vroia să se ducă în vizită la Dana Cumnătescu. Dacă nu mai căpătăm nicio altă învoire în oraş (ceea ce, e drept, se putea prea bine întâmpla)? Să plece el fără s-o vadă pe Dana? Ce va zice Dana când va afla că a fost în oraş şi n-a trecut pe la ea? Nu, în ruptul capului!

Gigi se uită crunt la el şi îşi înghiţi fierea, apoi, ca şi cum nu l-ar fi auzit, propuse o terasă pe care o localizaserăm dimineaţa, din camion. O terasă cu aer curat, sub nişte brazi, unde să nu te supere nimeni. Ion menţionase înainte un restaurant din centru, dar el, din principiu era de acord cu orice avea mese, scaune, pahare şi chelneriţe. Cu Sandu după noi, făcând nazuri, am pornit, în căutarea localului.

Dar n-am avut noroc. Ieşiserăm printre ultimii pe poarta cazărmii. Am trecut pe lângă trei cârciumi, pline ochi cu elevi care n-aveau de gând să plece decât cu un sfert de oră înainte de sfârşitul învoirii. O cofetărie era şi ea înţesată, şi un birtuleţ infect, în care nici nu erau scaune, ci doar mese înalte. Uniforme se zăreau peste tot, pe la uşile tuturor grădinilor şi localurilor, pândind ridicarea de la mese a civililor, în mai puţin de o jumătate de oră, situaţia era limpede şi ni se prăbuşiseră toate speranţele.

Sandu apucase să cumpere flori, în drum de la o cârciumă la alta, chiar lalele albe, şi nu ştia cum să scape de noi; îşi rodea zăbala, trebuia să fim atenţi, era gata să dispară după orice colţ care i-ar fi ieşit în cale. După al treilea tur, ne-am oprit, eram într-o piaţă (probabil piaţa principală), şi ne-am uitat unul la altul.

– Ei? făcu Gigi.

Sandu se grăbi:

– Ei, eu, băieţi, o iau din loc, uite, am şi pierdut o jumătate de oră şi...

– Unde te duci? La fata aia?

– Nu vezi că am luat și flori?

Un taxi mic și hodorogit, vopsit în albastru, intră în piață (unul din cele trei sau patru taxiuri locale), și Sandu îi făcu semne largi. Am băgat de seamă că stăteam lângă un stâlp pestriț: stația de taxiuri.

Taxiul oprise, Sandu deschise ușa, l-am împins cu forța înăuntru și am încăput toți trei peste el.

– La domnul director Cumnătescu! ordonă maiestuos Ion. Cu ochii mari, Sandu protesta; noi îl țineam strâns, dar n-am avut timp să purtăm vreo conversație: taxiul tăie orașul mic și opri chiar în colțul școlii (Ion avusese cea mai exactă intuiție: cum să nu știe toată lumea unde stă domnul director Cumnătescu?).

Am plătit regal zece lei, și l-am împins iar pe Sandu (unul din spate, doi de coate) spre poarta grădinii. El încerca să ne scape, noi nu-l lăsam, și deodată fata blondă se ivi la poartă:

– Sandu!

Ne-am oprit, lăsându-l. Fata blondă ieși pe trotuar, alergând. Purta o rochie de casă, iar în brațe ținea un copil, așa că alerga cu pași mici, dar totuși fu lângă Sandu imediat. Sandu îi întindea florile, ea le luă, dar în aceeași clipă i le dădu înapoi, ba îi pasă și copilul, apoi, cu brațele eliberate, îl luă de gât și îl sărută pe amândoi obrajii. Apoi, foarte firesc, își luă copilul înapoi. Sandu, roșu ca un măr, îi oferi florile din nou, ea le acceptă definitiv, și abia acum ne băgă de seamă și pe noi. Ne îndepărtaserăm de Sandu, căutând să ne compunem niște figuri amabile, Ion rânjea de-a binelea.

– Niște camarazi ai mei, Gigi, Ion, făcea Sandu prezentările. Era zăpăcit și parcă nu ne mai ținea minte decât numele mici. Am venit împreună, și... Știi, nu voiam să plec din C. fără să te văd, adică să te vedem, la armată suntem, ha, ha, nedespărțiți, nu-i așa, băieți, le-am vorbit de tine, știu totul despre tine, și...

– Vai de mine, e o plăcere, cum să nu, dar de ce să stăm în stradă, poftiți!

Am intrat în curte, pe sub meri. Fata, în frunte, ducea copilul și florile. Copilul părea de un an, blond ca și maică-sa, ea era blondă toată, până și vocea îi era blondă, avea ochii albaștri foarte deschiși, pielea delicată și incoloră. Mergând înaintea noastră, se întoarse și îi surise peste umăr lui Sandu.

Am ajuns la nişte scaune de răchită, în jurul unei mese, apunea soarele în spatele casei, unde roşii cădeau indirect pe faţa noastră, pătau iarba, merii, scaunele, masa, o căldură ciudată plutea în aer, îl colora, ne îmbăta parcă, mă surprindeam zâmbind larg, fără să ştiu de ce, fără să vreau, fata se aşează într-un scaun, Sandu într-altul lângă ea, am priceput şi ne-am aşezat şi noi în jur, deasupra erau meri.

– Sandu, făcu ea.

– Dana, spuse el în aceeaşi clipă, şi râseră amândoi, apoi el reluă: Nu ştii ce bine îmi pare că te văd! Arăţi atât de bine! Şi fetiţa a crescut atât de mult! Şi el? El unde-i?

– La Bucureşti, are nu ştiu ce treburi la partid, a plecat ieri valvârtej.

– Când vine?

– O să stea câteva zile.

Aş fi putut jura că răsuflase uşurat în clipa în care aflase că „legalul" e plecat la Bucureşti. Fata băgase de seamă? N-avea ochi decât pentru Sandu, îl sorbea.

Câteva clipe am discutat nimicuri (Ce frumoasă curte aveţi! Merii îi culegeţi chiar dumneavoastră? etc., etc.). Dar soldatul e o fiinţă etern presată de timp. Pe sub masa de răchită, Gigi îi dădu un picior lui Sandu, care sări în scaun, apoi spuse:

– Vai, Dana, mi-e o sete groaznică! N-am băut nimic de azi-dimineaţă! Dacă ai şti...

– Dumnezeule, ce gazdă sunt! exclamă ea. Apă şi dulceaţă? Ori poate cafea?

Sfântă nevinovăţie. Sandu tuşea şi se pregătea s-o ia altfel, când peste noi pluti un bariton frumos şi plin:

– Dănuţa, cine-a venit?

Deasupra noastră se apleca înafară dintr-o verandă un bărbat de vreo şaizeci de ani. Cu o crinieră sură, arătos, poet romantic. Purta o haină de piele veche. Cândva o haină de vânătoare. Gulerul cămăşii albe era descheiat.

– Tată! ţipă ea cristalin. A venit Sandu!

Poetul romantic se aplecă ceva mai mult, încercând să-l distingă pe Sandu între cei patru. Nu păru să reuşească, dar nu se trăda prin nimic.

– Bine-ați venit! Cobor îndată. Și dispăru din fereastra verandei.

– Doamnă, sărut mâinile, noi am plecat, declară demagogic Ion, sculându-se cât era de lung. Treceam numai pe-aici, n-am vrut să vă deranjăm, aveți de vorbit cu Sandu, știu eu, ca între prieteni (aici mai că nu tuși), și de ce să vă stânjenim, pa, Sandule, vezi să nu întârzii, noi...

Ne ridicaserăm, trei ca unul. Era o fată de familie. Cu o mână transparentă, ireală pe verdele tunicii, îl apucă pe Ion de un nasture:

– Vai, domnule, dar cum? Sunteți prietenii lui Sandu? Nici nu poate fi vorba! Stați jos!

Ne-am așezat pe loc, s-a așezat din nou și ea. Toate astea cu copilul în brațe pe care îl manipula atât de repede și de expert încât mă tot așteptam să-l paseze brusc, ca pe-o minge, unuia din noi. Un copil suspect de cuminte. Nu spunea nici pâs, parc-ar fi fost mut.

Așezată din nou pe scaunul ei, avea brațele pline de copil și de flori, capul, zâmbind clorotic, ieșea deasupra lor, florile i se amestecau cu părul, era drăguță.

Directorul Cumnătescu sosea printre meri, spre noi. Era înalt și fata nu-i semăna deloc. L-am văzut, ne-am întors spre el, ridicându-ne iar, el ne făcu semne amicale, apoi se îmbrățișă cu Sandu, strânseră mâna de mai multe ori (amândoi gravi și puțin comici), ne strânse cu forță mâna și nouă:

– Tii, ce ostași frumoși! Bine-ați venit! Dănuța, de ce nu i-ai poftit în casă? Ia haideți încoace! Armata (ne făcu cu ochiul) e veșnic însetată, nu-i așa?

– Vai de mine, domnule director, nici pomeneală, spunea Ion, mergând aproape de braț cu el spre treptele intrării (urma Dana cu Sandu, iar Gigi și cu mine încheiam formația). Dar am vrut s-o cunoaștem și noi pe Dana! Și pe dumneavoastră! Nici nu știți cât ne-a vorbit Sandu de dumneavoastră! Și ne-am spus: nu se face să trecem prin C. și să nu venim măcar să spunem bună ziua!

Era la înălțime. Pe Gigi îl apucase râsul și încleșta din fălci.

Așa că am intrat în casă. Casă de provincie, curată-pahar, și în care ai totuși senzația că niciun firicel de praf nu se pierde vreodată. Am trecut întâi printr-un coridor lung, plin de dulapuri cu cărți,

erau şi pachete de cărţi nedesfăcute de multă vreme, se vedea, erau şi vreo două-trei borcane mari, de murături, acum curate şi goale, într-un colţ, o armă de vânătoare care părea nefolosită. Un cuier din coarne de cerb, vreo două naturi moarte înnegrite, şi multe fleacuri, cum sunt prin casele de provincie, dar n-am avut timp să mă uit cum trebuie la ele.

Într-o sufragerie mare, cu ceşti de cafea în mâini, o femeie şi trei bărbaţi. Femeia păru cam mirată la vederea a patru militari în loc de unul singur. Era mică, blondă-cenuşie, şi fără îndoială mama Danei. Cei trei erau în vârstă, păreau mai bătrâni decât directorul. – Pruteanu, se prezentă primul. Slab ca o mumie, cu ochelari masivi, cu capul şi mâinile tremurânde. – Domnul profesor Pruteanu predă istoria la liceul nostru, preciza directorul. – Avocat Cristide, spuse al doilea. Un grec suit spre munţi. Cap de păpuşă bătrână, cu ochi nebunesc de vioi, cu gura ştirbă mestecându-se şi muşcând veşnic în ea însăşi. Era îmbrăcat cu haină de un fel, pantaloni de alt fel, jiletcă de al treilea fel (trei nuanţe care nu se potriveau), perii albi ai bărbii erau neraşi, dar avea un guler înalt şi tare, străvechi, de celuloid, care-i brăzda şi măcina fără milă, la fiecare mişcare, carnea gâtului, lăbărţată, moale, pământie. – Doctor Buzescu, oftă ultimul. Ca şi avocatul, părea de mult ieşit la pensie, chel ca un genunchi gălbui şi gras, o grăsime mucegăită şi veche, grăsimea mizeriei.

La apariţia noastră, arătară surprinşi, ba chiar puţin speriaţi.

– Băieţii au fost colegi cu Dănuţa, spunea jovial, dar pe un ton prea ridicat, directorul Cumnătescu. Ieri au fost toţi la facultate, azi, ha, ha, azi poartă uniforma, ca să înveţe cum se apără glia. *Si vis pacem, para bellum!* Nişte flăcăi ca nişte brazi, ia uitaţi-vă la ei, aşa eram şi noi pe vremuri!

Bătrânii dărâmaţi şi naftalinoşi dădură din cap: da, da, aşa erau şi ei pe vremuri. Directorul se mişca repede printre noi toţi, apropiindu-ne unii de alţii. Am dat mâna cu bătrânii, cu urechea la el. Era puţin băut? Dar pe masă nu se zăreau decât ceşti de cafea. Mi se părea că aleg din vocea lui o nuanţă sarcastică.

– Uniforma! Ce splendoare de uniformă! Şi tinereţea! Cine şi-ar putea dori mai mult? De ce n-am vârsta voastră? Ei, dar vouă vă e sete, nu? Mia, aduci nişte ţuică pentru tinerii ăştia?

Doamna Cumnătescu se ridică de pe scaun și făcu câțiva pași spre ușă, dar se opri și spuse, frământată:

– Viorel, poate domnii vor cafea... Țuică la ora asta, și e și cald, și...

– N-are a face căldura, ad-o-ncoa', armata e veșnic însetată!

– Vai de mine, cu plăcere, dar (se întoarse spre noi, zâmbindu-ne teribil de jenată) nu prea mai avem țuică, să ne iertați, nu știam că veniți, altfel m-aș fi pregătit, Viorel invită pe toată lumea la țuică, de cum vine, și nu se gândește că se poate termina...

– Atunci adă niște vin.

Ea își privi soțul, la fel de contrariată, dar nu mai spuse nimic și ieși.

Cam încurcați, ne așezaserăm la masă, câte unul printre bătrâni. Camera era mare, dar înțesată de mobilă. Se mutaseră aici dintr-o casă mai largă, sau poate o împărțiseră pe asta cu o altă familie?

– Și Gheorghe unde e? întrebă Sandu, rupând clipa de tăcere.

Volubilul director se uită la Sandu, la fata lui, iar la Sandu, la noi.

– A plecat de ieri la București. Nu știu ce treabă avea. Pe la partid. De-ale lui.

Fata se ridică, cu expresia parcă schimbată.

– Mă duc s-o culc pe asta mică. Azi a fost o zi foarte obositoare pentru ea. Tot timpul am avut musafiri, și pe ea vocile străine o fac foarte nervoasă: pe urmă nu mai doarme.

Îi zâmbi lui Sandu și dispăru și ea.

– Ginere-meu, spuse deodată directorul. (Ne-am uitat mirați la el.) Ginere-meu Gheorghe. Nebunia Danei. E și el profesor la noi la liceu. Predă economia politică și materialismul. Mă rog, treburile astea noi.

Se întâmpla ceva în casa asta. Nu izbuteam să înțeleg ce. Directorul se înălță brusc din scaun, străbătu elastic camera, se întoarse cu ceva în mână.

– Uite-l.

O fotografie de atelier provincial, evident retușată. Ginerele avea falca ca o cutie, gura prea mică în chipul lui lat, un nas scurt cu nări răscroite; fruntea apăsa restul feței, gâtul gros, depășind cutia bărbiei, ieșea dintr-o cămașă-maiou, de bumbac alb, probabil.

Avea părul uns sclipitor şi în volute şi o privire îngustată de om căruia nimic nu-i poate rezista. Nici nu arăta prea tânăr. Pe gât şi pe cămaşă, două rânduri inegale, cu cerneală roşie: „Danei mele iubite, pentru totdeauna. Gh."

Am trecut din mână în mână fotografia, fără să ştim ce să spunem. Când o primi iar, directorul îi aruncă o privire scurtă, ca o sentinţă, o puse la loc, ridică din umeri şi se întoarse spre noi:

– Ei, vedeţi? Ce v-am spus?

Era probabil concluzia unei teorii rostite înainte de sosirea noastră. Neştiind ce să răspundem, am confirmat vag din cap, da, aşa e. Ion scoase ţigările, oferi în jur, bătrânii se serviră cu gesturi mici şi precaute, directorul acceptă şi el o ţigară, aprinserăm şi fumarăm un minut în tăcere. Dana şi mama Danei intrară simultan pe două uşi diferite.

Mama Danei venea cu o tavă. Nu era ţuică, era vişinată, brânză, ghiuden, măsline, care nu prea se potriveau cu vişinata, şi nişte pahare mai mari, de vin. Vinul încă nu se vedea.

Dana remarcă din prima clipă că fotografia bărbatului ei fusese mutată din loc. Îşi muşcă buzele, dar nu spuse nimic. Aranja din nou fotografia aşa cum fusese, apoi veni şi se aşeză între noi.

– Ei, sănătate! spuse directorul, ridicând paharul.

– Să vă trăiască nepoţica! ură Ion.

– Serviciu uşor! spuse doctorul.

Am băut dintr-o sorbitură, pentru că ne era sete, pentru că voiam să-i sporim tăria şi să-i micşorăm dulceaţa. Am luat câte-o măslină.

– Si vis pacem, para bellum, murmură, visător parcă, directorul.

Avocatul, care până acum se frământase în el însuşi, fără să scoată nicio vorbă, recită, tare şi dintr-o suflare, fericit că găsise un răspuns:

– Cedant arma togae, concedat laurea laudi!

– Bravo, Puiule, spuse cu un glas de fier vechi profesorul de istorie Pruteanu. Cedant arma togae! Foarte adevărat! Adică: ce bine-ar fi dac-ar fi adevărat!

Luam, încercând să părem delicaţi, câte-o măslină, câte-un atom de brânză agăţat de o scobitoare. Adică Gigi şi cu mine. Ion se observa mai puţin.

Doctorul, cu ochii închiși, mesteca o felie de pâine de parcă ar fi fost o prăjitură. O termină, tuși, vorbi:

– De trei ani, tot nu mă obișnuiesc cu pâinea asta de afară. Zece ani mi-am dorit tot felul de trufandale. Dar când am ieșit, ce m-a dat peste cap a fost tot pâinea.

– Dar ce, acolo nu era pâine?

– Pâine era. Pâine neagră, de grâu. Destul de bună. Numai că nu primeai pe zi decât o sută douăzeci și cinci de grame. Era întotdeauna proaspătă. Aveau brutăria lor.

– Numai o sută douăzeci și cinci de grame?

– Da. La cinci jumătate, prima masă, se dădea un polonic de surogat de cafea, o litră, pâine, și un turtoi de trei sute de grame. Pâinea și turtoiul erau pentru toată ziua. Trebuia să fii atent să-ți ajungă.

– Și la prânz?

– Prânzul, așa cam pe la douăsprezece, era cinci sute de grame de ciorbă. De arpacaș ori de cartofi. (De două ori pe săptămână fasole, ori varză; fără carne, fără nimic; fiartă și gata). Baza era arpacașul, nu lipsea niciodată. L-am înjurat zece ani în fiecare zi, și-mi juram să nu-l mai pun în gură niciodată, dacă ies. Dar așa le uită omul pe toate. Foarte ușor le uită. Mai alaltăieri am mâncat, mi-a gătit nepoată-mea, și-a mers foarte bine.

– Ce mâncați seara?

– Seara (vorba vine seara, că era pe la vreo patru jumătate), tot arpacaș, îndulcit cu magiun (douăzeci și cinci de grame de magiun, separat). Uneori cafea, dacă nu dădea cafea dimineața.

– Și carne?

– Carne numai subproduse: ochi, splina, bojoc, ureche, copite. Mă rog, ce nu cumpără gospodinele. Eu însă, mai ales de pâine am suferit: niciodată nu-mi ajungea. Toată viața am fost un mare mâncău de pâine. O pâine bună, proaspătă, cu puțin cartof în ea, mi s-a părut întotdeauna mai bună decât orice tort.

– Păi turtoiul ăla nu era tot pâine?

– Ei, pâine! Cum o să fie pâine? Erau niște tăvi mari, unse cu untdelemn, în care se punea mălai necernut, cu apă, și se băga la cuptor. Prindea coajă, se cocea, pe urmă îl tăia cu cuțitul și-l

împărțea șeful de baracă. Când era proaspăt mergea, dar trebuia să ajungă toată ziua. Se usca și-ți rupeai dinții în el. Cum am ieșit, mi-am pus placă, că nu-mi mai rămăsese nimic întreg în gură.

– Nu puteați căpăta mai multă pâine?

– Noi ăia de la „ordinar", nu, că eram sănătoși. La bolnavi se dădea numai pâine, turtoi nu. Uneori mă rugam să fiu bolnav, să am parte de mai multă pâine. Dar Dumnezeu m-a ținut sănătos. Am ieșit, mi-am pus dinți noi, am dat să mănânc și eu ca lumea, și m-am îmbolnăvit de ulcer.

– Așa se întâmplă când schimbi brusc un regim alimentar pe care l-ai ținut ani de zile.

– Mie-mi spui? Crezi c-am făcut medicina degeaba? Știam că așa o să pățesc. Am încercat chiar, la început, să mă feresc nițel, așa, s-o iau binișor, să mă împotrivesc. Ei, ce să te mai împotrivești sorții? Coniță Mio, sărut mâinile, mie nu-mi mai puneți, că n-am voie, e grozavă vișinata asta, mi-aduce aminte de aia pe care-o făcea mama.

– Nu te mai gândești să deschizi iar procesul?

– Ce să-l mai deschid? Nu vrea nimeni să creadă că n-am fost vinovat. Să dau bani pe avocați și să pierd iar? Și de unde să scot banii? Și-așa sunt o povară pentru toți, nu mai sunt de folos nimănui. Pe urmă, judecătorul mi-a spus clar: cu dovezile pe care le aduci dumneata, n-ai cum să câștigi. Cine poate să se judece cu statul și să câștige, dacă n-are nici măcar dovezi?

– Și martorii?

– Ce martori? Pe Pandele de unde să-l scot, din pământ? Iar ovreiul ăla a plecat în Palestina. Când am ieșit, a început toată lumea să mă bată la cap: eroare judiciară, să nu te lași, mergi la instanța supremă, câștigi și-ți dă înapoi leafa pe nu știu câți ani, și ești om bogat. Leafa! Eu nu mai am ficat, nu mai am stomac, dinții din gură nu-s ai mei, rinichii sunt ferfeniță, mai că nu fac în pantaloni (coniță Mio, scuză-mă, dar asta e), cine știe cât timp mai fac umbră pământului, și să-mi bat capul cu leafa?

– Bine, dar adevărul, oricum, ar trebui restabilit.

– Adevărul! Dracu o să-și mai aducă aminte care a fost adevărul? Că doctorul Buzescu, os boieresc, viță românească veche și

adevărată, a stat din greşeală printre hoţi şi criminali? Când pe lume s-au întâmplat atâtea mai îngrozitoare? Am ieşit prin amnistie, am fost iertat, nu spălat de învinuire, am să mor cu cazier, ei şi? Parc-aş fi primul om din lume care moare cu onoarea terfelită aşa, fără niciun rost? Şi nici nu-mi pasă. Eu sunt împăcat cu mine însumi. Cu mine şi cu Dumnezeu. Pentru mine, totul e ca şi sfârşit. Sunt mort de mult. Eu însumi nu-mi mai aduc aminte de mine.

– Radule, lasă, spuse mângâietor doamna Cumnătescu. Ce să-ţi mai aminteşti de necazuri? Îţi faci singur rău şi ne faci rău şi nouă. Şi pe urmă, aud copiii ăştia. Ei sunt tineri, sunt curaţi, sunt nevinovaţi, au viaţa înaintea lor şi cred în viaţă, ce trebuie să afle atât de devreme câte nedreptăţi se întâmplă pe lume?

– Ai dreptate. Nu trebuie să afle. Să nu afle nimic. Să fie şi ei cum e tot tineretul de azi. Habar n-are de nimic. Istoria e o vorbă goală pentru ei. Sunt sigur că nici ăştia (şi ne arătă cu degetul) n-au habar când au trăit domnitorii ţării. Ca să nu mai vorbim de lucrurile mai apropiate. Ăsta e tineretul de care se vorbeşte peste tot, de care se scrie în toate ziarele, de care vorbeşte toată lumea cu atâta speranţă. Tineretul nou, viitorul ţării! Care o să facă mai bine ce n-am putut face noi, cu bietele noastre puteri!

Vişinata asta dulce părea foarte inofensivă. Sorbisem doar trei păhărele. Ori patru? Auzul îmi ţiuia uşor, aveam impresia că privirea mi se adânceşte şi mi se scurtează alternativ, începeam să înţeleg greu. Eram obosit. Mă şi dezobişnuisem puţin de lucrurile mai tari. Lent, ca în vis, ridicam şi aşezam la loc paharul. Mi se părea că doctorul vorbeşte de o eternitate. Doamna Cumnătescu adusese mere văratice. Doctorul muşcă dintr-unul.

– Fructe am mai mâncat din când în când. Vara, când ne ducea la cules. N-aveai voie să aduci cu tine în baracă, dar pe loc puteai mânca câte vreai. Odată cred că am mâncat singur cinci kilograme de piersici. Le scoteam pieliţa. E rea pentru stomac. Puful ăla mic e iritant.

– Chiar şi-aşa te puteai îmbolnăvi.

– Ei. Efectele clasice. Nimic mai mult. Câte-i ceasul? Coană Mio, sărut mâna, mereu o fericire să fiu oaspetele dumitale.

La revedere, Puiule. Pa, Dănuța. La revedere, tinerilor. Pe unde mi-oi fi pus eu bastonul?

Îl găsi, se sprijini în el, ieși petrecut de director. Și am văzut că era șchiop și că mâna stângă îi atârna pe lângă trup.

– Să nu vă supărați pe el, spuse doamna Cumnătescu. A avut prea multe de îndurat, săracul. A fost condamnat nevinovat. A pierdut tot ce-a avut. L-a părăsit nevasta. E tare nenorocit. Uneori, nu se poate stăpâni.

Tăceam, cu paharele în mâini. Dana își mușca ușor buzele și își privea pantofii de casă. Vișinata era foarte tare, neînchipuit de tare. Încet, camera se întorcea în jurul meu, mă deschidea, intra toată în mine, începea să se întoarcă și acolo, mă întorcea și pe mine odată cu ea.

– Ei, mă duc și eu, spuse profesorul Pruteanu.

– Vai de mine, spuse doamna Cumnătescu, dar ce-i cu voi toți? Adrian, se poate? Ce grabă ai?

– N-am lucrat nimic azi, făcu Pruteanu. Mă mustră conștiința. Știți, un rând în fiecare *zi*.

– Tot o mai refaci?

Bătrânul avu un zâmbet de copil șrengar:

– Tot. Vreau să fie perfectă. Subiectul cere un sul desăvârșit. După aia, pot să spun că n-am trăit degeaba.

– Decât s-o tot ciocănești atâta, mai bine ai publica-o, spuse directorul Cumnătescu.

– Chiar, spuse doamna Cumnătescu. Adrian, ne-ai spus că e gata de acum cincisprezece ani. De ce nu te hotărăști?

– Cine s-o publice?

– Să te duci cu ea la București, la o editură.

– La care editură? La Academie? Cine-ar fi de acord să se publice o carte ca asta? Prea e deosebită de ce se tipărește azi.

– Academicianul ăla... cum ziceai că-i spune... ăla care-a fost coleg cu tine, în facultate... nu te-ar putea ajuta?

– Ăla? Ce autoritate are el? E și el acolo așa, decorativ. Fiindcă a fost cineva și are reputație în străinătate. Dar ce, o să se bată el pentru mine, acum, când acolo e mâncătoria aia? Și parcă numai cu el am fost coleg? Mai am și alți colegi pe-acolo, unii mai tineri,

care ar face pe dracu-n patru să nu apară, îi știu eu. Sunt tot felul de învârtiți, fără lucrări, muncitori cu gura, care au înaintat prin ședințe. Ce interes au ăia să apară o asemenea lucrare? Mă rog, să zicem că le-o trimit. Stă vreun an prin tot felul de sertare, după care mi-o dau înapoi și-mi spun că „nu corespunde din punct de vedere științific". De parc-ar ști ei ce-i aia științific sau neștiințific. Și atunci ce fac?

– Ai putea scrie un memoriu?

– Memoriu? Cine să-l citească? Mai are timp cineva azi de așa ceva? Lasă. Mai bine mai târziu. Opera, dacă are valoare, își găsește singură momentul. Nu-i nevoie ca autorul să fie neapărat în viață. Poate că în viitor o să mai vină un timp când oamenii n-o să mai fie atât de grăbiți. N-o să mai alerge ca nebunii după tot felul de himere.

– Domnul profesor Pruteanu a scris o carte, ne explică directorul Cumnătescu.

– O carte? Despre ce? M-am auzit întrebând. Pruteanu se uită prudent la mine.

– Nu știu dacă pe dumneavoastră v-ar putea interesa. E o lucrare de filozofia istoriei.

– Mă interesează. Sunt licențiat în istorie.

– Se numește „Complexul lui Decebal", spuse, cu un zâmbet virginal, Pruteanu.

– Complexul lui Decebal?

Sandu, care se apropiase de Dana și îi spunea ceva cu glas scăzut, ridică privirea. Ion, cu paharul gol în mână, strângea pleoapele, ca într-un efort de a înțelege mai bine. Gigi era și el perfect atent. Directorul și nevasta lui aveau niște expresii oarecum conciliante; știau despre ce e vorba, și poate că nu considerau că e momentul cel mai potrivit pentru o asemenea discuție, dar ce puteau face?

Pruteanu se răsucea în scaun, cu o anumită nervozitate, pe care nu o arătase zece minute mai înainte.

– Asta e o idee mai veche de-a mea. Încă de pe vremea când eram student. Sunt mai bine de treizeci de ani de-atunci. De fapt, ce m-a preocupat pe mine întotdeauna nu a fost istoria propriu-zisă, adică desfășurarea în timp a faptelor, ci, cum să vă spun, simbolul

acestor fapte. Adică adevărul lor, fondul lor. Sub istoria faptelor există o istorie a sensurilor, care e mult mai interesantă. Şi, simultan, mult mai complicată şi mult mai simplă decât cea exterioară. Această istorie e cea adevărată. Dacă ajungi la ea, poţi deduce datele concrete ale căror dovezi lipsesc, după cum poţi prevedea, în bună măsură, viitorul. Firește, trebuie să ai o formaţie desăvârşită. Altfel cazi în divinaţie, ori în literatură.

Ca o aluzie, bătu un ceas. Întâi foşnetul metalic al mecanismului vechi, apoi subţire şi idilic, un glas de cuc.

– Dar dacă ideea e din vremea studenţiei, de ce-aţi scris cartea tocmai acum?

– Am început-o pe-atunci. Însă, după opinia mea, filozofia istoriei este o disciplină abia în faşă, chiar şi în ţările cele mai civilizate. La noi, de pildă, lipseşte cu desăvârşire. Pentru că istoria, din cauza gravităţii datelor ei, din cauza forţei de expresie şi de figuraţie pe care o au aceste date, pare să-şi conţină filozofia în pura cronologie, şi pentru că „istorismul" a fost transformat într-o atitudine filozofică, nimeni nu se gândeşte că filozofia istoriei ar putea fi o disciplină de sine stătătoare, posterioară operaţiei de deducere a trecutului. Cu alte cuvinte, din cauza calităţii filozofice înnăscute a istoriei, din cauza capacităţii evenimentului istoric de a sugera el singur o anumită adâncime filozofică, s-a renunţat la constituirea ramurii ca atare, şi se pierd multe posibilităţi de interpretare nouă şi profundă a unor fapte care se transformă, pe zi ce trece, în locuri comune, în banalităţi, chiar în „fetişuri" istorice. Pentru ca un mare act al istoriei să nu-şi piardă, prin repetiţia şcolărească, adevărul original şi unic, trebuie o activitate teoretică separată, cu alt scop decât refacerea cadrelor concrete ale trecutului. Abia aşa, după mine, se poate găsi esenţa istoriei, legile ei intime, caracterele permanente ale popoarelor şi teritoriilor care o alcătuiesc, fizionomiile spirituale, înţelesurile actelor, ale colectivităţilor şi ale persoanelor. Adică, descoperirea într-o ştiinţă care are ca subiect eterna schimbare, acelor părţi care sunt neschimbătoare, ori care se schimbă foarte-foarte greu.

– Şi Decebal?

– Vedeți dumneavoastră, azi se spune mereu: nu conducătorii, ci masele făuresc istoria. E adevărat și nu prea. Firește, istoria e o scenă uriașă, pe care o umplu milioane de personaje, dar dintre acestea numai câteva joacă *roluri*. Numai câteva simbolizează, semnifică, înseamnă. Adică, din punctul de vedere al filozofiei istoriei, numai câteva *există*. Conducătorul, după mine, e important nu numai pentru acțiunea lui efectivă. Complexul conducătorului reprezintă o sinteză și o metaforă a comunității respective; el are deci o valoare esențializatoare și integrativă; mai restrânsă, proprie unei epoci, ori chiar permanentă.

O anumită solemnitate catedratică plutea peste cuvinte, începea să i se răspândească pe chip.

– Acum, în ce-i privește pe români și istoria lor, cred că complexul moral și psihic al lui Decebal e unul din cele mai cuprinzătoare și mai ilustrative cazuri. S-ar putea, domnilor, să obiectați, amintind, în mod legitim, faptul că pe atunci neamului nostru îi lipsea un ingredient esențial: romanitatea. Părerea mea este că, și azi, fondul dac e în noi cel mai puternic, după el trebuind citat imediat cel greco-bizantin, și abia apoi cel roman. La drept vorbind, latinitatea noastră e mai mult, hm, să zicem morală, în sensul că reprezintă o convingere națională instalată și devenită de neînlăturat, însă, fără să ne-o mărturisim, suntem mult mai mult, sufletește, daci și greci. Dar aceasta e o altă chestiune. Oricum, susțin că stricta identitate dacică a lui Decebal nu e un criteriu pentru respingerea exemplarității lui. Caracterele fundamentale ale românului de oricând Decebal le avea, după mine, și numai limba, ca și barbaria exterioară a modului de viață dac, îl deosebesc de noi. De altfel, condiționările socio-politice, ca și cele psihice, sunt cele tipice, prin care românii au trecut după aceea de atâtea ori.

Vă mirați poate de ce aleg, ca simbol și chintesență, un învins, însă, după cum veți vedea, victoria și înfrângerea își pierd, într-un asemenea caz, înțelesul curent. Am putea chiar spune că înfrângerea lui Decebal e o formă de victorie, dacă analizăm mai temeinic natura luptei pe care a dus-o el.

Vorbea atât de curgător încât parcă recita pasaje din cartea lui.

– Atâția domnitori de mai târziu, care s-au identificat cu un mare moment istoric, Mircea, Ştefan, Mihai, Cantemir, cuprind, ori în datele lor personale, ori în acțiunea lor politică şi diplomatică, trăsături ale aceluiaşi complex. Neomogenitatea sanguină a conducătorului nu este concludentă, căci complexul lui Decebal e dictat în acest caz de o ambianță psiho-fizică, de o conjuncție a trecutului şi prezentului, şi, în genere, de toate cadrele specific-naționale, astfel încât, odată aşezat în ele, individul reacționează tipic, asumându-şi o personalitate necesară, dictată de permanențele noastre spațiale şi temporale.

Să ne aducem aminte puținele lucruri ce le ştim despre Decebal.

Dacia era o cheie a Europei. Aşezată în confluența geografiilor, populată de o seminție dârză, una din acele seminții care creează insomnii imperiului limitrof, ea rodea ca un cui în zidul roman. Dacii erau un model de neatârnare şi insolență, combătând spectaculos ideea autorității imperiale. Deci, forța lor trebuia cuprinsă în imperiu, întoarsă în folosul urbei romane, după cum bogăția dacă stârnea foamea tezaurului imperial, iar teritoriul dac era o cetate care ar fi garantat liniştea la nord-est. Toate acestea recomandau cu insistență expedițiile lui Traian.

În fond, situația era aceasta: un mare imperiu, cel roman, autor al unei considerabile civilizații, se găsea contestat în principiile sale de către un vecin mai mic. Imperiul, prin însăşi natura lui, căuta să se impună ca model unic, convertindu-şi datele proprii în metri de apreciere ai întregii lumi. Banul roman, legea romană, obiceiul roman, moda romană, limba Romei se impuneau în afara granițelor, tinzând la unificarea lumii, la adunarea ei sub singura culoare a Romei. Imperiul nu admitea la fruntarii decât seminții anonime, fără personalitate, resemnate şi vasale. Dacii, cu o cultură materială avansată, cu o forță militară care silise pe Domițian, în anul 90, să le plătească tribut ca să-i determine să fie liniştiți, contestau principial, prin însăşi existența lor, autoritatea Romei, acreditând ideea că existența superioară, în structuri complexe, e posibilă şi în afara mărețului imperiu. O teorie politică de primă importanță, pe care abilul Traian n-a subestimat-o, şi care ar fi putut face carieră printre supuşii nemulțumiți ai Romei.

De altfel, aparent foarte consolidat, imperiul suferea de vicii ascunse. Instituțiile îmbătrâneau, subversiunea creştină năştea o mare criză de conştiinţă. Amintirea nebuniei neroniene nu se stinsese, nici cea a luptelor pentru putere, nici spaima de incertitudinea regimului unui Galba sau Vitellius. Se iveau peste tot probleme noi, multe fără precedent, şi complexitatea civilizaţiei romane nu mai ajungea să le încapă. Nici superioritatea militară nu părea definitivă. Amintiţi-vă că, îndată după Traian, Adrian a retras frontierele pentru a-şi asigura pacea, în asemenea condiţii, puterea imperială nu putea fi înţeleaptă şi îngăduitoare, ci, dimpotrivă, dădea semne de nervozitate şi violenţă. Dacii erau prea puternici, prea bogaţi, prea mândri. Seminţie mică, dobândise o strălucire pe care imperiul o considera excesivă. Romanii doar sunt cei care au spus cuvintele memorabile: „Quod licet Jovi..."

Se adăuga la acestea un factor decisiv: valoarea tactico-strategică a cuceririi Daciei. Dacii, vinovaţi de a fi crescut prea mult, trebuiau mai ales să ispăşească aflarea lor într-o ţară care era o cheie a Europei, atrăgând mereu mâna nesăţioasă a imperiilor.

Să mă iertaţi pentru această cam lungă introducere. Ajungem astfel la complexul de care vorbeam. Biruit de romani (lucru previzibil şi logic, avându-se în vedere tehnica romană şi raportul numeric), Decebal pune capăt unei lupte fără şanse şi acceptă pacea romană.

Acestea sunt datele problemei. Puţine şi sumare. Sursa de tragedie e însăşi sărăcia acestor date.

Decebal, conducătorul enigmatic, despre care nu se ştie nimic, se înalţă deodată, prin lupta sa, la proporţiile eternităţii. Cazul său este după mine unul din cele mai interesante şi mai pline de secret din toată istoria noastră. Viaţa şi istoria unor pământuri răbufnesc deodată în câte-un om, făcând din el un depozit spiritual. Aşa s-a întâmplat cu Decebal.

Ceea ce ştim sigur despre el, deşi doar pe calea deducţiei, e că se bucura de excelente facultăţi mintale. Faptul e dovedit de întreaga sa existenţă.

Totuşi, de ce-a luptat Decebal? Lupta era dinainte pierdută. Raportul de forţe prea defavorabil, armata romană prea puternică şi modernă, raţiunea de stat romană implacabilă.

Decebal s-a angajat într-o luptă dinainte pierdută, şi a purtat-o ca un viteaz. Eroismul lui e mai presus de îndoială. Ca şi idealismul lui.

Covârşit, acceptă, cum spuneam, pacea romană. Hotărârea, raţională şi diplomatică, combate, prin caracterul ei, lupta. Omul e acelaşi, dar al doilea act nu seamănă cu primul. Nesupunerea mândră, iubirea de vatra proprie, curajul barbar, însuşiri spontane şi nenuanţate se înlocuiesc cu abilitatea, cu scepticismul, cu tranzacţia, mai puţin obişnuite la popoarele sălbatice şi libere.

Odată pacea încheiată, romanii se retrag, cu încrederea restaurată. Legalişti, se aşteaptă la respectarea păcii, şi consideră din nou sigură frontiera de nord-est.

Din prima clipă de răgaz, Decebal începe să-şi reconstituie oastea. Se înarmează pe furiş, nerespectând niciun punct al tratatului, până când revine la statutul anterior războiului. Romanii sunt constrânşi să refacă, de astă dată mai temeinic, prima expediţie.

Înfăţişându-se la încheierea păcii ca un relativist şi un filozof, Decebal pare un om transformat, metamorfozat în urma unei lecţii pe care i-a dat-o istoria. Nu trec nici trei ani şi se dovedeşte că nu a învăţat nimic din această lecţie. Decât, eventual, o temporară ipocrizie, tocmai în scopul de a oferi istoriei o lecţie de sens contrar. Decebal porneşte la luptă a doua oară, cu şanse la fel de mici, ba chiar mai mici: avertizaţi de data aceasta de inconsistenţa primei păci, romanii vor lupta mai dur, şi odată învingători vor romaniza ţara. Scopul lor nu a mai fost liniştea la hotarul de nord-est, ci desfiinţarea duşmanului, frângerea forţei lui pe câmpul de luptă, topirea substanţei lui în masa învingătorilor.

Prin luptă, apoi prin asimilare, dacii sunt distruşi, eliminaţi, şterşi din istorie. Existenţa lor încetează aici. Când Aurelian îşi va retrage trupele, cei rămaşi nu vor mai fi daci, ci daco-romani, romani autentici şi cetăţeni de alte origini, adică cu totul altceva.

Sinuciderea lui Decebal, de altfel incertă, ar corespunde, pe plan personal, desfiinţării seminţiei dace.

Sinuciderea, consecventă cu atitudinea primă, de orgolioasă independenţă, nu reuşeşte totuşi să omogenizeze la loc firea căpeteniei.

Decebal a luptat de două ori cu o putere vizibil superioară. Strict rațional, actele lui sunt de domeniul nebunescului patriotism. Ca unică poziție, această nebunie e admisibilă, însă Decebal a încheiat o pace, aplecându-și grumazul sub un adevăr obiectiv și crud: imposibilitatea victoriei asupra Romei. A semnat-o numai ca să-și asigure un răgaz, să se refacă, să biruie el Roma? Era un militar prea încercat ca să nu observe din prima clipă absurdul întreprinderii.

În epocă și mai târziu s-a dezbătut această „trădare dacă", întâmplarea părea să confirme vanitoasa corectitudine romană, inegalabilă de către niște sălbatici.

În termeni pur etici, și mai ales din unghiul romanilor, Decebal trădează (vom constata că nu e vorba de o autentică trădare) de două ori: odată încheind pacea. Modelul căpeteniei și rasei care preferă moartea în picioare vieții în genunchi e contaminat de o pace supusă, în care învinșii primesc condițiile învingătorilor. Li se poate imputa învinșilor incapacitatea de absolut și trăirea incompletă a unei tragedii, dar nu lipsa de inteligență și de suplețe, calități de popor evoluat. A doua trădare (folosim termenul în mod convențional din necesități de demonstrație) trădarea păcii, e o ciudată revenire la condiția primă, condiție exaltată, lipsită de orice perspectivă rece asupra situației, însă verticală și demnă.

Chiar dacă Decebal (barbar în concepția romană) nu avea o idee precisă asupra consecvenței în principii, firea și mai cu seamă situația ar fi trebuit să-i dicteze o comportare unitară. Astfel cum se prezintă, cazul e surprinzător și s-ar crede că nu se explică rațional.

Ca să putem înțelege, trebuie să ne referim la natura intimă a Daciei, popor mic, confruntat cu pofta încorporatoare a unui popor mare. În asemenea ocazii, legea popoarelor mici e una singură: supraviețuirea. Supraviețuirea realizată pe toate căile: cu armele sau prin diplomație. Uneori combinând într-o uimitoare măsură lupta sinceră și eroică cu marșandajul. Supraviețuirea e esențială, mijloacele nu contează. Loialitatea, onestitatea, demnitatea, în accepția lor comună, nu mai sunt aplicabile neamului dac, neam mic, învecinat cu foamea imperiului: Decebal a luptat deschis în prima campanie. Ca să respingă cotropitorul numai?

Ca militar şi vecin al Romei, Decebal nu-i putea subestima nici forţa, nici încăpăţânarea. Dar dacă Decebal a luptat cu alt scop? Cu scopul de a asigura condiţiile unei păci cât de cât suportabile, prin care să-şi păstreze prerogativele, ca să poată relua lupta mai târziu? Vărsând din plin, în acest scop, sângele roman, şi mai ales pe cel dac? Lucrul e plauzibil, întâmpinaţi fără rezistenţă, romanii poate ar fi colonizat Dacia pe loc, înlocuind căpeteniile, desfăcând autorităţile locale, aşezând trupe, dând pământ veteranilor, procese care au avut loc după a doua campanie, însă, obosiţi de o rezistenţă acerbă, ca şi de clima neobişnuit de aspră, au fost grăbiţi să încheie pacea şi să considere rezolvată chestiunea dacă.

Pentru Decebal pacea nu era dezavantajoasă. Un suflet mai corupt ar fi acceptat de minune domnia, cu puterile abia puţin ştirbite, în aceeaşi ţară. Chiar şi legea supravieţuirii i-ar fi dictat lui Decebal să întreţină această pace cât mai multă vreme, dând chiar romanilor dovezi de fidelitate şi alte satisfacţii.

Cum ştim, n-a făcut-o. Mai inflamat decât prima oară, el a deschis din nou vinele dace şi cele romane.

Ce semnificaţie are a doua luptă? E ea simpla expresie a unei naturi însetate de libertate, pe care scurtul contact cu dominaţia romană a adus-o pe culmile violenţei? S-ar putea, deşi contactul cu Roma a fost excepţional de scurt, şi dominaţia romană abia simţită.

Bănuia Decebal o intenţie a romanilor de a coloniza Dacia chiar în lipsa unui pretext cum a fost nerespectarea păcii? Se temea de o lovitură şi vroia s-o preîntâmpine? Se simţea încolţit, judecat, condamnat, îndreptăţit deci de a-şi vinde scump pielea? Bun cunoscător al situaţiei interne a imperiului şi al luptelor lui intestine, conta pe o conjunctură în care Traian, solicitat de alte griji, să abandoneze Dacia? Căuta printr-un „şantaj al armelor" să modifice în favoarea lui condiţiile tratatului? Credea, în fine, în posibilitatea de a învinge singur Roma?

Ultima variantă nu ni se pare posibilă. O putem admite doar în cazul în care căpetenia, nemaisuportând tensiunea nervoasă a întregii situaţii, a suferit o distorsiune mintală, însă, inteligent, Decebal nu apare ca exagerat de senzitiv.

Ne conving mai mult celelalte patru. Mai ales aceea că o anumită conjunctură internă ar fi putut sili pe Traian să abandoneze Dacia, ca prea costisitoare și incomodă. Să nu uităm că Dacii cunoșteau bine culisa romană și că în anumite momente au avut și mijloacele de a o influența. Calculul lui Decebal era îndrăzneț și ingenios, identificându-se perfect cu firea lui. Soarta însă a decis altfel.

Complexul lui Decebal mi se pare deci a fi acesta. Conducător al unui popor mic, față cu un altul care îl amenința cu desființarea, el a practicat o specie originală de patriotism, bazat pe politică și diplomație tot atât cât și pe forța armelor, dar mai cu seamă nivelând toate căile și instrumentele, toate principiile și metodele, folosindu-le egal și nediscriminat, împotriva eticii comune, în vederea supraviețuirii. O asemenea periculoasă navigație cere o inteligență deosebită, o rară pătrundere, și o răceală quasi științifică, calități permanent vii chiar și în mijlocul celor mai pătimașe manifestări. Deci un instrument perfect de percepție și apreciere, dublat de nervi de oțel, și chiar de cinism. Aceste însușiri, unele în sine negative, cum ar fi cinismul, disimularea și diplomația, sprijină cel mai pozitiv sentiment al omului: iubirea de vatră și de glie.

Însă lucrurile nu pot niciodată rămâne aici, și în ele intră până la urmă o puternică vână de frenetic și irațional. Combinația politică nu putea dura la nesfârșit, mai ales când ai de-a face cu un dușman hotărât să te absoarbă. E momentul când, conștient că altceva nu ți-a rămas, pornești ca Decebal, în aventura finală, echivalentă cu o sinucidere, sau intri, tot ca el, în alianțe, complicități și combinații dintre cele mai absurde și ineficiente. Pe de altă parte, regimul aprecierii reci și lucide nu poate fi conservat mereu: conducătorul era și el om, suferea când era umilit, iubea cu pasiune vatra pentru care lupta, acumula pentru a se descărca, avea nevoie de o ieșire brutală. E clipa de orbire în care, cu succes la început, el dă lupta cu dușmanul mai puternic. Pierde, dispare, și ciclul, în date neschimbate, pornește iar, de la început. Interesant este faptul că, jucând cel mai dureros și mai dificil rol pe care îl poate distribui istoria, un asemenea conducător este răsplătit doar cu gloria postumă.

În fond, independența Daciei ținea de starea imperiului vecin. Decebal a avut neșansa de a se lupta cu o Romă încă puternică. El l-ar fi învins pe Aurelian, ori chiar pe Adrian: când imperiile decad, istoria concede neamurilor mici o scurtă neatârnare. Le-o ia înapoi de cum imperiile se reconstituie. E poate o lege a compensației. Suma independenței și libertății, în istorie, e limitată; ea nu-i poate cuprinde în același timp pe toți. Și e trist să constatăm că descompunerea unui imperiu creează popoarelor mici, abia eliberate, probleme poate și mai mari și o insecuritate mai apăsătoare. Cei supuși nu s-au putut bucura de căderea Romei: au suferit trauma de a fi încorporați imediat de alți stăpâni, și li s-a impus acomodarea mai dureroasă la un regim nou. Roma cel puțin însemna un sistem cunoscut și acceptat. (Fenomenul ăsta se poate observa și în secolul nostru: perimarea Austro-Ungariei era clamată de toți, și prăbușirea ei a bucurat pe polonezi și cehi, de pildă, care nu se așteptau să devină, după două decenii, prada mai facilă și mai rău tratată a Germaniei.) Prăbușirea imperiului roman a fost și pentru neamurile colonizate de Roma incomodă și chiar dureroasă; fiindcă s-au distrus fundații și structuri de bine, de rău acceptate, frustrând individul prin proiectarea lui într-un sistem nou. Hm.

Izbit parcă de adâncimea propriilor lui cuvinte, își puse bărbia în palmă și căzu pe gânduri, cu ochii departe.

– Groaznic lucru e și politica asta, spuse Dana, privindu-și mâinile adunate pe genunchi.

– Ei, groaznic. Un lucru foarte obișnuit, spuse obosit directorul Cumnătescu.

Cu bărbia în palmă, Pruteanu vorbi. Poziția îi modifica vocea, aducând-o la un falset neașteptat:

– Când te gândești cât de ușor e vândută o națiune mică de alea mari: la München, Hitler și Chamberlain negociau soarta Cehoslovaciei. Din când în când trebuiau să facă și câte-o pauză, și atunci vorbeau amândoi despre pescuit, ca doi buni prieteni!

– Murdar a mai fost și războiul ăsta.

– Parcă altele erau mai curate!

– Ăla mare a fost cu totul altceva.

– Întâi şi-ntâi, spuse avocatul, a fost războiul nostru. Cel mai groaznic lucru e un război care nu-i al tău. De pildă, țările mici au mai întotdeauna parte de războaie care nu sunt ale lor. Noi...

M-am trezit spunând:

– Noi am fost de-atâtea ori soldații altora. Noi care trebuia să luptăm mereu doar pentru noi. Asta-i fatalitatea noastră.

– Uneori, ca să supraviețuiești, ca să rămâi întreg, ori măcar în parte, te plătești cu sânge nevinovat. Îl verşi pe al tău în locul altora.

– Alții au fost mai deştepți, n-au pierdut sute de mii de ostaşi, de ambele părți, ca să se plătească de datorii. Franțujii au mâncat bătaie în mod lamentabil, au făcut guvern la Vichy, până la sfârşit nu i-a durut capul, nu front, nu nimic. Pe urmă au debarcat americanii, s-au trezit şi ei şi-au împuşcat doi-trei fleți care colaboraseră prea în văzul lumii, după aia s-au trezit frumos la masa învingătorilor (pe ce merit, taie-mă, nu pot să-nțeleg), şi totul a fost perfect. Americanii au pompat în ei la bani de te mirai ce-i apucase, până i-au îngrăşat la loc, şi acum dau cu tifla tuturor. Ba se mai şi plâng: ba că-s alienați, ba că-s angoasați, ba că-s frustrați, ba că dracu' ştie ce. Aş vrea eu să mă frustreze şi pe mine cineva cu milioane de dolari cum i-au frustrat pe ei americanii, pe care-i înjură azi de-i rup. Noi a trebuit să ne zbatem singuri.

– Aşa sunt unii: norocoşi.

– Da, da. De la bun început, mereu aceiaşi şi aceiaşi sunt norocoşi.

– Gagiilor! VINUL! ne strigă în şoaptă Ion.

Doamna Cumnătescu venea cu o cană mare, din care ne turnă tuturor, până sus, un vin cireşiu şi nu chiar foarte limpede. Am băut: vin nou, încă neprecizat, cu o asprime țărănească, totuşi vin adevărat; din struguri, nu din cine ştie ce lemne, cum sunt alea din comerț; ne era foarte sete după vişinata prea dulce; nu mai băuserăm vin de multe zile, până şi ăsta ni se părea extraordinar; ne era şi foame; nu mai era nimic pe masă; doamna Cumnătescu mai veni o dată cu nişte brânză şi măsline.

Mă aşezasem la început foarte corect şi cuviincios, cu coatele lipite, cu genunchii strânşi. M-am surprins tolănit, cu picioarele desfăcute, eram descheiat la tunică, eram chiar descins! Când

naiba făcusem toate astea! Dar nu mi-am rectificat poziția, simțeam că nu pot jigni pe nimeni, eram la largul meu, mă simțeam la mine acasă, m-am uitat, băieții stăteau și ei destul de neglijent, ne zâmbeam unul altuia peste marginea paharelor, fără să vorbim, capul blond al Danei și cel castaniu al lui Sandu se apropiaseră iar. Frânturi din discuția bătrânilor ajungeau până la mine. Acum se lansase avocatul. Din când în când, o amintire a elocinței de pe vremuri îi tremura în voce.

– Numai lansarea a costat – a spus la radio – cât bugetul României pe zece ani.

– Fugi de-aici!

– Absolut. Un singur costum de ăla face vreo douăzeci de milioane de dolari. Cine știe cât dracu' or fi costat toate programele astea spațiale de la început, de la sateliți. Trebuie să fie ceva de să ți se facă părul măciucă.

– De unde dracu' scot ăștia atâția bani?

– Eu nici nu cred că publică cifrele reale. Ce, sunt proști? Ăilalți pot să deducă până și din buget tot felul de chestii secrete.

– Toată chestia asta cu luna n-are niciun fel de sens. Până azi, descoperirile științifice sunt minime, și cele mai multe se puteau face chiar de pe pământ. Numai pentru valoarea morală nu face să te zbați atâta. Și de ce să dai pe gârlă milioane de dolari care n-au fost câștigați bătând din palme, când pe pământ mai sunt atâtea de făcut?

– Vor probabil să arate că ei sunt cei mai tari.

– Dana, spunea liric Sandu, vreau să văd clasa în care predai.

– Acum?

– Acum.

– Bine... dacă vrei tu... Trebuie însă să iau cheia. La ora asta școala e încuiată, și... Tată!

– Mă, voi v-ați uitat la ceas? făcu Gigi.

– Cât s-a făcut?

– Peste-o jumătate de oră e apelul.

– Nicio grijă. Luăm un taxi.

Fata revenea, în mână cu o cheie, și Sandu se ridică.

– Nu veniți și voi? ne chemă ea peste umăr.

Fără să ştim prea bine de ce, am ieşit după ei. În fond, fără ei, n-am mai fi avut niciun rost în casă.

Se înserase aproape cu totul, o briză plăcută foşnea în meri, cerul era foarte deschis şi calea laptelui părea spoită pe el. O minune de aer. Printre două şiruri de meri, am ajuns la gardul şcolii, am pătruns printr-o poartă mică, am ajuns la o uşă într-un perete, o uşă de serviciu.

Dana descuie, intră, noi pe urma ei, ea aprindea lumini în calea noastră. Dintr-un coridor scurt am trecut într-o sală mare. Un fel de depozit pentru materialul didactic. Erau şi bănci stricate, planşe, globuri pământeşti, diverse aparate pentru orele de fizică, corpuri geometrice, mulaje, animale mici împăiate, şi ocupând un perete întreg, un portret mare, în ulei, al lui Stalin. Era sprijinit cu grijă şi nu părea să fi suferit de trecerea anilor. Umărul din portret era astupat de un alt portret, mai mic şi într-o manieră ceva mai artistică. În faţa lor, ca un fel de rampă, erau aliniate frumos cinci busturi mici, de ghips, însemnate toate cu numere de inventar. Aveam opt ani când murise, eram în a doua primară şi, la Bucureşti, plânsesem toată ziua, nu voisem să mănânc, nu dormisem. Plângeam şi a doua zi, la şcoală, plângeam în bancă la ore, profesorii erau teribil de nervoşi toţi, al nostru mă ameninţă că mă cheamă cu părinţii dacă nu încetez, şi asta m-a făcut să plâng şi mai tare. Într-o recreaţie, la closet, urinam şi plângeam, era locul în care se adunau elevii mai mari ca să fumeze, să spună bancuri, să-şi arate unul altuia poze porcoase şi să-i înjure pe profesori, asta făceau şi în ziua aceea, păreau destul de veseli, eu plângeam, mai erau şi alţi băieţi din clasele mici care plângeau, şi cei mari, râzând, ne arătau cu degetul, spunând între ei lucruri pe care nu le înţelegeam.

Din depozit am ieşit într-un coridor mai lung, cu portrete de domnitori, de scriitori şi de savanţi români, în dreapta erau ferestrele întunecate în care băteau merii, în stânga uşile claselor, am intrat pe una. Dana aprinse. Pe tablă mai erau resturi de cuvinte pe care buretele le iertase. Dana se îndreptă spre catedră, urcă pe podium, se aşeză, încercând să ia o atitudine de profesoară, deşi o pufnea râsul. Sandu, cu o lumină neobişnuită în ochi, se aşeză

chiar în fața ei, ca un școlar, în prima bancă. Noi rămăsesem la ușă. În jur, școala.

Un moment, nu i-am tulburat. Dar se făcea târziu.

Ne-am întors, ne-am luat rămas bun. Casa mi se părea teribil de cunoscută. Ca și cum aș fi părăsit propria mea casă. Am sărutat pe rând mâna doamnei Cumnătescu și am dat mâna cu bărbații. Când am ajuns la avocat, ultimul, m-a privit drept în ochi, reținându-mi mâna.

– De ce ești așa de trist, tinere, s-a întâmplat ceva? Ieșeam din casă, petrecuți de toți, și avocatul mergea lângă mine.

– Ești tânăr, nu uita nicio clipă. Ești atât de tânăr. O, dacă ne-am putea întoarce înapoi. Cu noi s-a terminat, e rândul vostru, voi n-ați trecut prin ce-am trecut noi, n-aveți dreptul să fiți triști, apatici, descurajați. Fruntea sus. Ești tânăr. Tinerețea e cel mai mare dar.

Și dacă sunt tânăr? Și ce am să fac cu tinerețea mea?

Dana și Sandu se sărutară pe obraji. Deodată, într-un elan, ea ne sărută pe obraji și pe noi. O clipă m-a atins, ca un fluture moale și cald, luminos în seara care ne îneca.

– Salutări lui Gheorghe, își aminti Sandu.

Gheorghe, homo novus, bărbatul dintr-o bucată, fără drame și incertitudini, care o strivește în pat, și-i spulberă iluziile romantice, de cuib călduț și provincial. Gheorghe, sângele sănătos și voinic, venit să consolideze casa șubrezită de dulcele stil burghez, să-i imprime alt ritm, s-o împingă în altă existență, în altă lume, cu alte legi.

– Sandu, striga subțirel fata în urma noastră, mai vino dacă vă dă drumul! Și scrie-mi! În ultima vreme n-ai scris nimic! Sandu!

Băteam toba cu bocancii pe caldarâmul inegal. Ne uitam în toate părțile după un mijloc de transport, nu zăream niciunul. Uniforme nu erau deloc pe stradă.

– De data asta, o-ncurcăm!

Ne amețiserăm complet, toți patru. Vișinata și vinul, și nu prea mâncaserăm. Și Gigi făcu deodată un salt la dreapta, spre o tarabă cu gogoși.

Nu erau grozave, dar ne era foame, alcoolul din stomac trebuia combătut cu ceva. Cu gura plină, am luat-o iar din loc. Nici autobuz, nici taxi, nimic.

– Tot așa, ajungem pe jos.

– Da, dar când?

Treceam prin amestecul de sat și oraș, am tăiat niște ulițe, am întâlnit o fetiță care mâna două vaci. Fetița părea de vreo doisprezece ani, cu rochița peticită, iar vacile erau destul de slabe.

– Ia să vedem: gogoși mănâncă? întrebă Gigi.

Și întinse jumătatea de gogoașă care-i rămăsese sub botul unei vaci. Vaca mirosi, bănuitoare, gogoașa, aproape atingând-o cu nările, apoi întoarse capul; îl coborâ din nou, Gigi îi întinse iar jumătatea de gogoașă. Deodată vaca o apucă, încât Gigi abia avu timp să-și tragă degetele.

Fetița se uită mânioasă la Gigi, apoi ridică o nuia și croi cu sete vaca care mâncase gogoașa. Și am luat-o iar din nou.

Tocmai când ne așteptam mai puțin (ne obișnuiserăm aproape cu gândul întârzierii și al pedepsei), minunea apăru, sub forma unei birje cu un cal alb, slab. Calul țăcăni din copite prin fața noastră, într-un trap obosit. Jumătate țăran-jumătate târgoveț, birjarul părea adormit și a trebuit să strigăm toți ca să se oprească.

Abia am încăput în ea și aproape s-a îndoit sub greutatea noastră. Ion stătea pe scăunel, noi pe canapea. Mergeam ceva mai repede, da, dar nu cine știe cât. Calul era bătrân și singur. L-am zorit pe birjar, a dat bice, dar degeaba. Cu aceeași viteză am fi ajuns la cazarmă în pas alergător.

Legănatul birjei ne îmbăta parcă mai tare. Stelele, orășelul, taina cerului, întunericul, munții, munții, munții, cu cât mai depărtați cu atât mai înalți, peste ei se trece dincolo, și lumea începe din nou.

Am depășit un cimitir. Erau în el amestecați și militari, cu siguranță. Multă moarte peste tot, înțesând pământul. Un pământ al morților. Al morții. Frigul de dedesubt răzbește sus, ne cuprinde, ne îngheață mișcările, ne omoară. Țara întreagă e pe un mormânt larg, apasă pe sute de paturi ale morții. Suntem prea puțini deasupra, sunt prea mulți în adânc. Adâncul se umple cu încetul, se rotunjește, crește, împinge în sus, într-o zi o să plesnească înafară, o să se reverse, o să ne stropească pe toți. Pământ românesc, cusut cu

morminte, ţintuit cu sicrie. O baltă de sânge pentru fiecare strop de ţărână, o veşnicie de moarte pentru fiecare secundă de viaţă.

Greaţa mă dobora, mi se părea că în jur pământul miroase. Morţii ieşeau în roiuri, bâzâiau gras ca muştele gata să se înfigă, înfometaţi de putreziciunea celor vii. În zare, dealuri şi munţi de cadavre, în lumina chioară a străzii, dus, îmi vedeam mâinile, erau galbene-albăstrui, sfârşite.

Am ajuns, după ora ordonată, firește.

– Cât îţi datorăm?

– Cât doriţi dumneavoastră, spuse birjarul, ferindu-şi ochii, cu falsă indiferenţă.

Prea grăbiţi ca să ne mai tocmim, i-am dat mai mult decât făcea. Santinela ne-a lăsat, subofiţerul de la vânători ne-a privit dojenitor şi ne-a lăsat, într-o clipă am fost în front şi imediat a început apelul. Dacă am fi fost în compania întâia n-am mai fi putut răspunde „prezent".

De ameţiţi ce eram, ne clătinam în front. Băieţii din jur ne sprijineau. S-a terminat apelul şi am rupt rândurile.

– Aşa baftă mai rar, spuse Ion, şi am băgat de seamă că pronunţa cam împleticit.

Ne-am dus să ne spălăm pe dinţi. Era teribil cât de ameţiţi ne simţeam. Băuserăm prea obosiţi, asta era.

Mişcându-ne încet şi nesigur, am rămas ultimii în spălător. Ion strâmbându-se, zise primul:

– Mă fraţilor, mie nu prea mi-e bine. Cred că mă duc să dau la bobocei.

Şi dus a fost.

Am rămas, zâmbindu-ne galben unul altuia. Râdeam de Ion, dar abia mai puteam vorbi.

Mă uitam în jur. Nu înţelegeam. Era urât. Pereţii reci şi goi, apa murdară băltind pe jos, ferestrele negre în care lumea nu se arăta. Se făcuse răcoare, mă zgribuleam, peria de dinţi, fără rost, îmi tremura în mână. Şi...

Şi am început deodată să plâng. Am plâns de-adevăratelea, cu lacrimi mari şi bogate, zguduit, în hohote, cu disperare, fără să mai văd, fără să mai aud, să mai simt, să mai înţeleg nimic. Am

urlat. M-am izbit cu sete de pereți. Cât pe-aci să-mi sparg capul. Nu mă puteam opri. Greața mă răscolea. Am început să vomit, vomitam și plângeam, am aruncat totul din mine, era oribil, mă durea tot trupul, îmi crăpa inima, îmi pocnea pieptul, îmi săreau ochii din cap. Aveam senzația că-mi ies măruntaiele, că mă întorc tot pe dos și ies întreg afară din mine însumi, ca o mânușă întoarsă pe partea cealaltă. Am scuipat fiere.

Gigi și Sandu s-au speriat. Au fost siliți să uite de răul lor, ca să lupte cu al meu. Unul mă ținea de cap, celălalt de umeri. N-am mai vomitat, dar plângeam încă, tare, Gigi mă lăsă o clipă în mâinile lui Sandu, se duse și trânti cu piciorul ușa deschisă.

– Ce dracu' facem cu el?

– Nu-i nimic. A băut.

– Ce-a băut? A băut mai puțin decât noi. Și parcă noi am băut mult?

– Să-l scoatem puțin la aer. Poate-i face bine.

M-au dus. Eu nu mă împotriveam. Le auzeam vocile, și notam undeva, în spatele minții, limpezimea lor regăsită: îi dezmeticise criza mea.

Era noapte, stele, erau munți, era pământ românesc, piatră românească, puneam cu grijă bocancii pe ea, parcă înfricoșat să n-o sparg. Era briză alpină, foșnet al întunericului, brațele calde ale prietenilor în jurul meu. Și o tristețe nesfârșită și obscură, care mă ucidea, mă tâmpea, mă făcea neom.

Lăcrimam în răcoarea curții și lacrimile mi se uscau pe obraz. Sandu mă sprijini până la o bancă de piatră (pe ea ne făcuserăm bocancii cu o seară înainte). Gigi reapăru, ținea ceva în mână. O cană de metal. Mi-a apropiat-o cu grijă de gură.

– Uite-aici. Bea. O să te liniștească.

Apă. Apă smulsă aceluiași pământ, acelorași morți.

Gigi, cel mai aspru dintre noi, avea fața schimbată, nu se uita în ochii mei, vocea îi coborâse, parcă se muiase și îmbătrânise, nu era a lui.

Le-am cerut să mă lase singur o clipă. Gigi a luat cana și au plecat. Dar simțeam că au urcat treptele, că s-au oprit în prag, că mă observă din fanta ușii.

Cu spatele la ei, mă uitam în întuneric. Coroanele negre pluteau duse de vânt, noaptea curgea pe mine. Ieşisem din timp. Nu mai aveam nimic de spus sau de făcut. Nu simţeam în mine nimic. Eram golit de putere, golit de mine însumi. Şi culmea, încet-încet mi s-a părut că m-aş împăca şi aşa, că m-aş obişnui, că m-aş supune. În orice fel, poate să fie bine.

M-am trezit în mijlocul nopții.

În jur, polifonia de sforăituri a cazărmii adormite. Cât de bine mă obișnuisem cu ea. Trezit brusc din somn de vreun coșmar, ori la schimbarea santinelei, cuprindeam din prima clipă în ureche concertul nazal al camarazilor și mi se părea cel mai firesc fond sonor. Și totuși nu dormeam în muzica a treizeci de nasuri și guri decât de ceva mai mult de cinci luni. Mă dezobișnuisem de un alt fel de somn, oare cum se doarme singur, oare cum singur cu o femeie?

Mi-am dat seama destul de greu de ce mă trezisem.

Mă durea capul. Mă durea rău de tot. Mă durea și stomacul golit brutal cu câteva ore înainte. Dar mai cu seamă capul. Mă durea ca o rană căscată, și deodată, în panică, am început să-l pipăi cu amândouă mâinile. Nu, nu fusese deschis de nicio daltă uriașă.

Pe întuneric, am început să caut un antinevralgic. Nu ni se dăduseră dulapuri, și păstram tot avutul în sacii de spate cu care veniserăm de la București. Mi-am găsit sacul agățat la capul patului, am scormonit în el, cu speranța că voi mai găsi în el medicamente rămase din iarnă. Dar nu mai aveam nimic.

Gigi avea antinevralgice. Țineam minte precis. Patul lui nu era lângă al meu. Mi-am rememorat cam pe unde venea patul lui, apoi am început să dibui după el. Am lovit un corp alunecat dintr-un pat, tipul grohăi, dar nu se trezi. Toți dormeau mai mult sau mai puțin amețiți de alcool, doar tot efectivul fusese în oraș.

Am dat de Gigi. L-am căutat la mâini. Ținea strâns în dreapta, cum mă așteptam, faimoasa lui lanternă. I-am luat-o cu greutate, el rezista și se lupta cu mine prin somn, am aprins-o, am început să caut.

Singur n-am găsit ce căutam. Trebuia să-l trezesc pe Gigi. I-am pus în ochi fascicolul de lumină și într-o clipă a fost treaz.

– Ce e, mă?

– Dă-mi un antinevralgic.

Fără explicații, altfel s-ar fi deșteptat de-a binelea, ar fi început să-și amintească, să se gândească, să mă întrebe.

– Na.

Le avea chiar în buzunarul de la piept al pijamalei. Capul i-a căzut la loc pe pernă și a adormit instantaneu.

I-am pus lanterna în mâna desfăcută. Pe loc, mâna s-a strâns pumn în jurul ei, strângerea a împins înăuntru butonul lateral, becul s-a stins, a fost iar întuneric.

Pe întuneric, am ieșit din dormitor.

Nu curgea apa.

Natural. În orașele mici, cu uzina de apă slabă și veche, noaptea nu curge apa. Uitasem.

Am înghițit antinevralgicul fără apă. zgâriindu-mă în gât, am ieșit în izmene pe treptele de piatră.

Noaptea pălea. Cocoși în depărtare. O santinelă chemând un caporal de schimb. Răgușită, mai răgușită decât cocoșii.

N-am stat decât o clipă. Era prea răcoare, îmi revenea toată scena, greața de acum câteva ore, aș fi vrut să țip. M-am întors, mi-am găsit patul pe întuneric. Atingându-l cu mâinile, o fracțiune de secundă, speranța de a găsi în el alt trup. Deschis ca o floare. Și căderea în mira neagră a somnului.

A fost o zi noroasă de la început.

Am fost împărțiți pe grupe de cerectare. Câte patru, cu un aparat de radio, în acțiune liberă. Am pornit tot de sub M., din același punct de plecare ca și ieri și alaltăieri. Am nimerit trei împreună, fără Gigi. Al patrulea, un ardelean, băiat cumsecade, s-a lăsat convins. Desfăcând formația, ne-am amestecat, Gigi s-a lipit de noi într-o clipă, ardeleanul i-a luat locul în cealaltă grupă, era în regulă.

Să părăsim șoseaua, să pornim în recunoaștere spre est, pe sub M., coborând, la un sat din vale, indicat pe hartă, să raportăm prin radio.

I-am dat drumul foarte zelos, am ieşit din raza maiorului, am luat pas de voie. Aveam timp berechet, exerciţiul ţinea toată dimineaţa, cerul atârna foarte jos, pica.

– Acum, spuse Ion, e momentul să ne găsim un loc liniştit în pădure, şi să-i tragem un pui de somn.

– O să plouă.

– Tocmai. Decât să ne udăm ca dracu', mai bine stăm nițel pe undeva.

– Pământul trebuie să fie încă ud. A plouat şi alaltăieri.

– Punem foile de cort.

Pe muchea unui deal, vedeam altă echipă de patru, înaintând la loc deschis, încet şi cu precauţie, folosind terenul. Dispărură peste o clipă în partea cealaltă, şi peisajul rămase gol, cu noi la mijloc.

În coloană câte unul, coboram încă pe şosea. Ni se ordonase să părăsim şoseaua, dar era mai uşor de mers pe şosea, şi, oricum, tot nu ne vedea nimeni. Trecea rar câte-un camion cu ţevi şi bare şi bucăţi de conductă, şi steguleţe mici, roşii, peticite, la bara din faţă. Erau ude de tot, sclipeau de apă.

– Astea nu vin de departe. Doi-trei kilometri mai la est plouă cu găleata.

Tot căutând locul mai potrivit de unde să părăsim şoseaua, coborând versantul spre copacii din vale, am străbătut o serpentină, încă una, şi am dat de o cârciumă mică de tot, la cotul drumului.

– Avem şi noi odată noroc.

Pe măsură ce ne apropiam de uşă, ne-a scăzut entuziasmul. Se vedea un individ într-un halat alb, groaznic de pătat, care tocmai trăgea obloanele. Nici măcar nu i se putea spune cârciumă: o baracă prăpădită, cu firmă decolorată pe care scria unitatea numărul cutare, ţinea de C., etc. Tună foarte puternic, şi ploaia izbi furios şoseaua, am luat-o la fugă pe ultimii metri, am ajuns chiar în clipa în care tipul trântea uşa încuind-o pe dinăuntru.

Nici măcar streaşină nu avea, să ne putem adăposti. Gigi şi Ion au bătut tare în uşă. Trăgând cu ochiul prin crăpătura unui oblon, vedeam înăuntru o lumină chioară şi mişcarea unor corpuri.

– E închis! strigă dinăuntru un glas dogit.

Băieţii băteau.

– Mama lui, îi scot toți dinții! spumega Ion. Bătea în ușă cu amândoi pumnii, și arma îi sălta pe umăr în ritmul loviturilor.

Mă pregăteam să caut altă ușă, prin spate. Tipul a deschis când ne așteptam mai puțin. Un prăpădit, pământiu și chel, dar burtos, și știrb de tot; Ion n-ar mai fi avut ce dinți să-i scoată.

– Nu vă supărați, e închis! De ce nu înțelegeți? N-am și eu voie să-mi fac încasările? Lenuțo!

O fată nespălată, cu coșuri, cu părul turtit sub o basma, scoase și ea capul în ușă.

– Agață semnul ăla „închis", unde dracu' l-ai pus? Altfel care cum vine se apucă și bate așa, fără niciun rost! Nu vă supărați, dați-vă la o parte, ora închiderii vă rog!

– Ce ora închiderii, papa, ai înnebunit? Închizi de dimineață, când ăilalți deschid? Ce fel de încasări faci tu aici, încuiat singur cu fata asta?

Fata, auzindu-se citată, râse tare. Un râs de-a dreptul flatat. Ion, împingându-l pe omul cu halat, aproape intrase înăuntru.

– Nu intrați! De ce nu vreți să credeți? Nu mai avem marfă, s-a vândut tot ieri! Trebuie să închei socotelile și să duc banii, n-am voie să-i țin!

Părea totul gol. Dar am găsit o ladă de bere, plină pe jumătate cu niște sticle cam prăfuite. Pe un raft pustiu, niște pachete cu ciocolată.

– Astea nu sunt marfă?

Foarte plictisit, bătrânul ridică lada de bere și dădu s-o ducă undeva, în spate.

– Unde-o ascunzi? Las-o aici, o luăm noi! Avem bani! Nu-l interesau banii noștri. Afară tună iar, mai tare. Ploua zdravăn, snopea tabla de deasupra noastră, cutremura șandramaua.

Fata își dădea după urechi, cu amândouă mâinile, șuvițele de păr murdar. Parcă semăna vag cu bătrânul, și era și ea cam burtoasă, nu părea să aibă mai mult de paisprezece ani. Purta cizme. M-am uitat mai bine și nu erau cizme, era noroi uscat până mai sus de gleznă, unde dracu' se bălăcise?

Bătrânul alinie pe tejghea sticlele și începu să le destupe una după alta, cu un clește antic.

– Sunt reci, cumva?

– Reci! De unde gheață? Avu un surâs disprețuitor, de parcă ar fi explicat ceva unor negri.

Am turnat în bidoane primele sticle, până le-am umplut. Mai rămâneau vreo cinci, pe care le-am ciocnit și le-am dus imediat la gură. Berea era caldă și prea sete nu ne era: prea devreme, nu era o *zi* caldă. Dar soldatul nu-și poate alege momentul. Trebuie să ia tot ce i se oferă. Ne răzbunam toată pofta de bere pe care n-o putuserăm potoli în atâtea alte zile.

Mi-am rotit a doua oară privirea prin baracă. Tot nimic, afară de pachetele de ciocolată.

– Ciocolata asta e bună de ceva?

– E cam veche, spuse cu îndoială bătrânul.

– Cât face?

Sandu plătea berea. Am luat și ciocolata, o simțeam tare ca lemnul prin ambalajul decolorat.

– Acum, vă rog, închidem! reluă bătrânul.

– E posibil, papa? Ne dai afară pe o vreme ca asta? Ce grabă ai?

– Trebuie, vă rog frumos, trebuie să încui și să duc banii, nu pot să vă las aici. Ce să așteptați? Ploaia asta poate ține toată ziua.

Fără chef, am început să ne scoatem foile de cort, să le desfășurăm, să ne învelim în ele, ca să putem ieși în ploaie. Bătrânul luă lada cu sticle goale și dispăru.

Eram gata. Ion, lângă tejghea, vorbea cu fata. Părea foarte mirat și repeta ceva, ca și cum nu-i venea să creadă, iar ea confirma din cap, îmbujorată puțin.

– Hai, mă. Ce s-a întâmplat?

Ion se întoarse. Fata era roșie în obraji, da, dar nu părea foarte încurcată.

– Zice că vine cu noi în pădure, spuse Ion.

– Cum așa?

– Dacă-i dăm cincizeci de lei.

– Ce tot cânți acolo?

Acum ne uitam la ea toți patru. Ne susținu privirea destul de bine.

Am înțeles, în sfârșit.

– Ei, băieți, spuse Ion, ce facem?

Gigi, cel mai aproape de uşă, puse mâna pe clanţă.

– Hai, mă, dă-o dracului, nu face nici jumătate. Nu s-a spălat de luni de zile. Dă-i un zece lei şi hai să mergem.

Ieşi primul şi am ieşit şi noi, repede, în urma lui, ca alungaţi. Uşa a pocnit îndată în urma noastră, şi am auzit cheia.

Am pornit-o, ciuruiţi de ploaie, în jos, spre linia copacilor. Discutam incidentul, şi asta ne făcea să mergem încet. Am intrat sub coroane uzi zdravăn.

Nu, nu aşa ceva ne dorisem noi. Damele din vechea generaţie erau oricum mai pudice. Aparţineau altui timp. Am găsit un loc bun, înalt, destul de uscat, sub trei coroane înfrăţite. Am pus două foi de cort cu partea uscată în sus. Ne-am dezbrăcat de bluze. Erau foarte ude. Ne-am adunat la un loc toţi patru ca să ne încălzim, şi am tras pe noi celelalte foi de cort.

Spate la spate şi umăr în umăr, umezeala corpurilor a început să se înalţe deasupra noastră, în aburi. Nu ne mai era frig. Aveam la noi pâine, ciocolată şi bere.

Ca să ne încălzim mai bine, am băut berea repede de tot, izbind stomacul cu ea. N-avea tărie deloc, dar ce puteam face? Am mâncat amestecat ciocolată şi pâine. După răul de ieri, aş fi jurat că o să mi se întoarcă stomacul pe dos. N-am pătit nimic.

În jur ploua, se auzea apa în frunziş. Ne simţeam obosiţi şi trişti, patru atomi în singurătatea verde. Vorba lâncezea.

Am aţipit cam toţi în acelaşi timp. Era bine în somn. Mai bine decât în frunza verde, mai bine decât peste tot. O clipă m-am întâlnit în somn cu fata de adineauri, acum nu mai era nepieptănată, nici grasă, era ca în vis, şi încercam s-o ajung din urmă, întrebând-o: „De ce n-ai fost aşa de la început?"

Nu cred să fi trecut un ceas. Prin spărturile copacilor se insinuau stropi de soare. Se auzeau păsări.

Uniformele se uscaseră. Nu mai eram decât trei. Dar Ion reveni, încheindu-se la pantaloni, se trânti pe burtă în faţa radioului, stabili legătura.

După o clipă ne întinse căştile. Vocea care pronunţa numele convenţional era a maiorului.

Cu multă seriozitate, Ion începu să raporteze. Mergeam pe drum comunal. Trecurăm și de poarta unei stațiuni de pomicultură experimentală, ori cam așa ceva. La asta Ion se încurcă nițel, și ne-a fost teamă să nu priceapă maiorul. Am ajuns la debleul căii ferate, uite un canton, pe care Ion îl descrise cu lux de amănunte, tocmai acum îl ocolim, în fundal Gigi imită un lătrat feroce, câinele de la canton, chipurile, noi muream de râs, în față se vede...

Maiorul ordonă să raportăm din nou peste o oră. Am înțeles și am întrerupt legătura. Ion începu să sucească aparatul iar, ca să găsească muzică.

Mai aveam un pic de bere. L-am băut cu o țigară. Gândul începea să rătăcească, în clipa asta... în alt loc... la București.

La București femeile gem de bărbați. Se umplu de bărbați. Când am să ajung, am să rup. N-am să cruț nimic, să mă roage. Am să le las vinete. Ion stătea spate în spate cu Gigi, capetele li se amestecaseră, negrul lui Gigi, castaniul lui Ion, și delirau cu voce tare.

Am dat de muzică. Mi se părea că recunosc *Oci Ciornâie*. Era, dar refăcut pentru jazz, cântat sincopat și plin, trompetă, clarinet, tobe. Un negru gras și cărunt scoase capul dintre instrumente. *Oci Ciornâie*. El însă pronunța *oce ciornia* și rima perfect cu California. Afară de *oce ciornia*, textul era în englezește. Ce-are a face. Orchestra scotea îmbătătoare stridențe, bateria pocnea ca un tren, America și Rusia pluteau în eter, îmbrățișate într-o melodie.

Dedesubt, morții. Poate chiar și sub noi. Unii răniți s-au ascuns în păduri, trăgând să moară, dar încă nădăjduind să scape. S-au topit în putreziciunea pădurii, stratul cărnii în stratul frunzelor, crengile trupului în scheletul coroanelor. La doi pași câmpia, la larg au murit oamenii în voie. Plin peste tot, pământ podit și pardosit cu morți, frigul lumii vine de la ei.

– Am putea face plajă, sugeră Sandu.

– La loc deschis e prea ud.

Spuneam în gând, cu multă stângăcie, rușinându-mă de mine, cuvinte delicate, pe care le ironizasem întâlnindu-le la alții, ori în cărți. Crescut la București, în cinismul generației mele, învățată cu paturi desfundate și cu seringile policlinicilor teritoriale, mi-era

foarte greu să rămân eu însumi, în emoția care mă cuprindea gândindu-mă la ea.

Numele ei mă umplea. Detaliile figurii, detaliile glasului, detaliile corpului și îmbrățișării. Mă agita o ușoară febră. Îmi treceam mâna pe obrajii fierbinți, îmi doream să nu fi fost mâna mea.

N-aș fi putut să-i scriu, într-un fel, mă bucuram că suntem depărtați. N-aș fi putut nici să-i vorbesc, îmi trebuia un moment, să mă înțeleg, să mă adun.

Nu o revedeam decât orbitor de frumoasă. Cu toate că fusese uneori aspră cu mine, alteori străină și rece, nu o simțeam decât dăruită, dulce, caldă, topeam în ea femeile pe care nu le întâlnisem, surorile pe care nu le avusesem, imagini vechi ale mamei, mă descoperam atât de naiv și de ignorant, încât trăgeam cu coada ochiului la băieți. Să nu mi se zugrăvească pe față și ei să înțeleagă criza mea de acută tinerețe. Ar fi avut de ce râde. Gigi trăgea peisajul într-o țigară, Sandu trecuse la radio, își punea căștile ca să raporteze din nou.

Chiar și nepotrivirea corpurilor noastre, la început, eșecul trist și frustrator, ieșea acum în amintire ca o apropiere. Totul era prețios, pentru că era prea scurt: conversația ascultată prin ușa bucătăriei, întâlnirea cu sportivul diplomat. Chiar și el îmi devenea simpatic, pentru că îl asociam ei.

Prin radio, maiorul ne ordona să ne întoarcem. Fiind la o distanță de mai bine de un ceas, trebuia să pornim chiar acum, ca să ajungem la timp. La douăsprezece și jumătate exercițiul se termina. Venea colonelul Oțeleanu și vizitam monumentul de pe M. Am înțeles.

Nici nu-și închipuia el că ne găsim la o distanță de zece minute de mers vioi. Am râs nițel pe chestia asta, și am mai aprins câte-o țigară.

Au trebuit foarte mulți morți, îngrozitor de mulți. Milioane de români striviți sub copita istoriei, ca să putem fuma noi țigara asta, în clipa de față. Coline de cadavre, ca să pot tânji eu după o femeie, să mă întreb ce face acum, să mă indignez de trecutul ei, gelos ca orice îndrăgostit foarte tânăr. Mlaștini de sânge ca să pot

fi dezamăgit, să pot pleca mai departe, lovit în forța virilă, să pot înlocui și uita, să mă pot vindeca.

Dintr-un prieten al unchiului Nicu se întorsese de pe front numai jumătate. Un trunchi fără mâini și picioare, cu pleoapele arse, cu gura fără buze, cu fruntea și obrazul refăcute din grefe. Trebuise atâta carne și piele pentru grefe, încât nu mai avea fese deloc. Și ce rost mai au fesele când n-ai picioare? Mă obișnuisem cu el. Înfățișarea lui nu mă înspăimânta. Susținea că țările mici nu trebuie să aibă armată. Dușmanii mai puternici, până la urmă, tot te supun și te ocupă. Fără armată, te pun la munci, e drept, dar nu mai pier fiii țării. Unchiul Nicu, militar de carieră, îl dezaproba pasionat. Poate de aceea poporul român e mic. De fiecare dată când creștea mai mult, istoria îl potrivea la loc cu cuțitul. Plătea mereu cu sânge privilegiul de a exista. Ca și cum un om, născut întreg, ar trebui singur să se taie în două, și să îngroape una din jumătăți ca să asigure viața celeilalte. De aceea a trebuit să luptăm pentru alții, am purtat și războaiele altora, nu doar pe ale noastre. Ca să ne lase în pace dușmanii, a trebuit să ne și aliem cu ei, să ne luptăm cu dușmanii lor. Lauda la creștini, plecăciunea la turci. Ne aliem cu turcii împotriva creștinătății, ca să ne lase turcii să respirăm. Ne luptăm cu turcii, cu spaima în suflet, să nu ne înghită creștinitatea lacomă și frățească. De cele mai multe ori, eram mâncați din două părți. Sute de ani de luptă fățișă ori piezișă, de diplomație genială și neștiută, de jertfe mărețe și anonime, și Gigi se ridică, își încheie bluza, își potrivi boneta, se uită la ceas, scuipă mucul de țigară, ei, băieți, e timpul să mergem, trecutul se scufundă în el însuși și dispare, viitorul nu se știe ce va fi, rămâne clipa de față, cu dorul de București și de o plăcere anume, cu maiorul care ne așteaptă, cu eterna foame soldățească, și celelalte.

Am mers ca la plimbare. Soarele și norii alternau, destul de repede, vântul ne izbea plăcut în față. Am trecut, în sens invers, pe lângă baraca de unde luaserăm berea, era încuiată, niciun semn de viață.

Ajungând, ne-am compus niște figuri ceva mai obosite. Ion a raportat, și am înțeles din privirea lui Tărtășescu că n-am reușit

să-l păcălim, dar că ne-a iertat. Soseau patrulele de cercetare, una câte una. Unii erau stropiți de noroi. Noi eram cei mai curați.

A sosit Oțeleanu, ne-a spus bună ziua și noi i-am răspuns, și a început să evoce în fața noastră luptele istorice date în jurul muntelui M. acum o jumătate de secol. Eroismul românilor, puțini și prost înarmați. Tactica generalului von Morgen. Alt neamț. Cerul fugea peste noi, nor și soare. Oțeleanu, vorbind abrupt, câștigase atenția. Trezea cu vocea văile. Stăteam jos pe platoul îngust, acoperindu-l cu totul. Un pas mai mult la dreapta, ori la stânga, și zvârcolirea în gol. Mă uitam la crucea cenușie a monumentului și mă linișteam.

Și ne-am dus, în formație, să-l vizităm. Jumătate castel, jumătate biserică. Pe treptele de piatră, vântul ne smulgea părul. Se pregătea altă ploaie.

În capelă, priveam fresca de pe pereți. Românii între ceilalți aliați; italieni, franțuji, sârbi, englezi, americani și alte uniforme și steaguri, nu le recunoșteam. Capela eră mică, ne înghesuiserăm înăuntru după ofițeri, pătrundeam peste tot, și deodată Oțeleanu lătră iritat, cu o intonație pe care nu i-o cunoșteam:

– Ieși afară din altar! Apoi cu un ton mai jos, și sacadat: – To-va-ra-șe e-lev!

Elevul Bolovan, din plutonul unu. Altarul nu mai semăna a altar, era văruit și pustiu.

N-am stat mai mult de un minut. Nu erau multe de văzut. Camioanele veniseră, iar de sus – ploaia. N-am mai tras prelatele, ploua mărunt, drumul nu era lung. Am trecut prin oraș. Școala, casa de ieri, merii stropiți cenușiu cu plumbul cerului, nu se vedea nimeni în curte, fata blondă cu fructul iubirii strâns la sân, scaunele erau pline de apă, camionul ni le-a rupt pe toate din ochi într-o clipă, oh, unde eram, cine eram, cine fusesem, încotro mă îndreptam? Doamne, vremea de lacrimi, care mă omoară cu disperarea ei, acum, departe, Bucureștiul de ziduri, să stau într-o odaie rece și ieftină și strâmtă de nu încape bătaia inimii, să plâng pe cărți ca o modistă, să nu mai știu de mine, să nu mai știu de nimeni, să mă pierd, să cad în hainele mele vechi și prietene, singurele pe lume care mă știu, mă apără, să cad cu ele în plânsul

străzilor înnoptate, în muzica tristă a oraşului, în lumina lui otrăvită. Unde? În ce bodegă de mucegai şi gândaci, la fereastră, să treacă pe lângă mine oamenii, timpul, în ce parc funebru, cu ringuri de dans părăsite, albite de praf de oase calcinate, adus cu paşii împleticiți, cu genunchii amestecați, în împerecherea celor străini, celor singuri, în ce cruce a străzilor, în ce buric al cetății, plat şi rece şi spart de timp cu cizme cadențate şi chipie istorice. La ce femeie stăpână, să sângerez sub tronul genunchilor ei, să-i cerşesc o clipă de blândețe, să-mi răspundă cu vocea ei neuitată, nu, nu-ți sunt datoare nimic, căci nu meriți nimic de la mine, tu trebuie să-mi dai şi să-mi dărui, tu mi-eşti dator totul, şi veşnic îmi vei fi dator.

Ochii mi-erau uzi de-a binelea. Am ridicat bărbia, m-am dat ploii. Am şiroit de apă, şi mi s-a părut că nu mai plâng. Ajungeam. Se sfârşea curând aplicația. Venea examenul de grad, se sfârşea şcoala. Se sfârşea totul. Se sfârşea peste câteva ore ziua de azi, cu descoperirile ei. Totul cum trebuie, totul cum e bine.

Ne-am adus aminte, la masă, de seara de ieri. Băieții l-au tachinat puțin pe Sandu. El zâmbea, roşea puțin, şi, deşi ne privea, ochii lui erau închişi, ochii lui ne întorceau spatele nouă, se îndreptau spre altceva.

Am plecat înapoi peste două zile.

Cum am ieşit la şes, ne-a înconjurat arşiţa. Cu zări şterse, cu porumb necrescut şi uscat. Făceam o haltă, urinam la rădăcina lui, întrebându-ne dacă îl ajutăm. Ne urcam, plecam iar, parcă am fi stat pe loc, aceeaşi lipsă de unghiuri în toate părţile. Ploua sus, aici nu stropise de mult. Pe la vreo patru după amiaza, am intrat într-o cetate de scaun şi ne-am oprit o clipă mai lungă.

Târgovişstea. Părea mai mare decât Bucureştiul. Mergeam, mergeam, mergeam pe străzi, un târg perfect orizontal, casele toate înrudite, topite în căldura amiezii, nu era un om, nicio mişcare, copaci prăfuiţi, şi o căldură care te izbea fierbinte în piept în mişcarea camionului. Ne-am dat jos într-o piaţă, aici erau vreo trei case cu un etaj, aceeaşi atmosferă, parcă eram pe un caldarâm de aramă, larg, uşor bombat în sus, spre cerul şi lumina tot de aramă, ne frigeau ochii în cap de atâta alb şi aur, până şi frunzişul albise. Ne-am plimbat nitel pe plita oraşului, am căutat un local, totul era închis. Poţi înţelege cum asemenea oraşe, în asemenea anotimpuri, duc la amoc. Bocancii ni se încinseseră de parcă erau de metal. Părul ni se topea pe cap. Strada vibra ca o placă, zidurile ţiuiau, cerul trepida. Am fost încântaţi când am plecat.

– Nu era bună de capitală, bine că au abandonat-o, spunea Ion. Cum dracu să fii conducător de stat la temperatura asta?

Am ieşit prin străzi identice şi interminabile, punctate cu biserici galbene şi albe. Acum eram coada coloanei. Maiorul ţinuse camionul pe loc până ne-o luaseră înainte alte două. Ne-am aşternut iar câmpiei, dar nu pentru multă vreme.

Ne-am oprit într-un sat care se chema Stoiceşti ori Stoicăneşti, aşa ceva, la o casă cu gardul în şosea. Şi maiorul s-a dat jos. Un băieţel tuns numărul doi, cu ciorapi albi prăfuiţi se avântă spre

el, din poartă, dar se opri, fâstâcit de cele treizeci de priviri care îl studiau din camion.

– Ce faci, mă, năzdrăvanule? spuse maiorul, încet dar distinct.

Puștiul spuse ceva, n-am mai înțeles ce, oprit lângă pragul porții grădinii. Maiorul îl luă în brațe și îl sărută, apoi îl coborî și îl puse la loc lângă poartă, și își scoase oftând chipiul, în prag ieșea o femeie decolorată, cam grasă, cu basma.

– Sărut mâna, mamă, spuse maiorul.

Și îi luă mâna și i-o sărută. Foarte normal, adică nu ca de obicei; ori poate mi s-a părut mie.

– Ai venit să ne vezi, Gicule?

Un bărbat mic de stat, mai mic decât femeia, mult mai mic decât maiorul, venea pe șosea. Era într-o salopetă uzată, cu o șapcă de piele pe cap, și semăna cu maiorul la trăsături. Văzu camionul, ne văzu pe noi, ajunse lângă maior, îl bătu în spate cu pumnul închis. Maiorul se întoarse. Se îmbrățișară.

– Bine te-am găsit, tată.

Simplitatea scenei era absurdă. Băiețelul continua să se uite la noi, părinții nu ne dădeau nicio atenție.

– Cum a mers azi? întrebă maiorul.

– Cum să meargă? Ce, crezi că se putea întâmpla o minune? Ca de obicei.

Și tatăl își scoase șapca și își frecă cu palma chelia gălbuie.

– Ai venit și tu așa, cu mâna goală?

Tot tatăl cel mititel.

– Am... Stai! Ți-am adus ceva.

Maiorul se răsuci pe călcâie, veni la cabină, intră pe jumătate în ea, ieși cu o sticlă. Trebuie să fi fost țuică din cea care ni se oferise și nouă în prima zi de aplicație. Era cald, muream de sete, nu ne tenta deloc.

– Adă niște pahare, mamă, porunci tatăl, fără să se întoarcă spre ea.

Simțind că n-o să ni se întâmple nimic, am sărit jos din camion fără ordin. Puteam cere, oricum, niște apă. Am cerut. Femeia cea mare a pornit în frunte, noi după ea, ne-a dus la fântână, a scos o găleată prospătă, am băut toți cu aceeași cană, pe rând.

În curte era puțin zarzavat și doi-trei caiși, ori zarzări. Casa era mică și aplecată. Lângă ușă, câteva perechi de papuci și o pisică tărcată. Am ieșit. Bătrânul îi explica ceva maiorului, holbând ochii și umflându-și furios nările. Maiorul asculta, dădea din cap la fiecare vorbă a celuilalt, și părea foarte mohorât.

– Casa ați spoit-o, totuși, făcu el, drept concluzie.

– Ei, casa! Ce, nu mai știi de când nu fusese spoită? Se înnegrise de tot.

– Ăsta micu' tot așa zănatic e?

– Ei, măcar el să fie fericit.

Pe lângă casă, pe lângă camion, pe lângă noi, treceau pe șosea, în sus și în jos, bărbați și femei. Dădeau amestecat bună ziua și bună seara. Tatăl răspundea.

Maiorul, cu picioarele depărtate, gânditor și sumbru, privea casa și grădina. Cred însă că vedea prin ele. Uneori, la cazarmă, când ordona cine știe ce, se posomora deodată, rău de tot, și simțeam că e cu gândul în altă parte. Avea atunci expresia de acum.

– Du-te, Gicule, să nu pățești ceva, îl sfătui tatăl.

– Mă duc oricum, răspunse maiorul.

Mai învălui o dată cu privirea casa, grădina, părinții. Se întoarse și dădu cu ochii de mine. Stăteam lângă oblonul camionului. Ne-am privit o clipă. Mi s-a părut că se uita la mine cu înțeles.

– E frumos aici, tovarășe maior, am spus eu, ca să spun ceva.

Se uită din nou la toate.

– Nu prea plouă. Altfel... ar fi frumos. Ei, hai să mergem, încheie el în silă.

Șoseaua se aglomera, în buza Bucureștiului am stat vreun ceas într-un ambuteiaj, în jur erau automobile particulare, birocrați grași se dădeau jos din ele și se înjurau unul pe altul, sprijiniți ferm de niște neveste cu umeri de halterofili, copiii lor țipau. N-aveam voie să coborâm. Puseserăm bărbia în țeava puștii și dospeam pe băncile de lemn care se udau sub noi. În fine convoiul s-a urnit, am trecut peste o cale ferată, periferia săracă și caldă, primele tramvaie, capitala, femei cu fuste scurte, cu coapsele cenușii în înserarea treptată, puncte de țigări pe trotuare, cămăși albe, grupuri, perechi, libertate.

Am ieşit din Bucureşti, ne-am pierdut iar pe şosea, spre cazarmă, unde ne era locul. Nici vorbă de vreo învoire. Peste două săptămâni examenul de grad, şi până atunci nimic decât regulamente, armament, instrucția de front, instrucția tactică, hărțile, şi restul. Ne-am spălat de praf (bine că mai curgea apa, sistemul de canalizare, cam vechi, mai greşea în zilele prea calde), ne-am culcat în paturile noastre regăsite. Şi puțin a lipsit să ne simțim ca acasă.

Într-o zi africană. Ion a răspuns înaintea mea. Îl vedeam cum explică arătând cu brațul întins, ascultă în poziția de drepți întrebările ofițerilor, răspunde iar, colonelul spune ceva, elevul Marai salută, face stânga împrejur impecabil, pleacă bătând trei pași de front, vine de voie spre noi, sublocotenent, ca să ne înghesuim în jurul lui, să-l ciupim, să-i tragem ghionturi.

M-am auzit strigat. Mi-am pus boneta spre sprânceana dreaptă, am tras în centură cutele bluzei, am luat pas alergător spre masa comisiei. La zece pași am schimbat la pas de defilare, cu mâna dreaptă fixând în unghi cureaua armei care saltă o dată cu spatele, cu stânga tăind regulat arșița până la nasturii pieptului, cu epoletul verde cu semn roșu răzând câmpul galben și fierbinte. M-am oprit zguduind pământul, am lipit palma cu degetul întins pe verticala piciorului, m-am prezentat tunător. Colonelul mi-a ordonat să trag un bilet, am răspuns reglementar și plin „Am înțeles!". Ofițerii stăteau în comisie, cu stelele de maiori, de locotenenți-colonei, de colonei pe umeri, cu figura abstractizată de seriozitate. Fruntea îngustă, ochii mați, buzele rase sever, toate montate strâns sub chipiele cu viziere de apă neagră, cu semnele de armă negre, roșii, verzi, cu oul stemei ciubărit în frunze de aur. În fața lor hârtiile, stilourile, paharele cu apă orbitoare. La școala de ofițeri de rezervă regula e să nu se comunice notele individuale, ci numai mediile subunităților, o barză mare dă ocol, își pune umbra pe masa comisiei, țara ne face ofițerii ei, în capitală vor spori consumațiile în localuri, se vor concepe festiv copii doriți și nedoriți, termin, salut, fac stânga-mpre' și plec spre camarazii care așteaptă în repaos, sub barza cea mare care își pune câte o clipă umbra pe noi. Masa cu ofițeri rămâne în urmă, mă depărtez de ea, eu însumi ofițer. Mâine termină examenul celelalte plutoane. Poimâine dicursurile și masa festivă, mai avem o zi și jumătate de cazarmă, în care

n-avem nimic de făcut, nu vom putea nici măcar dormi de nervozitate, în fine oraşul.

– Poate unii dintre dumneavoastră (nu toți, fireşte, aşa ceva ştiu că nu e posibil) nu s-au simțit prea rău servind sub comanda mea. Am şi eu defectele mele, ca oricare şef. Armata ciopleşte pe toată lumea, dă tuturor aceeaşi înfățişare. Te uiți la câte-un om şi parcă nu l-ai vedea: rămâne din el doar un căpitan, ori un colonel, ori alt grad. Galoanele, tresele, stelele şi atât. Dar dedesubt, n-ai ce-i face, tot omul rămâne neschimbat, aşa cum l-a făcut, hm, natura. Nici eu n-am putut să fiu cu voi numai şef. Poate unii cred că am fost prea aspru cu ei, poate chiar au dreptate. Caracterul nu ți-l poți stapâni la nesfârşit. Nici măcar armata nu poate scoate dintr-un om ce-i al lui, ce-a fost pus în el de la bun început.

Purtam haine civile, ne adunaserăm în cerc în jurul lui, unii cu plase, alții cu pachete de ziar, în care adunaserăm maiourile noastre, chiloții cu care înlocuiam izmana cazonă, obiectele de toaletă. Tărtăşescu ne vorbea pe un ton nou: foarte moale, aproape lipsit de viață, resemnat, şi parcă uşor emoționat, pentru că, deşi vorbea curgător, se bâlbâia puțin la începutul cuvintelor. Îşi ieşise complet din rol, nu era în apele lui, nu fusese niciodată cu noi, până azi, atât de direct, şi în acelaşi timp atât de filozofic. De fapt, până azi n-avusesem parte de multe asemenea momente din partea vreunui ofițer. O dată, un ofițer aviator, sentimentalizat de o seară de primăvară, ne ceruse un foc (ne plimbam după apel prin fața dormitorului), apoi, fără nicio tranziție, ne spusese că viața e foarte grea şi nedreaptă: uite, el mai are puțin până la pensie, şi, deşi a fost decorat de mai multe ori, nu va ieşi la pensie la clasa maximă, căci la pensie contează vechimea, şi lui nu i se socotesc cei doi ani de prizonierat. Dar ce ştim noi despre viață, ce ştim despre suferința înaintaşilor, suferință pe care se întemeiază fericirea noastră de azi, noi suntem tineri, şi, ca toți tinerii, trecem cu vederea tocmai ceea ce e mai de preț în jurul nostru.

Dimineața, spălaserăm dormitorul ultima oară. Apoi curățaserăm armamentul şi-l unseserăm. Nu ne zgârciserăm, şiroia de ulei, dar mai bine să-ntreacă decât să n-ajungă, arma e lucru pretențios,

nu ca omul, odată bolnavă n-o mai duci la doctor, ne spunea un armurier trimis să supravegheze operația. Cântaserăm apoi „Republică, mă las la vatră", predaserăm uniformele și ne îmbrăcaserăm în hainele noastre.

– Voi plecați azi din școală. Plecați cu gradul pe umăr, chiar dacă nu mai purtați uniformă. Vă întoarceți la viața civilă. Asta nu înseamnă însă că redeveniți civili. Armata v-a făcut militari și militari veți rămâne toată viața.

Ceremonia fusese scurtă. Ni se citiseră și mediile pe plutoane. O masă festivă, s-a intonat mulți ani trăiască pentru comandanții cei mai populari și s-au făcut câteva fotografii.

– Nu mă gândesc că o să vă mai concentrăm din când în când. Dar armata are nevoie de voi. Așa cum are nevoie și țara. Sunteți ai armatei cum sunteți ai țării. Sunteți ai armatei și armata e a voastră. Armata vă poate chema oricând, armata se sprijină pe voi, armata sunteți voi. Pe front, știți bine, cei mai mulți ofițeri provin din rezerviști. Ei sunt, în situație de luptă, temelia armatei.

Soarele îl lumina ciudat. Bronzat cum era, zâmbi alb din toți dinții, un zâmbet cald, naiv chiar, de copil mare:

– Acum trebuie să-i înțelegeți pe ofițeri. Acum, când ați devenit și voi ofițeri. Vi s-au părut de multe ori severi, v-au pisat cu litera regulamentului, v-au dat ordine pe care le-ați socotit absurde, înțelegeți însă că ofițerul trăiește în armată. El e mereu militar. Voi ați venit în armată ca niște civili. Ofițerii nu pot instrui, nu pot pregăti de luptă fără severitate, chiar dacă pe dinăuntru sunt întocmai ca și voi. Comandantul aspru vă pregătește pentru o luptă de zece ori mai aspră. Asprimea lui de azi vă poate salva viața într-o luptă de mâine.

Peste umeri, vedeam un grup pestriț la poartă: neveste, părinți și alte rude, venite în întâmpinare.

– Să nu uitați asta niciodată. Ei, la revedere. Să ne revedem sănătoși.

Cu un aer cam tulburat, ne dădu mâna la toți. Se întoarse, se depărta spre comandă. Se făcu mic, ieși din mintea noastră. Eram liberi.

– Ei, băieți, a sosit și clipa cea mare.

În drum spre poartă, am mai întâlnit ofițeri. Unii făceau salutul militar, destui însă, ignorând uniforma, răspundeau civil la salutul nostru civil. Uitasem într-o clipă toate corvezile, toate enervările. Ofițerii se destindeau, ne muiam și noi. Băbeanu, care, conform unei expresii tipice de infanterie, tot timpul stagiului „își bătuse singur cuie în talpă", adică se certase cu ofițerii și căutase să le impună punctul său de vedere, se opri și își strânse mâna cordial cu Oțeleanu, pe care până ieri nu contenea să-l înjure și a cărui victimă personală pretinsese mereu că este. Plutonierul felcer ieșise în ușa infirmeriei. Santinelele zâmbeau.

Gândul revederii mă făcea nervos, și mi se părea mereu că o văd, când într-o siluetă, când într-alta, în grupul de la poartă, de care ne apropiam. Mă înșelam de fiecare dată și când am ajuns am văzut că mă înșelasem de tot: nu era niciuna din femeile de-acolo. Gigi și Ion își găsiră într-o clipă fetele lor, asupra cărora pur și simplu se aruncară. Din trei pași, am străbătut foșnirea rubedeniilor și m-am oprit.

Ar fi trebuit acum să-mi dispară emoția. Să mă las cuprins de furie, ori de dezamăgire, însă nu înțelegeam că ea nu e acolo, că nu mă așteaptă. Credeam în apariția ei neașteptată. Singur, suspendat, întorceam capul în dreapta și în stânga, încruntându-mă ca să văd mai bine.

Înainte să plecăm, întârziasem un moment, singur, în dormitor. Ferestrele erau deschise, dar mirosul corpurilor domina încă. Așternuturile și pernele fuseseră strânse de pe paturi, nu mai rămăseseră decât saltelele. Niște trupeți, cu găleți, cârpe și perii spălau sălile și îi auzeam vorbind. Salcâmii din fereastră, azi verzi. Adormisem de atâtea ori cu scheletul lor înfipt în lumina ochilor.

Fără oameni, gol, locul nu-mi spunea nimic. Când terminasem liceul, petrecusem o clipă asemănătoare în clasă, tot singur. Și atunci fără nicio revelație.

Am stat cinci minute între îmbrățișările camarazilor cu familiile, în fine, am trecut dincolo, și am făcut doi pași spre parcajul mic, din dreapta porții.

Ea era acolo.

Era aşezată într-un automobil alb, am recunoscut automobilul, stătea cu amândouă mâinile pe volan, privea în direcţia din care veneam eu, cu o netă expresie de nerăbdare, chiar de iritare, şi când am văzut-o a ridicat o mână de pe volan şi mi-a făcut un semn: „În sfârşit! Bine că te-ai trezit!"

N-a coborât. Nici n-ar mai fi avut rost. Luasem pas alergător şi într-o clipă am fost lângă cealaltă uşă. Când am căzut pe scaun, lângă ea, maşina s-a rupt din loc şi a trebuit să trag portiera repede, ca să nu lovească altă maşină, parcată alături. Laguna a întors expert volanul, am depăşit un camion al armatei, în care se urcaseră băieţii pe care nu-i întâmpinase nimeni la poartă, şi am fugit spre Bucureşti.

Nu-mi luasem rămas bun de la prieteni. Ei, nu-i nimic, cu siguranţă că o să ne vedem mâine în jurul unei mese mari. Parcă şi maiorul fusese invitat la o masă, de nişte camarazi, nu mai ştiu în ce local, tot mâine.

Nu-mi luasem rămas bun de la prieteni, dar nici Laguna nu-mi spusese bine-ai venit. Nici măcar nu ne atinseserăm. Şi n-o văzusem de mai multe săptămâni. După atât mers cu camionul, eram probabil dezobişnuit de autoturisme. Mi se părea că gonim nebuneşte. M-am uitat. Mergeam cu o sută.

Laguna conducea cu mânuşi albe. Era iar toată în alb. Avea o pălărie albă, contrastând blând cu părul. Pantofi albi, nu cei pe care-i ştiam, între noi era o poşetă strălucitoare şi mică, albă şi ea.

M-am aplecat s-o sărut, căutându-i gâtul sub pălărie, dar ea s-a ferit din tot trupul. Nu se putea apăra cu mâinile.

– Lasă-mă! Vrei să intrăm în ceva?

Vocea iritată, ca şi semnul pe care mi-l făcuse din maşină să urc mai repede. Conducea foarte corect, respecta toate semnele, atât de iute încât mă ameţea.

– Dumnezeule, ce nevoie e să goneşti aşa?

Plopii, pe margini, se înlocuiau atât de repede unul pe altul încât mi se părea că aud nişte pocnete repezi şi egale, ca de mitralieră. Pata unei maşini ori a unui camion din contrasens ne orbea, trecea de noi şi se auzea un zgomot scurt, ca şi cum aerul ar fi fost jupuit de piele, o singură dată şi repede, de sus până jos.

– Mă iubeşti?

Nu puteam să-i răspund decât „Te iubesc". O iubeam. Adică îmi plăcea atât de mult, o voiam atât de mult, îmi era atât de dor de ea încât toate acestea la un loc nu puteau fi descrise prin alte cuvinte. M-a apucat spaima. Şi dacă era mai mult decât atât şi o iubeam cu adevărat?

– Te iubesc.

Chiar dacă mi-ar fi fost cu totul indiferentă, în viteza asta, pe o şosea aglomerată, n-aş fi îndrăznit să răspund altceva.

Ea se întoarse o fracțiune de secundă, îmi aruncă un zâmbet fugar. Mulțumit, posesiv, mândru.

Ce dracu' se întâmplase cu diplomatul sportiv? Să nu fi fost maşina lui? Să fi fost a ei?

Chiar dacă nu era a ei, o mânuia dumnezeieşte. Eu nu ştiu să conduc o maşină. Majoritatea tinerilor români habar nu au cum se întoarce un volan. Şi toți şi-l doresc. Volanul şi şansa morții pe drumurile naționale, vechi, înguste, nepotrivite pentru traficul modern, pe care românul, după zece ani de economii, se ia la întrecere cu magnații automobilului occidental, născuți cu volanul în mână şi cu doisprezece cilindri sub fese, să le arate că totuşi el, şi nu ei, e mai tare şi fuge mai iute.

Am zburat deci până la Bucureşti. La intersecții, pe lângă agenții de circulație, Laguna îşi muşca buzele de concentrare, dar nu încetinea decât o clipă. Îi vedeam genunchii, urcau şi coborau în apăsarea alternativă a pedalelor, stătea cambrată, vibra. Am țâşnit pe Calea Victoriei, am întors complicat ca să ajungem în strada Franklin, peste tot agenți la pândă, zeloşi la încasarea amenzilor, oraşul strâmt şi sistematizat absurd, dar Lagunei nu-i putea rezista nimic.

Era şase.

Ora la care cerul începe să curgă în oraş, să se prelingă pe străzi, să schimbe casele. Ora albastră a Bucureştiului. De aici, de la primul albastru, care e de fapt cenuşiul roşcat al apusului, oraşul se scufundă, din nuanță în nuanță, în marea nopții.

Melodii naive sunau în mine, emoții ieftine, de şlagăr reuşit, da, poate, dar eu le simțeam durabile şi pure. Cuvintele banale, muzica obişnuită a verii, a serii, a apropierii de o femeie, se schimbau

toate, păreau unice şi fără preţ, o iubire marină, exotică, tristă şi fericită, copacii, oraşul, lumina albastră, asfinţitul, ceva frumos, rar, durabil, să rămânem doar noi, să îmbătrânim împreună, o viaţă de lumini şi culori şi voiaje, şi bani mulţi şi amarul veşnic al unui asemenea ideal, bucură-te de zi, nu pierde clipa, fii trecător în afara ta, fii etern numai în tine însuţi.

Laguna a parcat maşina, abia acum s-a întors spre mine de-a binelea, m-a privit, am încăput în ochii ei, a râs toată, m-a împins afară din maşină cu amândouă mâinile. Am ieşit, a ieşit şi ea.

I-am atras atenţia că n-a încuiat maşina. O luase înaintea mea, aşa că a trebuit să se întoarcă din drum. Nu găsea cheile. Le-a găsit. Mâinile parcă-i tremurau puţin. Poate era emoţionată şi nu-mi dădusem seama.

Am urcat împreună. Am vrut s-o îmbrăţişez pe scară, dar m-a respins şi a fugit pe trepte înaintea mea. Am ajuns-o abia la uşă.

Înăuntru, ne-am oprit gâfâind puţin. Ea încă nu-şi scosese mănuşile, nici pălăria.

Mi se păruse întotdeauna că se îmbracă cu gust, dar azi era foarte elegantă. O eleganţă care pe mine mă punea puţin la locul meu. Avusese dreptate să mă aştepte în maşină, nu se potrivea deloc cu ceilalţi veniţi să întâmpine pe proaspeţii ofiţeri. Eleganţa asta i-ar fi impus de fapt o altă ţinută, o altă atitudine faţă de mine. Mai rece, mai distantă. Adineauri, când mă împinsese cu amândouă mâinile afară din automobil, îşi ieşise din stil, din haine, din toată înfăţişarea. Undeva în spatele minţii, o fracţiune de secundă, mă mirasem cum o asemenea doamnă poate să-şi lipească deodată amândouă mâinile de carnea mea, într-un gest prea intim, mă miram şi acum când o vedeam că-şi scapă mănuşile, pălăria, pantofii, că fuge din rochie (s-a bronzat de când n-am mai văzut-o, a fost la ştrand, mi-am spus mecanic), că se apropie şi începe să-mi descheie nasturii cămăşii.

A fost ca o prelungire a goanei cu automobilul. Am alergat împreună.

Încet, respiraţiile au început să ni se despartă. Fiecare în ritmul lui, în sinea lui. Cu ochii închişi, pe pieptul ei, mă regăseam singur.

Am început s-o sărut, orbește, țineam ochii închiși pentru că-mi era teamă să-i întâlnesc privirea, pe umeri, pe gât, pe obraji, pe gură.

Am mai venit odată.

Perna se udase, obrazul ei se udase, am deschis ochii.

Plângea liniștit, fără glas.

Eram uimit și speriat, și parcă-mi venea și mie să plâng. Ea însă și-a șters lacrimile cu palma.

– Nu-i nimic. Mi-a trecut.

Și s-a ridicat dintr-o mișcare, a trecut în baie, s-a spălat pe obraz. N-am avut timp să mă gândesc. Reveni iar energică, mă întrebă dacă vreau cafea, am spus da, a adus două cafele pe care le-am băut în pat, și m-a întrebat:

– Ei, la ce oră plecăm mâine?

– Mâine?

– Mâine. Mai trebuie să te duci pe la unitate?

– Pe la unitate? Dar de ce să plecăm? Unde să plecăm? Fața i se întunecă puțin.

– Ai uitat?

– Ce să uit?

La drept vorbind, uitasem.

– Nu mi-ai spus tu că ai vrea, când se termină, să petreci câteva zile cu mine? Singuri noi doi?

Acum era tristă și mânioasă.

– Ai spus că ai vrea să fim undeva numai noi doi. M-ai rugat să-mi iau câteva zile de concediu, la sfârșitul lui iulie. Ai spus numai așa, ca să-mi faci plăcere?

Firește, se putea să nu găsească ea ceva? Demult nu mă făcuse să mă simt vinovat față de ea.

Eu spusesem toate astea, nu mai încape vorbă. Mă făcea să mă simt ca și cum aș fi mințit atunci. Mă simțeam vinovat, demascat. Dar nu eram vinovat, mă zăpăcisem pur și simplu. Toate se întâmplaseră prea repede. Abia părăsisem cazarma. Eram puțin zăpăcit. Ce-și închipuia ea?

– Și de ce-mi pomenești de chestia cu concediul? Când ți-am cerut asta mi-ai spus că nu-i nevoie, că doar nu lucrezi.

Mi se părea că am prins-o.

– Chiar dacă nu lucrez. Am şi eu... viaţa mea. Anumite lucruri... de care trebuie să ţin seamă... aşa că.. Am crezut, atunci, că vorbeai serios.

– Şi de ce tocmai mâine?

Colţurile gurii îi căzuseră de tot, şi era gata să plângă din nou.

– Bine... dacă nu vrei... n-are rost... să discutăm...

Îngrozitoare sunt femeile, şi toate sunt la fel. Am sărit din pat şi am început să mă răstesc la ea.

– Ce vorbă-i asta, nu vreau? Dar am şi eu dreptul să răsuflu, nu? Acum două ceasuri mai purtam bocanci! Unde să plecăm chiar mâine? Nici măcar nu mi-ai spus unde. Poate am şi eu nişte treburi de aranjat aici. Viaţa mea, lucruri de care să ţin seama. Nu numai tu!

– Voiam să mergem la Sighişoara. E un orăşel drăguţ. Mă gândeam că o să-ţi placă. Am fi putut fi singuri acolo. Credeam că ţi-a fost dor de mine. Pe un ton jignit şi trist.

– Şi bani? Cu ce bani să ajungem acolo? Unde să dormim, unde să mâncăm?

– Nu e nevoie de bani de tren. Putem merge cu maşina. De dormit, există hotel. Putem sta la hotel, ca toată lumea.

Acum tonul îi era mai puţin trist, dar, dacă se poate, mult mai jignit.

– Dar de unde să fac rost de bani? Din soldă nu mai am un leu. La asta nu te-ai gândit?

Expresia ei spunea limpede nu numai că nu se gândise, dar şi câtă stimă avea pentru mine într-un moment ca cel de faţă, în care o coboram la asemenea mărunţişuri, la care fireşte că nu se gândise, pentru că nici nu trebuia să se gândească, ea, la aşa ceva.

– De asta mi se pare cam pripit să plecăm chiar mâine. Ea tăcea. Căută o ţigară şi o aprinse.

M-am apropiat, i-am pus mâna pe genunchi.

– Iartă-mă, n-am vrut să te supăr, nici nu uitasem. Nu-mi doresc altceva decât să fiu singur cu tine. Dar nu-i întotdeauna chiar atât de uşor.

Credeam ce spuneam, dar vocea mi-era monotonă şi falsă. Ea scutură scrumul, îmi aruncă o privire, apoi spuse concesiv:

– Nu poți face rost de niște bani de undeva?

– Cum să fac rost?

– Să te împrumuți.

La mintea cocoșului. Mi-o spunea în așa fel încât să-mi dau seama de asta.

Prin ferestrele deschise, orașul intra peste noi. Albastrul începea să se contamineze de reclame. Se auzea bulevardul. Ferestrele se aprindeau, în urma oamenilor și mașinilor își făcură loc note. Orchestra de la Lido.

– Bine, am spus eu, învins. Să plecăm mâine. De ce nu? Numai să pot face rost de bani astă-seară.

Veni din pat și-mi sări de gât. – Cât crezi că o să cheltuim?

– Știu eu? spuse cu inocență Laguna. Vreo mie. Da, o mie cred că e bine.

O mie.

Era cu brațele după gâtul meu. Am sărutat-o.

– Să-ncercăm. Dar atunci trebuie să mă-mbrac. Trebuie să plec după bani.

– Du-te.

M-am îmbrăcat, ne-am sărutat iar, am coborât, am ieșit în stradă încă buimăcit de viteza evenimentelor și deciziilor, și am stat o clipă pe trotuar, întrebându-mă încotro s-o apuc. În fine, mi-a venit o idee, și am plecat.

Dar Dumnezeu ține cu femeile, se știe. S-a văzut și de data asta. Am reușit să fac rost de bani.

Șase sute îmi dăduse unchiul. Norocul meu că-l găsisem acasă. Ieșise cu mine și ne duseserăm împreună la CEC. Scosese banii, mi-i înmânase, îi luasem cu mulțumiri, îmi propusese o bere, dar refuzasem, grăbit să fac rost de restul până la mie. Îi promisesem că vin la el cum mă întorc de la Sighișoara.

– Sighișoara? O, e foarte frumos, spusese unchiul. O perlă de orășel. O să-ți placă mult, o să vezi. Dacă nu s-o fi schimbat, că eu n-am mai călcat pe-acolo de treizeci de ani. Acum s-au dărâmat toate orașele, de nu le mai cunoști. Chipurile le modernizează. Dau jos ce-a fost mai frumos, trântesc în loc mizeriile astea de blocuri.

Unchiul nu arăta prea bine. L-am întrebat dacă îl supără ceva. Inima, cam pe acolo trebuie să fie stricăciunea. Prea bine nu ştia. Nu se ducea la doctor. De frică să nu afle că e ceva grav.

Pentru un om care văzuse de atâtea ori moartea în faţă, frica de doctor mi s-a părut cam ciudată. Dar n-am stat să mă gândesc prea mult, doar aveam şi eu ale mele, i-am urat sănătate, l-am îmbrăţişat, şi l-am lăsat pe trotuar.

Când îi cerusem banii, unchiul nu mă întrebase pentru ce îmi trebuie. Deplânsese încă o dată declinul familiei şi al mariajului în societăţile moderne, şi îl blamase încă o dată pe tatăl meu. Fusese întotdeauna de partea mamei în chestiunea asta şi o vreme chiar bănuisem că ar fi fost îndrăgostit de mama; oricum, el, omul care nu avusese niciodată un cămin al lui, nu putea înţelege cum un altul, care are acest cămin, l-ar putea părăsi; întotdeauna susţinuse că familia e tot ce poate omul căpăta mai bun de la viaţă, şi îmi povestea despre bărbaţi care au stat pe front, ori în prizonierat, ori la închisoare ani de zile, şi care, intraţi zdraveni şi ieşiţi coşcoviţi, se căsătoriseră chiar din prima zi a eliberării constituind la bătrâneţe fericirea câte unei femei urâte, adesea întâlnită întâmplător. Tineri superbi care trăiseră ani amari ca să fericească apoi o femeie şi o familie ce nu i-ar fi meritat în condiţii normale. Astfel lucrează legile compensatorii ale vieţii.

Şi îmi mai trebuiau patru sute de lei. I-uş fi luat de oriunde, numai de la părinţii mei nu.

M-au scos din încurcătură băieţii. Gigi cu două sute cincizeci, Ion cu ce mai rămânea.

Am trecut prin Sfinţii Apostoli, m-am schimbat, am adunat câteva lucruri, am luat un taxi, se făcuse destul de târziu, m-am întors la Laguna, i-am arătat din prag, victorios, sutele desfăcute în evantai ca nişte cărţi de joc.

– Bravo, spuse ea. Acum hai să mâncăm undeva. Mi-e foarte foame.

Scoase delicat o sută din pachet şi mi-o puse în buzunarul de sus al hainei, îmi pusesem unicul meu costum de vară, o nuanţă tabac mai palidă, şi constatasem că nu-mi mai vine bine. Oare la vârsta asta puteam încă să cresc?

Am coborât să mâncăm la Lido. A fost plăcut. Am lăsat-o pe Laguna să intre prima pe uşa hotelului şi mi-a spus la ureche că un domn intră întotdeauna el primul într-un restaurant. Bun. Nu trebuia să mă enervez, era spre binele meu că învățam asemenea lucruri. Ne-am aşezat la o masă pe terasă, departe de orchestră, slavă domnului, tocmai pentru că era departe de orchestră masa nu tentase pe altcineva. Era plină terasa de străini, mai cu seamă nemți excursionişti şi chelnerii nu se învârteau decât în jurul lor. Am aşteptat mult să fim serviți, am fost serviți prost şi în grabă. Laguna m-a învățat că o femeie nu comandă niciodată ea direct chelnerului, ci numai prin bărbatul care o însoțeşte. Şi ăsta-i un lucru bun de ținut minte.

Masa a fost comună, ne era foame, am mâncat. Am mai făcut câteva gafe mai mici, nu mai țin minte bine ce. O dată, parcă, am pocnit din degete ca să-i atrag atenția chelnerului, altă dată am scos singur sticla din frapieră ca să umplu paharul gol al Lagunei. Dar în rezumat a fost plăcut. Adică n-a fost rău. Era foarte cald. În depărtare se auzea orchestra. Solistul era un individ care se pretindea italian şi se prezentase ca atare, dar era țigan sadea, nu încăpea nici o îndoială. La doi paşi de noi masa de nemți chiuia un cântec. Erau şi capete de misiți şi comis-voiajori din occident, veniți să vândă plastic ori mături şi să cumpere roşii şi carne. Erau şi mutre de spioni şi băieți vigilenți însărcinați cu paza şi ordinea, erau şi papițoi cu cotleți, banii părinților trebuie cheltuiți, iar dacă părinții sunt ştabi, cu atât mai bine, invitau la dans cu ceremonioasă vulgaritate tinerele nemțoaice albe şi bete de bere care mai că nu leşinau de măgulite ce erau şi se sprijineau cu tot pieptul de fibra vânoasă a bărbatului balcanic. Apărură fete vopsite, cam trecute, la braț cu străini mai zaharisiți, tipi din ăia care înainte să invite o femeie la dans îşi pun în buzunarele pantalonilor pipe, ori stilouri, unii chiar chei de hotel cu pară mare de metal. Fetele vopsite le vorbeau româneşte şi două-trei vorbe în altă limbă şi îi învârteau autoritar pe pista de dans, ei gângureau în limba lor şi se lăsau, fericiți. Mai încolo, o masă diplomatică cu drapele de mari puteri, care ignora complet veselia din jur. Risipiți la mese, am recunoscut doi-trei camarazi. Mă rog, tot tacâmul.

Mă uitam la Laguna, ne țineam de mâini peste masă, mă gândeam că voi fi mâine la Sighișoara, singur cu ea, îmi cădeau puțin pleoapele, transpiram, mă ștergeam pe frunte cu șervetul. Picioarele ni se îmbrățișau pe sub masă. Ne spuneam din când în când câte ceva, nu ne înțelegeam, renunțam, deasupra se întindea un copac, singurul lucru adevărat și firesc din toate astea, și tocmai el părea fals și nelalocul lui.

Am plătit, ne-am dus, patul era la doi pași.

Când am ajuns sus, suna telefonul. Suna probabil mai de multă vreme, încetă de cum intrarăm, fără ca vreunul din noi să aibă timp să ridice receptorul. Parcă-i fusese frică de noi.

Foarte decis, l-am blocat. Apoi m-am uitat în ochii Lagunei. Privirea ei mă aproba.

Apoi am fost împreună din nou. Începeam parcă să ne învățăm unul cu altul. Mă chinuiam ceva mai puțin. Deși simțeam mereu întrebările ei mute și mă întrebam oare ce răspuns aș putea să le dau. Simțeam pe de altă parte cum ea încearcă să scape cuprinderii mele, deși căuta să ia din mine cât mai mult. Undeva, pierdut în ea, mă rătăceam, n-o mai găseam. Apărea o umbră care se așeza între noi. Credeam că e tot ea, dar era altcineva, cineva străin. Și ea se înșela, credea că umbra sunt eu, apoi își dădea seama de greșeală. Dar pozițiile nu erau egale: ea știa a cui e umbra, eu nu.

Dezbrăcați, pentru că ne era foarte cald, am ieșit pe balcon. Nu era nicio primejdie să ne vadă cineva.

Orașul scăzuse. Se stingea treptat, adia pașnic în plămânii străzilor. Jos la Lido petrecerea se terminase. Femeile strângeau mesele, chelnerii și picolii se așezau, scoteau carnetele, făceau socoteli. Un *maître* aștepta lângă masa nemților, singura încă ocupată. Nemții cântau, legănându-se în scaune, la dreapta și la stânga, toți deodată, oameni între douăzeci și patruzeci de ani, puternici, apoplectici de bere, nesuferind de nicio amintire, în ce pământuri putrezesc părinții lor?

Stăteam îmbrățișați. Laguna adormise pe umărul meu. Totul fusese foarte bine, altfel decât îmi dorisem. Ce să-i faci, asta e, dacă n-a fost mai mult înseamnă că nu s-a putut mai mult.

Am stat așa un timp pe care nu l-am numărat. Destul de mult probabil. Laguna îmi respira delicat între ureche și claviculă.

Am luat-o în brațe, am dus-o înăuntru, am culcat-o în pat. Am stins toate luminile. M-am culcat lângă ea. Un pat moale, după multă vreme. Ce simțeam? La ce mă gândeam. Care era adevărul?

După un timp, mi-am adus aminte că ea mă rugase să pun ceasul să sune. Să ne scoale în zori. Călătoriile încep devreme.

Am făcut-o și pe asta, și am adormit.

Am dormit amândoi foarte puțin. Am plecat în zori, am ajuns pe la prânz.

Nu fusesem la Sighișoara niciodată. Nici nu știam prea bine unde vine pe hartă. Ignoranța obișnuită a bucureștenilor față de restul țării, mai cu seamă față de ce e dincolo de munți. Auzisem pe unul, pe altul, menționând că e un oraș frumos. Parcă Laguna îmi spusese odată că s-ar trage din părțile astea. Părinții ei ar fi venit de peste munți, după 1919.

Ne opriserăm să mâncăm la Sibiu. Pe drum, ca și la masă, ne vorbiserăm foarte puțin. Laguna condusese foarte repede. Ceea ce mă amețea, cred, era faptul că la volan se află ea. Viețile noastre erau în aceste mâini pe care le sărutam, care mi se încleștau în jurul gâtului. Profilul ei sec, fața parcă mai densă de atenție, secțiunea căpruie a ochiului, toate proiectate pe sarabanda peisajului. Asta mi-a rămas în cap din tot drumul. Când am ajuns eram zăpăcit și obosit, de parcă aș fi condus eu.

Vom rămâne peste o săptămână.

Dacă n-am fi întâlnit automobile și camioane, ne-am fi putut crede în cine știe ce târgușor german de acum o sută de ani. Verde-galben-albastru-roșu. Era într-adevăr o frumusețe. Acoperișurile în terase și trepte, norii verzi ai pădurilor, pereții policromi. Parcă intrasem, din șosea, într-un vis colorat. Grosimea zidurilor, îngustimea ferestrelor, întortocherea străzilor, caldarâmul de piatră inegală, și peste toate desfășurarea cetății, prelinsă din cer drept în creștetul orașului. Văzusem și altă dată pitoresc ardelean, mai ales la cinema, dar aici, în timp ce Laguna intra în oraș conducând cu grijă în urma unei căruțe, am avut din prima clipă impresia unei insule de trecut.

Pe la margine, erau inscripții în trei limbi, din prăvălii ieșeau țărănci care vorbeau ungurește, am văzut o tutungerie cu însemnul

tricolor de pe vremuri și inițialele C.A.M, cum le țineam minte din copilărie. Spre mijloc se scria numai în românește și nemțește. Pe trotuare, chipurile se albeau, părul se decolora. Privelișteevocând nu garnizoana austro-ungară, cu cazino ofițeresc și mai multe neamuri sub aceeași uniformă, aceleași mustăți, aceiași pinteni, ci autentica provincie germană, de meseriași harnici și anonimi. Am tras la un hotel destul de frumos și de mare, părea gol, un grăsan de la recepție ne-a spus că hotelul a fost proprietatea lui Mosora, cel mai mare bogătaș al orașului, a murit Mosora săracul, cine știe unde și cum.

El murise, noi eram încă vii. O unguroaică a luat valizele. Am urcat în urma ei. Declarasem că doamna care mă însoțește e chiar soția mea. Grasul ceruse buletinele, se uitase în ele, văzuse firește, că mint, dar nu spusese nimic. Poate fiindcă hotelul era mai mult gol.

Camera avea un confort de cabană mai bună, pleduri roșii, pe pereți fotografii anoste din alte stațiuni, o fereastră mare, dând în stradă. La nivelul primului etaj, strada părea și mai mult dintr-un târg german de acum o sută de ani.

Am făcut un duș. Am scos lucrurile din valize și le-am pus în dulap (eu nu prea aveam ce). Ne-am așezat în pat și am fumat câte-o țigară. Patul era răcoros și destul de tare. Am ținut-o în brațe.

Mi se părea bizar faptul că nimic nu se mișca în jurul meu. Șase ceasuri de drum se terminaseră deodată și nu-mi reveneam. Armata se terminase deodată, ieri numai, și nu-mi reveneam. Laguna era în brațele mele, iar jos tipul de la recepție credea că suntem căsătoriți, ori se făcea că crede.

Am făcut amor, și m-am simțit într-adevăr conjugal și în dreptul meu. Nimeni nu-mi contesta îmbrățișarea. Asta aproape m-a nemulțumit. Nici grăbit nu eram, ori nervos. Eram echilibrat și stăpân pe mine, ca un soț. Și totul mergea de minune. Numai că nu puteam să ne vorbim. Nu știu de ce.

După aceea am fumat altă țigară. Lumina începea să scadă. Se auzea câte un motor de camion, și iar tăcere. O liniște de vacanță.

De fiecare dată când încercam să stau perfect liniştit, ca să-mi dau seama ce se întâmplă cu mine, mi se părea uimitor, aproape absurd, faptul că mă aflam aici.

Laguna, în baie, făcea iar un duş, pentru că transpirase adineauri. M-am învârtit puţin singur, fără haine, prin cameră, având grijă să evit zona ferestrei. Eram, oricum, într-un mediu provincial şi germanic. Apoi am intrat în baie. Ca să nu-şi ude părul, Laguna îşi pusese o cască de plastic. Udându-mi capul, i-am îmbrăţişat spatele gol. M-a respins cu blândeţe. Am tras aer în piept.

– Te iubesc.

Mi-a răspuns cu un zâmbet. Un zâmbet uşor trist, de om mare, emoţionat de candoarea unui copil. Parcă îmi spunea: „Lasă. Nu acum. Nu e nevoie".

S-a întors în cameră şi am stat un timp alături în pat, fumând.

Din când în când mă ridicam ca să golesc scrumiera. Când s-a făcut aproape întuneric, am aprins lampa de citit de la capul patului. O ţineam în braţe. Căutam să pornesc un dialog, spunând câte-o frază banală. Ea îmi răspundea imediat, pe un ton firesc, dar în aşa fel încât nu mai ştiam cum să continui. Renunţam. După o vreme îmi venea în cap altceva, şi începeam iar. Îmi răspundea, iar nu mai ştiam ce să spun, ne îndepărtam din nou, fiecare în tăcerea lui.

Era lângă mine, strânsă, corpurile noastre transpirau de contact, dar de fapt era singură, cu ale ei. Nu-mi rămânea decât să mă gândesc şi eu la ale mele. Însă la ce-aş fi putut să mă gândesc? Ce aveam să-mi spun mie însumi, despre trecut ori despre viitor? Azi sunt aici, peste o săptămână nu voi mai fi. La toamnă trebuie să mă prezint la post. Prăpăditul meu de post, pe care comisia de repartiţie, generoasă, mă lăsase să-l aleg dintre alte trei-patru asemănătoare, după susţinerea lucrării de diplomă, într-un sat mai mare, de lângă Bârlad.

Unii din colegii mei refuzaseră posturile astea, sperând să-şi aranjeze mai târziu ceva în Bucureşti. Dar eu n-aveam curajul să stau fără leafă mai bine de un an ca să aştept dezlegarea Ministerului Învăţământului, presupunând că mi-aş fi putut găsi în Bucureşti un loc mai de doamne-ajută, şi un şef dispus să se certe

cu ministerul ca să mă capete pe mine în schema lui. Așa a fost să fie. O să mă duc în provincie, o să stau câțiva ani, o să văd pe urmă ce e de făcut. Unii spun că în provincie poți face bani. Poate-am să încerc și eu. Am să vin în capitală o dată la două luni și am să trag niște chefuri monstru, ca să uit. Toate astea vor începe la toamnă. Mi se părea că în vara de afară se și amestecă primele semne ale toamnei.

Mă întrebam dacă să fac vreun gest ca să-i arăt Lagunei că mă simt părăsit, și chiar puțin jignit de neatenția ei. Să citesc ceva. Dar nu adusesem nimic cu mine. Nici măcar un jurnal. Nu-mi trecuse prin cap că aș putea avea timp de citit. De altfel, dacă aș fi avut un jurnal, mă întreb dacă aș fi avut curajul să-l citesc lângă ea, în mod semnificativ.

În sfârșit, Laguna suspină, se răsuci spre mine, își îngropa gura în umărul meu, mă sărută urcând de pe umăr spre ureche, ajunse la ureche și îmi șopti:

– Iubitule.

Cred că am înflorit tot. Am uitat pe loc de toamna care mă așteaptă. Am rămas numai eu cu ea.

O gâdilam sărutând-o, și ea râdea ușor. I-am sărutat subțioara. Râsul i se rupse într-un suspin. Mirosea dulce-acru. Depărtat, slab, se auzea o orchestră de provincie, executând bucățile clasice. Valsul violet al orașului. Mă simțeam ca acum o sută de ani. Gura ei era caldă. Pielea brună strălucea în chemarea lămpii: ultima seară de pace, cu tunurile frontului în fundal.

Era opt când ne-am ridicat din pat.

Prin fereastra deschisă venea un început de răcoare. Am pus ceva pe noi. Am stat în fereastră. Lumini din lămpi foarte demodate, hotelul era pe strada principală, numai două firme de neon, ferestre, în sus orașul ascuțit, înnoptarea înfiptă în sulița cetății.

Ne-am îmbrăcat și am coborât. Era puțină lume pe stradă. Tineri cu intenții de eleganță modernă în îmbrăcăminte, contrastând cam neplăcut cu peisajul. Și perechi domestice de sași. Uimitor cât de bine semănau bărbații cu nevestele. Prindeam câte-o frântură de convorbire în dialect, și până și vocile sunau absolut la fel: monosilabic, gutural, reținut, voci în spatele cărora

nu sunt oameni, vii şi unici, ci generaţii monotone şi asemănătoare, trăind o viaţă rituală, afară din timp şi loc.

Depăşeam prăvălii, agenţia loto din localitate, un magazin de textile (pe un cartonaş alb scria frumos, cu caractere pseudogotice: „Responzabil Adleff Gudrun"), o băcănie (aici era responzabilă Glatz Regine), un atelier de reparat ceasuri (Alois Kinn), o bodegă mititică („Mureşul" sau aşa ceva), care era plină de ceaţă, ca o adevărată berărie nemţească, se şi auzea din ea un cântec nemţesc cam dezlânat de bere, un cinematograf dărăpănat, cu fotografii plouate, am luat-o la stânga, am dat de un pod peste o apă mică şi neagră, apa, între tufe înalte, părea nemişcată, pe luciul ei plutea oraşul, clădit în straturi colorate până în cer.

Am stat niţel pe pod, uitându-ne în apă ca într-o oglindă oarbă. Undeva în spatele nostru se zărea o periferie industrială. Apa venea de sus, din munte, curată şi clară, se ducea să spele putreziciunea tehnică a omului.

Cu buzele strânse, Laguna scruta apa neagră. Era atât de concentrată încât mi-a trecut prin cap că vede cu adevărat ceva în ea. M-am uitat şi eu cât am putut de pătrunzător. Curgerea era perfect mată. I-am cuprins umerii.

Ne-am întors. Era şi mai puţină lume. Am trecut în sens invers pe lângă prăvăliile închise, am lăsat în urmă hotelul, ne-am adâncit într-o stradă. M-am uitat după o tăbliţă fără s-o găsesc, trecusem de ea, şi Laguna mi-a spus că ne găsim pe strada Take Ionescu (fostă Ceapaev). Mergeam prin mijlocul străzii largi, pe pietrele ei rotunde şi inegale, semănând a pietre de râu, printre clădiri burtoase şi galbene, barocul burghez, banii altor vremuri.

– Vii aici în fiecare an?

– Aproape.

Orchestra creştea. Am ajuns la o grădină de vară. Am intrat. Orchestra cânta unor mese goale. Ne-am aşezat. Din grupul de chelneri care discutau ceva lângă o masă de serviciu se rupse unul şi veni la noi. Era cărunt, avea cărare, clipea mereu de parcă l-ar fi supărat lumina.

Ne recomandă antricotul de rigoare. Am fi vrut altceva. Se scuză. Altceva nu aveau. Eram siliți să mâncăm antricot, fie că ni-l recomanda, fie că nu.

– Eu vreau şampanie, spuse Laguna.

Am comandat şampanie. Meticulos, individul îşi notă în carnet complicatele noastre dorințe, şi dispăru.

Orchestra se oprise. Oameni graşi, cei mai mulți blonzi, pe la vreo patruzeci de ani. Un piccolo se grăbea spre ei cu o tavă cu halbe de bere.

Am mai descoperit câteva perechi, ascunse la mese mărginaşe. Bărbații păreau ştabi localnici. Şi o masă de străini, nemți după înfățişare.

Peste gardul grădinii se vedeau lămpile străzii. Legănate uşor de adierea nopții. Una se aşeza pe umărul Lagunei, şi părul ei se topea în lumină.

– Te pomeneşti că n-au şampanie, am spus eu.

– Sper că au. Azi e ziua mea.

– Ziua ta?

Obrajii i se colorară uşor. Dădu din cap şi privi fața de masă. Îi țineam mâinile în ale mele, pe fața de masă care nu era foarte curată.

– Câți ani împlineşti?

– Treizeci şi trei.

Ridică ochii de pe fața de masă şi mă privi lung.

Am dat din cap neştiind ce să mai spun. Mă simțeam stupid. Nu-mi păsa deloc dacă are treizeci şi trei, ori numai douăzeci şi trei. Aş fi vrut s-o fac să ştie asta. M-am oprit la timp. Ar fi fost o gafă mult mai mare. Am făcut una ceva mai mică. Am spus:

– Când eram în liceu îmi doream grozav să am treizeci de ani.

Se uită la mine, cu un zâmbet distrat.

– Da? De ce?

– Ştiu eu? Şcoala, profesorii. Pe urmă facultatea, care a fost tot un fel de şcoală. Voiam să fiu mai repede independent. Mi se părea că anii trec foarte încet.

– Şi acum?

Cu o nedisimulată ironie.

– Trec încet şi acum, am spus eu, nesigur.

– Nu fi îngrijorat de asta. Au să treacă din ce în ce mai repede. Până la treizeci, de obicei, ţi se pare că viaţa abia se mişcă. După treizeci te îngrozeşti ce repede trece fiecare lună. Iar anii trec mai repede decât lunile. E o viteză nebună, pe care n-o poţi opri. Te resemnezi, te aşezi în ea ca într-un tren care nu duce nicăieri, şi asta-i tot.

– Asta-i tot, am îngânat eu, fără să-mi pot dezlipi privirea de buzele ei.

Chelnerul venea. Carnea, destul de tare, era gătită cu un sos ciudat, dulce. Dulce era şi garnitura de orez. Şi salata verde. Mai auzisem de maioneze ungureşti în care se pune zahăr, dar aşa ceva nu-mi închipuiam.

Cu un surâs mulţumit de sine, ne servi, plecă din nou, veni cu o frapieră şi cufundă surâzător în ea o sticlă de şampanie. Se înclină şi ne întrebă dacă mai dorim ceva.

Şampania era de desert.

– Alta nu-i! spuse el pe un ton definitiv, cu acelaşi aer mulţumit de sine.

Nu era nimic de făcut. Cel puţin rece să fi fost.

Rece era. I-am făcut semn, a destupat-o cu pocnet şi ne-a turnat în paharele de pe masă, care nu erau de şampanie. Am băut, ne-am urat „La mulţi ani". Orchestra sfârşi un vals, apoi începu să-şi strângă instrumentele. Printre mese se plimbau pisicile localului. Două se întâlniră chiar lângă noi, stătură faţă-n faţă, mârâind agresiv şi dând din coadă.

Lampa de pe umărul Lagunei părea brumată. Lumina sărea de pe umăr, scăpa din încălcirea părului, picura în pahar. Undeva, cândva, cu siguranţă şi aici, în acest loc, la această masă, toate se mai întâmplaseră, mai avuseseră loc cel puţin o dată. Am zburat cu gândul la băieţi. Îşi fac datoria, încinşi în transpiraţia şi ritmul nopţii bucureştene, veseli, fericiţi poate, oricum convinşi că fac exact ceea ce trebuie să facă, şi nici întâmplările lor nu sunt noi, ori grele de vreun sens.

Laguna stătea cu capul plecat, aşteptând parcă ceva. Părul ei aproape atingea masa. Vântul se trezi, îi muie o şuviță în pahar. Mi se părea că deosebesc înaintarea toamnei.

Noaptea germaniza oraşul şi mai mult. Trotuarele sunau pustiu. Fațadele mari, ca nişte mutre de burghezi brachiocefali, rotunjiți de bere. Le tăiam cu silueta noastră, unificată într-o îmbrățişare. Mergeam încet, potrivindu-se pasul. Ne opream în crucile străzilor ca să ne sărutăm.

Deasupra clipeau stele vechi. Lustruiam şi noi pietrele oraşului cu paşii, fiecare la rândul lui, jocul e acelaşi, numai jucătorii se schimbă.

A fost odată un război...

A doua zi oraşul a fost mai frumos.

Europa germanică, lărgindu-se în cercuri, ca apa în jurul căderii unei pietre; razele ei, aruncate în timp şi în spaţiu, spre cele mai neaşteptate colţuri. De la Amsterdam la satele nemţeşti din Caucaz, din nord la malul dalmat, aceleaşi case vânjoase, cu pereţi surzi, cu acoperiş ţuguiat ca o cască, în îngustimea străzilor, cu dialectul urât în auz (mă surprindeau r-urile tari, convins fiind că nemţii graseiază, ca şi francezii), ne încrucişam cu bătrânei cu şepci de postav pe cap, în picioare cu sandale vechi pe ciorapi gri, cu costume vechi la două rânduri deschise la culoare şi bine periate, din care ieşeau cămăşi albe închise până sus, fără cravate. Erau la braţ cu bătrâne cu ochelari şi cu cozile cărunte înfăşurate într-un coc gros, cu rochii lungi şi fără desen, pantofi cu catarame, poşete imposibile, în praguri, fete bătrâne în şorţuri albe strigând după copii, prin ferestrele înguste vedeam adunată într-o cameră câte-o sfântă familie germană, aceiaşi ochi, acelaşi păr, aceleaşi fălci, familia e totul, individul nu exprimă nimic, morala, politica, filozofia, totul întemeiat pe familie, o familie care înaintează în timp atât de încet încât parcă ar merge înapoi. Am intrat în cetate, într-un Burgplatz, cuib rotund în ziduri înalte, se numea „Maior C. Isakov", probabil un rus care căzuse prin părţile astea. O biserică, bănci reci, orga nevăzută, un perete mare plin de nume zugrăvite: „Unseren toten Helden 1914-1919." N-am putut sta decât o clipă. Venea un paznic cu mustăţi, ne arăta ceasul, apoi uşa. I-am arătat şi eu numele de pe perete. *Caundca?* Mă privi, apoi confirmă din cap, cu mândrie, cu ochii strălucind de altă lumină. Ne-am închinat şi am ieşit, am dat de un grup mare de turişti conduşi de un ghid, care le explica ceva într-o limbă slavă. Ei însă nu mai apucară să intre. Mustăciosul închise în urma noastră, întorcând cheia de două ori.

Într-o cofetărie cu numai două mese, ținută de o unguroaică, am mâncat inschler, pentru că Laguna nu mai gustase așa ceva din copilărie. M-am pregătit pentru cine știe ce, dar era prea dulce și am fost dezamăgit. Era însă agreabil înăuntru: răcoare, lumină lină, un cuier din coarne mici, și forfota fără zgomot a unguroaicei, care ștergea mereu cele două mese și tejgheaua, cu o hărnicie maniacă.

Când am ieșit, în turnul cetății bătea amiaza. Am stat într-o mulțime mică să contemplăm întoarcerea păpușilor colorate de lemn. Apoi am luat bilete, am trecut repede și fără interes prin muzeul orașului, cu cioburi de armuri și documente putrezite, și am urcat în turn.

Se vedea splendid de sus.

Se vedea splendid și eram cât pe-aci să mă arunc în gol, de speriat ce eram de înălțime. Niciodată n-am suportat bine înălțimile. Iar prăpăstiile de care te desparte doar un derizoriu parapet au fost mereu coșmarul meu. Valea în culori se golea în toate părțile, munții, casele scuipate de sus, un melc de tren, orașul ca un acordeon de acoperișuri roșii, sub ele fuga verde-violetă, galben-albastră. Turnul, subțire, înfipt în cetate ca o spadă, noi ca niște furnici adăpostite pe mânerul ei. Mi se părea trupul turnului teribil de fragil și de elastic, aveam impresia că se arcuiește cu noi, se răstoarnă, se dă peste cap, doborându-ne cu el, ori că se rotește nebun cu pământul, în cerul care stă pe loc, cu nori încleiați. Șuieram cu el prin aer și mă străfulgera spaima atât de tare încât îmi venea să sar singur, cât mai departe în cer, să vâjâi dement prin aer, să obosesc, să mă îngrop în țărâna aerului.

Am trecut pe sub săgeți spre punctele cardinale: „Au Pôle du Nord – 3.975 km. Au Pôle du Sud – 14.025 km." M-am agățat bine de talia Lagunei ca să rezist golului de lângă noi, am dat ocol turnului, am revenit, am intrat înăuntru, la adăpost.

Am contemplat apoi mecanismul ceasului, cât un automobil, singur într-o sală. Avea roți cât un om, apoi tot mai mici, legate complicat între ele, dinți, filete, leviere, arbori, axe, șuruburi, răceală unsă, metal zgârcit. Un ciocănel bătea secundele în dinții unei roți, roata scăpa gradat din raza lui, acționa un ax, care se lega de alte roți. Din roată în roată, din ax în dinte, din secundă în limba

de fier, din jocul statuilor în viața omului, în curgerea lumii. Clang! spunea ciocanul pe buza roții, apropiind moartea cu încă o secundă. Şi din creierul turnului ora cobora în ceas, apoi se revărsa în oraş, ducea oraşul în vreme, spre sfârşit.

Sala nu era prea mare. Cât să încapă mecanismul. Avea în colțuri patru ferestre meschine, deasupra capetelor noastre tăceau, înnegrite, grinzi de lemn. Podeaua era prăfuită, părea foarte veche şi scârțâia, numai ceasul era uns şi zdravăn, şi lanțurile care-l înconjurau, împiedicând lumea să ajungă la el. Am întins brațul, am ajuns cu el până la o jumătate de metru de întoarcerea lumii.

Stăteam, de mână, în fața mecanismului, ne uitam amândoi la el, cu privirile drepte, paralele, uitând unul de altul. Uite timpul. Unul din dinții roții avea chiar în partea dinspre mine un fel de mâncătură. Cobora şi urca, foarte încet, ducându-şi mâncătura cu el, făcută cine ştie de ce lovitură, de ce eveniment. Un glonț poate, în turn se refugiase cine ştie cine, alții îl urmăreau, pierise apărându-se, dar mâncătura nu era de ajuns ca să oprească timpul, nici să-l întârzie.

Privind, încercam să mă conving că ceasul încetineşte, loviturile scad, se distanțează, se opreşte ora. Mă uitam cu speranță la el, şi erau clipe când mi se părea tare, aş fi jurat că nu e o iluzie, că aşa e. Şi totuşi continua. Aceleaşi roți, aceiaşi dinți. Schelăria de fier nu vibra. Axele se roteau mut. Întregul mecanism, echilibrat în el însuşi, adormit în sine, îşi făcea datoria. Singur, inconştient, în întuneric, pe şoseaua timpului, în ecoul sec al propriilor paşi. Fără să ştie de unde, de ce, încotro. Orbire, surzenie, secăciune, neştiință, nevoință. Şi dacă s-ar fi oprit? Dacă s-ar fi stricat din senin? Dar abia atunci ar fi trebuit să mă sperii ca de prevestirea unui cataclism.

Timpul curgea între noi. Mâna ei se închidea în a mea, ca zimții mari ai roții în trecerea clipei. Din corpul meu în corpul ei, prin brațele unite, căldura. Mă revărsam în ea, se revărsa în mine. Să ne stăpânim. Vom mai trăi o vreme. O vreme scurtă cât o sentință. Vom glumi prefăcându-ne că nu ştim sfârşitul. Vom trece cu bine dincolo, întregi, de ce să ne temem, nimic din noi nu va rămâne pe pământ.

Timpul era de fier, noi eram de carne. Să plecăm de-aici, să nu ne mai privim moartea în față, să tragem la fit. Am coborât. Turnul pustiu se umplea de strigăte vesele, au trecut ca fulgerul pe lângă noi niște copii blonzi, și după ei o matroană și un patriarh apoplectic, umplând bolțile cocoșate cu gâfâitura lor germanică.

Am traversat piața, am luat-o spre cimitirul evanghelic, prin copaci și jucării de case, jucării de copii, fete dolofane cu câte zece funde în păr, băieți cu pantaloni scurți de piele.

La poarta cimitirului erau parcate câteva mașini cu numere germane, între care un „Opel" fastuos, și tocmai ieșea pe ea un grup de vreo zece nemți. Sași ducându-și rudele din Germania să vadă mormintele părinților. Semănau leiți-poleiți, nu-i deosebeau decât hainele. Erau oameni mai în vârstă, grași și foarte veseli, cu toate că ieșeau din cimitir. Păreau îmbrăcați cu lucruri scumpe. Dar finețea hainelor, ori luxul automobilului nu reușeau să le amelioreze înfățișarea de vodevil. Erau și doi tineri, un băiat și o fată, poate logodnici, își surâdeau fără relief, ca niște copii crescuți prea mult și prea repede.

Au trecut gălăgios pe lângă noi, fără să ne arunce nicio privire, și s-au urcat în automobilele care au început să se zbată grațios pe arcuri, pe măsură ce se umpleau de greutatea sângelui german. Poarta a rămas deschisă, și am intrat și noi pe ea.

În straturi și terase, cimitirul aluneca în fața noastră. Am trecut pe lângă stive de pietre vechi, verzi de vreme, pe care se mai distingeau coroane, dar nu litere. Erau foarte multe, așezate una peste alta, în pământ se sprijineau pe altele, pe care nu le mai puteam vedea. Fuseseră smulse ca să facă loc morților noi. Mormintele erau foarte apropiate, dar înghesuiala lor era de o ordine desăvârșită, treceam printre ele, ținând-o pe Laguna de talie ca să avem loc pe cărarea îngustă, Georg, Rheinhold, Dieter, Petrus, Nikolaus alături de Sara, Hela, Fanni, Mitzi, Eleonora. Copacii gătuiți între pietre săltau mormintele cu rădăcinile lor tentaculare. Se chemau Binder, Fischer, Roth, Wolff, Hayn, Frank, Stein, nume care în Moldova n-ar putea fi decât evreiești, Phillipi, Jakobi, Bernhardi, Schulleri, Angolini, Kamilli, Martini, Orendi, Deli, începea amestecătura imperiului. Am stat o clipă în fața unui Alexandru Popescu,

ce căuta în cimitirul evanghelic? Desigur numai pe nevasta lui putea s-o caute, Katharina Popescu, geboren Stirner. Mai departe Graef, Thomae, Duldner, Teutsch, apoi Bukowski, un Csaki Sandor, o Maria Manchen, geb Ungar, iar Mühlam, Henring, Terplan, Theil, Helwig, Michael, pietre destul de albe, din nou mai vechi, înnegrite, Fabrizius, Ambrosius, Ana Primaner, geb. Seraphin. Apoi loan Siandru, Senator, n. 22/7 1836 Telina, dec. 11/5 1897 Sigisiora, fiei țerina usora, Memoria eterna, nu se înțelegea dacă fusese și el însurat cu o săsoaică, ca Alexandru Popescu, ori dacă încăpuse în cimitirul cel mai important din Schaessburg numai pentru că fusese senator. Cei mai mulți își mărturiseau onest meseriile, ori demnitățile și funcțiile publice. Erau câțiva profesori și doctori, un Rektor, apoi Fassbinder, Schuchmachermeister, Schneidermeister, un Bankdirektor, un Spiritusfabrikant, altul nota doar Stadtbeamter, altul se intitula Pensionburgmeister; Samuel Barres 1858-1913 fusese Restaurateur der Köngl. Ung. Stadtsbahn. Pe urmă Steinmetzmeister, Hilfsmonteur, Bürstenerzeuger, Zahnarzt; Samuel Friedriger (1818-1902) se intitula Bürgl. Rotgerbermeister.

Chiar alături era mormântul Gerichtspräsidentului von Windau, și din nou Baumeister și Maurermeister. Pe culmea dealului, într-un luminiș plin de soare, cimitirul se întindea ca un ogor de oase albe, bătute la un loc și tăiate regulat în dreptunghiuri. O piatră din 1647 vorbea de consilierul municipal Stefan Mann. O coloană înaltă de marmură neagră era dedicată lui Czech von Sternheim, nume care însemnase odată culmea aristocrației din ținut. Dacă mai urcam nițel, ajungeam la o biserică din 1484, dar Laguna era obosită, pantofii pe care-i purta erau prea fragili pentru ascuțișurile drumului, și o plictisea mania mea de-a citi numele de pe pietre.

Nu mai era nimeni afară de noi. Zumzetul amiezii era toropitor. Am lăsat-o pe o bancă în aleea principală a cimitirului, în timp ce eu mă afundam în hățișul de morminte, căutând inscripții excepționale și bucăți de trecut.

Am dat, pe neașteptate, de un cimitir militar, mic de tot, ascuns lângă o coastă, despărțit de somnul demnilor burghezi.

Nu erau cu totul nici patruzeci de morminte. Un text scurt pe o piatră întunecată: „Jedes Heldengrab ist heilige Erde. Alle Starben, dass uns Frieden werde". Anii 1914-1918. Şi monumentele mici, abia cu o palmă mai înalte decât genunchii mei, de un cenuşiu aproape negru.

Erau aliniate perfect, ca un pluton la inspecția de dimineață, şi pline de ferigi şi de brusturi. Spațiile dintre ele, odată de pietriş, acum erau de iarbă. Stăteam cu fața spre piatra scrisă, aveam în stânga coasta cimitirului civil, în dreapta o pană de molifți, respingând privirea cu verdele lor violet.

Nu exista un gard despărțitor. Dar pe-aici tot nu mai călcase nimeni de mult.

Molifții încheiau dreptunghiul pietrelor în aşa fel încât totul semăna cu o scenă mică. Nehotărât, am făcut câțiva paşi prin iarba virgină. Mormintele prea mici, ca nişte morminte de copii, pietrele modeste, resemnate, îmi consolidau impresia de falsitate. Nu se potriveau, în capul meu, cu vestigiile pe care ar fi trebuit să le lase marele război, nu erau vrednice de un măcel de zece milioane de morți şi douăzeci de milioane de răniți.

Aşa e istoria modernă. Se neagă, se falsifică, se bagatelizează pe sine însăşi prin meschinăria şi ambiguitatea dovezilor şi datelor concrete ce le oferă posterității. Pietrele tombale purtau în frunte, înscrisă într-un octogon, crucea germană. Dedesubt, într-un dreptunghi, numele eroului, anul morții, arma. Mă aplecam şi dădeam la o parte bălăriile de munte, ca să citesc. De Beaux Joachim, Musketier des Preuss, 22, 1. III. 1917. Ambrus Andras, 4.IV.1915. Totul în pământ: gândurile, părul, privirea pierdută în amintiri de pace, muşchii necheltuiți, sifilisul bordelurilor de campanie, care ducea în adâncul cărnii propriul lui război, dar nici măcar n-avusese vreme să iasă la suprafață, să-l înspăimânte pe soldat cu ulcerele lui hidoase, totul se prăbuşise în acelaşi mormânt strâmt, spirocheții mai supraviețuiseră o clipă trupului, apoi înghețaseră şi ei. Levai Zsigmond, Honv. im. K. ung. Kav. Friedrich Kühnel, I.R.118, 9.II.1917, Vadasdi Sandor. Oskar Zanger, Korp. K.u.K. Inf. Reg. 63, 1918. Fără zi şi lună, probabil

un cadavru găsit mai târziu şi identificat de camarazi cine ştie cum. Nu e de mirare că mormintele sunt mici, din unii probabil că nu putuse fi îngropată nici măcar o mână de oase, Julius Süssmann, Chemnitz im Sachsen, Leutnant. Saxonii din Saxa veniţi să moară printre saxonii de aici. Richard Ader, Landsturminfantrist, aus Leipzig, 7.VII.1918. Nemţi din Germania mare, turnaţi în armata austriacă, meniţi să-i redea bărbăţia mult încercată de sârbi şi de români. Friedrich Türk, 5.XII.1918. Zăcuseră de răni la Sighişoara, nu se mai ridicaseră din pat, nu-i mai dusese nimeni în Germania învinsă şi răvăşită de revolte, muriseră pe meleaguri străine, după încetarea ostilităţilor, fuseseră îngropaţi în cimitirul militar şi acoperiţi cu flori de pace. Johann Schmidt, 16 Div. Telegraph. Georg Rosen, Otto Löffler, tot din Chemnitz. Andreas Häusler, Kanonier, 25.X. 1918. Murise cu două săptămâni înainte de semnarea armistiţiului de la Compiègne. Fusese poate servantul vreunui tun de mare calibru, sprijinit pe roţi de fier, mândria artileriei austriece, care năruise Europa de la Anvers la Sibiu. Karl Salmen, Vormeister, K. K. Schw. 16, 15.X.1918. Michael Fabian, Kanonier, 12.IV.1917. Georg Winner, 24.IV.1915. Hermann Jens, K.u.K. Haus, 26.V.1917. Wilhelm Weinhold, Feuerwerker des K.u.K. Feldkannonenregt, geb. 30 Juni 1892, gest. 6 Dez. 1916. Murise la douăzeci şi patru de ani, cu un an mai bătrân decât mine. Tot scormonind frunzele ca să pot citi nume, dintre care unele erau foarte şterse şi abia se mai puteau descifra, am dat de trei morminte deosebite, în locul crucii purtau o semilună şi o stea. Turci din Bosnia, fără îndoială, cetăţeni austrieci, morţi sub drapelul imperial în ţara asta plină de amintiri amare despre turcii altor veacuri. Mormintele turcilor nici măcar nu purtau nume, unul singur nota un regiment, pe toate scria în loc de altceva „Pro Patria" şi atât. Patria. Patria ciudată pentru care turcii, austriecii, ungurii şi nemţii se topeau acum împreună în pământ, mai apropiaţi decât fuseseră vreodată în viaţă sub pajurile împărăteşti.

Obosisem puţin aplecându-mă, m-am îndreptat din spate, am stat în picioare între pietre. Pietrele stăteau şi ele. Între cele două versuri funerare se prelingea o omidă.

Undeva în oraș era cu siguranță cimitirul în care se făcuseră țărână adversarii eroilor de-aici, eroii ceilalți, veniți cu armata regatului, cu cântece de unire, cu mustăți ca vrabia și priviri șerpești. Morți și ei într-un război romantic, ultimul război romantic al lumii, ultimul război în dantelă, dorit de toți, popular în toate națiunile, toate cufundându-se voioase în sânge, cu convingerea că dreptatea și victoria sunt de partea lor. Nu mai aveam mare lucru de făcut aici. Stricasem toată iarba crescută între morminte. Am ieșit dintre ele.

Erau drepte ca un salut militar. De unde eram, nu mai distingeam numele. Sub pietre nu mai era nimic care să semene a om. Pietrele vor cădea și ele peste o vreme. Imperiul care le ceruse să moară murise el însuși acum cincizeci de ani. Jertfa lor nu mai însemna nimic, nu însemnase mare lucru nici atunci. Ei muriseră totuși, conștiincios, nemțește. Toată treaba o uitase demult toată lumea. Un război se uită repede, mai cu seamă dacă-l urmează un altul.

Am început să urc printre pietrele civile. Numai la una m-am mai oprit: Hier ruht Vasile Ghiaciu, geb. 1909, gest. 1959. Avea și fotografie: un cap de ardelean tipic, chel și cu fălci căzute, cu privirea netedă. Alături, conjugal, o doamnă cu nasul cam mare, cu părul strâns, cu un aer econom, Paula Ghiaciu, geb. Lingner. Născută în 1914. Anul morții lipsea. Femeia trăia încă. Murise doar bărbatul, românul, și ea îl așezase în cimitirul evanghelic, ca într-un sertar, ca să nu-l piardă.

Printre crengi verzi, am zărit banca pe care stătea Laguna.

Se descheiase la bluză și își ridicase fusta, ca soarele s-o bată pe coapse, își sprijinea ceafa pe marginea băncii și ținea ochii închiși. Părul i se împrăștiase, și contrasta cu lemnul băncii, vechi, cenușiu, crăpat. Se apăra din când în când cu mâna, fără să deschidă ochii. Poate de un bondar.

În jur, nimeni.

M-am apropiat, scârțâind pe pietriș. Mă auzea, desigur, dar nu deschidea ochii. Se gândea că nu pot fi decât eu? Insectele, vegetația foșneau, și mi s-a părut că și mormintele foșnesc, strâns, ca niște armuri vechi, pe care orice frecare le face pulbere și cenușă.

La doi paşi, am strigat-o. N-a deschis ochii. M-am aşezat. Era atât de caldă de soare încât mă ameţea, şi-i simţeam parfumul ca o durere de cap.

– Ei, spuse ea, pe un ton de somn, moale, ai obosit?

Şi în mine întrebarea răsună întreagă: „Ai obosit de atâţia morţi?"

– Dormeai?

– Încercam să aţipesc. E foarte bine la soare.

– Ar fi putut veni cineva.

– Pe-aici nu vine nimeni.

– Nişte nemţi ca cei de adineauri.

Dar nemţii îşi văd întotdeauna de treaba lor. În soare se amesteca puţin vânt. Cămaşa transpirată mă bătea pe piept şi pe spate. Zeci, sute, ani încremeniţi în litere săpate, stele funerare, cifre, coroane şi frunze, praf adunat în cutele sculptate, drumul şovăia între pietre ca un rănit printre cadavrele camarazilor, vârfurile verzi loveau în cer, ceasul lovea în toate, străzile cădeau pe trepte, se dădeau de-a dura, un parc de păpuşi, cu chioşcuri, brazi, şoseaua, spaima roţilor, toate într-un flux lung şi amar, colorat crud de miezul zilei, până sub fereastra noastră deschisă, albul orbitor bătea în pervaz, se revărsa în cameră, se amesteca în geamătul nostru, ţineam pleoapele strânse, singur, pierdut într-o rană deschisă, soarele îmi cădea pe umeri, hainele îşi dădeau sufletul prin colţuri, pâlpâiau ca o flacără, ea pulsa în jurul meu ca un pumn care se strânge şi se deschide, mă bătea, pe ferestre se desenau porumbei cu guşi rotate şi ochi roşii, oraşul tremura, visul căii ferate, smuls către sud, către munţii după care aştepta regatul, şi gropile în formă de om, ca nişte rame înguste în care a pierit un portret, în locul gurii nu mai e nicio gură, în locul inimii s-a topit inima de mult, genunchii s-au făcut bolovani, creierul se urcă în omizi pe copacii tineri, pământul miroase răscolitor, ca o împreunare, cea mai adâncă, ultima, în părţile moi ies apele din adânc, ca sângele pe nas, pe gură. Doamne de sus, Făcătorule, nu te arăta în chipul unei bombe, lasă-ne să ne târâm furniceşte, să fim pe lume măcar puţinul pe care tot Tu l-ai sortit, s-au sfârşit războaiele romantice, lumea nu mai moare cântând, vrea să

trăiască, oricum ar trăi, în primele zile ale ultimului război elevii unei şcoli militare de cavalerie din Polonia, nişte începuturi de oameni, nişte pui, şarjaseră cântând poziţiile unei divizii blindate şi căzuseră până la unul, sufocant, de necrezut, acum o clipă erau toţi, acum nu mai e niciunul, aşa le trebuie, ce-o fi fost în capul lor, cântând au sfârşit, credeau oare că vor scăpa, sperau că totuşi? Nu, nu trebuiau să accepte, trebuiau să fugă în mod ruşinos, dar n-au fugit, erau bolnavi, erau abrutizaţi, un om sănătos nu face aşa ceva, nu se poate sinucide într-un mod atât de penibil şi de lipsit de înţeles, ba chiar, dacă e într-adevăr în puterea minţii, nu se poate sinucide deloc! Ei, deloc! De unde ştii tu?

Am ieşit iar seara. Fără treabă, am rătăcit puţin pe străzile pe care umblasem cu o seară înainte. Parcă ar fi fost ieri. Acelaşi vânt al întunericului, aceeaşi dispoziţie tulbure, de lacrimi. Am ajuns la cinematograful dărăpănat, într-o doară, ne-am luat bilete de un leu şi cincizeci, am intrat.

Şi aici, în cinematograful vechi de mai bine de cincizeci de ani, cu pereţi galbeni, cu ciubucărie pompoasă, cu scaune pline de ploşniţele unui imperiu scufundat, în oraşul de cinci sute de ani, am văzut un film documentar straşnic, despre debarcarea americanilor pe lună.

Sala era pe jumătate goală, spectatorii din jur erau oameni în vârstă, cupluri de saşi, fără copiii lor integraţi vieţii unei alte societăţi, dansând în clipa asta, probabil, cu cârlionţii blonzi lipiţi de fruntea udă, pe la vreo chermesă sub auspiciile U.T.C.-ului sau sindicatului. Părinţii rămaşi singuri, îmbrăcaţi în culori triste, cu ochii umezi în obrazul lemnos şi brăzdat, erau aşezaţi câte doi în sala înaltă şi rău mirositoare, şi priveau o aventură spaţială pornită pe un alt continent, o aventură spaţială în valoare de douăzeci şi patru de mii de milioane de dolari, care pentru ei părea cu siguranţă lipsită de semnificaţie şi de scop.

Ecranul era o feerie de culori. Sateliţii de câte cincizeci de milioane de dolari bucata străluceau parc-ar fi fost în întregime de aur şi diamant. Trupurile rachetelor gigantice, pe care scria mândru U.S.A., erau de metal sclipitor, şi albul, roşul, albastrul lor ucidea privirea. Totul era nou-nouţ, scos din cutie. Şi acest savant cu obraji

pătrați, cu ochelari groși, cu păr cărunt fosforescent, urmărind numai în cămașă un ecran pe care apăreau și dispăreau forme și litere, cu o colecție de stilouri în buzunarul de sus al cămășii, cu gura frumoasă și plină, de leu bătrân și încă în putere, strâmbată într-o expresie de îndoială. Și acest negru, tânăr, cu mustăcioară de jazzman, gătit, care nu deschide ușa la lift, ci, dimpotrivă, dictează competent date și cifre unui stol de asistente albe, pierite de respect și atenție. Și pantofii reporterilor fotografi, și coatele păroase ale unui polițist roșcat, în bluză cu mâneci scurte, și steagul înstelat pe umărul unui astronaut care urcă la bordul navei spațiale, și dumicații de pui echilibrați în furculiță, la masa de rămas bun, înainte de decolarea rachetei, totul frumos, reușit, perfect, în altă lume, o lume nouă și victorioasă, iar sașii din sală schimbau când și când, cu voce scăzută, vorbe în dialect, în timp ce racheta rupea cerul, păianjenul de metal se așeza pe lună, astronauții cu umeri lați și păr tuns scurt înfigeau drapelul, lumea întreagă ofta copleșită, oamenii politici râdeau ca în niște reclame de pastă de dinți, și, în final, un român declara că debarcarea americană pe lună e rezultatul eforturilor întregii omeniri și aparține de fapt rasei umane în întregul ei, fără deosebire de naționalități ori sisteme politice.

Nu țin minte ce-am văzut. Un film românesc, dintre cele mai neconvingătoare și mai slabe. Dar, după jurnalul de actualități cu oțelării și textile sintetice, după minunea cosmică americană, a rulat mai puțin de zece minute un montaj de reportaje cinematografice din 1944 și 1945, făcut cu ocazia împlinirii unui sfert de veac de la întoarcerea armelor. Montajul glorifica lupta armatei române în campania din vest. Și am văzut camioane pline de praf, cu infanteriști negri la față, cu ochii neverosimili în murdăria chipului, sub capela cu două moțuri, aceiași infanteriști defilând cu drapelul în frunte, nebărbieriți și rupți, printr-un oraș ardelean eliberat, mulțimea pestriță de pe trotuare, cu înfățișarea flămândă, le făcea semne și îi aclama, dintr-un grup se desprinse o femeie înaltă, frumoasă, slabă, cu o rochie ieftină, cu flori, ascunzându-i genunchii, moda epocii, cu gura ca o căpșună neagră, cu ochii negri, cu părul de păcură, ori poate era de vină pelicula uzată, care le arunca flori cu amândouă mâinile, un ofițer gras, cu ochelari,

cu un revolver mare de campanie la șold, răspundea dintr-o mașină de comandament deschisă ovațiilor mulțimii, și avea o expresie ostenită și tristă de ți se rupea inima, și iar soldații, bieții de ei, băieții noștri, sărmanii soldați români care au bătut pasul ca învingători în Ungaria și în Cehoslovacia și au ajuns până la Viena și atâtea istorii cu prestigiu ale ultimului război nu-i pomenesc nicăieri, bine cel puțin că-i mai revedem noi, pe ecran, după un sfert de veac, dar am văzut sași în sală contemplând pasiv toată afacerea asta, câțiva chiar se ridicau să plece, după aceea a început filmul principal, și atunci ne-am ridicat și noi să plecăm, era totuși prea plicticos și fals și lipsit de orice calitate, plecarea sașilor era de înțeles. Am mâncat în aceeași grădină de vară, aceleași mese goale, orchestra, chelnerul cu cărare, am întrebat-o pe Laguna, încercând să zâmbesc, dacă mai vrea șampanie, mi-a zâmbit și a răspuns da, am comandat o sticlă, tot de desert, chelnerul o desfăcu mândru, și când a pocnit mi s-a părut că și el a ciocnit din călcâie. Pisicile veniră la piciorul mesei, să cerșească.

Am pus jos cuțitul și furculița.

– Ei, am spus, ce facem noi aici?

Laguna ridică sprâncenele, mirată.

– Cum ce facem? Ce vrei să spui?

Era aceeași briză, care-i muia părul în pahar, și flutura slab colțurile fețelor de masă.

– Ce facem noi aici? Adică, ce se întâmplă cu noi aici?

– Ce vrei să se întâmple?

Un cerșetor cocoșat, cu baston alb de orb, înainta printre mese. Vigilent, chelnerul îl zări, i se așeză în drum, începu să-l împingă spre ieșire.

– Nu vreau să se întâmple nimic, n-ai înțeles. Voiam să știu de ce suntem noi doi aici. Ce căutăm aici? De ce-am venit?

Cu foarte mare prudență, Laguna așeză și ea cuțitul și furculița în farfurie.

– Dar ce-i cu tine? Nu e bine aici?

– E bine, dar...

Aș fi vrut s-o strâng în brațe, ca să mă înțeleagă, încercam doar să-i vorbesc din fundul sufletului, cu toată căldura de care eram

eu în stare, nu? Însă, pe de altă parte, neînțelegerea ei, uimirea ușor ofensată cu care mă privise când pusesem întrebarea, întrerupând-o din mâncat, mă enervau puțin. Ba nu, mă enervau de-a binelea. Ce mai vorbă, eram înfuriat la culme, și mă stăpâneam foarte greu.

– Am crezut că o să-ți placă orașul.

Îmi plăcea orașul.

– Nu-i frumos?

Am înghițit greu și am început să vorbesc repede, bâlbâindu-mă.

– Frumos, pe dracu! Sigur că e frumos! Ei și? Și Bucureștiul e frumos! De ce-am venit noi aici? De ce m-ai adus aici? Ca să-mi arăți un oraș frumos?

Se uită de sus la mine, apoi întinse mâna după poșetă, și am devenit nesigur. Dacă își aprindea o țigară era semn rău. O supărasem, și n-aveam, firește, nicio șansă să câștig.

Ea își aprinse o țigară, trase din ea, și-mi spuse repede și printre dinți:

– Credeam că putem măcar să mâncăm liniștiți. Nu poți să te stăpânești deloc?

Am băut cu sete un pahar de șampanie.

– De ce să mă stăpânesc? Am venit aici ca să mâncăm liniștiți? De-asta am făcut atâta drum?

– Ce-ai dori să facem?

– Luni de zile am așteptat să fim împreună! M-am gândit la zilele astea ca la cel mai fericit lucru care mi s-ar fi putut întâmpla! Și acum...

– Acum nu suntem împreună?

– De unde să știu eu dacă suntem? Tu nu scoți o vorbă toată ziua. Dacă te întreb ceva îmi răspunzi cu monosilabe. Te gândești tot timpul la altceva, nu știu la ce. În orice caz nu ești cu mine, aici! Ești în altă parte, nu ești a mea! Nu ești a mea, și nu știu nimic despre tine, fiindcă taci mereu.

– Cum nu sunt a ta?

– Da, bine, firește, așa poate aparține orice femeie oricărui bărbat! Dar în capul tău ce se întâmplă? În inima ta ce e? Ce gândești tu despre toate astea? Ai dorit să fii aici cu mine? Ai ceva de gând? Te gândești la ce va urma?

– Nu va urma nimic, spuse Laguna, și scutură scrumul țigării în farfurie.

Mi-a pierit vocea. Am îngăimat, aproape inaudibil:

– Cum nimic?

Sticla era goală în frapieră și chelnerul veni să ne întrebe dacă nu dorim alta. Laguna aprobă princiar din cap, fără să-i arunce o privire. Am tușit, mi-am dres vocea și am mai comandat una.

Chelnerul plecă. Rămăsesem interzis. Laguna se gândi o clipă, trase din țigară, și spuse pe un ton mai blând, tonul cu care explici ceva unui profan:

– Uite ce e, n-are niciun rost să ne chinuim cu întrebări copilărești. Ce vrei să știi? Sunt lucruri pe care nici nu le-ai înțelege, ori, dacă le-ai înțelege, n-ai putea face nimic. E mai bine așa. Și de ce te plângi că nu știi nimic despre mine? Ce, eu știu mai multe despre tine?

Asta era adevărat. Numai că despre mine nici nu prea erau multe de spus.

– Da, dar eu nu refuz să-ți mărturisesc! Tu însă taci mereu pentru că vrei să taci! Pentru că nu vrei să aflu eu despre tine nimic!

Se ridică pe jumătate de pe scaun, și o vedeam cu spaimă deschizând gura ei frumoasă și spunându-mi: „Uite ce e, n-ai niciun drept asupra mea!", dar se așeză la loc și păru deprimată și obosită.

Sosi cealaltă șampanie, și chelnerul ne turnă la amândoi. Timid, mi-am apropiat paharul de al ei.

– Sunt destul de chinuită și așa, ce sens mai are să mă chinui și tu?

Cu tonul ăsta, firește, mă făcea praf.

– Eu, am spus cu multă stângăcie, cu o intonație absolut falsă, și care mă durea cu atât mai mult, nu pentru că m-aș fi temut că nu voi fi crezut de ea, ci pentru că trezea în mine însumi îndoieli, eu te iubesc, și...

– Da? făcu ea, cu o umbră de ironie. Chiar mă iubești? De unde știi? Nu ți se pare?

Întrebarea ei favorită.

– Nu mi se pare. Te iubesc.

Parcă fusese mai bine acum.

O scânteie de triumf îi ilumina brusc ochii. Chipul i se deschise de satisfacție, și vocea i se spărgea de mândrie neconținută: „Iubește-mă!"

– Te iubesc, am spus a treia oară, cu și mai multă convingere.

Poate avea ea dreptate. Oare atât nu era bine? Nu era destul? Peste masă, printre pahare, îmi cuprinse capul în mâinile ei, mi-l trase cu forță, mă sărută adânc.

Și am abandonat încă o dată orice încercare de a înțelege.

Dar, poticnindu-ne îmbrățișați pe străzi, mă întrebam dacă într-adevăr o iubesc.

N-am aflat care-i adevărul nici a doua zi. Ne-am trezit foarte târziu, obosiți, palizi, înfometați. După ce ne-am trezit, am rămas în pat, îmbrățișați, încă multă vreme. Laguna mă alinta, îmi răvășea părul, îmi mușca lobul urechii, îmi vorbea în șoaptă dulci nimicuri. Pe care le spunea repede, firesc, pe negândite, mă încrâncenam și abia puteam alunga ideea că aceste cuvinte atât de familiare le mai spunea ori le mai spusese altui bărbat.

Pe la prânz, ne-am urcat în mașină. Să mergem prin împrejurimi, să ne plimbăm.

Laguna era bine dispusă. Râdea de orice fleac. Râdeam și eu, tulburat de starea ei atât de puțin obișnuită. N-o văzusem niciodată atât de veselă. Muream la gândul că aș fi făcut-o fericită eu. Răspundeam cu prudență la ce-mi spunea, vorbeam puțin, de teamă să nu greșesc, să-i spun pe negândite ceva care ar fi putut-o întrista. Dar am avut noroc. Ea se amuza teribil de orișice: de bicicliștii pe care-i depășeam pe șosea, de o barieră coborâtă, de un camion din care niște muncitori ne făceau semne din cele mai ordinare (aș fi jurat că o să se enerveze, dar nici pomeneală), de forma unui nor care astupa o clipă soarele. Râdea tot timpul și vorbea numai ea. Și, oricât de mult a vorbit, n-a spus nimic de natură să dezvăluie ceva nou despre ea.

Ieșind din oraș, am trecut pe lângă un cimitir militar, am rugat-o pe Laguna să oprească, m-am dat jos să-l privesc. Ea rămăsese în mașină. Era un cimitir sovietic. Să fi avut o sută de pietre, dintre care pe unele nu erau nume. Sub altele, mai mari decât cele individuale, era câte-o unitate. Am încercat să citesc nume, dar cum nu reușisem niciodată în școală să învăț alfabetul chirilic, am renunțat. Avusesem impresia că descifrez nume armenești și turcomane printre cele slave. La mijloc era o piatră

înaltă, singura cu text bilingv, ridicată în memoria maiorului C. Isakov, căzut pe aceste meleaguri româneşti în lupta pentru libertatea şi neatârnarea popoarelor sovietice. Altceva nici nu scria. Nu erau nici tunuri, nici lanţuri, nici lei de piatră. Un cimitir lipsit de orice romantism, specific monumentelor ultimului război. Nemţii de pe deal, sub crucile lor, aveau un anume stil, aparţineau unei epoci cu alte maniere, cu alt ceremonial.

Revenind, o vedeam pe Laguna, care mă privea şi ea, de la volan.

Am părăsit şoseaua şi am umblat fără nicio direcţie precisă, pe nişte drumuri comunale pe care maşina asta de asfalt cam scrâşnea. Laguna o mânuia cu energie, fără să-i pese prea mult de gropi sau de vreun bolovan mai mare care suna sub caroserie ca o ţeastă, în urma noastră exploda praful, ţâşnea pietrişul ca o mitralieră. Laguna vroia să intrăm în pădure. Prânzul era aproape, dar nouă ni se părea încă devreme, pentru că ne sculasem foarte târziu.

Am încuiat maşina şi ne-am pierdut în ceaţa portocalie a trunchiurilor. Brad amestecat cu frunză verde. Brusturi mulţi pe jos, îi spărgeam cu piciorul ca pe un strat subţire de sticlă verde. Ciocănit de păsări, scârţâit de insecte, pânze de păianjen întinse strălucitor între două trunchiuri, într-una se zbătea agonic o gânganie foarte ciudată: avea trup de bondar, dar în loc de cap opt picioare lungi care se agitau. Era într-adevăr un bondar, iar cap nu mai avea pentru că aproape i-l mâncase un păianjen mare, ori poate păianjenul era numai în luptă cu bondarul, n-am avut timp să-mi dau seama bine. Laguna ţinea o nuia în mână şi destramă cu un singur gest pânza. Gângăniile care se mâncau una pe alta făcură o tumbă până jos şi dispărură sub brusturi. Zdrenţele plasei fluturau moale. Laguna avea nările răscroite şi îşi arăta puţin dinţii.

Am mers mai departe, începea o pantă, şi frunzişul se întetea. Bucăţi de umbră tot mai mari cădeau pe faţa noastră, înotam în verde, ne deschideam drum cu mâinile, nu mai puteam merge unul lângă altul. Ne strecuram printre crengi, ne frecam de trunchiuri. Din când în când, prin coincidenţa mai multor

spărturi intra o rază de soare, cuțit în trupul pădurii. Fața Lagunei plutea bizar în hățișul verde, ca un glob alb, uneori dispărând cu totul. Când începusem să obosim, panta s-a terminat. Mersesem ceva, și n-aș mai fi recunoscut locurile prin care trecuserăm.

– Pădurile astea, spuse ea, sunt penibil de mici. N-ai cum să te rătăcești.

Surâdea tot timpul, dintr-un motiv cunoscut numai de ea. Propriu-zis, nu era un surâs. Era un rictus care-i suia comisurile și i se vedeau dinții, întredeschiși și ei ca pentru mușcat.

Am mai mers.

Când am obosit de-a binelea, am dat de un luminiș mare, cu iarbă înaltă și flori. Cerul, deasupra, începea să se înroșească. Aerul era foarte parfumat. Am înaintat până la mijlocul luminișului, târând picioarele prin iarba înaltă în așa fel încât pașii să întâlnească maximum de rezistență. Ca niște coase. Iarba se rupea cu un zgomot dens și verde, care-mi plăcea. La mijloc, m-am așezat în iarbă.

– Eu mă duc să culeg niște flori, spuse Laguna.

Am dat din cap fără putere și ea a dispărut. M-am lăsat pe spate în iarbă, mi-am desfăcut cât mai larg brațele și picioarele, ca o stea omenească abia picată din cer. Mirosul mă înnebunea. Cerul mi se așeza pe obraz. Țineam cu greu ochii deschiși. Deasupra erau nori, nemișcați, de un alb care vira ușor către roșu. Soldații pe care îi văzusem cu o seară înainte, la cinema, luptaseră, te pomenești, și prin iarba asta. Unii se ascunseseră în acest pământ. Putrezeau chiar sub mine. Îi apăsam cu șalele și cu omoplații. Fuseseră uitați, azi lumea nu se gândește decât la debarcarea pe lună, chiar și oamenii de prin locurile astea, locuri în care, acum nici treizeci de ani, s-a hotărât soarta Europei. Iar soldații, fie că au știut, fie că n-au știut cât de importantă e lupta lor pentru destinul Europei și al lumii nu mai sunt azi decât cifre în marele anuar al secolului XX, cuprinzând 130 de conflicte în cinci continente, soldate cu nouăzeci de milioane de morți și cu cheltuieli de patru mii de miliarde de dolari, jumătate costul armamentului, cealaltă jumătate pagubele materiale. Azi lumea

se preocupă de zborul în cosmos, alte generații, altă gândire, numai dolarii au rămas aceiași, și ieftinătatea vieții omului.

Am ațipit, narcotizat de parfumul câmpului.

Pământul trăgea, chiar dacă era o zi foarte caldă. M-am trezit strănutând. Roșul cerului crescuse. Am întins brațul după Laguna, fără să-mi dau seama că nu mai eram în patul hotelului. Am strigat-o. Nu mi-a răspuns.

M-am ridicat pe jumătate, am scos capul deasupra ierbii, am inspectat repede, circular, luminișul. Eram singur.

M-am uitat la ceas. Nu dormisem nici douăzeci de minute.

Nu putea fi departe.

Strigând-o, m-am apropiat de pădure. Nu știam în ce parte dispăruse ea. Îmi aduceam aminte nu prea precis direcția din care venisem, într-acolo am luat-o, cu ochii în patru și destul de nervos.

Chiar la marginea luminișului am dat de un buchet mare de flori de câmp, așezat cu grijă în iarbă, să nu se strice. Asta m-a liniștit. Era pe undeva pe aproape.

Dar mi-a trebuit un sfert de oră ca s-o găsesc. Un sfert de oră la capătul căruia eram lac de sudoare și tremuram de spaimă, alergând fără nicio direcție, bezmetic, printre copaci și chemând-o cu toată puterea plămânilor.

Am văzut-o din spate. La marginea unei poieni mici, rezemată de un trunchi. O strigam, dar nu mă auzea, nu se interesa de mine. Urmărea ceva.

Niște broaște țestoase.

Era plină poiana de ele. Broaște țestoase de mlaștină sau de pădure, nu știu bine. Oricum, erau mici de tot, cu carapace plată, cu gâtul lung și capul mare, șerpesc, și membrele negre, lungi și ele și terminate cu un fel de unghii. Erau iuți. Foșnirea lor neagră unduia poiana, am închis ochii o clipă, amețit.

După o privire mai atentă, mișcarea lor căpăta sens. Se împărțeau în grupuri de câte trei. Două se luptau, o a treia urmărea, pasivă, lupta. Am înțeles că se luptau doi masculi, contemplați de o femelă. Vivacitatea, pentru niște animale reputate ca greoaie,

era surprinzătoare. Masculii porneau decis unul către altul, scurmând poiana cu labele, se întâlneau, își retrăgeau simultan capul în carapace, și se ciocneau unul de altul cu toată forța de care erau în stare. Poiana era plină de pocnete seci.

O luptă absurdă, sortită să rămână nedecisă. Dar iată că unul dintre masculi, înfigându-și adânc ghearele în pământul moale și aplecându-și mult carcasa, reușește să strecoare un capăt osos sub carcasa celuilalt, care de altfel încearcă aceeași manevră. Îndată se ridică, împingând din răsputeri carcasa celuilalt, săltând-o de la pământ. Celălalt pierde pământul de sub picioare, labele i se zbat în aer, furioase, primul împinge tot mai puternic, îl urcă pe celălalt la unghiul drept, apoi îl dă peste cap. Învinsul, răsturnat, dă disperat din picioare, în timp ce învingătorul și femela încep jocurile dragostei chiar alături de el. Poiana era semănată cu masculi răsturnați, imobilizați. Cei mai mulți nu mișcau nici capul, nici membrele. Poate că rămâseseră așa de dimineață. Dacă îi bătuse soarele, care scălda atunci toată poiana, muriseră de congestie în mai puțin de un ceas.

Am închis ochii pe jumătate, până când n-am mai văzut decât o poiană plină de căști aruncate, dintre care unele încă se mai luptă, ori se târăsc agonic după stăpânii lor. Apoi i-am deschis. Laguna respira greu, dinții îi străluceau, am atins-o cu mâna și a tresărit deodată atât de tare încât m-am speriat.

– Ce faci aici?

Amuțită, întinse mâna și îmi arătă lupta care acoperea poiana.

– Astea, am spus eu, fără să-mi dau seama ce vorbesc, stau față-n față când se iubesc. Ca oamenii. Altfel n-ar putea.

Am vrut să râd și din gâtlej mi-a ieșit un sunet neașteptat, dogit.

Laguna se desprinse de trunchi. Mușcându-și buzele, întinse un picior și atinse o pereche cu vârful pantofului.

– Lasă-le.

– Sunt multe, spuse ea pe o voce pe care nu i-o cunoșteam.

– Ei, multe! Sunt câte trebuie să fie.

Am încercat iar să râd, și am eșuat din nou.

Mâinile Lagunei căutau un punct de sprijin. Găsi umărul meu şi mi-l strânse dureros de tare. Îmi lăsă urme verzi pe cămaşă. Cu o clipă înainte îşi înfipsese unghiile în scoarţa tânără.

– Haidem.

Se întoarse, tot cu ochii mari.

– De ce?

– Ţi-ai uitat... florile.

– Da. Florile.

Veni, ca o somnambulă. Am luat-o de braţ. Chiar la marginea poienei îşi dădea duhul un mascul mare. Mai mişca rar picioarele din spate. L–am întors, era surprinzător de greu. Capul îi căzu pe iarbă, închise ochii, îi deschise, şi scuipă deodată o zeamă verde. Apoi începu să se târască, încetişor, cu opriri. Un lichid vâscos, strălucitor, păta iarba în urma lui. Sămânţa. Laguna îl urmărea cu ochii măriţi. Animalul se târa, tenace, pur şi simplu nu voia să expire aici, năzuia el spre alt loc.

Am smuls-o cu greu din poiană. Ne-am întors, dibuind când la dreapta, când la stânga. Am găsit luminişul, am găsit buchetul abandonat, l-am ridicat, i l-am oferit, şi ea izbucni în plâns.

Ne-am aşezat pe iarbă. I-am dat o ţigară, îi clănţăneau dinţii. Transpirase şi părul i se lipea de frunte. Soarele nu se mai vedea. Desenul pădurii creştea în cer, negru. Ne rătăcisem. O iubeam.

A fost o aventură întreagă până să ajungem în locul unde lăsasem maşina.

Neştiind ce să mai fac ca să schimb atmosfera, am dat drumul la radio. Cânta o femeie, cu o voce ca un fir de metal, un cântec aproape fără cuvinte, care activă şi mai tare plânsul Lagunei.

Pe lângă automobil coborau femei cu unelte pe umeri. Lucraseră undeva sus, pe un deal. Ţărănci cu basmale, cu fuste lungi, cu ciorapi de lână cenuşie. Şi tenişi. Singura intervenţie a civilizaţiei moderne în înfăţişarea lor. Se uitau în maşină. Laguna plângea. Moartea animalelor cu carapace o răscolise peste măsură. Aşa sunt femeile. Dar mă impresionase şi pe mine, şi nu mă gândeam decât la masculul care se târa, orbit de agonie, pătând iarba cu sămânţa sortită unei vieţi noi. Avea să moară peste câteva

clipe, să nu mai fie, să intre şi el în trecut. Viitorul se va usca pe iarbă. Mă simțeam şi eu un miez de trecut şi de viitor, un miez condamnat, şi îmi venea să plâng singur de mila mea.

Ne-am întors foarte nefericiți. Laguna conducea suspinând. Venea spre noi oraşul mic, oraşul bun, cu amintiri blânde cu morți împăcați. Am trecut în contrasens pe lângă cimitirul militar cel nou, parcă făcut din nişte broaşte-țestoase mai mari.

La hotel, am urcat-o în pat. Avea mâinile şi picioarele reci ca gheața şi nu-i simțeam inima, o culoare de leşin îi mina obrajii, am coborât să cumpăr nişte coniac, i-am încălzit mâinile în ale mele, i-am spus cuvinte mari şi definitive pe care în clipa asta le credeam din toată inima, i-am spus că mă nenoroceşte tristețea ei, că o iubesc cum n-am iubit, că de fapt n-am iubit niciodată până s-o cunosc pe ea, că o iubesc, o iubesc, o iubesc nebuneşte.

Azi fusese cea mai caldă zi, prin deschiderea ferestrelor intra oraşul, lumina violetă ajungea până la pat, cu refrene vagi, câte-o vorbă spusă jos, pe trotuar, îmi auzeam singur vocea în scoica odăii, era mângâietoare şi caldă, şi în acelaşi timp bărbătească şi stăpână, cum nu fusese vreodată până acum, chiar şi vocea i-o datoram ei, cum îi datoram tot ce se întâmplase cu mine în ultimele şase luni, toate metamorfozele despre care auzisem ori citisem, toate împlinirile şi îmbogățirile de care nu încetam să mă minunez.

Vorbindu-i, am atras-o spre mine, am îmbrățişat-o progresiv, tot mai violent, forța e cea mai bună cale de convingere, prin forță o supuneam pe ea, mă supuneam şi pe mine, o făceam să uite totul, uitam şi eu, ne iubeam cu adevărat, chiar dacă mințeam amândoi, față de sine, față de celălalt. Oraşul ocolea ferestrele noastre, se plimba nehotărât pe strada principală, apoi începea să urce, obosit, resemnat. Plâns sentimental de viori, pasul se încurcă pe străzile gotice, pe sub bolți rotunde ca nişte broaşte țestoase, trece pe sub ceasul mare, pe sub coroanele de frunze negre, ajunge sus, se sparge în pietre albe, se risipeşte pe mormintele egale, se scaldă în laptele lunii.

Era linişte, noaptea îmi vibra în auz ca un gong. M-am desprins de ea. Corpul bronzat părea negru în patul alb. Am stat gol în fața

ferestrei, cu braţele desfăcute în cruce, unul cu ceasul uitat la încheietură, celălalt la fel de gol ca şi trupul. Noaptea se aşeza răcoros pe ele, pe mine. Nemişcat şi negru, oraşul atingea cu vârfurile stelele din cer.

Scoteam aburi pe nări. Laguna dormea frumos, aerul pur intra în cameră, mă uitam la cele din jur, casele nemişcate, lămpile, undeva brazi, munţi ghemuiţi în întuneric, nu-mi venea să le cred. Laguna tremura prin somn simţindu-mi apropierea. Eu tremuram de tremurul ei, ca adineauri împreună.

Am avut parte apoi de trei zile aproape fericite, în a patra s-a întâmplat ceva neașteptat.

Neașteptat, deși mă învățasem cu ideea că de la Laguna trebuie să mă aștept la gesturi surprinzătoare.

Stătuserăm mai mult de o săptămână, banii pe care-i luasem cu mine erau pe sfârșite, dar nu-ndrăzneam să-i spun asta. Aș fi vrut să mai putem rămâne o lună. Încercam să fac o oarecare economie. Să mănânc puțin, să nu fumez. Fusese iar o zi foarte caldă, cu un exces de bună dispoziție. Ne plimbaserăm, băuserăm bere cu niște unguri la o masă udă de pahare răsturnate, la întoarcere, în holul hotelului, Laguna se oprise în fața unui calendar mare, cu fotografii în culori, păruse că-și amintește de ceva.

Puțin după-masă, mă dăduse afară din cameră.

– Du-te și te plimbă.

– Când să mă întorc?

– Așa, cam peste-o oră.

Mi se mai întâmplase să-mi ceară s-o las singură, și încercam să-mi dovedesc mie însumi cât de înțelegător pot fi.

M-am plimbat puțin prin fața hotelului, apoi am urcat încet, surâzând fără scop, către cetate. Am stat pe o bancă în fața bisericii, lângă o bătrână cu ochelari de soare nemțești foarte moderni, aduși cadou de vreo rudă, m-am mai învârtit puțin, trecuseră trei sferturi de oră, m-am întors.

La hotel, am găsit-o jos, în cabina telefonică pe care scria „interurban".

O vedeam din profil. Plângea în șiroaie, cu telefonul la ureche, din când în când spunea un cuvânt scurt, poate numai „da", nu puteam auzi prin fereastra dublă. Umărul gol i se sprijinea de sticla ferestrei. Carnea, apăsată, era mai deschisă la culoare decât brațul.

Mi-am închipuit cu cine vorbește.

Ar fi trebuit poate să intru în cabină şi să-i smulg telefonul din mână. Ori măcar s-o întreb cu cine vorbeşte. N-am avut curajul.

În clipa în care a agăţat telefonul şi a împins uşa, am sărit înapoi din faţa cabinei, şi din doi paşi am ieşit din hol şi m-am trezit pe trotuar. Cred că nu mă văzuse.

M-am întors pe călcâie, m-am uitat la casele baroce de peste drum, care începuseră să-mi placă, privindu-le în fiecare zi de la fereastra camerei noastre.

După zece minute de laşitate, am urcat. Auzeam mişcări în cameră. Am bătut destul de timid la uşă, n-am auzit niciun răspuns, şi am intrat.

Îşi punea rochiile în valiză, plângând încă. Camera era foarte răvăşită, în graba de a-şi găsi lucrurile, le răscolise pe ale mele fără nicio milă.

Învins, m-am aşezat pe pat.

Toate pregătirile au mai durat poate un minut. Laguna închise valiza, îşi puse ochelarii de soare ca să-şi ascundă ochii plânşi. Şi mă privi abia acum. Însă privirea i-o înţelegeam perfect, chiar şi prin ochelarii de soare. Nu era nevoie să-mi spună că pleacă, nici încotro se duce.

– La revedere, spuse ea.

– La revedere, am răspuns eu, fără niciun relief.

Era chiar lângă uşă, cu valiza în mână, teribil de schimbată la faţă. Dar disperarea asta nu mi se adresa mie în niciun fel. Faţă de mine ştia ce atitudine să adopte, în ce mă privea, totul era hotărât, sigur, simplu. Durerea ochilor ei avea altă ţintă.

Şovăi o clipă, apoi reîncepu, obosit şi fără intonaţie:

– Trebuie, oricum, să am grijă de el. Doi oameni nu pot termina aşa dintr-o dată, mai ales dacă îi leagă ani de viaţă.

– Fireşte.

M-am sprijinit de perete, am tras picioarele pe pat, fără să-mi pese că-l murdăresc, mi-am înconjurat genunchii în cleştele braţelor, mi-am cufundat bărbia în golul genunchilor, cu ochii privind către nimic.

– El are nevoie de mine. Tu eşti încă atât de tânăr.

Tânăr. Tânăr!

– Bine, bine. Știu că sunt tânăr. Nu e nevoie să mă lovești mereu cu asta.

Laguna sprijini valiza de un scaun. Genunchiul gol îi ieșea din rochie și-mi spunea cu totul altceva decât gura.

– Eu te iubesc. Și în aceeași clipă am regretat profund că vorbisem. Suna ca cea mai pură tâmpenie, și era, în atmosfera asta, cum nu se poate mai nepotrivit, mai inferior, chiar vulgar și ieftin.

– Poate că mă iubești, răspunse ea alb, ca și cum n-ar fi fost vorba de mine, nici de ea. Dar la vârsta asta iubirea nu doare. Nu costă nimic. Nu poate fi decât o bucurie. Ai să mai iubești. Ai să iubești mai mult decât iubești azi.

Mă zbătusem în ea, ca un pumn care se desface și se închide la loc. Un pumn încăput în miezul fierbinte și carnivor al unei flori.

– Greu e pentru oamenii care nu mai pot iubi. Care se agață ca niște înecați de ultima lor iubire.

– Ai dreptate.

Se așeză pe marginea patului, lângă mine, încercă să-mi ia mâna, mi-am retras-o, încercă să mă mângâie cu privirea, dar n-avea vreme să mă mângâie, se grăbea, gândul îi era în altă parte, fiecare secundă întârziată aici, lângă mine, i se părea de fapt o crimă.

– El se chinuie foarte tare fără mine. Nu-l pot lăsa așa. Nu pot să-i spun că nu-mi pasă.

Am văzut negru înaintea ochilor. M-am întors, am înșfăcat-o de umeri și am început s-o zgâlțâi ca un bezmetic:

– Îți pasă? Îți pasă de el? De zaharisitul ăla? De mine nu ți-a păsat? De ce nu ți-a păsat și de mine cât îți pasă de el? Eu ce ți-am făcut? Cu ce sunt vinovat? De ce-ai venit atunci? Ce-ai vrut de la mine?

Cât pe ce s-o strâng de gât. Ea se zbătea și țipa.

– De ce nu ți-a păsat de mine? repetam eu, în neștire. Dar cuvintele astea o umplură deodată de o forță nouă.

Îmi strigă cu ură în obraz, atât de tare încât brațele-mi căzură, mă dădu la o parte, mă mătură pur și simplu din calea ei: – DE TINE? Să-mi pese DE TINE? Dar DE MINE cui i-a păsat? Eu cu ce-am păcătuit? De ce m-am făcut vinovată? Eu n-am dreptul

să fiu fericită? Ce-am făcut să fiu pedepsită în felul ăsta? L-am omorât pe tata?

Nu mai ştiam ce-mi iese pe gura:

– Foarte bine! Vrei să pleci, nu? Pleacă! Cară-te la bărbatul tău!

Asta avu darul s-o liniştească. Murmură, ca pentru ea, cu ochii în gol:

– Nu-i bărbatul meu.

– Cum nu-i bărbatul tău?

– Nu suntem căsătoriți.

– Nu sunteți? Nu sunteți... atunci...

Eram cât pe ce să întreb: „Atunci de ce mai pleci?", şi mi-am luat seama în ultima clipă. Am ajuns la fereastră şi am apăsat pervazul cu amândoi pumnii strânşi.

– Atunci... cine-i bărbatul tău?

– Ce importanță are cine e? De altfel, nu actele contează. Mi se uscaseră buzele cu totul, şi abia mai vorbeam, îmi bubuiau tâmplele.

– Bine, la urma urmei, n-are importanță. Dacă tot pleci. Eu nici nu voiam să aflu amănunte de-astea. Eu nu te voiam decât pe tine. Eu speram că ai să rămâi. Eu am aşteptat săptămâni întregi, luni întregi să fim împreună. Nu bănuiam că o să sfârşim aşa. N-am vrut să te fac să suferi. Poate am greşit eu. Eu...

– Eu, eu, eu, eu! Nu vorbeşti decât de tine! Nu te interesează decât persoana ta! Ei, crezi că eşti atât de deosebit? Băieți ca tine sunt cu sutele pe lume! Eşti şi tu unul ca ceilalți! Eşti foarte drăguț şi de treabă atâta vreme cât totul e al tău, cât totul ți se cuvine! Altfel, n-ai face niciun sacrificiu! Ce te interesează pe tine, de fapt, ce e în sufletul meu? Tu nu vrei decât să mă păstrezi! Atât şi nimic mai mult! Tu...

Am ridicat mâna s-o lovesc, am văzut-o că se face mică, n-am mai lovit-o. Am împins-o numai, şi a căzut pe pat, şi am zbierat demențial:

– DESTUL! Nu mai vreau să aflu nimic nou despre mine! Mi-ajunge! De când te cunosc, am auzit prea multe adevăruri despre mine! Cum sunt, cum ar trebui să fiu, cât de deosebiți sunt alții, cu cine ar trebui să semăn! M-am săturat! M-am săturat,

înțelegi? GATA! N-am de gând să semăn cu niciun mort numai ca să te mulțumesc pe tine! Sunt mulțumit cum sunt, chiar dacă am toate defectele de pe lume! Nu pot fi vinovat de dinții din gură, ori de culoarea ochilor! Ai fost îngrozitor de aspră cu mine, de la început. Ai fost... Eşti...

Am izbucnit afară pe uşă, ca să nu fac țăndări toată camera din jurul meu.

Am umblat iar pe străzi, plesnind de furie, descleştând şi încleştând pumnii, căutând ceartă, în jur, chipuri gotice, calme, ignorând patima mea. Un frizer, în halat alb, în pragul prăvăliei, zâmbea ironic, ori mi s-a părut mie. M-am uitat crunt la el, şi uimirea i s-a desenat pe față. M-am trântit la o masă într-un local, dar am plecat în fugă chiar în clipa în care venea un chelner să mă servească. M-am întors.

N-am mai găsit maşina.

Cheia noastră era la recepție. Am luat-o. Păstram speranța stupidă că o voi găsi în cameră.

Am întâlnit pe coridor o femeie care ne făcea curat în cameră, şi pe care o învățasem la bacşiş. Mi-a confirmat că doamna plecase, şi s-a uitat atât de supărată la mine încât m-am gândit o clipă dacă nu ascultase la uşă.

M-am aşezat pe scaun, mi-am scos ceasul de la încheietură, l-am pus pe masă, în fața mea, şi am stat, incapabil să-mi adun gândurile. Mă stăpâneau cele mai contrarii sentimente, şi mai ales o furie otrăvitoare.

Pe urmă am sărit de pe scaun şi am început să mă caut de portofel. L-am găsit, l-am întors pe toate părțile, am scos totul afară. Banii nu-mi ajungeau de tren.

Fireşte, nu mă gândisem că o să fiu silit să mă întorc cu trenul, îmi ajungea să plătesc hotelul, inclusiv noaptea asta, pe care oricum trebuia s-o plătesc, fie că nu mai dormeam la hotel, fie că dormeam şi plecam abia a doua zi.

Nu se gândise de fel că s-ar putea să nu mai am cu ce să mă întorc.

Cu toate că era foarte devreme, m-am culcat. Ce altceva puteam face? De furie, îmi săreau muşchii pe obraz.

N-am dormit mult timp. Lumina zilei, murind, îmi cădea pe față. Spre seară, ca prin vis, am auzit clopote. M-am gândit că voi pleca mâine, și am regretat faptul că n-am auzit orga bisericii evanghelice. O orgă vestită. Laguna îmi vorbise de ea, dar până azi, nu știu cum, nu ajunseserăm să ne facem vreme. Mi-am adus aminte că de fapt n-am cu ce să plec. Ei, poate că totuși voi asculta orga.

Am adormit și am visat niște cai. Caii sunt semn bun, așa se spune. Semn de noroc, de succes. Cei pe care-i visam eu stăteau nemișcați pe un câmp cenușiu, învăluit în ceață. Treceam printre ei cu un sentiment de frică. Erau foarte mari. Niște cai de statui ecvestre. Capete și coame apăreau și dispăreau în ceață.

M-am trezit la nouă seara. M-am spălat, m-am ras, mi-am spălat părul, încă nu crescuse destul ca să nu-și mai poată da seama oricine că fusesem ras în cap nu prea de mult. Am găsit în baie niște perii, niște cârpe, cremă de ghete, într-o cutie specială în formă de cutie de lustragiu. Ca la toate hotelurile din provincie. Mi-am periat hainele și mi-am făcut pantofii. Așa, ca să fac ceva. Făcându-mi pantofii, mi-am amintit cazarma. Ne lustruiam bocancii sub ochii ofițerului de serviciu. Ofițerii... Tărtășescu... Ieșea din apa memoriei așa cum trebuia să iasă, cum trebuie să fie un ofițer: un om de treabă, echilibrat, zdravăn, autoritar când i-o cerea gradul, altfel înțelegător, cumsecade, om. Așa și era Tărtășescu. Nu-l înțelesesem atunci, nu știusem să-l prețuiesc. Servisem sub comanda lui și fusesem fericit. Era bine. Orașul. Duminica. Primăvara. Laguna.

Da, școala fusese frumoasă. Eram noi între noi, așteptam, visam, purificați de viața cazărmii, tineri. Tineri.

Am coborât, am plătit camera, inclusiv noaptea asta, am anunțat că voi elibera camera mâine înainte de amiază. Am ieșit pe stradă, azi era chiar lună plină și orașul sclipea, m-am plimbat, am băut undeva un ceai.

M-am întors devreme și m-am culcat iar. Mă simțeam foarte obosit. Poate și de nemâncare.

Am visat iar.

De data asta lucruri mai complicate. Un fel de catedrală. Se auzea și orga pe care nu izbutisem s-o ascult aievea. Catedrala

era însă imens de mare, și avea niște nesfârșite galerii exterioare, cu bolți și coloane de piatră foarte grosolane, o arhitectură arhaică și barbară. Rătăceam printre ele. La un moment dat, pe dalele de piatră ale galeriilor au început să curgă broaște țestoase. Erau repezi ca fulgerul, în vis mi-am adus aminte de privirea pe care le-o aruncase Laguna: jumătate oroare, jumătate fascinație. Au pierit. Așteptam să apară Laguna. Prezența ei mi se părea logică, având în vedere broaștele. Dar, departe, la capătul unui coridor de piatră, am văzut un bărbat înalt și lat în umeri. Fața nu i se distingea. Ținuta era foarte demnă. Se apropia, încet, într-o mișcare masivă și armonică, de vapor mare care intră într-un port, și conștiința de sine care susținea aceşti umeri drepți, această talie fermă, acest piept splendid, mă umplea de spaimă.

– Uită-te bine: ASTA E MOARTEA TA!, spuse deodată un glas chiar alături, și accentul era egal, pe vocale lungite, un accent germanic.

M-am întors, cu pumnul ridicat, să-l zdrobesc. Nu era nimeni. Celălalt se apropia. Avea o siluetă perfectă, de gentleman sportiv, un grumaz regal, coapse de statuie, și fața se deosebea, mi-era grozav de cunoscută, gura se desena într-o strâmbătură de politețe, și m-a trecut o groază atât de adâncă încât m-am cutremurat din creștet până-n tălpi. Era el, nu încăpea nicio îndoială. Ne mai despărțeau doar cincizeci de metri. Zâmbea, totul în el era desăvârșit, și teama mi-era atât de mare încât pur și simplu dispărea, și mă măcina o ură de nedescris.

Era la doi pași. În vis, m-am prefăcut. Cu capul plecat, cu umerii strânși, cu mâinile căzute, eram imaginea înfrângerii și umilinței. Deodată m-am repezit să-l pocnesc, țintind cu pumnul chiar în mijlocul divinității de chip, o singură dată să-i simt carnea trosnind sub mâna mea, doar atât, o singură dată să mă descarc, o biruință de o secundă, o răzbunare infimă, atât doream, mi-ar fi fost de ajuns, chiar dacă singurul meu pumn ar fi scufundat lumea, și pe mine, într-o explozie colosală.

Nu mi-a fost dat să mă fac pulbere astfel. A sărit înapoi, a rupt-o la fugă, a pierit în ceața de piatră a catedralei, eu după el, beat de

ură, încercând nebuneşte să-l ajung, să-l lovesc o singură dată, şi apoi să mor de mâna lui.

Mi s-a părut, în vis, că mă trezesc, însă treceam numai dintr-un vis în altul. Eram pe un teren de instrucţie, i-am recunoscut pe băieţi în jurul meu (– O să ne întâlnim mâine în Bucureşti, spuse în mine o voce a treziei), făceam exerciţii într-o înserare verde şi rece, şi mi-era cumplit de teamă de moarte, şi nu înţelegeam de ce, ştiam că nu mă paşte nicio primejdie reală. Frica însă era de nesuportat. De-ar izbucni un război, mi-am spus, un război adevărat, cu gloanţe şi sânge, baremi dacă mi-e frică, să am de ce, să mă cutremur de primejdii adevărate, nu de închipuiri! Şi să mă ascund cu spaima mea în spaima tuturor, să pot spera că vor fi loviţi şi alţii, nu numai eu! Într-o clipă orizontul se nărui de lovituri de tun, toţi căzură în jurul meu în bălţi de măruntaie sfârtecate, am primit un şoc năprasnic în cap, am căzut în balta propriului meu creier, mi-am umplut nările de el, era roşu şi călduţ, şi avea un parfum delicat şi subtil, de petală, dumnezeiesc parfum, nu mă mai săturam de el.

Pe la şapte şi ceva, m-am deşteptat. Am mai stat în pat un ceas, n-am mai putut adormi. Am numărat încă o dată banii care-mi rămăseseră, dar numărându-i tot nu-i puteam înmulți. Pe jos, încet, am pornit spre gară. Ziua era înnorată. Am trecut de cimitirul ruşilor căzuți, cum scria pe mormânt, pentru independența patriei lor. Primul tren de Bucureşti sosea într-o oră şi jumătate. Aveam, oricum, norocul de a nu aştepta o jumătate de zi. Un expres, „Decebal", ori „Traian", ori aşa ceva, chiar dacă i-ar fi spus „Boerebista" tor nu mi-ar fi smuls un zâmbet. Aveam nițel peste cincizeci de lei, nici gând deci de bilet. Cumpărasem pe drum o sticlă de vodcă de o jumătate. Am desfăcut-o şi am tras un gât pe peron.

După o vreme, a sosit şi trenul. M-am urcat. M-am dus la vagonul-restaurant. Am ochit o namilă de chelner. Dispărea cu nişte farfurii, în bucătăria vagonului, şi m-am luat după el.

Era un ungur, care, aşa mare cum era, s-a cam zăpăcit când m-a văzut intrând după el. În trei cuvinte, l-am lămurit cum stă treaba, şi i-am oferit banii pe care-i mai aveam.

A trebuit să-i explic de două ori ca să priceapă. Apoi s-a întâmplat o minune. Mi-a dat mâna la o parte şi mi-a spus că vorbeşte el cu conductorul. Cred că-l înduioşase mutra mea prăpădită.

Vagonul-restaurant era încă gol. M-am aşezat la o masă de patru, am cerut nişte bere şi pâine. Beam alternativ vodcă şi bere, muşcam câte-o înghițitură de pâine, mă uitam pe geam. Începuse să cearnă. La Braşov ploua cu băşici. Aburit de tot, priveam câmpia de gloanțe, sclipirea ei cenuşie, udă, de metal înecat. Pe urmă am început să trecem munții, două ziduri verzi foşneau în jurul vagonului, apa se aduna în geamuri, era repede, era frumos, aruncam ochiul lângă fuga vagonului, şanțuri de piatră cu scurgeri noroioase, terasament brun, ferigi pipernicite, împroşcate de trenuri. Treceam prin negura unui

tunel şi mă apuca ameţeala, ieşeam bolnav, nu mai recunoşteam. Se întâmplă uneori, în istoria unei ţări, ori chiar a unui om, un moment de transformare totală. Nimic din ce-a fost nu mai e. Nimic din ce se potrivea nu se mai potriveşte.

Asemenea minuni săvârşesc războaiele. Înainte de război erau nişte ţări, acum sunt cu totul altele, alţi oameni, alte obiceiuri, altă gândire, nu se mai crede în ce s-a crezut, nu se mai trăieşte pentru ce s-a trăit, până şi limbile se schimbă, chiar dacă le spune la fel. Astfel şi viaţa omului, uneori, după cine ştie ce întâlnire, pe care o binecuvântează la început, iar la sfârşit o regretă amarnic. De la un asemenea prag, totul se transformă de nu-l mai recunoşti. Ce-a fost nu se mai înţelege, şi în curând se uită. Ce va fi, e de neghicit. De aceea închidem ochii, să nu pătrundem prea iute şi prea adânc orbirea goală din faţa noastră. Pe Valea Prahovei eram beat de-a binelea. Vagonul era aproape plin. Lângă mine se aşezase, cu o bască trasă până pe ochi, un tip care părea muncitor. Era îmbrăcat în haine de doc, cu pantalonii strânşi în cizme de cauciuc. Mânca un peşte cu oase şi se îneca. Mai erau şi alţii cu pălării ori şepci, unii în haine de lucru. Şi turişti, amestecaţi cu ceilalţi. Mai ales cei cu înfăţişarea proletară mâncau repede, transpirând, beau vin alb cu sifon mult, beau cafele, pe care le amestecau cu mâncarea, dintr-o singură sorbitură zgomotoasă, ca şi cum ar fi fost ciorbă. La Predeal tipul cu bască dispăru. Veni o femeie cu basma, cu falca de jos imensă, şi mâncă cu mâna un caşcaval la capac. Apoi drept în faţa mea răsări o pereche, soţ şi soţie. Ăştia erau destul de piliţi, şi veseli. Bărbatul avea părul lins cu multă apă pe tâmple, dar cultiva pe frunte un moţ negru, care tremura gelatinos în ritmul trenului. Avea haine gri şi o cămaşă colorată cu gulerul răsfrânt peste gulerul hainei. Femeia avea părul ondulat mărunt, natural, sprâncenele îmbinate pe un neg înfipt chiar la rădăcina nasului, şi purta o jachetă sintetică, fără culoare.

Aveau chef de vorbă. El îşi aprinse ţigara de la a mea, spuse ceva despre mersul infernal al trenurilor româneşti, apoi se recomandă: inginer Jugănaru, îmi povesti cât de bine circulă trenurile în Occident, unde fusese, mă întrebă ce-am studiat, el era inginer,

însă nu profesa, se săturase de viața de șantier, lucra la *meaí* la o secție specială, era mult mai bine așa.

– Știți, am făcut-o mai mult pentru soție. Dacă tot lucrez eu de dimineața până seara, de ce să se obosească și soția? În țările civilizate numai bărbații lucrează. Egalitatea femeii, sigur, e un adevăr. Dar să le pui la muncă pe toate e un anacronism. Dacă eu tot trag...

Nu știu la ce-o fi tras, că nu arăta deloc muncit. Soția bea bere și se uita la mine, pufăia din țigară, închidea ochii de fum, iar se uita, mi se părea că-mi face cu ochiul, dar poate nu era decât fumul. Vecina mea se ridică și plecă, ducându-și cu ea falca imensă, mai departe, în lume. Veni un mărunțel cu servietă de șef local care literalmente mirosea.

Inginerul de la *meaí* îmi povestea viața lui. Era băiat de tâmplar. Adică tatăl lui avusese chiar un atelier propriu, cu mai multe calfe. Asta, la început, i-a creat unele neplăceri. Dar el știuse întotdeauna să se orienteze. Ingineria, e drept, a făcut-o cam târziu, viața de organizație i-a mâncat cei mai frumoși ani, i-a fost cam greu cu studiul seral, nu mai era obișnuit, însă până la urmă tot a scos-o la capăt. Acum, în sfârșit, se bucură puțin de existență. Ei, dac-ar mai avea anii mei! Nici nu știu eu ce avere e tinerețea, și o irosesc degeaba, fireşte, cum fac toți tinerii de azi. Ce studii ziceam că am făcut? Istoria? Ei, fugi de-acolo! Lasă-mă să râd, ce, asta e carieră de viitor? Cine dracu' mai crede azi în istorie? Rău am făcut, trebuia ceva rentabil, noi suntem generațiile privilegiate, n-am muncit ca ei, n-am suferit de ce-au suferit ei, totul ne e permis, toate posibilitățile ne sunt deschise. Asta e fata lui. (O fotografie cu o fetiță drăguță, fără expresie, părând de zece ani, într-o curte de mahala. Semăna leit cu taică-său, în fine un caz de *pater certus*.) De pe-acum ia lecții de engleză cu o cucoană, când termină liceul o să facă limbile străine, capătă un post bun în București, la O.N.T. ori în altă parte, o să însoțească delegații, o să traducă la tratative, o viață de mese și cocteiluri și voiaje, dacă are nițel noroc intră la vreun minister. Eu de ce n-am făcut engleza? E o limbă fără de care nu se mai poate, americanii ăștia, dușmani-dușmani, dar nu vezi, s-au băgat peste tot, ai nevoie de

ei oriunde, ei cu creditele, ei cu utilajul, cu luna tot ei, trebuie să fim realişti, ideile sunt un lucru, viaţa altul, azi, dacă nu eşti şmecher, cazi la examenul vieţii. Nu-i aşa, mamă?

Îi spunea nevesti-sii „mamă", iar ea îi spunea „tată", fără pic de ironie, uneori chiar „tăticule". Se alinta, se freca de umărul lui. Terminasem berea, terminasem vodca, eram ceţos rău de tot, mă simţeam în stare de orice. Inginerul era şi el montat bine, devenise drăgăstos, îşi ţinea soţia de umeri, se apleca s-o sărute, ea îl respingea de formă, se uita către mine cu un aer stânjenit, cerându-şi parcă scuze, eu surâdeam cu înţelegere, am înaintat deodată cu genunchiul sub masă, desfăcându-i pe ai ei. Mi-a strâns genunchiul în timp ce inginerul o săruta legal pe gât, şi mi-a zâmbit de data asta complice, am împins-o mai tare, m-a împins şi ea, şi tot aşa am ajuns la Bucureşti.

Am pupat mâna ingineresei. Tipul ţinea morţiş să ne mai întâlnim. El e un om tânăr şi vrea să păstreze legătura cu tânăra generaţie, îmi dă el telefon, nu e nevoie să mă deranjez. I-am spus primele şase cifre care mi-au venit în minte, şi ne-am despărţit.

Eram din nou singur, de capul meu, am străbătut mirosul gării, greţos, cărbune stins cu apă, printre bănci cu provinciali adormiţi, cu ţărani cu saci, am ieşit, era foarte cald, am fost într-o clipă muiat de sudoare. M-am urcat în troleibuz, am mers pe Calea Plevnei, m-am dat jos pe cheiul gârlei, am coborât încet, pe malul stâng, spre Podul Izvor. Lume, bărbaţi în cămaşă, femei în bluze subţiri de nailon, sub care se bănuia lipsa sutienelor. Luminile violete picând în duhoarea Dâmboviţei. S-a sinucis vreodată un bucureştean aruncându-se în ea?

N-am avut răbdare să ajung acasă. Am telefonat de la un telefon public. Nu răspundea.

După o clipă de gândire, am făcut numărul lui Ion. Trebuie să fi fost pe undeva printr-o grădină, fiindcă nu răspundea nici el.

Fără niciun gând în cap, am ajuns acasă. Am descuiat, era miros de praf, am deschis ferestrele. Am făcut un duş. M-am ras. Prin fereastra băii vedeam, în timp ce treceam cu lama pe obraz, emisiunea de televiziune din apartamentul vecin. Se auzea perfect. Iar ceva despre debarcarea americană pe lună. – Tovarăşe profesor,

cerea un individ cu nasul mare, explicați-ne ce înseamnă imponderabilitate! Tovarășul profesor își punea ochelarii și citea un text preșcolar pentru uzul miilor de telespectatori. – Tovarășe doctor, spuneți-ne care sunt condițiile speciale în care lucrează organismul în cosmos! Tovarășul doctor, stropșind cuvintele într-o voce de agramat, lumina publicul. – Tovarășe inginer, arătați-ne cum funcționează racheta „Saturn"! Tovarășul inginer, o clipă m-am întrebat dacă nu e cel din tren, arăta. Apoi alți tovarăși povesteau cum peste numai câteva decenii vom circula toți nu cu automobilul, ci cu aparatul de zburat autonom, care pe lună va juca un rol deosebit. Și cum vom mânca în cosmos alimente extrase din petrol. Carne de vacă sintetică, între timp continuau imaginile de pe lună, mersul țopăit al astronauților cu steag înstelat pe umeri, steagul înstelat înfipt în țărâna lunară, și la Bucureşti tovarășul profesor, tovarășul doctor, tovarășul inginer desluşeau pentru mase minunile științei și semnificația unicei aventuri spațiale, cucerire neprețuită pentru toate națiunile lumii, victorie a întregii omeniri. Am terminat cu rasul, televizorul mergea înainte, am stins tot, apoi am aprins din nou, am repetat cele două telefoane, niciun răspuns, am ieșit. Unde mă puteam duce? Pe bulevardul 6 Martie, desigur, în lumina roșie-murdară a cinematografelor ieftine, în Cișmigiu, să mă amestec în foșnetele lui, să mă strecor între greierii nopții. Am căutat un loc singuratic, l-am găsit cu greu. Am stat pe o bancă de praf, sub un bust de poet idealist. Era o noapte de sfârșit de secol, și orice-aș fi făcut nu puteam întoarce timpul.

L-am trezit din somn pe Ion a doua zi de dimineață.

– Ce faci, bă? Te-ai întors? A fost mișto?

Gigi, plecat la mare. Dintre amici, mai toți în concediu. Prin București nimic nou. A sosit ieri în capitală locotenentul Bimbo, șeful statului Labala, din Africa Centrală, mă informă foarte serios Ion. Mă rog, fie și Bimbo. Ce facem diseară? Mi-e dor de un chef.

– Diseară? Diseară mergem la nuntă!

– La nuntă? La nunta cui?

– Se mărită Nona.

– NONA? Dumnezeule! Cine-i părăsitul de Dumnezeu și de femei?

Era una din formulele noastre clasice, creată în liceu.

– Un neamț.

Asta-i prea de tot! Am lăsat o clipă telefonul, ca să izbucnesc într-un râs homeric. Un nemțoi! Mi-am tras sufletul, și l-am auzit pe Ion, care răcnea și el de râs, în partea lui.

– Bine, dar pe mine nu m-a invitat.

– Fii serios. Mi-a trasat sarcina să adun toată gașca. Pici foarte bine, că ăilalți nu-s în București.

– Atunci vin să te iau.

– Perfect.

Nemâncat cum eram, ce putea să-mi prindă mai bine, decât o nuntă?

Am mai telefonat de vreo zece ori, zadarnic. Aveam înaintea mea o zi întreagă, ce să fac cu ea? Am vrut să-i telefonez unchiului, dar nu m-am putut hotărî. Dintr-un sentiment curios. Mi-era rușine de el, deși n-aș fi putut spune de ce. Aș fi vrut să-l văd, mi-era chiar dor de el, eram și puțin îngrijorat de starea sănătății lui, în ultimul timp se plângea mereu că nu-i e bine, el care de obicei suferea orice fără să dea niciun semn de slăbiciune. M-am întrebat

dacă mi-e ruşine de el fiindcă-i datorez bani, dar am ajuns la concluzia că nu ăsta poate fi motivul.

Am mâncat de opt lei, la prânz, la un automat, îmi mai rămâneau alți trei. Ce-o să fac mâine? O să apelez la sentimentele familiei, desigur, lucru pe care-l detestam cel mai mult. Am ieşit din automat, m-am plimbat nițel, era cât pe-aci să pornesc spre centru, m-am stăpânit.

Strada era albă de tot, ca în copilărie, uşor albăstruie în unghiurile zidurilor, am reuşit să ațipesc puțin după-masă, deşi era cumplit de cald, mi se lipea părul de pernă, radiouri prin ferestrele deschise, rar uruia o maşină, simplu, blând, curat, ca în copilărie, să mă strecor prin despicătura oblică pentru scrisori, aşezată chiar sub geamul roz al uşii, să zbor pe strada topită de vară, calcane, porți, garduri de fier îmbătrânit, guri de canal acoperite cu capace din alta epocă – BUCURESCI CANALISARI – care pocnesc şi se aşază mai bine în ele însele când trece deasupra o roată, praf în rigole, case obosite ca nişte mame, acoperişuri scorțoase, tablă zgârcită, rar câte-un om fără chip, om veşnic, timpul se schimbă, numai omul nu, să plutesc pe chei, în mişcarea înceată, ceremonială, a oraşului, râul duce tot oraşul cu el, şi țara, şi lumea, oraşul îşi duce râul ca o cruce adâncită între umerii lui Iisus, după-amieze lungi, galbene, cu pasul oval pe asfalt, pe lângă parcuri, prin vara verde, către malul râului, de la un ultim etaj râul pare absolut nemişcat, fără culoare, cu toate că trecând prin oraş, de sus în jos, el se schimbă de la oglindă la mlaştină şi putreziciune, în partea cea mai clară, sus, pantele spre apă sunt mai dulci, verzi de o iarbă prăfuită, mi-aşterneam haina, mă-ntindeam pe ea, întorcându-mi țigara spre oraş, uitându-mă fără scop cum piere cerul mâncat de coşuri şi blocuri, sentiment de vară, singuratic, şi nu mai eram acelaşi, nu mai eram eu însumi, aşezat pe haina mea veche, aşteptam să se petreacă ceva, poate chiar o crimă neaşteptată şi fără sens, aşa se întâmplă în marginea marilor oraşe, ca să-mi iau zborul înspăimântat, să mă înalț peste uzine şi depozite de materiale şi stive de lemne şi căi ferate părăsite ca nişte femei care au servit destul, să mă duc înapoi spre miezul cu oameni, peste salata verde a Cişmigiului, peste prietenii ca nişte furnici, să

sclipesc în același soare ce cade în ochii lor peste fuga contradictorie a mașinilor, peste statui, să prind cu ochiul, o clipă, cotind dintr-o piață într-un bulevard, cărarea perfectă care împarte părul de piatră al cine știe cărui întemeietor, să m-agăț de un turn, să-mi sfâșii mâinile într-o cruce, oraș de biserici răsăritene. Norii ca niște rechini mari, albi, orașul se zbate în oceane, ca un vas scufundat, seara împrăștie pe străzi o răcoare marină, automobile scumpe cu numere din alte țări, ca niște sarcofage luxoase, ca niște morminte pe roți, în care se încrustează faraonii apusului, să cad din cer, să mă fac praf și pulbere în aer, ca o burniță, ochii aici, dinții acolo, unghiile nu mai știu, să mă preling în neonii roșii, să mă presar în părul unei femei, tocurile ei grăbite duc o minune caldă, care apucă și strânge, uite-o împingând o poartă, filtrul grădinii, fereastra luminii, oameni sorbind asfințitul în cești, lângă trotuar limuzina familiei, ca un câine adormit. Și casele, casele, casele, casele, casele ca niște lacrimi ale timpului, străzile rupte în carne, smulse în inimă, orașul ca un om deschis cu cuțitul, ca o tobă pe care tună luna și soarele, otrăvitor, de neînțeles, nimic de făcut, undeva, într-o casă sprijinită pe oase, într-o seară, într-o iubire spartă ca o ceașcă, eu îmi pipăiam cămașa de nailon, o spălasem dimineața, se uscase în fine, se putea îmbrăca. Mi-am periat costumul meu supranumit și unicul, nu destul de subțire pentru o seară atât de caldă, dar ce să-i faci, am ales cu dificultate o cravată din cele patru pe care le aveam, mi-am lustruit pantofii, am căzut în oraș, am ars pavajul cu tălpile, spre Ion. Treptat, cu urechea plină de scrâșnet de frâne și murmur de voci, cu ochiul revărsându-se de forme și nuanțe, mă îndreptam din spate, cu nara fremătândă, cu sentimentul că nu e totul pierdut. L-am găsit pe Ion în baie, în apă până la gât, tocmai se săpunea pe un picior, cu ochii aproape închiși ca să se ferească de fumul țigării, și într-o clipă am intrat în stilul nostru obișnuit, de pe vremuri, ce bine e să revezi un adevărat prieten, un prieten vechi, de la care știi la ce să te aștepți, care nu te lovește niciodată, din senin, cu o revelație nedorită. Am început să vorbim repede și întretăiat, punctând dialogul cu înjurături și râsete, despre marele fenomen, se mărită Nona, bancul secolului, tocmai ea, străinii ăștia care vin și ne

cumpără toate fetele mai nostime, se lamenta Ion, până și pe Nona ne-o iau, o știam toți de zece ani, se lăuda că nu spune nu, oricum nouă, prietenilor, nu ne spusese nu niciodată, ne dădea și pâinea din casă, dacă era, și cărțile ca să învățăm pentru examene, și țigările, dacă n-aveam unde dormi se înghesuia într-un pat cu maică-sa ca să ne facă loc, mă rog, o bomboană de fată, când n-aveam ce face, când ne era urât, când eram triști ori ne era foame, la ea ne duceam. Tatăl ei, paralitic, stătea într-un colț într-un fotoliu, Nona pretindea că fusese general, el nu vedea, nu auzea, nu mișca, ochii îi păreau de sticlă, în fața lui se întâmplau uneori lucruri dintre cele mai ciudate, fiindcă n-aveau decât o singură cameră, mama Nonei ne învățase bridge, îl învățase pe Ion să dea în cărți, era o femeie foarte drăguță și amabilă, plângea uneori din senin. O singură dată Nona s-a îndepărtat de noi, începuse să-i facă curte un personaj important și misterios, cu mașină, încărunțit, care pomenea chiar de căsătorie, deși noi eram convinși că nu e decât un șantaj, ca s-o ademenească mai ușor, să ne-o smulgă nouă. Nu puteam să-l suferim, o boicotam pe Nona, tocmai cu scârbosul ăsta, nu vezi că i s-au așezat pe umeri primele rândunele ale impotenței? În chestia cu impotența o nimerisem, după întâlnirile cu personajul important venea mâncând pământul la câte unul dintre noi și era furioasă ca o tigroaică, ne dădeam sufletul încercând s-o liniștim, se jura că n-o mai prinde ăla câte zile are, pe urmă tipul o împăca cu un dar, uneori ne mai alegeam și noi cu un pic de whisky ori cu o țigară mai bună, rămasă dintr-un calup diplomatic, personajul pleca mereu în străinătate, „în misiune", promitea de fiecare dată că face nunta „cum se dă jos din avion", și deodată a fugit în Suedia, de-a binelea, și nu s-a mai auzit nimic de el, a fost o zi de mare triumf pentru noi. Nona a plâns nițel, apoi a revenit la noi în modul cel mai firesc, am iertat-o și ciclul s-a refăcut.

Am pornit cu țigările în gură, excesul de veselie de adineauri îmi trecuse deodată, eram iar dărâmat, femeile pe care le încrucișam nu-mi spuneau nimic, făceam eforturi ca Ion să nu bage de seamă, când și când furia mă îmbolnăvea, îmi mușcam țigara, aveam o poftă nebună să fac scandal, să izbesc, să sparg, căutam ceartă cu

privirea tuturor bărbaților pe care-i întâlneam. În dispoziția asta am ajuns la restaurantul „Bucur", unde fusese închiriată o sală întreagă, jos, la cramă, gusturile străinilor amatori de pitoresc balcanic, erau automobile în curte, cu numere nemțești, am văzut bărbați cu cocardă la rever dându-se jos dintr-unul și ajutând niște cucoane, aici era.

– O să coste o groază de bănet, aici e de patru ori mai scump decât la ălelalte.

– N-are importanță, e pe banii ălora. Vor s-o cumpere pe Nona, să plătească!

Ideea asta m-a mai înveselit puțin, și am intrat, era deja fum, cânta un taraf întreg, mese lungi. Am văzut-o de departe pe Nona, era foarte frumușică și strălucea, și lângă ea era un neamț drept-unghiular, în negru, foarte tânăr, tocmai râdea, și avea niște dinți de te speria. Ne-am pupat întâi cu nenea Mișu, unchiul Nonei, fratele mamei, care se cam clătina. Avusese înainte de război un garaj al lui, pe front condusese o școală militară auto, la un moment dat plecase în Germania, la un fel de schimb de experiență, și căzuse prizonier la americani, că era tocmai spre sfârșitul războiului. Stătuse într-un lagăr american vreun an. Cum era în lagăr, nene Mișule? îl întrebam noi. Îi dădeau lacrimile amintindu-și. Era superb. Mâncare din belșug, lucru nu, bătaie nu, și psihiatru care punea întrebări porcoase la fiecare deținut de două ori pe săptămână, și niște americance, secretare ori felcerițe, ce dracu' or fi fost, care se cam lăsau ciupite de români, dar esențialul e că nu te simțeai prizonier, și nici măcar învins, ci om, om și domn, toată lumea ți se adresa numai cu domnule, era o politețe de nu-ți venea să crezi, și la sfârșit americanii i-au întrebat dacă n-ar vrea să meargă în America, să devină și ei americani, unii au zis da, mai ales cei cu rude pe-acolo, nenea Mișu a refuzat, murea de dorul țării, România mama noastră, dulce, de câțiva ani n-o mai văzuse și nu mai știa nici cum arată, nici ce se întâmplă cu ea, și se întorsese pe vremea când la București circula cântecul „La New York, într-un vechi palat/ Stă Truman, Truman cel bogat/ Și fabrică o atomică/ Să ne căcăm pe noi de frică", însă Truman cel bogat, cu atomica lui, murise și nu făcuse nimic, iar nenea Mișu avea și azi tot părul

negru, dar dinți nu mai avea, și îi lăcrimau ochii, era slab ca un sac gol și mânca de stingea și acum, la nunta nepoticii, foame veche, din război, pe care toată viața nu mai izbutești s-o saturi.

Era imposibil să ajungem la Nona. I-am zâmbit de departe și i-am făcut semn cu mâna. Ne-a trimis cu degetele sărutări. Apoi ne-am îmbrățișat cu mama Nonei, care circula aferată printre mesele lungi și dădea dispoziții chelnerilor. Se gătise, purta o rochie cu siguranță făcută acum patruzeci de ani, și inele. Când i-am urat fericire pentru Nona a început să plângă și ne-a spus că nu-i nicio fericire să te măriți între străini. Domnul general, intransportabil, rămăsese acasă în fotoliul lui, și îl păzea o vecină. Taraful te asurzea.

Ne-am așezat la aceeași masă cu nenea Mișu, cam printre rude sărace, am mâncat bestial, fără să mă uit în jur, am băut. Nenea Mișu și Ion conversau despre debarcarea pe lună, pe care nenea Mișu o socotea o înșelătorie. Americanii sunt oameni șmecheri și chibzuiți, cum o să bage ei atâția bani într-o asemenea tâmpenie? Și pe urmă, avem vreo dovadă? Îți spun eu, toată afacerea e de propagandă. Nu vezi că n-are niciun rost? E dobitocie curată. Uite, eu n-am un sfanț în buzunar, lucrez pentru un sutar de-mi sar ochii. Dacă i-aș avea, m-aș apuca să-i bag ca nebunu' în cine știe ce drăcovenie? Ion se distra și prelungea conversația. Apoi se plânse de ceva și nenea Mișu îi răspunse că e tânăr, să n-aibă grijă, toate au fost făcute pentru noi, generațiile alelalte, „de sacrificiu", pentru noi s-au sacrificat etc.

– Am cunoscut-o pe Marlene Dietrich, spunea cineva lângă mine, cu un accent basarabean foarte pronunțat. Era verișoara mea. Ne întâlneam în fiecare zi. Venea și luam ceaiul împreună. La etajul trei. Am cumpărat odată de la ea un motan, îl mai am și acum.

– Un motan?

– Un motan mic, alb. Pronunța „matan".

M-am uitat. Două babe. Una, într-o rochie „feuille morte", cu ochelari, cu părul de cenușă zburlit pe cap, cea cu motanul, părea țicnită de-a binelea. Cealaltă o asculta cu cuțitul și furculița în mâinile suspendate. Era cumplit de grasă, atât de grasă încât

părea guşată, părul alb era vopsit în violet, avea o oarecare distincţie, părea o contesă poloneză în exil. Am început să mă uit mai atent la nuntaşi. Erau multe bătrâne, unele deja cherchelite, costumate în modurile cele mai fantastice, cu pălării, una avea voaletă, prietene cu mama Nonei. Erau şi amici de-ai noştri, risipiţi, băieţi de ceaiuri dansante, într-un colţ de masă l-am zărit pe Bruno, un papiţoi bătrân, se apropia de patruzeci de ani, neînsurat şi fără slujbă, ţinut încă de părinţi, umplându-şi vremea cu petreceri, îl întrebam uneori ce-are de gând, nu se supăra de întrebare, spunea că de ani de zile aşteaptă un paşaport, aici nu poate face nimic, îi trebuie o ţară în care „să se poată dezvolta". Altfel era politicos, foarte atent cu femeile, într-un mod destul de dezinteresat, politicos peste măsură şi cu bărbaţii, chiar mai tineri decât el şi care-l luau peste picior. Şi de la orice fel de praznic – nelipsit. Erau şi prietene de-ale noastre mai vechi, de o vârstă cu Nona, şi erau nemţi, mai tineri şi mai bătrâni, rudele ginerelui, toţi sclipind metalic, cu capete prospere, chiar şi bătrânii arătau noi-nouţi, cu obraji de prunci şi fericiţi de parcă se distrau prima oară în viaţa lor. Mureau după muzica ţigănească, făceau semne de bis după fiecare leşinătură de romanţă. Tot uitându-mă am văzut un turn de fată blondă, nu urâtă, dar teribil de lată şi de înaltă. Aşezată părea că stă în picioare, vizavi de mine, la vreo două persoane interval. L-am întrebat pe Ion şi am aflat că ginerele avea un frate şi patru surori, prezenţi toţi la ceremonie, ascunşi printre nuntaşi. Lungana era una din surori. Lângă ea era un român scund şi foarte trecut, care saliva făcându-i conversaţie, şi ea părea încântată. Aşa mare cum era, arăta sub douăzeci de ani.

În fine, un tango. Un tango de acum un secol, comandat probabil de un întreg sindicat de babe. Se formau perechi. Se dansa cu stângăcie printre mesele lungi. Dansatorii îşi frecau şoldurile de scaune şi de capetele celor aşezaţi. Să ne încercăm norocul cu rasa germană. M-am sculat cam şovăitor (băusem mult şi repede), am ocolit toată masa, am ciocnit ridicol din călcâie şi am invitat-o pe fata înaltă.

E atât de plăcut să inviţi o femeie şi s-o vezi cum sare sprinten de pe scaun, mai că nu-ţi sare în braţe, cu faţa iluminată de cea

mai prostească fericire! Fără probleme, fără iluzii exagerate, fără exigențe imposibile, fără trecut, fără personalitate și complicată viață sufletească! Fata germană, sublima fată germană, nu vedea în mine decât un bărbat ce se comportă ca atare, și își făcea datoria față de bărbat. Se lipi toată de mine lăsându-mă să-i desfac și să-i amestec genunchii cum pofteam, era mai înaltă decât mine cu câteva degete, deși nu purta tocuri, altfel nu era rău făcută, încheieturile, față de întreaga proporție, erau destul de subțiri, mă rog.

– Ce faci, mă, îți perfecționezi germana?

Ion, la doi pași, dansa și el. Abia acum îmi dădeam seama că sunt criță. Trebuia să mă țin zdravăn de fata mea ca să nu cad. Ea pricepuse și mă sprijinea cât putea. Am început să-i vorbesc, în românește. Firește, nu înțelegea nimic. Era perfect. Ce bine e să nu te înțelegi deloc cu lumea. Să spui ceva, să ți se răspundă doar printr-un zâmbet de amabilă neînțelegere, să ți se adreseze o frază, să-ți închipui că înseamnă cine știe ce chestie agreabilă și binevoitoare. Dacă bărbații și femeile ar vorbi două limbi radical deosebite. Dacă fiecare ființă omenească ar vorbi o limbă numai a ei. Nemțoaica spunea ceva despre Mamaia. – Te-ai aia, te-ai aia! țipa vesel Ion. Nemțoaica aproba din cap și surâdea îngerește, îmi venea să pufnesc, și furia urca din nou pe dedesubt, până-mi spărgea capul, și o strângeam atât de tare încât ofta de durere, zdravănă cum era.

Cred că am dansat vreo trei-patru melodii fără să ne oprim deloc. Eu nu prea distingeam muzica. L-am mutat pe nenea Mișu în locul nemțoaicei, i-am făcut loc între noi, și a început o conversație nebunească în trei. Nu pricepea nimic, dar se amuza grozav. Noi spuneam tot ce ne trecea prin cap. Toată problema era cum s-o îmbătăm pe ea, fără să ajungem noi într-un hal de nedescris. La ce-ar mai fi fost atunci folositoare beția ei? Ion îi explica ceva cu mâinile, eu îi puneam coniac în vin. Poate că unii din jur observaseră manevrele noastre, dar prea puțin îmi păsa. Încet-încet, a început să nu mai spună decât *ja* și *nein*, apoi numai *ja*. Nici măcar *ja* nu mai era, pronunța *iooo*, lungit, vocea i se îngroșase, asta are plămân, nu glumă, s-ar putea să fie și ea fată de general.

– Ei, cum facem? întrebă Ion. Mă lași întâi? I-am arătat pumnul.

– Ți-o dau caldă.

I-am arătat pumnul a doua oară. Blonda se uita la noi şi râdea. Ion se sculă, făcu semn la obraz cu două degete, ne întoarse spatele. Nu eram prea sigur că scăpasem de el.

– Hai cu mine! i-am aruncat fetei.

– Iooo! răspunse ea, entuziast, fără să se mişte din loc. Am tras-o de mână. A venit după mine. Am scos-o în curte. Am început s-o sărut chiar în uşa cramei. Se făcea singură nițel mai mică, din genunchi şi din umeri, ca s-o pot săruta mai bine.

De-aici până la mine erau doi paşi, dar mergeam cu mare greutate. Ieşisem în stradă când m-a ajuns din urmă Ion, cu încă o fată şi cu Bruno. M-am pregătit să dau, şi zâmbetul lui Ion m-a oprit.

– Ce faci, bă, te cari cu asta? Preferi gonococul german? Unde te duci? Hai la „Cuibul vulturilor" ! Bruno pune la bătaie nişte whisky!

Bruno era beat de tot. Zâmbea şi el şi încerca să mă pupe.

– Cu ce mergem?

Ştiam că Bruno stă undeva la capătul pământului. În Balta Albă.

Bruno avea în mână cheia unei maşini. Ne-am urcat într-un Ford al nemților, Bruno la volan, noi în spate toți patru. Bruno tocmai băga în viteza a doua când ne-am auzit strigați.

Neamțul cel mic, fratele ginerelui. Un flăcău de vreo optsprezece ani, solid ca un halterofil. Alerga după noi cu smokingul fluturând, roşu de indignare, ajunsese maşina, se agăță de clanța portierei, țipa ceva. Fără îndoială întreba ce facem cu sora lui.

– Stai, bă, nițel, să vorbim cu ăsta! ordonă Ion.

Bruno frână. Maşina se şi oprise, fiindcă neamțul pur şi simplu o imobilizase apucând portiera. Făcând semne împăciuitoare, Ion deschise portiera, ieşi cu capul plecat, cu mâinile ridicate, cerând parcă iertare, şi se năpusti năprasnic cu genunchiul în burta lui. Eu mă dădusem jos pe partea ailaltă, şi când am ajuns tipul căzuse deja în genunchi.

Însă se ridica. Ion îl pândea, ca să-l prăbuşească definitiv. Parcă mă strivise tot monumentul de la Mărăşeşti, explodase pe mine ca o bombă. M-am repezit, împingându-l pe Ion cu umărul, am ajuns tocmai când neamțul era pe picioare şi îşi lua vânt, i-am lipit pumnul

drept în nas, cât de tare am putut, cu toată setea ultimelor zile, a făcut buf de asfalt, şi mă durea mâna de mă înnebunea, parcă sfărâmasem toate oasele din ea, era plină de sângele lui, îl rupsesem cu pumnul, mă ungea pe inimă. Am sărit în maşină, şi asta a fost. Blonda dormita cu capul pe speteaza banchetei, habar n-avea.

Bruno mergea în viteză, vâjâia oraşul pe lângă noi. Bagă de seamă să nu ne oprească miliția noastră populară! Ei aş, nu se-ating ei de maşinile cu număr străin! „Cuibul Vulturilor" era garsoniera lui Bruno, la ultimul etaj dintr-un bloc nou, încă nefinisat, cu cărămizile vizibile. De vreo opt luni tot nefinisat rămânea, cu toate că era locuit în întregime. Părinții îi cumpăraseră lui Bruno garsoniera, iar el promisese să se facă băiat de treabă. Cum ştiam regula, am sărit primul din maşină, trăgând-o pe nemțoaică după mine. Ne-am năpustit în bloc, am bufnit prin uşile liftului, îi auzeam țipând şi râzând în spate, am urcat ca o săgeată. Şi ne-am oprit în fața uşii, unde, după o clipă de perplexitate, am priceput că nu pot descuia fără cheie.

Au venit şi ei, prăpădindu-se de râs. Fata lui Ion, o negricioasă mică, o țineam parcă minte de undeva. Bruno mă dădu la o parte, deschise cu un gest larg, invită întâi doamnele. Ion şi fata lui, manierați, o urmară pe blonda mea, intră şi Bruno, şi eu în spatele lui gâfâind. Bruno ne oferi scaune şi se duse după băuturi. Ion, însetat, îl urmă, să-l ajute. Atunci am prins momentul. Am tras-o pe blondă de mână, în camera lui Bruno, şi am încuiat de două ori.

Au vociferat ei nițel, chiar au ciocănit în uşă, dar nu-mi păsa. Fata avea lenjerie de nailon simplificată la maximum. Dincolo s-a făcut tăcere, aceeaşi tăcere care domnea acum şi aici. Bruno bea la bucătărie, singur, treburile astea tinereşti nu-l mai interesau cine ştie cât, mai mult îi plăcea să le aibă în jurul lui, ca să se simtă iar adolescent, Ion se amestecase în negricioasa cea mică, dincoace blonda mare mă urmărea dezbrăcându-mă cu gura căscată, m-am întrebat o clipă dacă i se întâmpla prima oară, dar am aflat curând că nu. Şi am avut-o cu multă furie, furia nedescărcată de pumnul dat fratelui ei. Mare şi albă, tremura toată cu mine şi nu crâcnea, obrajii i se umflaseră, semăna cu un copil botos, ochii i se holbaseră, apoi a început să gâfâie, gros ca o locomotivă, HO! HO! HO!,

niciun bărbat nu poate poseda toate femeile de pe lume – dar nu strică să încerce, altă piesă faimoasă a folclorului nostru liceal, Ion alături spunea în gura mare adevăruri de astea şi altele şi mai şi, ca un adevărat bărbat, buzele lui mâncau buzele ei, mâinile ei îi cutreierau părul şi spatele, îl arau până la sânge, EŞTI TÂNĂR! EŞTI TÂNĂR! EŞTI TÂNĂR! cânta în mine un cor de boşorogi, şi iar vedeam negru de furie, şi o apăsam pe blonda inocentă cu o poftă asasină, iar afară clipeau sărac şi dezolat becurile rare, în tristeţea cartierului nou, clădit în somnul a sute de dezrădăcinaţi.

Voci. M-am trezit. Zorile.

M-am îmbrăcat şi am ieşit cu multă prudenţă, fără să mă uit în urmă. Era lume dincolo, bărbaţi şi femei, recunoşteam pe unii de la masa nupţială, găsiseră singuri drumul până aici. Bruno horcăia într-un fotoliu. Două noi venite îi descheiau cămaşa, chicotind. Nu era lumină, dar cenuşiul zilei intra din plin pe fereastră.

L-am găsit pe Ion în bucătărie, bând cafea. Cu cine era? Cu neamţul pe care-l pocnise în stomac. Fără îndoială că nu ne mai recunoştea. Ne-a oferit whisky dintr-o sticlă de buzunar. Am băut. Ion şi-a turnat în cafea. Afară blocuri despărţite prin drumuri neterminate, poteci făcute de paşi, gunoaie, materiale părăsite, grămezi de pietriş. Şi o coadă, pe loc gol, între două blocuri. O coadă adevărată, de treizeci de oameni cel puţin, bărbaţi şi femei, unii în pijamale. O coadă la nimic. (Magazinul încă nu funcţiona.) Auzisem că lumea aşteaptă dimineaţa un camion cu alimente care vine din oraş. Uneori vine, alteori nu. Când vine, nu toată lumea găseşte ce-i trebuie. Dar oamenii oricum îl aşteaptă şi se aşază în ordine în faţa unei tejghele imaginare. Şoferul, învăţat, vede de departe care e direcţia cozii, şi opreşte lângă începutul ei, ca să dea prioritate primilor veniţi.

Neamţul spunea ceva, când în franţuzeşte, când în nemţeşte, despre România nouă. Aprecia, pe câte mi-am putut da seama succesele ei. Dădea amănunte despre marele interes care există despre România în Occident. Ia stai! Inspirat, scoase din buzunarul hainei un jurnal american. Poftim, negru pe alb. Erau nişte reclame mari, care ocupau câte-o jumătate de pagină. DA ROMÂNIA! DA ROMÂNIA! Locul de vacanţă favorit al tuturor! Peisajul pitoresc şi exotic al o mie de sate, simbol al unicului folclor carpatic! SOFISTICAŢIA PARIZIANĂ A BULEVARDELOR

BUCUREŞTIULUI! Tezaurele greco-romane! Mânăstirile Moldovei – o renaştere balcanică de incredibilă originalitate! Primirea caldă a unui popor latin, născut pentru poezie! BUCUREŞTIUL, CAPITALA ÎNFLORITĂ! Confort, destindere, hoteluri de clasă, vinuri rare, drumuri moderne, camping toate categoriile, viză turistică eliberată imediat şi gratuit la toate punctele de frontieră, MAREA NEAGRĂ, CAZINOURI VESTITE, PESCUIT, SKI NAUTIC, MINI-GOLF, BOWLING, NICHIT-CLUB, RULETA! Dar mai cu seamă PRIMA TURISTICĂ DE SCHIMB DE 200%, OFERIND CELE MAI AVANTAJOASE SCHIMBURI DE DOLARI, LIRE, MĂRCI, KRONER etc. Informaţii Romanian National Tourist Office, 500 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10036!"

– Ei, s-o ştergem şi noi.

Am băut încă o duşcă, una mare, alungind picul de trezie pe care-l adusese în noi somnul de două ore. I-am strâns mâna neamţului, am trecut prin baie, ne-am spălat pe obrajii pe care începea să înţepe barba, am pornit spre oraş, puncte pierdute în câmpul cu clădiri rare, sub masca dimineţii.

Am găsit un autobuz, primul probabil, ne-am dus cu el, am coborât într-un fel de obor. Soarele încă nu apăruse, tarabele erau pământii, pământii legumele puţine, pământii ţăranii. Cafeniul de jos, cenuşiul de sus, viermuiala, plouase azi-noapte, praful era mlaştină, gospodinele călcau în băltoace, pisici chioare, câini noroioşi şi şchiopi, urâţenia pământului. Nu ne treziserăm deloc din beţie. Ziua, căldura care creştea, mişcarea ne ameţeau mai tare. Era numai noroi în jur. M-am uitat la Ion. Era de noroi tot, din cap până-n picioare, până şi ochii îi erau de noroi, mă apucă deodată de mânecă, gâfâind:

– Hai aici... hai să bem o bere... e foarte bună... pentru...

M-am scuturat de el, l-am împins cu amândouă mâinile, mâini de noroi, eram şi eu de noroi, tot, din cap până-n picioare, am încăput într-un birt sordid, am băut noroi din două halbe de noroi, la o masă de noroi, între pereţi de noroi. Mă uitam în jur, nu pricepeam nimic, îl căutam pe neamţ, aş fi vrut să văd cum arată, aşa, de noroi şi el, ca noi toţi, integrat în rest, aş fi vrut să-i

crap mutra iar, abia acum mi-ar fi plăcut, să sară în țăndări de humă. Pe peretele de noroi am văzut un telefon de noroi, m-am dus clătinat spre el, cu brațele înmuiate din coate, cu genunchii îndoiți, cu umerii surpați, ca o gorilă, am orbecăit prin buzunare, am găsit nişte monede de noroi, am pus una, am mers cu degetul de noroi pe cifre de noroi.

– Alo, da?

Politicos şi demn, ca întotdeauna, deşi aş fi pariat o sută de lei că ghicise perfect cine sunt. Paraşutistul. Ori celălalt. Ori o combinație din amândoi. Ori poate altul. Un al treilea. Soțul. Doi soți. Trei soți. Zece soți.

– Nu e acasă. Doriți să-i transmit ceva?

– Când se întoarce?

– Nu ştiu, domnule. Cine să-i spun că i-a telefonat? Am agățat. O mică minune. Prin fanta de noroi mi-a venit în palmă moneda de noroi. Ori poate alta. Geamănă cu ea. De nedeosebit.

Am făcut numărul unchiului.

Suna. Soneria era însoțită de o hârâitură imposibilă. Şi mai era şi zgomotul localului. Mi-am înfundat un deget în urechea liberă. Abia am auzit când a răspuns, şi unchiul vorbea cu o voce de nerecunoscut.

– Cine-i acolo?

Nu mă mai recunoştea nici el pe mine. Am început să râd.

– Salut! M-am întors! Ce mai faci?

Mormăia ceva, nu pricepeam deloc ce. Parcă-i tremura vocea. Sigur, era îngrozitor de devreme, îl trezisem, era buimac de somn.

– Pot să viu pe la dumneata?

– Da... sigur... da... dar...

– Unchiule! am strigat. Dumneata eşti? Vocea semăna totuşi.

– Dumneata eşti, unchiule? Cine-i acolo?

– Colonel Banu, spuse deodată vocea, într-o gâlgâitură, cedând parcă unei lupte interioare.

– Dom' colonel! Să trăiți! Bine v-am găsit! Nu mă mai țineți minte? Unchiul e-acasă? Voiam să trec, să-l văd.

– E... acasă.

– Perfect! Atunci vin cât de iute! Să trăiți!

Am agățat iar, moneda n-a mai revenit. La masă Ion se îngropase în altă halbă, îmi sosise și mie una nouă, am băut-o pe nerăsuflate.

Am plecat, sprijinindu-ne unul pe altul. Contrar teoriei, berea nu ne limpezise, am traversat piața infectă, am mers pe străzi turtite, printre case lăbărțate de cerul înnorat, oprindu-ne din când în când, am stat un moment în fața unei clădiri galbene, ca un liceu părăsit, cu lacăt la poarta de fier a curții, cu caractere ebraice pe frontispiciu, în curte erau aruncate la întâmplare niște lăzi goale, ferestrele nu mai fuseseră spălate de un veac, „Anton Reissberg, antreprenor și constructor, calea Dudești 34" scria pe un perete, alături un sindicat de cartier, cu un afiș în ușă. „Dansuri moderne, ultimele noutăți, informații la secretariat". Ne-am târât mai departe, pe Calea Văcărești, printre maghernițele ca niște libărci, am ajuns la o sinagogă mare, părând și ea dezertată, porțile de fier erau deschise spre curtea pavată cu dreptunghiuri mici de piatră liliachie, ușile lăcașului erau însă închise, iar la intrare, de o parte și de alta, erau niște plăci de marmură prăfuită. MEMORIEI ÎN VECI BINECUVÎNTATA EROILR EVREI ROMÂNI CE ȘI-AU JERTFIT VIAȚA PE ALTARUL PATRIEI ÎN RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA NEAMULUI ROMÂNESC 1916-1919 scria în stânga și urmau nume: Iosef Avram Iancu, Ierusalimschi Solomon, Davidsohn Croitoru Ben, Burcă Bercu, și mulți alții, toți soldați, pe urmă maior dr. Codreanu Solomon, un locotenent dr., un sergent, un caporal cu termen redus, un plutonier cu termen redus, în timp ce priveam apărură de nu știu unde doi evrei bătrâni, cu figuri de ceară, se uitară cu multă suspiciune la noi și rămaseră la câțiva pași distanță, să ne observe, neîndrăznind nici să ne întrebe ce doream, nici să se îndepărteze. Pe placa din dreapta erau VETERANII DIN RĂZBOIUL INDEPENDENȚII 1877-1878, am citit pe sărite un maior dr. Erdreich Armand, un plutonier Postelnicu Dudei David, soldații Văleanu Strul Iți, Ungar Natzi, Stoleru Moise Leibu, Perla Moise, Hâncu Leibușor, două războaie romantice și populare chiar și la minorități, am căutat zadarnic o placă din ultimul război, ultimul război fusese un război politic, evreii nu

mai erau în armată. Mirosea a părăginit, a lăsat în plata domnului, bătrâneii miroseau a urină, şi era o tristeţe de moarte până şi în literele săpate în marmură, umplute cu praf, am dat colţul, cu bătrâneii după noi, am făcut câţiva paşi în curtea comunităţii, un comunicat dactilografiat cuprindea înmormântările săptămânii, cine a murit, de ce etate, unde se îngroapă, alături un aviz pe carton cu litere roşii, „Consumatorii de carne cuşer sunt rugaţi să-şi amâne cererile pentru săptămâna viitoare, datorită dificultăţilor de aprovizionare", pe o bancă vorbeau două bătrâne cu un accent cum nu se mai aude decât în anecdote, biblioteca şi sala de conferinţe aveau uşile lăcătuite, iar în fundul curţii trona un Fiat 125 nou, al vreunui conducător important al comunităţii. Am plecat, conduşi până la poarta din stradă de cei doi bătrâni, care au răsuflat când am trecut pragul, vădit uşuraţi. Am ajuns în Moşilor, am cotit spre biserica Răzvan, ne-am închinat, era lume multă în curtea bisericii, nişte tipi nebărbieriţi, cu planuri şi aparate, cu mine încruntate de savanţi, şi lucrători care săpau nişte şanţuri. Cu scop arheologic, ori pur ingineresc, n-are importanţă, esenţialul e că izbeau cu târnăcopul în ţeste şi oase, şi trăgeau afară schelete. Schelete vechi, lipite bine în pământul lutos, galben-brun, pe care braţele săpătorilor le dislocau sănătos din genunchi ori din umeri, şi le adunau în stive mici de oase smulse, pe marginea şanţurilor. Foarte puţine ajunseseră afară întregi, era unul mai mic, cu oase delicate, cu craniul puţin alungit, cu umerii înguşti şi bazinul roditor, o femeie, care, întinsă pe iarba verde, ondula puţin din încheieturile pământoase, şi păstra, în moartea oaselor galbene, false, o anumită nuditate, chiar un pic de graţie impudică. Săpătorii scoteau mereu, alte şi alte oase, mâini, tibii, femuri, iar o tigvă, savanţii dezbăteau aprins o problemă de-a lor, nici nu se uitau la schelete. Ne-am închinat iar şi am rupt-o din loc. Am ajuns în bulevardul Republicii, la staţia de troleibuz, am sărit pe o scară care tocmai se punea în mişcare.

– Salut, soldat, să-mi scrii! răcni tare Ion pe urma mea, si m-am întors în loc pe scară ca să-l privesc, rămânea cu mâna ridicată, cu faţa deschisă de zâmbet, s-a micşorat în ceaţa străzii, a pierit.

Berea îmi făcuse rău de tot, abia mai vedeam, gândul unei cafele mă scotea din minți. Troleibuzul sălta, eu mă rostogoleam de la un capăt al lui până la celălalt, ca o bilă, am căzut la un moment dat pe genunchii unei cucoane. M-am dat jos, am strâns ochii cât am putut, i-am deschis larg, am reușit să trec strada.

M-am prăbușit în sicriul liftului. Drept în sus cu el. Uite ușa. Am sunat nerăbdător, n-am ridicat degetul decât când s-a deschis ușa și o siluetă s-a profilat în ea.

– Unchiule! am strigat cu brațele deschise.

Era colonelul Banu. Mai înalt, mai slab, mai alb ca oricând. Și mi-a spus, cu un glas care m-a înghețat:

– Vino. E aici.

Mi-au căzut brațele. Am intrat după el. Cineva s-a întors în cameră, s-a îndreptat spre noi. Un tip cu ochelari, mi-am spus mecanic că trebuie să fie un doctor, prea seamănă a doctor. Stătuse cu spatele spre ușă, uitându-se la ceva.

La unchiul Nicu. Era întins pe pat, cu mâinile aduse deasupra, în pijama. Pantalonii pijamalei erau cam scurți, ori poate adunați pe el. I se vedeau picioarele bătrâne, albe, până sub genunchi.

Fața era violetă și ochii închiși. Părul sucit pe cap, ca de somn.

– E o mare nenorocire, spuse ochelaristul. Doctor Lepădat. Imbecilizat, am simțit că îmi strânge mâna.

Unchiul Nicu se făcuse mai mic. Îi recunoșteam trăsăturile, dar nu și proporțiile. Mâinile erau copilărești. Gâtul subțire. Și nasul era scăzut.

„Îi datorezi șase sute de lei" spuse cineva în mine.

Era teribil de ratatinat, dezumflat ca un balon.

– A murit? am întrebat eu, neîncrezător ca de o glumă nereușită.

Colonelul Banu nu se mai ținu. Începu să plângă cu lacrimi mari. Slăbi din genunchi, se lăsă lângă pat, îmbrățișa mortul peste piept, și boci sfâșietor, cu subțirimi femeiești:

– Nicule! Tocmai tu... tu... tu... cel mai bun... dintre noi... de ce...

Doctorul întoarse nervos capul, apoi începu să se bată cu mâinile pe buzunare, căutând o țigară.

Gura unchiului era închisă bine. Bănuiam sub buze dinții strânși.

Murise și nu mai vroia să vorbească. Capul răsturnat pe spate, cu bărbia înălțată drept spre tavan, părea că încearcă să se țină cât mai departe de trup, poate ca să respire mai ușor, să găsească mai mult aer.

Banu se ridică în cele din urmă, scoase o batistă, își șterse toată fața udă de lacrimi, își nivelă cu mâna părul alb care se răvășise tot, își puse la loc cravata incoloră în închizătura costumului la două rânduri foarte uzat, se uită în jur amețit, mă văzu, întinse mâna spre mine:

– Vezi... el... toată viața lui... inima nu ține la infinit... n-a mai rezistat... o viață numai de... primejdii și... răspunderi și... pentru ca voi azi... care sunteți tineri... de astea le-a făcut pe toate... o viață fără bucurii... patriot... datoria de...

– Minți! I-am răcnit deodată în obraz. Și dacă a fost o greșeală? O tâmpenie? Dacă nu trebuia? Dacă s-a irosit degeaba? Și de ce pentru noi? Și ce dacă pentru noi? Cu ce ne-a ajutat pe noi? Ce dacă suntem tineri, încotro ne îndreaptă tinerețea? Și tinerețea n-are nefericirile ei? Există măcar o pensie pentru tinerețe? Rău a făcut! Trebuia să lupte cu el însuși, și să trăiască, să trăiască, să trăiască! Orice s-ar întâmpla, prin orice mijloace! Să nu se sacrifice! S-a sacrificat degeaba, pentru noi e inutil, noi... noi...

Banu, cu batista în mână, se înălță până-n tavan. Strigătele mele îl recompuneau. Ochii bătrâni, încă umezi, clipiră metalic. Mărul lui Adam, mare și în relief, coborî și urcă cu energie, de două ori, de-a lungul gâtului. Umerii vibrară. Gura i se deschise, dinții îi clănțăneau ușor, făcu un efort, se stăpâni, și lăsă să cadă, glacial:

– Ești un prost.

Apoi se întoarse spre cadavru, aproape în poziție de drepți.

N-am mai văzut dacă i-a făcut salutul militar, așa, în capul gol, în haine civile. M-am dus din casa în care murise trecutul, am fugit sub apăsarea norilor, în căldura lipicioasă, spre tranșeea Dâmboviței.

Cerul apăsa pe oraș, pe toate periferiile, cazărmile, câmpurile de instrucție, pe avioanele aterizate, pe unitățile în repaos ori în exercițiu de luptă, pe mușchii vii, în lupta lor nevăzută, pe creierele

spălate de viața civilă, pe încheieturile țipând de efort, pe arme, soldații săreau în picioare, sfârșitul pauzei, închideau mâinile pe curelele automatelor, și un caporal tânăr, cu fața mușcată de ochi, umplea cerul de comenzi: – ÎN COLOANĂ CÂTE TREI, ADUNAREA! LA LOC COMANDA! AȘA SE TRECE LA FORMAȚIA DE MARȘ?

Februarie 1970

SFÂRȘIT

REFERINȚE CRITICE

Referințe critice

Ceea ce regăsești, cu încântare, în acest al doilea roman al lui Petru Popescu sunt aromele și miasmele unui București odios-iubit. Spațiul imaginar al scriitorului este, evident, acela al orașului tentacular cu farmecul său – în dublul sens etimologic al acestui cuvânt: de leac și de venin. De la romanele Hortensiei Papadat-Bengescu n-am mai întâlnit o mai pregnantă prezență romanescă a străzilor, curților și caselor unicei noastre metropole, un inventar mai pitoresc de obiecte heteroclite ale unei civilizații urbane pline de contraste, în care „acoperișurile cu țepi, sulițe, ciocuri, ghearele streșinilor", cu vraja lor defunctă, nu pot astâmpăra cu totul „greața dâmbovițeană" a naratorului.

Dar tânărul scriitor, înamorat, nu fără rezerve, de urbea sa, apologet sincer și consecvent al romanului citadin, are ambiții mult mai mari decât acelea ale unui explorator al Cetății. [...] Petru Popescu și-a propus, într-adevăr, drept obiect al incursiunilor sale, dincolo de viața urbană, tărâmul unor experiențe de frontieră ale umanului. El însuși, într-o scurtă autoprezentare, vorbește despre *eros* și *thanatos*. În *Prins*, își propunea să urmărească moartea în timp a unui ins care-și cunoștea condamnarea. În *Dulce ca mierea e glonțul patriei* caută să reveleze adevărul istoric, sau mai mult decât istoric, care explică și justifică moartea generațiilor, moartea în marile conflagrații, moartea planetară. În ambele romane închină fervorii și febrilităților erotice numeroase pagini, dorind să dea experiențelor o valoare de excepție. E conștient că atacă, cum însuși o mărturisește, „subiecte gigantice".

Nicolae BALOTĂ, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *România literară*, nr. 12, 1971

Dulce ca mierea e glonțul patriei (1970) încearcă o lărgire a ariei dezbaterii ideatice. În acest „roman cu întrebări" (formula aparține lui Marcel Petrișor) întrebările sunt acelea ale unei întregi generații ce caută să descopere sensul adânc și ascuns al unor evenimente și realități în care se simte implicată. De data aceasta, epicul este aproape inexistent: protagonistul, proaspăt absolvent de facultate, își satisface stagiul militar,

timp în care nu se întâmplă, de fapt, nimic deosebit (mai bine spus, nimic care să iasă din zona cotidianului delimitată, cum era de așteptat, de cei doi poli: moartea și dragostea). Romanul are însă o tensiune, o încărcătură emoțională și ideatică de acut și permanent interes. Eroul se confruntă cu trecutul și cu prezentul, de unde o subtilă alternare de planuri, „acțiunea" cărții fiind, pe o latură a ei, o chinuitoare și revelatoare coborâre în trecut, în istorie. Protagonistul retrăiește, cu uimire și înfiorare, drama unui popor și a unei alte generații (în această privință, cartea este în cel mai înalt grad polemică și curajoasă).

În economia romanului, episodul erotic legat de tulburătoarea, după unii comentatori „enigmatica", după alții, dimpotrivă, „femeia tipică" ce răspunde la numele, totuși, misterios, de Laguna vine să definească fizionomia morală a eroului. Așa cum spune autorul însuși, „atitudinea erotică devine un simbol al caracterelor, o proiecție semnificativă a destinului individului. Istoria care tună în jurul unui cuplu, rozându-l în acțiunea ei de val mereu prăvălit pe țărm, își găsește filozofia în felul în care se luptă cu sentimentele mari și obligatorii". Așadar, istoria este un ecran pe care se proiectează, căpătând proporții simbolice, drama unui individ și a unei generații, iar dincolo de ecran se aud, ca fundal sonor, zgomotele surde și terifiante ale ultimei conflagrații mondiale. Ideile ce formează osatura filozofică a cărții privesc sensul istoriei, al unor sacrificii ce pot părea inutile. Aș spune, în fine, că acest roman ar putea fi considerat și un *bildungsroman*, ținând cont de faptul că personajul-narator ajunge să dobândească noi dimensiuni spirituale, că el este urmărit în cursul unui proces de clarificare, de cunoaștere, și că – luând cunoștință de lume – începe să se cunoască și pe sine. Carte superioară lui *Prins* sub raportul construcției și al dozajului tehnicilor narative, *Dulce ca mierea e glonțul patriei* confirmă un romancier de aleasă vocație.

Al. CĂLINESCU, „Petru Popescu", în *Cronica*, nr. 25, 1971

Petru Popescu și-a făcut mai repede decât oricare alt romancier din generația tânără un public al său. Există o categorie de cititori, grăbiți nu doar să-i cumpere cărțile, dar și să le parcurgă cu o neascunsă plăcere, resimțind o vie atracție pentru problematica lor și pentru felul cum sunt scrise. Acest fapt are și reversul lui. Un anumit snobism, care bântuie printre colegii de vârstă ai romancierului, refuză a-i omologa succesul. Se mărâie în puține cercuri hiperintelectualiste, atunci când e evocată popularitatea autorului. Ea s-ar baza, dacă am da crezare partizanilor literaturii fără cititori, pe o doză mare de superficialitate. Petru Popescu

e inteligibil, scrie despre lucruri prea comune, nu lasă ceţurile mitologice să-i dizolve personajele, profesează o filozofie a lui, *hic et nunc*, continuă a crede în virtuţile realismului, destule motive ca admiratorii prozei „experimentaliste" şi „esenţialiste" să-l găsească neinteresant şi să-i comenteze acru priza asupra publicului. [...]

Este Petru Popescu un autor facil, de unde audienţa lui în rândul cititorilor? Nu mi se pare deloc. Temele romanelor sale sunt grave. *Prins* era cartea experienţelor teribile prin care trece un tânăr atunci când află că mai are de trăit numai câteva luni. Noul roman al scriitorului cuprinde iarăşi o poveste amară. Eroul, tot un om foarte tânăr (şi-a terminat studiile universitare şi-şi face serviciul militar), învaţă ce înseamnă să suferi din dragoste. Lucrurile sunt înfăţişate fără nicio umbră de sentimentalism, cu o disperare rece şi o luciditate extinsă asupra lumii înconjurătoare şi destinului istoric pe care e nevoită să şi-l asume o naţiune mică spre a-şi apăra dreptul la viaţă. Comparând cele două romane, remarcăm îndată un proces sensibil de maturizare artistică. Autorul renunţă să-şi mai imagineze o situaţie ipotetică, dobândeşte conştiinţa valorii realităţilor trăite efectiv şi-şi hrăneşte ficţiunea epică, aproape integral, din materia lor. Nu ezită nici să nareze totul la persoana întâi imprimând astfel expunerii o dezinvoltură simpatică şi convingătoare. Acţiunea cărţii se petrece în cea mai strictă contemporaneitate. Nimic din lucrurile relatate nu rămâne abstract. Eroul, rudele, prietenii şi camarazii săi, elevii, ofiţerii, femeia pe care ajunge să o iubească şi care-l părăseşte brutal la sfârşit sunt implântaţi într-un univers foarte concret, societatea românească de azi şi structurile ei. [...]

Atingem, ajunşi aici, nervul principal al cărţii. Ea trăieşte nu atât prin creaţia de personaje (niciunul nu e, strict vorbind, memorabil), cât prin şirul atitudinilor pe care le fixează. Adevăratul erou al romanului e o anume *stare de spirit*. Monografia ei o face practic autorul şi aceasta îi reuşeşte cel mai bine. Sunt în cartea lui Petru Popescu câteva realităţi, dragostea, civilizaţia modernă, destinul poporului român, istoria, faţă de care naratorul se defineşte mereu cu absolutizări juvenile, dar nu şi fără o autentică seriozitate. Dacă există romane ale unui sentiment, de ce n-ar exista şi romane ale unei stări de spirit? Condiţia e ca ele să nu-şi piardă suportul uman viu, să nu se dizolve în vagă eseistică. Petru Popescu ştie să evite această primejdie dând – cum am spus – carnalitate tuturor lucrurilor spuse. În *Dulce ca mierea e glonţul patriei* ne cuceresc remarcile făcute din fugă despre nenumărate chestiuni la ordinea zilei, judecăţile categorice, nu o dată nedrepte, dar mărturisite cu o francheţe dezarmantă,

invidiile și complexele trădate prin frecventele iritări, „măgăriile" trântite fără precauții diplomatice. [...]

A spune că eroul lui Petru Popescu constituie o figură reprezentativă pentru o întreagă generație de tineri intelectuali e prea mult și neadevărat. Dar starea de spirit surprinsă în roman are neîndoios o rară valoare caracterizantă. În umorile și reacțiile naratorului foarte mulți tineri se recunosc și de aceea le place, pe drept, cartea. Să adăugăm că mentalitatea cu care reușește să ne familiarizeze autorul vine să coloreze până la urmă – cum menționam – niște atitudini umane fundamentale. Din miile de enervări, entuziasme și blazări se conturează o formă inedită a patriotismului. Ea constă în asumarea lucidă a tot ce înseamnă a fi azi roman. Renunțând la orice mituri, un sentiment de răspundere și angajare crește din roman. La fel, răzbate prin cinismele inerente vârstei o sete autentică de adevăr și curăție în dragoste, o dorință sinceră de înțelegere a altor generații, chiar dacă optica lor, confruntată cu realitățile, trezește judecăți crude. Romanul, în ciuda deznodământului său amar, e stenic, cum îi stă bine unei cărți tinerești.

Ov. S. CROHMĂLNICEANU, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *Viața românească*, nr. 6, 1971

S-a remarcat deja că *Dulce ca mierea e glonțul patriei* este un roman în trei timpi: cazarma, unchiul Nicu, Laguna. Situându-ne undeva mai sus, mai aproape de abstract și având în vedere semnificațiile fiecăruia, putem spune că romanul este clădit pe trei piloni: acțiune, meditație și eros (ordinea exclude orice ierarhie). Triunghiul astfel format îl are în centru pe erou, existența acestuia fiind condiționată de cele trei suporturi. În final, prăbușindu-se unul câte unul, el rămâne suspendat într-un fel de vid de care, în cele din urmă, este absorbit.

CAZARMA reprezintă un accident în viața personajului, o conjunctură de excepție, trăsătura ei principală fiind provizoratul. Proaspătul licențiat în istorie se adaptează surprinzător la noul mediu, nu încearcă nicio clipă senzația de timp mort, de drum fără ieșire și, esențializând lucrurile, de destin, de experiență fundamentală. Surprins de ineditul situației, caută, pe cât posibil, să prindă sensul evenimentelor, sau cel puțin să le accepte. Și le acceptă.

O copleșitoare tristețe năpădește paginile cărții, dar ea nu se naște aici, personajul o aduce cu sine de nicăieri și o păstrează până la sfârșit. Cazarma nu modifică în niciun fel coordonatele psihologice și afective ale eroului, ea rămâne undeva la suprafața simțurilor, într-o zonă a

reprezentărilor imediate. Petru Popescu descrie mai mult un mediu și mai puțin o lume, mai mult un moment și mai puțin un timp, de fapt un șir de secvențe și nu de imagini. Cazarma și tot ce-i legat de ea trăiesc fără să *însemne* neapărat ceva. [...]

UNCHIUL NICU este o relicvă, existența lui se află în afara unui timp prezent. Lumea lui, a lui Pruteanu și a celorlalți plutește undeva și toată drama constă în obiectivitatea ei, în găsirea unor sensuri. Se pun întrebări, se caută răspunsuri și, de foarte multe ori, răspunsurile nu mai vin.

Autorul abandonează confesiunea, trece de la „trăit" la „imaginat", de la act la meditație, de la jurnal la eseu. După părerea unor critici, partea aceasta a romanului ar fi cea mai discutabilă pe linia oportunității ei în structura ansamblului. A o considera corp străin este prea mult, fals chiar. Cel puțin în intenție lucrurile se petrec altfel. Necesitatea ei este dictată de două aspecte: primul ține de tramă, de succesiunea faptelor și de implicațiile lor, al doilea decurge din încercarea scriitorului de a surprinde existența eroului său din cele trei unghiuri amintite: acțiune, meditație și eros. [...]

LAGUNA este Corina din *Prins*, după moartea inginerului. Tânărul elev-ofițer găsește un mort în viața ei. Suferința o atrage și o fascinează, o determină să facă primul pas, să tranșeze din primul moment situația, apoi s-o conducă după legi sufletești complicate și ascunse. Clipele de dragoste sunt trăite cu frenezie, dar și cu o oarecare panică, îndărătul lor plutește o perpetuă neliniște. Cu cât intensitatea sentimentelor crește, cu atât întrebările dureroase se întețesc. Corina-Laguna reproșează iubitului tinerețea, sănătatea, vitalitatea și, în final, se întoarce la celălalt, tocmai pentru că acesta este bolnav, pentru că suferă. Îl poate iubi și se simte cu adevărat iubită, tocmai pentru că el nu are de ales nimic dincolo de dragoste și de moarte.

Între protagoniștii poveștii de dragoste se dă o luptă surdă, pentru ca dragostea să înainteze: întrebări și despărțiri neașteptate, renunțări ce nu pot fi duse până la capăt, scene de deznădejde și clipe de intensă fericire. Dincolo de această pendulare între despărțire și regăsire există deci ceva care *înaintează*. Este singura parte a cărții unde se pleacă de la zero și se ajunge la un punct terminus (nu în sens cronologic, desigur, ci epic). Povestea de dragoste este cea mai romanescă parte a cărții; faptele alunecă pe un făgaș al lor de unde nu pot ieși, personajele au adâncimi, se realizează ca destine, se subordonează unei lumi, o populează în întregime,

îi aparțin cu totul. Laguna este un personaj autentic, cel mai autentic personaj al romanului. [...]

Dulce ca mierea e glonțul patriei este marcat de fapt de o triplă sinceritate: 1) autorul nu se depărtează de ceea ce vârsta îi impune să considere elemente ale unei experiențe de viață, și, semnificativ în acest sens, este că autorul s-a oprit la armată și la eros; 2) faptul brut este transpus în plan literar fără nicio pierdere din prospețimea sa, randamentul procesului este deci maxim; 3) atitudinea scriitorului față de date, față de ceea ce numim în mod curent realitate, se distinge printr-o probitate deconcertantă. Literatura nu înseamnă, în virtutea legilor transfigurării, o realitate mistificată, ajustată. Realitatea se recunoaște după cantitatea de adevăr crud, adesea după accidental și detaliul aparent banal. Scriitorul trebuie să scoată la vedere esențialul, fără îndoială, dar esențele pot fi naturale sau artificiale. Oroarea de clișeu (clișeu în toate sensurile: epic, caracterologic, stilistic, verbal etc.) se impune ca o dominantă a prozei lui Petru Popescu, ca acțiune ce prin amploarea și radicalitatea ei depășește cadrul creației în sine, căpătând un sens polemic. [...]

Petru Popescu îți dă senzația că se poate face literatură din orice, din orice se află în noi și în preajma noastră, cu o singură condiție (dar ce condiție!): acest „orice" să fie oglinda noastră, oglinda noastră pe dinăuntru, minuțioasă și fidelă, acel microscop uriaș care distinge, dincolo de suprafața aparent inertă a materiei, aventura invizibilă a moleculelor și atomilor din adâncimi.

Daniel DIMITRIU, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *Convorbiri literare*, nr. 7, 1971

Ciudat sau nu, în multe din comentariile consacrate romanelor lui Petru Popescu se furișează o confuzie care în discuțiile teoretice este alungată așa cum se cuvine: anume, autorul este identificat frecvent cu personajele sale.

Petru Popescu (n. 1944) ar fi, se citește adesea în subtextul unor opinii critice, prea tânăr și lipsit de experiență pentru a se hazarda în scrierea unor cărți despre moarte și iubire, despre conștiința istorică și condiția spirituală specifice unei generații determinate; vârsta autorului se transformă astfel într-o sursă de inevitabile slăbiciuni ale operei! Curiosul reproș – există oare o distribuție pe vârste a subiectelor?! – își are însă izvorul în confuzia arătată. Deoarece Petru Popescu este un scriitor tânăr, iar personajele sale sunt mai ales tineri intelectuali, absolvenți de facultate mai exact spus, între autor și lumea sa imaginară a fost așezat

cu multă ușurință semnul deplinei egalități. La aceasta va fi contribuit, poate, și tonul de confesiune pe care îl au cărțile sale. Calea unui transfer ilicit de trăsături caracterizatoare era astfel deschisă: în loc de personaje, ficțiuni cu existență autonomă, a fost văzut pretutindeni chipul real al scriitorului. Optică facilă și simplistă, fără îndoială, dar cu urmări deloc neglijabile. [...]

Apropiat ca formulă de jurnalul intim, deci având înfățișarea unui document de autenticitate sufletească și intelectuală, al doilea roman al lui Petru Popescu poate fi considerat drept o reluare în alți termini a primului. *Dulce ca mierea e glonțul patriei* se apropie foarte mult în planul problematicii și al viziunii de *Prins*: autorul își continuă patetica interogație asupra condiției spirituale a unei generații. Însă personajul din *Dulce ca mierea e glonțul patriei* nu mai este supus unui examen limită, decisiv, ci confruntat cu câteva experiențe aproape banale – armata, o iubire imposibilă, contactul strâns cu un grup de foști participanți la al Doilea Război Mondial și cu un intelectual de provincie a cărui biografie a înregistrat dureros seismele epocii postbelice. Experiențe care nu rămân fără ecou; deși nu se poate vorbi de o evoluție foarte evidentă, este totuși mai presus de orice îndoială că la capătul romanului eroul și-a modificat, parțial, chipul lăuntric. Faptul este remarcabil: de la o pasivitate aproape totală, de la absența oricărei neliniști și de la lipsa unei cât mai vagi tensiuni interioare, personajul lui Petru Popescu sfârșește prin a-și pune întrebări!

Dulce ca mierea e glonțul patriei este în fond romanul unui proces de trezire a conștiinței de sine. Un tânăr absolvent al facultății de istorie își satisface stagiul militar într-o școală de ofițeri de rezervă. [...]

Ajuns într-un univers guvernat de reguli stricte și dure, cum este cazarma, unde individualitățile se topesc într-o masă nediferențiată de uniforme (ștergerea oricăror deosebiri este foarte bine sugerată prin ninsoarea abundentă care cade tot timpul, obsesiv aproape, în primele săptămâni de armată), într-o ambianță de „început de lume" așadar, eroul lui Petru Popescu trece printr-o primă și tulbure criză de personalitate. Colectivitatea are, se știe, o existență strict biologică, încât vagul sentiment al dizolvării personalității, al pierderii identității, poate fi socotit un început al descoperirii de sine. [...]

Impulsuri obscure zdruncină acum echilibrul acela al eroului; o accidentală ieșire din cazarmă și un drum în capitală („Un oraș mare este răsfrângerea acestui abis: libertatea omenească" – J.P. Sartre) îi dă sentimentul neliniștitor că a nimerit într-un loc necunoscut: „senzația

stranie a unui alt oraș nu mă părăsea". Cu acest prilej cunoaște pe Laguna, o femeie aparent misterioasă, cu o comportare contradictorie, oscilând între promisiune și refuz (adică femeia tipică!); acesteia îi va consacra, fără alt rezultat decât o mare nedumerire, prima permisie. Ulterior Laguna își modifică din nou conduita, pentru ca, după un festin amoros de câteva zile în cadrul fastuos al unui oraș medieval din Transilvania, să-l părăsească (aparent inexplicabil) pe tânărul care nu mai înțelege nimic. Ce semnificație are episodul erotic? Pentru întâia oară eroul este pus în situația de a constata derizoriul simplei acuplări, practicată până atunci într-un chip foarte sportiv și strict epidermic; după iubirea cu Laguna (apariție, în fond, deloc enigmatică, dimpotrivă!) el va cuceri o nouă dimensiune sufletească. Prin intuirea existenței unui univers ignorat personajul lui Petru Popescu își descoperă capacitatea de a suferi și de a fi neliniștit, câștig enorm în ordinea depășirii unei condiții rudimentare. [...]

Dulce ca mierea e glonțul patriei este o carte actuală, de un incontestabil interes, superioară în toate privințele romanului anterior al lui Petru Popescu. Prozator înzestrat, de sigur talent, el scrie programatic despre lucruri foarte grave.

Mircea IORGULESCU, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *România literară*, nr. 14, 1971

După excepționalul debut romanesc cu *Prins*, Petru Popescu ne oferă la un interval destul de scurt un al doilea roman unde putem descoperi de la început câteva dintre trăsăturile definitorii ale scriitorului. Exuberanța vitală, apetența pentru o realitate absorbită cu rapiditate în paginile cărții acordă narațiunii un ritm extrem de viu, cinematografic, în care imaginile se succedă înainte de a fi integral consumate, interferându-se și oferind mereu perspective noi. Confirmându-și vocația citadină, Petru Popescu își deschide romanul cu tabloul Bucureștilor, verificând și în cadrul descripției aceleași însușiri de febrilitate ca și în secvențele narative. [...]

Erosul este, ca și în *Prins*, una din dominantele ultimului roman. Dragostea, căreia scriitorul a încercat să-i inculce și sensuri depășind relațiile individuale, se manifestă ca o forță totală, absorbantă. Dacă în *Prins* ea exprima o ultimă cheltuire a forțelor vitale înainte de bariera absurdă a morții, o regăsire a propriei personalități și o mântuire totodată, *Dulce ca mierea e glonțul patriei* aduce o altă optică. Dragostea apare ca explozia firească a unei vârste debordante de energie, cu aspecte terestre și uneori brutale, dar și cu elevații și aspirații spre inaccesibile purități.

Eroul narator, elev la o școală de ofițeri, întâlnește acea femeie cu biografie indefinită și nume misterios, Laguna. O complexă rețea se stabilește între cei doi protagoniști, atrași de mirajul dragostei totale, siliți permanent de a face concesii și până la urmă de a renunța. Disponibilității integrale a tânărului, femeia îi răspunde cu aceeași nevoie, potențată chiar, a unei iubiri absolute, dar și cu permanente retractări. Scriitorul a lăsat să plutească o ambiguitate peste reacțiile ei, explicabile prin mai vechi datorii și obligații, dar și printr-o situație care ne plasează în zone etice nu totdeauna ferme. Un amestec de inocență și carnalitate, de spirit practic și exaltare înconjoară aparițiile Lagunei, personajul cel mai reușit al romanului.

Petru Popescu a intenționat însă să ofere o perspectivă mai largă experiențelor eroului narator. Punctele de referință ne sunt oferite pe de o parte de viața cazonă văzută în detaliile cotidiene, iar pe de altă parte de întâlnirile cu cercul de ofițeri pensionari din societatea „unchiul Nicu". Alternându-și vizitele erotice cu frecventarea unchiului și a prietenilor săi, viitorul ofițer de rezervă are ocazia să cunoască o serie de militari de carieră, trecuți prin focul războiului și duritatea lagărelor. Impresia primă e înșelătoare. Bătrânii citesc ziare vechi și-și rememorează amintiri cu spioni și fete, înconjurați de un aer desuet și ușor ridicol. Treptat gravitatea își face loc, legată de întrebări asupra sensului vieții și al degradării finale. Toți cei ce participă la discuție, cu aprecieri uneori naive, își dau însă seama de un lucru foarte important: corectitudinea lor morală nu a fost răsplătită, simple instrumente într-un angrenaj complicat au suportat privațiile, au văzut colegii murind inutil și acum s-au trezit într-o lume pe care cu greu o înțeleg, izolați, cu un bilanț nesatisfăcător. Un sentiment de irosire și de zădărnicie se degajă din toate aceste evocări, scriitorul încercând a se ridica și la o filozofie a istoriei. Ideea urmărită este raportul dintre individ și mecanismul istoriei, cu atât mai puternic și mai acaparator când e încorporat în organe și instituții cu tendință coercitivă, chiar dacă acceptată. Individul se dovedește neputincios, în imposibilitate de a prevedea consecințele dezastruoase ale angajării.

Liviu LEONTE, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *Cronica*, nr. 13, 1971

Petru Popescu este un scriitor dublat de o conștiință critică social-estetică militantă. Se vede aceasta nu numai din numeroasele sale intervenții de natură ideologică, în presă, dar și din caracterul programatic declarat al romanelor lui „citadine". [...]

În *Dulce ca mierea e glonțul patriei* regăsești aceeași scriitură inteligentă și maleabilă, ductilă, aceeași siguranță constructivă, același ochi care vede cu exactitate realul ce pare a se reorganiza de la sine în ficțiune, și deopotrivă regăsești obsesia morții și experiența erotică, tot la nivelul tinereții; de astă dată însă cu o subtilitate tematică superioară. Căci, deși e vorba de modesta descriere a trecerii eroului prin viața celor câteva luni de școală militară, deși această viață apare în nota ei precisă de „sportivitate" gravă, în sensul că eforturile fizice și spiritul camaraderesc sunt notate fără trimiteri, fără implicații simbolice, ea e trăită cu atâta intensitate morală, ea e atât de adânc răsfrântă în conștiința problematică a naratorului-personaj, care n-o comentează el însuși, n-o problematizează prin monologuri interioare sau alte procedee declarative, ci se mulțumește pur și simplu să o trăiască, încât ea devine pe nesimțite experiența soldatului pe câmpul de luptă. Marele exercițiu militar final, agrementat cu tot ce poate aduce împrejurarea că totuși ne aflăm numai în planul *școlii*, se ridică ușor și cu rară finețe de interpretare epică la planul războiului. Dinăuntrul epicului pur, autorul își poate îngădui să introducă în narațiune un vis „de război", dar țesut din firele planului „școală", ceea ce intră în subtilitatea jocului artistic al acestui roman. [...]

Dulce ca mierea e glonțul patriei nu este un roman de dragoste, așa cum nu este nici un roman de război (dar se încarcă de semnificațiile unui roman de război); relațiile dintre junele personaj și fabricat misterioasa lui iubită nu depășesc proporțiile unei aventuri de campanie, și e mai bine așa, fiindcă nu despre *thanatos* și *eros* e vorba aici, deși în limitele acestei aventuri scriitorul își concretizează metaforic obsesiile legate de moarte.

Ion NEGOIȚESCU, „Din nou, realismul", în *Familia*, nr. 4, 1971

Ceea ce este important în romanele lui Petru Popescu (*Prins* și *Dulce ca mierea e glonțul patriei*) nu e atât faptul că gama posibilităților probatorii pentru temeinicia caracterelor eroilor săi începe cu Iubirea și sfârșește cu Moartea, ci modul în care, prin arta sa, aceste fundamentale stări existențiale se reflectă în conștiința cititorului. [...]

În construirea celui de-al doilea roman, autorul procedează extrem de abil; dacă în primul roman, să spunem, moartea este trăită de el și văzută cu ochii „proprii" de la nivel individual, în cel de-al doilea, ea este privită de la nivelul comunității prin ochii unor eroi mai angajați istoric în acest cumplit proces. Este vorba firește de moartea trăită în cursul unei epopei, militare, de către oameni de care autorul se apropie

cu o curiozitate și cu un interes extrem de arzător. [...] Moartea este trăită mai întâi ca act, și apoi ca posibilitate speculativă, făcută ulterior pe datele concrete oferite de către „cei o dată trecuți prin ea sau pe lângă ea". Spre deosebire însă de moartea „prinsului", moartea din al doilea roman este moartea unor „desprinși" de acest act. Moartea în acest roman este integrată într-o cu totul altă perspectivă. Nu mai e o moarte absurdă, fără noimă, ci o trecere de la un anume mod de a fi la un altul, în care valorile, deși neînțelese, prind alt contur. E o moarte care se poate „experimenta" fără spaime, o moarte în care *sensul* alungă nu frica de deces, ci spaima de neant. E o moarte cu tâlc, moartea unor generații (din care face parte unchiul Nicu) care, crezând în ceva, și-au exorcizat neantul în sublime forme existențiale.

În ceea ce privește arta descrierii, ar fi nedrept să socotim că ea se referă numai la mediul citadin sau cazon în care se desfășoară viața eroilor, fără a nu-i recunoaște mai ales acele pagini în care descrierea vizează subtila fenomenologie a unor intime și delicate trăiri despre care mulți spun că ar fi inexprimabile sub forma unor modalități artistice. Marea artă a romanului rezidă totuși în problematica pe care o deschide, și mai ales în modul în care mânuitorul ei știe s-o insinueze îndeosebi conștiințelor celor care fac parte dintr-o generație apropiată de a lui. Că a reușit să pună probleme este deci evident. Rezolvarea lor ține însă de un alt domeniu decât cel al literaturii. Aceasta poate cel mult să sugereze soluții, dar numai atât, și Petru Popescu se pare că știe foarte bine acest lucru, arta lui rămânând permanent o chestiune de dozare. Întrebarea, adresată sieși și nouă, este următoarea: când, cum și în ce măsură se pot cunoaște lucrurile?

Marcel PETRIȘOR, „Un roman cu întrebări", în *Luceafărul*, nr. 13, 1971

Cartea are un titlu de zile mari, oricum polemic și hotărât ironic. Cel care o va citi până la capăt își va verifica parțial intuițiile. Există în acest roman o opoziție netă față de proza militară a ultimelor decenii de pace; dar ironia este prea gravă sau prea profundă pentru a nu fi confundată cu adevărul.

Așadar, un recent absolvent de facultate, cu deprinderile civilizației, își îndeplinește cele șase luni de stagiu militar. Pătura cazonă aspră rănește bărbia; zăpada din incinta unității trebuie curățată; bocancii militari sunt grei în raport cu papucii de acasă; instrucția de front și tactica de infanterie sunt penibile; trasul cu pușca produce greață, sufocă; toate lucrurile sunt în așa fel întocmite încât să ultragieze nu atât

o delicateță funciară, cât optica tineretului de azi. După cuvintele personajului, armata e văzută ca prin ceață, se consumă ca prin filtru. [...]

O variantă a realismului modern o constituie citadinismul, pe care autorul îl teoretizează de mai multă vreme. Citadinismul este unul exterior și unul interior. El înseamnă descrierea unei zone polarizate de cheiul Dâmboviței, apariția unui număr însemnat de locuri și localuri centralizând viața, faptul că strada Petru Poni e perpendiculară pe strada Midia, fostă Disescu, sau că personajul trece prin Cișmigiu și vede lacul secat și cu noroi la fund. Această latură a citadinismului aduce contactul rapid, familiaritatea cititorului cu autorul, caracterul documentar; citadinismul interior înseamnă un sentiment, o atitudine morală, o viziune asupra lumii și a oamenilor. Aceste două laturi se echilibrează impecabil cu o a treia: citadinismul ca mijloc de manifestare eseistică, programatică. [...]

În sfârșit, stilul. Un pic de brutalitate în stil american stă totdeauna bine sincerității, adevărului și celui care se angajează. Frazele sunt scurte sau lungi, variind pe toate strunele modernității, deopotrivă de cunoscute bunului meșteșugar. Sunt introduse neologisme întrebuințate voluntar ca barbarisme: *a persuada*, *a diminua*. E un stil sportiv, eficace prin contrastul realizat cu universul noroios în care omul trebuie să se zbată fără voia lui și în care nu devine liber decât atunci când lumea se constituie ca o reprezentare a propriei lui voințe.

Marian POPA, „Dulce ca mierea e glonțul patriei", în *Săptămâna*, nr. 13, 1971

Prețioasă mai cu seamă în noul roman al lui Petru Popescu, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, e precizia cu care autorul întreprinde radiografia unei crize psihice și morale, parcursă de un tânăr aflat în pragul vieții, la o vârstă când întrebările se pun – cum zicea un mare scriitor – „cu violență și risc".

Tânărul erou fără nume al cărții, proaspăt licențiat în istorie, contemplă, înfiorat de dezgust și milă, ruina unor oameni din generațiile anterioare – trecuți prin două războaie mondiale – și incapacitatea acestora de a-și justifica eșecul, în raport cu șirul determinărilor care i-au înlănțuit, îi inculcă senzația unei nimicnicii universale. Monologul său interior e străbătut de ideea unui ciclu existențial închis, în care destinele se repetă mecanic, sub povara unei fatalități sumbre, care retează veleitățile de afirmare autentică.

Petru Popescu nu e preocupat de motivele procesului pe care o generație nouă l-ar putea intenta celor ce o precedă, scriitorul privește

succesiunea în timp a vârstelor umane din unghiul unei solidarități bazate pe intuirea a ceea ce ține de absența sensului logic în istorie.•

Autorul înregistrează reacțiile unui personaj pus în fața a două realități fundamentale: una a morții, alta a iubirii. Speranța acestuia de a se salva, prin dragoste, de neant rămâne neîmplinită. Episodul erotic se desfășoară aici sub o pecete de taină: Laguna (nume neinspirat) dispare din viața eroului tot atât de misterios precum a apărut. Finalul aduce întoarcerea obsesivă la cadrul în care se desfășoară drama și care, de fapt, îi potențează înțelesurile: „În coloană câte trei, adunarea! La loc comanda! Așa se trece în formația de marș?" – sunt cuvintele de încheiere ale romanului, vizând un sens simetric cu substanța lui.

Avem, în Petru Popescu, un romancier de înaltă ținută, un scriitor de la care se pot aștepta performanțe cu totul deosebite, mai ales dacă ne gândim la tinerețea sa, afirmată, dintr-o dată, atât de matur. [...]

Ceea ce ni se pare cu precădere valoros în romanul lui Petru Popescu e acuitatea cu care eroul își trăiește drama – o dramă a inițierii în legile morții și ale iubirii. El are o extraordinară sensibilitate, în care aspectele dure ale lumii se repercutează puternic. Modul în care-și acceptă condiția implică un sentiment de indiferență și dezabuzare. Stilul menit să comunice această sațietate lăuntrică – de semn negativ – păstrează o mare transparență. Aici se află unul dintre punctele forte ale cărții, în debitarea pe nerăsuflate și cu o mare exactitate a detaliilor a încercărilor intime pe care le cunoaște eroul. Incizia înăuntru e la fel de fină cu cea din afară – destinul personajului e raportat la scara unui destin istoric supus reflecției, căruia i se caută o rezolvare. A înțelege e imperativul care străbate ca un laitmotiv existențele – cele eșuate sau aceea care se simte pe cale de a eșua și care ocupă centrul romanului.

Importantă prin ceea ce sugerează, mai mult decât prin ceea ce afirmă direct, problematica romanului *Dulce ca mierea e glonțul patriei* aparține unui scriitor de o mare vivacitate a spiritului și cu un gust superior al meditației.

I. SÂRBU, „Însemnări târzii despre un roman remarcabil", în *Cronica*, nr. 37, 1971

Petru Popescu compune un personaj cu o imensă capacitate de trăire, de percepere și reprezentare a lumii (exterioară și interioară); el trăiește intens evenimentele, indiferența fiindu-i necunoscută. Dimpotrivă, spiritul polemic, tinzând spre recompunerea caricaturală (se urmărește compromiterea urâtului, indiferent de natura lui), animă comportamentul

personajului său, din multe puncte de vedere apropiat de natura inginerului din *Prins*. Impresiile sunt receptate din unghiul enormului, un mod aparte de a reacționa, de a dezaproba aspectele caduce sau inerția în fața urâtului (social sau moral). Tânărul absolvent al Facultății de Istorie aflat în perioada stagiului militar cunoaște tentația interiorizării și a monologului care aglomerează impresii și reflecții neliniștite, dezordonate uneori, dar totdeauna acute. Perceperea lucrurilor nu rămâne, în contextul romanului lui Petru Popescu, o simplă trimitere la obiectul exterior, la semnele lumilor din afară. [...] Participarea și angajarea eroului se impune în calitate de constituent fundamental al romanului. *Dulce ca mierea...* este romanul unei generații (cei născuți în anii 1944) invitată la decizii, la a delibera, tinzând să-și descopere trecutul (memoria înaintașilor și a faptelor lor), interogând, nereticent și nerestrictiv, istoria evenimentelor, în spiritul cărora s-a edificat propriul lor trecut. Anii de școală, anii de facultate, deformări și deteriorări în raporturile umane etc., sunt incluse într-un spațiu narativ condus cu o considerabilă precizie compozițională. Soluția unei relatări la persoana întâi se impune în acord cu mobilitatea personajului. E în acest tip de relatare o posibilă detașare sau poate o anume disociere a eroului de evenimentele traduse în experiența sa personală. Se procedează de fapt identic în *Prins*. Acum, însă, scriitorul introduce o mișcare mai nuanțată a discursului narativ, în conformitate cu întrebările eroului, cu înclinația lui spre continue confruntări. Consemnarea unor detalii de ordinul biografiei (studii, lecturi) produce pasaje de jurnal, transcriind impresii, reprezentări, crâmpeie, de evenimente ce desenează o autentică istorie susținută în memorie (regăsim aici aceeași tentație spre amplificarea datelor, spre augmentarea lor). Modalități recunoscute în romanul secolului XX cum ar fi: inserarea de fragmente din presa unor decenii anterioare, cu o imensă putere de sugestie în sfera unor referințe și corespondențe istorice, știri vechi, titluri de editoriale sau de informații din presă despre spectacole etc. provin din experiența colajului literar. [...] *Dulce ca mierea...* obține adeziunea cititorului nu numai sub unghiul unor proprietăți evidente ale discursului epic. Romanul este o foarte gravă dezbatere, uneori patetică, alteori dramatică, de fiecare dată pasionantă, neadmițând pasivitatea cititorului cucerit, în mod sigur, de tensiunea dezbaterii.

Războiul și istoria, viața generațiilor și moartea, manifestări inextricabile ale vieții, o nouă generație chemată să-și asume un destin social nou se concertează în calitatea lor de motive esențiale ale romanului. [...]

Laitmotivul cărții, războiul, existența unei umanități încă dominată de repercusiunile acestei tragice încleștări, sunt supuse discuției de către reprezentanții unei generații născute la finele conflictului. [...]

Dulce ca mierea... reafirmă talentul scriitorului în pictura orașului, a străzii, mișcării, culorilor, siluetelor etc., capitala devenind de fapt un motiv constant al romanului lui Petru Popescu. Ochiul privește exersat, sedus de liniile caricaturale ale reprezentărilor (unghi polemic, violent uneori). Fără a avea spațiu pentru citate concludente, să reținem o remarcabilă dispoziție pentru fraza încărcată de sensuri, de pregnanță și de expresivitate. E vorba de o frază nervoasă, cu succesiuni de termeni, cu o anume aglomerare de reprezentări, câștigând un ritm plastic excepțional adesea. Perceperea lumii exterioare este magistral realizată [...], confirmând o reală mobilitate a privirii și a includerii în spațiu a elementelor.

Ion VLAD, „Romanul, între poezie și obiectivare", în *Tribuna*, nr. 15, 1971

Dulce ca mierea... este, cum ne-am obișnuit cu multă ușurință să spunem despre compuneri oarecare, o carte de excepție („de excepție" vrând desigur să substituie șocantul „excepțional(ă)"). Și este o asemenea carte întrucât însuși încă tânărul prozator este la rândul său un prozator de excepție. Petru Popescu, după ce a trecut rapid prin poezie, după ce și-a fixat și o activitate de critic – ce-i drept, destul de sporadică – a decis, într-un moment de perfectă cunoaștere a idealurilor și posibilităților sale scriitoricești, să revitalizeze romanul românesc. Întreprinde, deci, acest lucru cu deplină luciditate, dar nu și cu tam-tam-ul atât de jenant la destui dintre tinerii săi colegi de breaslă. Explicația este simplă și vizează filozofia autorului asupra existenței umane, concepția sa despre rosturile romanului modern. Prin atitudine modernă prozatorul nu înțelege numai epidermica inovație „formală", ci, înainte de toate, racordarea scriitorului la problemele vitale, de structură, ale națiunii din care face parte. [...]

Îmi place să cred că Petru Popescu a înțeles aceste lucruri simple. El le traduce remarcabil în practică. Drept aceea, pentru a emite o judecată liminară, dar și concluzivă, afirm: *Dulce ca mierea...* este un roman modern, profund național, care propune un cuantum civic de o acuratețe puțin obișnuită în literatura ultimilor ani. Acest roman demonstrează că țelul artei nu e încântarea de sine, ci zguduirea conștiinței cititorului, sancționarea trecutului și a prezentului. Principalul dușman al scriitorului conștient de menirea sa e contemplația, apatia, evazionismul. [...]

Însă romanul se cheamă nu *Ultima noapte de dragoste – întâia noapte de război*, ci *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, ceea ce vrea să spună că e greșit a căuta accentul în povestea de dragoste. Și e perfect adevărat. „Istoria tună în jurul cuplului", mai mult, e asumată. Dacă Laguna, conform fibrelor sale de o senzualitate acaparantă, nu poate realiza decât sporadic și monocord unitatea în iubire, celălalt membru al cuplului nu este nici el receptiv pe mai multe planuri. Cu mențiunea că incapacitatea acestuia din urmă de a se scufunda într-o deplină armonie se explică prin conștiința sa dramatică, prin ancorarea în sentimentul dominant al istoriei și prezentului. Tot ceea ce reprezintă ideal juvenil se pierde în acest sentiment. Tânărul, ajuns în trepte implacabile la stadiul de pustiit al iubirii incandescente, rămâne cu ceea ce a deținut într-un plan subsidiar, dar categoric organic; pasiunea torturantă de confruntare a prezentului cu istoria, tendința aproape bolnăvicioasă de a justifica istoria, de a găsi argumente unui prezent, unui real nu chiar perfect. Este, deci, tânărul acesta, mai puțin un fluture ars la făclia erosului cât, în primul rând, un om ce-și asumă mari, primordiale misiuni. Așa încât *love story* e numai ecranul pe care sunt proiectate întrebări, rareori răspunsuri, întotdeauna dezbateri unde termenii antagonici se găsesc nu o dată într-un echilibru desăvârșit.

Virgil ARDELEANU, „Petru Popescu: *Dulce ca mierea e glonțul patriei*", în *Steaua*, nr. 1, 1972

Romanele lui Petru Popescu se integrează, organic, în tradiția noastră romanescă, situându-se în descendența prozei lui Camil Petrescu. Fără să fie neapărat o judecată de valoare, stabilirea unei asemenea filiații, prilejuită de similitudinile existente în planul ideației, în precizia notației și în sondarea minuțioasă a „eului", situează romanele lui Petru Popescu în sfera mai largă a romanelor „urbane", de „introspecție psihologică" (termeni ce pot fi acceptați după o prealabilă scuturare de conotațiile-clișee cu care au fost încărcați de uzajul tradițional), și în sfera mai restrânsă a celor care se remarcă prin angajare și prin trăirea ferventă și conștientă a istoriei.

Roman al timpului nostru în sensul cel mai autentic, *Dulce ca mierea e glonțul patriei* se ordonează de-a lungul mai multor fire epice, disociabile doar printr-o analiză posterioară lecturii, ele fiind strâns împletite în țesătura cărții.

Petru Popescu refuză cu hotărâre să se claustreze în sfera esteticului; tumultul trecutelor războaie, dialectica schimbărilor istorice, soarta

poporului român în marile încleștări istorice sunt evocate cvasipermanent, ca un laitmotiv obsesiv. Fără să fie catalizată de situația-limită a participării directe la război, ca în cazul lui Camil Petrescu, atitudinea în fața istoriei este susținută la Petru Popescu de o trezire a conștiinței care implică o insațiabilă nevoie de a înțelege evenimentele istorice. Această necesitate este transmisă prin rezonanță cititorului, efectul scontat realizându-se printr-o cristalizare treptată. Războiul este încorporat la un moment dat chiar experienței personale a eroului printr-o proiecție de pretext oniric dar de o verosimilitate incontestabilă generată de participarea puternică la situația fantazată. Deținând o pondere importantă în structura cărții prin bogăția și varietatea lor, referirile periodice la război alcătuiesc o imagine polifonică a acestuia, condensată în conștiința eroului, un tânăr din zilele noastre care încearcă să înțeleagă sensul istoriei.

Interesul eroului pentru momentele de criză ale istoriei este actualizat de către obligațiile sale militare ca elev al școlii de ofițeri de rezervă. Experiența militară prilejuiește exprimarea unui patriotism autentic, al zilelor noastre, lipsit de grandilocvență gratuită și caracterizat prin profunzimea trăirii; ea devine o componentă importantă a biografiei intime a eroului care se abandonează cu fervoare asprimii bărbătești a vieții cazone. [...]

Romanul este de fapt un dinamic spectacol al istoriei, al istoriei care „tună în jurul unui cuplu", în jurul eroului și în jurul tuturor, condiționând implicit acțiunile și atitudinile. Cred că trebuie reliefată cu putere, ca o caracteristică a lui Petru Popescu, pe lângă incontestabilele calități estetice ale prozei sale, pe lângă ineditele modalități de evocare a realităților noastre contemporane, pe lângă tonul sincer și direct, această afundare în istorie, înțeleasă ca o componentă obligatorie a universului intim.

Nicolae BÂRNA, „La o nouă ediție. *Dulce ca mierea e glonțul patriei*", în *Luceafărul*, nr. 52, 1972

Revolta nu e urmarea unei deliberări, ci a unei violente și, în cele din urmă, fatale agresiuni a realului. De unde obsesiva „dorință de explodare" prezentă și în *Dulce ca mierea e glonțul patriei* (1971), digresiune pe tema „patriotismului imposibil sub regim comunist" (cum vom afla din *Scrisoarea-prefață* la ediția a doua a romanului *Prins*). Stagiul militar al unor licențiați, cu rutina obișnuită (program supravegheat, instrucție de poligon, aplicații, marșuri și aventuri sentimentale) se metamorfozează kafkian pe parcursul narațiunii într-un univers

închis, opresiv (oraș-cazarmă, societate-cazarmă) cu executanți în uniformă înregimentați într-un spațiu al solemnității de paradă și al unui mimetism cinic regizat (utopia e „realitatea de dincolo de filtru, de dincolo de ecranul fără fisură"). La fel ca-n *Prins*, eroul e condamnat, țesut în plasa invizibilă, unit cu ea, imobilizat înăuntrul ei. Trăiește fragmentar o viață egal împărțită între conștiința datoriei și spaima pierderii în derizoriu. Participă cu ceilalți la războiul nevăzut al sentimentelor, al emoțiilor și al decepției. Istoria se confundă în roman cu energiile pierdute ale unei generații și cu nevoia de echilibru în afirmarea opțiunilor existențiale. Fragilitatea iluziilor de salvare și instabilitatea cuplului amplifică imaginea vieții „ca o pradă" și a eroziunii autenticului în momente de profundă criză a identității colective.

Aurel SASU, *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, Editura Albatros, București, 2001, pp. 236-237

Și cărțile tânărului și nărăvașului Petru Popescu s-au bucurat de un mare succes la publicul care, la sfârșitul anilor '60, râvnea la adevărul social, politic sau istoric și era avid să citească proze alerte, desprinse de monotonia și disperanta previzibilitate a literaturii deceniilor anterioare. Dacă, intuind evoluția regimului lui Ceaușescu, nu ar fi decis, în 1974, să aleagă libertatea și să-și schimbe destinul, el ar fi putut provoca un curent de opinie care ar fi dus cu un deceniu mai devreme la schimbarea de mentalitate artistică din anii '80.

Absolvent – ca mulți dintre scriitorii optzeciști – al secției de limbă engleză a Universității București și la curent cu literatura occidentală de ultimă oră, Petru Popescu a promovat, în stil american și în pofida curentului estetizant al literaturii române de atunci, principiul accesibilității: problematică populistă, gustul comun, alertețea narațiunii. Și tot în contracurent cu ce se întâmpla atunci printre confrații de generație, el și-a propus un program de susținere a temei orașului, afirmând imperativul descoperirii umanității urbane (în articolele „Unde ne sunt orășenii?" și „Metafora Bucureștiului", publicate în *România literară*). El a teoretizat și necesitatea spațiului citadin, individualist și nu categorial și colectiv (precum cel rural) și care, în orice caz, era „indispensabil pentru o literatură modernă și matură".

Romanele *Prins* (1969), *Dulce ca mierea e glonțul patriei* (1970), *Sfârșitul babic* (1973), *Să crești într-un an cât alții într-o zi* (1973), *Copiii Domnului* (1974) au subiecte tentante, o scriitură neobișnuit de fluidă, un aer tineresc viril, directețe și spectaculoziate. Paginile lui scrise la per-

soana I, cu numeroase note de realism brutal și înnoitor, fac loc unor personaje rareori prezente în literatura comunistă: tânărul intelectual abia ieșit din studenție și aflat în fața primelor veritabile experiențe de viață și orașul București cu bulevardele și piețele lui aglomerate, cu barurile lui animate, cu arhitectura lui complexă, cu pofta lui de viață inconfundabilă.

Sensibil, ca un veritabil autor de bestselleruri, la subiectele cu adevărat incitante, frondeurul Petru Popescu nu scapă din vedere pe acelea care erau ocolite cu abilitate în documentele propagandei referitoare la temele, izvoarele și problematica recomandabile scriitorilor socialiști.

În *Dulce ca mierea...* ni se oferă, în sfârșit, informații neconvenționale despre armata română „burgheză", despre corpul ofițeresc de elită și destinul lui nemeritat, despre Războiul al Doilea Mondial privit fără menajamenteși fără *parti-pris*-uri învățăiat patriotice.

Eugen NEGRICI, *Literatura română sub comunism – proza*, Editura Fundației PRO, București, 2003, pp. 248-249.

Pentru o înțelegere adecvată a operei lui Petru Popescu, înțelegere minată de prejudecăți sau analize superficiale, e nevoie de cunoașterea facturii romanului de largă popularitate și de o demarcare a elementelor literare originale. Despre Petru Popescu se afirmă uneori cu dispreț și cu o evidentă „repudiere" că scrie după rețete populiste într-un mod facil. Se uită însă faptul că autorul romanului *Prins* scria încă din România cu un ochi complice la succesul de public. În treacăt, *Dulce ca mierea e glonțul patriei* era socotit „roman comercial". Succesul cărților sale era atât de mare încât Laurențiu Ulici afirma că autorul romanului *Prins* a fost „cel mai citit prozator al anilor '68-'73". Tânărul, cu o „inteligență limpede, înainte de orice, tăioasă ca o lamă de diamant" (Dumitru Micu), nu numai că scria romane complexe, dar avea o capacitate extraordinară de a crea audiență, dobândind astfel alura de vedetă pop a literaturii acelei perioade.

Succesul romanelor românești *Prins* și *Dulce ca mierea...* se datora suculenței limbajului, respirației neobișnuit de ample a unei generații „fără idealuri", insolenței frapante a scrierii la adresa regimului comunist. Ele au fost adevărate bestselleruri ale literaturii române contemporane. Ele au fost citite ca „un imn", ca „un manifest" al generației tinere. Mai multe elemente textuale (energetismul de inspirație americană, formula de jurnal intim, autobiografismul romanelor), paratextuale (fotografia unui tânăr „emaciat" de pe coperta romanului *Prins* sau titlul retoric/per-

siflant și autorul în haine militare de pe coperta primei ediții din *Dulce ca mierea...*) [...] au concurat la crearea unei dimensiuni legendare pentru cititorii acelor timpuri.

În fond, *Prins* și *Dulce ca mierea...* prezintă o resurecție a organicului, a unei energii frapante de tip hippie din partea unei generații apte să trăiască exponențial în condițiile sufocante ale epocii. [...] *Dulce ca mierea...* contrapune haina cazonă a realității dure și paupere din armată unei explozii de pasiune și senzualitate demne, pe alocuri, de pagini camilpetresciene sau holbaniene. Construcția oximoronică bazată pe realitatea măruntă a spațiului cazon și pe falduri de pasionalitate conferă romanului o tensiune amplă, celelalte mize romanești părând secundare. Bucureștiul este matca unei realități duale. Evadările de pe litoral (*Prins*) și de la Sibiu (*Dulce ca mierea...*) sugerează o posibilă evadare din drama colectivă. Cazarma este spațiul ideologic în care comunicarea dintre generații și patriotismul au devenit imposibile. Creierul personajului narator ingenuu absoarbe realitatea organică printr-o imensă sugativă, de aici senzorialul și intensitatea senzațiilor descrise cu „precizionism cinematografic". Cel mai important lucru în cele două romane este reabilitarea banalului cotidian, cu vaste semnificații. Acesta nu e ca la proza optzecistă, unde banalul este neeroic, lipsit de semnificații, tern și derizoriu. Aici, dimpotrivă, banalul semnifică până la închegarea unei parabole politice nu foarte ample, romancierul preferând să inspire frust drama unei incompatibilități funciare dintre formalismul sufocant al ideologiei și aptitudinea excepțională a personajelor de a trăi. „Clocotul" senzorial al personajului narator se realizează printr-o kinestezie a simțurilor aflate într-o alertă inoculată de proximitatea bolii/ideologiei, în „cazarma" unei realități/unui patriotism fad și pauper.

Dinu BĂLAN, „Petru Popescu – istoria unei receptări", în *România literară*, nr. 31, 2009.